

GAFLETTEN KURTULUŞ

Ebulleys Semerkandî

TERCÜME:

[illegible]

uyanış yayınevi

Ticarethane sk. Tevfik Kuşoğlu İşh.
No:41 Kat 2/13 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0 212) 527 58 87 - 527 29 49

بسم الله الرحمن الرحيم

تَنْبِيهُ الْغَافِلِين

(Tenbih-ül Gâfilîn)

GAFLETTEN KURTULUŞ

İkinci cild

BEŞİNCİ BASKI

Eser : Ebülleys SEMERKANDÎ
Tercüme : Yaman ARIKAN

İÇİNDEKİLER

بسم الله الرحمن الرحيم

RAMAZAN AYININ FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, ibni Abbâs rivâyet eder:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Cennet, Ramazan ayının girmesiyle yıldan yıla buhurlandırılır, zinetlendirilir. Ramazanın ilk gecesi, Arş'ın altından bir rüzgâr eser. Buna, «Müsîra» denir. Bu rüzgâr, Cennetin ağaçlarının yapraklarına ve kapıların halkalarına vurdukça öyle bir ses duyulur ki işitenler ondan daha güzelini duymamıştır. Bu sırada, kara gözlü Cennet hûrîleri ortaya çıkar ve burçlarda durarak şöyle seslenirler:**

— **Şânı yüce olan Allah'a hitâb eden yok mu, Allah bizimle kendilerini evlendirecek!...**
Sonra, Cennetin kapılarını açana hitâben sorarlar:

— **Yâ Rıdvân, bu gece hangi gecedir? (*)**
Kendilerine, «Buyurun!» diye mukabele eden Rıdvân, sözlerine devamla der ki:

— **Ey güzel huylu, güzel yüzlü hûrîler! Bu gece, Ramazan ayının ilk gecesidir...**
Bu sırada, şânı yüce olan Allah da Cennet kapılarını açan Rıdvân ile, Cehennem kapılarının bekçisi Mâlik'e hitâben şöyle der:

— **Ey Rıdvân, Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin oruç tutanları için Cennet kapılarını aç. Ey Mâlik, sen de, Muhammed aleyhis-**

(*) Rıdvân, Cennetin kapılarını açan meleğin adıdır. Nitekim ünlü ozan ve evliyâ Yûnus Emre, bir şiirinde şöyle der:

Rıdvân durur (Rıdvândır) kapı açan
Hulle donlarını biçen,
Kevser şarâbını içen,
Kanar Allah deyu deyu...

selâmın ümmetinin oruç tutanları için kapılarını kapa...
Ayrıca, Cebrâil aleyhisselâma hitâben şunları söyler:

— Ey Cebrâil, yeryüzüne in. Şeytanların şerirlerini bağla. Bukağılara vurarak denizlerin azgın dalgaları arasına at. Tâ ki benim Habibim Muhammed'in ümmetinin oruçlularına zarar vermesinler...

Bundan başka, yine şânı yüce olan Allah, Ramazanın her gecesinde üç defa şöyle seslenir:

— İsteyen yok mu, istediğini vereyim! Tevbe eden yok mu, tevbesini kabul edeyim. Günahlarının afvını dileyen yok mu, afvedeyim...

Daha sonra, yine bir nidâcı nidâ eder ve der ki:

— Ezelî - ebedî olan ve kimseye haksızlık etmeyen Allah'a kim ödünç verecek! Zîrâ bugün O'na yapılan ibâdetler, kendisine verilen bir nevi ödünçlerdir...

Yine şânı mubârek ve yüce olan Allah, Ramazanın herbir gününün iftâr vaktinde, cehenneme müstahak olmuş bir milyon kişiyi âzâd eder. Aynı şekilde, Ramazana raslayan Cumaların hem gecelerinde hem de gündüzlerinde her bir saat için birer milyon kişiyi cehennem azâbından âzâd eder ki bunlar da cehenneme girmeğe müstahak olanlardır. Ramazan ayının son gününde ise, bütün Ramazan boyunca âzâd etmiş olduğu kişilerin sayısınca insanı cehennemden âzâd eder...

Kadir gecesi olunca, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Cebrâil aleyhisselâma yeryüzüne inmesini emreder. Bu ilâhî emre itâat eden Cebrâil aleyhisselâm da, berâberinde meleklerden bir topluluk olduğu halde yeryüzüne iner. Bu esnâda yanında bir de yeşil sancak vardır. Yeryüzüne inince onu Ka'beye diker. Cebrâil aleyhisselâmın altıyüz kanadından öyle iki kanadı vardır ki onları ancak Kadir gecesinde açar. Bu iki kanat, uzunlukta şarkı - garbı aşar. Daha sonra, Cebrâil aleyhisselâm, yanında bulunan meleklerin hepsini birden yeryüzüne Ümmet-i Muhammed'in üzerine gönderir. Onlar da yeryüzüne dağılırlar. Ümmet-i Muhammed'in namaz kılanları, oruç tutanları, zikir çekenleri,... üzerine selâm verirler. Kendileriyle ma'nen müsâfaha ederler, el sıkışırlar, duâlarına âmin derler. Meleklerin, müminlerle olan bu meşguliyetleri sabaha kadar devam eder. Sabah olunca, Cebrâil aleyhisselâm kendilerine seslenerek der ki:

— Ey melekler, dönünüz, dönünüz!... Onun bu çağrısı üzerine bü-

tün melekler dönerler ve kendisinin yanına gelirler. Bu sırada ona sorarlar:

— Ey Cebrâil, Ümmet-i Muhammed'in dilekleri husûsunda bugün Allah ne yaptı?.

Cebrâil aleyhisselâm der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah bugece onlara nazar eyledi. Dört sınıf insan hariç hepsini avfetti, bağışladı.
Melekler sorarlar:

— Ey cebrâil, o dört sınıf insan kimdir?

Cebrâil aleyhisselâm sayar:

1) İçki içenler,

2) Anasına - babasına itâat etmeyenler, onları üzenler,

3) Akrabâ, dost ve yakınları ile olan dostluk ve kardeşlik bağlarını kesenler,

4) Mümin kardeşiyle üç günden fazla küs duranlardır.
Bayram gecesinin sabahı yaklaşınca— Ki, bu geceye yâni bayram namazının kılınacağı sabahın gecesine mükâfât gecesi denir— melekler yeryüzüne gönderilirler. Yeryüzünde, müslümanların oturmakta oldukları yerleşme merkezlerinin sokakbaşlarını tutan melekler, insanlarla cinlerden başka bütün varlıkların işitebilecekleri seslerle senlenerek şöyle derler:

— Ey Ümmet-i Muhammed! Kerem ve ihsan sâhibi Rabbınıza koşunuz. O ki, mükâfâtlar verir, büyük günahlar bağışlar...
Bu sırada müminler de Bayram namazını kılmak üzere namazgâha çıktıklarında şânı mubârek ve yüce olan Allah, meleklere hitâben buyurur ki:

— Ey meleklerim, işini bitiren işçinin amelinin karşılığı nedir?
Melekler der:

— Ey bizim Rabbımız, işini bitiren işçinin amelinin karşılığı, ona ücretini vermektir.

Allah buyurur:

— Ey meleklerim, sizi şâhid tutarak söylüyorum ki, onların Ramazanda tuttukları oruçlarla kıldıkları namazların sevâbı yâni karşılığı, benim rızâmla mağfiretimden başkası değildir...
Şânı mubârek ve yüce olan Allah, daha sonra da kullarına hitâben der ki:

— **Ey benim kullarım, dilediğinizi dileyiniz. İzzetim ve Celâlim hakkı için söylüyorum ki, bugün, gerek dünyânızla alâkalı ve gerekse âhıretinizle alâkalı ne isterseniz, tarafımdan verilecektir...**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

Ramazan ayında ümmetime beş haslet verildi ki, bunlar, daha önceleki ümmetlerden hiçbirine verilmemiştir.

1) Ümmetimin bu ayda oruç tutanlarının rûhu o derece terbiye olur ve ahlâkı güzelleşir ki, konuştukları her söz, âdetâ miskü amberdir. Söyledikleri her söz ile ağızlarından miskü amber saçarlar.

2) Bütün Ramazan boyunca, melekler kendileri için istiğfâr ederler.

3) Ramazanın sonuna kadar, şeytanların azgınları bağlanır. Oruç tutan müminlere vesvese veremezler, doğru yoldan saptıramazlar.

4) Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bütün Ramazan boyunca hergün Cennetini tezyîn eder, süsler ve ona hıtâben şöyle der:

— Benim sâlih kullarım, dünyevî ezâ ve sıkıntıların kendilerinden kaldırılması ve bir an önce sana ulaşmak husûsunda acele ediyorlar...

5) Şânı mubârek ve yüce olan Allah, gecenin sonunda onları magfiret eyler...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu son sözü üzerine kendisine soruldu:

— Yâ Resûlellah, bahsettiğiniz bu gece, Kadir gecesi midir?

Allah'ın Resûlü buyurdular:

— Hayır. Fakat kişi amelini edâ ettiği zaman ecrini alır.

Allah ondan râzı olsun, Ebû Hüreyre anlatır:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Ramazan girince ashâbına müjdeler ve şöyle derdi:

— **Ey ümmet ve ashâbım! Mubârek Ramazan ayı geldi. Şânı yüce olan Allah, bu ayın orucunu size farz kıldı. O ayda Cennet kapıları açılır; Cehennem kapıları kapanır; şeytanlar bağlanır, bukağılara vurulur. Yine, bin aydan hayırlı olan Kadir gecesi de bu aydadır...**

Allahın rahmeti onun üzerine olsun, Hayseme der ki:
Eskiden müslümanlar şöyle derlerdi:

— Ramazandan Ramazan'a, haccdan hacca, Cuma'dan Cuma'ya... birer keffâret vardır. Eğer iki Ramazan, iki hacc ve iki Cuma arasında büyük günahlardan kaçınılırsa bu keffâret, diğer küçük günahların afvına vesîle olur.

Allah kendisinden râzî olsun, Hz. Ömer, Ramazan ayı gelince şöyle derdi:

— Merhabâ, ey bizi temizleyen! Ramazan ayının tamâmı sırf hayırdan ibârettir. Onun gündüzü oruçtur, gecesi de namazdır. Onda verilen sadakalar, Allah yolunda cihâda sarfolunan şeyler gibidir.

Allah kendisinden râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Kim ki Ramazan ayında gündüzleri oruç tutar, geceleri de namazla ihyâ ederse geçmiş günahları mağfiret olunur.**

Yine Ebû Hüreyre'nin, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre şânı mubârek ve yüce olan Allah, kudsî hadîste şöyle buyurur:

— **İnsanoğlunun işlemiş olduğu her iyiliğin mükâfatı on mislinden yediyüz misline kadar artırılır. Ancak, iyi ameller içinde orucun müstesnâ bir yeri vardır. Zîrâ oruç benim içindir. Onun mükâfâtını da bizzât ben veririm. Oruç tutan kulum; yemeyi de, içmeyi de, cinsî münâsebeti de,... sırf benim rızâm için terkeder. Oruç, Cennetin ta kendisidir. Oruç tutanlar için iki ferahlık vardır. Bunlardan biri iftâr zamanıdır, diğeri de kıyâmet günü Rabblerine kavuştukları andır...**

Allah kendisinden râzî olsun, Selmân Fârsî anlatır:

Bir defasında, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Şâ'bân'ın son günü bize hitâben şunları söyledi:

— **Ey insanlar, büyük ve mubârek bir ay, sizi gölgesi altına almak üzere. Bu ay, öyle bir aydır ki Kadir gecesi ondadır. O gece, bin aydan daha hayırlıdır. Bu ay öyle bir aydır ki, Allah onun gündüzlerini oruçlu geçirmeyi farz kılmıştır. Gecelerini de namazla ihyâ etmek, nâfile ibâdet kabul edilmiştir. Kim ki bu ayda bir hayır işlerse, sanki diğer aylarda bir farzı edâ etmiş sayılır. Kim de bu ayda bir farzı edâ ederse, sanki diğer aylarda yetmiş farzı edâ etmişcesine ecre nâil olur. Ramazan ayı sabır ayıdır. Sabrın mükâfâtı ise Cennettir. Bu ay lûtuf ayıdır, ilâhî lûtuf ve ikrâmın dağıtıldığı aydır. Bu ay öyle bir aydır ki, onda müminlerin rızkı artar, bollaşır. Kim ki bu ayda bir oruçluya iftâr verirse, bu, onun cehennemden âzâd edilmesine ve günahlarının bağışlanmasına vesîle olur...**

Bu sırada biz dedik ki:

— **Ey Allah'ın Resûlü, bizim herbirimiz bir oruçluya iftâr yemeği verecek durumda değil. Zîrâ kimimiz fakir.**

Allah'ın Resûlü, bizim bu sözlerimize cevâben buyurdular ki:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir oruçluya iftâr vaktinde ikrâm edilen bir yudumluk ayran yahut su, veyahut bir hurma karşılığında da bu sevâb ve mükâfâtı verebilir. Yeter ki bu ikrâmı yapan, cânü gönülden yapmış olsun. Kim ki bir oruçluyu doyurursa, bu, kendisinin günahlarının bağışlanmasına vesîle olur. Hem, Rabbı ona benim havzımdan öyle bir şerbet içirir ki, ondan sonra, Cennete girinceye kadar artık bir daha susamaz. Bütün bunlardan başka, doyurduğu oruçlunun nâil olduğu oruç sevâbı kadar sevâba da nâil olur. Bununla berâber, oruçlunun sevâbından da hiç bir şey eksilmez.

Ramazan ayı öyle bir aydır ki evveli rahmettir, ortası mağfirettir, sonu da cehennemden âzâd olmaktır. Kim ki o ayda köle ve hizmetçilerinin işini hafifletirse Allah da onu cehennem ateşinden âzâd eder...

Allah kendisinden râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Kim ki Ramazan orucunu gereği gibi tutar, oruçlu bulunduğu günler boyunca dâima Allahı zikreder ve kötü hiç bir fiil irtikâp etmezse sonunda bütün günahları mağfiret olunur. Ayrıca, her bir tesbîh ve tehlili karşılığında Cennette kendisine bir ev yapılır. Bu ev, yeşil zümrüttendir. İçinde kırmızı yâkutlar bulunur. Herbir yakutun içinde de inciden çadırlar vardır. Çadırların içinde ise kara gözlü hûrîler bulunur. Bundan başka, her çadırın etrâfında ikişer sûr vardır ki, bunlar da altındandır. Ayrıca kırmızı yâkutlarla da süslenmişlerdir.

Yine İbni Mes'ûd anlatır:

Bir defasında, Ramazan ayının yaklaştığı bir sırada, Resûlüllah, sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Eğer kullar Ramazanda olan ecirleri bilmiş olsalardı ümmetim onun bir ay değil, bir sene olmasını arzulardı...

Allah Resûlünün bu sözleri üzerine içimizden biri dedi ki:

— Yâ Resûlellah, Ramazanda olanları bize haber verir misiniz?

Bunun üzerine, Resûl aleyhisselâm söze başladı ve şunları söyledi:

— Cennet, Ramazan için yıldan yıla süslenir. Ramazanın ilk gecesi olunca Arş'ın altından bir rüzgâr eser. Bu rüzgâr, Cennet'in ağaçlarının yapraklarını sallar. Bu durumu gören hûrîler, Allah'a hitâben derler ki:

— Ey Rabbımız, kullarından, bu ayda bize kocalar nasîb et. Öyle ki, onlar bizim gözümüzün nûru olsunlar, biz de onların gözünün nûru olalım...

Ramazan orucunu hakkıyle edâ etmiş olan hiç bir kul yoktur ki, parlak incilerden yapılmış çadırlarda bulunan bu hûrîlerden ikişer adet kendisine nikâhlamış olmasın. Bu hûrîler öyle canlılardır ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, onları kitâbı Kur'ân'da methetmiştir. Nitekim şöyle buyurur:

— **Çadırlar içinde ehli perde hûrîler... (Rahmân sûresi, âyet: 72). Bu hûrîlerin herbirinin, kıymetli yetmişer libâsı vardır ki, hiç bir libâsın rengi diğerinin rengine benzemez. Her bir renk, çevresine ayrı bir güzellik katar. Yine her bir hûri, kırmızı yâkuttan yapılmış ve incilerle süslenmiş bir taht üzerinde oturur. Herbir tahtın üzerinde, astarları atlastan olan yetmiş yaygı vardır. Ayrıca, her bir hûrinin yetmişer hizmetçisi bulunmaktadır. Bunlar, Ramazanda tutulan her bir oruç karşılığındadır. Yine Ramazan'da yapılan diğer iyilikler ise bundan hâriçtir. Onlar için de ayrı ecirler vardır...**

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edilen diğer bir hadîs de şu meâldedir:

— **Receb ayı, benim ümmetimin ayıdır. Onun diğer aylara olan üstünlüğü, benim ümmetimin diğer ümmetlere olan üstünlüğü gibidir. Şâ'bân ayı da benim ayımdır. Onun diğer aylara olan üstünlüğü de benim, diğer peygamberlere olan üstünlüğüm gibidir. Ramazan ayı ise Allah'ın ayıdır. Onun diğer aylara olan üstünlüğü ise, Allah'ın, mahlûkatına olan üstünlüğü gibidir...**

Anlatıldığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bir yerde oturup lüzumsuz münâkaşalar yapmakta olan bir topluluğa rasgeldi. Selâmdan sonra dedi ki:

— **Size Kadir gecesinin ehemmiyyet ve büyüklüğünden bahsetmek için gelmiştim. Ancak, bu gecede nâil olacağınız ma'nevî derecelere güvenerek senenin diğer günlerinde, kulluk vazîfeleriniz husûsunda gevşeklik göstermenizden korkarım. Bununla berâber, umulur ki hayırlı olur**

Kadir gecesini, Ramazanın son on gününde arayın. Bu on günden de hâssaten tek günlerde yâni dokuzuncu, yedinci, beşinci, üçüncü ve birinci günlerde arayın. O büyük gecenin, bugünlerden birinde olması kuvvetle muhtemeldir. O gecenin Kadir gecesi olduğunun emârelerinden bâzıları şunlardır:

— **O günü, gece aydınlık ve parlaktır. Soğuk olmadığı gibi, sıcak ve sıkıcı da değildir. Güneş doğarken, tan yerinde önce ışıksız olarak görünür. Kim ki bu geceye yetişir de ona inanarak ve ma'-**

nevî derece ve büyüklüğünü hesâba katarak ihyâ ederse geçmiş günahlarının tamâmı mağfiret olunur

Hadîste de görüldüğü gibi, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Ramazanın gecesini namazla, gündüzünü de oruçla ihyâ edebilmek için îmânı ve gecenin büyüklüğünü hesâba katmayı şart koştu. Buradaki îmândan maksad, Allah'ın, kendisine va'detmiş olduğu sevâbı ve ma"nevî derecelerin varlığını tasdîk ve kabul etmektir. İbâdetlerde bütün varlığı ile Allaha yönelmek ve onları sırf Allah rızâsı için yapmak ise, onların azamet ve büyüklüğünü hesâba katmak demek olur. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin haber verdiği sevab ve fazîletlere nâil olmak isteyen bir müslüman:

1) Her şeyden önce gerek Ramazanın ve gerekse Kâdir gecesinin kadrini bilmelidir.

2) Dilini yalandan, gıybetten ve lüzumsuz söz sarfetmekten korumalıdır,

3) Diğer uzuvlarını günahlardan korumalıdır,

4) Kalbini hasedden, kinden ve müslüman kardeşlerine düşmanlık beslemekten korumalıdır.

Bütün bunlardan sonra, güzel amelleri ile ibâdetlerine de mağrûr olmamalıdır. Zîrâ o amellerie ibâdetler kabul edilebilir de, edilmeyebilir de...

Hikmet ehlinden biri, Ramazanda şöyle duâ edermiş:

— Yâ Rabbi, Sen, sıkıntılara maruz kalanlara dünyâda ecir, âhirette de sevâb vereceğini tekeffül ettin. Yâ Rabbi, eğer bizim bu orucumuz sana lâyık olmadı ise ve onu huzûr-u ilâhiyenden geri çevireceksen hiç olmazsa sıkıntılara katlanmış olmanın ecrinden bizi mahrum eyleme!...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer Gıffârî anlatır:

— Biz, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte oruç tutuyorduk. Ramazanın yirmi üçüncü gecesi girince Resûl aleyhisselâm kalktı, namaza durdu. Gecenin üçte biri geçinceye kadar namaz kıldık. Ertesi günü, yâni Ramazanın yirmi dördüncü gecesi Resûl aleyhisselâm evinden çıkmadı. Yirmi beşinci gece girince çıktı. Bize imamlık yaptı. Gece yarısına kadar birlikte namaz kıldık. Namazdan sonra kendisine dedik ki:

— Bu gecenin tamâmını nâfile namaz kılarak geçirseydik...

Bize cevâben buyurdular ki:

— Kim ki evinden çıkar da ogünkü namazını imamla birlikte edâ ederse sanki bütün geceyi namaz kılarak geçirmişcesine ecre nâil olur.

Resûl aleyhisselâm, Ramazanın yirmi altıncı gecesi evinden yine çıkmadı. Yirmi yedinci gecesi olunca geldi. Bütün âile efrâdını da topladı. Hep birlikte namaz kıldık. O kadar çok namaz kıldık ki, sahur yemeğini yemeğe vakit kalmayacak sandık...

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe anlatır:

— Resûl aleyhisselâm, Ramazanın birinci günü geceleyin evinden çıkarak câmiye gitti. Orada namaz kıldı. Onunla birlikte ahâlî de namaz kıldı. O gece Allah Resûlünün câmide namaz kıldığı, ertesi günü halk arasında duyuldu. Onun için, Ramazanın ikinci gecesi, namaz kılmak üzere câmiye gelenlerin sayısı daha da arttı. Resûl aleyhisselâm yine imâm oldu. Cemâat de kendisiyle birlikte namaz kıldı. Üçüncü gece, Resûl aleyhisselâm yine câmiye geldi. Yine birlikte namaz kılındı. Fakat Onun her gece câmiye namaza geldiğini bütün halk duymuş olduğu için, bu sefer öyle bir kalabalık toplanmıştı ki câmi almadı. Bundan sonra Allah Resûlü yalnız sabah namazları için câmiye gelmeğe başladı. İlk kılınan sabah namazından sonra da yönünü cemâate çevirdi ve şunları söyledi:

— Bu gece ben namaza gelmediğim için sizin üzüldüğünüzü bilmiyor değilim. Ancak şu husûsu da belirteyim ki, eğer ben, Ramazanın her gecesinde namaza gelirsem sizin bunu âdet hâline getirmenizden sonra da onu hakkıyle edâ edememenizden korkarım.

Hz. Âişe, sözüne devamla der ki:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Ramazan gecelerinin namazla ihyâsına ashâbını teşvik ederdi. Fakat bunu bir mecbûriyet olarak yapmalarını aslâ emretmezdi. Yâni Ramazan gecelerini namazla ihyâ etmelerini kendilerine sık sık söylerdi. Fakat bunu bir mecburiyet olarak söylemezdi. Herkesin kendi ihtiyârına bırakırdı. Resûl aleyhisselâmın vefâtından sonra, Ebû Bekir'in hılâfetinde de bu durum böylece devam etti. Allah kendisinden râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer halîfe olunca, Ramazan gecelerinde câmilerde cemâatle namaz kılınmağa tekrâr başlandı.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Hz. Ali şöyle dedi:

— Hattâb oğlu Ömer, benden işittiği bir hadîs üzerine bu terâvîh namazına başladı.

Onun bu sözleri üzerine kendisine dediler ki:

— Ey müminlerin emîri, o hadîs nedir?

Hz. Ali anlattı:

Ben. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **Arş'ın etrâfında, Allah'ın zâtına mahsûs bir mahal vardır ki adı Mukaddes Koruluk'tur. Burası sırf nûrdan ibârettir. Yine burada bir kısım melekler vardır ki sayılarını Allah'dan başka kimse bilmez. Bu melekler, hep Allah'a ibâdetle meşgul olurlar. Öyle ki, devamlı ibadet etmekten aslâ usanç duymazlar, fütûr getirmezler. İşte bu melekler, her sene Ramazan gelince yeryüzüne inmek ve oradaki müslümanlarla birlikte namaz kılmak için Allah'dan izin isterler. Kendilerine bu izin verilir. Onlar da Ramazanın her gecesi yeryüzüne inerler ve müminlerle birlikte cemâatle namaz kılar-**

lar. İşte namaz esnasında bu meleklerin değdiği kişiler ebedî saâdete mazhar olurlar. Öyle ki, onlar için artık bir daha bedbahtlık olmaz...

Hz. Ali, sözüne devamla der ki:

— İşte benden bu hadîsi işiten Hattâb oğlu Ömer, hemen kalktı ve, «bu namazı kılmağa biz daha çok hak sâhibiyiz!» dedi. Sonra da terâvih namazı için ahâliyi topladı ve kılınmasını söyledi...

Anlatılır ki, bir defasında bir Ramazan gecesi evinden dışarı çıkan Hz. Ali, câmilerde Kur'ân okunmakta olduğunu ve bütün mâ'bedlerin kandillerle aydınlatıldığını görünce şöyle dedi:

— Hz. Ömer, Kur'ânla ve terâvîh namazları ile bizim şu câmilerimizi aydınlattığı gibi, Allah da onun kabrini aydınlatsın!..

Rivâyete göre, Hattâb oğlu Ömer hakkında, buna benzer sözleri yine müminlerin halîfesi Hz. Osman da söylemiştir. Allah hepsinden râzî olsun!...

*
**

Müellif merhum Ebülleys Semerhandî'nin Ramazan bahsinde yazdıkları bunlardan ibârettir. Muhterem okuyucularımız farkına varmışlardır ki, daha ziyâde, oruç ibâdeti ile alâkalı hadîslerden meydana gelen ve büyük bir ihlâs ve sâfiyetle buraya kaydedilen bu husûslar, orucun hakîkat ve mâhiyeti ile alâkalı değildir. Bil'akis, Ramazan ayını oruçla ve sâir ibâdetlerle ihyâ edenlerin sonraları nâil olacakları çeşitli nîmetlerin dile getirilmesinden ibârettir. Kanâatimizce müellifin bu yolu seçmiş olmasının başlıca iki sebebi vardır. Bunlardan biri, müslümanları oruç ibâdetini edâ etmeğe teşvîk eylemektir. Diğeri de, müellifin yaşadığı devirlerde müslümanların, gerek diğer ibâdetlerin ve gerekse oruç ibâdetinin hakîkat ve mâhiyetini iyi bilmekte olmalarıdır. Muhterem okuyucularımıza bu husûsu bir misâlle açıklayalım:

— Meselâ biliyoruz ki, bedenen sağlam ve sıhhatli olabilmek için, gerekli birtakım gıdaları düzenli ve âhenkli bir şekilde almamız lâzımdır. Bu temel gıdâları almadığımız takdirde ise hastalanacağımızı biliyoruz. Şimdi öyle iki kişi farzedelim ki, bunlardan biri, bu temel gıdâların hakîkat ve mâhiyetini ve insan vücûduna ne gibi faydalar sağladığını bilmiş olsun. Diğeri de onların hakîkat ve mâhiyetinden haberdar olmasın. Biz biliyoruz ki, burada iki temel nokta vardır. Bunlardan biri gıdâlardır. Diğeri de onların insan bedenine sağladığı faydalardır. Yâni gıdâyı almış olmanın neticeleri. Misâlimizdeki iki kişiden birincisine, gıdâların hakîkat ve mâhiyetinden bahsetmek lüzumsuzdur. Zîrâ zâten o bunları bilmektedir. Ona yalnızca gıdâları almış olmanın getireceği netîceden yâni bedenî

sıhhat, âfiyet ve zindelikten bahsetmek gerekir. İkinci kişiye ise önce bu temel gıdâların hakîkat ve mâhiyetini ve neye yaradıklarını öğretmelidir. Ondan sonra da onları almış olmanın neticelerinden yâni bedenî sıhhat, âfiyet ve zindelikten bahsetmelidir.

İşte, eserin yazıldığı devirlerdeki müslümanlar, misâlimizdeki birinci şahıs durumunda oldukları yâni gerek orucun ve gerekse sâir ibâdetlerin hakîkat ve mâhiyetini iyi bildikleri içindir ki, müellif, sırf Ramazan ayını oruçla ve diğer ibâdetlerle ihyâ etmenin getireceği netîcelerden ve nîmetlerden bahsetmiş, bu ibâdetlerin hakîkat ve mâhiyetine ise aslâ temâs etmemiştir. Ancak, biz burada îtirâf etmek zorundayız ki, maalesef zamânımızın müslümanı, misâlimizdeki ikinci şahıs durumundadır. Yâni bugünün müslümanları ne orucun ve ne de diğer ibâdetlerin hakîkat ve mâhiyetini bilmemektedirler. İşte bunun içindir ki biz, müellif Ebülleys Semerkandî'nin yazdıklarından sonra araya bir yıldız koyarak, rûhumuzun derinliklerinden fışkıran ihlâs damlaları ile, oruç ibâdetinin hakîkat ve mâhiyetinden bir nebzecik bahsetmeyi lüzumlu addettik. Gâyemiz, büyük bir sâfiyet ve samîmiyetle dînine bağlı olan Müslüman - Türk Milletine daha çok faydalı olmaktır. Aziz okuyucularımdan isteğim ise; bu eseri, tanıdıklarına, dost ve ahbâblarına da okutmaları, mümkün olduğu kadar çok kişinin okumuş olmasını sağlamalarıdır. Zîrâ bizim bu yazdıklarımızla, bu eserde, aynı zamanda asrın idrâki de konuşmuş olmaktadır.

Muhterem okuyucularımızın da bildikleri gibi, ibâdetler çeşit çeşittir. Meselâ namaz, oruç, zekât, hacc,... gibi. Yine bilindiği gibi, ibâdetlerin bir kısmı devamlıdır. Yâni belli zamanlarda, bir ömür boyu edâ edilmesi gerekmektedir. Şu halde, burada, ortaya üç temel husûs çıkmaktadır:

1) İbâdet mefhûmu, yâni ibâdetin hakîkat ve mâhiyeti,
2) İbâdetlerin çeşitli oluşunun sebepleri, hikmetleri, faydaları,
3) Bâzı ibâdetlerin devamlı oluşunun sebep ve hikmetleri,

Oruç da bir ibâdet olduğuna göre, mutlak olarak ibâdetin hakîkat ve mâhiyeti anlatılınca, orucun mâhiyeti de anlaşılmış olacaktır. Geriye, orucun kendi şahsına âit hikmetleri ile faydaları kalır ki, buna da konunun sonunda ayrıca temâs edeceğiz.

Şunu da ifâde edeyim ki, burada yazılanlar, muhterem müslüman kardeşlerimizin dîn anlayışını doğru olarak rayına oturtacak izâhlardır. Onun için, bu izâhları dikkat ve îtinâ ile ve sindirerek okumalarını hassâten kendilerine tavsıye ederim.

Şimdi, önce ibâdetin hakîkat ve mâhiyetini, yâni ibâdet denince bundan ne anlamamız gerektiğini açıklayalım. Zîrâ herhangi bir şeyin hakîkat ve mâhiyetini tanıtmadan parçalarını anlatmağa kalkışmak, onu ek-

sik tanıtmak demek olur. Eksik bilgi ise, o şeyden beklenen faydanın tam olarak alınamaması netîcesini doğurur.

İbâdetin mâhiyetini yâni ne olup ne olmadığını anlayabilmek için önce insanın yapısını tanımamız gerekir. Hattâ diyebiliriz ki, insanın yapısı bilinmeden, ibâdetin mâhiyetini tam olarak anlamak veya anlatmak mümkün değildir. Çünkü ibâdetle mükellef olan, insandır, O halde, önce insanın yapısını tanıyalım.

İnsanın yapısı, mâhiyetleri îtibâriyle birbirinden tamâmen farklı şu iki unsurdan meydana gelmiştir:

1) Beden,
2) Rûh,

veya:

1) Mâdde,
2) Ma'nâ,

İnsanın yapısının, mâhiyetleri îtibâriyle birbirinden tamâmen farklı iki ayrı unsurdan meydana geldiğini biz müşâhede edebildiğimiz gibi, Kur'ân âyetleri ile hadîsler de bunun böyle olduğunu haber vermektedirler. Nitekim şu âyetler bu husûsu açıkça ifâde etmektedirler. Allah buyurur:

— **Yemin olsun, biz, insanı kuru bir çamur (toprak) dan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık** (Hıcr sûresi, âyet: 26)

Hani Rabbın meleklere şöyle demişti:

— **Ben, kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan bir insan yayaratacağım. Onun bedeninin yaratılışını bitirdiğim ve ONA RÛHUMDAN ÜFLEYİP CAN VERDİĞİM ZAMAN...** (Hıcr sûresi, âyet: 28).

Âyetlerden açıkça anlaşıldığı gibi, insanın yapısının beden ve rûh olmak üzere iki yönü vardır. Yine âyetlerden anlaşıldığı gibi, bedenin aslı mâddedir yâni cansız bir varlık olan topraktır. Rûh ise, şânı yüce olan Allah'ın, sûretlenip - şekillenmiş bu cansız mâddeye ilâhî bir nefhası yâni üfürüşü sonunda meydana gelmiştir. Bu durum bize şu husûsu da belirtmiş olur:

— Rûh, aslı îtibâriyle kudsîdir, yüce bir varlıktır. Zîrâ kainâtın yaratıcısı Allah'dan gelmektedir. Beden ise aslı îtibâriyle hiç bir kudsiyete sâhib değildir. Bil'akis, süflî varlıklar âlemindendir. Bunun böyle oluşu, rûhun temel unsur olduğunu, bedenin ise ikinci derecede kaldığını gösterir. Hattâ daha da ileriye giderek şöyle diyebiliriz:

— Esas îtibâriyle insan, rûhu ile insandır. Beden ise, geçici bir zaman

için rûha bineklik vazîfesini gören bir vâsıtadan ibârettir. Kısacası, hâkim unsur rûhdur, beden ise rûhun emrinde bir vâsıtadır.

İnsanı meydana getiren bu iki unsurun en bâriz vasıfları ise; bedenin elle tutulup gözle görülür bir varlık olması, buna karşılık rûhun da el ile tutulamıyan ve gözle de görülemiyen bir yapıya sâhib bulunmasıdır. Ancak, hemen şu husûsu da ilâve edelim ki, beden ile rûh, her ne kadar mâhiyetleri îtibariyle birbirlerinden tamâmen ayrı şeyler ise de, birtakım hâl ve vasıfları yönünden de birbirlerine çok benzemektedirler. Bunun sebebi, belki de birlikte insan denen varlığı meydana getirmiş olmalarıdır. İşte, beden ile rûh, mâhiyetleri îtibâriyle birbirlerinden tamâmen ayrı şeyler olmakla berâber, birtakım hâl ve vasıflarında birbirlerine çok benzedikleri içindir ki, biz rûhu anlayabilmek için, önce bedenin hâl ve vasıflarını göz önüne alacağız. Böylece, bedenin birtakım hâl ve vasıflarından rûhun tanınmasına intikal edeceğiz. Zîrâ rûh, zâhirî duyularımızla hissedilememekte, bilinememektedir. Buna karşılık, mâddî bir yapıya sâhib olan bedenimiz ise zâhirî duyularımızla hissedilmekte, bilinmektedir.

Rûh ile bedenin birbirlerine olan münâsebetlerindeki en mühim husûsiyet, bedenin rûhun emrinde bir vâsıta oluşudur. Bunu, bir at ile binicisine veya bir araba ile sürücüsüne benzetebiliriz. Burada, at beden yerinde, binicisi de rûh mesâbesindedir. Yâhut, araba beden yerinde, onun sürücüsü (şoför) de rûh mesâbesindedir.

Bütün bunlardan sonra, hiç hatırdan ırak etmememiz gereken bir husûs da şudur:

— Rûhun müsbet veya menfî, iyi veya kötü, güzel veya çirkin, faydalı veya zararlı,... birtakım duygu, temâyül ve ihtirâsları vardır ki bedene yön veren de bunlardır. Bunlar, bedene hareket veren rûh kuvvetleridir. Biz, bunların müsbet, iyi, güzel ve faydalı olanlarına **güzel ahlâk**; menfî, zararlı, kötü ve çirkin olanlarına da **kötü ahlâk** adını veririz. Demek ki güzel ahlâklı bir insan; rûhunda müsbet, iyi ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslar taşıyan insandır. Kötü ahlâklı insan da; rûhunda menfî, çirkin ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslar bulunan insandır.

Bütün bu îzâhlar ise bizi şu netîceye götürür:

— Bir müslüman olarak, güzel ahlâklı bir insan olmak mecburiyetinde olduğumuza göre, rûhumuzu müsbet, iyi ve faydalı duygu temâyül ve ihtirâslarla bezemek zorundayız.

Daha önceki paragraflarda, beden ile rûhun, mâhiyetleri îtibâriyle birbirlerinden tamâmen ayrı şeyler olduklarını fakat buna karşılık birtakım hâl ve vasıfları yönünden de birbirlerine, çok benzediklerini ifâde etmiştik. İşte şimdi bu noktayı ele alarak meseleyi iyice aydınlığa kavuşturalım:

— Biz biliyoruz ki, sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmek için bedenin birtakım temel gıdâlara ihtiyâcı vardır. Eğer düzenli bir şekilde bu gıdâları almazsa sıhhatini kaybeder, hastalanır. Beden mâddî bir varlık olduğu için, onun ihtiyâcı olan gıdâlar da bildiğimiz mâddî yiyeceklerdir. Görüldüğü gibi, beden için **sıhhatlilik - sıhhatsizlik** hâli bahis mevzuudur. Bu da gıdâlarla alâkalıdır. Hemen ilâve edelim ki, insanın yapısını teşkîl eden iki temel unsurdan beden için **gıda** ve **sıhhatlilik-sıhhatsizlik** hâli bahis mevzuu olduğu gibi, diğer unsur olan rûh için de bahis mevzuudur. Yâni sıhhatli olarak varlığını devam ettirebilmek için bedenin birtakım temel gıdalara ihtiyâcı olduğu gibi, rûhun da birtakım gıdalara ihtiyâcı vardır. Ancak, rûh, yapısı itibâriyle mâddî bir varlık olmadığı için, onun ihtiyâcı olan gıdâlar da maddî değildir. Rûhun sıhhatlilik hâli, onun; müsbet, iyi, güzel ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhib olma hâlidir. Müsbet, iyi, güzel ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhib olan bir rûh, sıhhatli yâni güzel ahlâklıdır. Rûhun hastalık yâni sıhhatsizlik hâli ise, onun; menfî, kötü ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhib olma hâlidir. Menfî, kötü ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhib olan bir rûh hastadır, yâni kötü ahlâklıdır.

Şimdi bütün bu îzâhlardan sonra, muhterem okuyucularımızın zihnine gelen ve hemen cevâbını öğrenmek isteyecekleri soru ise muhakkak ki şudur:

— Acaba rûhumuzu sıhhatli halde tutacak gıdâlar nelerdir?

Hemen ifâde edelim ki, tıpkı beden gibi, rûhun da birtakım gıdâlara ihtiyâcı vardır. Ancak, rûh kendisi mâddî bir varlık olmadığı için, onun ihtiyâcı olan gıdâlar da mâddî değildir. Nasıl ki yapımızın mâddî yönünü teşkil eden beden, ihtiyâcı olan lüzumlu birtakım gıdâları almayınca sıhhatlilik hâlini kaybederse, aynen bunun gibi, ma'nevî yönümüzü teşkîl eden rûh da kendisine mahsus lüzumlu gıdâları almadığı takdirde hastâlanır, sıhhatlilik yâni güzel ahlâklılık hâlini kaybeder. Şu halde rûhun gıdâları da ibâdetlerdir. **İbâdet; rûhlarımızı menfî ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslardan temizleyip müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslarla bezeyerek Allah'a ta'zîm ve hürmete lâyık bir seviyeye getirmek ve o seviyede tutmak maksat ve gâyesiyle yapmış olduğumuz çeşitli hareketlerden ibârettir.** Demek ki, ibâdetler rûhların gıdâsıdır, bedenlerin gıdâsı değildir. Öyleyse onları, netîcesi ve faydası rûhlarda görülecek şekilde edâ etmeliyiz. Yâni yaptığımız ibâdetlerden rûhlarımız mutlaka nasîblerini almalı, kendilerinde müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslar mutlaka meydana gelmelidir. Bunun yolu da, ibâdetlerin, mutlaka rûhî duyuş, haz ve zevklerle yapılmasıdır. Rûhî duyuş, haz ve zevklerle yapılmayan ve sırf beden hareketlerinden ibâret kalan ibâdetler semeresiz kalır. Yâni bedenî disiplinden ve bedenî hareketlerden öte geçemiyen

ve rûhlara işlemiyen ibâdetler, rûhlarda müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslar meydana getirmezler. İşte bunun içindir ki, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bu husûslara işâret eden hadîslerinde şöyle buyururlar:

— **Nice namaz kılanlar vardır ki, yanlarına, yorgunluktan başka bir şey kalmaz. Nice oruç tutanlar da vardır ki yanlarına, aç durmuş olmaktan başka bir şey kalmaz...**

— **Bir kimsenin kıldığı namaz eğer kendisini kötülük işlemekten alıkoyamıyorsa o kimse Allah'dan uzaklaşmış olmaktan başka bir şey kazanmış olmaz.**

Demek ki kişinin kıldığı namazlar, tuttuğu oruçlar, kısacası yapmış olduğu bütün ibâdetler mutlaka onun rûhuna işlemeli, rûhunda güzel, müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslar meydana getirmelidir. Yâni kısacası, yapılan ibâdetler, kişinin ahlâkını güzelleştirmelidir. Eğer yapılan ibâdetler kişinin rûhuna işlemiyor ve orada güzel ahlâk duygularının husûlüne sebep olamıyorsa böyle ibâdetler kişiye bedenî birtakım yorgunluklar ve sıkıntılar vermiş olmaktan başka bir şeye yaramaz.

Beden, rûhun emrinde bir vâsıta olduğu gibi, aynı zamanda rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarının da tezâhür mahallidir. Bedende zuhûrunu gördüğümüz her türlü fiil ve hareketler, gerçekte rûhun müsbet veya menfî, iyi veya kötü birtakım duygu, temâyül ve ihtirâslarının ondaki tezâhüründen başka bir şey değildir. Şu halde:

1) Eğer rûhumuz müsbet, güzel ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhipse, bunların bedendeki tezâhürleri de müsbet, güzel ve faydalı fiil ve hareketler olacaktır.
2) Eğer rûhumuz menfî, kötü ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslarla dolu ise bunların bedendeki tezâhürleri de menfî, kötü ve zararlı fiil ve hareketler olacaktır.

Demek ki bütün mesele dönüp dolaşıyor, yapımızın ma'nevî unsuru olan rûhumuzda toplanıyor. Eğer rûhumuz terbiye edilmişse bedenimizden zuhûr eden fiil ve hareketlerimiz insânî güzel fiil ve hareketler oluyor. Rûhumuz terbiye edilmemişse, onun, bedenimiz vâsıtasıyle hârice akseden ve fiiliyâta dönüşen duygu ve temâyülleri de kötü ve zararlı fiil ve hareketler oluyor. Bu bakımdan ibâdetleri, **rûhu terbiye hareketi** olarak da vasıflandırabiliriz. Gerçekten, rûhlarını ibâdetlerle terbiye etmiş olan kişilerden dâimâ müsbet ve faydalı fiil ve hareketler zuhûr eder. Rûh terbiyesinden mahrum kişilerden ise menfî ve zararlı fiil ve hareketler meydana gelir. Bu bakımdan, gerek namazlarımızı, gerek oruçlarımızı ve gerekse diğer ibâdetlerimizi mutlakâ rûhî duyuş, haz ve zevklerle edâ etmeğe çalışmalıyız. Zîrâ ibâdetler rûhlarımızın gıdâsıdır, rûhlarımızı ter-

biye edecek fiil ve hareketlerdir. Hâl böyle olunca onları mutlaka rûhî duyuşlarla yapmak zorundayız.

Daha önceki paragraflarda beden ile rûhu, at ile binicisine veya araba ile sürücüsüne (şoför) benzetmiştik. Burada at, veya araba bedeni, binici veya sürücü de rûhu temsil ediyordu. İşte nasıl ki bu misâlde at ile binicisinin veya araba ile sürücüsünün gıdâları ayrı ayrı şeylerse ve birinin gıdâsını diğerine vermeğe kalkışmak yanlış ve faydasızsa, aynen bunun gibi, rûh ile bedenin gıdâları da ayrı ayrı şeylerdir. Binâen'aleyh, birisinin gıdâsını diğerine tatbîk etmeğe kalkışmak hem yanlış hem de faydasızdır.

Bütün bu îzâhları hülâsa edersek şöyle diyebiliriz:

1) İnsanın yapısı, mâhiyetleri îtibâriyle birbirinden tamâmen farklı iki ayrı unsurdan meydana gelmiştir. Bunlardan biri rûhdur, diğeri de bedendir.

2) Rûh, mâhiyeti îtibâriyle mâddî olmayan, yâni el ile tutulamıyan ve gözle görülemiyen bir varlıktır. Beden ise mâddî bir varlıktır.

3) İnsan, rûh ile bedenden meydana gelmiş olmakla berâber esas ve hâkim unsur rûhtur. Beden ise, rûhun emrinde bir vâsıtadan, geçici bir binekten ibârettir. Nitekim rûh bedenden ayrılınca, yâni insan ölünce, bedene artık **insan** denemez. Sâdece **cesed** denir.

4) Beden, ikinci derecede kalan bir unsur olmakla berâber onsuz da olmaz. Yâni beden de varolmadan insana insan denmez.

5) Rûh ile beden, mâhiyetleri îtibâriyle birbirlerinden ayrı şeyler olmakla berâber, birtakım hâl ve keyfiyetleri îtibâriyle de birbirlerine çok benzerler. Meselâ her ikisinin de kendilerine hâs bir gıdâya muhtâç olması, her ikisinin de kendilerine hâs bir şekilde hastalık ve sıhhatlilik hallerinin bulunması gibi

6) Bedenin hastalık ve sıhhatlilik halleri bulunduğu gibi, rûhun da hastalık ve sıhhatlilik halleri vardır. Bedenin hastalık ve sıhhatlilik halleri bidiğimiz hallerdir. Rûhun hastalık ve sıhhatlilik halleri ise onun ahlâklılık ve ahlâksızlık, yani iyi ahlâklılık ve kötü ahlâklılık halleridir.

7) Beden, rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarının tezâhür, mahallidir. Beden vâsıtasıyle hâriçte hezâhür eden iyi veya kötü fiil ve hareketler, gerçekte rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarının bedende fiiliyâta dökülmüş olmasından başka bir şey değildir. Binâen'aleyh, kişinin rûhunda ne gibi duygu, temâyül ve ihtirâslar bulunuyorsa, hâriçte de onlara uygun fiil ve hareketler zuhûr edecektir.

8) Bedenin gıdâya ihtiyâcı olduğu gibi, rûhun da gıdâya ihtiyâcı vardır. Ruhun gıdâsı çeşitli ibâdetler ve bilhâssa namaz ile oruçtur. İhtiyâcı olan lüzumlu gıdâyı alamıyan beden sıhhatlilik hâlini kaybedeceği gibi, rûh da ihtiyâcı olan ibâdet gıdâsını almadığı takdirde, kendine hâs

sıhhatlilik hâlini kaybeder veya hiç sıhhatlilik kazanamaz. Rûhun sıhhatlilik hâli, onun güzel ahlâklı oluş hâlidir. Sıhhatsizlik hâli de kötü ahlâklı oluş hâlidir.

9) Gerçekte ibâdetler, rûhun gıdâsı ve rûhu terbiye etme ve ahlâkî sıhhatliliğe kavuşturma hareketidir. Binâen'aleyh, rûhlara işlemiyen ve bedenî hareketlerden ibâret kalan ibâdetler, kendilerinden beklenen semereyi vermezler. Bu bakımdan, ibâdetlerin, mutlaka rûhlara işlemesi rûhî duyuş ve hazlarla yapılması gerekir. Aksi takdirde, meselâ arabanın ihtiyâcı olan benzini, onu kullanan ve rûh mesâbesinde bulunan şoföre yedirmeğe, veya şoförün yiyeceği olan yemeği arabanın benzinliğine koyup onunla arabayı çalıştırmağa kalkışmak gibi, ma'nâsız ve faydasız bir durum ortaya çıkar.

Bu îzâhlarla, ibâdetin hakîkat ve mâhiyeti husûsunda gerekli bilgiyi muhterem okuyucularımıza sunmuş olduğumuzu sanıyorum. Şânı mubârek ve yüce olan Allah'dan hâlisâne temennim, onları okuyanları ilâhî feyizlerinden mahrum bırakmamasıdır...

Şimdi de, ibâdetlerin çeşitli oluşunun sebep ve hikmetlerine bir göz atalım.

Bunun için, önce yine bedene döneceğiz. Zîrâ daha önceleri de defalarca ifâde etmiş olduğumuz gibi, beden ile rûh, mâhiyetleri îtibariyle birbirinden tamâmen ayrı şeyler olmakla berâber, birtakım hâl ve vasıfları ile de birbirlerine çok benzemektedirler. Diğer taraftan, beden mâddî bir varlığa sâhib olduğu için, biz, onun her türlü hâl ve vasıflarını duyularımızla idrâk edebilmekte, anlayabilmekteyiz. Rûhun hâl ve vasıflarını ise, mâddî bir yapıya sâhip olmadığı için anlıyamamakta, duyularımızla müşâhede edememekteyiz. Bu bakımdan, bedenin hâl ve vasıflarından, rûhun hâl ve vasıflarına intikal etmeyi, meselenin net olarak anlaşılması için zarûrî addetmekteyiz:

Biz, bedenin birtakım gıdâlara ihtiyâcı olduğunu biliyoruz. Başlıca temel gıdâlar; yağlar, tuzlar, vitaminler, proteinler,... dir. Biz bunları, yediğimiz çeşitli gıdâ mâddeleri vâsıtasıyle alırız. Bu temel gıdâlara bedenimizin o derece ihtiyâcı vardır ki, onlardan birinin eksikliği ve uzun müddet alınamamış olması, vücudumuzda belirli birtakım râhatsızlık ve ârızaların husûlüne sebep olur. Diğer bir ifâde ile, bu temel gıdâlardan herbiri, bedenimize bir dirençlilik kazandırır. Yâni bedenimize ârız olabilecek bir sıhhatsizlik hâline mâni olur. Bu temel gıdâlardan herhangi birinin eksikliği ise varoluşu hâlinde vücuda girmesi mümkün olmayan bir sıhhatsizlik hâlini vücuda da'vet eder. Demek ki, bedenin, sıhhatlilik hâlini devam ettirebilmesi veya hastalıklara ve sıhhatsizlik hallerine karşı dirençlilik kazanabilmesi veyahut da kendisinde mevcut bir sıhhatsizlik hâlini bertaraf edebilmesi için çeşitli gıdâlara ihtiyâcı vardır. Zîrâ

bedene ârız olabilecek hastalıklar çeşit çeşittir. O halde, onlara karşı koyacak gıdâların da çeşitli olması zarûrîdir.

Meseleyi bir de beden için ilâçlar zâviyesinden ele alalım. Bilindiği gibi, bedene ârız olabilen çeşit çeşit hastalıklar vardır. Buna mukabil, her bir hastalık için de ayrı ayrı ilâçlar mecvuttur. Hiç bir zaman, bütün bedenî hastalık ve râhatsızlıklar aynı bir ilâçla tedâvi edilemez. Esâsen böyle bir düşünceyi bile kimse taşımaz. Bundan başka, bir râhatsızlığa mahsus bir ilâç, diğer bir râhatsızlığın tedâvisinde kullanılmaz. Kullanılsa da faydalı olmaz...

İşte, gerek gıdâlar yönünden, gerekse ilâçlar yönünden bedende durum budur. Hemen ifâde edelim ki, birtakım hâl ve keyfiyetleri yönünden bedene çok benzeyen rûhta da durum aynıdır. Aradaki belli - başlı fark ise, beden kendisi mâddî bir yapıya sâhip olduğu için gıdâ ve ilâçlarının da zarûrî olarak mâddî oluşu, buna karşılık rûh da ma'nevî bir yapıya sâhib bulunduğu için onun gıdâ ve ilâçlarının da ma'nevî oluşudur. Bedenî sıhhatlilik ve hastalık halleri bulunduğu gibi, rûhî sıhhatlilik ve hastalık halleri de vardır. Aynı şekilde, beden için çeşitli ve birçok hastalıklar bulunduğu gibi rûh için de çeşitli ve birçok hastalık ve sıhhatsizlik halleri vardır. Ahlâkî olmayan duygu, temâyül ve ihtirâslar rûhun sıhhatsizlik halleridir. Meselâ bunlardan, belli-başlı birkaçını sayalım:

1) Hased,
2) Kibir,
3) Riyâ,
4) Ucub - kendini beğenmişlik,
5) Kin,
6) İntikam,
7) Zulüm,
8) Gıybet,
9) Sû-i zan,
10) Hırs,
11) Tamah (Tama')
12) Yalancılık,
13) Hîlekârlık,
14) Öfke - gazab,
15) Şöhret düşkünlüğü,
16) Fitne - fesad,
17) Enâniyet - benlik,
18) Hamiyyetsizlik,
19) Hayâsızlık,
20) Cimrilik.

İşte bütün bunlar, rûhun sıhhatsizlik halleridir. Elbette rûhun sıh-

hatsizlik halleri sâdece bunlardan ibâret değildir. Onun sıhhatsizlik halleri daha pek çoktur. Biz burada, cümleden sâdece birkaçını saydık. İşte nasıl ki mâddî gıdâ ve ilâçlardan herbiri bedene ayrı bir yönden sıhhatlilik kazandırıyorsa, aynen bunun gibi, rûhların gıdâsı ve ilâcı demek olan çeşitli ibâdetler de ona ayrı bir yönden sıhhatlilik kazandırır. Rûhun sıhhatliliği ahlâkî sıhhatliliktir. Bedenler mevzuunda her bir derdin ayrı devası bulunduğu ve aynı bir ilâç bütün hastalıklara tatbik edilmediği gibi, rûhların ahlâkî herbir sıhhatsizliği için de ayrı bir ibâdet ilâcı vardır. Her bir ibâdet, bir veya birkaç ahlâkî sıhhatsizlik hâlinin rûhdan sökülüp atılmasına vesîle olur. Meselâ cimrilik, kişinin rûhuna ârız olabilen ahlâkî bir sıhhatsizlik hâlidir. Onun oradan sökülüp atılmasına veya rûhun cimrilik duygusuna karşı direnç kazanmasına vesile olan ma'nevî gıdâ veya ilâç, zekât ibâdetidir. Yine bencillik (egoistlik), yâni sâdece ve hep kendisini düşünüp başkalarını hiç görmemek, insan rûhuna ârız olabilen ahlâkî bir sıhhatsizlik hâlidir. Bunu oradan söküp atabilecek veya onun rûha ârız olması ihtimâli karşısında rûha, direnç kazandırabilecek gıdâ veya ilâç, oruç ibâdetidir...

Sözün kısası, muhterem okuyucularım, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bize emir buyurduğu ibâdetlerin herbiri ayrı bir veya birkaç ahlâkî sıhhatsizlik hâlinin rûhumuzdan sökülüp atılmasına veya o ahlâkî sıhhatsizliklere karşı direnç kazanmasına vesîle olur. İşte ibâdetlerin çeşitli oluşunun sebep ve hikmetlerinden bâzıları bunlardır. Nasıl ki biz bugün, bedenî - mâddî gıdâlarımızın çeşitli oluşunu tabiî olarak kabul etmek zorundaysak, aynen bunun gibi, rûhî - ma'nevî gıdâ ve ilâçlarımız demek olan ibâdetlerin çeşitli olmasını da tabiî olarak kabul etmek zorundayız. Çünkü, yapısı ve yaratılışı îtibâriyle bedenin çeşitli gıdâlara ihtiyâcı olduğu gibi, yine yapısı ve yaratılışı îtibariyle rûhun da çeşitli ma'nevî gıdâlara ihtiyâcı vardır ki işte onlar da şânı yüce olan Allah'ın bize emir buyurduğu ibâdetlerdir.

Bâzı ibâdetlerin devamlı oluşunun sebebine gelince, bunu anlayabilmek için de yine önce bedenimize dönecek, onun bu husûstaki hâl ve vaziyetine bir göz atacağız:

Biz biliyoruz ki, hayâtta oldukça bedenimizin birtakım gıdâlara devamlı ihtiyâcı vardır. Meselâ bâzı gıdâları sık sık mutlaka almak zorundayızdır. Buna karşılık, diğer birkısım gıdâları da uzun müddet hattâ bir ömür boyu almasak da olabilir. Bedenî - mâddî gıdâlanmada durum budur. İşte benzeri bir durum, rûhî - ma'nevî gıdâlanmada da vârittir. Çünkü daha önceleri de ifâde etmiş olduğumuz gibi, nasıl ki beden, birtakım sıhhatsizlik hallerine karşı direnç kazanmak için gıdâlanmağa muhtâçsa aynen bunun gibi, ahlâkî sıhhatsizlik hallerine karşı direnç kazanmak için rûh da gıdâlanmağa muhtaçdır. Bu ihtiyâç, beden için devamlı olduğu gibi rûh için de devamlıdır. Çünkü muntazaman gıdâsını alamıyan bir be-

den, sıhhatlilik hâlini ve direncini kaybettiği gibi, ma'nevî gıdâsını alamıyan bir rûh da ahlâkî sıhhatliliğini ve direncini kaybetmektedir. Onun için, aynen beden gibi, rûh da, birtakım gıdâlarını bir ömür boyu devamlı almak zorundadır. Meselâ namaz ibâdetiyle bir ömür boyu mükellef tutulmuşuzdur. Oruç ibâdeti ise, senede bir defaya mahsus olmak üzere zarûrîdir ve bir aydır. Hacc, gerekli mâlî - nakdî imkânlara kavuşan bir kimse için ömründe bir defa mecbûrîdir. Zekât ibâdeti ise, lüzumlu mâlî - nakdî servetin varlığı hâlinde senede bir defa ifâsı mecburî olan bir ibâdettir. Bu ibâdetlerin herbiri, ahlâkî sıhhatliliğin muhâfazası veya ahlâkî sıhhatlilik kazanılması husûsunda birer ma'nevî gıdâdır, ilâçtır. Nasıl ki bedenî - mâddî gıdâlarla ilâçların alınma durumları değişikse, meselâ kimisine devamlı ihtiyâç duyulduğu halde, kimisine ara - sıra ihtiyâç duyuluyorsa, aynen bunun gibi, rûhî - ma'nevî gıdâlar demek olan ibâdetlerin durumları da değişiktir. İnsan rûhunun, bunların kimisine devamlı ihtiyâcı vardır. İşte ibâdetlerden bâzılarının devamlı oluşunun sebepleri bunlardır.

Bu îzâhlardan sonra, muhterem okuyucularımızın zihnine birtakım sorular gelebilir. Meselâ şöyle diyebilirler:

— İbâdetler mutlak sûrette kişide ahlâk güzelliğini meydana getirirler mi? Her ibâdet eden kişinin ahlakı mutlaka güzel midir? Meselâ biz birtakım kişiler görüyor ve biliyoruz ki, namaz kıldıkları, oruç tuttukları zekât verdikleri, hattâ her sene hacca gittikleri,... hâsılı akla gelebilen her türlü temel ibâdetleri yaptıkları halde kendilerinde hiç de fevkal'âde ahlâkî bir yüceliğe şâhid olmuyoruz...

Değerli okuyucularımızın zihnine takılabilecek bu ve benzeri istifhâmlar son derece isâbetlidir ve mutlaka aydınlığa kavuşturulması lâzımdır. Zîrâ bu tip kişilerin bu halleri, meselenin içyüzünü bilmeyenler nazarında Allah'ın dîni hakkında da zihinlerde yersiz birtakım istifhâm ve şüphelerin doğmasına sebep olmaktadır. Onun için, meseleyi kesinlikle aydınlığa kavuşturmakta mutlak bir zarûret vardır.

Meseleyi en açık bir şekilde îzâh edebilmek için önce yine insanın yapısına bir göz atacağız. Daha önceleri defalarca ifâde etmiş olduğumuz gibi, insanın yapısı beden ve rûh olmak üzere iki ayrı unsurdan meydana geliyordu. Bunlardan, rûh; asıl ve hâkim unsur idi. Beden ise, rûhun emrinde bir vâsıtadan, bir binekten ibâretti. Bedene hareket ve yön veren, rûh idi. Yine beden vâsıtasıyle meydana gelen muhtelif fiil ve hareketler, gerçekte rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarının beden vâsıtasıyle fiiliyâta dönüşmüş olmasından ibâretti. Yâni, meselâ rûhda menfî ve zararlı duygu, temâyül ve ihtirâslar bulunuyorsa, bunların bedendeki tezâhürleri yâni beden vâsıtasıyle fiiliyâta dönüşümleri de menfî ve zararlı fiil ve hareketler olarak ortaya çıkıyordu. Aksine, eğer rûhda müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslar bulunuyorsa, bunların bedendeki te-

zâhürleri de müsbet ve faydalı fiil ve hareketler olarak ortaya çıkıyordu. Binâen'aleyh, kişiden zuhûr eden fiil ve hareketlerin müsbet ve faydalı fiil ve hareketler olabilmesi için, onun rûhunun terbiye edilmiş olması, rûhuna müsbet ve faydalı birtakım duygu, temâyül ve ihtirâslar kazandırılmış bulunması gerekiyordu. Çünkü rûh birtakım müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslara sâhib olmadıkça o kimseden müsbet ve faydalı fiil ve hareketler beklemek boş şeydir.

Diğer taraftan, dîn rûhlara hitâb ettiği gibi, ibâdetler de rûhların gıdâsı, rûhların ilâcıydı. Bedenin gıdâ ve ilâçları, bildiğimiz mâddî yiyecekler, mâddî gıdâ ve ilâçlardı. Beden onlarla ayakta durabilir, onlarla sıhhatlilik ve direnç kazanabilirdi. Rûhun gıdâ ve ilâçları ise ibâdetlerdi. Rûh da ahlâkî sıhhatliliği ibâdetlerle kazanabilir, ahlâksızlık hastalıklarına karşı ibâdetlerle direnç kazanabilirdi. Daha değişik bir ifâde ile, ibâdetlerin rûhlarda duyulması, rûhî duyuş, haz ve zevklerle îfâ edilmesi gerekirdi. Sâdece bedenî hareketlerden ibâret kalan ve rûhlara aslâ nüfûz edemiyen, yâni rûhî duyuş, haz ve zevklerle yapılmayan ibâdetler ise kişiye hiç bir ahlâkî sıhhatlilik, ahlâkî yücelik kazandıramazdı. Zîrâ ibâdetler bedenlerin gıdâsı ve ilâcı değildi, bil'akis rûhların gıdâsı, rûhların ilâcıydı. Rûha âit bir gıdâ veya ilâcı bedene tatbik etmek ise, şöförün yiyeceği yemeği ona vermek yerine, sürmekte olduğu arabanın benzinliğine koyarak bununla şoförün yemek yemiş olduğunu iddiâ etmeğe benzerdi. Nasıl ki böyle bir durumda, arabanın şoförü doyurulmuş olmazsa, aynen bunun gibi, rûhî duyuşlarla yapılması gereken ibâdetleri sırf bedenî disipline bağlı hâle getirip yalnız bedenî hareketler hâlinde edâ etmekle de rûh terbiye edilmiş olmazdı. Dolayısıyle böyle bir rûhdan müsbet ve faydalı fiil ve hareketler beklenemezdi. Yine, meselâ mîdedeki bir râhatsızlığı tedâvi etmek için verilmiş bir ilâcı, ha bire derideki sivilcelere tatbîk etmekle mîdenin de iyileşmiş olacağı iddiâ edilemezdi. İşte bütün bu gerekçelerden ötürüdür ki, dînin teblîğcisi peygamberimiz aleyhisselâm bir kısım hadîslerinde şunları söylemekteydi:

— **Bir kimse namaz kıldığı halde, kılmış olduğu bu namazları kendisini dışarıda diğer insanlara kötülük yapmaktan alıkoyamıyorsa o kimse bu namazıyle, Allah'dan uzaklaşmış olmaktan başka bir şey elde etmiş olmaz.**

— **Nice namaz kılanlar vardır ki, yanlarına yorgunluktan başka bir şey kalmaz. Nice oruç tutanlar vardır ki, yanlarına aç durmuş olmaktan başka bir şey kalmaz.**

Bir defasında ashâb, birisi hakkında peygambere şunları söyler:

— **Ey Allah'ın Resûlü, fülân kişi namazını kılar, orucunu tutar, diğer ibâdetlerini de yapar. Fakat bununla berâber, komşularına ezâ etmekten de geri durmaz...**

Ashâbın bu sözlerini dinleyen Allah'ın Resûlü, bahsedilen kişi hakkında şunları söyler:

O, namaz kılmış değildir. O, cehennemliktir.

Öyle sanıyorum ki, gerek bu hadîsler ve gerekse önceki îzâhlar, meseleyi kesinlikle aydınlığa kavuşturmuş, bu husûsta muhterem okuyucularımızın zihninde beliren istifhâmları izâle etmiştir. Böyle olmakla beraber, biz, meselenin ehemmiyetini göz önüne alarak neticeyi mâddeler hâlinde hulâsa etme lüzum ve zarûretini hissediyoruz...

Konu: İbâdetler mutlak sûrette rûhların gıdâsı ve ilâcı olduğu ve onları ahlâkî sıhhatliliğe kavuşturması gerektiği halde, görünüşte ibâdetlerini îfâ eden bir kısım kişilerde niçin bu netîcenin sağlanmadığı, her ibâdet eden kişide niçin ahlâk güzelliğinin meydana gelmediği...

İzâhı:

1) Esas îtibâriyle insan, bedeni ile değil, insana hâs rûhu ile insandır. İşte bunun içindir ki canlılar içinde yalnız insanoğlu dîne muhâtabdır. Aynen insan gibi; et, kan, kemik vesâireden ibâret olan bedene sahib oldukları halde, sırf insana hâs, idrâk edici rûha yâni şuûra sâhib bulunmadıkları için diğer hayvânat yâni canlılar, dîne muhâtab değildir.

2) Dîne muhâtab tutulan, beden değildir, rûhtur. Çünkü bedeni idâre eden rûhtur. Beden ise, sâdece rûhun sâhib bulunduğu çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâsların kendisinde tezâhür ettiği yâni fiiliyâta dönüştüğü bir mahalden ibârettir. Binâenaleyh, bedende tezâhür eden fiil ve hareketler, rûhun sâhib olduğu duygu, temâyül ve ihtirâsların keyfiyetine bağlıdır. Eğer bedende tezâhür eden, yâni fiiliyâta dönüşen duygu, temâyül ve ihtirâslar müsbet ve faydalı şeyler ise bedendeki tezâhürleri de müsbet ve faydalı fiil ve hareketler olacaktır. Eğer bunlar menfî ve zararlı şeylerse onların bedendeki tezâhürleri de menfî ve zararlı fiil ve hareketler olacaktır. Şu halde, bütün mesele dönüp dolaşarak rûhda bağlanmaktadır.

3) İşte bütün mesele rûhda toplandığı içindir ki dîn, rûhun ahlâkî yönden terbiye ve tedâvisine yönelmiş, bunun için de birer rûhî - ma'nevî gıdâ ve ilâç olmak üzere ibâdetleri koymuştur. Binâen'aleyh, ibâdetler, bedenlerin değil, rûhların gıdâ ve ilâçlarıdır.

4) Her gıdâ ve her ilâç, ancak yerine ve mahsus olduğu mahalline tatbîk edilirse faydalı olabilir. Aksi halde ise, meselâ şoförün yiyeceğini şoföre yedirmek yerine, sürmekte olduğu arabanın benzinliğine koyup bununla şoförün doyurulduğu iddiasında bulunmak gibi bir durum hâsıl olur ki, bu, ma'nâsızlıktır. Veyâ, meselâ mîdedeki bir râhatsızlığın tedâvisinde kullanılan bir ilâcı, cilddeki sivilcelere sürerek bununla mîdenin de iyileşeceğini sanmak gibi bir ma'nâsızlık ortaya çıkar.

5) Mâdem ki ibâdetler rûhların gıdâsı, rûhların ilâcıdır. O halde onların sırf bedenî disipline bağlı fiil ve hareketlerden ibâret kalmaması, bil'akis, mutlaka rûha nüfuz etmesi ve rûhî duyuş, haz ve zevklerle edâ edilmesi gerekir. Aksi takdirde, beşinci mâddedeki duruma benzer bir hâl ortaya çıkar.

6) İşte bütün bunlardan dolayıdır ki, ibâdetleri yalnız bedenî hareketlerden ibâret kalan kişilerde rûhî yücelik ve ahlâkî sıhhatlilik meydana gelmez. Bu durumda, kusûr ibâdetlerin değildir. Bil'akis onları mahalline tatbîk etmeyen veya edemeyen kişinindir. Şoförün yemeğini şoföre yedirmek yerine, kullanmakta olduğu arabanın benzin deposuna koyup da sonra da bu yemeğin şoförü doyurmadığını hangi idrâk sâhibi söyleyebilir, iddiâ edebilir, Aynı şekilde, hangi idrâk sâhibi, mîdesinin tedâvisinde kullanılmak üzere kendisine verilen ülser ilâcını cildindeki sivilcelere sürer de sonra da o ilâcın midesine hiç fayda vermediğini söyleyebilir?

Sözün kısası, muhterem müslüman kardeşlerim, dînimizin hakîkat ve mâhiyetini ve tatbîkattaki durumu iyi anlamak ve doğru olarak tatbîk etmek zorundayız. Elindeki silâhı gereği gibi kullanamıyan kişinin, kusûru silâha yüklemesi ma'nâsızlıktır. Allahın muhteşem dînini olduğu gibi anlayamayıp tatbîk edememek ve sonra da kusûru dînde aramağa kalkışmak ise ma'nâsızlığın dik'âlâsıdır.

Günümüzde müslümanların en büyük eksiği, dînin hakîkat ve mâhiyetini olduğu gibi bilememeleridir. Herhangi bir şeyin hakîkat ve mâhiyeti doğru ve tam olarak bilinmeyince de, onun, tatbîkatta kendisinden beklenen faydayı vermeyeceği âşikârdır. Şurda - burda, sözde dîn adına yapılan konuşmaların birçoğu ise gerçekten yüz kızartıcı, utanç vericidir. Hele hele dînî eser olarak neşredilen kitapların yüzde doksanbeşi, misli görülmemiş bir rûhsuzluğun, şekilciliğin, sathîliğin, uyuşturuculuğun, geriliğin, hattâ hurâfeciliğin müşahhas timsâlidir. Biz burada muhterem okuyucularımıza, her şeyden önce dînin hakîkat ve mâhiyeti hakkında tam ve sıhhatli ma'lûmât sâhibi olmalarını tavsiye edeceğiz. Bu husûsta kendilerine şimdilik tavsiye edebileceğimiz tek eser ise, İSLÂM AHLÂK VE FAZÎLETİ ismindeki kitabdır. Zîrâ bu eser, daha çok, dînin hakîkat ve mâhiyetini ve ne olup ne olmadığını günümüzün müslümanına anlatmak maksad ve gâyesiyle yazılmıştır. O eserin, hâlen îzâhı sadedinde bulunduğumuz konu ile alâkalı iki bölümü ise «DÎN NEDİR?» ve «İBÂDETLER» başlığını taşımaktadır. Ancak, ben, dînin ne olup ne olmadığı hakkında tatmîn edici ma'lûmâta sâhib olmak isteyen muhterem okuyucularıma, mezkûr eserin sâdece o iki bölümünü okumakla iktifâ etmemelerini, bil'akis, mümkün olan en kısa zamanda eserin tamâmını birkaç defa okumalarını tavsiye edeceğim. Mezkûr eseri dikkat ve îtinâ ile ve hâlisâne niyetlerle okuyan muhterem müslüman kardeşlerimiz, günümüzün insanı-

nın fâhiş derecede hatâlı anlayış içinde bulunduğu şu konularda gâyet isâbetli ve açık bilgi sâhibi olacaklardır:

1) Dîn nedir?
2) İbâdet nedir?
3) Hakîki bir müslümanın vasıfları,
4) Kur'ân nedir?
5) Tasavvuf nedir?
6) Peygamber kimdir?

Zamanımızda müslümanlar; dînin hakîkat ve mâhiyetini bilmemektedirler, ibâdetin hakîkat ve mâhiyetini bilmemektedirler, hakîkî bir müslümanın nasıl olması gerektiğini ve vasıflarını bilmemektedirler, Kur'ân'ın niçin geldiğini, ona hangi gözle ve hangi idrâkle bakmamız gerektiğini bilmemektedirler. Onun kimlere geldiğini ve kimlere hitâb ettiğini bilmedikleri için de sâdece bir **ölüler kitâbı** olarak değerlendirmektedirler. İşte İSLÂM AHLÂK VE FAZÎLETİ isimli eser, zamânımızın müslümanını, içinde bulunduğu bu hatâlı dîn anlayışından kurtarmak maksad ve gâyesiyle yazılmıştır. Allah'dan hâlisâne niyâzım, onu okuyanları ilâhî lûtuf ve feyizlerinden mahrum bırakmamasıdır.

Şimdi, konunun başında da ifade ettiğimiz gibi, biraz da oruç ibâdetinin kendi nev.i şahsına munhasır fayda ve hikmetlerinden bahsedelim:

Orucun bedene bağlı disiplin esasları, muhterem okuyucularımızca ma'lumdur. Bunlar; güneşin doğmasına yakın bellį bir zamandan îtibâren, yine güneşin batımına kadar; yemekten, içmekten vesâir birkısım fiil ve hareketlerden uzak kalmaktan ibârettir. Fakat bütün bunlar, orucun bedenle alâkalı kısmıdır. Asıl oruç, ise, bu bedenî tatbîkatın rûha da işlemesiyle tahakkuk eder. Rûhlara nüfûz etmeyen ve sırf bedenî tatbîkattan ibâret kalan oruçlar ise semeresiz kalmış, beklenen faydayı vermemiş demektir. Nitekim bunun böyle olduğu, peygamberimiz aleyhisselâmın bir hadîslerinden açıkça anlaşılmaktadır. Allah'ın Resûlü şöyle buyururlar:

— **Nice oruç tutanlar vardır ki yanlarına sâdece aç ve susuz durmuş olmaktan başka bir şey kalmaz.**

Demek ki sâdece bedenî disiplinden ibâret kalan oruçlar, kendilerinden beklenen esas faydayı sağlamazlar. Orucun, kişide sağlaması gereken esas fayda, rûhî ve ahlâkî yücelik ve güzelliktir. Eğer tuttuğu oruç, kişide rûh yüceliği ve ahlâk güzelliği meydana getiremiyorsa onun bu orucu, bedenî disiplinden öteye geçememiş demektir. Bedenî disiplin ise, biraz önceleri de belirtmiş olduğumuz gibi; günün belli zamanlarında yemeyi, içmeyi vesâir birkısım münâsebetleri terketmekten yâni kısacası aç ve susuz durmuş olmaktan ibârettir. İşte bunun içindir ki Allah'ın Resûlü, bedenî disiplinden öteye geçemiyen oruçlar hakkında, biraz önce me-

âlini vermiş olduğumuz hadîsi söylemişlerdir. Şimdi biz, önce orucun farzıyyetini beyân eden şu âyete bir göz atalım. Şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

— **Ey îmân edenler, oruç, sizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı. Tâ ki, böylece kötülüklerden sakınasınız** (Bakara sûresi, âyet: 183).

Âyette başlıca iki temel husûs var :

1) Ramazan orucunun farzıyyeti, yâni mecbûrî oluşu,

2) Orucun, onu tutanları başkalarına kötülük yapmaktan alıkoyması.

Bunlardan birincisi vâsıtadır. İkincisi ise gâyedir, hedeftir. Muhterem okuyucularımız takdîr buyururlar ki, her fiil ve hareketin mutlaka bir gâyesi, bir hedefi vardır. Bundan başka, esas maksad da mutlaka gâyeye ulaşmaktır. Yâni ancak gâyeye ulaşıldığı takdîrde maksad hâsıl olur, netîce sağlanır. Gâyeye ulaşılmadığı takdirde ise arzulanan netîce alınamaz, tatmîn hâsıl olmaz. Oruçta bedenî disiplin, bir vâsıtadan ibârettir. Şu halde, tuttukları oruçlar sâdece bedenî disipline riâyet etmiş olmaktan ibâret kalan kişiler gâyeye ulaşamamış demektir. Gâyeye ulaşılamayınca, oruçtan beklenen faydanın hâsıl olmayacağı da muhakkaktır. İşte bunun içindir ki Allah Resûlü, sırf bedenî disipline riâyet etmiş olmaktan ibâret kalan oruçlar hakkında şöyle buyurmuşlardır:

— **Nice oruç tutanlar vardır ki, tuttukları oruçlarından yanlarına sâdece açlık ve susuzluk kalır.**

Oruçta gâye ve hedef ise; rûhî yücelik, ahlâkî güzelliktir. Buna, orucun semeresi, yâni oruçtan beklenen fayda da diyebilirimz. Bu gâyeye ise, bedenî disiplinin yanında, orucu rûhlarına da işletebilenler ulaşırlar. Âyette görüldüğü gibi, orucun, onu tutanları başkalarına kötülük yapmaktan alıkoyma gâyesine ma'tuf olduğu belirtiliyor. Yâni açıkcası deniyor ki:

— **Oruç tutunuz ki, fiil ve hareketlerinizle başkalarına kötülük yapmayasınız, zararlı olmayasınız.**

Bu noktada, daha önceleri belirtmiş olduğumuz şu gerçeği bir kere daha hatırlayalım:

— Beden, rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarının kendisinde tezâhür ettiği yâni fiiliyâta döküldüğü ve açığa çıktığı bir mahalden ibârettir. O, bir mâddedir. Kendisine müsbet veya menfî, iyi veya kötü, faydalı veya zararlı,... her türlü hareketi veren kuvvetler ise rûhun kuvvetleri yâni rûhun çeşitli duygu, temâyül ve ihtirâslarıdır. Demek ki bedende, ancak rûhun sâhib bulunduğu duygu, temâyül ve ihtirâslara uygun fiil ve hareketler zuhur edebilecektir. Eğer rûh müsbet ve faydalı duygu,

temâyül ve ihtirâslara sâhipse, bunların bedendeki tezâhürleri demek olan fiil ve hareketler de müsbet ve faydalı fiil ve hareketler olacaktır. Aksine, eğer rûhun sâhib bulunduğu duygu, temâyül ve ihtirâslar menfî ve zararlı duygu, temâyül ve ihitiraslar ise, onların bedendeki tezâhürleri demek olan fiil ve hareketler de menfî ve zararlı fiil ve hareketler olacaktır. Şu halde, rûhu müsbet, güzel ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslarla doldurmak en mühim meseledir. Eğer biz, rûhlarımızı müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslarla bezemiş olursak bedenimiz vâsıtasıyle zuhûr eden her türlü fiil ve hareketlerimiz de müsbet ve faydalı fiil ve hareketler olacaktır. Bu demektir ki, fiil ve hareketlerimizle başkalarına zararlı olmayacak, bil'akis faydalı olacağız. Çünkü rûhlarımız hep müsbet ve faydalı duygu, temâyül ve ihtirâslarla dolu bulunduğundan, bedenimizden de ancak müsbet ve faydalı fiil ve hareketler zuhûr edecektir.

İşte âyette belirtilen ve oruçta gâye ve hedef olarak tesbit edilen nokta da bu noktadır. Bir kerre daha ifâde edelim ki, tuttukları oruçlar sâdece bedenî disipline riâyet etmiş olmaktan ibâret kalanlar bu noktaya aslâ erişemezler. Ancak bedenî disiplini aşan ve rûhlara işleyen, rûhlarda da utulan oruçlarla gâyeye ulaşılabilir. Şu halde, asıl oruç, rûhlarda tutulan oruçtur. Rûhlarda tutulan oruç, ahlâkî olmayan fiil, hareket ve davranışlardan kişiyi alıkoyabilen oruçtur. Oruçlu bulunulduğu sürece, nasıl ki orucun bedenî disiplin kısmı kişiyi bedenle alâkalı birtakım yasaklardan, meselâ yemekten, içmekten,... alıkoyuyorsa, aynen bunun gibi, rûhî disiplin kısmı da ahlâka uymayan davranışlardan alıkoymalıdır. Ayrıca bu alıkoyma işi, sâdece oruçlu bulunulduğu zamanlara munhasır kalmamalı, oruçlu günler geçtikten sonra da devam etmelidir. Peygamberimiz aleyhisselâmın bir hadîsleri vardır ki çok dikkate şâyândır. Şöyle buyururlar:

Beş şey vardır ki oruçluya orucunu bozdurmuş olur. Bunlar:

1) Yalan söylemek,
2) Gıybet etmek,
3) Koğculuk etmek,
4) Yalan yere yemîn etmek,
5) Nikâhlısı olmayana şehvetle bakmaktır.

Görüldüğü gibi Allah'ın Resûlü, bu beş şeyin orucu bozduğunu açıkça belirtmektedir. Oysa biz biliyoruz ki orucu bozan şeyler arasında bunlardan hiçbiri yoktur. Öyleyse bunu nasıl îzâh edeceğiz? Fıkıh kitablarımızda, orucu bozan şeyler bir bir anlatılmaktadır. Fakat orada anlatılanlar arasında bunlardan hiçbiri yoktur. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin yukarıdaki hadîsleri de bir gerçek olduğuna göre acaba meselenin içinden nasıl çıkacağız?

Meselenin halli gâyet kolaydır. Zîrâ biraz önceki açıklamalarımızdan da anlaşıldığı gibi, esas tibâriyle orucun iki yönü vardır. Bunlardan biri, onun zâhiri ve görünüş yönüdür. Bu, orucun bedenî disiplinle alâkalı kısmıdır. Diğeri de bâtınî ve gerçek yönüdür ki bu da orucun rûhî disiplinle alâkalı kısmını teşkîl eder. Esas oruç da budur. İşte peygamberimiz aleyhisselâmın hadîste belirtmiş olduğu bu beş şey, orucun rûhî disipline teallûk eden kısmını bozmaktadır. Fıkıh kitablarımızda sayılan ve orucu bozduğu söylenen şeyler ise orucun bedenî disiplinle alâkalı kısmını bozmuş olmaktadır. Zâten fıkıh kitabları, ibâdetlerin hep bedenî disiplinle alâkalı kısmından bahsederler.

Oruç, rûh terbiyesinde en çok faydalı olan ibâdetlerden biridir. Bu ibâdeti şuûruna ererek yapabilenlerin rûhunda her türlü insânî ve ahlâkî yüce duygular yeşerir. Ancak bunun için, oruçta bedenî disiplin safhasını mutlaka aşmalıdır. Bedenî disiplin safhasını aşarak oruç tutabilenlerin rûhunda bilhâssa şu iki duygunun filizlendiği açıkça müşâhede edilir:

1) Şefkat - merhamet,

2) Diğergâmlık.

Şefkat - merhamet, başkalarına ve diğer canlılara şefkatli - merhametli davranmak demektir. Bedenî disiplini aşarak oruç tutabilen bir kişinin kalbinde diğer insanlara ve hayvânâta karşı şefkat - merhamet duyguları meydana gelir.

Diğergâmlık ise, kişinin kendisinden başkalarını da gözetmesi, bencil ve egoist olmaması demektir. Kişinin, kendisinden başkalarını da gözetmesi ve bencil ve egoist olmaması ise en yüksek insânî ve ahlâkî duygulardan biridir. Bencil ve egoist kişi, hayâtta ve cemiyette yalnız kendisine değer verir, yalnız kendisini görür, yalnız kendi menfaatini gözetir. Bu zihniyet ise, kişiyi cemiyette hiç bir faydası olmayan, hattâ zararlı bir unsur hâline getirir. İslâmlıkta ise, gerek cemiyetin öteki fertlerine ve gerekse diğer canlılara faydalı bir unsur olmak şart ve esastır...

——— o ———

ON GÜNLERİN FAZİLETİ

İbni Abbâs rivâyet eder:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Hiç bir gün yoktur ki, onda yapılan iyi bir amel, bugünlerde yapılan iyi amellerden Allah indinde daha sevimli olsun.**

Ashâb sordu:

— **Allah yolunda yapılan cihâd da mı bugünlerde yapılan iyi amellerden daha sevimli değildir?**

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— **Evet. Allah yolunda yapılan cihâd da bugünlerde yapılan iyi amellerden daha sevimli değildir. Ancak, eğer bir kişi hem malı ile, hem de canı ile cihâda girer ve orada her şeyi ile telef olur ve geri bir şey dönmezse, işte bu kimsenin bu ameli bugünlerde yapılan iyi amellerden daha faziletli ve Allah nazarında daha sevimlidir.**

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah oğlu Câbir anlatır:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Allah indinde, on günlerden daha sevimli ve daha faziletli bir gün yoktur...**

Ashâb dedi:

— **Allah yolunda, bu on günlerin misli de mi yok?**

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— **Hayır. Misli de yok. Ancak, eğer bir kişi bütün varlığını Allah yolunda harcar, kanını akıtır ve canını verirse işte onun bu ameli, bu on günlerde yapılan iyi amellerin mislidir.**

Allah ondan râzî olsun, müminlerin anası Hz. Âişe'den rivâyet edilir:

— Çalgıcılık yapıp şarkı söylemekte olan bir genç vardı. İşte bu genç, Zilhicce ayının hilâlini gördü mü hemen o akşamın sabahında oruç tutardı. Hâdise peygamber aleyhisselâma ulaşınca hemen genci çağırdı ve Zilhiccenin bugünlerinde niçin oruç tuttuğunu kendisine sordu. Genç, peygamber aleyhisselâma cevâben dedi ki:

— Anam - babam sana fedâ olsun yâ Resûlellah! Bu günler, hacc günleridir, hacc âdetlerinin başladığı günlerdir. Umulur ki, bugünleri oruçlu geçirirsem Allah onların duâsına beni de iştirâk ettirir...

Gencin bu sözleri üzerine peygamber aleyhisselâm da şunları söylediler:

— Senin bugünlerde tuttuğun oruçların herbiri yüz köle âzâd etmiş, kurban olarak yüz deve kesmiş ve Allah yolunda savaş için yüz at hazırlamış olmana denktir. Terviye günü, yâni Zilhiccenin sekizinci günü olunca tutacağın oruç ise bin köle âzâd etmiş, kurban olarak bin deve kesmiş ve Allah yolunda savaş için bin at hazırlamış olmana denktir. Arefe günü tutacağın oruç da iki bin köle âzâd etmiş, kurban olarak iki bin deve kesmiş ve Allah yolunda savaş için iki bin at hazırlamış olmana denktir. Bu oruç, birisi kendisinin bir sene evveli, diğeri de yine kendisinin bir sene sonrası olmak üzere iki senelik oruca denktir.

Bir başka rivâyette ise Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— Arefe gününün orucu iki senelik oruca denktir. Aşûre gününün orucu ise bir senelik oruca denktir.

Müfessirler, «**Mûsâ ile, otuz gece bize münâcâtta bulunması için sözleştik ve ona bir on gece daha ilâve ettik. Böylece, Rabbının ta'yin buyurduğu vakıt kırk gece olarak tamamlandı**— A'râf sûresi, âyet: 12—» meâlindeki âyet hakkında derler ki :

— Buradaki on günden murat, Zilhicce'nin ilk on günüdür. Allah, Mûsâ aleyhisselâm ile bu on günlerde konuşmuş, yine onu düşmanlarından bu on günlerde kurtarmıştır. Ayrıca, on emri de yine bu on günlerde kendisine vermiştir...

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ'nın şöyle dediği anlatılır:

— Ey müslümanlar, siz, on günlerde oruç tutmalı, çokca duâ-istiğfâr etmeli ve sadakalar vermelisiniz. Zîrâ ben, Peygamberimiz Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemden işittim ki şöyle diyordu:

— **On günlerin hayırlarından mahrum kalanlara yazıklar olsun. Sizler, ey ümmet ve ashâbım, bilhâssa Zilhiccenin dokuzuncu günü (Arefe günü) oruç tutmalısınız. Zîrâ o günde, sayanların sayamıyacağı kadar çok hayırlar vardır.**

Umeyr oğlu Heysî anlatır:

Bize gelen haberlere göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Mûsâ aleyhisselâma beş duâ verdi. Cebrâil aleyhisselâm bunları on günlerde getirdi. Bu duâlardan birincisi şuydu:

— **Lâ ilâhe illallâhü vahdehû, lâ şerîke lehû, lehül mülkü velehülhamdü yuhyî ve yümît, vehuve hayyün lâ yemüt, biyedihilhayr, vehüve alâ külli şey'in kadîr**— Allah'dan başka ilâh yoktur. O, birdir. Ortağı yoktur. Bütün kâinât O'nundur. Hamd de O'na mahsustur. O, hem diriltir, hem de öldürür. Kendisi ise ezelî - ebedî diridir. Aslâ ölmez. Bütün hayırlar O'nun kudret elindedir. O, her şeye de kaadirdir.

İkinci duâ şöyleydi:

— **Eşhedü en lâ ilâhe illallâhü vahdehû, lâ şerîke lehû, ilâhen vâhiden, ehaden sameden, lem yettehız sâhibeten velâ veleden** —Ben şehâdet ederim ki, Allah'dan başka îlâh yoktur, ancak Allah vardır. Birdir, ortağı yoktur. Tekdir, hiç bir şeye ihtiyâcı yoktur. Ne arkadaş, ne de evlâd edinmiştir.

Üçüncü duâ şöyleydi:

— **Eşhedü en lâ ilâhe illallâhü, vahdehû lâ şerîke lehû, ehadün, samedün, lem yelid velem yûled, velem yekün lehû küfüven ehad** —Ben şehâdet ederim ki, Allah'dan başka ilâh yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Tekdir, hiç bir şeye muhtâç değildir. Ne doğmuştur, ne de doğurulmuştur. Hiç bir şey de onun dengi değildir.

Dördüncü duâ da şöyleydi:

— **Eşhedü en lâ ilâhe illallâhü, vahdehû lâ şerîke lehû, lehülmülkü velehülhamdü, yuhyî ve yümît, vehüve hayyün lâ yemût, biyedihilhayr, vehüve alâ külli şey'n kadîr** —Ben şehâdet ederim ki Allah'dan başka ilâh yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Bütün kâinât O'nundur. Her türlü hamd de O'na mahsustur. O, hem diriltir, hem de öldürür. Kendisi ise ezelî ve ebedî olarak diridir, aslâ ölmez. Her türlü hayır, O'nun kudret elindedir. Yine O, her şeye kaadirdir.

Beşinci duâ ise şöyleydi:

— **Hasbiyellâhü ve kefâ, Semillâhü limen deâ. Leyse verâellâhi müntehâ** —Allah bana kâfîdir, her şeye kâfîdir. Allah, duâ edenin duâsını işitir. Allah'ın ötesinde bir güç daha yoktur.

Anlatıldığına göre, bu duâlar İncilde de vardı. Havârîler Îsâ aleyhisselâma onları sordular. O da, on günlerde onları okuyanların misilsiz sevap ve fazîletlere nâil olacaklarını söyledi.

Kasım oğlu Ebû Nasr Hâşim der ki:

— Bana bir adamın anlattığına göre, on günlerde bu duâlarla çok çok duâlar etmiş. bu esnâda gördüğü bir rüyâda, evinin üstünde kat kat ve beş tabakadan ibâret bir nûr meydana geldiğini müşâhade etmiş.

Allah onlardan râzî olsun, İbni Ömer'den rivâyet edildiğine göre Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Allah indinde, bu en günlerde işlenen amellerden, sevapça daha büyük ve daha sevimli bir gün aslâ yoktur. Bu on günlerde çok çok tekbirler getiriniz, Allah'a hamdediniz, tehlilde bulununuz.**

Allah onlardan râzı olsun, anlatıldığına göre, İbni Ömer, on günlerde gerek yatakta iken ve gerekse oturmaktayken hep tekbir getirirdi. Ebû Rebih oğlu Atâ ise ister sokakta bulunsun isterse çarşıda, on günleri hep tekbirle geçirirdi. Ebû Ziyâd'ın anlattığına göre ise; Cübeyr oğlu Saîd, Ebû Leylâ oğlu Abdurrahman ve diğer İslâm fakîhleri bayram ve teşrîk günlerinde şöylece tekbir getirirlerdi:

— **Allâhü ekber Allâhü ekber. Lâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber. Allâhü ekber ve lillâhilhamd** —Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız ve ancak o vardır. Allah en büyüktür. Ve her türlü hamd de O'na mahsûstur.

Süleyman oğlu Ca'fer anlatır:

— Sâbit Bennânî, on günler girdi mi konuşmazdı. Hep; Allâhü ekber, Allâhü ekber Allâhü ekber... diyerek tekbir getirir ve şöyle derdi:

— Bu günler, zikir günleridir...

Diğer insanlar da aynı şeyi yaparlardı. Mâlik İbni Dînâr'ın da aynı şekilde hareket ettiği anlatılır. Ancak, Muğîre'nin anlattığına göre, Ebû Ma'şer, on günlerde yolda ve sokakta tekbir alma meselesini Nahaî'ye sormuş. O da şu cevâbı vermiş:

— Bunu dokumacılar yapar....

Aynı soru Mücâhid'e de sorulmuş ve o da aynı cevâbı vermiştir. Demek ki sokaklarda ve çarşılarda sesli olarak tekbir almak pek de münâsip görülmemektedir. Ben (müellif Ebülleys Semerkandî) derim ki:

— Bu on günlerde alınacak tekbirleri ancak kendisi işitecek kadar bir sesle almak daha iyidir. Ancak eğer birisi, mürâîliğe kaçmamak şartıyle, sırf diğer insanları da tekbîre teşvîk etmiş olmak maksad ve gâyesiyle sesli olarak tekbir alırsa bunda da bir beis yoktur. Zîrâ bu husûsta hadîsler vârit olmuştur.

Allah kendilerinden râzı olsun, Abdullah İbni Mes'ûd'un rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, günlerden dördünü seçti. Aylardan da dördünü seçti. Kadınlardan da dördünü seçkin kul olarak yarattı. Ayrıca, dört kişi vardır ki cennete koşarlar, kendilerini Cennetlik yapacak amellere harîstirler. Bundan başka, cennet de dört kişiye müştâkdır. Günlerin birincisi Cuma günüdür. Cuma gününde öyle bir an vardır ki, her kim o anda gerek dünyevî ve gerekse uhrevî ne taleb ederse Allah kendisine bu talebini mutlaka verir. Seçkin günlerin ikincisi Arefe günüdür. Arefe günü gelince, şânı mubârek ve yüce olan Allah, meleklerine karşı övünerek der ki:

— Ey meleklerim, benim kullarıma bakın. Üstleri - başları toz - toprak içinde, yüzlerinde meşakkat emâresi benim huzûruma nasıl geldiler. Bakın görün ki, benim yolumda mallarını - mülklerini yoksul ve muhtâçlara nasıl veriyorlar, bedenleriyle meşakkatlere nasıl katlanıyorlar. Siz şâhid olun ey meleklerim, ben onları mutlaka mağfiret eyliyeceğim...

Seçkin günlerin üçüncüsü Kurban günüdür. Kurban günü gelip de kişi kurbanını kesince onun kanının ilk damlası, kişinin işlemiş olduğu günahların herbirine birer keffâret olur.

Allah'ın seçkin kıldığı günlerin dördüncüsü de Fıtır günü yâni Ramazan Bayramının birinci günüdür. Müminler Ramazan orucunu tutup da bayramın birinci gününe eriştikleri zaman, şânı mubârek ve yüce olan Allah, meleklerine hıtâben der ki:

— Muhakkak ki her iş gören, gördüğü işin ücretini ister. Benim kullarım da bir aylık Ramazan oruçlarını tutular ve bayrama eriştiler, benden ücretlerini isterler. Sizi şâhid tutuyorum ey melekler, ben onları mutlaka mağfiret edeceğim...

Bundan sonra, bir nidâcı ma'nen nidâ ederek der ki:

— Ey ümmet-i Muhammed'in fertleri, dönünüz. Zîrâ günahlarınız hasenâta (iyi ameller) çevrildi.

Allah'ın seçtiği dört ay da Receb, Zilka'de, Zilhicce ve Muharremdir. Kadınlara gelince, bunlar da İmrân kızı Meryem, Allah'a ve Resûlüne ilk îmân eden Huveylid kızı Hatîcetülkübrâ, fir'avunun karısı Âsiye ve Muhammed aleyhisselâmın kızı ve cennetlik kadınların en büyüğü Fâtıma'dır.

Her milletten, cennete ilk girenler vardır. Meselâ Muhammed aleyhisselâm, Selmân Farsî, Suhayb ve Bilâl Habeşî bu kişilerdendir. Cennetin kendilerine müştâk olduğu kişiler ise; müminlerin emiri Hz. Ali, Selmân Fârsî, Yâser oğlu Ammâr ve Esved oğlu Mikdâd'dır. Allah hepsinden râzı olsun...

Ebûlca'd oğlu Sâlim'in anlattığına göre, bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Hz. Fâtıma'ya şöyle dedi:

— **Yâ Fâtıma, Kurban bayramı gelince Kurban kes. Zîrâ şurası muhakkak ki, onun kanının ilk damlası ânında Allah senin günahlarını mağfiret eyler...**

Resûl aleyhisselâmın bu sözleri üzerine, Husayn oğlu İmrân sordu:

— **Yâ Resûlellah, bu dediğiniz, hâssaten size ve âile efrâdınıza mı mahsus, yoksa bütün müslümanlara mı?**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Hayır. Bütün müslümanlara mahsus. Kurban kesen herbir müslümanın, onun kanının ilk damlası anında bütün günahları mağfiret olunur.**

Allah ondan râzı olsun, müminlerin annesi Hz. Âişe'nin anlattığına göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Kurban kesiniz. Onunla nefsi temizleyiniz. Zîrâ şurası muhakkaktır ki eğer bir kimse kurbanını alır ve onu kesmek üzere kıbleye yönelirse onun boynuzu da, tersi de, kanı da, yünü de,... kıyâmet günü o kimse için hazır olur. Yere akan kan, muhakkak ki Allah'ın muhâfazasına akmış olur. Az infâk edin, çok ecirler alın...**

——— o ———

AŞURE GÜNÜNÜN FAZİLETİ

Allah kendilerinden râzî olsun, İbni Abbâs rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Kim ki aşûre günü oruç tutarsa şânı yüce olan Allah ona onbin melek sevâbı verir. Kim ki aşûre günü oruç tutarsa şânı yüce olan Allah ona onbin hacc, onbin umre ve onbin şehîd sevâbı verir. Kim ki aşûre günü bir yetîmi sevindirirse şânı yüce olan Allah, o yetimin başındaki her bir kıl sayısınca o kimseye bir derece verir. Kim ki aşûre gününün gecesi bir mümini yedirip içirirse sanki bütün ümmet-i Muhammedi yedirip içirmiş ve doyurmuşçasına sevâba nâil olur...**

Resûl aleyhisselâmın bu sözleri üzerine ashâb dedi ki:

— **Ey Allah'ın Resûlü, aşûre günü, İslâmlıktan önceki ümmetler için de şerefli miydi?**

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— **Evet. Şânı yüce olan Allah, göklerle yeri aşûre günü yarattı. Dağlarla denizleri aşûre günü yarattı. Levh ile kalemi aşûre günü yarattı. Âdem aleyhisselâmı aşûre günü yarattı. Havva anamızı aşûre günü yarattı. Cenneti aşûre günü yarattı. Âdem ile Havvâ'yı Aşûre günü Cennete koydu. İbrâhim aleyhisselâm aşûre günü doğdu, Nemrud'un ateşinden aşûre günü kurtuldu. Yine İbrâhim aleyhisselâm, oğlu İsmâîl'i kurban etmekle aşûre günü vazîfelendirildi. Ayrıca, İsmâil aleyhisselâm da, kurban edilmekten aşûre günü kurtuldu. Fir'avun, aşûre günü denizde boğuldu. Eyyüp aleyhisselâm, bütün musîbetlerden aşûre günü kurtuldu. Şânı yüce olan Allah, Âdem aleyhisselâmın duasını aşûre günü kabul etti. Dâvûd aleyhisselâmın günâhını aşûre günü mağfiret eyledi. Süleyman aleyhisselâma saltanatı aşûre günü verdi. İsâ aleyhisselâm aşûre**

günü doğdu. İdris aleyhisselâm ile İsâ aleyhisselâm, aşûre günü göğe yükseltildiler. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, aşûre günü dünyâya geldi. Kıyâmet de aşûre günü vuku bulacak.

Allah ondan râzî olsun, İkrime şöyle der:

— Aşûre günü, Âdem aleyhisselâmın tevbesinin kabul olunduğu gündür. O gün, Nûh aleyhisselâmın gemiden indiği ve buna şükren oruç tuttuğu gündür. O gün, fir'avunun suda boğulduğu gündür. O gün, İsrâil oğulları için denizin yarıldığı ve onların da buna şükür olarak oruç tuttukları gündür. Sen, ey müslüman, eğer elinden geliyorsa o günü mutlaka oruçlu geçir...

Meyseré oğlu Muhammed şöyle der:

— Duyduğumuza göre, kim ki aşûre günü âile efrâdına bolluk gösterirse Allah da senenin diğer günlerinde ona bolluk - genişlik gösterir.

Bu husûsta Süfyânın ifâdesi ise şöyledir:

— Biz bunu denedik, aynen doğru çıktığını müşâhede ettik.

Allah ondan râzî olsun, İbni mes'ûd anlatır:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Medîne'ye geldiği zaman, ora ahâlisinin o gün oruçlu bulunduğunu müşâhede etti Kendilerine bunun sebebini sorunca. onlar şu cevâbı verdiler:

— Bu gün, Mûsâ aleyhisselâm ile İsrâil oğullarının, fir'avunun şerrinden kurtulduğu gündür. İşte biz, bugüne ta'zîm için oruç tutuyoruz...

Onların bu cevâbı üzerine Resûl aleyhisselâm buyurdular ki:

— Biz, Mûsâ'ya sizden daha çok sâhibiz.

Ve, o gün için oruç tutulmasını emretti.

Bu güne niçin bu ismin verildiği hakkında çeşitli açıklamalar vardır. Bazıları der ki:

— Bu güne **aşûre** denmesinin sebebi, onun, Muharrem ayının onuncu günü olmasıdır.

Diğer bâzıları da şöyle der:

— Bu güne aşûre denmiştir. Çünkü şânı yüce olan Allah, o günde on peygambere on kerâmet vermiştir. Meselâ:

1) Âdem aleyhisselâmın tevbesini o gün kabul etmiştir.

2) İdrîs aleyhisselâmı yüce makamlara o gün çıkarmıştır.

3) Nûh aleyhisselâmın gemisi Cûdî dağına o gün inmiştir.

4) İbrâhim aleyhisselâm o gün doğmuş, Allah onu kendisine o gün dost edinmiş ve Nemrudun ateşinden o gün kurtarmıştır.

5) Dâvûd aleyhisselâmın tevbesini Allah o gün kabul buyurmuştur.

6) Allah, İsâ aleyhisselâmı göğe o gün çıkarmıştır.

7) Mûsâ aleyhisselâmı o gün kurtarmış, fir'avunu da suda o gün boğmuştur.

8) Yûnus aleyhisselâm, balığın karnından o gün kurtulmuştur.

9) Süleyman aleyhisselâma saltanat o gün verilmiştir.

10) Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem o gün dünyâya gelmiştir.

Diğer bâzılarının bu husûstaki görüşü ise şöyledir:

— Bu güne aşûre denmiştir. Çünkü o, şânı yüce olan Allah'ın bu İslâm ümmetine vermiş olduğu on kerâmetin onuncusudur:

Birincisi: Recep ayıdır. Bu, Allah'ın esamm ayıdır. Receb ayının diğer aylara olan üstünlüğü, ümmet-i Muhammed'in sâir ümmetlere olan üstünlüğü gibidir.

İkincisi: Şa'bân ayıdır. Şa'bân'ın diğer aylara olan üstünlüğü, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer peygamberlere olan üstünlüğü gibidir.

Üçüncüsü: Ramazan ayıdır. Ramazan'ın diğer aylara olan üstünlüğü, Allah'ın, mahlûkata olan üstünlüğü gibidir.

Dördüncüsü: Kadir gecesidir. Kadir gecesi, bin aydan daha hayırlıdır.

Beşincisi: Fıtır günü, yâni Ramazan bayramının birinci günüdür. O gün, mükâfât günüdür.

Altıncısı: On günlerdir. On günler, Allah'ı zikir günleridir.

Yedincisi: Arefe günüdür. Arefe gününün orucu iki senelik oruca bedeldir.

Sekizincisi: Nahır günüdür. Bu da kurban günüdür.

Dokuzuncusu: Cuma günüdür. Cuma günü, günlerin en büyüğüdür.

Onuncusu: Aşûre günüdür, Aşûre günü tutulan oruç, bir senelik oruca bedeldir.

Bu vakitlerden herbiri için nice nice kerâmetler vardır ki, şânı yüce olan Allah, onların herbirini bu ümmetin günahlarının afvına ve hatalarının temizlenmesine vesîle kılmıştır.

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe şunları söyler:

— Aşûre günü, İslâmlıktan önceki devirlerde (câhiliyye devri) Kureyşlilerin oruç tuttukları bir gündü. Yine, henüz Mekke'de iken Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de aşûre günü oruç tutardı. Medîne'ye göç ettikten sonra ise Ramazan orucu farz kılındı. Bu sırada Resûl aleyhisselâm buyurdular ki:

— Ben, aşûre günü oruç tutmakla emrolunmuş idim. Bundan böyle, isteyen o günü oruçlu geçirsin, isteyen oruçsuz...

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe'nin, hangi günün aşûre günü olduğu hakkındaki kanâati ise şudur:

— Aşûre günü, Muharremin dokuzuncu günüdür.

Bâzıları da, Muharremin onbirinci gününün aşûre günü olduğunu söylerler. Fakat ekseriyetin kanâati, Muharremin onuncu gününün aşûre günü olduğudur. Doğrusunu ancak Allah bilir...

——— O ———

NÂFİLE ORUÇLA AYDINLIK GÜNLER ORUCUNUN FAZİLETİ

Eslem oğlu Zeyd'in anlattığına göre, Resûlüllah Sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kendilerine verilecek karşılığa göre ameller beş çeşittir. Bunlardan biri, misli ile karşılanan ameldir. Biri, mûcib ameldir. Diğer biri, on misli ile karşılanan ameldir. Bir başkası, yediyüz misli ile karşılanan ameldir. Beşincisi ise, sevâbını ancak Allah'ın bildiği ameldir. Misli ile karşılanan amel şudur ki, kul bir kötülük işler, ona yalnız bunun misli kadar günah yazılır. Yine kişi bir iyilik yapmak ister, fakat yapamaz. Buna da yalnız o iyilik kadar sevab yazılır. Mûcib amel, sırf Allah rızâsı için işlenmiş olup kişinin cennetlik olmasını îcâp ettiren veya Allah'dan başkası için işlenmiş olup sâhibinin cehenneme girmesini gerektiren ameldir. On misli ile karşılanan amel, kişinin işlemiş olduğu herhangi iyi bir ameldir. Yediyüz misli ile mükâfâtlandırılan amel ise, kişinin Allah yolunda işlediği veya infâk ettiği herhangi bir şeydir. Böylelerine, işlenen amelin yediyüz misli mükâfat verilir. Sevâbını ancak Allah'ın bildiği amel de oruçtur. Bir müslümanın tuttuğu oruca verilecek sevâbın miktarını ancak Allah bilir.

Ebû Sadaka Yemânî anlatır:

— Bir defasında, Bilâl Habeşî Resûl aleyhisselâma gelmişti. O sırada Allah'ın Resûlü yemek yemekteydi. Bilâli görünce, **«Yemeğe buyur ya Bilâl yemeğe!»** dedi. Bilâl Habeşî ise, **«Ben oruçluyum yâ Resûlellah!»** diye cevab verdi. Onun bu cevâbı üzerine Resûl aleyhisselâm şunları şöyledi:

— Biz, yemeğimizi yiyelim. Bilâlin yemeğine gelince, o, cennettedir. Şurası muhakkaktır ki, oruçlu birisi, yemek yemekte olanların yanında bulunduğu sırada onun bütün uzuvları tesbîh okur. Melekler de kendisi için duâda bulunarak derler ki:

— Allah'ım, onu mağfiret eyle. O, bu mecliste bulunduğu sürece kendisini rahmete garkeyle!....

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arî anlatır:

— Bir defasında biz bir deniz yolculuğunda bulunuyorduk. Yelkenleri açmış, denizin enginliklerinde dalgalar arasında yol almaktaydık. O derece açılmıştık ki, görünürlerde ne bir kara parçası vardı, ne de herhangi bir şey. Bir ara, hâtif (gâib)den gelen bir ses işittik. Şöyle diyordu:

— Gemidekiler!... Biraz durun. Size bir haberim var...

Biz, dönüp etrâfımıza bakındık. Fakat hiç bir şey göremedik. Bu ses, yedi defa böylece tekrârlandı. Nihâyet yedincisinden sonra ben doğrul-dum ve yüksek bir sesle dedim ki:

— Ey, şu bize seslenen!... İşte bizi görüyorsun. Bizim seni bulacak hâlimiz yok. Bize vereceğin haber ne ise, haydi hemen söyle!...

Benim bu sözlerim üzerine kulağımıza şunlar geldi:

— Şânı yüce olan Allah'ın, zâtı için vermiş olduğu bir hükmü size bildireyim mi?

Biz dedik:

— Evet, hemen bildir.

Dedi:

— Şânı yüce olan Allah, sıcak bir günde oruç tutup kendisini susuz bırakan kişiyi, kıyâmetin en zor gününde suya kandıracağına dâir kendi zâtı adına hükmetti...

Allah kendisinden râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arînin. oruç tutmak için bu hâdiseden sonra hep senenin sıcak günlerini seçtiği söylenir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mâlik Eş'arî rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

Altı haslet vardır ki hayırlı şeyler cümlesindendir. Bunlar:

1) Allah'ın düşmanlarına karşı silâhla savaşmak,
2) Yaz günlerinde nâfile oruç tutmak,
3) Musîbet anlarında iyi sabretmek,
4) Haklı dahi olsa münâkaşayı bırakmak,
5) Havanın bulutlu olduğu günlerde veya yaz günlerinde namazı erken kılmak,
6) Kış günlerinde abdesti güzel almaktır.

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ der ki:

Eğer üç şey olmasaydı ölüm için hiç tasalanmazdım:

1) Eğer yüzümü toprağa koyup Allah için secde etmenin zevkinden beni ayırmamış olsaydı ölümden dolayı tasalanmazdım.

2) Eğer yazın sıcağında tuttuğum ve açlıktan ve susuzluktan dolayı

sendeleyecek dereceye geldiğim orucun zevkinden beni alıkoymamış olsaydı, ölüme tasalanmazdım.

3) Eğer, hurmanın en iyisini seçtikleri gibi sözün de en iyisini seçenlerin meclisinde bulunma zevkinden beni ayırmamış olsaydı öldüğüme tasalanmazdım.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bana üç şey öğretti ki onları ölünceye kadar aslâ terketmem. Bunlardan biri, vitir namazını edâ etmeden yatmamaktır. İkincisi, her ayın üçer gününü oruçlu geçirmektir. Üçüncüsü de kuşluk namazını bırakmamaktır.

Allah ondan râzî olsun, Hafsa nakleder:

— Dört şey var ki, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem onları hiç ihmâl etmezdi. Bunlar:

1) Aşûre günü orucu,
2) On günler oruçları,
3) Her ayda üçer gün oruç,
4) Sabah namazından önce iki rek'at namazdır.

Allah ondan râzî olsun, Hz. Ali'nin anlattığına göre Resûlüllah sallâllâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Sabır ayını yâni Ramazan ayını oruçla geçiriniz. Her ayın da üçer gününü oruçlu geçiriniz. Bu şekilde hareket etmek, bütün seneyi oruçlu geçirmeğe bedeldir. Hem bu tertîb üzere oruç tutmak, kalbin gıllı - gışını giderir.**

Şakîk Ukaylî anlatır:

— Bir defasında Medîne'ye gitmiştim. Bu sırada Ebû Zer Gıffârî ile karşılaştım. O anda kendi kendime, «Bakalım bugün Ebû Zer ne hâl üzere. Öğreneyim.» dedim ve kendisine sordum:

— Oruçlu musun?

Dedi :

— Evet!..

Bu sırada o, yanındaki diğer bâzı kişilerle, halîfe Hz. Ömer'in huzûruna girmek için beklemekteydi. Biraz sonra hep birlikte girdik. İçeride bize, bir tabak içinde hurma ikrâm edildi. Ondan, Ebû Zer de yedi. Bunun üzerine ben, oruçlu olduğunu hatırlatmak için elimle kendisini dürttüm. O da dedi ki:

— Sana söylemiş olduğum şeyi unutmuş değilim. Oruçlu olduğumu söylemiştim. Ben, her ayın üçer gününü oruçlu olarak geçiririm. Ben bu üç günlerde dâimâ oruçluyumdur.

Allah ondan râzî olsun, Amr İbni Âs oğlu Abdullah anlatır:

— Ben, ibâdet husûsunda gayretli bir insandım. Babam beni bir kadınla evlendirmişti. Bir gün ben yokken eve gelmiş. Beni bulamayınca, nerede olduğumu karıma sormuş. O da benim için:

— O, pek iyi insan. Gündüzleri hep oruç tutar, geceleri de uyumaz, ibâdetle geçirir...

demiş. Daha sonraları babam benimle karşılaşınca dedi ki:

— Ben seni müslüman bir hanımla evlendirdim. Sen ise onu yalnız bırakıyorsun!...

Fakat ben, babamın bu sözlerine hiç aldırış etmedim. Eskisi gibi, yine gündüzleri hep oruç tutuyor, geceleri de namazla geçiriyordum. Nihâyet benim bu hâlim Resûlüllah'a intikal etti. Bunun üzerine Allah Resûlü beni huzûruna çağırarak dedi ki:

— Ben uyurum da, namaz da kılarım, oruç da tutarım, oruç tutmadığım zamanlar da olur. Sen de namaz da kıl, uyu da, her ayda üçer gün oruç da tut!...

Ben de dedim ki:

— Yâ Resûlülellah, benim daha fazlasına gücüm yeter.

Buyurdular:

— Öyleyse bir gün oruçlu ol, bir gün de oruçsuz. Bu, Dâvûd aleyhisselâmın orucudur. Zîrâ o, böyle yapardı.

Allah Resûlü daha sonra sordu:

— Kur'ân'ı ne kadar zamanda hatmedersin?

Ben dedim:

— İki gün iki gecede...

Buyurdular:

— Onbeş günde bir hatmet!

Ben dedim:

— Yâ Resûlellah, benim daha fazlasına gücüm yeter.

Allah Resûlü de buyurdular:

— Öyleyse haftada bir hatmet!...

Daha sonra da dediler ki:

— Her amel edenin mutlaka bir yaramazlık yönü vardır. Her bir yaramazlığın da mutlaka bir ihtilâf yönü bulunur. Eğer bu ihtilâflar ve aşırılıklar benim yoluma uygun olursa ne a'lâ. Aksi takdirde, bu ihtilâflarla hemhâl olanlar mahvolur.

Amr İbni Âs oğlu Abdullah der ki:

— Resûlüllah Sallallâhü aleyhi ve sellemin ruhsat yolunu kabul edişim, bana ailemden ve malımdan daha sevimli geliyor. Bugün artık yaşlanmış ve çökmüş olmama rağmen, Allah Resûlünün bu husûsta bana vermiş olduğu emri terketmek hâlâ hoşuma gitmiyor.

Bir defasında, İbni Abbâs'a bir adam gelmiş ve oruç husûsunda bir şeyler sormuştu. Allah kendisinden râzî olsun, İbni Abbâs onu dinledikten sonra şunları söyledi:

Sana, gizli bir hazîne gibi yanımda duran bir haber (hadîs) den bahsedeceğim. İyi dinle:

1) Eğer Dâvûd aleyhisselâmın nasıl oruç tuttuğunu öğrenmek istersen, o, bir gün oruçlu olurdu, bir gün de oruçsuz.

2) Eğer Dâvûdun oğlu Süleyman aleyhisselâmın nasıl oruç tuttuğunu öğrenmek istersen, o, her ayın üç gün başında, üç gün ortasında, üç gün de sonunda oruç tutardı.

3) Eğer İsâ aleyhisselâmın nasıl oruç tuttuğunu öğrenmek istersen, o, senenin tamâmını oruçlu geçirirdi. Bundan başka; sâdece arpa ekmeği yer, kaba kıldan ma'mul elbise giyer, nerede gece olursa hemencecik orada namaza durarak sabahlara kadar namaz kılardı. Ayrıca, vardığı her yerde mutlaka iki rek'at namaz kılardı.

4) Eğer İsâ aleyhisselâmın annesi Meryem'in nasıl oruç tuttuğunu öğrenmek istersen, o iki gün oruçlu, iki gün de oruçsuz olurdu.

5) Eğer insanların en hayırlısı ve en şereflisi Muhammed aleyhisselâmın nasıl oruç tuttuğunu öğrenmek istersen, o, her ayın üçer gününü yânî **aydınlık günler** denen onüçüncü, ondördüncü ve onbeşinci günlerini oruçlu geçirir ve şöyle derdi:

— Her ayın aydınlık günlerinde tutulan oruçlar, senelik oruca bedeldir...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Kim ki Ramazan orucunu tutar ve ondan sonra da şevvâl ayında altı günü oruçlu geçirirse sanki bütün seneyi oruçlu geçirmişcesine ecre nâil olur.**

Ebû Hüreyre diyor ki:

— Ben, Ramazan orucu ile, onun peşinden Şevvâl ayında tutulan altı günlük orucu hesapladım. Tam üçyüz altmış gün tutuyor. Otuz günlük Ramazan orucu, tam üçyüz günlük oruca bedel. Şevvâl'de tutulan altı günlük oruç da tam altmış güne bedel. Çünkü şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

— **Kim ki Allah'a bir iyilikle gelirse işte ona bunun tam on katı vardır...** (En'âm sûresi, âyet: 160).

Böylece, Ramazanda tutulan otuz günlük oruçla, Şevvâlde tutulan altı günlük orucun toplamı olan otuz altı günlük orucun on katı, cem'an üçyüz altmış eder. İşte otuzaltı günlük oruç, bir senelik oruca bedel olmuş demektir. Bu durumda, bir gün, on güne bedeldir.

Hıristiyanların âdetlerine benzerlik olmasından dolayı, altı gün orucunu hoş görmeyenler de vardır.

İbrâhim Nahaî'ye bu altı gün oruçları hakkında sorulduğunda şu cevâbı vermiştir:

— Altı gün oruçları hayız oruçlarıdır...

Bu husûsta kimisi de der ki:

— Hıristiyanlara benzememek için, bu altı gün orucunu aralıklarla tutmalıdır...

Benim kanâatimce bu oruçları gerek peşipeşine ve gerekse aralıklarla tutmakta bir beis yoktur...

———— o ————

ÂİLE EFRÂDINI GEÇİNDİRMEK

Bir defasında, Resûlüllâhın ashâbından bâzıları bir yere gitmişlerdi. Orada gençliğine, dinçliğine, kuvvet ve çalışkanlığına hayrân kaldıkları bir delikanlı gördüler ve birbirlerine dediler ki:

—N'olurdu bu delikanlı, gençliğini, dinçliğini, kuvvet ve kudretini Allah yolunda cihâd etmekle geçirseydi!...

Onların o delikanlı hakkındaki bu sözleri peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin kulağına gitti. Kendileriyle karşılaşınca dedi ki:

— Bir kimsenin Allah yolunda bulunmuş sayılması için illâ da silâhlı çarpışmaya girmiş olması mı lâzım!...

Allah Resûlü, daha sonra da şunları söyledi:

— Muhânete muhtaç olmamak ve iffetini korumak için çalışan ve geçimini sağlayan kişi Allah yolundadır. Anasına - babasına bakmak ve onların haysiyetini koruyup - kollamak için çalışan kişi Allah yolundadır. Âile efrâdının geçimini sağlamak ve onları muhânete muhtaç etmemek için çalışan kişi Allah yolundadır. Sırf dünyâlık toplamak ve varlığı ile övünüp böbürlenmek için çalışan kişi ise şeytanın yolundadır...

Allah ondan râzî olsun, Sevbân anlatır:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

Paranın en şereflisi, kişinin:

1) Çoluğunun - çocuğunun geçimi için,

2) Savaşta kullanılacak at vesâire için,

3) Sâlih dost ve ahbâbları için harcadığı paradır.

Ebû Kalâbe bu hadîs üzerine şunları söyler:

— Resûl aleyhisselâm, ilk olarak âile efrâdının geçimi için harcanan paradan bahsetti. Bu durumda, bilhassa küçük çocukların geçimi için çalışıp didinen kişiden daha büyük ecirlere nâil olacak bir başka kişi yoktur sanırım...

Allah ondan râzî olsun, Seleme'nin rivâyetine göre Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Sadaka, zenginin sırtından çıkar. Veren el, alan elden daha hayırlıdır. Sadaka vereceğin zaman önce çoluğu - çocuğu olanlardan başla...

Allah rahmet etsin, babamın anlattığına göre, bir defasında Sâbit Bennânî Enes İbni Mâlik'in yanında bulunuyordu. Enes ona, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini rivâyet etti:

— Şurası muhakkak ki, şânı yüce olan Allah, kulunun üç türlü borcunu üstlenir. Bunlardan biri evlenmek için alınan borçtur. Gerçekten eğer bir kişi harama düşmek korkusundan ötürü evlense ve bu esnâda borçlansa da borcunu ödeyemeden ölmüş olsa, şânı mübârek ve yüce olan Allah, onun bu borcunu üstlenir ve kıyâmet günü, alacaklısını râzı eder.

İkincisi, müslümanları Allah yolunda cihâda çıkarmak için borçlanan kişinin borcudur. Bu maksatla borçlanan kişi bu borcunu ödeyemeden ölmüş olsa, şânı yüce olan Allah, onun borcunu üstlenir ve alacaklılarını kıyâmette râzî eder. Üçüncüsü, vefât eden bir müslümana kefen almak için borçlanan kişinin borcudur. Şânı yüce olan Allah, bu maksatlarla borçlananların borçlarını üstlenir. Alacaklıları da kıyâmet günü râzî eder.

Sâbit Bennânî Enes İbni Mâlikten bu hadîsi dinledikten sonra, bir ara Hasan Basrî ile karşılaştı ve Enes'den dinlemiş olduğu hadîsi ona anlattı. Hasan Basrî, Sâbit Bennânî'yi dinledikten sonra dedi ki:

— Enes ihtiyârlamış olduğu için hadisin en mühim kısmını unutmuş. Şânı yüce olan Allah, Enes'in anlattığı o üç türlü borcu üstlendiği gibi, sırf çoluğunu - çocuğunu geçindirmek için borçlanan ve ödemeğe çalışan, fakat ödeyemeden ölen kişinin borcunu da üstlenir ve onun alacaklılarını kıyâmet günü râzî eder. Öyle ki, alacaklıları kendisinden aslâ da'vâcı olmazlar...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— Gökte iki melek vardır ki bunlardan herbirinin Allah'a şöyle duâ etmekten başka meşgalesi yoktur:

Biri:

— Allah'ım, yedirip - içirenlere, harcadıklarının yerine hemen yine ver!..

Diğeri:

— Allah'ım, cimrilik edip harcamıyanların malını acele telef et!...

Allah ondan râzî olsun, Mekhûl rivâyet eder:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Kim ki muhânete muhtâç olmamak, çoluğunu - çocuğunu geçindirmek ve komşusuna yardım etmek maksad ve gâyesiyle çalışırsa kıyâmet günü Allah'ın huzûruna, yüzü ayın ondördü gibi parlak olarak gelir.**

Kim de sırf zengin olup malı - mülkü ile böbürlenmek ve mürâîlik yapmak maksad ve gâyesiyle çalışırsa o da kıyâmet günü, Allahı kendisine öfkelendirmiş olarak gelir.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— Bir defasında ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile bir mecliste otururken, öğrenmek ihtiyâcını hissettiğim bir çok meseleleri kendisine sordum. Allah Resûlü, benim bütün sorularımı cevaplandırdı. Benim sorularım ve Resûlüllahın onlara verdiği cevaplar şöyleydi:

Dedim:

— **Yâ Resûlellah, sizce, sadaka olarak vereceğim bir ekmek mi sevapca daha üstündür, yoksa nâfile olarak kılacağım yüz rek'at namaz mı?**

Dedi:

— **Bence, sadaka olarak vereceğin bir ekmek, nâfile olarak kılacağın ikiyüz rek'at namazdan sevapca daha üstündür.**

Dedim:

— **Yâ Resûlellah, sizce, bir müslüman kardeşimin bir işini görüvermek mi, yoksa yüz rek'at nâfile namaz kılmak mı daha üstündür?**

Dedi:

— **Bence, bir müslüman kardeşinin işini görüvermek bin rek'at nâfile namaz kılmaktan daha üstündür.**

Dedim:

— **Yâ Resûlellah, sizce, bir lokma harâmı terketmek mi daha üstündür, yoksa bin rek'at nâfile namaz kılmak mı?**

Dedi :

— **Bence bir lokma harâmı terketmek iki bin rek'at nâfile namaz kılmaktan daha üstündür.**

Dedim:

— **Yâ Resûlellah, sizce, gıybeti terketmek mi daha üstündür, yoksa bin rek'at nâfile namaz kılmak mı?**

Dedi:

— Bence, gıybeti terketmek onbin rek'at nâfile namaz kılmaktan daha üstündür.

Dedim:

— Yâ Resûlellah, sizce, bir dulun bir ihtiyacını görüvermek mi daha hayırlıdır, yoksa onbin rek'at nâfile namaz kılmak mı?

Dedi:

— Bence, bir dulun bir derdini görüvermek, otuzbin rek'at nâfile namaz kılmaktan daha üstündür.

Dedim:

— Yâ Resûlellah, sizce, çoluğu - çocuğu yanında oturmak mı daha üstündür, yoksa câmide îtikâf etmek mi?

Dedi:

— Bence, bir kişinin, çoluğunun - çocuğunun yanında bir sâat durması, benim şu mescidimde durmasından daha iyidir.

Dedim:

— Yâ Resûlellah, sizce, kişinin âile efrâdına yedirip içirmesi mi daha fazîletlidir, yoksa Allah yolunda harcanması mı?

Dedi:

— Bence, kişinin çoluğu - çocuğu için harcayacağı bir direm, Allah yolunda harcayacağı bin diremden daha iyidir.

Dedim:

— Yâ Resûlellah, sizce, anaya - babaya iyilik etmek mi daha üstündür, yoksa bin sene nâfile ibâdet mi?

Dedi:

— Yâ Enes; hak geldi, bâtıl zâil oldu.
Esasen bâtıl, zevâle mahkûmdur. Bence, anaya - babaya iyilik etmek, iki milyon sene ibâdet etmekten daha hayırlıdır...

Ebû Kebşetil'enmârî'nin anlattığına göre, bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Dünyânın misâli, dört kişinin hâlinden ibârettir. Bunlardan biri o kimsedir ki, Allah ona hem ilim verir, hem de mal verir. O da malında ilmi ile âmil olur. İkincisi o kimsedir ki, Allah ona ilim verir, fakat mal vermez. Bu kimse kendi kendine der ki:

— Eğer şânı yüce olan Allah, fülâna verdiği gibi bana da mal ver-

miş olsaydı, ben de tıpkı onun gibi o malı Allah yolunda harcardım.

Bu ikisi, alacakları ecirde müsâvidir.

Üçüncüsü o kimsedir ki, Allah ona mal verir. Fakat ilim vermez. Bu kimse, Allah'ın vermiş olduğu bu malı hak yolda harcamaz, batıl yolda harcar.

Dördüncüsü de o kimsedir ki, Allah ona ne mal verir, ne de ilim. Fakat bu kimse, malını bâtıl yolda harcayan kişiyi misâl göstererek der ki:

— Eğer Allah, fülâna verdiği gibi bana da mal vermiş olsaydı, tıpkı onun gibi ben de harcardım...

Bu ikisi de günah işlemekte müsâvîdirler.

Enes İbni Mâlik'in rıvâyet ettiğine göre, bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Cennette öyle birkısım köşkler vardır ki; dışları içlerinden, içleri de dışlarından görünür.

Ashâb sordu:

— Yâ Resûlellah, oralarda oturanlar kimlerdir?

Allahın Resûlü buyurdular:

— Yedirip - içirenler, hayırlı ve güzel söz söyleyenler, oruca devam edenler, kimseye zararlı olmayanlar, herkes uykuda iken geceleri namaz kılanlardır.

Ashâb dedi:

— Yâ Resûlellah, muhakkak ki bu vasıfladaki kişiler o köşklere lâyıktır. Fakat bu vasıflarda bir insan olmağa kimin gücü yeter ki!..

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Kim ki, «Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber=Allahı noksanlıklardan tenzîh ederim. Her türlü hamd O'na mahsustur. Allah'dan başka bir ilâh yoktur. Allah, yücelerin yücesidir,» derse hayırlı ve güzel söz söylemiş olur. Kim ki çoluğuna - çocuğuna bakar, helâl kazançlariyle onları doyurursa yedirip - içirmiş olur. Kim ki Ramazan orucunu tutarsa oruca devam etmiş olur. Kim ki müslüman kardeşi ile olan münâsebetlerinde ona zararlı olmazsa selâmet saçmış olur. Kim ki yatsı namazı ile sabah namazını kılarsa insanlar uyurken o namaz kılmış olur.

——— o ———

KÖLELER—HİZMETÇİLER

Allah ondan râzî olsun, sahâbeden Ebû Zer'in bir kölesi vardı. Bir defasında Ebû Zer, bu kölenin yüzüne bir tokat atmıştı. Hâdise peygamber aleyhisselâma intikal edince şöyle buyurdular:

— **Namaz kılan kişilerin yüzüne vurmayınız. Onlara yediğinizden yediriniz. Eğer size yük oluyorlarsa yanınızda tutmayınız!..**

Allah kendisinden râzî olsun, Âmir Şa'bî anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah'ın ashâbından birisi, içmek için bir evden su istemişti. Evin hanımı hizmetçiyi çağırdı. Fakat hizmetçi çabucak gelivermedi. Buna kızan evin hanımı da hizmetçisi hakkında kötü bir söz sarfetti. Su isteyen ve evin hanımının, hizmetçisi hakkında sarfettiği kötü sözü işiten sahâbi ise ona şöyle dedi:

— Sen, sarfetmiş olduğun bu sözün doğruluğunu dört şâhidle ıspât etmek zorundasın. Aksi takdirde, yarın kıyâmette cezâsını çekersin.

Sahabînin bu sözleri üzerine, evin hanımı, hakkında kötü söz sarfettiği kölesini hemen âzâd etti. Bunun üzerine sahâbî de dedi ki:

— Umulur ki bu hareketin, günâhına keffâret olur...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer'in rivâyetine göre, Resûlüllah sallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Köle ve hizmetçi kardeşleriniz sizin malınızdır. Allah onları size vermiştir. Kimin ki kardeşi kendi hizmetinde bulunuyorsa ona kendi yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin. Ey müslümanlar, emriniz altında bulunan köle ve hizmetçilerinize tâkatlerinin dışında iş yüklemeyin. Ancak yapabilecekleri kadar iş yükleyin. Eğer tâkatlerinin dışında bir iş yüklerseniz o takdirde kendilerine yardımcı olun...**

Allah kendisinden râzî olsun, Ebû Bekir Sıddîk rivâyet eder:

Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Köle ve hizmetçilerine kötü muâmele edenler cennete girmez. Siz, ey müslümanlar, kendi evlâdlarınıza ikrâm ettiğinizden onlara da ikrâm ediniz. Kendi yediğinizden onlara da yediriniz...

Bu sırada ben (Ebû Bekir) sordum:

— Yâ Resûlüllah, dünyada bize faydalı şey nedir?

Buyurdular:

— Onun üzerinde, Allah yolunda savaşa gitmek için beslediğin bir at, hizmetini görebilen bir köle. Eğer bu köle namaz da kılıyorsa o senin kardeşindir.

Birisi Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme sordu:

— Yâ Resûlellâh, köle ve hizmetçilerinizi günde kaç kerre afvedersiniz?

Allah'ın Resûlü buyurdular:

— Yetmiş defa...

Katâde'nin anlattığına göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin ölmeden önceki son sözü şuydu:

— Namazı ihmâl etmeyiniz. Köle ve hizmetcilerinizin hakkını gözetiniz.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— Bir kadın, kendine âit bir kedi yüzünden cehenneme girdi. Buna sebep, o kadının; kediyi evde tutması, yiyecek ve içecek vermemesi, dışarı çıkmasına da müsâade etmemesi ve böylece ölümüne sebep olması idi.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir yere gidiyordu. Yolda, gündüz ortasında bir yere bağlanmış bir deve gördü. Daha sonra, gittiği yerde işini bitirip geri dönerken, devenin aynı yerde hâlâ bağlı durmakta olduğunu müşâhede edince sâhibine sordu:

— Bugün bu deveye hiç yem vermedin mi,

Adam dedi:

— Hayır!..

Bunun üzerine Allah Resûlü şunları söyledi:

— Bu deve, kıyâmet günü Allah'ın huzûrunda senden da'vâcı olacaktır...

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Hz. Ali'nin anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aeyhi ve sellem, ahâliye bir hıtâbede bulunarak şunları söyledi:

— Ey insanlar, köle ve hizmetçilerinize haksızlık etmenizden Allah'a sığınırım. Siz, kendi yediklerinizden onlara da yediriniz, kendi giydiklerinizden onlara da giydiriniz. Onlara tâkatlerinin üstünde iş ve hizmet yüklemeyiniz. Zîrâ onlar da aynen sizin gibi et ve kandan ibârettir, onlar da sizin gibi yaratılmışlardır. Haberiniz olsun ki, kim köle ve hizmetçilerine haksızlık ederse kıyâmet günü ben onun hasmıyım, ondan da'vâcıyım. Allah da, görülecek bu da'vânın hâkimidir...

Anlatırlar ki, Abdullah oğlu Avn, kölesi kendisine itâatsizlik ettiği zaman ona şöyle derdi:

— Hangi şey, efendin hakkında seni şüpheye düşürdü!...

Ebû Mûsâ oğlu Ebû Bürde'nin rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Üç sınıf insan vardır ki, hepsi de ikişer ecre nâil olurlar. Bunlardan biri, sâhib olduğu câriyeyi güzelce terbiye edip yetiştirerek âzâd eden ve sonra da evlendiren kişidir. İşte bu kimse için iki ecir vardır. İkincisi, önceleri ehl-i kitabdan iken, Allah'ın Resûlü Muhammed'e yetişen ve ona da îmân eden kişidir. Bunun için de iki ecir vardır. Üçüncüsü de hem Allah'ın hakkını hem de efendisinin hakkını yerine getiren köle ve hizmetçilerdir. Bunlar için de iki ecir vardır.

Hasan Basriye soruldu:

— Efendi, kölesini bir işe gönderse, o sırada cemäatle namaz kılma sırası olsa, köle önce bunların hangisinden başlamalı?...

Dedi:

— Önce efendisinin işinden başlamalı...

Ancak, bu, namazı sonraları kendi başına kılabilecek kadar vakit olduğu takdirdedir. Eğer önce işe gittiği takdirde namazın vakti geçecekse evvelâ namazı kılması, ondan sonra da efendisinin işine bakması gerekir. Nitekim peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin şu hadîsleri bizi bu husûsa irşâd eder.

— Allah'a ısyân olan yerde mahlûka itâat edilmez.

Namaz vaktinin geçeceğini bildiği halde onu edâ etmiyerek efendisinin işine koşan bir köle ise, kula itâat ederek Allah'a ısyân etmiş olur.

İnsan olana yakışan; köle ve hizmetçilerine haksızlık etmemek, onların hakkını gözetmek ve kendilerine tâkatlerinin üstünde vazîfe yüklememektir. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, kullarına tâkatlerinin üstünde vazife yüklememiştir. Köle ve hizmetçilerini iyi idâre etmek ve onlarla iyi geçinmek de lâzımdır. Zîrâ insanlarla iyi geçinmek de yine müs-

lümanların ahlâkı cümlesindendir. Resûl aleyhisselâmın yine bu mevzûdaki bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Köle ve hizmetçilerine kötü muâmele edenler cennete girmez. Ey müslümanlar, siz, onlara, tıpkı kendi evlâdlarınıza ikrâm ettiğiniz gibi ikrâm ediniz. Kendi yediklerinizden onlara da yediriniz...**

Anlatılır ki, bir defasında Ömer oğlu Abdullah, kölesi ile berâber bir yere giderken, sokakta yere atılmış bir ekmek parçası gördü ve hemen kölesine emretti :

— Onu yerden kaldır, ayak altında çiğnenmekten kurtar.

Sonra, o günü akşam olup yemek için sofraya oturulunca kölesine sordu:

— O gündüzkü ekmek parçasını ne yaptın?

Köle dedi:

— Ben onu yedim...

Bunun üzerine Ömer oğlu Abdullah, köleye şunları söyledi:

— Haydi git, seni âzâd ettim. Artık hürsün. Zîrâ ben Resûlüllâh sallallâhü aleyhi ve sellemden işittim ki şöyle diyordu:

— **Kim ki yerde bir ekmek parçası görür de onu oradan kaldırır ve yerse, daha lokmalar mîdesine inmeden Allah onun günahlarını bağışlar...**

Bu durumda ben, bağışlanmış bir kimseyi köle olarak tutmaktan râhatsız olurum. Binâen'aleyh hür ve serbestsin!...

——— o ———

YETİME İYİLİK ETMEK

Ebû Evfâ oğlu Abdullah'ın rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Kim ki merhameten bir yetimi sevindirirse, Allah, o yetimin başındaki kılların sayısınca kendisine sevab yazar. Bundan başka, yine o yetimin başındaki kılların sayısınca kendisinin günahını afveder. Ayrıca, bütün kılların sayısınca derece verir.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs rivâyet eder.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdular:

— **Kim ki bir müslüman yetimin iâşesini üzerine alır ve bütün ihtiyâçlarını karşılarsa Allah onu mutlaka cennete koyar. Meğer ki Allah'ın bağışlamıyacağı bir günah işlemiş ola. Allah kimin ki kerîmesini alır fakat o kimse sabreder ve ecrini beklerse Rabbı onu mutlaka cennete koyar. Meğer ki Allah'ın afvetmiyeceği bir günah işlemiş ola...**

Bu sırada soruldu:

— **Yâ Resûlellah, Kerîme nedir?**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Kişinin gözüdür...**

Allah Resûlü, daha sonra sözüne devamla dedi ki:

— **Bir kimsenin üç kızı olsa da bunları güzelce terbiye edip yetiştirse, sonra da ölseler, veya evlendirse Allah o kimseyi mutlaka cennete koyar. Meğer ki Allah'ın afvetmiyeceği bir günah işlemiş ola...**

Bu sırada bir a'râbî sordu:

— **Yâ Resûlellah, iki kızı olsa da olur mu?**

Resûlüllah buyurdular:

— **Evet, olur...**

Allah kendisinden râzî olsun, İbni Abbâs her ne zaman ki bu hadîsden söz açılınca hep şu sözü söylerdi:

— Allah'a yeminle söylerim ki bu hadîs garîb hadîslerdendir...

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve katı kalblilikten şikâyet etti. Allah Resûlü kendisinin şikâyetlerini dinledikten sonra şöyle buyurdular:

— **Eğer yumuşak kalblilik seni mesrûr edecekse yetimleri sevindir, yedir, içir, giydir, her türlü ihtiyâçlarını karşıla...**

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Abdullah İbni Ömer'e, büyük günahlardan sorulmuştu. Cevâben dedi ki:

— Büyük günahlar dokuzdur.

Sonra da onları şöyle saydı:

1) Allah'a eş-ortak koşmak,
2) Bir mümini taammüden öldürmek,
3) Harb meydanından kaçmak,
4) Nâmuslu - iffetli bir kadına iftirâ etmek,
5) Yetimin malını yemek,
6) Fâiz yemek,
7) Anaya - babaya karşı gelmek,
8) Sihir yapmak,
9) Helâli haram saymak.

Mücâhidin anlattığına göre İbni Abbâs şöyle der:

Kişiyi mahveden altı günah vardır ki bunların tevbesi yoktur:

1) Yetimin malını yemek,
2) Namuslu - iffetli bir kadına iftirâ etmek,
3) Harb meydanından kaçmak,
4) Sihir yapmak,
5) Allah'a eş - ortak koşmak,
6) Peygamberlerden birini öldürmek.

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs, «**Şurası muhakkak ki, yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler karınlarına ancak ateş doldurmuş olurlar. Onlar çılgın bir ateşe gireceklerdir** —Nisâ sûresi, âyet: 10—» meâlindeki âyetin îzâhı üzerine der ki:

— «...**Onlar çılgın bir ateşe gireceklerdir**» demek, «**onlar âhırette cehenneme gireceklerdir**» demektir.

Denir ki :

— Ne mutlu o eve ki, onda yetim vardır. Ne yazık o eve ki onda yetim vardır!...

Bu sözün ma'nâsı şudur:

— Bir ev ki orada yetimin hakkı gözetilir, o eve ne mutlu! Bir ev ki orada yetîmin hakkı gözetilmez, o eve de ne yazık!..

Anlatıldığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve:

— Yâ Resûlellah, yanımda bir yetîm var. Ona bakıyorum. Hangi sebeplerden dolayı kendisini dövebilirim.

dedi. Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Kendi çocuğunu hangi sebeplerden dolayı dövüyorsan onu da aynı sebeplerden dolayı dövebilirsin!...

Bu sözün ma'nâsı şudur:

— Terbiye etmek maksadıyle ve fazlaya kaçmamak şartıyle yetîmi dövmek câizdir. Nasıl ki bir baba, sırf iyi bir terbiye ile yetişmesi için gereğinde kendi çocuğunu dövebiliyorsa, yetişmesi ile mükellef bulunduğu yetimi de sırf bu maksatlarla dövebilir. Zîrâ bu, yetîmin kendi lehine bir harekettir. Nitekim, meselâ Fudayl İbni Iyâz bu mevzûda şöyle der:

— Bâzen yetîme atılan bir tokat, onun için bir helvâ ziyâfetinden daha faydalıdır.

Ancak, hemen ifâde edelim ki, bu, yetimin terbiyesi, dövmeden mümkün olmadığı ve ancak dövmekle mümkün olacağı takdirdedir. Eğer onu dövmeden de terbiye etmek mümkün ise bu takdirde dövmek aslâ câiz değildir. Zîrâ sebepsiz yere yetîmi dövmek büyük bir suç, büyük bir günahtır. Nitekim Hattâb oğlu Ömer'in Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettikleri bir hadîs bu husûsu bize açıkca anlatmaktadır:

Allah'ın Resûlü buyururlar:

— Yetîme vurulduğu zaman onun ağlayan sesinden Arş titrer. Bu sırada şânı mubârek ve yüce olan Allah, meleklere hitâben der ki:

— Babası toprak altında gömülü olanı kim ağlattı?
Halbuki şânı mubârek ve yüce olan Allah, yetîmi ağlatanın kim olduğunu bilmektedir. Böyle sormasının sebebi ise, yetimin kadrini yükseltmektir... Melekler cevâben derler ki:

— Ey Rabbımız, biz bilmiyoruz...

Allah buyurur:

— Ey melekler, sizi şâhid tutuyorum ki, o yetîmi kim sevindirirse ben de kıyâmet günü onu sevindireceğim...

Anlatıldığına göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, yetimlerle çok alâkalanırdı. Onları yedirir - içirir ve sık sık sevindirirdi. Yine

anlatıldığına göre, yetimlerle Hz. Ömer de çok alâkalanır, iâşe ve ibâteleri ile meşgul olurdu.

Rivâyet edildiğine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah, peygamber Dâvûd aleyhisselâma vahyen şöyle hitâb etti:

— Ey Dâvûd, yetime karşı şefkatli bir baba gibi ol!...

Şunu iyi bilmelidir ki, kişi ne ekerse onu biçer. Yine şunu da iyi bilmelidir ki, kişi için sâliha karısı, tıpkı altın tâçlı bir hükümdar gibidir. Ne zaman ki ona bakarsa gözleri parlar. Kötü bir kadın ise, yaşlı birine yüklenen yük gibidir.

Allah ondan râzî olsun, Eslem oğlu Zeyd'in anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Yetîme bakanla ben, cennette berâberce şöyleyiz.

Allah Resûlü bu sözü söylerken iki parmağını yanyana bir araya getirmişti.

Ebû Halîl anlatır:

Ben, Peygamber Dâvûd aleyhisselâmın, Allah'ın huzuruna arzettiği sualleri okudum. Onun suallerinden biri şöyleydi:

— Yâ Rabbi, yetimlerle dulları himâyesine alan ve onları memnûnmesrûr eden kişinin senin indindeki mükâfâtı nedir?

Şânı yüce olan Allah'ın cevâbı ise şuydu:

— Hiç bir gölgenin bulunmadığı, ancak benim gölgemin bulunduğu kıyâmet gününde onları gölgemde yâni Arş'ın altında gölgelendirmektir..

Mâlik oğlu Avf Eşcaî'nin anlattığına göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kimin ki üç kızı olur da onları güzelce yetiştirerek evlendirir yâhut ölürlerse bunlar o kimse ile cehennem ateşi arasında birer perde olurlar.

Bir kadın sordu:

— Yâ Resûlellah, ya iki kızı olursa?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— İki kızı olursa da öyle...

Yine bir defasında bu mevzuda Allah Resûlü şöyle buyurdular:

— Ben ve kocası ölüp de geride kızları kalan ve onların büyüyüp evlenmesine yâhut ölümüne kadar kendisini onların bakımına vakfeden şefkatli dul kadın cennette şöyleyiz...

Allah Resûlü bu sözü söylerken, yanyana bir araya getirmiş olduğu iki parmağını göstermekteydi.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder:
Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Kim ki çocuklarına yedirmek üzere çarşıdan bir şey alır götürürse, çocukların onu yemeğe başlayacağı zamana kadar sanki sadaka veren kişi gibidir. O kimse, bu yiyeceği ikrâm etmeğe önce kızlardan başlasın. Zîrâ şânı yüce olan Allah, kadınları şefkatli - merhametli yaratmıştır. Kadınlara şefkatle muâmele eden, sanki Allah korkusundan ağlayan kimse gibidir. Kim ki Allah korkusundan ağlarsa, o, onu mağfiret eyler. Kim de kadınları sevindirirse, kıyâmet günü Allah da onu sevindirir.**

——— o ———

ZİNÂNIN KÖTÜLÜĞÜ

Allah onlardan râzî olsun, Ebû Hüreyre ile Hâlid oğlu Zeyd'in anlattıklarına göre, bir gün peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme iki adam geldi. Bunlar birbirlerinden da'vâcı idiler. Biri hemen söze başlayarak dedi ki:

— Yâ Resûlellah, bizi muhâkeme et. Aramızda Allah'ın kitâbı ile hüküm ver.

Daha anlayışlı olan diğeri de şöyle dedi:

— Evet yâ Resûlellah, bizi muhâkeme et. Aramızda Allah'ın kitâbı ile hüküm ver. Önce müsâade edersen ben konuşayım...

Resûl aleyhisselâm ona müsâade etti ve «Konuş!» dedi. Adam anlattı:

— Benim oğlum, ücretle bu adamın yanında çalışmaktaydı. Onun karısı ile zînâ etmiş. Bana, oğlumun recm edilmesi gerektiğini söylediler. Ben onu recmden kurtarmak için yüz tâne koyunla şahsıma âit bir câriyeyi fidye olarak verdim. Daha sonra meseleyi ilim erbâbına danıştım. Onlar da oğluma cezâ olarak yüz değnek vurulması ve ayrıca bir sene de sürgüne gönderilmesi gerektiğini, kadının cezâsının da recm edilmek olduğunu söylediler...

Adamın bu sözlerinden sonra Resûl Aleyhisselâm söze başladı ve dedi ki:

— Canım kudret elinde bulunan Allah'a yeminle söylerim ki aranızda Allah'ın kitâbı ile hükmedeceğim:

1) Koyunlarınla câriyen sana geri verilecek,
2) Oğluna yüz değnek vurulacak ve ayrıca bir sene müddetle sürgün edilecek,
3) Eğer kadın suçunu îtirâf ederse recmedilecek.

Allah Resûlü bunları söyledikten sonra Enîs Eslemî'ye emretti:

— O kadına git. Eğer suçunu îtiraf ederse kendisini recmet!..

Enîs Eslemî gitti. Kadını sorguya çekti. Suçunu îtirâf ve kabul ettiği için de recmedildi.

Bu hâdise ile, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem zinânın hükmünü beyân etmiş oluyor. Buna göre eğer zinâ eden erkek bekârsa yâni karısı yoksa işlediği bu zinâ fiilinden ötürü kendisine yüz değnek vurulur. Nitekim bu husûs, Allah'ın kelâmında da açıkca ifâde edilmektedir. Şânı yüce olan Allah buyurur:

— **Zinâ eden kadınla zinâ eden erkekden herbirine yüzer değnek vurun. Eğer Allah'a ve âhıret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dînini tatbîk husûsunda onlara acıyacağınız tutmasın. Müminlerden bir topluluk da, onların cezâsı verilirken hazır bulunsun** (Nûr sûresi, âyet: 2).

Âyetin açıkca ifâde ettiği belli - başlı husûslar şunlardır:

1) Zinâ eden erkeklerle kadınlara, işlemiş oldukları bu kötü fiilin cezâsı olarak yüzer değnek vurulması,

2) Cezânın tatbîki husûsunda suçlulara asla acınmaması,

Çünkü şânı yüce olan Allah, kullarına karşı herkesten daha merhametlidir. Allah'ın emrettiği bir hükmü, sözde acıma duyguları ile yerine getirmemek ise kıraldan ziyâde kıralcılık olur. Eğer acıma duyguları ile, değnek cezâsı tatbîk edilmezse, zînâ fiillerinin vukuu önlenemediği gibi üstelik artar da. Bu bakımdan, zinâ hâlinde, değnek cezâsının tatbîk edilmesinde mutlak bir zarûret vardır. Zîrâ gayri meşrû münâsebetler ancak bu sûretle önlenebilir...

3) Cezâ tatbîk edilirken orada bir topluluğun hazır bulunması.

Bunun faydası, zinâ fiilini irtikâp edenlere daha büyük ders olması ve cezânın ağırlaşmasıdır. Zîrâ zinâ fiilinden ötürü kendilerine değnek atılan kişileri bu esnâda başkalarının seyretmiş olması onlara ikinci bir azâb vesilesi olur. Ayrıca, seyredenlere de ibret vesîlesidir.

Eğer Allah'ın, zinâ edenler hakkındaki bu hükmü dünyâda tatbîk edilmezse, aynı hüküm, yarın kıyâmette ateşden değneklerle hem de bütün mahşer halkının gözü önünde tatbîk edilir.

Şunu da ifâde edelim ki, bu değnek cezâsı evli olmayan erkek ve kadınlar içindir. Yâni eğer karısı olmayan bir erkek, veya kocası olmayan bir kadın zinâ ederse, bunlara, yaptıkları bu fiilin cezâsı olarak yüzer değnek vurulur. Eğer zinâ yapan erkek veya kadın evli ise, bu takdirde onun cezâsı **recm** edilmektir. Nitekim peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, evli olduğu halde zinâ eden mâlik oğlu Mâiz'i recmettirmiştir.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir kadın geldi ve kendisinin zinâ ettiğini, binâen'aleyh hakkında ilâhî hükmün

tatbîk olunmasını istedi. Fakat kadın hâmileydi. Onun için, peygamberimiz, kendisine, şimdi gidip çocuğunu doğurduktan sonra gelmesini söyledi. Bir müddet sonra kadın tekrâr geldi. Çocuğunu doğurmuştu. Resûl aleyhisselâm, hükmün infâzını emretti. Bunun üzerine kadın recmedildi...

İşte zinâ fiilinin dünyâdaki cezâları bunlardır. Tatbik olunursa ne a'lâ... Eğer bu dünyâda tatbik olunmazsa âhırette mutlaka tatbîk olunur. Hem âhıretin cezâsı dünyânın cezâsından çok daha ağır ve acıklıdır. O halde ey müslümanlar, zinâdan sakınınız. Zîrâ zinâ büyük bir günahtr. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Zinâya aslâ yaklaşmayın. Zîrâ muhakkak ki o, bir hayâsızlıktır, kötü bir yoldur** (İsrâ sûresi, âyet: 32)

Demek ki zinâ yapmak şurda dursun, onu düşünmek ve ona vesile olacak şeyleri irtikâb etmek bile doğru değildir. Zîrâ o, büyük bir günahtır. Onu irtikâb eden Allah'ın gazabına uğrar. Zinâya meyleden, cehennem yoluna düşmüş demektir. Şânı yüce olan Allah, başka bir âyette şöyle buyurur:

— ...**Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın...** (En'âm sûresi, âyet: 151)

Zinâda esas fiile başlangıç olan birtakım ön fiiller vardır ki bunlar da birer zinâdır. Meselâ öpmek, okşamak,... gibi. Görüldüğü gibi, âyette, «...**kötülüklerin açığına da gizlisine de...**» ifâdesi bulunuyor. Bunu, büyük ve küçük günahlar olarak da ifâde edebiliriz. Zinâ, büyük günahlardandır. Esas fiil olmamakla berâber, öpmek ve okşamak da birer zinâdır ve günahtır. Nitekim peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri bize bunu açıkça ifâde etmektedir:

— Eller zinâ yapar, gözler zinâ yapar...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Mümin erkeklere söyle. Gözlerini haramdan korusunlar, ırzlarını korusunlar. Zinâya yaklaşmasınlar. Böyle yapmaları kendileri için çok temiz bir harekettir. Şüphesiz ki Allah, kullarının ne yapacaklarından hakkıyle haberdardır. Mümin kadınlara da söyle. Gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını zinâdan korusunlar, zînetlerini açmasınlar...**
(Nûr sûresi, âyet: 30, 31)

Görüldüğü gibi, şânı mubârek ve yüce olan Allah, gerek kadınlara ve gerekse erkeklere, gözlerini de, ızlarını da zinâdan korumalarını emretmiştir. Allah; Tevrâtın da, İncilin de, Zebûr'un da, Kur'ân'ın da bir çok âyetlerinde zinâyı haram kıldığını açıkca îlân etmiş ve kullarına bil-

dirmiştir. Zinâ, Allah indinde büyük bir günahtır. Hangi günah, müminlerin harîm-i ismetini yırtmaktan ve nesilleri bozmaktan daha büyük olabilir ki!.,..

Anlatılır ki, Ebû Tâlib oğlu Ca'fer, câhiliyye devrinde, yâni İslâmlıktan önce de asla zinâ etmez ve şöyle derdi:

— Birisinin benim harîm-i ismetimi yırtması hoşuma gitmez, böyle bir şeye râzî olamam. Binâen'aleyh, ben de başkasının harîm-i ismetini yırtmam...

Ashâbdan biri der ki:

— Ey müslümanlar, zinâdan sakınınız. Zîrâ onda altı felâket vardır. Bunlardan üçü dünyâdadır. Diğer üçü de âhırettedir:

Dünyâdakiler:

1) Zinâ, kişinin kazancının bereketini giderir. Zinâ yapan kişinin kazancı bereketsiz olur.

2) Zinâ yapan kişi, hayırlardan mahrum kalır.

3) Zinâ yapan kişinin halk nazarında îtibârı olmaz.

Âhırettekiler:

1) Zinâ yapan kişiye Allah gazablanır,

2) Zinâ yapan kişinin hesâbı zor olur,

3) Zinâ yapan kişi cehenneme müstahak olur, cehennem ateşine atılır. Bu ateş, Allah'ın Kur'an'da, **Nâr-ı Kübrâ** yâni **büyük ateş** olarak vasıflandırdığı ateştir. Peygamberimiz aleyhisselâmın bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Sizin şu ateşiniz, cehennem ateşinin ancak yetmişte bir sıcaklığındadır.**

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Cebrâil aleyhisselâma, kendisine cehennemden bahsetmesini söyledi Cebrâil aleyhisselâm anlattı:

— Yâ Muhammed, o, zifirî karanlıktır. Eğer cehennemden iğne deliği kadar bir delik açılmış olsa, yeryüzünde bulunan her şeyi yakar. Eğer cehennem elbiselerinden bir elbise yer ile gök arasına bırakılmış olsa, onun pis kokusundan bütün yer ehli ölür. Eğer cehennem yiyeceği zekkumdan yeryüzüne bir lokma atılmış olsa yer ehlinin bütün yiyeceklerini bozar. Eğer Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği ondokuz melekten bir tanesi yeryüzünde gözükmüş olsa onun çirkinliğinden ve hılkatindeki ahenksizlikten korkan bütün yer ehli ölür. Eğer Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği zincirlerden sâdece bir halka yeryüzüne bırakılmış olsa, ağırlığı sebebiyle yerküresinin ahengini bozar ve o da bir daha eski âhengini bulamaz...

Peygamberimiz aleyhisselâm burada dedi ki:

— Yeter yâ Cebrâîl!...

Ve, ağlamağa başladı. Cebrâil aleyhiselâm da ağladı. Allah'ın Resûlü, Cebrâil aleyhisselâmı da ağlar görünce dedi ki:

— Yâ Cebrâîl, sen de mi ağlıyorsun. Halbuki sen, Allah katında sâhib olduğun mertebedesin!...

Cebrâil aleyhisselâm da cevâben şöyle dedi:

— Yâ Muhammed, hâlen Allah katında sâhib bulunduğum yüce mevkiden başka bir mevkiye düşmeyeceğimden veya Hârût ile Mârût'un ve mel'ûn İblîs'in maruz kaldıkları âkıbete maruz kalmayacağımdan emîn değilim...

İşte ey müslüman kardeşim, bu sözler ve bu ağlayış, kâinâtın sâhibi Allah nazarında yüce bir mevki ve îtibâra sâhib bulunan Cebrâîl aleyhisselâmındır. Allah katında bunca îtibâr sâhibi olan Cebrâil aleyhisselâm, kendi âkıbetinden emin olmaz ve ağlarsa ya bizim gibi günahkârlar ne yapmalı!... Sen, ey müslüman kardeşim, ne hayâtına ve ne de sıhhatine mağrûr olma, aldanma. Zîrâ hiç şüphe yok ki dünyâ fânîdir, gelip - geçicidir. Burada işlenen günahların azâb sûresi ise pek uzundur. Sen, ey müslüman kardeşim, zinâdan sakın. Zîrâ zinâ, kişinin üzerine Allah'ın gazabını ve elîm azâbını çeker. Zinânın en kötüsü devamlı yapılandır. Zinâda ısrâr etmek, en büyük günahlardandır. Karısını boşadığı halde yine de onunla bir arada duran kişi devamlı zinâ yapmaktadır. Böyle bir kimse, rezîl - rüsvâ olmamak için dâimâ insanlardan uzak durur, onların yanına yaklaşmak istemez. Peki, acabâ bu şahıs, bu dünyâdaki rüsvâlıktan korkar da âhıretteki rüsvâlıktan neden korkmaz? O âhıret ki, orada bütün sırlar ve gizli ameller ortaya dökülür. Sen, ey müslüman, kıyâmet gününün rüsvâlığından çekin. Zinâdan sakın. Ona aslâ yaklaşma. Kazâra bir defa düşmüş olursan aslâ ısrâr etme. Zîrâ Allah'ın azâbına sen kat'iyyen dayanamazsın. Günahların için Allah'a tevbe et. Zîrâ şurası muhakkak ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, kullarının tevbelerini kabul buyurur. Tevbe, ancak ölümden önce makbul ve faydalıdır. Ölümden sonra ise ne tevbenin, ne de nedâmetin sana faydası dokunmaz. Tevbe ve nedâmet, bu hayatta bulunduğun sürece yapıldığı takdirde faydalı olur. Hem, şânı yüce olan Allah, ırzlarını zinâdan koruyanları methetmiştir. Nitekim buyurur:

— **Öyle müminler ki, onlar, ırzlarını zinâdan koruyanlardır. Ancak, kendi zevcelerine yâhud sâğ ellerinin mâlik olduklarına (câriyelerine) karşı olan durumları müstesnâdır. Çünkü onlar bu takdirde kınanmış değillerdir. Öyleyse kim bundan ötesini arzularsa şüphe yok ki onlar haddi aşanlardır** (Müminûn sûresi, âyet: 5 - 7).

Haddi aşanlar, Allah'a ısyân edenlerdir. Zinâ eden, haddi aşmış yâni Allah'a ısyân etmiş olur. Çünkü şânı yüce olan Allah zinâyı menetmiştir.

Onu işleyen ise Allah'ın emrini çiğnemiş demektir. Şu halde, her bir müslümana yaraşan hem zinâdan kendisini korumak, hem de Allah'ın bu husûstaki yasak emrini diğer insanlara bildirmek ve hatırlatmaktır. Zîrâ şurası malûmdur ki, zinânın yaygınlaştığı cemiyetleri Allah tâûn hastalığına dûçâr eyler.

Anlatıldığına göre, bir defasında Ka'b, İbni Abbâs'a şunları söyledi:

— Bir yerde, müslümanlar arasında birbirlerine silâh çekildiğini ve kan döküldüğünü görürseniz, biliniz ki orada Allah'ın ahkâmı terkedilmiştir de Allah da kimisini kimisine düşürmek sûretiye onlardan intikam almaktadır. Eğer bir yerde kuraklık hüküm sürüyor ve yağmurlar yağmıyorsa biliniz ki ora ahalisi zekâtlarını vermemektedir. Onlar zekâtı vermedikleri için yağmurlar yağmamaktadır. Eğer bir yerde vebânın yaygınlaştığını görürseniz biliniz ki orada zinâ yaygın haldedir...

——— o ———

FÂİZ YEMEK

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Mîrâca çıkarıldığım gece yedinci kat semâda iken başımın üstünde birtakım gök gürültüleri, şimşek ve yıldırım sesleri duydum. Bir de baktığımda bir kısım insanlar gördüm ki ön taraflarında karınları evler gibiydi. Bu geniş karınlarının içinde yılanlar - çıyanlar vardı. Bunlar dışarıdan görünmekteydi Cebrâil'e sordum:**

— **Kimdir bunlar?**

Dedi:

— **Onlar fâizcilerdir...**

Atâ Horâsânî, Selâm oğlu Abdullah'ın şöyle dediğini anlatır:

— Fâizin yetmiş iki günahı vardır. Bunların en küçüğü, bir müslümanın anası ile zinâ etmesine denktir. Bir dirhem fâiz, otuz küsûr kerre zinâ etmekten daha kötüdür. Şânı yüce olan Allah, iyilere de kötülere de, kıyâmet günü kalkma müsâadesi verir Fâiz yiyenler ise bu müsâadeye nâil olamazlar. Onlar kabirlerinden, ancak şeytan çarpmış biri gibi kalkarlar. Nitekim bu husûs, şânı yüce olan Allah'ın şu kelâmında açıkça belirtilmektedir:

— **Fâiz yiyenler, kabirlerinden ancak kendisini şeytan çarpmış bir kişi gibi kalkarlar.** (Bakara sûresi, âyet: 275)

Yâni fâizciler mezarlarından tıpkı aklını kaybetmiş ve çıldırmış kişiler gibi kalkarlar, düşe - kalka yürürler...

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Kur'ân'ın en son nâzil olan âyeti fâiz âyetidir. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, onun tefsîrini yapamadan vefât etti. Bu sebeple, fâizin azını da çoğunu da terkediniz.

Allah kendisinden râzî olsun, Hz. Ali der ki:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şu kişileri lâ'netlemiştir:

1) Fâiz yiyeni,
2) Fâizcinin vekîlini,
3) Fâiz alma husûsunda şâhidlik edeni,
4) Fâiz işlerinde kâtiblik edeni,
5) Vücûduna döğme yaptıranı,
6) Vücûda döğme işini yapanı,
7) Hulle yapanı,
8) Kendisi için hulle yaptıranı,
9) Zekâtın verilmesine engel olanı.

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd'un rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Kişinin haram kazancından verdiği sadakaya ecir yoktur. Yine, haram kazancından yoksul ve muhtâçlara yedirip - içirmesi de makbul değildir. Ölürken geride bıraktığı haram kazançlar da onun cehennemdeki azâbını artırmaktan başka bir şeye yaramaz.**

Ebû Râfî anlatır:

— Bir defasında ben, müminlerin halîfesi Hz. Ebû Bekir'e gümüş bir çubuk satmıştım. Halîfe, tartmak için onu terâzînin bir kefesine koydu. Diğer kefesine de dirhemi koydu. Fakat gümüş çubuk biraz ağır geldi. Bunun üzerine ondan bir miktar kesmek maksadıyle makasa davrandı. Ben, kendisine dedim ki :

— Fazlası sizin olsun, ey Resûlüllahın halîfesi.

O ise bana cevâben şöyle dedi:

— Hayır. Ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu bahiste şöyle dediğini işittim:

— **Benzeri olan şeyden fazlasını veren de alan da cehennemdedir.**

Fâiz mevzuunda peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şöyledir:

— **Gümüş gümüşle misli misline alınıp satılır. Fazlası fâizdir. Buğday da misli misline alınır, satılır. Fazlası fâizdir.**
Allah Resûlü, daha sonra aynı şekilde arpayı, hurmayı ve tuzu da zikretti. Sonunda da dedi ki:

— **Her kim bunları artırır veya artmasını isterse fâizcilik yapmış olur.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Biz, sırf fâiz korkusuyla helâlın onda dokuzunu terkederdik.

Allah kendisinden râzî olsun, aynı sözü Hattâb oğlu Ömer'in söylediği de rivâyet edilir.

Denilir ki:

— Eğer bir ülkede zinâ ve fâizcilik yaygınlaşır ve alenen yapılırsa o ülke mahvolur...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— Eğer bir kimse, yapacağı iş hakkındaki bütün dînî meseleleri öğrenmeden ticârete başlarsa fâize dalar, sonra yine dalar, yine dalar, öyle ki fâize batar da batar...

Allah kendisinden râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer der ki:

— Yapacakları işlerde derin dînî ma'lûmât sâhibi olmayanlarla ölçüyü - tartıyı doğru yapmayanlar bizim çarşı - pazarlarımızda satıcılık yapmasınlar.

Sâbit oğlu Abdurrahman söyler:

— Bir ülke halkı arasında şu dört şey yaygınlaşırsa o ülkenin mahvolmasına izin verilmiş demektir:

1) Tartılarda eksik tartarlarsa,
2) Ölçeklerde noksan yaparlarsa,
3) Açıktan zinâ ederlerse,
4) Fâiz yerlerse.

Çünkü, zinânın yaygınlaştığı ve açıktan yapıldığı bir ülkede vebâ salgını belirir. Tartıların eksik tartıldığı, ölçeklerin de noksan yapıldığı bir ülkede de kuraklık başgösterir. Fâiz yiyenlere ise kılıç çekilir..

Ubeyd Muhârîbî anlatır:

— Allah onun yüzünü şereflendirsin, ben, çarşıda Ebû Tâlib oğlu Ali'nin peşi sıra giderdim. Onun elinde bir tura bulunur ve ölçeği doğru tartmayan birisini gördü mü bununla o kişiye vurarak şöyle derdi:

— Ölçeğini doğru yap!...

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs şöyle der:

— Ey yabancılar topluluğu, size, sizden önceki milletlerin mahvına sebep olan iki şey bırakıldı. Bunlar, ölçü ile tartıdır...

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Öyle bir zaman gelecek ki, fâiz yemeyen bir tek kişi dahi kalmayacak...**

Soruldu:

— **Yâ Resûlellah, hakîkaten onların hepsi de fâiz yiyecek mi?**

Buyurdular:

— **Evet. Yemek istemiyen olsa bile ona da tozundan mutlaka bulaşacak...**

Demek ki Resûl aleyhisselâmın, geleceğini haber verdiği bu zamanda, hiç bir kimse fâizin günâhından kurtulamıyacak. Çünkü fâizi bizzât almayanlar da bu işde şâhidlik yapmak, yâhut kâtib olmak veyahut da herhangi bir sûretle, fâizin alınmasına rızâ göstermek sûretiyle günâha iştirâk etmiş olacaklar. İşte bu da onların günah nasîbidir. Nitekim Hz. Ebû Bekir Sıddîk söyler:

— Fazlasını veren de taleb eden de cehennemdedir.

O halde müslüman bir tüccâr, müslüman bir satıcı:

1) Ticâret mevzuunda gerekli dînî ma'lûmata sâhib olmalı. Tâ ki fâizciliğe düşmesin.

2) Ölçüde - tartıda dikkatli olmalı, eksik ölçüden, noksan tartıdan sakınmalı. Zîrâ şânı yüce olan Allah, ölçüler - tartılar mevzuunda sert emirler verdi, ölçüde - tartıda hîle yapanların şiddetli cezâlara çarpılacağını duyurdu. Nitekim buyurur:

— **Ölçüde ve tartıda hîle yapanların vay hâline!... Ki onlar insanlardan ölçekle aldıkları zaman haklarını tam olarak alırlar da onlara ölçü ile yahut tartı ile verdikleri zaman eksik verirler. Sahiden onlar, öldükten sonra; büyük bir günde, âlemlerin Rabbı Allah'ın hükmü için insanların kabirlerinden kalkacakları günde diriltileceklerini sanmıyorlar mı?** (Tatfîf sûresi, âyet: 1-6)

Sen, ey âdemoğlu, ibret al. Zîrâ, şânı yüce olan Allah, o gün için, «büyük gün» ifâdesini kullandı. O gün, bütün insanların, Allahın huzûrunda durdurulacakları, büyük - küçük bütün yaptıklarından sorulacakları ve işlediklerinin tamamını önlerinde hazır bulacakları bir gündür.

Dünyâda insanların hukuku mevzuunda âdil olanlara ne mutlu! İnsanların hakkını gözetmiyenlere ise ne yazık!.. Zîrâ kıyâmet günü büyük azâb onlaradır.

Allah ondan râzî olsun. Hattâb oğlu Ömer'in rivâyet ettiğine göre, Allah'ın Resûlü peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Hiç şüphe yok ki, adâlet, yeryüzünde Allah'ın mîzânıdır. Binâenaleyh, kim ona tutunursa kendisini Cennete götürür. Kim de onu bırakırsa cehenneme götürür...**

Şurası iyi bilinmelidir ki adâlet önce devlet büyüklerinden başlar. Devlet büyükleri halka karşı âdil olmalı, ahâlinin işlerini adâletle görmelidir. Bundan başka, ahâlî de kendi aralarında birbirleriyle olan münâsebet ve muâmelelerinde birbirlerine karşı âdil davranmalıdır...

Siz, adâlete sarılın, ey müslümanlar! Tâ ki dünyâda sıkıntılardan, âhırette de acıklı azâbdan kurtulasınız!..

——— o ———

GÜNAHLAR

Allah ondan râzî olsun, Abdullah oğlu Câbir'in anlattığına göre, bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle dediler:

— Allah'ın, İmrân oğlu Mûsâ'ya göndermiş olduğu levhlerde on bâb vardı. Birinci levhde Mûsâya hıtâben şöyle deniyordu:

1) Ya Mûsâ, bana hiç bir şeyi eş - ortak yapma. Zîrâ bana eş - ortak tanıyanların yüzünü cehennem ateşinde dağlayacağıma dâir benden söz sâdır oldu.

2) Bana şükret, nîmetlerimin hakkını ver. Ebeveyninin de hakkını ver. Onları kendinden memnûn ve râzî et. Tâ ki seni tehlikelerden koruyayım, ömrünü uzatıp bereketlendireyim, güzel bir ömür sürdüreyim, sonra da daha hayırlı bir hayâta nakledeyim...

3) Haksız yere cana kıyma. Sonra yer - gök sana dar gelir ve gazabıma uğrayarak cehennemi boylarsın.

4) Benim adımı anarak yalan yere yemîn etme. Zîrâ şurası muhakkak ki, ben, beni tenzîh etmeyen ve isimlerime hürmet göstermeyen kişiyi tezkiye etmem, temize çıkarmam.

5) Benim vermiş olduğum nimetler husûsunda insanlara hased etme. Zîrâ şurası muhakkak ki, hased eden, benim nîmetlerimin düşmanıdır; hükmümü kabul etmiyor, kulların arasındaki rızık taksîmâtına râzî olmuyor demektir. Hased eden, hükmüme ve rızık taksîmâtına râzî olmuyor demektir. Hased eden, hükmüme ve rızık taksîmâtıma râzî olmayan ise benden değildir. Ben de ondan değilim.

6) Kulağının duymadığı, zihninin tutmadığı, kalbinin de tam mutmain olmadığı bir husûsta sakın şâhidlik yapma. Zîrâ ben, şehâdet edenlerin şâhidlikleri üzerinde kıyâmet günü duracak ve onları inceden inceye sorguya çekeceğim.

7) Hırsızlık yapma komşunun kadını ile zinâ etme. Zîrâ bu takdirde ben, yüzümü senden çevirir, gök kapılarını da yüzüne kaparım.

8) Kendin için istemediğini başkaları için de isteme

9) Benden başkası adına kurban kesme. Zîrâ ben, ancak benim ismim anılarak ve sırf benim rızam için kesilen kurbanı kabul ederim.

10) Cumartesi gününü benim için ayır. Âile efrâdına da aynı şeyi yaptır...

Allah Resûlü bu onuncu esâsı da söyledikten sonra ilâve etti:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Mûsâ aleyhisselâm için Cumartesi gününü bayram olarak ta'yin etti. Bizim için ise Cuma gününü bayram olarak seçti.

Ka'b oğlu Kurazî'nin anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem minberde ayakta durdu, sağ elini yumarak söze başladı ve şunları söyledi:

— **Bir kitab var ki, şânı yüce olan Allah, onda Cennet ehlini isimleri ve nesebleri ile yazmıştır. Onların sayısında ne artma olur, ne de eksilme. Bâzen olur ki, saâdet ehli, şekaavet ehlinin yaptıklarını yapar. Öyle ki artık bunların da onlardan olduğu söylenir. Fakat sonra, ölümden bir deve hıçkırığı kadar bir zaman önce de olsa, bedbahtlıktan bahtiyârlığa geçirme hükmü ile, şânı yüce olan Allah onları kurtarır. Böylece, yine bahtiyârlardan olurlar. Yine bâzen olur ki, şekaavet ehli de saâdet ehlinin yaptıklarını yapar. Öyle ki artık bu bedbahtların da bahtiyârlar sınıfına dâhil oldukları söylenir. Fakat sonra, ölümden bir deve hıçkırığı kadar bir zaman önce de olsa, bahtiyârlıktan bedbahtlığa geçirme hükmü gereğince şânı yüce olan Allah onları bahtiyârlar topluluğundan çıkarır. Böylece, yine bedbahtlardan olurlar. Bahtiyâr olan, Allah'ın hükmü ile bahtiyârdır. Ameller ise âkıbetlerine göre değerlendirilir.**

Ubeyd oğlu Fedâle'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Veda' haccında şunları söyledi:

— **Size müminin kim olduğunu söyleyeyim mi? Mümin, malları ve canları husûsunda insanların ondan emîn oldukları kimsedir. Müslüman ise gerek dilinden ve gerekse elinden diğer insanların sâlim olduğu ve zarar görmediği kimsedir. Mücâhid de, Allah'a itâat yolunda kendi nefsi ile mücâhede eden kimsedir. Muhâcire gelince, bu da, günahlarla hatâlardan kaçan kimsedir.**

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ şöyle der:

— Ey müslümanlar! Sanki kendisini görüyormuşcasına Allah'a ibâdet ediniz. Nefslerinizi ölülerden addediniz. Şunu iyi biliniz ki, sizi muhânete muhtâç olmaktan kurtaran ve Allah'ı unutturmayan az bir mal, gaflete düşürüp Allah'ı unutturan çok bir maldan daha hayırlıdır. Yine şunu da iyi biliniz ki, iyilik aslâ eskimez, günah da aslâ unutulmaz...

Allah ondan râzî olsun, İbni Ömer'in rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve.sellem şöyle buyurdular:

— **İyilik eskimez, günah unutulmaz, Allah da fenâ bulmaz. Sen nasıl istersen öyle ol!..**

Hadîste, «**Sen nasıl istersen öyle ol!**» denilmektedir. Bunun mâ'nâsı şudur:

— Eğer sen, hayır işlersen onun karşılığında da hayır bulursun. Eğer şer işlersen onun karşılığında da kıyâmet günü cezâ görürsün. Bu, şu âyette açıklanana benzer, ki Allah buyurur:

— **...Eğer iyilik ederseniz kendiniz için iyilik etmiş olursunuz. Kötülük ederseniz, yine kendiniz için etmiş olursunuz.** (İsrâ sûresi, âyet: 7)

Şu halde şânı mubârek ve yüce olan Allah, kimseye zulmetmez, iyiliklerinin sevâbından hiç bir şey eksiltmez, suçsuz yere kimseyi azâb etmez. Şüphesiz ki Allah hak yolu beyân etmiş, bu yolu gösterici kılavuzlar, elçiler göndermiştir. Yine Allah, Cennetin yolunu da, cehennemin yolunu da açıkca göstermiştir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah Sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **Benimle sizin misâliniz, bir ateş yakan ve yatağını da getirip onun içine sermek isteyen kişi ile benim hâlime benzer ki, o, yatağını oraya sermek istedikçe ben ona mânî olur ve ateşe düşmesini önlerim.**

Hadîsin îzâhı şudur:

— Ben sizi, günah işlemekten ve Allah'ın ahkâmını çiğnemiş olmaktan menediyorum. Zîrâ Allah'ın ahkâmını hiçe saymak ve günahlar kişiyi ateşe, cehennem ateşine götürür.

Anlatıldığına göre, Âdem aleyhisselâmın tevbesinin kabulüne beş şey vesîle oldu. O, yasak meyveden yedikten ve cennetten çıkarıldıktan sonra şöyle hareket etti:

1) Günahkâr olduğunu îtirâf ve kabul etti,
2) Yaptığına pişman oldu, nedâmet duydu,
3) Kendi kendini suçladı,
4) Hemen tevbe etti,
5) Allah'ın rahmetinden aslâ ümit kesmedi.

Allah'ın lânetine uğrayan İblîs'in tevbesi ise beş sebepten kabul olunmadı. İblîs:

1) Günâhını kabul ve îtirâf etmedi,
2) Yaptığına pişman olmadı, nedâmet duymadı,

3) Kendi kendini hiç suçlamadı,
4) Tevbeye yanaşmadı,
5) Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düştü:

Şu halde, kim ki Âdem aleyhisselâm gibi hareket ederse tevbesi kabul olunur. Kim de İblîs gibi hareket ederse tevbesi kabul olunmaz.

Allah rahmet eylesin, İbrâhim İbni Edhem şöyle der:

— Allah'a isyankâr olarak cennete girmektense itâatkâr olarak cehenneme girmek benim için daha iyidir...

Bu sözün ma'nâsı şudur:

— Eğer kişi günahkâr olarak cennete girerse günahlarından meydana gelen utanç duygusu devam eder. Halbuki Allah'a itâatkâr bir kul olarak cehenneme girerse ortada böyle bir utanç durumu olmaz. Üstelik, cehennemden kurtulma ümîdi de her an için mevcuttur.

Anlatılır ki, bir defasında Mâlik İbni Dînâr, şiddetli soğuk bir günde bir mahalde Atabetülgulâm ile karşılaştı. Atabe'nin üzerinde eski bir giygi vardı. Ayakta durarak düşünüyor ve havanın şiddetli soğuk olmasına rağmen ter döküyordu. Onu bu halde gören Mâlik sordu:

— Bu halde burada durmanın sebebi ne?

Atabe ona şu cevâbı verdi:

— Ey benim üstâdım, burası, benim Allah'a karşı günahkâr olduğum bir yerdir...

Demek ki vaktiyle Atabe orada bir günah işlemiş. Şimdi onu düşünüyor. Bu arada, şiddetli soğuk olmasına rağmen, Allah'dan olan utanç neticesi ter döküyor...

Şamlı Mekhûl şöyle der:

— Kişi akşam yatağına yatınca o gün neler yaptığını düşünmeli. Eğer hayırlı şeyler işlediyse Allah'a hamdetmeli, günah işlediyse tevbe - istiğfâr etmeli, bir daha işlememeğe azmeylemeli. Eğer böyle yapmazsa hesap - kitap tutmadan sarfiyât yapan ve sonunda da iflâs eden fakat bunun farkına varmayan tâcirin durumuna düşer...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, mukaddes kitablarından birinde şöyle buyurur:

— Ey kulum, ben, hiç yokolmayan bir sultanım. Binâen'aleyh, benim emrettiklerimi yap. Yasak ettiklerimden de uzak dur. Tâ ki seni ölümsüzlüğe kavuşturayım. Ey kulum, ben o sultanım ki, bir şeye «ol!» dedim mi o şey hemen oluverir...

Yezîd oğlu Ebû Muhammed, bir defasında şöyle dedi:

— Eğer sevdiğin birine kötülük etmemek elinden gelirse, etme...

Kendisine dendi:

— Sevdiğine kim kötülük eder ki?...

Ebû Muhammed dedi:

— Evet, sevdiğine, hem de en çok sevdiğine kötülük edenler pek çoktur. Kişinin en çok sevdiği kendi şahsıdır. Allah'ın ahkâmına karşı gelip günah işleyenler ise bu en çok sevdiklerine kötülük etmiş olurlar...

Birisi bir hakîme dedi:

— Bana biraz nasîhat et.

Hakim şunları söyledi:

1) Rabbına ezâ - cefâ etme,
2) İnsanlara ezâ - cefâ etme,
3) Kendine ezâ - cefâ etme...

Eğer Allah'dan gayrine kulluk edersen Rabbına cefâ etmiş olursun. Eğer ötekinin - berikinin yanında başkalarının kötülüklerinden bahsedersen insanlara cefâ etmiş olursun.

Eğer Allah'ın emirlerine itâat hususunda gevşeklik gösterirsen kendine cefâ etmiş olursun.

Bir defasında, Hasan oğlu Kehmes şöyle dedi:

— Vaktiyle bir günah işledim. Bunun için kırk senedir ağlarım.

Kendisini dinleyenler sordu:

— O nasıl bir günah ki kırk senedir ağlarsın.!

Kehmes anlattı:

— Bir müsâfirim vardı. Onun için balık almıştım. Balığı yedikten sonra kalktım. Komşunun evinin duvarından bir miktar çamur alarak onunla ellerimi sildim...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Allah katında günahların en büyüğü, insanlar nazarında en küçüğüdür. Allah katında günahların en küçüğü, insanlar nazarında en büyüğüdür.**

Hadîsin îzâhı şudur:

— Eğer kul, işlemiş olduğu günâhı gözünde büyütür ve ondan korkarsa o günah, Allah nazarında küçüktür. Çünkü kul ondan korktuğu için bir daha işlemez. Allah da onu afveder. Fakat, eğer kul, işlemiş olduğu günâhı küçümser ve önemsemezse işte bu da Allah nazarında büyük bir günahtır. Çünkü günahların en büyüğü ısrârla ve devamlı olarak işlenen günahtır. Kişi de, küçümsediği günâha devam edebilir. Çünkü onu mühimsememektedir..

Ashâbdan biri şöyle der:

— İşlemekte devam ve ısrâr edildikçe **küçük günah** mefhûmu ortadan kalkar, küçük günah diye bir şey kalmaz. (Damlaya damlaya göl olur). Günah işlemekten vazgeçilip tevbe ve istiğfâr edilince de büyük

günah diye bir şey kalmaz. Çünkü bir daha işlenmemek üzere tevbe edilen bir günâhı Allah bağışlar.

Havşeb oğlu Avam der ki:

— Dört şey vardır ki günahtan sonra onların bulunması, günahın kendinden daha kötüdür.

Bunlar:

1) İşlenen günahı küçümsemek,
2) İşlediği günaha mağrûr olmak,
3) İşlediği günâhı ötekine - berikine söylemek,
4) Onu işlemekte devam ve ısrâr etmektir.

Ey müslüman, şu âyet seni şaşırtmasın:

— **Kim Allah'a bir iyi amelle gelirse işte ona bunun on misli vardır. Kim de bir kötü amelle gelirse o da ancak o miktârla cezâlanır. Bu her iki zümre de aslâ haksızlığa uğratılmazlar.** (En'âm sûresi, âyet: 160).

Zîrâ burada, iyi amelle âhırete gelmiş olmak şart koşulmuştur. Edene amel kolaydır. Fakat onu âhırete götürebilmek ise zordur. Bundan başka, vâkıâ işlenen günâhın ancak kendi miktârı yazılır. Ancak, onun tam on tâne de kusûru vardır. Bu kusûrlar şunlardır:

1) Kul bir kötülük işleyince yaratanını kendisine öfkelendirmiş olur. Yaratanın kudreti ise her an kulun üstündedir.

2) Kul bir günah işlemekle, kendisine en çok kin besleyeni sevindirmiş olur. Bu, Allah'ın da kendisinin de düşmanı olan İblîsdir.

3) Kul bir günah işlemekle en güzel yerden uzaklaşmış olur. Bu yer, cennettir.

4) Kul bir günah işlemekle en kötü yere yaklaşmış olur. Bu yer de cehennemdir.

5) Kendisinin en çok sevdiği şeye kötülük etmiş olur. Kişinin en çok sevdiği şey, kendi şahsıdır.

6) Allah'ın temîz olarak yarattığı şahsını kendi eliyle kirletmiş olur.

7) Kendisine hiç ezâ etmeyen arkadaşlarına ezâ etmiş olur. Bunlar, hafaza melekleridir.

8) Peygamberimiz aleyhisselâma kabrinde ezâ vermiş olur.

9) Geceyi - gündüzü kendisine şâhid tutmuş ve bu sebepten onlara ezâ etmiş, hüzün vermiş olur.

10) Gerek insanlara ve gerekse diğer varlıklara, hâsılı bütün mahlûkata hıyânet etmiş olur. İnsanlara olan hıyânetinin sebebi şudur ki, eğer onun, birisi hakkında şâhidlik yapması îcâb etse, günahkârlığı se-

bebiyle şehâdeti kabul olunmaz. Bu yüzden, bir mümin kardeşinin hakkının zayi olmasına sebep olmuş olur. Diğer varlıklara ve topyekûn mahlûkata olan hıyânetine gelince, onun işlediği günahlar yüzünden kuraklık başgösterir, yağmurlar yağmaz olur. İşte bu da topyekûn mahlûkata hıyânet etmek demektir.

Sakın müslüman kardeşim, sakın, sen sen ol, günâha yaklaşma. Zirâ gördüğün gibi günâhın sayısız denecek derecede zararları vardır. Kişi günâhı sebebiyle, her şeyden önce kendi şahsına kötülük etmiş olur...

Denir ki:

— İnsanların en cimrisi, şahsının saâdeti bahis konusu olan bir husûsta kendi kendisine cimrilik edendir. İnsanların en zâlimi ise, Allah'a karşı günahkâr olmak sûretiyle kendi şahsına kötülük edendir. Zîrâ günah işleyen, kendi kendisini mahvetmiş olur...

Bir hakîm şöyle der:

— Günahtan sakın. Zîrâ günah, bir uğursuzluktur. Onun uğursuzluğu, mancınıkla tâat duvarına atılan bir taş gülledir. Bu gülle, tâat duvarını deler. Oradan da içeriye hevâ rüzgârı girerek ma'rifet kandili'ni söndürür.

Bir hakime soruldu:

— Acaba bizim, ilmi öğrenip de ondan faydalanamayışımızın sebebi nedir?

Dedi:

— Bunun beş sebebi vardır:

1) Allah size bir çok nîmetler vermiştir. Fakat siz ona şükretmiyorsunuz.

2) Günah işliyorsunuz, fakat tevbe - istiğfâr etmiyorsunuz.

3) İlminizle âmil olmuyorsunuz.

4) Hayırlı zâtların sohbetinde bulunuyorsunuz, fakat yaşayışınızda onlara uymuyorsunuz.

5) Ölüleri gömüyorsunuz, fakat onlardan ibret almıyorsunuz.

Babamın bana anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Her gün, Allahın emri ile gökten yeryüzüne beş melek iner. Bunlardan biri Mekke'ye, biri Medîne'ye, biri Beytülmakdis'e, biri müslümanların kabirlerine, biri de yine müslümanların çarşı ve pazar yerlerine iner.

Mekke'ye inen melek şöyle nidâ eder:

— Ey insanlar, haberiniz olsun ki, Allah'ın farzlarını terkedenler onun rahmetinden mahrum kalır.

Medîne'ye inen melek şöyle der:

— Ey insanlar, haberiniz olsun ki Allah'ın Resûlünün sünnetini terkedenler onun şefâatinden mahrum kalır.

Beytilmakdis'e inen melek der ki:

— **Ey insanlar, haberiniz olsun ki, Allah, bir lokma haram mal kazananın diğer amellerini kabul etmez.**

Müslümanların kabirlerine inen melek oradakilere seslenir:

— Ey kabir ehli, hangi şeye imreniyor ve hangi şeyden dolayı nedâmet duyuyorsunuz?

Kabirdekiler cevâben der ki:

— Dünyâda iken Kur'ânı öğrenip onunla amel edenlere, ilim - irfân meclislerine devam edenlere, Resûl aleyhisselâmın ahlâkı üzere yaşayanlara ve günahlarına tevbe - istiğfâr edip bir daha işlemiyenlere imreniyoruz. Dünyâda ömrümüzü boşuna geçirmiş olduğumuz için de pişmanlık-nedâmet duyuyoruz. Fakat ne var ki, artık şimdi hiç bir şeye muktedir değiliz...

Müslümanların çarşı - pazarlarına inen melek der ki:

— Ey insanlar, hele durun, durun!.. Muhakkak ki Allah'ın kuvvetleri ve azâbları vardır. Artık kim Allah'ın kuvvet ve kudretinden ve azâbından korkarsa yarasını tedâvî etsin, günahlarına tevbe - istiğfâr etsin, bir daha işlemesin. Biz sizi şevka getirmek istedik, fakat gelmediniz. Korkutmak istedik, korkmadınız. Eğer aranızda Allah'dan korkanlar, henüz süt çağında çocuklar, otlamakta olan ma'sum hayvanlar, rükû eden yaşlılar,... bulunmasaydı üzerinize felâketler yağması işten bile değildi...

Anlatıldığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Aişe'ye hitâben şöyle dedi:

— **Yâ Âişe, mühimsenmiyen günahlardan bilhâssa sakın. Çünkü onlar için Allah'dan talebde bulunanlar vardır.**

Denir ki:

— Küçük günahlar, küçük odun parçalarına benzer. Bunlar tek tek olunca ehemmiyetsiz görünür. Fakat onların hepsini bir araya toplayıp yakan birisi, bundan muazzam bir ateş elde eder.

Tevrâtta şöyle der:

— **İyilik eken, selâmet biçer.**

Şu söz de İncildendir:

— Kötülük eken, pişmanlık biçer...

Bunun benzeri Kur'ân'da da vardır. Allah buyurur:

— ...**Kim bir kötülük yaparsa onunla cezâlanır**... (Nisâ sûresi, âyet: 123)

Muhammed oğlu Ebûlkasım'ın anlattığına göre, bir defasında İbni Abbâs'a soruldu:

— Sizce, günâhı da çok, iyi ameli de çok olan kişi mi; yoksa günahı

da az, iyi ameli de az kişi mi daha iyidir?

İbni Abbâs dedi:

— Ben selâmetten ayrılmam. Bence, günâhın az oluşu iyidir.

Bir hakîm şöyle der:

— Bütün sefiller, tâat işlemekle meşgul olurlar. Fakat asıl mesele, günâhı terkedebilmektir.

Önce günahları terketmek, iyi ameller işlemekten daha fazîletlidir. Yâni günahları terketmek başta ve önde gelir. Bunun böyle olduğuna dâir Allah'ın kelâmı Kur'ân'da deliller vardır. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, iyilikler bahsinde, onlarla yâni iyiliklerle birlikte âhırete gelmiş olmayı şart koymuştur. Günahlar mevzuunda ise onları terketmiş olmaktan başka bir şart yoktur. Nitekim bu husûsları dile getiren âyetlerde şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Kim Allah'a bir iyi amelle gelirse işte ona bunun on misli vardır..** (En'âm sûresi, âyet: 160).

— **Kim ki nefsini hevâ ve hevesten alıkoyduysa işte muhakkak ki cennet onun varacağı yerin ta kendisidir.** (Nâziât sûresi, âyet: 40, 41).

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'dan mağfiretler dileriz...

——— o ———

ZULÜM

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Şânı yüce olan Allah, zâlime sâdece mühlet verir. Tuttuğu zaman da aslâ kurtulamaz.**

Resûl aleyhisselâm bunları söyledikten sonra da şu âyeti okudu:

— **Ahâlisi zâlim olan ülkeleri yakaladığı zaman, Rabbının yakalayışı işte böyledir. Hiç şüphe yok ki O'nun azâbı pek acıklı, pek çetindir.** (Hûd sûresi, âyet: 102)

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Nâmus yâhut mal husûsunda kim ki bir müslüman kardeşine haksızlık ettiyse ne paranın ve ne de pulun geçmediği gün gelmeden onunla helâllaşsın. Zîrâ eğer bugün helâllaşmazsa, paranın-pulun geçmediği o günde, kendi iyi amelleri alınarak zulmettiği kişiye verilir. Eğer iyi amelleri yoksa, haksızlık etmiş olduğu kişinin günahları kendisine yükletilir...**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz aleyhisselâm ashâbına sordu:

— **Biliyor musunuz, müflis kimdir?**
Ashâb dedi:
— **Müflis! parası, pulu, malı,... olmayan kimsedir .**
Resûl aleyhisselâm buyurdu:
— **Benim ümmetimin müflisleri o kimselerdir ki, kıyâmet günü namazları, zekâtları, oruçları,... ile gelirler. Fakat diğer taraftan da kimine söğmüş, kimini dövmüş, kiminin malını yemiş, kimi-**

nin kanını dökmüş,... lerdir. Onun için, iyi amelleri birer birer alınarak ona - buna dağıtılır. Eğer haksızlık ettiği kişilerin hakkı ödenmeden iyi amelleri biterse bu sefer de onların günahları alınarak bunların sırtına yüklenir. Sonra da cehenneme atılır.

Ebû Meysere anlatır:

— Birisi ölmüş ve kabrine konmuştu. Münker - Nekîr melekleri geldiler. Kendisini sorguya çektiler. Önce ona yüz darbe vurulması gerektiği ortaya çıktı. Fakat iyi amelleri ile karşılaştırılınca bu rakam bire düştü. Nihâyet sorgu melekleri kendisine bu darbeyi attılar. Öyle ki bu bir darbe ile, kabri ateş alevleriyle doldu. Kendilerine sorulması üzerine sorgu melekleri bu bir darbenin gerekçesini de şöyle anlattılar:

— Bu şahıs, bir yerden geçiyordu. O sırada zulme uğrayan birisi kendisinden yardım istedi. Fakat bu, o mazlûmun yardımına koşmadı. İşte bu bir darbe, o mazlûmun yardımına koşmamış olmasının cezâsıdır.

Mazlûma yardım etmeyenin cezâsı bu olursa ya zâlimin cezâsı nice olur?...

Bir defasında Mehrân oğlu Meymûn şöyle dedi:

— Kur'ân okuyan bir kişi, bâzen kendine lâ'net eder.

Soruldu:

— Kişi kendine nasıl lâ'net eder ki?

Dedi:

— **Allah'ın la'neti zâlimlerin üzerine olsun.**

(Hûd sûresi, âyet: 18).

âyetini okur. Eğer kendisi zâlimse, böylece kendi kendine la'net etmiş olur.

Zulümden daha büyük bir günah yoktur. Zîrâ eğer bir günah, kul ile Allah arasında olursa bu takdirde Allah kerîmdir. Eğer dilerse onu afveder. Halbuki eğer bir günah, bir kul hakkı ise bu takdirde o kimse ile helâllaşmaktan başka çare yoktur. Bu durumda yapılacak iş, zulme son vermek ve mazlumla helâllaşmaktır. Eğer hayâtta iken mazlumla helâllaşmak mümkün olmadıysa onun için duâ ve istiğfâr etmelidir. Zîrâ bu sûretle, onun hakkını helâl edeceği ümid edilir. Nitekim Mehrân oğlu Meymûn der ki:

— Eğer bir kimse birine zulmetse de sonra helâllaşmak istese fakat o ölmüş olduğu için helâllaşamasa, eğer namazlarının peşinden onun için Allah'a dua ve istiğfârda bulunursa yaptığı haksızlığı helâl ettirmiş olur.

Allah ondan râzî olsun. İbni Mes'ûd şöyle der:

— Eğer bir kimse, zulüm etmekte olan bir zâlime bu zulmünde yardımcı olur veya bir müslümanın hakkının yenmesinde delîl sunarsa Allah'ın gazabına uğrar. Hem, aynı günah kendisine de yüklenir.

Bir defasında, Hz. Ömer, Kays oğlu Ahnef'e sordu:

— İnsanların en câhili kimdir?

Ahnef dedi:

— Dünyâsı karşılığında âhıretini satandır.

Hz. Ömer dedi:

— Ben bundan daha da câhilini sana söyleyeyim mi?

Ahnef dedi:

— Söyle, ey müminlerin halîfesi,

Hz. Ömer dedi:

— Başkasının dünyalığı karşılığında kendi âhıretini satandır.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— Ben hiç bir kimseye iyilik etmedim. Aynı şekilde, hiç bir kimseye kötülük de etmedim. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— Kim ki bir iyilik ederse kendine iyilik etmiş olur. Kim de bir kötülük ederse kendine kötülük etmiş olur.

Bu durumda, eğer ben birisine bir iyilik ettimse kendime iyilik etmişimdir. Eğer birisine bir kötülük ettimse yine kendime kötülük etmişimdir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî anlatır:

— Bir defasında muhâcirlerden birinin peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem ile bitecek bir işi vardı. Hâcetini Resûl aleyhisselâma açıklayabilmek için onunla görüşecek müsâit bir zaman kolluyordu. O sıralarda Resûl aleyhisselâm da cephede bulunuyordu. Onun için, ancak geceleri şehre geliyor, sabaha karşı da yine geri dönüyordu. Günlerden bir gün, Allah Resûlü biraz geç kaldı ve iyice sabah oldu. Sabahleyin yine yola koyulmak üzere bineğine bindiği bir sırada o şahıs karşısına dikilerek hayvanının yularını tuttu ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, benim bir hâcetim var!..

Resûl aleyhisselâm hemen gitmek istediğinden, ona işinin sonra görüleceğini söylediyse de adam ısrâr etti. Allah Resûlü de, kendisinin gitmesine engel olacağını sanarak, gayri ihtiyârî, elindeki kamçı ile ona vurdu. Sonra da hemen gitti, sabah namazını edâ etti. Namazdan sonra yüzünü topluluğa çevirerek şöyle dedi:

— Biraz önce kamçı ile benim kendisine vurduğum şahıs nerede? Eğer burada ise lûtfen ayağa kalksın!..

Bu sırada o şahıs da şöyle diyordu:

— Allah'a sığınırım, Resûlüne sığınırım!..

Resûl aleyhisselâm, o şahsın kendisine yakın gelmesi için ısrâr ediyordu. Nihâyet adam geldi ve Allah Resûlünün yanına oturdu. Peygamber aleyhisselâm hemen kamçısını ona uzattı ve:

— Al. Bana vur. Kısas yap!

dedi. Fakat adam, boyuna:

— Resûlüne kamçı atmaktan Allah'a sığınırım...

diye sayıklıyordu. Peygamber aleyhisselâm, kamçı ile kendisine vurup kısas yapması için defalarca ısrâr etti. Adam da her seferinde böyle bir şey yapamıyacağını söyledi. Nihâyet Resûl aleyhisselâm dedi ki:

— Öyleyse hakkını helâl et!..

Allah Resûlünün bu sözü üzerine adam hemen:

— Afvettim ey Allah'ın Resûlü...

dedi. Peygamber aleyhisselâm da buyurdular ki:

— Ey insanlar, Allah'dan korkunuz. Sizden kim ki bir mümine zulmederse, kıyâmet günü Allah onun intikamını kendisinden mutlaka alır. Şurası muhakkak ki mazlumlar kıyâmet günü kurtulanların ta kendileridir.

• Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, Süfyân Sevrî şöyle der:

— Kul hakkı cinsinden bir tek günahla Allah'ın huzûruna gelmektense, Allah'ın hakkı ile alâkalı yetmiş günahla gelmek daha iyidir...

Allah rahmet eylesin, İbrâhim İbni Edhem der ki:

— Borçlu olan bir kişi borcunu ödemedikçe üzerine herhangi bir şey sürünmesi doğru olmaz.

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, şu sözler de Iyâz oğlu Fudaylındır:

• Bence:

1) Allah'ın kitâbından bir âyet öğrenip onunla amel etmek, Kur'ân'ı bin kerre hatmetmekten daha iyidir.

2) Bir müminin gönlüne sevinç vermek veya bir işini görüvermek, bir ömür boyu ibâdet etmekten daha iyidir.

3) Dünyevî temâyül ve ihtirâsları terketmek, göklerle yer ehlinin ibâdetleri kadar ibâdet etmekten daha iyidir.

4) Ufak bir parça haramı terketmek helâl kazançla yüz defa hacca gitmekten daha iyidir.

• Anlatıldığına göre Ebû Bekir Verrak şöyle der:

— Kâlbden îmânı silen günahların başında zulüm gelir.

Hakîm Ebûl Kasım'a soruldu:

— Kulun kalbinden îmânı silen bir günah var mıdır?

Dedi:

— Evet. Üç günah vardır ki, kulun kalbinden îmânı siler. Bunlar:

1) Müslüman oluşunun şükrünü edâ etmemek.

2) İslâmın ortadan kalkması husûsunda bir endîşe duymamak,

3) Müslüman kardeşlerine zulmetmektir.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir şahsa şu öğütlerde bulundu:

1) **Ölümü çok hatırla. Öyle ki, başka şeyler düşünmene imkân bırakmasın.**
2) **Allah'a çok şükürlerde bulun. Zîrâ şükür, nîmetin artmasına vesîle olur.**
3) **Dâimî duâlar et. Zîrâ duânın ne zaman kabul olunacağı bilinmez.**
4) **Va'dinden dönme. Birisinin va'dinden dönmesine de yardımcı olma.**
5) **Kimseye zulmetme. Zîrâ şurası muhakkak ki mazlûmun yardımcısı Allah'dır.**
6) **Hîle ve düzenbazlıktan sakın. Zîrâ hîle ve düzenbazlık, döner - dolaşır, yine onu yapana gelir.**

Semure oğlu Yezîd anlatır:

— Cehennemde deniz sâhili gibi geniş kuyular vardır. İçlerinde de deve boynu kalınlığında yılanlarla katır büyüklüğünde akrebler bulunur.

Cehennem ehli, çekmekte oldukları azâbın hafifletilmesini istedikleri zaman kendilerine dışarı çıkmaları söylenir. Onlar da çıkarlar. Fakat daha çıkar - çıkmaz, oradaki yılanlar onların ağızlarını ve vücutlarını ısırırlar, Allah'ın dilediği kadar koparırlar. Cehennem ehli de onlardan kaçarak yine cehenneme sığınırlar. Fakat bu sefer de öyle bir uyuz hastalığına tutulurlar ki bütün derileri, etleri dökülür, kemikleri ortaya çıkar. Bu sırada onlara teker teker sorulur :

— Ey fülân, bu hâl sana ezâ veriyor mu?

Onlar derler:

— Evet!...

Kendilerine denir ki:

— İşte bu, sizin dünyada müminlere yaptığınız ezâların karşılığıdır.

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsa delâlet etmektedir:

— ...**Biz onların çektikleri azâbın üstünde, dünyâda çıkardıkları fesâdlıklara karşılık olarak, bir azâb daha katıp arttırdık.** (Nahl sûresi, âyet: 88).

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Mümine şu üç kusûr kâfîdir:

1) Kendisinin de yapmakta olduğu bir kusurdan dolayı başkalarını ayıplaması,

2) Kendi kusurlarını görmeyip başkalarının kusûrlarını görmesi,

3) Yersiz ve lüzumsuz sözlerle, berâber bulunduğu kişilere ezâ vermesi,...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

Kıyâmet günü, Arş'ın altından bir ses gelir. Der ki :

— Ey ümmet-i Muhammed, tarafınızdan bana gelenleri yine size hîbe ettim. Kalanlar kaldı. Siz de aranızda karşılıklı birbirinize hediyye edin ve benim rahmetimle cennete girin...

——— o ———

MERHAMET—ŞEFKAT

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle bir hâdise anlattı:

— **Bir ara adamın birisi yolda giderken iyice susamıştı. Derken, bir kuyuya tesâdüf etti. Hemen indi. Kuyudan su içerek susuzluğunu giderdi. Fakat suyu içip kuyudan çıkınca bir köpekle karşılaştı. Köpek, dilini çıkarmış vaziyette durmadan soluyor ve susuzluktan toprağı eşeleyip yalıyordu. Adam onu bu vaziyette görünce kendi kendine şöyle dedi:**

—— **Bu köpek de tıpkı benim gibi iyice susamış!..**

Ve, hemen tekrâr kuyuya indi. Papucuna su doldurdu. Dişleri ile onu tutarak kuyudan çıktı ve köpeğe içirdi. Onun, susuz köpeğe olan bu merhametinden dolayı da Allah kendisinin günahlarını mağfiret eyledi.

Bu sırada, Resûl aleyhisselâmı dinleyenlerden biri dedi ki:

— **Yâ Resûlellah, hayvânâta ettiğimiz iyilikler karşılığında da bize ecir var mı?**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Evet. Can taşıyan her ciğer sâhibine yaptığınız iyilik karşılığında ecir vardır.**

Yine bir defasında, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbına hitâben şöyle buyurdu:

— **Cennete ancak mehametliler girer.**

Ashâb dedi:

— **Yâ Resûlellah, biz hepimiz merhametliyiz! Resûl aleyhisselâm buyurdular:**

— Fakat sizin merhametiniz sırf kendi şahsına munhasır olmayacak. Bil'akis bütün insanlara karşı olacak. Gerçekte insanlara merhamet eden yalnız Allah'dır.

Fazl oğlu Muhammed'in naklettiğine göre, Abdullah şöyle der:

— Müslüman kardeşinizin bir musibete dûçâr olduğunu gördüğünüz zaman, **«Allah'ından bulsun!»** yahut, **«Şeytanından bulsun!»** gibi sözlerle onu lânetlemeyiniz. Bil'akis, şöyle deyiniz:

— Allah'ım, ona merhamet et, acı! Allah'ım, onun günahlarını affet!...

Şa'bî'nin anlattığına göre, bir defasında Beşir oğlu Nûmân minbere çıktı. Önce Allah'a hamdü - senâda bulundu. Sonra da dedi ki:

Ben, Resülüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— Müslümanlar kendi aralarında birbirlerine dâimâ nasihat etmeli, hakkı ve doğruyu tavsiye etmelidir. Yine müslümanlar kendi aralarında birbirlerine merhametlilikte tıpkı bedenin uzuvları gibi olmalı; nasıl ki bedenin herhangi bir uzvu râhatsızlandığında bütün diğer uzuvlar da perişan oluyor ve hasta uzuv iyileşinceye kadar râhat edemiyorlarsa, aynen bunun gibi, müslümanlardan birinin bir derdi olduğu zaman o bundan kurtuluncaya kadar diğer müslümanlar da râhatsızlık duymalıdır...

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— Bir defasında Halîfe Ömer, gece devriye gezmekteydi. Bir ara, şehrin kıyısında bir yere konmuş bir kervan gördü. Hz. Ömer, kervan sâhiplerinin biraz sonra uyuyabileceğini düşündü ve onların uyumasından istifâde etmek isteyen hırsızların çıkabileceğinden endişe etti Hemen doğruca Avfoğlu Abdurrahmanın evine koştu. Avf oğlu Abdurrahmân, müminlerin halifesini geceleyin karşısında görünce telâşla sordu:

— Ey müminlerin halifesi, gecenin bu sâatinde buraya gelişinizin sebebi nedir?

Hz. Ömer dedi:

— Biraz önce bir kervan gördüm. Şehrin kıyısında konmuşlar. Kervan sâhibleri yatıp uyudukları zaman bu fısattan istifâde etmek isteyecek hırsızların bulunabileceğinden endişe ettim. Haydi gel, gidelim. Onları koruyalım...

Ve, Avf oğlu Abdurrahmanla birlikte gittiler, kervanın yakınında bir yere oturarak sabaha kadar beklediler, Sabah namazı vakti girince, Halife Hz. Ömer yüksek sesle bir kaç defa :

— Ey kervan sâhibleri! Namaz, namaz!... diye bağırdı. Onların kalkmak üzere kımıldandıklarını görünce de oradan ayrıldılar.

Ey müslüman kardeşim, sana yakışan senden önce gelip-geçmiş hâlis müslümanlara uymak, onların yolunda gitmektir. Şurası muhakkak ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin ashâbını kendi aralarında birbirlerine olan merhametlerinden dolayı methetmiştir. Nitekim buyurur:

— **Kendi aralarında birbirlerine karşı merhametlidirler**... (Fetih sûresi, âyet: 29).

Resûlüllahın ashâbı, bütün müslümanlara ve bütün mahlûkata karşı merhametli idiler. Hattâ İslâm devletinin idâresini kabul etmiş gayri müslimlere karşı bile merhametliydiler. Nerde kaldı ki müslümanlara merhametli olmasınlar. Gerçekten Resûlüllahın ashâbı, müslüman olmayan fakat islâm devletinin idâresi altında bulunan gayri müslimlere (ehli zimmet) karşı da merhametliydiler. Nitekim halife Hz. Ömer'in hayâtından bir sahne, bunun böyle olduğunu ısbâtlamaktadır:

— Bir defasında müminlerin halîfesi Ömer, kapı kapı dolaşarak dilenmekte olan yaşlı bir gayri müslimi (ehli zimmet) görünce ona şöyle dedi:

— Sana hiç insaf etmemişiz. Gençliğinde senden cizye (=dînimize göre, ödemekle yalnız gayri müslimlerin mükellef bulunduğu bir vergi) almışız. Yaşlanınca ise kendi hâline terketmişiz! ...

Ve, müminlerin Halîfesi Ömer, bu gayri müslime, geçimine yetecek kadar maaş bağlanmasını hâzîne mensublarına emretti.

Allah ondan râzı olsun, Ebû Tâlib oğlu Ali anlatır:

— Bir defasında ben, Halîfe Ömer'i, küçük bir bineğe binmiş ve bir vâdî boyunca gitmekte iken gördüm. Kendisine sordum :

— Ey müminlerin halîfesi, nereye gidiyorsunuz?

Bana cevâben dedi ki :

— Beytülmâle (hazîne) âit, zekât malı bir deve kaçmış. Onu arıyorum...

Ben de kendisine :

— Sizden sonraki halîfeleri meşakkate soktunuz, ey müminlerin halîfesi!... dedim. Bu sefer de dedi ki :

— Beni ayıplama, ey Hasan'ın babası! Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemi hakpeygamber olarak gönderen Allah'a yeminle söylerim ki, eğer Fırat kıyısında bir oğlak kaybolsa kıyâmet günü bunun hesâbı Ömer'den sorulur. Hem, müslümanların hakkını zayi eden devlet adamı ile, mümînleri kedere garkeden fâsıka hürmet edilmez...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hâdisleri şöyledir :

— Ümmetimin sâlihleri çok namaz kılmış ve çok oruç tutmuş olmalarından dolayı cennete girmezler. Bil'akis, kalblerinin temizliği, rûhlarının cömertliği ve bütün müslümanlara olan merhametliliklerinden dolayı Allah'ın merhametine mazhar olurlar ve bu sebeple cennete girerler.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre, bir defasında peygamberimizin sallallâhü aleyhi ve sellem kendisine hitâben şöyle dedi :

— Yâ Enes, dört şey vardır ki, onlar müslümanların senin üzerindeki hakları cümlesindendir :

1 — İyilerine yardım etmen,
2 — Günahkârları için Allah'dan mağfiret dilemen,
3 — Geride kalanları için duâ etmen,
4 — Tevbe edenleri sevmen.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Eyyûb Ensâr'înin rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular :

— Bir müslümanın diğer bir müslüman üzerinde altı hakkı vardır. Eğer bunlardan biri terkedilirse, riâyet edilmesi zarûri olan bir hak terkedilmiş olur. Bunlar :

1 — Da'vetine icâbet etmek,
2 — Hastalanırsa geçmiş olsuna gitmek,
3 — Ölünce cenâzesine katılmak,
4 — Karşılaşınca onu kendisinden emin kılmak,
5 — Öğüt isterse öğüt vermek,
6 — Aksırırsa Allah'dan rahmet dilemektir.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular :

— Her peygamber mutlaka çobanlık yapmıştır.

Kendisini dinleyenler sordular:

— Siz de mi yâ Resûlellah?

Allah Resûlü buyurdular :

— Evet. Ben de...

Peygamberlerin çobanlık yapmalarındaki hikmet şudur ki, şânı yüce olan Allah, onları önce hayvânatın başına diker. Tâ ki böylece onlarda, kendi mahlûkatına karşı şefkatlilik peyda olsun. Vâkıa onların hâlini en a'lâ olarak bilmektedir. İşte bir müddet çobanlık yaptıktan ve kendilerinde hayvânâta karşı şefkat-merhamet duyguları peydâ olduktan sonra Al-

lah onlara peygamberlik vazifesi vermekte ve insanlara dînini öğretmeleri için vazifelendirmektedir.

Anlatıldığına göre, bir defasında. Hz. Mûsâ, duâsında şöyle dedi :

— Yâ Rabbi, beni hangi sebepten dolayı pâk ve temiz kıldın!...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, vahyen bildirdi ki :

— Benim mahlûkatıma olan merhametliliğinden dolayı. Gerek insanlara ve gerekse diğer canlılara karşı kalbindeki şefkat ve merhamet duygularından ötürü seni peygamberlik şerefi ile şereflendirdim.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre, Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular :

1 — Kim ki dünyâda müslüman kardeşlerinin kusûrlarını örterse Allah da gerek dünyâda ve gerekse âhırette onun kusurlarını örter.

2 — Kim ki müslüman kardeşinin dünyevî sıkıntılarından birini giderirse. Allah da âhırette onun sıkıntılarını giderir.

3 — Kişi müslüman kardeşinin yardımında oldukça Allah da onun yardımında olur.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Muhammed'in canını kudret elinde tutan Allah'a yeminle söylerim ki, sizin hiç biriniz, kendisi için sevdiğini müslüman kardeşi için de sevmedikçe hakîkî mümin sayılmaz.**

Şa'bî'nin anlattığına göre Hz. Ömer şöyle der:

— Allah, merhamet etmeyene merhamet etmez. Affetmeyeni affetmez. Ma'zeret kabul etmeyenin ma'zeretini kabul etmez.

Yine ashâbdan biri de şöyle der :

— Merhametlilere Allah merhamet eder. Ey insanlar, siz yerdekilere merhametli olunuz ki göktekiler de size karşı merhametli olsunlar.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hâdisleri ise şöyledir:

— **İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez...**

Katâdenin anlattığına göre İncil'de şöyle der :

— Ey insanoğlu, başkalarına olan merhametin nisbetinde merhamete mazhar olursun. Sen, Allahın sana merhamet etmesini nasıl beklersin ki kendin onun kullarına merhamet etmezsin!...

Anlatıldığına göre, Ebûdderdâ, zaman zaman çocukların peşinden gider ve sırf merhamet duygularından ötürü, onların yakalamış oldukları

serçe kuşlarını kendilerinden satın alarak salıverir, bu sırada da şöyle derdi :

— Haydi gidin, yaşayın...

Allah rahmet eylesin, şakîk Zâhid şöyle der :

— Ey müslüman, eğer senin yanında bir şahsın kötülüğünden bahsedilir de merhamet duyguları ile, onun iyi bir insan olması husûsunda gayrete gelmezsen sen ondan daha kötü halde bir insansın demektir. Eğer yanında iyi bir insandan bahsedilir de kalbinde Rabbına karşı tâat zevkini uymazsan sen kötü bir insansın demektir.

Allah ondan râzî olsun, Enes oğlu Mâlik'in anlattığına göre, bir defasında Hz. İsâ şunları söyledi :

— Allah'ı zikir'in hâricinde fazla konuşmayın. Sonra kalbiniz kararır. Kararmış kalb ise Allah'dan uzaktır. Fakat siz bunun farkına varamazsınız. İnsanların kusurlarına sanki kendiniz insan üstü bir varlıkmış gibi bakmayınız. Bil'akis, kendinizin de bir kul olduğunu göz önünde tutarak bakınız. Şurası muhakkak ki insanlar iki halde bulunurlar :

1) Belâ ve musibetlere çarpılanlar,
2) Âfiyette olanlar.

Belâ ve musibetlere çarpılanlara merhamet ediniz, şefkat gösteriniz. Âfiyettekiler için de Allah'a hamdediniz...

Abdullah Şâmî anlatır :

— Bir defasında Tâvûs'un ziyâretine gitmiştim. Kapısında beni çok yaşlı birisi karşıladı Sordum:

— Tâvûs siz misiniz?

Dedi:

— Evet, benim.

Dedim:

— Eğer Tâvûs sizseniz, aklınız iyice zayıflamış olmalı.

Dedi:

— Hakiki âlimler bunamaz, akılları zayıflamaz.

Bu arada içeri girdik. Bana, ne soracaksam hemen sormamı, fakat suallerimin kısa ve öz olmasını söyledi. Ben de :

— Eğer siz bana kısa ve öz olarak cevab verecekseniz ben de kısa ve öz olarak sorarım dedim. Bu sırada hemen söze başladı ve dedi ki:

— İstersen Tevrât, İncil ve Kur'ânı üç cümle ile sana hulâsa edivereyim, oldu mu?

Ben de dedim :

— Tamam. Zâten benim istediğim de buydu...

Bunun üzerine söze başladı ve şunları söyledi :

1) Allah'dan öyle kork ki, hiç bir kimsenin sendeki korkusu, O'nun korkusundan daha büyük olmasın.
2) Allah'ın rahmetine olan ümîdin, O'nun sendeki korkusundan dâimâ daha üstün olsun.
3) Kendin için sevip arzuladığını, müslüman kardeşlerin için de sevip arzula!...

Allah ondan râzî olsun, Yâser oğlu Ammâr şöyle der :

— Üç şey vardır ki, kim onları kendinde toplarsa kâmil bir imâna sâhib olmuş demektir. Bunlar :

1 — Darlık zamanlarında yedirip içirmek,
2 — İnsâfı kendinden beklemek,
3 — Kendinden kimseye zarar getirmemektir.

Şunları da Ömer İbni Abdul'aziz söyler:

— Allah katında en sevimli hasletler üçtür :

1) Gücü yettiği takdirde afvetmek,
2) Hiddet ânında itidâlini muhâfaza etmek,
3) Allah'ın kullarına şefkatle muâmele etmek Zîrâ kim ki Allah'ın kullarına şefkat ve merhametle muâmele ederse kendisi de Allah'ın merhametine mutlaka mazhar olur.

Hişâm'ın Hasandan anlattığına göre, bir defasında Allah, vahiy yoluyla Âdem aleyhisselâma hıtâben şöyle buyurdu :

— Ey Âdem, dört şey vardır ki, herbiri, gerek senin için ve gerekse soyun için hayrı toplayan hasletlerdir. Bunlardan biri benim içindir, biri senin içindir, biri benimle senin arandadır, biri de seninle diğer insanlar arasındadır :

1 — Sırf benim için olan, yalnız bana ibâdet etmen ve hiç bir şeyi bana eş-ortak tanımamandır.
2 — Sırf senin için olan, amelindir. Sana, ameline göre muâmele ederim.
3 — Benimle senin aranda olan; senden duâ benden de icâbettir.
4 — Seninle diğer insanlar arasında olan da, insanların seninle nasıl arkadaşlık etmelerini istiyorsan senin de onlarla öylece arkadaşlık etmendir...

Her şeyin en doğrusunu yalnız Allah bilir.

———0———

ALLAH KORKUSU

Bir defasında Hattâb oğlu Ömer, Ka'b oğlu Übey ve Ebû Hüreyre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin huzûrunda bulunuyorlardı. Allah Resûlü ile aralarında karşılıklı şu konuşmalar geçti:

— Yâ Resûlellah, insanların en bilgini kimdir?

— Aklı olan.

— Yâ Resûlellah, insanların, en çok Allah yolunda bulunanı kimdir

— Aklı olan.

— Yâ Resûlellah, insanların en fazîletlisi kimdir

— Aklı olan.

— Yâ Resûlellah, aklı olan; mürüvveti tam, fesâhati belli, eli açık, mevkii yüksek,... olan değil midir?

— Bütün bu saydıklarınız dünyâ metâı içindir. Rabbınızın nazarında âhıret ise ancak MÜTTAKİLER içindir. Aklı olan ise, her ne kadar dünyevî hayât bakımından süflî ise de gerçekte MÜTTAKÎ'dir. Muttakî; Allah'dan korkan, O'nun mahlûkatına zararlı olmayan ve günah işlemekten çekinen kişidir...

Allah rahmet eylesin, Mâlik İbni Dînâr şöyle der :

— Kişi, kendi rûhunda korku ve ümit alâmetlerini hissettiği zaman îmân bakımından sağlam bir kulpa yapışmış olur. Korkunun emâresi, Allah'ın menettiklerinden kaçınır olmaktır. Ümîdin emâresi ise Allah'ın emrettiklerini yapar olmaktır.

Denir ki :

— Ümid ile korkunun iki alâmeti vardır. Ümidin alâmeti, Allah'ın râzî olduğu amelleri yine Allah için yapmaktır. Korkunun alâmeti ise, Allah'ın menettiklerinden uzak olmaktır.

Allah ondan râzî olsun, Şâ'bî'nin anlattığına göre, Halife Hz. Ömer

hançerlendiği zaman, onun meziyyetlerini saymak ve kendisini tesellî etmek maksadıyle İbni Abbâs şöyle dedi :

— Ey müminlerin halîfesi, insanlar henüz küfür bataklığındayken sen müslüman oldun. Ahâli Allah Resûlüne karşı çıkıp kendisini hüsrâna uğratmak isterken sen onunla birlikte cihâd ettin. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de senden râzî olarak vefât etti. Seninle iki kişinin dahi ihtilâfı olmadı. Ve, şimdi de şehîd olarak vefât ediyorsun!...

İbni Abbâs'ın bu sözlerini dinleyen Hz. Ömer şunları söyledi :

— Asıl aldanan, sözlerinizle kendisini mağrûr ettiğinizdir. Allah'a yeminle söylerim ki, eğer üzerine güneşin doğduğu her şey benim olsa, hepsini de Allah korkusundan fedâ ederim...

Hasan Basrî, Cabir'den naklen rivâyet eder :

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Mümin, iki korku arasındadır. Bunlardan biri, ömrünün geçen kısmıdır ki Allah'ın bu husûsta ne hüküm vermiş olduğunu bilemez. İkincisi de yine ömrünün bundan sonraki kısmıdır ki, Allah'ın o kısım hakkında ne gibi bir hüküm vereceğini de bilemez. Öyleyse kişi, kendi rûhunda yine kendisi için, dünyâsında âhıreti için, hayâttayken ölümü için,... azık hazırlasın. Muhammed'in canını kudret elinde bulunduran Allah'a yeminle söylerim ki, ölümden sonra artık meşakkat yoktur. Dünyâ hayâtından sonra ya cennet veya cehennem vardır...**

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin haber verdiklerine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsi hadîste şöyle buyurdu :

— **İzzetim ve celâlim hakkı için söylüyorum ki, ben, kulumun üzerinde iki korkuyu ve iki eminliği cemetmem. Binâen'aleyh, kim ki dünyâda benden korkarsa ben de âhırette kendisini korkulardan emin kılarım. Kim de dünyâda benden korkmaz ve emînlik içinde bulunursa ben de âhırette kendisini korkuturum.**

Allah ondan râzî olsun, Mensûr oğlu Ammâr anlatır :

— Bir defasında ben, Ertât oğlu Adiy'in minberi yakınında bulunuyordum. Kendisi, ahâliye hıtâben, "**sadece benimle bir kişinin bulunduğu bir sırada, Resûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin söylemiş olduğu bir hadîsi size haber vereyim mi?**" dedi. Kendisini dinleyenler, "**Evet, haber ver!.**" dediler. Bunun üzerine söze başladı ve şöyle dedi :

ALLAH KORKUSU

Bir defasında Hattâb oğlu Ömer, Ka'b oğlu Übey ve Ebû Hüreyre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin huzûrunda bulunuyorlardı. Allah Resûlü ile aralarında karşılıklı şu konuşmalar geçti:

— Yâ Resûlellah, insanların en bilgini kimdir?
— Aklı olan.
— Yâ Resûlellah, insanların, en çok Allah yolunda bulunanı kimdir
— Aklı olan.
— Yâ Resûlellah, insanların en fazîletlisi kimdir
— Aklı olan.
— Yâ Resûlellah, aklı olan; mürüvveti tam, fesâhati belli, eli açık, mevkıi yüksek,... olan değil midir?
— Bütün bu saydıklarınız dünyâ metâı içindir. Rabbınızın nazarında âhıret ise ancak MÜTTAKİLER içindir. Aklı olan ise, her ne kadar dünyevî hayât bakımından süflî ise de gerçekte MÜTTAKÎ'-dir. Muttakî; Allah'dan korkan, O'nun mahlûkatına zararlı olmayan ve günahı işlemekten çekinen kişidir...

Allah rahmet eylesin, Mâlik İbni Dînâr şöyle der :

— Kişi, kendi rûhunda korku ve ümit alâmetlerini hissettiği zaman îmân bakımından sağlam bir kulpa yapışmış olur. Korkunun emâresi, Allah'ın menettiklerinden kaçınır olmaktır. Ümîdin emâresi ise Allah'ın emrettiklerini yapar olmaktır.

Denir ki :

— Ümid ile korkunun iki alâmeti vardır. Ümidin alâmeti, Allah'ın râzî olduğu amelleri yine Allah için yapmaktır. Korkunun alâmeti ise, Allah'ın menettiklerinden uzak olmaktır.

Allah ondan râzî olsun, Şâ'bî'nin anlattığına göre, Halife Hz. Ömer

hançerlendiği zaman, onun meziyyetlerini saymak ve kendisini tesellî etmek maksadıyle İbni Abbâs şöyle dedi :

— Ey müminlerin halîfesi, insanlar henüz küfür bataklığındayken sen müslüman oldun. Ahâli Allah Resûlüne karşı çıkıp kendisini hüsrâna uğratmak isterken sen onunla birlikte cihâd ettin. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de senden râzî olarak vefât etti. Seninle iki kişinin dahi ihtilâfı olmadı. Ve, şimdi de şehîd olarak vefât ediyorsun!...

İbni Abbâs'ın bu sözlerini dinleyen Hz. Ömer şunları söyledi :

— Asıl aldanan, sözlerinizle kendisini mağrûr ettiğinizdir. Allah'a yeminle söylerim ki, eğer üzerine güneşin doğduğu her şey benim olsa, hepsini de Allah korkusundan fedâ ederim...

Hasan Basrî, Cabir'den naklen rivâyet eder :

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Mümin, iki korku arasındadır. Bunlardan biri, ömrünün geçen kısmıdır ki Allah'ın bu husûsta ne hüküm vermiş olduğunu bilemez. İkincisi de yine ömrünün bundan sonraki kısmıdır ki, Allah'ın o kısım hakkında ne gibi bir hüküm vereceğini de bilemez. Öyleyse kişi, kendi rûhunda yine kendisi için, dünyâsında âhıreti için, hayâttayken ölümü için,... azık hazırlasın. Muhammed'in canını kudret elinde bulunduran Allah'a yeminle söylerim ki, ölümden sonra artık meşakkat yoktur. Dünyâ hayâtından sonra ya cennet veya cehennem vardır...**

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin haber verdiklerine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsi hadîste şöyle buyurdu :

— **İzzetim ve celâlim hakkı için söylüyorum ki, ben, kulumun üzerinde iki korkuyu ve iki eminliği cemetmem. Binâen'aleyh, kim ki dünyâda benden korkarsa ben de âhırette kendisini korkulardan emin kılarım. Kim de dünyâda benden korkmaz ve emînlik içinde bulunursa ben de âhırette kendisini korkuturum.**

Allah ondan râzî olsun, Mensûr oğlu Ammâr anlatır :

— Bir defasında ben, Ertât oğlu Adiy'in minberi yakınında bulunuyordum. Kendisi, ahâliye hıtâben, "**sadece benimle bir kişinin bulunduğu bir sırada, Resûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin söylemiş olduğu bir hadîsi size haber vereyim mi?**" dedi. Kendisini dinleyenler, "**Evet, haber ver!.**" dediler. Bunun üzerine söze başladı ve şöyle dedi :

O gün ben, Allah Resûlünün şöyle dediğini işittim :

— **Allah'ın, kendilerini yarattığı günden beri yedinci kat gökte hep secde etmekte bulunan ve kıyâmete kadar da edecek olan öyle birkısım melekleri vardır ki, Allah korkusundan boyunları titrer. İşte bu melekler, kıyâmet günü olunca başlarını secdeden kaldırarak şöyle derler :**

— **Seni tenzih-tesbih ederiz, ey Rabbımız! Biz sana hakkıyle ibâdet edemedik...**

Anlatıldığına göre, Ebû Meysere, her akşam döşeğine uzanınca şöyle derdi :

N'olurdu anam beni doğurmamış olsaydı!...

Onun, her gece bu sözleri tekrârlaması üzerine bir gün hanımı kendisine dedi ki :

— Ey Ebû Meysere, neden bu kadar endişeleniyorsun. Halbuki Allah sana iyilik etti. Seni İslâmlıkla şereflendirdi...

Ebû Meysere'nin, karısının bu sözlerine cevâbı şöyle oldu :

— Evet. Allah'a hamdolsun ki bizleri İslâmlıkla şereflendirdi. Fakat yine Allah, bizim cehenneme varacağımızı da beyân etti. Orayı geçebileceğimizi ise beyân etmedi...

Allah rahmet eylesin, Fudayl İbni Iyâz şöyle der :

— Ben, mukarreb meleğe de Resûl peygambere de imrenmem. Zîrâ kıyâmet günü bunlar da azar işitmeyecekler mi!... Benim imrendiğim, hiç yaratılmayanlardır.

Hikmet ehlinden biri de şunları söyler :

1 — Hüzün, yemek yemeğe mânî olur,
2 — Allah korkusu, günah işlemeğe mânî olur,
3 — Ümit, Allah'a itâate vesîle olur,
4 — Ölümü hatırlamak, lüzumsuz şeylerle vakit geçirmeğe mânî olur.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— **Müminin kalbi Allah korkusundan titrediği zaman tıpkı ağaç yapraklarının dökülmesi gibi onun hatâları dökülür.**

Bir defasında peygamberimiz aleyhisselâma soruldu :

— **Yâ Resûlellah sizin nesliniz kimlerdir**

Buyurdular :

— **Kıyâmete kadar gelecek bütün müttaki-müminler benim neslimdir. Haberiniz olsun ki benim dostlarım müttakîlerdir. Sizin hiçbirinizin, takvâdan başka bir şeyle diğerine üstünlüğü yoktur.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir :

— **Üç şey vardır ki kurtarıcıdır. Üç şey de vardır ki mahvedicidir. Mahvedici olanlar :**

1) Kendisine itâat olunan cimrilik duygusu,
2) Peşinden gidilen heva-heves,
3) Kişinin kendini beğenmesidir,

Kurtarıcı olanlar ise :

1) Her hâlü kârda âdil olmak,
2) Hem darlık hem de genişlik ânında iktisadlı hareket etmek,
3) Her hâlü kârda Allah'dan korkar olmaktır.

Anlatılır ki, Haysem Rebi, umûmiyetle geceleri ağlar ve korkudan uyuyamazdı. Onun bu hâlini hisseden anası, bir gün kendisine sordu :

— Oğulcuğum, birisini mi öldürdün ki?

Haysem dedi :

— Evet.

Gerçekten buna inanan anası dedi ki :

— Kimdir o? Kalk gidelim, yakınlarından sulh dileyelim. Allah'a yeminle söylerim ki senin bu hâlini öğrenirlerse acırlar ve seni bağışlarlar.

Haysem ise, anasının bu sâfiyâne sözlerine şu cevâbı verdi :

— Ey anacığım, ben kendi nefsimi öldürdüm...

Allah korkusu yedi şeyde belli olur :

1) **Dilde :** Allah'dan korkan kişi, dilini yalandan, gıybetten, lüzumsuz sözlerden,... korur. Onu zikrullahla, Kur'ân okumakla, ilim müzâkeresiyle meşgul eder.
2) **Mîdede :** Allah'dan korkan kişi, mîdesine haram lokma koymaz. Helâl kazançla iktifâ eder. Hep helâl kazançla beslenir. Ayrıca helâlin de ihtiyâçtan fazlasına iltifât etmez.
3) **Gözde :** Allah'dan korkan kişi, gözünü haramdan korur. Dünyâya da rağbet gözüyle bakmaz, bil'akis ibret gözüyle bakar.
4) **Elde :** Allah'dan korkan kişi, harama el sürmez. Onunla başkalarının hakkını yemez. Bil'akis, elini, hep Allah'ın rızâsına uygun işlerde kullanır.
5) **Ayaklarda :** Allah'dan korkan kişi, o ayakları Allah'ın rızâsına uymayan yerlere ve işlere gitmekte kullanmaz.
6) **Kalbde :** Allah'dan korkan kişi mümin kardeşlerine karşı kalbinde düşmanlık (adâvet), buğz ve hased duyguları bulundurmaz. Böyle zararlı duygu ve ihtirasları oradan söküp atar. Onların ye-

rine müslüman kardeşlerine şefkat, merhamet ve nasihat etme duygularını yerleştirir.

7) **Allah'a kullukta :** Allah'dan korkan kişi, ibâdetlerini sırf Allah rızâsı için yapar. Riyâ ve gösteriş için kulluk yapmaktan çekinir ve korkar. İbâdetlerinde aslâ ikiyüzlülük etmez.

İşte bu yedi şeye riâyet edenler hakkında şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurmuştur :

— **Âhıret saâdeti ise, Rabbının indinde ancak Müttakîlere mahsustur.** (Zuhruf sûresi, âyet : 35)

— **Hiç şüphe yok ki, Muttakîler için kurtuluş ve saâdet vardır.** (Nebe, sûresi, âyet : 31)

— **Hiç şüphe yok ki, Muttakîler emin bir yerdedir.** (Duhan sûresi, âyet : 51)

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Kur'ânın bir çok âyetlerinde Müttakîleri methetmiş ve onların cehennem azâbından halâs olacaklarını haber vermiştir. Şu âyetler de bunun böyle olduğunu açıkça belirtmektedir. Şânı yüce olan Allah buyurur :

— **Sizin hiç biriniz müstesnâ olmamak üzere, herbiriniz mutlaka oraya (cehenneme) varacaktır. Bu, Rabbının, üzerine kat'î olarak aldığı bir hükümdür. Fakat sonra . Müttakîleri kurtaracağız. Zâlimleri ise orada dizüstü düşmüş olarak bırakacağız.** (Meryem sûresi, âyet : 71, 72).

Bir defasında Ka'b Ahbâr, yanında bulunan bir topluluğa şöyle dedi :

— Biliyor musunuz, "**Sizin hiçbiriniz müstesnâ olmamak üzere, herbiriniz mutlaka cehenneme uğrayacaktır**" âyetinin ma'nası nedir?

Kendisini dinleyenler dediler :

— Biz onu, "**cehenneme girmek**" ma'nâsında anlıyoruz...

Ka'b da onlara cevâben dedi ki :

Hayır. O âyet şu ma'nâyad ır :

— Kıyâmet günü cehennem getirilir. Onun, etyağı kokusuna benzer bir kokusu vardır. İyi veya kötü, herkesin ayağı ona deyer. Tam bu sırada bir ses, cehenneme hıtâben şöyle der :

— Kendine âit olanları yakala. Bana âit olanları bırak!...

Bu nidâyı işiten cehennem, bir silkinişle kendi dostlarını kıskıvrak yakalar. Bu sırada o, kendi dostlarını, bir ana-babanın kendi evlâdını tanımasından daha iyi tanımaktadır. Müminler ise, sâdece elbiseleri nemlenmiş olarak kurtulurlar. Hem cehennem bekçilerinin herbirinin elinde, de-

mirden ve iki çatallı öyle coplar vardır ki onunla birisini bir dürtüşte cehennemin yediyüzbin fersahlık derinliğine fırlatır...

Husayn oğlu İmrân anlatır :

— Bir defasında biz, bir topluluk hâlinde peygamber aleyhisselâm ile birlikte gezideydik. Bir ara, "**Ey insanlar, Rabbınızın azâbından sakının. Çünkü o günün sarsıntısı büyük bir şeydir.** -Hacc sûresi, âyet : 1-" âyeti nâzil oldu. Allah Resûlü bize dedi ki :

— Biliyor musunuz, o gün hangi gündür?

Biz dedik :

— Doğrusunu Allah ve Resûlü bilir.

Bunun üzerine buyurdular ki:

— O gün, Allah'ın Âdem aleyhisselâma, «**Kalk cehennemliklerle cennetlikleri kaldır!**» dediği gündür. Allah'dan bu emri alan Âdem aleyhisselâm sorar:

— Yâ Rabbi, hangileri cehennemlik, hangileri cennetlik?

Allah buyurur:

— Her bin kişiden dokuzyüz doksan dokuzu cehennemlik, bir tânesi cennetliktir.

Resûl aleyhisselâmın bu haberi üzerine, o sırada kendisini dinlemekte olanlar ağlaşmağa başladılar. Onların ağladığını gören Allah Resûlü şöyle buyurdu:

— Ben sizin, cennet ehlinin üçte birini teşkîl edeceğinizi ümit ediyorum.

Resûl aleyhisselâmın bu sevindirici haberi üzerine oradakiler hep bir ağızdan tekbir getirdiler. Bu sırada Allah Resûlü de buyurdular ki:

— Her peygamberden önce mutlaka bir câhillik devri vardır. Binde dokuzyüz doksan dokuz sayısı bu devir insanları nazar-ı itibâre alındığına göredir. Eğer bu sayı, câhiliyyet devri insanları ile tamamlanmazsa münâfklardan alınır, sayı onlarla tamamlanır. Diğer ümmetlere nisbetle sizin miktarınız; hayvanın bütün bedenine nisbetle ayağındaki bir benek, yahut devenin yanında bir nokta kadardır...

Allah Resûlü, sözlerine devamla dedi ki:

— Ben sizin, cennet ehlinin üçte ikisini teşkil edeceğinizi ümit ediyorum.

Bu sırada Resûl aleyhisselâmı dinlemekte olanlar yine tekbir getirmeğe başladılar. Allah Resûlü de tekrâr söze başlayarak dedi ki :

— Sizinle berâber iki sınıf mahlûk daha vardır ki, arasında bulundukları her şeyin sayısının artmasına sebep olurlar. Bunlar, ye'cûc - me'cüc ile, cin ve insanların îmânsız olarak ölenleridir...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî şöyle der:

— Ey müslüman, **«Kişi sevdiği ile berâberdir.»** meâlindeki hadîs seni yanıltmasın. Zîrâ şurası muhakkak ki, sen, ancak iyilerin amelleri gibi ameller işlediğin takdirde onlarla birlikte olabilirsin. Çünkü yahûdilerle hıristiyanlar ve bid'at ehli de meselâ peygamberlerini çok severler. Böyle olmakla berâber, onlar, hiç bir şekilde peygamberleri ile birlikte değillerdir.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **İki günü birbirine müsâvî olan aldanmıştır. Kimin ki yarını bugünden daha kötü ise o, mel'ûndur. Kimin ki iyi tarafı kötü tarafından çok değilse o noksandadır. Kim ki noksanda ise onun için ölüm daha hayırlıdır.**

Allah ondan râzî olsun, Kâb Ahbâr anlatır:

— Şânı yüce olan Allah'ın zümrütten yahut ya'kuttan meydana getirdiği öyle bir ev vardır ki, onda yetmişbin dâire ve her dâirede de yetmiş bin oda bulunur. Bu evlere ancak şunlar girer:

1) Peygamberler,
2) Sıddîklar,
3) Şehîdler,
4) Adil devlet adamları,
5) Nefsini sağlamlaştırmış kişiler.

Bu sırada kendisini dinleyenler sordular:

— Nefsini sağlamlaştırmış kişiler kimlerdir?

Ka'b dedi:

— Bir haramla karşılaştığında sırf Allah korkusundan dolayı onu reddedenlerdir...

Allah rahmet eylesin, babamın bana naklettiğine göre, Resûlüllah'ın ashâbından Hanzala şöyle bir hatırasını anlatmıştır:

— Bir defasında biz, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin yanında bulunuyorduk. Allah Resûlü bir hıtâbede bulunarak bize öyle bir va'z - nasîhat etti ki, gönüllerimiz yumuşadı, gözlerimizden yaşlar boşandı, kendimizi tanıdık. Toplantıdan sonra ben eve gittim. Karımla aramızda dünyevî konuşmalar oldu. Bir an için, Resûlüllah'ın meclisinde iken teneffüs etmiş olduğum ma'nevî - rûhânî yüksek havadan uzaklaştım. Dünyevî meselelerden bir hayli söz ettim. Fakat daha sonra bu ânî değişikliğin farkına vararak kendi kendime şöyle dedim:

— Şu anda ben, biraz önceleri Resûlüllahın meclisinde iken almış olduğum ma'nevi - rûhânî yüksek dereceden ayrılmakla bir münâfık durumuna düştüm...

Ve, hemen evden çıkarak sokakta yürümeğe başladım. Bu esnâda,

bir taraftan da yüksek sesle, «**Hanzala münâfık oldu...**» diyordum. Ben böyle diyerekten giderken karşıma Ebûbekir Sıddîk çıktı ve bana hıtâben:

— Hayır, yâ Hanzala, sen münâfık olmadın!..

dedi. Ben, yoluma devam ederek doğruca Allah Resûlünün huzûruna çıktım. Bu esnâda yine:

— Hanzala münâfık oldu, Hanzala münâfık oldu!..

diyordum. Beni böyle telâşlı bir vaziyette gören ve söylediklerimi işiten Allah Resûlü ise:

— Hayır yâ Hanzala, sen münâfık olmadın!..

dedi. Ben de hemen söze başlayarak dedim ki:

— Yâ Resûlellah, biraz önce sizin meclisinizdeydik. Bize bir hıtâbede bulunarak öyle bir va'z - nasîhat ettiniz ki, yüreklerimiz hopladı, gözlerimizden yaşlar aktı, bize kendimizi öğretti, tanıttı. Fakat meclisten ayrılınca ben doğruca evime gitmiştim. Orada karımla dünyevî meselelerden bahsettik. Öyle ki ben, biraz önceleri sizin meclisinizde teneffüs etmiş olduğum ma'nevî - rûhânî yüksek havadan hemen sıyrılmış olduğumu hissettim. Bu durumda ben münâfık durumuna düşmüş oluyorum...

Benim bu sözlerimi dinleyen Allah Resûlü, tekrâr söze başladı ve şunları söyledi:

— Yâ Hanzala! Eğer siz, benim meclisimde yükselmiş olduğunuz ma'nevî - rûhânî mertebelerde dâimî olarak kalmış olsaydınız, yollarda giderken melekler sizinle müsâfaha eder, evlerinizde, hattâ yataklarınızda bile sizi ziyârete gelirlerdi. Fakat, ey Hanzala, bu bir an meselesidir. Gelir, geçer...

Allah ondan râzı olsun, Hz. Âişe anlatır:

— Bir defasında ben, «...**Rabblerinin huzûruna döneceklerinden kalbleri korkarak...** —Müminûn sûresi, âyet: 60—» âyetini Allah Resûlüne sordum. Dedim ki:

— Yâ Resûlellah, bunlar, işledikleri günahlardan ötürü korkanlar mı?

Dedi:

— Hayır. Onlar, güzel ameller işleyip de bu amellerin kabul olunmamasından korkanlardır...

İyi ameller işleyen birisinin, bu amelleri işledikten sonra dört şeye ihtiyâcı vardır:

Birincisi: Amelin kabul olunup - olunmama korkusudur. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Allah ancak müttakîlerinkini kabûl eder.** (Mâide sûresi, âyet: 27)

İkincisi: Riyâ korkusudur. Zîrâ kendisine riyâ karışmış olan amel-

ler makbul değildir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Oysa onlar Allah'a, O'nun dîninde muhlis ve muvahhid kişiler olarak ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkasıyle emrolunmamışlardı. İşte en doğru dîn de buydu.** (Beyyine sûresi, âyet: 5).

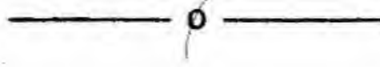
Üçüncüsü: İşlenen güzel ameli muhâfaza ve teslîm korkusudur. Zîrâ güzel ameli sâdece işlemiş olmak kâfî değildir. Onu bir de sonuna kadar koruyabilmek ve Allah'ın huzûruna çıkarmak lâzımdır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Kim Allah'a iyilikle gelirse işte ona bunun on misli ecir vardır..** (En'âm sûresi, âyet: 160)

Âyette görüldüğü gibi, yapılan iyi amelin öylece âhırete getirilmiş olması şart koşulmaktadır.

Dördüncüsü: Kullukta başarısızlığa uğrayıp rüsvâ olma korkusudur. Zîrâ kişi, işlediği iyi amellerde muvaffak olup - olamıyacağını bilmez. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsu açıkca belirtmektedir:

— **...Benim muvaffakıyetim ancak Allah'ın yardımıyledir. Ben yalnız O'na güvenip dayandım ve yalnız O'na dönerim.** (Hûd sûresi, âyet: 88)

ALLAH'I ANMAK

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ'nın rivâyet ettiğine göre, bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Ey ümmet ve ashâbım! Size; amellerinizin en hayırlısını, Allah katında en temizini, derecelerinız içinde en yükseğini, sadaka olarak altın ve gümüş vermiş olmanızdan da üstününü, düşmanlarınızla göğüs göğüse vuruşmaktan da hayırlısını haber vereyim mi? ALLAH'I ANMAK.**

Ebû Ca'fer'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz aleyhisselâmın konu ile alâkalı diğer bir hadîsleri de şöyledir:

Amellerin en zor olanı üçtür. Bunlar:

1) **Kişinin kendi rûhunda insafı oluşturması,**
2) **Kardeşine malda eşit davranması,**
3) **Allah'ı anmaktır.**

Bir defasında Muâz İbni Cebel şöyle dedi:

— İnsanoğlu, Allah'ı zikirden başka, kendisinin azâbdan kurtulmasına daha fazla vesîle bir amel daha işlemedi.

Kendisini dinleyenler dediler ki:

— Allah yolunda cihadda mı?

Dedi:

— Evet. Allah yolunda cihâd da. Zîrâ şânı mubârek ve yüze olan Allah şöyle buyurur:

— **Allah'ı zikretmek, elbette ibâdetlerin en büyüğüdür.** (Ankebût sûresi, âyet: 45)

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— Yâ Resûlellah, hangi amel daha fazîletlidir?

Allah Resûlünün bu suâle cevâbı şöyle oldu:

— Dil Allah'ı anarak ölmek...

Mâlik İbni Dînâr şöyle der:

— Fânîlerin sözlerini bırakıp Allah kelâmı ile ünsiyet peydâ etmeyen kişinin iyi amelleri azalır, kalbi körelir, ömrü de boşa geçer...

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Allah'ı zikretmek; îmânın bayrağı, münâfıklıktan berâet senedi, şeytandan korunak, cehennemden kurtaran sığınaktır.**

Allah ondan râzî olsun. İbnî Abbâs anlatır:

— Allah, Yahyâ aleyhisselâmı İsrailoğullarına peygamber olarak gönderirken, varınca kendilerine beş hasleti emretmesini ve her bir hasleti de bir misâlle açıklamasını ferman buyurdu. Yahyâ aleyhisselâm gitti ve, İsrâiloğullarına:

1) Yalnız Allah'a ibâdet etmelerini, O'na hiç bir şeyi eş-ortak tanımamalarını emretti. Peşinden de kendilerine şu misâli verdi:

— Bir şahsı düşününüz. Bu şahıs, bir köle satın almış olsun. Sonra onu bir evde iskân etsin ve kendine âit bir câriye ile evlendirsin. Bu arada bir miktâr da sermaye vererek, **«Bununla iş yap. Para kazan. İhtiyâcın kadarını harca. Kârın fazlasını da bana ver!»** desin. Buna karşılık bu köle, kazandığı paranın, masrafları hâricindeki kârını efendisine vereceği yerde, sâde çok cüz'î bir miktarını efendisine versin. Geri kalan büyük ekseriyetini ise efendisinin düşmanlarına vermiş olsun...

Şimdi bana söyleyiniz. Böyle bir köleden hanginiz memnun olur?..

2) Namaz kılmalarını emretti ve peşinden de şu misâli verdi:

— Farzediniz ki adamın birisi, zamanın büyük devlet reislerinden birinin huzûruna kabul edilmesi için izin istemiş olsun ve bu izin de kendisine verilsin. Fakat devlet reisi kendisini makamında tam kabul ettiği sırada, o, saygı ve edeble durarak ma'rûzâtını sunacağı yerde, sağa-sola bakınmağa ve sanki alel'âde bir yerdeymiş gibi davranmağa başlasın...

Şimdi söyleyin, o devlet reisi, böyle bir şahsı ciddiye alır ve onun hâcetini kabul eder mi?....

3) Oruç tutmalarını emretti ve peşinden de şu misâli verdi:

— Farzediniz ki, düşmanla savaşa tutuşan bir silâhşör, tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş olsun. Ayrıca elinde de bir kalkan bulunsun...

Şimdi siz söyleyin. Artık böyle birisine düşmanının silâhları işler mi?

4) Zekât ve sadaka vermelerini emretti, ve peşinden şu misâli verdi:

— Kabul ediniz ki, adamın birisi düşmanlarına esir düşmüş olsun. Onu esir edenler, kendisine, esâretten kurtulabileceğini; ancak biraz para ödemesi gerektiğini, eğer mevcut parası yoksa bunu kendi memleketlerinde çalışarak da kazanıp ödeyebileceğini söylesinler. O da öyle yapsın. Kendisini esir eden düşmanlarının memleketinde bir müddet çalışarak bu parayı biriktirsin sonra da istenen parayı ödeyerek başını kurtarsın ve hürriyetine kavuşsun...

Şimdi bana söyleyin. Bu şahıs için, ebediyyen orada esir kalmaktansa böyle yapıp hürriyetine kavuşmak daha iyi değil mi?...

5) Allah'ı anmalarını emretti ve peşinden de şu misâli verdi:

— Kabul ediniz ki bir kavmin birtakım düşmanları vardır. Fakat bu arada onların bir de muhkem bir kaleleri bulunmaktadır. Ve, her ne zaman ki düşmanları kendilerine hücum ederse hemen kaleye çekilip kapıları da kapatarak tehlikeyi savuşturmaktadırlar...

Şimdi siz söyleyin. Böyle bir kalenin bulunmuş olması onlar için hayâtın ta kendisi değil midir?

İbni Abbâs, sözlerine devamla dedi ki:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Yahyâ aleyhisselâmın bu hâdisesi üzerine bize şunları söyledi:

— Ben de, Yahyâ aleyhisselâmın, Allah'ın fermânı üzere İsrâiloğullarına emrettiği bu beş hasleti size emrediyorum. Ayrıca, beş haslet daha emrediyorum ki Allah bunları size emretmemi bana ferman buyurmuştur. Bunlar:

1) Topluluktan ayrılmamanız, cemâat namazını terketmemeniz, birlik - berâberlik içinde bulunmanız,
2) Hakkı dinlemeniz, hakka kulak vermeniz,
3) Hakka teslim olmanız, hakka itâat etmeniz,
4) Kötülüklerden uzak durmanız,
5) Düşmana ve bâtıla karşı cihad etmeniz, savaşmanızdır. Kim ki câhiliyyet devrine mahsus duâlarla duâ ederse o, cehennemin dibinde bir odundur.

Umeyr oğlu Abdullah şöyle der:

— Bir kimse **«elhamdü lillah - her türlü medih, senâ ve övgü yalnız Allah'a mahsustur.»** derse, onun için bütün gök kapıları kapanır. Tekbir, gök ile yer arasını doldurur. Allah için tesbîh - tenzîhde bulunmanın sevâbı o derece yüksektir ki bunu ancak Allah bilir. Ve, şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsî hadîsde şöyle buyurur:

— Kulum kendi özünde beni anarsa ben de kendi özümde onu anarım. Kulum yalnız başına beni anarsa ben de yalnız başıma onu anarım. Kulum bir topluluk içinde beni anarsa ben de onu daha güzel ve daha şerefli bir topluluk içinde anarım.

Umeyr oğlu Abdullah, sözlerine devamla dedi ki:

— Kim ki yatağına uzandığı zaman Allah'ı zikretmeğe başlar ve öylece uyur kalırsa sanki uyanıncaya kadar zikretmişcesine ecir kazanır. Allah'ın bir kulunu anması, onun günahlarını af ve mağfiret eylemesi demektir. O halde bir kul Allah'ı andığı zaman Allah da onu anar, yâni günahlarını af ve mağfiret eyler.

Allah ondan râzî olsun, Hz. Ali'nin şöyle dediği söylenir:

1) Zikir, iki zikir arasındadır.
2) Müslümanlık iki kılıç arasındadır.
3) Günah iki farz arasındadır.

Birinci sözün izâhı şöyledir: Önce Allah kulunu anıp ona muvaffakıyet vermedikçe, yâni Allah kulu zikretmedikçe kul Allah'ı zikredemez. Böylece, kul Allahı zikrettikten sonra da ikinci olarak Allah onu anar, yâni günahlarını af ve mağfiret eyler. İşte böylece, kulun zikri, Allah'ın iki zikri arasında bulunmuş olur.

İkinci sözün ma'nâsı: Önceleri müslüman olmayan birisi, savaş dolayısıyle İslâma da'vet edilir. Eğer İslâmı kabul eder de sonra yine dönerse, mürted olduğu için öldürülür. İşte böylece, iki kılıç arasında İslâmlık bulunmuş olur.

Üçüncü sözün ma'nâsı: Günah işlememek, kişiye farz kılınmıştır. Buna rağmen, eğer günah işlerse, bu sefer de tevbe farz olur. Böylece, günah, iki farz arasında bulunmuş olur.

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs, «...**O sinsi şeytanın şerrinden** —Nâs sûresi, âyet: 4—» meâlindeki âyeti şöyle tefsîr eder:

— O, şeytandır ki kişinin kalbinde uyumaktadır. Kul Allah'ı andığı zaman siner, ses çıkaramaz. Gâfil olunca ise vesvese verir...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Her şeyin bir parlatıcısı vardır. Kalbin parlatıcısı da zikrullah'dır, yâni Allah'ı anmaktır.**

İbrâhim Nahaî der ki:

— Kişi evine girince selâm verdi mi, şeytan, «**Benim için burada duracak bir yer kalmadı.**» der. Yemeğe oturup besmele çektiği zaman ise, «**Artık burada ne duracak, ne söz edecek, ne yiyecek, ne de içecek bir yer kaldı.**» diyerek ümitsizce çıkar gider.

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe'nin rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **Sizden biri, yemek yemeğe başladığı zaman besmele çeksin. Eğer yemeğin başında unutursa sonunda hatırlamış dahi olsa yine çeksin...**

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Sizden biri yemeğe başlarken besmele çekmezse o yemekten şeytan da yer. Eğer hatırına gelince hemen besmele çekerse şeytan bırakır. Daha önce yediğini de kusar ve yeni bir yemek aramağa koyulur...

Enes İbni Mâlik'in arkadaşlarından Ebû Muhammed anlatır:

Bir defasında İblîs, Allah'a şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, Âdemoğullarına bir kısım zikirhaneler ihsân ettin. Onlar oralarda seni zikrederler, Hani benim zikirhânem?

Allah buyurdu:
— Hamamlar...

İblîs dedi:

— İnsanoğluna birtakım sohbet meclisleri verdin. Hani benim meclislerim?

Allah buyurdu:
— Sokaklar, çarşı - pazar yerleri...

İblîs dedi:
— Âdemoğluna kırâet verdin. Benim kırâetim nedir?
Allah buyurdu:
— Şiirdir...
İblis dedi:
— Âdemoğluna hadîs verdin. Benim hadîsim nedir?
Allah buyurdu:
— Yalandır...
İblis dedi:
— Onlara ezan verdin. Benim ezânım nedir?
Allah buyurdu:
— Çalgıdır...
İblîs dedi:
— Onlara peygamberler gönderdin. Benim peygamberlerim kimdir?
— Kâhinlerdir...
İblîs dedi:
— Onlara kitablar verdin. Benim kitabım nedir?
Allah buyurdu:
— Bedene yapılan dövmedir...
İblîs dedi:
— Onlara avlanmak için tuzaklar verdin. Hani benim tuzaklarım?
Allah buyurdu:
— Kadınlardır...

İblîs dedi:

— Onlara çeşit çeşit yiyecekler verdin. Benim yiyeceklerim nelerdir?

Allah buyurdu:

— Yenirken besmele çekilmeyen yiyeceklerdir.

İblîs dedi:

— Onlara çeşit çeşit içecekler verdin. Benim içeceklerim nelerdir?

Allah buyurdu:

— Bütün alkollü içkiler senin içeceklerindir...

Bir defasında Fudayl İbni Iyâz'a birisi geldi ve, **«Bana biraz nasîhat eder misiniz?»** dedi. Fudayl da ona cevâben şunları söyledi:

Benden sana beş öğüt:

1) Bir musîbete maruz kaldığın zaman, **«Maruz kaldığın bu musîbet, Allah'ın hükmü neticesi bana gelmiştir.»** de. Tâ ki halkı kötülemekten ve kusûru onlara yüklemekten kurtulasın.

2) Dilini kötülükten koru. Tâ ki halk senin dilinden kurtulsun, sen de Allah'ın azâbından kurtulasın.

3) Rızık husûsunda Rabbının sana va'dettiğini tasdîk et, bunun doğruluğunu kabul eyle. Tâ ki mümin sayılasın.

4) Ölüm için hazırlan. Tâ ki gaflet içinde ölmeyesin.

5) Her nerede bulunursan bulun, Allah'ı çok zikret, çok an. Tâ ki bütün kötülüklerden, bütün günahlardan masun kalasın!..

Anlatılır ki, bir defasında İbrâhim İbni Edhem, ne dünyâya ne de âhırete faydası dokunmayacak sözler sarfetmekte olan birisine rasgeldi ve sordu:

— Bu sözün sana bir faydası dokunacağını ümit ediyor musun?

Adam dedi:

— Hayır!...

İbrâhim İbni Edhem sordu:

— Bu söz yüzünden azâba dûçâr olmayacağından emin misin?

Adam dedi:

— Hayır!...

Bunun üzerine İbrahim İbni Edhem şunları söyledi:

— Sana faydası dokunacağını ummadığın, azâb getirmiyeceğinden de emîn olmadığın sözü ne yapacaksın öyleyse!... Bâri git zikirle meşgul ol!...

Allah ondan râzı olsun, Ka'b Ahbâr'ın naklettiğine göre şânı mubârek ve yüce olan Allah, mukaddes kitablarından birinde şöyle buyurur:

— Beni zikirle meşgul olmasından dolayı benden bir şey istemeğe vakıt bulamıyan kullarıma, isteyenlere verdiğimden daha fazlasını veririm.

Allah ondan râzî olsun, Fudayl İbni Iyâz şöyle der:

— Tıpkı bir kandilin karanlık bir odayı aydınlatması gibi, Allah'ın isminin anıldığı bir ev de gök ehlini aydınlatır. Allah'ın isminin anılmadığı bir ev ise kendi sâkinlerine karanlık gelir...

Anlatılır ki, bir defasında Hz. Mûsâ, Rabbına niyâzda bulunarak sordu:

— Yâ Rabbi; sevdiğin kullarla, gazablandığın kulları birbirinden nasıl ayırt edeyim?

Allah buyurdu:

— Ey Mûsâ; ben, sevdiğim kula, onu sevdiğimin nişânesi olarak iki emâre veririm...

Mûsâ aleyhisselâm sordu:

— Yâ Rabbi, nedir onlar?

Allah buyurdu:

1) Ona, beni zikretmesini ilhâm ederim. Tâ ki ben de onu, yer ile göklerin melekûtunda zikredeyim.

2) Onu haramlardan ve benim gazabıma sebep olabilecek fiil ve hareketlerden korurum. Tâ ki benim azâbıma düçâr olmasın, cezâma çarpılmasın.

Ey Mûsâ; ben, gazablandığım kuluma da kendisine gazablandığımın nişânesi olarak iki emâre veririm...

Mûsâ aleyhisselâm sordu:

— Yâ Rabbi, nedir onlar?

Allah buyurdu:

1) Ona zikrimi unuttururum.

2) Onu nefsi ile başbaşa bırakırım. Böylece, haramlara düşer. Neticede de benim azâbıma dûçar olur...

Ebûlmelîh, babasından naklen anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ashâbından biri bir bineğe binmiş, arkasına da birisini bindirmişti. Bir ara hayvan haşarılık etti ve her ikisini de yere düşürdü. Bunun üzerine o sahâbî, «Hay aksi şeytân!...» gibi bir söz sarfetti. Resûl aleyhisselâm bu sözü duymuştu. Ona şöyle dedi:

— Öyle söyleme. Zîrâ bu takdirde şeytan büyütülmüş olur. Öyle ki, bir evi dolduracak kadar büyümüş olur. Bil'akis şöyle de:

— Bismillâh... Allah'ın adıyle...

Eğer böyle söylersen o küçülür. Öyle ki, bir sinek durumuna düşer...

Cübeyr'ın anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Meslislerin keffâreti vardır. Bu, meclisten ayrılmak isteyen birinizin, «Sübhânekellâhümme ve bihamdike, eşhedü en lâ ilâhe il-**

lâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyke = Allahım, seni tenzîh - takdîs ederim. Hamd sana mahsustur. Ben senden başka ilâh bulunmadığına şehâdet ederim. Senden mağfiret dilerim, sana dönerim.» demesidir. Böyle diyen, meclisin keffâretini ödemiş olur. Eğer bulunduğu meclis bir zikir meclisi ise, bu duâ ona, kıyâmete kadar bir mühür vazîfesi görür. Bulunduğu meclis, fuzûlî sözler sarfedilen bir meclis ise, bu takdirde de o sözler için bir keffâret olur...

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Kim ki çarşıya girdiği zaman, «Lâ ilâhe illallâhü, vahdehû lâ şerîke lehülmülkü ve lehül hamdü, yuhyî ve yümît, ve hüve hayyün lâ yemût, biyedihilhayr, ve hüve alâ külli şey'in kadîr = Allah'dan başka ilâh yoktur. Birdir. Benzeri - ortağı yoktur. Mülk de hamd de O'na mahsûstur. Diriltir, öldürür. Ezelî - ebedî bir hayâtla diridir. Aslâ ölmez. Bütün hayırlar O'nun kudret elindedir. O, her şeye kaadirdir.» derse Allah ona bir milyon iyilik yazar. Bir milyon hatâsı bağışlanır. Bir milyon kerre derecesi yükselir.**

Hadîsin son râvîsi der ki:

— Mekke'den dönüp tekrâr Horâsân'a ulaştığım zaman Müslim oğlu Kuteybe'nin yanına uğradım ve, «**Sana bir hediye getirdim!**» dedim, Sonra da Mekke'de öğrendiğim bu hadîsi okudum' Ondan sonra Kuteybe, gerek çarşıya giderken gerekse geri dönerken hep bu duâyı okur da öyle yola çıkardı...

Ey müslüman, şunu iyi bil ki, Allah'ı anmak, ibâdetlerin en şereflisidir. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, bütün ibâdetler için belli birer miktar ve belli bir zaman tayin ettiği halde, zikir için ne belli bir miktar ta'yin etmiştir, ne de belli bir zaman. Bil'akis, hiç miktar tayin etmeden, çok zikir yapılmasını emir buyurmuştur. Nitekim şu âyet bu husûsu açıkça belirtmektedir:

— **Ey îmân edenler, Allahı çok zikredin.** (Ahzâb sûresi, âyet: 41).

Âyetin îzâhı şöyledir:

— Allahı bütün hallerde zikredin!..

Allah'ı bütün hallerde zikretmenin daha açık izâhı şudur ki kul:

1) Yâ tâattedir,
2) Yâ ma'sıyettedir,
3) Yâ nîmettedir,
4) Veya sıkıntıdadır.

Eğer tâatte ise, kendisine muvaffakıyet verdiği için Allah'ı zikretmeli ve ibâdetinin kabûlünü istemelidir.

Eğer ma'sıyette ise, kendisini bu ma'siyetten kurtarması için duâ etmeli ve tevbe nasîb etmesini istemelidir.

Eğer nîmette ise, şükür yoluyla Allahı zikretmelidir.

Eğer musîbet ve sıkıntıda ise, sabır ederek Allahı zikretmelidir...

Ey müslüman, şunu iyi bil ki, Allah'ı zikirde güzel beş haslet vardır. Bunlar:

1) Allah'ın rızâsına sebep olması,
2) İbâdetlere olan istek ve arzuyu artırması,
3) Şeytanın vesvesesinden koruması,
4) Kalbi yumuşatması,
5) Günah işlemeğe mânî olmasıdır.

Her şeyin en doğrusunu yalnız şânı mubârek ve yüce olan Allah bilir.

——— o ———

DUA

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre şöyle der:

Kime ki beş şey nasîb olursa, o kimse beş şeyden mahrum kalmaz.

1) Allah'ın nîmetlerine şükretmek kendisine nasîb olan kimse, daha fazlasına nâil olmaktan mahrum kalmaz. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...**Yemin olsun, şükrederseniz elbette nîmetinizi artırırım. Yemin olsun, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz benim azâbım cidden çetindir.** (İbrâhim sûresi, âyet: 7)

2) Musîbet anında sabretmek kendisine nasîb olan kimse, sevabdan mahrum kalmaz. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...**Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız ödenecektir.** (Zümer sûresi, âyet: 10)

3) Günahlarına tevbe - istiğfâr etmek kendisine nasîb olan kimse, tevbesinin kabul olunmasından mahrum kalmaz. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Allah, kullarının tevbesini kabul eden, kötü hareketlerini tevbeleri sebebiyle bağışlayan, ne yaparsanız bilendir.** (Şuarâ sûresi, âyet: 25)

4) Günahları için mağfiret talebinde bulunmak yâni istiğfâr etmek kendisine nasîb olan kimse, onların mağfiret edilmiş olmasından mahrum kalmaz. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...**Rabbınızdan mağfiret isteyiniz. Zîrâ şurası muhakkak ki O, çok yarlığayıcıdır.** (Nûh sûresi, âyet: 10)

5) Allah'a duâ etmek kendisine nasîb olan kimse, duâsına icâbet edilmiş olmaktan mahrum kalmaz. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— ...**Bana duâ ediniz ki, size icâbet edeyim, duâlarınızı kabul eyleyeyim...** (Mümin sûresi, âyet: 60)

Bir altıncı rivâyet de şöyledir:

6) Fakir, muhtâç ve yoksulları yedirip içiren ve onları gözeten kimse, bu yolda harcadıklarının yerinin doldurulması yönünden mahrum kalmaz. Yâni Allah ona, harcadıklarının yerine yeni nîmetler ihsân eder. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...**Ne harcarsanız, Allah onun peşinden daha a'lâsını ihsân eder** (Sebe' sûresi, âyet: 39)

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Hiç bir müslüman yoktur ki, Allah'a duâ etsin de duâsına icâbet edilmesin. Ancak, onun isteği ya hemen dünyâda verilir, veya âhırete bırakılır, veyahut da, duâsı miktarınca günahlarından bağışlanır...**
Fakat bu kaaide, günah bir şeye duâ etmediği ve kendisi de akrabâ - taallukat ile bağlarını kesmemiş birisi olduğu takdirdedir.

Allah ondan râzî olsun, Yezîd Rakkâşî şöyle der:

— Kıyâmet günü olunca, Allah, dünyâda kulların yaptıkları ve icabet olunmadığını sandıkları bütün duâları ortaya dökerek der ki :

— Ey kullarım, siz, fülân fülân zamanlarda şöyle şöyle duâlar ettiniz. Fakat ben onların karşılığını dünyâda vermedim. İşte şu sevablar, o duâlarınızın karşılıklarıdır...

Kula bu şekilde o derece sevablar verilir ki o, duâlarının hiç birinin dünyâda kabul edilmemiş olmasını temennî eder.

Beşîr oğlu Nûmân'ın rivâyetine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Duâ, ibâdetin ta kendisidir.**

Bunu söyleyen Allah Resûlü, daha sonra da şu âyeti okudular :

— **Bana duâ edin. Size icâbet edeyim, duânızı kabul eyleyeyim. Çünkü büyüklük taslayıp bana ibâdetten uzaklaşanlar, hor ve hakîr olarak cehenneme gireceklerdir.** (Mûmin sûresi, âyet: 60).

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer Gıffârî şöyle der:

— Yemekler için tuz ne ise, iyilikler arasında duâ da odur.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Kul acelecilik etmedikçe hayırdadır. Kendisini dinleyenler dediler:**

— **Kul nasıl acelecilik eder, yâ Resûlellah?**

Allah Resûlü buyurdu:

— **Bir duâ eder. İstediğinin olmadığını görünce de hemen başlar söylenmeğe: Duâ ettim de kabul olunmadı!...**

Bir defasında Ebû Osman Nehdî hastalanmış, Hasan Basrî de ona geçmiş olsuna gitmişti. Evde başka ziyâretçiler de bulunmaktaydı. Bir ara ziyâretçilerden biri Ebû Osman'a dedi ki:

— Yâ Ebû Osman, hastaların duâlarının kabul olunacağı husûsunda söylenenleri biliyorsun. Bizim için Allah'a biraz duâ ediver!...

Bu istek üzerine Ebû Osman hemen davrandı. Önce Allah'a hamdetti, senâlarda bulundu ve Kur'ândan bir kısım âyetler okudu. Sonra peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme salât-ü selâm getirdi. Daha sonra ellerini kaldırdı. Ziyâretçiler de aynı şeyi yaptı. Bir müddet öylece duâ etti. Sonra ellerini indirdi. Yanındakiler de indirdiler. Bu sırada Ebû Osman, söze başlayarak ziyâretçilere hitâben şunları söyledi:

— Size müjdeler olsun! Yeminle söylerim ki Allah sizin için bu duâyı kabul buyurdu.

Ebu Osman'ın bu sözleri üzerine Hasan Basrî dedi ki:

— Bunun için Allah'a yemin mi ediyorsun?

Ebû Osman, Hasan Basrî'nin bu îtirâzına şu cevâbı verdi:

— Evet yâ Hasan! Allah'a yeminle söylüyorum. Çünkü, sen bir insan olarak meselâ bana gelsen de bir haber söylesen ben hiç tereddütsüz senin doğru söylediğine inanırım. Allah'a neden inanmıyayım? İşte şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

— ...**Bana duâ ediniz ki, size icâbet edeyim, duâlarınızı kabul eyleyeyim**... (Mümin sûresi, âyet: 60).

Ziyâretten sonra çıkıp giderlerken, Hasan Basri şu sözleri söyledi:

— Ebû Osman benden daha çok bilgili...

Anlatıldığına göre, bir defasında Hz. Mûsâ, Allah'a niyâzda bulunarak şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, sana hangi sâatte duâ edeyim ki, o sâatte benim duâmı kabul edesin!...

Allah buyurdu:

— Yâ Mûsâ, sen benim kulumsun, Ben de senin Rabbınım. Bana hangi sâatte duâ edersen mutlaka icâbet eder, duânı kabul eylerim.

Mûsâ aleyhiselâm aynı niyâzı bir kaç defa tekrarlayınca Allah şöyle buyurdu:

— Gecenin yarısında duâ et. Zîrâ o sâatte bana duâ eden bir eşkıyâ bile olsa onun duâsını kabul ederim.

Bir defasında Râbia Adviye bir kabristana uğramıştı. Orada bir adamla karşılaştı. Adam kendisine dedi ki:

— Benim için Allah'a duâ et!.

Rabiâ ona şu cevâbı verdi:

— Allah'ın merhameti seninle birlikte olsun. Allaha itâat et, duâ et. Zîrâ hiç şüphe yok ki, O, muztar kalmışlar kendisine duâ ettikleri zaman onların duâsını kabul eyler.

A'meş'in, Hars oğlu Mâlik'ten naklen bildirdiğine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah,.bir kudsî hadîste şöyle buyurur:

— **Ben, dâimî olarak benim zikrimle meşgul olması sebebiyle benden bir şey istemeğe vakıt bulamıyan kuluma, isteyenlere verdiğimden daha fazlasını veririm.**

Berkan oğlu Ca'fer'in, Yesâr oğlu Sâlih'den naklen anlattığına göre yine şânı mubârek ve yüce olan Allah, diğer bir kûdsî hâdisde şöyle buyurur:

— **Ey insanlar, kalbiniz benden başkasına çevrilmiş olduğu halde bana duâ edersiniz. Gittiğiniz bu yol bâtıldır.**

Bir hakîme soruldu:

— Biz Allah'a duâ ediyoruz, fakat kabul olunmuyor. Halbuki Allah Kur'ân'da, «...Bana duâ ediniz ki size icâbet edeyim, duâlarınızı kabul eyleyeyim - Mümin sûresi, âyet: 60—» buyuruyor. Acaba duâlarımızın kabul olunmamasının sebebi nedir?

Hakîm dedi :

— Sizde yedi hâl vardır ki, onlar, duâlarınızın Allah'a yükselmesine mânî olurlar.

Denildi:

— Nedir onlar?

Dedi:

1) Siz Rabbınızı gazaplandırıyorsunuz, O'nu kendinizden râzî etmeyi hiç düşünmüyorsunuz. Yâni öyle birtakım ameller işliyorsunuz ki, bunlar, Allah'ın size gazaplanmasına sebep oluyor. Bundan başka, Allah-ın size gazaplanmasına sebep olacak amelleri sâdece işlemekle kalmıyorsunuz. Üstelik bir de, tam bir aldırmazlık içine giriyor, günahlardan dönmeyi ve işlediklerinize nâdim olmayı hiç aklınıza getirmiyorsunuz.

2) Siz, «**Bizler Allah'ın kullarıyız!**» diyorsunuz. Fakat hiç bir za-

man, bir kul gibi davranmıyorsunuz. Yâni, Allah'ın kulları olduğunuzu söylediğiniz halde, efendinizin dediği gibi hareket etmiyorsunuz. Halbuki kul, efendisi ne söylerse onu yapar, onun emrinden dışarı aslâ çıkmaz.

3) Siz, Kur'ân'ı okuyorsunuz, fakat onun esaslarına sâdık kalmıyor, riâyet etmiyorsunuz. Yâni Kur'ân üzerinde düşünmüyor, ona ta'zîm ve hürmet göstermiyor ve Allah'ın orada emrettiklerini yaşamıyorsunuz.

4) Siz, Ümmet-i Muhammed'den olduğunuzu söylüyorsunuz. Fakat peygamberinizin yolunda gitmiyorsunuz. Haram yiyorsunuz. Şüpheli şeylerden kaçınmıyorsunuz. Kısacası, peygamberinizin ahlâkı üzere yaşamıyorsunuz.

5) Siz, Allah'ın nazarında dünyânın bir sivri sineğin kanadı kadar bile değeri olmadığını söylüyorsunuz, fakat kendiniz ancak dünyevî nimetlerle tatmîn oluyorsunuz.

6) Siz, dünyânın fânî olduğunu söylüyorsunuz. Fakat kendiniz orada, sanki ebediyyen kalacakmış gibi hareket ediyorsunuz.

7) Siz, âhıretin dünyâdan daha hayırlı olduğunu söylüyorsunuz, fakat orası için hiç de çalışmıyor, dünyevî menfaatleri âhırete tercîh ediyorsunuz.

İşte bu sebeplerden dolayı sizin duâlarınız kabul olunmamaktadır...

Allah'a duâ eden kişinin mîdesinde haram lokma bulunmamalıdır. Zîrâ haram, duânın kabulüne mânî olur. Nitekim bir defasında, sahâbeden Ebû Vakkas oğlu Sa'd, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, ben Allah'a duâ ediyorum. Fakat kabul olunmuyor.

Allah Resûlü ona cevâben buyurdular ki:

— Ey Sa'd, haramdan sakın. Zîrâ mîdesine bir lokma haram girmiş birisinin duâsı kırk gün kabul olunmaz.

Allah'a duâ eden kişinin riâyet etmesi gereken diğer bir husûs da, acelecilik etmemesidir. Zirâ şurası muhakkaktır ki, Rabbına duâ eden kişinin duâsına Allah mutlaka icâbet eder. Fakat bu icâbet, bâzen hemen olur. Bâzen, daha sonraki bir zamanda olur. Bâzen de dünyâda olmaz da âhırette olur. Yâni kişi, Allaha yapmış olduğu duânın karşılığını dünyâda görmez de âhırette görür.

Anlatıldığına göre, Mûsâ aleyhisselâm, fir'avun ve kavminin mahvolması için bedduâ etmiş, kardeşi Hârûn da âmin demişti. Bunun üzerine, şânı mubârek ve yüce olan Allah, vahîy ile kendilerine şöyle dedi:

— Duânızı kabul ettim. İstikamette olun!..

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs der ki:

— Duâ ile icâbet arasında kırk yıl vardır.

Allah ondan râzı olsun. Yezîd Rakkâşî'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Allah bir kulu sevdi mi, onu belâ ve musîbetlere dûçâr eder. Tıpkı haşarı devenin su havuzuna atılması gibi. Böyle olunca da, gök ehli katında merhamete garkolur. Bu kulun yaptığı her duâ için Allah ona üç hasletten birini verir.**

Bir hakîm şöyle der:

— Dört sınıf insan vardır ki onlarda saâdet yoktur. Bunlar:

1) Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme salât-selâm getirmeyenler, onun yolundan gitmeyenler, onun ahlâkı ile ahlâklanmayanlar,
2) Müezzinin ezânına icâbet etmeyenler,
3) Yardım isteyen mümin kardeşine yardımda bulunmayanlar,
4) Namazlarının peşinden kendisi ve müminler için duâ etmeyenlerdir.

Abdullah Antâkî der ki:

— Kalbin ilâcı beş şeydir. Bunlar:

1) Sâlih kişilerle birlik olmak, onların meclislerinde bulunmak,
2) Kur'ân okumak, Kur'ân ahlâkı ile ahlâklanmak,
3) Mîdesini haramdan korumak,
4) Gece namazlarına devam etmek,
5) Seherlerde duâ etmektir.

Allah ondan râzı olsun, İbnî Abbâs'ın rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bir hadîslerinde şöyle buyurdular:

— **Allah'dan bir şey istediğiniz zaman, avuçlarınızın içi ile isteyiniz. Elinizin dışı ile istemeyiniz. Duâdan sonra da elinizi yüzünüze sürünüz...**

——— o ———

TESBİH

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **İki kelime vardır ki dile kolaydır, mîzânda ağırlıkları vardır, Allah'a da sevimli gelirler. Bunlar, Sübhânellâhi ve bihamdihi ile, Sübhânellahil'azîm ve bihamdihî'dir.**

İmrân oğlu Hâlid'in anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbından bir topluluğun yanına gelince şöyle dedi:

— Kalkanınızı alınız!...

Oradakiler sordular:

— Hazır bir düşmana karşı mı yâ Resûlellah?

Allah Resûlü buyurdu:

— Hayır. Cehennem ateşine karşı...

Sahâbiler yine sordular:

— Yâ Resûlellah, cehennem ateşine karşı bizim kalkanımız da ne ki?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi, velâ ilâhe illallâhü vellahü ekber. Velâ havle velâ kuvvete illâ billahil'aliyyil'azîm = Allah'ı takdis - tenzîh ederim. Her türlü hamd ve senâ O'na mahsustur. Allah'dan başka ilâh yoktur. Allah yücelerin yücesidir. O'nun irâdesi olmadan kâinâtta hiç bir şey olmaz.** Zîrâ bunlar, kıyâmet günü kişiyi cehennemden uzaklaştırır, cennete koyar ve kendilerini korur.

İbni Abbâs'ın anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme İsrâfîl aleyhisselâm geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Muhammed, **«Sübhânellâhı velhamdülillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber. Velâ havle vela kuvvete illâ billâhil'liyyil'azîm.»** tes-

bihâtını söyleyebildiğin kadar söyle. Kim ki bunları bir defa söylerse şânı mubârek ve yüce olan Allah ona beş haslet yazar.

1) Onu. Allah'ı çok zikredenler zümresine kaydeder.

2) Allahı gece - gündüz zikredenlerin en üstünü olur.

3) Bu tesbihler onun için cennette birer ağaç olur.

4) Tıpkı rüzgârın, kuru ağaç yapraklarını dökmesi gibi, bu tesbîhler de onları söyleyen kişinin günahlarını döker.

5) Şânı mubârek ve yüce olan Allah o kimseye nazar eyler. Allah kime ki nazar eylerse onu cehennemde yakmaz.

Allah ondan râzî olsun, İbnî Abbâs anlatır:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Arş'ı yarattığı zaman meleklere onu yüklenmelerini emretti. Fakat Arş, meleklere ağır geldi, yüklenemediler. Bunun üzerine, şânı mubârek ve yüce olan Allah kendilerine dedi ki:

— Sübhânellah deyiniz...

Melekler hep bir ağızdan **Süphânellah** dediler. Böylece, Arş'ı yüklenmeleri kolaylaştı. Artık uzun zaman hep öyle diyorlardı. Ta ki Âdem aleyhisselâm yaratılıp da aksırınca Allah ona **Elhamdü lillah** demesini öğretti. O, elhamdü lillah dedi... Allah da, **«Rabbın sana merhamet eylesin! Ben seni bunun için yarattım**... buyurdu. Âdem aleyhisselâmın söylediği elhamdülillah sözünü duyan melekler, onun için:

— Bizim için bu, güzel ve şerefli bir kelimedir. Ondan gâfil olmayalım. Onu da söyleyelim...

dediler. Ve, Allah Nûh aleyhisselâmı peygamber olarak gönderinceye kadar hep, **Süphânellâhi velhamdü lillâhi** dediler...

İnsanlar içinde puta tapan ilk kavim, Nûh aleyhisselâmın kavmi idi. Onun için, Allah Nûh aleyhisselâma vahyetti ve buyurdu ki:

— Kavmine söyle. **Lâ ilâhe illallâh** desinler. Ancak bunu söyledikleri takdirde ben onlardan râzî olurum...

Bunu duyan melekler dediler ki:

— Bu da güzel ve şerefli bir kelime. Onu bırakmak bize yaraşmaz. Bundan böyle onu da söyleyelim...

Ve, öncekilere onu da ilâve ederek uzun zaman:

— **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü**...

dediler. Tâ ki, İbrâhim aleyhisselâm gelinceye kadar. İbrâhim aleyhisselâm, önceleri oğlu İsmâil'i kurban etmekle mükellef tutulmuş, fakat tam onu kurban etmeğe hazırlandığı bir sırada oğluna bedel olarak kesmesi için bir koç gönderilmişti. İşte İbrâhim aleyhisselâm bu koçu görünce, **«Allahü ekber = Allah, yücelerin yücesidir.»** dedi. İbrâhim aley-

hisselâm bunu, oğlunu kurban etmekten kurtulduğu için sevincinden söylemişti. Onu duyan melekler dediler ki:

— Bu, dördüncü güzel kelime. Onu ihmâl edemeyiz. Bundan böyle onu da söyleyelim.

Ve, öncekilere onu da ilâve ederek uzun zaman şöyle dediler:

— **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber...**

Daha sonraları Cebrâil aleyhisselâm bu hâdiseyi aynen peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme anlattı. Allah Resûlü de buna bir hayli taaccüb ederek şöyle dedi:

— **Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm...**

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden bunu duyan Cebrâil aleyhisselâm da dedi ki:

— Bu söylediklerini daha öncekilere ilâve et!..

İşte böylece bu tesbîhât meydana geldi:

— **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber. Velâ havle velâ kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm...**

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Allah, rızıklarınızı aranızda taksim ettiği gibi, ahlâkınızı da taksîm etmiştir. Şânı yüce olan Allah, malı sevdiklerine de verir, sevmediklerine de. İmânı ise sâdece sevdiklerine verir. Allah bir kulu sevdi mi ona îmân nasîb eder.Bir kimse:

1) Fakîr, muhtâç ve yoksullara mâlî - maddî yardım husûsunda kendisinde cimrilik hissederse,

2) Düşmanla savaşmaktan korkarsa,

3) Gecenin karanlığından korkarsa, şu tesbîhi çok okusun:

— **Lâ ilâhe illâllahü vallâhü ekber, Sübhânellah velhamdü lillah** = Allah'dan başka ilâh yoktur. Allah yücelerin yücesidir. Her türlü tesbîh-tenzîh, hamd ve senâ ona mahsûstur.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Bence, bir defa **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber** demem, üzerine güneş doğan bütün varlıklardan daha değerli ve kıymetlidir.

Cündeb oğlu Semure rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Kelâmın en fazîletlileri dörttür. Bunlar:**

1) Sübhânellah,

2) **Elhamdü lillâh,**
3) **Lâ ilâhe illallâh,**
4) **Allâhü ekber'dir. Bunların herhangi biri ile başlanabilir.**

Anlatılır ki, İbni Mes'ûd, **«Kim karz-ı hasen yoluyla Allaha borç verir!»** diyerek dilenen bir dilenci gördü mü, hemen, **«Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber!»** der ve ilâve ederdi:

— **İşte karzı hasen budur!..**

Bunun ma'nâsı şudur ki:

— **Eğer birisi yardım istediği zaman yardımda bulunacak durumda değilse, yâni yardım edecek maddî - nakdî imkânımız yoksa bu takdirde bu tesbîhâtı okuruz. Böylece, yardım etmiş olmanın ecrine ma'nen nâil oluruz...**

Bir defasında **peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, sahâbîlerden bir toplulukla bir yerde oturmaktaydı. Bir ara onlara, muhtâç ve yoksullara** verilmek üzere **yardım toplamalarını söyledi. Bunun üzerine orada bulunanların herbiri ortaya para atmağa başladılar. Herkes ortaya bir şeyler döktü. Peygamberimizin hemen yanında oturmakta olan Ebû Ümâme Bâhilî ise hiç bir şey vermedi. O, durmadan dudaklarını kımıldatıp duruyordu. Onun bu hâlini gören peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, kendisine sordu:**

— **Yâ Ebû Ümâme, sen boyuna dudaklarını kımıldatıp duruyorsun. Neler söylüyorsun şu anda?**

Ebû Ümâme, peygamberimize cevâben dedi ki:

— **Yâ Resûlellah, bakıyorum fakir, muhtâç ve yoksullar için herkes** yardım ediyor, sadakalar veriyor. **Fakat benim verecek bir şeyim yok. Bu yüzden yardım edemiyorum. Ben de içimden, sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallahü ekber diyorum...**

Onun bu sözleri üzerine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Yâ Ebû Ümâme, bu söylediklerin, yoksullara bir batman altını sadaka olarak dağıtmandan daha fayırlıdır senin için...**

——— o ———

PEYGAMBERİMİZE SALAVÂT

Abdurrahman oğlu Muhammed rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Sizin hanginiz olursa olsun, ölümümden sonra bana selâm gönderirse, Cebrâil aleyhisselâm bana gelir ve, «Yâ Muhammed, fülân oğlu fülan sana selâm ediyor.» der. Ben de, «Allah'ın selâm, rahmet ve bereketi onun da üzerine olsun» derim.**

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Duyduğuma göre, yapılan herhangi bir duâ, Peygamber aleyhisselâma salavât getirilmedikçe yer ile gök arasında mahpus kalır, oradan huzûr-u ilâhîye yükselemez.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— Bir defasında Resûl aleyhisselâm, hutbe okumak üzere minbere çıkıyordu. Bir basamak çıktı, **«Âmîn!»** dedi. Peşinden bir basamak daha çıktı, yine «**Âmîn!**» dedi. Sonra bir basamak daha çıktı, yine **«Âmîn!»** dedi. Daha sonra minberin en yüksek yerine çıkarak oturdu. Bu sırada Muâz ibni Cebel:

— Yâ Resûlellah, minberin basamaklarında çıkarken peşi peşine üç defa **«âmîn!»** dediniz, Bunun sebebi neydi?

dedi. Resûl aleyhisselâm ona cevâben buyurdular ki:

— O sırada bana, vahiy meleği Cebrâil aleyhisselâm gelerek, **«Yâ Muhammed, Ramazana yetişip de mağfirete mazhar olmadan ölen ve cehenneme giren kişiyi Allah oradan ırak etsin!»** dedi. Ben de **«âmîn!»** dedim. Sonra, «Yâ Muhammed, hem anasına hem de babasına veya ikiden birine yetişip de onlara iyilik yapmadan ölen ve cehenneme giren kişiyi Allah oradan ırak etsin!» dedi. Ben de «âmîn.» dedim. Naha sonra, **«Yâ Muhammed, yanında senin ismin anıldığı zaman sana salât - selâm getirmeyen ve bu hâl üzere ölüp cehenneme giren kişiyi Allah oradan ırak etsin!»** dedi. Ben de «âmîn!» dedim.

Allah ondan râzî olsun Abdullah oğlu Câbir'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **Kim benim ahlâkımla ahlâklanır ve günde bana yüz defa salât - selâm ederse Allah onun yüz hâcetini kabul eder. Bunlardan yetmişi âhırettedir, otuzu da dünyâdadır.**

Başka bir rivâyete göre, yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzûdaki hadîslerinden biri de şöyledir:

— **Kim ki benim ahlâkımla ahlâklanır ve kalbinin en hâlis duyguları ile bana bir defa salât - selâm getirirse; Allah ona on defa selâm eder. Bundan başka, kendisini on derece yükselttiği gibi, on adet günâhını da siler.**

Bir defasında Süfyân Sevrî hacca gitmişti. Bu maksadla Ka'beyi tavaf etmekteydi. Tavaf esnâsında, bir ara gözü bir şahsa ilişti. Bu şahıs, ayağını yerden her kaldırıp koyuşta mutlaka birer salavât çekiyordu. Onun, o sırada söylenmesi gereken tesbîh ve tehlîli bırakıp peygamberimiz aleyhisselâma salavât getirmekle meşgul olduğunu müşâhede eden Süfyân Sevrî kendisine sordu:

— Sen, tesbîh ve tehlîli bıraktın. Peygamberimiz aleyhisselâma salât - selâm getirmekle meşgul olmağa başladın. Bunun için bir bildiğin var mı?

Adam dedi:

— Allah sana sağlık - sıhhat versin, kimsin sen?

Süfyan Sevrî cevâb verdi:

— Ben Süfyân Sevrî'yim!..

Adam dedi:

— Eğer sen zamânının tanınmış bir şahsiyeti olmasaydın hâlimden bahsetmez, sırrıma vâkıf eylemezdim.

Sonra sözlerine devam ederek dedi ki:

— Babamla birlikte hacc farîzasını îfâ etmek maksadıyle yola çıkmıştık. Kona-göçe geliyorduk. Yolda konaklardan birinde babam hastalandı. Kendisinin tedâvîsi ve iyileştirilmesi için çok gayret sarfettim. Fakat iyileşmesi mümkün olmadı. Bir akşam, başıucunda bulunduğum bir sırada vefât etti. Yüzü birden kararıvermişti. Eh, dedim. Biz, hepimiz Allah'dan geldik, yine ona döneceğiz, hepimiz öleceğiz. Yüzünü örttüm. Derken beni de uyku bastı. Hemen oracıkta biraz uyuyayım diye uzandım. Çabucak uyumuşum. Rüyâmda birisini gördüm ki, ben, ondan daha güzel yüzlü, daha güzel giyimli ve daha güzel kokulu birisini aslâ görmemiştim. Yavaş yavaş gelerekten doğruca babamın yanına vardı. Hemen benim onun yüzüne örtmüş olduğum örtüyü kaldırarak elleri ile yüzünü okşadı. Bu sırada ben, babamın çehresinin bembeyaz olduğunu farkettim.

Gelen bu şahıs, daha sonra örtüyü tekrâr babamın yüzüne örterek yine yavaş adımlarla uzaklaşmağa başladı. Fakat ben hemen peşinden koşarak elbisesinden tuttum ve:

— Ey Allahın kulu, sen kimsin ki bu gurbet diyârında Allah tarafından babama gönderildin?

dedim. Cevâben dedi ki:

— Beni tanımadın mı? Ben, Kur'ân sâhibi ve Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Babana gelince, o, ömrünü boşa geçirdi. Fakat benim ahlâkım ile ahlâklanmağa çalışır ve bana çok salât - selâm gönderirdi. Burada başına gelen gelince benden yardım istedi. Ben de kendisine yardıma geldim. Şunu ifâde edeyim ki, ben, benim ahlâkımla ahlâklanan ve bana çok salât - selâm edenlerin yardımına gelirim...

Allah Resûlü bunları söyledikten sonra daha durmadı, gözümden kayboldu. Ben de o heyecanla uyandım. İlk işim, hemen babamın yüzündeki örtüyü kaldırıp bakmak oldu. Gerçekten babamın yüzünde akşamki karalık yoktu...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ca'ferin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— **Benim ahlâkımla ahlâklanmayan ve bana salât - selâm göndermeyen, cennetin yolunu şaşırmış demektir.**

Yine peygamberimiz aleyhisselâm buyururlar:

— **Dört şey vardır ki cefâdır. Bunlar:**

1) **Ayaktâ küçük abdest yapmak,**
2) **Henüz namazı bitirmeden alnını silmek,**
3) **Müezzinin ezânını duyduğu halde onun şehâdet ettiklerine şehadet etmemek,**
4) **Benim ahlâkım üzere bulunmamak ve yanında benim adım söylenince bana salât selâm getirmemektir.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Benim ahlâkımla ahlâklanınız ve bana salât - selâm gönderiniz. Zîrâ bana göndereceğiniz salât - selâm, sizin için bir zekâttır. Allah'dan benim için vesîle taleb ediniz.**
Bu sırada, orada bulunanlar dediler ki:
— **Vesîle nedir, yâ Resûlellah?**
Allah Resûlü buyurdular:
— **Cennette en yüksek derecedir. Ona sâdece bir kişi nâil olacaktır. Ümit ederim ki o, ben olurum...**

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, **«Salât - selâm sizin için bir zekâttır.»** buyuruyor. **Bu, «salât - selâm, sizin için bir temizleyicidir, günahlarınızın mağfiretine vesiledir.»** demektir. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme getirilen salât - selâmların, onun şefâatına vesîle olmasının dışında bir sevâbı bulunmasa dahi, aklı başında birisinin yine de salât - selâmı ihmâl etmemesi gerekir. Kaldı ki, peygamberimiz aleyhisselâma getirilen salât - selâmlar, günahların mağfiretine vesîle olduğu gibi, Allah'ın selâmetine de vesîledir. Nitekim, Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyetine göre Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— Kim ki bana bir defa salât - selâm ederse Allah da ona on defa selâm eder. Ve, kendisinin on tâne günahını bağışlar.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin ahlâkına yapışıp ona salât - selâm etmenin sâir birkısım ibâdetlerden daha üstün olduğunu öğrenmek isteyenler, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu âyetine baksınlar ve üzeride iyice düşünsünler :

— Hiç şüphe yok ki, Allah ve melekleri O peygambere çok salât - selâm ederler. Ey müminler, ona siz de salât - selâm edin. Tam bir teslimiyetle de selâm verin. (Ahzâb sûresi, âyet: 56)

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, diğer ibâdetleri sâdece emretti. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme salât-selâma gelince, burada, önce bizzât kendisi ona salât-selâm etti. Sonra, ona salât-selâm getirmelerini meleklerine emretti. Daha sonra da aynı emri müminlere verdi. İşte bu durum, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme salâvat getirmenin, sâir birkısım ibâdetlerden daha üstün olduğunu gösterir...

Allah ondan râzî olsun, Ucre oğlu Ka'b'ın anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— Yâ Resûlellah sana nasıl salât - selâm getirelim?
Allah Resûlü buyurdular:

— Şöyle söyleyiniz: Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin ve bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin. Kemâ salleyte ve bârekte alâ İbrâhime ve alâ âli İbrâhim. İnneke hamîdün mecîd = Allah'ım, sen, İbrâhimi ve onun soyunu mubârek eylediğin ve selâmete çıkardığın gibi, Muhammed'e ve onun tebeasına da salât-selâm eyle, onları da selâmete çıkar. Muhammedi ve onun yolundakileri de mubârek eyle. Hiç şüphe yok ki sen, Hamîd'sin, Mecîd'sin Allah'ım!..

Çeşitli rivâyetlere göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme şu şekillerde de salât - selâm edilebileceği söylenmiştir:

— Allâhümme salleyte ente ve melâiketüke alâ Muhammedin...

— Allâhumme innî üşhidüke ve üşhidü melâiketeke ennî üsallî alâ Muhammedin...

— Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin innebiyyil'ümmiyyi ve alâ âlihî ve ashâbihî, küllemâ zekerekezzâkirûn ve gafele an zikrihilgâfilûn...

———— o ————

KELİME—İ TEVHİDİN FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, Amr İbni Âs rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— Kıyâmet günü olunca birisi amellerin tartıldığı terâzînin başına getirilir. Ona âit doksan dokuz sicil ortaya dökülür. Her bir sicil, gözün görebildiği yere kadar uzanır. Bütün bu sicillerde onun hatâları ile günahları vardır. Onun bütün bu günah defterleri, terâzînin bir kefesine konur. Sonra ortaya karınca büyüklüğü kadar bir kâğıt parçası çıkarılır ki bunda, «Lâ ilâhe illallâh, Muhammedün Resûlüllah = Allah'dan başka ilâh yoktur Muhammed de Allah'ın Resûlüdür!» yazılıdır. İşte içinde bu şehâdet kelimesi yazılı olan bu kâğıt parçası da terâzînin diğer kefesine ko..ur ve öteki kefeye ağır gelir.

Hantab oğlu Muttalibin rivâyetine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzudaki diğer bir hadîsleri de şöyledir:

— Gerek benim ve gerekse benden önceki peygamberlerin söylediği sözlerin en fazîletlisi «Lâ ilâhe illallâh = Allah'dan başka ilâh yoktur!» sözüdür.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Bir defasında, vahiy meleği Cebrâil aleyhisselâm bana, «O gün ki yer başka bir yere, gökler de yine başka göklere tebdîl olunacakdır. İnsanlar da kabirlerinden kalkıp bir olan, kahhâr olan Allah'ın huzûrunda toplanacaklardır — İbrâhîm sûresi, âyet: 48—» âyetini okuyarak geldi.
Ben dedim ki:
— Yâ Cebrâil, kıyâmet günü insanların hâli nice olacak?

Dedi:

— Yâ Muhammed, kıyâmet günü insanlar, üzerinde hiç günah işlenmemiş beyaz bir zemîn üzerinde toplanacaklar. Bir ara, cehennem, bir kükreyişle öyle bir kükreyecek ki, bütün melekler korkularından Arş'a tutunacaklar. Aynı zamanda her bir melek şöyle diyecek:

— Yâ Rabbi, senden sâdece kendi canımı isterim...

Bu sırada dağlar hallâç pamuğu gibi atılacak, cehennemin kükremesinden korkarak eriyecekler.

Yâ Muhammed, o günü cehennem kükreyerek getirilecek. Öyle azgın olacak ki onu yetmişbin melek zorla zaptedebilecek. Muhâfız melekler, onu güçlükle Allah'ın huzûruna getirecekler. Huzûr-u ilâhiye gelince Allah kendisine hıtâben diyecek ki:

— Konuş! Ne söyleyeceksen söyle!....

Cehennem, o kükreyişler arasında şöyle diyecek:

— Lâ ilâhe illallâh = Allah'dan başka ilâh yoktur. Yâ Rabbi, izzetin ve ismetin hakkı için söylüyorum ki, bugün, senin nîmetini yeyip de senden başkasına kulluk edenlerden intikâmını mutlaka alacağım. Elinde geçiş belgesi bulunmayanlar benden aslâ kurtulamıyacak!...

Ben sordum:

— Yâ Cebrâil, geçiş belgesi nedir?

Dedi:

— Sana müjdeler olsun yâ Muhammed! Zîrâ kıyâmet günü senin ümmetin, geçiş belgesine sâhib olacak. Lâ ilâhe illallâh diyen, yâni Allah'dan başka ilâh bulunmadığına şehâdet eden herkes cehennem köprüsünü geçecek. Geçiş belgesi Lâ ilâhe illallâh cümlesinin ifâde ettiği esastır...

Cebrâil aleyhisselâmın, geçiş belgesi hakkındaki bu îzâhâtından sonra ben de Allah'a hamd-ü senâlar ederek dedim ki:

— Ümmetime, Allah'dan başka ilâh bulunmadığını ilhâm eden Rabbıma hamd-ü senâlar olsun!..

Ebû Rebâh oğlu Atâ anlatır:

— Bir defasında İbni Abbâs'a, **«...günâhı mağfiret eden, tevbeyi kabul eyleyen, azâbı** çetin olan... —Mümin sûresi, âyet: 3—» âyetini sordum. Bana cevâben dedi ki:

— Âyetin «...**günâhı mağfiret eden, tevbeyi kabul** eyleyen...» ifâdesi, lâ ilâhe illallah diyenler içindir. Yâni Allah, lâ ilâhe illallâh cüm-

lesinin ifâde ettiği esâsa şehâdet edenlerin günâhını mağfiret edip tevbesini kabul eyleyebilir. «...azâbı çetin olan...» ifâdesi ise, lâ ilâhe illallah demeyenler içindir. Allah, kendisinden başka ilâh bulunmadığına şehâdet etmeyenleri bağışlamaz...

Allah'dan başka ilâh bulunmadığına yürekten gelen bir şehâdetle şehâdet etmek, her bir insan için ilk vazîfedir. Bu, îmânın ilk ve baş şartıdır. Her insan, Allah'dan başka ilâh bulunmadığı şuûruna hem devamlı olarak sâhib bulunmalı, hem de bu şuurdan kendisini ayırmamasını Allah'dan istemelidir. Allah'dan başka ilâh bulunmadığı şuûru, kişiyi günah işlemekten korur. Nice kişiler vardır ki, önceleri bu şuurda oldukları, yâni lâ ilâhe illallah dedikleri halde, kötü amelleri sebebiyle sonraları bu şuurdan ayrılırlar ve îmânsız olarak dünyâdan göçerler. Böyle bir âkıbetten Allah'a sığınırız. Bütün bir hayât boyu müslüman olup da ömrünün son deminde îmânsız gitmesinden dolayı kıyâmet günü kâfirler arasında haşrolunmaktan daha büyük hangi musîbet olabilir? Böyle bir âkıbet, tam bir hasret ve elemden başka bir şey değildir. Kiliseden yahut ateşperest ma'bedinden çıkıp da cehenneme girmekle, câmiden çıkıp cehenneme girmenin elem ve acısı bir değildir. Bir ömür boyu müslüman olduğu halde, sonraları îmânsız giden kişinin bu duruma düşmesine sebep, kötü ve çirkin amelleridir. Ayrıca, haram yemek ve haram kazançlarla beslenmek de sû-i hâtimeye yâni hayâtının sonunda bu dünyâdan îmânsız gitmeğe sebep olur. Yedinde, başkasına âit mal, mülk, para,... bulunan nice kişiler vardır ki, şöyle derler:

— Ben şimdi bunu harcanayım, yahut kullanayım. İleride sâhibine iâde ederim, yahut helâllaşırım...

Evet, böyle der ve yedinde bulunan emâneti kullanır. Sonra da onu sâhibine veremeden yahut helâllaşamadan ölür.

Yine nice kişiler vardır ki, karısı ile aralarında talâk vuku bulmuş ve birbirlerine haram olmuşlardır. Fakat buna rağmen birbirlerinden ayrılmazlar. Bir arada durmağa devam ederler. Kendilerince şöyle bir bahâne de bulurlar, derler ki:

— Çocuklarımız var. Birbirimizi nasıl bırakalım...

Ve, böylece bir arada oturmağa ve haram işlemeğe devam ederler. Bir de bakarsın, ansızın ölüm gelivermiş.

İşte böyle haller, çok kerre kişinin îmânsız gitmesine sebep olur...

Sen, ey müslüman kardeşim! Bütün bunları düşünerek ölüm gelmeden önce kendini ıslah etmenin çâresine bak. Şunu da unutma ki, sen, ölümün ne zaman ve nerede geleceğini bilemezsin. Onun için, kendini ıslah etme husûsunda sakın ihmâlci olma, geç kalma. Zîrâ ölümün gelmesi, her zaman için bir an meselesidir. Şunu iyi bil ki, ömürler çok kısadır. Fakat bu kısa ömür, yerinde harcanmadığı takdirde dûçâr olunacak has-

ret, elem ve üzüntüler ise çok uzundur. Çekmekle bitmez. O halde ey müslüman hardeşim, sen, **Lâ ilâhe illallah** cümlesinin ifâde ettiği Allah'dan başka ilâh bulunmadığı şuûrunu rûhuna iyi işletmeli ve bu şuurdan bir an dahi ayrılmamalısın...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî şöyle der:

— Lâ ilâhe illallah, cennetin bedelidir.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— **Yâ Resûlellah, cennet için bir bedel** (paha, kıymet) **var mıdır?**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Evet. Onun bedeli lâ ilâhe illallah'dır.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Bir defasında, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme sordum:

— Yâ Resûlellah, en önce şefâatinize nâil olacaklar kimlerdir?

Buyurdular:

— Yürekten gelen bir sesle **Lâ ilâhe illallah** diyenler...

Mücâhid, «**Bir zaman gelir ki, kâfirler, keşke vaktiyle imân etmiş olsaydık, derler**— Hıcr sûresi, âyet: 2—» âyetinin tefsîrinde der ki:

— **Lâ ilâhe illallah** diyenlerin sonuncusu da cehennemden çıkarıldığı ve artık îmânsızlardan başka kimse kalmadığı zaman, Allah'a eş-ortak tanıyanlar (müşrikler) şöyle derler:

— Ah ne olurdu, şimdi biz de müslümanlardan olaydık!...

Atâ, «**Kim iyi bir amelle gelirse bu yüzden ona bir hayır vardır**— Neml sûresi, âyet: 89—» âyetini şöyle açıklar:

— Kim ki lâ ilâhe illallah cümlesinin ifâde ettiği esâsa şehâdet etmiş olarak âhırete gelirse onun için cennet vardır. Kim de Allah'a eş-ortak tanımış (müşrik) olarak gelirse onun için de cehennem vardır.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî, «**İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey değildir**— Errahmân sûresi, âyet: 60—» âyetini şöylece açıklar:

— **Lâ ilâhe illallah** diyenin mükâfâtı cennetten başka bir şey değildir...

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs'ın anlattığına göre, vahiy meleği Cebrâil aleyhisselâm, bir gün peygamberimiz asllallâhü aleyhi ve selleme geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Muhammed, Rabbın sana selâm ediyor ve kederli oluşunun sebebini soruyor.

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Resûl aleyhisselâmın niçin keder-

li olduğunu bildiği halde, sırf vahiy meleğinin duruma vâkıf olması ve kendisine Rabbının ta'lîmâtını bildirmesi için Cebrâîl aleyhisselâma sorduruyordu. Peygamber aleyhisselâm, Cebrâil aleyhisselâma cevâben dedi ki:

— Yâ Cebrâil, kıyâmet günü ümmetimin hâli hakkında derin düşüncelere daldım. Onun için kederliyim.

Cebrâil aleyhisselâm sordu:

— Yâ Muhammed, küfür ehli hakkında mı, yoksa îmân ehli hakkında mı düşündün?

Resûl aleyhisselâm cevab verdi:

— Hayır yâ Cebrâil. Onlar hakkında düşünmedim. Bil'akis, **Lâ ilâhe illallah** diyenler hakkında düşündüm.

Peygâmberimiz aleyhisselâmın bu cevâbı üzerine, Cebrâil aleyhiselâm onun elinden tuttu ve doğruca bir kabristana götürdü. Orada, Seleme oğullarından birinin mezarı başında durdular. Bir ara Cebrâil aleyhisselâm, önündeki mezara bir vuruş vurdu ve peşinden şöyle dedi:.

— Allah'ın izni ile kalk!...

Cebrâil aleyhisselâmın bu seslenişi üzerine kabirden birisi kalktı. Yüzü bembeyaz idi. Kalkarken bir taraftan da şöyle diyordu:

— Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlüllah. Elhamdü lillâhi rabbil'âlemîn = Allah'dan başka ilâh yoktur, Muhammed O'nun Resûlüdür. Her türlü hamd-ü senâ Allah'a mahsustur.

Mezârından kalkan ölü bunları söyledikten sonra, Cebrâîl aleyhisselâm ona hıtâben:

— Haydi yerine dön.

dedi. O da döndü. Vahiy meleği daha sonra bir başka mezara vurdu ve:

— Allah'ın izni ile kalk!

dedi. Ondan da bir adam çıktı. Fakat bunun yüzü kapkara, gözleri de yemyeşil idi. Kalkarken de bir taraftan şöyle diyordu:

— Ah kötülüklerim, vah kötülüklerim!..

O bunları söyledikten sonra, vahiy meleği ona da aynı şeyi söyledi:

— Haydi yerine dön!

O da yine mezârında kayboldu. Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm dedi ki:

— İşte böyle!... Her insan, hangi hâl üzere öldü ise kıyâmet günü de o hâl üzere haşredilir...

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Ölmek üzere olanlara lâ ilâhe illallâh kelime-i tevhîdini telkîn ediniz. Zîrâ kelime-i tevhid, günahları yokeder.**

Ashâb dedi:

— Yâ Resûlellah, hayâtta iken dendiğinde de yokeder mi?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Hayâtta iken daha çok yokeder, hayâtta iken daha çok yokeder...

Yine bu mevzûda, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— Ölmek üzere olanları hazırlayınız. Kendilerine lâ ilâhe illallah kelîme-i tevhîdini telkîn ediniz. Onları cennetle müjdeleyiniz. Zîrâ ister erkek olsun isterse kadın olsun, o dehşetli anda mutlaka sarsılır, perişan olur. Kişi dünyâyı ve dostlarını terketmek üzere bulunduğu bu sırada, Allah'ın düşmanı İblîs ona en yakındır. Ölmek üzere bulunanları ümitsizliğe düşürmeyiniz. Ölüm ânının sıkıntısı çetindir. O anda iş zordur. Muhammedin canını elinde tutan Allah'a yeminle söylerim ki, ölüm meleğinin, kişinin canını alırken meydana gelen acı, bin kılıç darbesinden daha acıdır.

Anlatılır ki, Mûsâ aleyhisselâm zamanında bir adam vardı. Zamânının en çok ibâdet edenlerindendi. Yine bir başka şahıs daha vardı ki o da zamânının en kötü insanıydı. Gün geldi. Bu iki kişi vefât etti. Mûsâ aleyhisselâma vahiy yoluyla bu iki kişi hakkında gelen haber ise şöyleydi:

— En âbid olan kişi cehennemlik, en kötü olan şahıs ise cennetliktir...

Buna hayret eden Mûsâ aleyhisselâm, her ikisinin de evine gitti. İşlemekte oldukları amelleri hakkında âile efrâdından malûmat edinmek istedi. Önce, zamânının en âbidi olan kişinin evine vardı. Karısına sordu:

— Onun ne gibi emelleri vardı?

Kadın dedi:

— Sizin de bildiğiniz gibi, o, zâamânında insanların en çok ibâdet edeniydi.

Mûsâ aleyhisselâm yine sordu:

— Daha başka ne gibi amelleri vardı?

Kadın dedi:

— Her akşam, döşeğine uzanınca şöyle derdi:

— Eğer Mûsâ'nın Allah katından getirdikleri hak ve doğru ise ne mutlu bize!...

Mûsâ aleyhisselâm, zamânının en kötü insanı olan şahsın evine vardığında onun karısına da sordu:

— Kocanızın ne gibi amelleri vardı?

Kadın dedi:

— Sizin de bildiğiniz gibi, o, zamanın en kötü insanıydı...

Mûsâ aleyhisselâm yine sordu:

— Daha başka ne gibi amelleri vardı?

Kadın dedi:

— Her akşam yatağına uzandığında şöyle derdi:

— Lâ ilâhe illallah = Allah'dan başka ilâh yoktur. Mûsâ aleyhisselâmın Allah katından getirdiği şeyler için Allah'a hamdolsun.

Rivâyet edildiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Bir kimse **Lâ ilâhe illallah** dediği zaman onun ağzından yeşil bir kuş çıkar. Onun iki kanadı vardır ve her ikisi de inci ve yâkutlarla süslenmiştir. İşte bu kuş, huzûr-u ilâhîye gitmek üzere yola çıkar. Kendisinin arı vızıltısına benzer bir vızıltısı vardır. Arş'ın altına vardığı sırada, huzûr-u ilâhîden gelen bir ses ona der ki:

— Sâkin ol! Sesini kes!..

Kelime-i tevhidden meydana gelen kuş ise şöyle cevab verir:

— Hayır. Beni söyleyen afvedilmedikçe sesimi kesmem...

Bunun üzerine, onu söyleyen kimse afvedilir.

Daha sonra, o kuşa yetmiş dil verilir. Ve o, bu yetmiş dille kıyâmete kadar sâhibi için istiğfâr eder. Kıyâmet günü olunca ise, hemen gelir. Sâhibini alarak kendisine kılavuzluk eder ve doğruca cennete götürür.

Anlatıldığına göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah, fir'avunu denizde boğduğu zaman Mûsâ aleyhisselâm Rabbına niyâzda bulunarak şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, bana öyle bir amel söyle ki, ben onu işleyeyim de bana olan bu nîmetinin şükrüne karşılık olsun.

Allah buyurdu:

— Yâ Mûsâ, **Lâ ilâhe illallah** de...

Fakat Mûsâ aleyhisselâm daha zor ve daha büyük bir amel istiyordu. Bunun üzerine Allah kendisine hıtâben buyurdu ki:

— Yâ Mûsâ, eğer yedi kat göklerle yeri terâzinin bir kefesine, **lâ ilâhe illallah** kelime-i tevhîdini de diğer kefesine koysan, kelime-i tevhîdin bulunduğu kefe ağır basacaktır.

Mücâhid der ki:

— Dört şey vardır ki, onların Allah'a ulaşmasını hiç bir şey önleyemez. Bunlar:

1) **Lâ ilâhe illallah** kelîme-i tevhîdi,
2) Kabul olunacağına inanılarak yapılan duâ,
3) Ananın - babanın evlâdına yapacağı duâ,
4) Mazlûmun zâlime karşı yapacağı duâdır.

Allah kendisinden râzî olsun, bir defasında ashâbdan biri şöyle dedi:

— Kim ki hulûs-u kalble ve ta'zîmle **Lâ ilâhe illallah** derse Allah onun büyük günahlarından dörtbinini mağfiret eyler.

Kendisini dinleyenler sordular:

— Yâ kendisinin hiç günâhı yoksa?...

Sahâbî dedi:

— Eğer kendisinin günâhı yoksa âile efrâdının ve komşularının günahlarını mağfiret eyler.

Denir ki:

— Yedi şeye riâyet eden:

1) Allah katında şerefli duruma yükselir,

2) Melekler nazarında şerefli olur,

3) Deniz köpüğü derecesinde çok da olsa Allah kendisinin günahlarını mağfiret eyler,

4) Allah'a kulluğun zevkine erer.

5) Gerek hayâtı, gerekse ölümü hayırlarla dolu olur.

Birincisi: Bir işe başlarken besmele çekmektir.

İkincisi: Her işin sonunda Allah'a hamdetmektir.

Üçüncüsü: Herhangi bir sûretle, az veya çok, dilinden fuzûlî veya kötü bir söz sudûr ederse hemen peşinden Allah'a istiğfâr etmektir.

Dördüncüsü: Herhangi bir şey hakında, yarın yaparım, fülân zaman yaparım...» dediğinde, peşinden **«İnşâllah!»** demektir.

Beşincisi: Kötü bir hal, kötü bir durumla karşılaşınca, **«Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm** = Allah'ın kudreti ve irâdesi hâricinde kâinatta hiç bir şey olmaz.» demektir.

Altıncısı: İster bedenî olsun isterse mâlî, büyük veya küçük, herhangi bir musîbetle karşılaştığı zaman, **«İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn** = Biz Allah'dan geldik, yine O'na döneceğiz» demektir.

Yedincisi: **Lâ ilâhe illallah** kelime-i şehâdetini söylemeyi gece-gün. düz ihmâl etmemektir.

Allah ondan râzî olsun, Mûâz İbni Cebel, ölümüne yakın bir sırada etrâfına toplanmış bulunan ahâlîye şöyle der:

— Biraz açılın. Beni serbest bırakın da Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işittiğim hadîsi söyleyeyim. Benim bu hadîsi söylememe mânî olmayın. Hem, siz de onu başkalarına nakledin. Ben, Resûl aleyhisselâmın şöyle dediğini işittim:

> **— Kim ki hulûs-u halble ve inanarak lâ ilâhe illallah — Allah'dan başka ilâh yoktur derse cennete girer.**

Bu husûsta, yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer iki hadîsleri de şu meâldedir:

— **Kime ki öleceği sıra lâ ilâhe illallah kelime-i şehâdeti telkîn olunursa o, cennete girer.**

— **Kimin ki dünyâdan ayrılırken son sözü lâ ilâhe illallah olursa, o, cennete girer...**

Abdullah oğlu Câbir'in anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Nûh aleyhiselâmın, oğluna emrettiği bir husûsu size naklediyorum. O, oğluna demişti ki:**

— **Ey oğlum, sana iki şeyi emrediyor, iki şeyi de menediyorum. «Lâ ilâhe illallahü vahdehû lâ şerike lehû = Allah'dan başka ilâh yoktur. O, tekdir. Eşi-ortağı yoktur.» demeni emrediyorum. Zîrâ şurası muhakkak ki, eğer terâzinin bir kefesine yer ile gökler konsa, diğer kefesine de lâ ilâhe illallah kelime-i şehâdeti konsa bu, onlara ağır basar.**

Yine sana, Sübhânellâhi ve bihamdihî demeni emrediyorum. Zîrâ bu da meleklerin ibâdeti, mahlûkatın duâsıdır. Mahlûkat onunla rızıklanır.

Seni, bir şeyi Allah'a eş tanımaktan menediyorum. Zîrâ şânı mübârek ve yüce olan Allah, bir şeyi kendisine eş tanıyana cenneti haram kılar.

Yine seni kibirlenip - büyüklenmekten menediyorum. Zîrâ hiç bir kimse yoktur ki, kalbinde zerre kadar kibir bulunsun da cennete girsin...

Hadîste, hulûs-u halble **lâ ilâhe illallah** diyenin cennete gireceği varit olmuştur. Bu durumda, ihlâs şarttır. Eğer ihlâs bulunursa, **lâ ilâhe illallah** sözü, onu söyleyeni günah işlemekten alıkor. Eğer bir kimse **lâ ilâhe illallah** dediği halde yine de günahlardan geri durmuyorsa bu, o sözü söylerken onun ihlâslı olmadığının emâresidir. Bu durumda, lâ ilâhe illalah özü onun yanında âdetâ bir emânettir. Emânet olan bir şey ise, gün gelir mutlaka geri alınır.

İmânları bahsinde insanlar iki kısımdır. Bunlardan biri, îmânları kendilerine bir ihsân olanlardır. Diğeri de, îmânları kendilerine emânet olanlardır. İmânları kendilerine bir ihsân, bir atâ olanlar günahlardan sakınırlar. Yâni bu çeşit îmân, sâhiblerini günah işlemekten korur. Bir ihsân ve bir atâ olan îmânın alâmeti budur. İmânları kendilerinde emânet - âriyet olarak bulunanlar ise günah işlemekten çekinmezler. Ayrıca, ibâdetlere de pek rağbet etmezler. Demek ki emânet-âriyet îmânın emâ-

resi, sâhibinin günah işlemekten çekinmemesidir. Çünkü emânet-âriyet-geçici olarak bulunulan bir yerde herhangi bir tedbîr alınamaz. İşte îmân da o kişide emânet olarak bulunduğu içindir ki, sâhibinin günah işlememesi husûsunda bir tedbir almamıştır.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyetine göre, peygamberimiz sallaâllahü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Lâ ilâhe illallâh, cennetin bedelidir.**

Diğer bir hadîs ise şöyledir:

— **Lâ ilâhe illallah, cennetin anahtarıdır.**

Denir ki:

— **Lâ ilâhe illallhah, cennetin** anahtarıdır. Ancak, bu anahtarın kapıyı açabilmesi için onun birkısım dişleri bulunmaktadır. Bu dişlerin belli - başlıları ise şunlardır:

1) Dâimâ Allah'ı zikreden, günahlardan ve gıybetten temizlenmiş bir dil,

2) Dâimâ Allah'dan korkan, hasedden ve hıyânetten temizlenmiş bir kâlb,

3) Gerek haram ve gerekse şüpheli şeylerden temizlenmiş bir mîde,

4) Günahlardan uzak ve dâimâ Allah yolunda bulunan uzuvlar.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem'e dedim ki:

— Yâ Resûlellah, bana öyle bir amel öğret ki, cennete yaklaşmama, cehennemden de uzaklaşmama vesîle olsun.

Resûl aleyhisselâm bana cevâben buyurdular:

— Kazârâ bir günah (kötülük) işlediğinde hemen peşinden mutlaka bir iyi amel işle. Zîrâ herbir iyiliğin karşılığı on mislidir.

Ben yine sordum:

— Yâ Resûlellah, Lâ ilâhe illallah demek de iyi ameller cümlesinden midir?

Buyurdular:

— Hem de iyi amellerin en iyisi cümlesindendir...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Huzeyfe İbni Yemân şöyle dedi:

— Bir zaman gelecek, İslâma bağlılık o derece azalacak ki; namaz nedir, oruç nedir,... kimse bilmeyecek. Öyle ki, o devrin insanları şöyle diyecekler:

— Bizden önce **Lâ ilâhe illallah** diyen insanlar varmış. Biz de diyoruz.

Huzeyfenin bu sözlerini dinleyenler kendisine sordular:

— Peki, sâdece **lâ ilâhe illallah** demeleri onlara bir fayda verecek mi?

Huzeyfe dedi:

— Evet. Onunla cehennemden kurtulup cennete girecekler...

——— o ———

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Kur'ân şefâatçıdır, sâhibi için çalışır. Binâen'aleyh, kim ki Kur'ânı kendisine kılavuz edinirse O, onu cennete götürür. Kim de Kur'ânı arkasına atarsa bu hâli de onu cehenneme sürükler.

Bu sözün îzâhı şudur:

— Kur'ân, kendisini okuyup esasları ile amel edene Allah nezdinde şefâatçı olur. Bu hususta, kur'ânın şefâat etme hakkı vardır. Yine Kur'ân, kendisini okumayan ve esasları ile amel etmeyenler hakkında da menfî şehâdette bulunur. Bu husûsta onun şehâdeti de doğru olarak kabul edilir. Kim ki Kur'ânı okur ve onun ahkâmı ile amel ederse o onu cennete götürür. Kim de Kur'ânı okumaz ve ahkâmı ile amel etmezse onun bu hâli de kendisinin cehenneme girmesine sebep olur.

Abdülhâris oğlu Nâfî, Hz. Ömer'in halîfeliği zamânında Mekke tahsildârı idi. Bir seferinde bir işi dolayısıyle Mekke'den ayrılmış, yerine vekil olarak da Ebû Ebzî oğlu Abdurrahmân'ı bırakmıştı. Hz. Ömer, tahsildarının Mekke'den ayrılmış olduğunu görünce kendisine sordu:

— Vekîl olarak yerine kimi bıraktın?

Nâfî dedi:

— Ebû Ebzî oğlu Abdurrahmân'ı bıraktım...

Abdurrahmân, âzâdlı kölelerden idi. Onun için, Hz. Ömer, tahsildarına şöyle dedi:

— Vazîfeli olarak Kureyşin başına âzâdlı kölelerden birini mi bıraktın?

Nâfî ise Hz. Ömer'e şu cevâbı verdi:

— Ey müminlerin halîfesi, yerime, en iyi Kur'ân okuyan birisinden başkasını bırakamazdım...

Onun bu cevâbı üzerine halîfe Hz. Ömer de şunları söyledi:

— Evet. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Kur'ân ile birçok insanları yüceltir, birçoklarını da alçaltır. Ebû Ebzî oğlu Abdurrahmân da, Allah'ın Kur'ân ile yücelttiği kişilerdendir...

ki Kur'ânı okur da Allah'ın kullarından birine verilen bir şeyin kendisine verilenden, yâni okuduğu Kur'ândan daha üstün olduğu inancında bulunursa, o kimse, Allah'ın büyük saydığını hakîr görmüş, hakîr saydığını da büyük görmüş olur. Çünkü Kur'ânı okuyup onun ahkâmı ile amel etmiş olmaktan daha büyük bir nîmet olamaz.

Kur'ânı okuyup ahkâmı (esasları) ile amel edenin; câhillik edene câhillik etmesi, mağrûrluk taslayana da mağrûrluk taslaması doğru değildir. Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel eden kişi, diğer insanlardan ahlâkça üstün olduğunu göstermelidir.

Allah kendisinden râzî olsun, bu mevzûda İbni Mes'ud'un bir kısım sözleri de şöyledir:

— Kur'ânı okuyan ve onun ahkâmı ile amel eden kişi, herkesin uyumakta olduğu bir sırada geceleyin, herkesin oruçsuz olduğu bir sırada oruçlu olarak gündüzleyin onu okûmalıdır. Yine herkesin neşelendiği bir sırada hüzünle, herkesin kahkahalar savurduğu bir sırada ağlamaklı, herkesin böbürlendiği bir sırada huşû ile,... Kur'ân okumalıdır. Kur'ân okuyan ağlamaklı, hüzünlü, halim, sâkin ve yumuşak olmalı; cefâkâr, gâfil, bağırıp-çağıran ve üfkeli ve sert olmamalıdır.

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebelin rivâyet ettiğine göre peygâmberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Üç şey vardır ki, onlar dünyâda yabancı gibidirler. Bunlar:**

1) Zâlimin zihnindeki Kur'ân,

2) Kötüler arasındaki iyi insan,

3) Okunmadığı evde Kur'ândır.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Ka'b oğlu Muhammed Kurazî şöyle dedi:

— Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel eden, sanki peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemi görmüş olur.

Muhammed Kurazî, daha sonra da şu âyeti okudu:

— ...**Şu Kur'ân bana, sizi de sizden sonrakileri de onunla korkutmam için vahyolundu**... (En'âm sûresi, âyet: 19).

Cennet derecelerinin, Kur'ân âyetlerinin adedi miktarınca olduğu söylenir. Kıyâmet günü olunca, dünyâda iken Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel edene denir ki:

— Oku, yüksel!...

Eğer Kur'ân'ın yarısını biliyorsa ve dünyâda iken onun ahkâmı ile amel etmişse kendisine şöyle denir:

— Eğer daha fazlasını bilmiş olsaydık dereceni mutlaka artırırdık...

Allah ondan râzî olsun, Hz. Hüseyin rivâyet eder.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Kim ki namazda kıyâmda iken Kur'ân okursa onun okumuş olduğu bu Kur'ân'ın herbir harfine karşılık kendisine yüz sevab vardır. Kim ki namazda otururken Kur'ân okursa, onun bu halde okumuş olduğu Kur'ânın herbir harfine elli ecir vardır. Namaz hâricinde Kur'ân okuyan ve ahkâmı ile amel eden kişiye ise herbir harfine karşılık on sevab vardır. Kim ki sırf ahkâmını öğrenmek ve sevab kazanmak maksadıyle, okunmakta olan Kur'ânı dinlerse onun için de herbir harfine karşılık bir sevab vardır. Kim ki hatmedinceye kadar Kur'ânı okur ve ahkâmı ile amel ederse Allah katında onun için makbul bir duâ vardır. Bu duânın karşılığını ya dünyada alır veya âhırette...**

Resûl aleyhisselâmın yine bu konudaki bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— **Üç zümre insan vardır ki, onların hakkını ancak münâfık olanlar istihfâf edebilir. Bunlar:**

1) **Âdil devlet adamları,**
2) **İslâmın muzafferiyeti uğrunda saçını ağartanlar,**
3) **Kur'ânı ezberleyip ahkâmı ile amel edenlerdir.**

Allah ondan râzı olsun, Ebû Ümâme Bâhilî anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, Kur'ânı okumağa ve ahkâmı ile amel etmeğe bizi teşvîk ederek şöyle buyurdu:

— Kur'ânı öğreniniz!...

Sonra yine Kur'ânın fazîletini anlattı ve şöyle buyurdu:

— Hiç şüphe yok ki, kıyâmet günü Kur'ân, mensublarının en çok ihtiyâç duydukları şey olarak gelir. En güzel bir sûretle, kendisini okuyup ahkâmı ile amel etmiş olan kişinin yanına vararak der ki:

— Beni tanıyor musun?

Onu okuyan sorar:

— Kimsin sen?

Kur'ân der:

— Ben; senin çok sevdiğin, çok şerefli kabul ettiğin, uğrunda geceleri uyumadığın, gündüzleri de durup dinlenmediğin şeyim!...

Kur'ânın bu sözleri üzerine, dünyâda iken onu okuyan ve ahkâmı ile amel eden kişi de der ki:

— İhtimâl ki sen Kur'ânsın!...

Kur'ân, daha sonra Allah'a varır. Bu sırada sağına saltanat, soluna da ebediyet oturtulur. Ayrıca, saltanat tâcı da başına giydirilir. Bundan

başka, dünyâda iken Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel etmiş olanın anasına - babasına öyle hulleler giydirilir ki, dünyâ ve dünyânın kat kat misli onun bedeli olamaz. Onlar, kendilerine giydirilen bu paha biçilmez hulleleri görünce şöyle derler:

— Bunlar bize nereden geldi. Bizim bunlara hak kazanacak amelimiz yoktu...

Kendilerine cevâben denir ki:

— Bunlar size, çocuğunuzun dünyâda iken Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel etmiş olmasının bereketine verilmiştir...

Yine bu mevzuda Allah Resûlünün bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— Zehrâveyn'i yâni Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini çok okuyunuz ve ahkâmı ile amel ediniz. Zîrâ bu ikisi, kıyâmet günü gelirler de tıpkı bulutların güneşi örtmesi gibi kişinin hatâlarını örterler. Okuyanlara huccet olurlar. Bakara sûresini okuyunuz ve ahkâmı ile amel ediniz. Zîrâ onu okuyup ahkâmı ile amel etmek berekettir. Terketmek ise hasret ve nedâmettir. Sihirbazlar ona tesir edemezler. Unutmayın ha, bu söylediklerim; onu okuyup esasları ile mutlaka amel edenler, bu esasları çiğnemiyenler ve onu geçim vâsıtası yapmayanlar içindir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Vakkas oğlu Sa'd şöyle der:

— Kim ki okumakta olduğu Kur'ân'ın hatmini gündüz bitirirse melekler akşama kadar kendisine duâ ederler. Eğer geceleyin bitirirse, sabaha kadar duâ ederler. Melekler, insanların hatimlerini gündüzleyin yapmalarını severler.

Allah rahmet eylesin, Abdullah İbni Mubârek der ki:

— Melekler, insanların, hatimlerini yaz günleri gündüzün başında yâni sabahleyin, kış günleri de gecenin başında yâni akşamleyin bitirmiş olmalarını arzularlar. Tâ ki böylece çok istiğfârlara nâil olsunlar. Zîrâ melekler, hatimin tamamlandığı andan itibâren, eğer gündüz ise gece oluncaya kadar onu okuyan için istiğfâr ederler, yâni o kimse için Allah'dan mağfiret dilerler.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arî'nin rivâyet ettiğine göre, bir defasında bu mevzuda peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kur'ânı okuyan ve ahkâmı ile amel eden mümin tıpkı bir kavuna benzer ki kokusu da güzeldir, tadı da.

Kur'ânı okumayan mümin, hurmaya benzer ki, tadı güzeldir, fakat kokusu yoktur.

Kur'ânı okuyup ahkâmı ile amel etmeyen günahkâr, reyhâna ben-

zer ki kokusu güzeldir fakat tadı acıdır.

Kur'ânı hem okumayan hem de ahkâmı ile amel etmeyen günahkâr ise Ebûcehil karpuzuna benzer ki, kokusu bulunmadığı gibi tadı da acıdır...

Bu husûsta, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer bâzı hadîsleri de şu meâllerdedir:

Allah ondan râzî olsun, Âmir oğlu Ukbe rivâyet eder:

— **Kurânı sessizce okuyan, sadakayı gizlice veren gibidir. Kur'ânı açıktan okuyan, sadakayı açıktan veren gibidir.**

Hadîsin îzâhı şudur:

— Eğer Kur'ân sessizce ve gösterişsizce okunursa ne a'lâ. Eğer sırf başkalarını da Kur'ân okumağa teşvîk gâyesiyle sesli okunur ve başkalarına da işittirilirse bu da daha fazîletlidir.

Allah ondan râzî olsun Abdullah oğlu Velîd rivâyet eder.

— **Günâhlar bana gösterildi. Onların arasında, önceleri Kur'ânı ezberlediği ve ahkâmı ile amel ettiği halde sonraları hem Kur'ânı unutan hem de ahkâmı ile amel etmeyen kişinin günâhından daha büyük bir günah görmedim.**

Allah ondan râzî olsun, Habîb oğlu Talk rivâyet eder:

— **Kim ki önceleri Kur'ânı öğrenir de hiç bir özrü bulunmadığı halde sonraları onu unutursa Kur'ânın herbir âyeti karşılığında kendisinin bir derecesi düşürülür. Kıyâmete de elleri kesik ve da'vâlı olarak gelir. Kur'ân kendisinden da'vacı olur.**

— **Kim ki önceleri Kur'ânı öğrenir de sonraları hiç bir özür yokken onu unutursa kıyâmet günü elleri kesik olarak gelir.**

Allah ondan râzî olsun Dahhâk şöyle der:

— Kim ki Kur'ânı öğrenir de sonraları sebepsiz yere onu unutursa mutlaka günaha batar, musîbetlere ma'ruz kalır.

Dahhâk, bu sözlerinin doğruluğuna delîl olarak şu âyeti gösterir:

— **Size gelen her musîbet, mutlaka kendi ellerinizin işleyip kazandığı günahlar yüzündendir...** (Şûrâ sûresi, âyet: 30)

Kur'ânı unutup bir kenara atmaktan daha büyük musîbet ne olabilir ki!....

Allah ondan râzî olsun, İmâm A'zam Ebû Hanîfe şöyle der:

— Kur'ânı senede iki defa okuyan onun hakkını vermiş olur. Zîrâ

Reşûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, senede bir defa Kur'ânı Cebrâil aleyhisselâma okurdu. Vefât ettiği sene ise iki defa okumuştu.

***

Müellif, merhûm Ebülleys Semerkandî'nin Kur'ân üzerine yazdıkları bunlardan ibârettir. Fakat biz, zamânımızda müslümanların Kur'ân karşısındaki perîşan ve yürekler acısı durumunu nazar-ı îtibâra alarak bu konuda mutlaka bir şeyler söylemek gerektiği kanâatindeyiz. İtirâf etmek zorundayız ki, zamânımızın müslümanları Kur'ânın mâhiyetini, hakîkatını, gâyesini, ne olup ne olmadığını,... bilmemektedirler. Bunun netîcesi de, onların günlük yaşayışında Kur'ânın ilâhî esaslarının hemen hemen hiç bir rolü yoktur. Yâni Kur'ânın, günlük hayâtta insanlara tavsiye ettiği hareket ve davranış tarzları aslâ yaşanmamakta ve tatbîk edilmemektedir. Bunun sebebini biraz da zamânımızın müslümanlarının, Kur'ânın ortaya koyduğu esasları bilmemiş olmalarında aramak gerekir. Ancak, bir husûsa da hemen işâret edelim ki, müslümanlıkta bilmemek, yâni cehâlet ma'zeret sayılmaz. Müslüman mutlaka bilmek ve öğrenmek zorundadır.

Müslümanların, günlük hayâtta Kur'ânın esaslarını yaşamamalarının başlıca iki temel sebebi vardır. Bunlardan biri cehâlettir, yâni hayâtta yaşanması ve tatbîk edilmesi gereken esasları bilmemiş olmalarıdır. Gerçekten bugün, sözde müslüman olan birkısım insanlar, Kur'ân esaslarının sırf câhili olmaları yüzünden onları hayâtlarında yaşayamamaktadırlar. Diğer sebep de nefsânî duygu ve arzuların gâlip gelmesidir. Yâni bir kısım insanlar, günlük hayâtta yaşanması gereken Kur'ân esaslarını bilmektedirler. Fakat kendilerinin hevâî - nefsânî duygu, emel ve arzuları daha baskın geldiği için o esasları yaşayışlarında tatbîk etmemektedirler.

Biz burada, başlıca şu husûsları aydınlığa kavuşturmağa çalışacağız:

1) Kur'ân nedir, mâhiyeti, hakîkatı, gâyesi?
2) Bugünün Müslümanının Kur'âna bakışı,
3) Hakîkî bir müslümanın Kur'âna bakışı nasıl olmalı?

Her ne kadar biz burada üç ayrı mâdde sıralamış isek de, gerçekte bunların üçü de bir bütün olarak izâh edilmesi gereken bir tek husûsdan ibârettir. Bu bakımdan, meselenin îzâhını ayrı ayrı ele almıyacak ve bir bütün hâlinde açıklamağa çalışacağız. Şu halde, her şeyden önce bugünün müslümanının Kur'ân karşısındaki tavrına bir göz atalım:

— Bugünün müslümanı, dili ile Kur'ânın sâdece teleffuzculuğunu yapar. Yâni hayvanların da müşterek olduğu bir et parçası olan dil ile Kur'ânı sâdece okur veya bir başkasına okutur. Bu okuyuş veya okutuş, hemen hemen tam bir mâddî hareketten ibârettir. Yâni kişinin varlığının mâdde kısmının birer parçası olan dilden veya kulaktan öteye geçemez.

Rûha aslâ işlemez. Dolayısıyle günlük hayâttaki fiil, hareket ve davranışlarda Kur'ânın ilâhî esaslarının tesîri görülmez. Kısacası, bugünün müslümanının Kur'ân ile olan alâkası, onu sâdece dil ile okumaktan veya okutmaktan veyâhut da kulak ile dinlemekten veya dinletmekten ibârettir.. Bu da şu iki maksatla yapılır:

1) Sevab almak,

2) Ölülerin rûhuna ithâf etmek,

İşte günümüzün müslümanı, zaman zaman okuduğu veya okuttuğu Kur'ânı bu iki gâyeden biri için okur veya okutur. Umumîyetle bu okuma veya okutmaların da belli zamanları vardır. Meselâ Ramazan günleri, Bayram arefeleri, mevlid-kandil günleri, perşembe-Cuma günleri, ölülerin sene-i devriyeleri, cenâze olduğu günler,... bu cümledendir. Bunlar ve benzeri günlerde, Allah'ın kelâmı Kür'ân, raflardan indirilir, dolablardan, torbalardan çıkarılır. Ele alınarak veya bu işin ticâret erbâbı olan hâfız efendiler vâsıtasıyle dillerle teleffuzu yapılır, kulaklarla âhengi dinlenir. Sonra da yine yerine konur. Teleffuz veya âhenk ihtiyâcı duyulacak ikinci bir zamana kadar da Allah'ın kelâmı hem mâddesiyle hem de ma'nâsiyle orada durur. Hayâta ve günlük yaşayışa aslâ girmez. Diyebiliriz ki, bugünkü bu anlayış ve tatbîkat ile, Allah'ın kelâmı Kur'ân, âdetâ bir ölüler kitâbı durumuna düşürülmüştür. Zâten son birkaç asırdanberi müslümanların içinde bulundukları perîşan hâl de onların, ellerindeki o ilâhî ve muhteşem kitâbı bir kenâra attıklarının ve ölüler kitâbı hâline getirdiklerinin açık delîlidir. Eğer bu insanlar, Allah'ın kelâmının ölülere değil, dirilere geldiğini idrâk etmiş olsalardı muhakkak ki bugün içinde bulundukları rûhî sefâlet ve perîşanlığa düşmezlerdi. Çünkü ilâhî kelâm, baştanbaşa hayât, hareket ve canlılık ile doludur. Ancak, nasıl ki raflarda veya dolablarda dizi dizi durmakta olan nefis yemeklerin, durdukları yerde bedenimize bir faydası olmazsa aynen bunun gibi, evlerimizde tozlanan ve muayyen zamanlarda sâdece teleffuzculuğu-tegannîciliği yapılan Kur'ânın da ictimâî hayâtımızda faydası görülmez. Suyun adını dilimizle söylemek veya kulağımızla dinlemek, o anda hissetmekte olduğumuz susuzluğu ne derece giderebilirse, Allah'ın kelâmının sâdece teleffuzculuğunu yapmak veya dinlemek de ictimâî dertlerimizi o derece giderebilir. Susuzluktan çatlayacak dereceye gelmiş birisinin, önünde durmakta olan suyu içeceği yerde sâdece suyun adını söylemekle yetinmesi ve bununla su içtiğini sanması ise ma'nâsızlıkların en büyüğüdür.

Bu girişten sonra, şimdi de Kur'ânın ne olup ne olmadığına ve hakîkî bir müslümanın Kur'ân karşısındaki tutumunun nasıl olması gerektiğine kısa bir göz atalım. Hemen ifâde edelim ki bu husûsların îzâhını da yine âyetlerin ışığında yapacağız. Öyleyse: Kur'ânın ne olduğunu önce yine

Kur'ân'dan dinleyelim. Bir âyet şu meâldedir. Allah, Resûlüne hıtâben şöyle buyurur:

— **Bu Kur'ân öyle bir kitabdır ki, onu sana, bütün insanları Rabb-lerinin izniyle zulmetlerden nûra, o mutlak gâlib ve hamde lâyık olan Allah'ın yoluna çıkarman için indirdik.** (İbrâhim sûresi, âyet: 1)

Demek ki azîz okuyucularım, Kur'ânın bir gâyesi, bir hedefi vardır. Bizi götürmek istediği bir nokta vardır. Allah'ın kelâmı Kur'ân bizi bir noktadan alıp başka bir noktaya götürmek, bir halden uzaklaştırıp başka bir hâle koymak için gelmiştir. Kısacası Kur'ân bizi zulmeten uzaklaştırıp nûra kavuşturmak için gelmiştir. Onun bizi uzaklaştırmak istediği nokta zulmettir. Götürmek yâni kavuşturmak istediği nokta da nûrdur. Ancak, biz, sâdece dilimizle Kur'ânın teleffuzculuğunu yapmak veya kulağımızla âhengini dinlemekle zulmetten kurtulup nûra kavuşamayız. Tıpkı susuz olduğumuz zaman, karşımızda durmakta olan suyun adını söylemek veya sesini dinlemekle susuzluğumuzu gideremiyeceğimiz; aç olduğumuz zaman yanıbaşımızda duran yemeğin ismini teleffuz etmekle veya bu teleffuzu dinlemekle açlığımızı gideremiyeceğimiz gibi...

Meselenin iyice aydınlığa kavuşması için, insanın yapısına kısa bir göz atacağız. Allah'ın, yeryüzünde kendisine halife olarak yarattığı şu insanın yapısı iki temel unsurdan meydana gelmiştir. Bunlardan biri bedendir. Diğeri de rûhtûr Beden, insanın yapısının mâddî kısmını teşkîl eder. Rûh ise ma'nevî kısmını meydana getirir. Yâni beden, yapısı îtibâriyle mâddîdir, el ile tutulur, gözle görülür. Rûh ise yapısı îtibâriyle mâddî değildir, ma'nevîdir. El ile tutulmaz, gözle görülmez. Fakat varlığını fiil ve hareketleriyle yâni bedendeki tezâhürleri ile belli ettirir. Beden ile rûh, yapıları tibariyle birbirinden tamâmen farklı iki ayrı unsur olmakla berâber ikisi bir arada insanı meydana getirirler. Bütün bunlardan başka, insanı meydana getiren esas unsur rûhtur. Beden ise ikinci derecede kalmaktadır. Yâni insan, esas îtibâriyle rûhu ile insandır. Bedeni ile insan değildir. Nitekim ruhsuz bir bedene artık insan demiyoruz. Bil'akis, sâdece cesed diyoruz. Ne var ki, biz fânî insanların nazarında, insanın insan olarak varolabilmesi ise ancak beden ile rûhun mutlaka bir arada bulunmasiyle mümkündür. Zîrâ rûh unsuru, biz insanlar tarafından görülen bir unsur değildir. Bu konuda hiç hatırdan ırak edilmemesi gereken bir husûs da rûhun hâkim unsur oluşudur. Esâsen biraz önceleri de ifâde etmiş olduğumuz gibi, insanı meydana getiren esas unsurun rûh oluşu ve beden unsurunun ikinci derecede kalışı da bunu gösterir. Kısacası, rûh hâkim unsurdur. Beden ise rûhun emrinde bir vâsıtadan ibârettir. Bir benzetme yapmak istersek şöyle diyebiliriz:

— Bir at ile binicisini, veya bir otomobil ile sürücüsünü göz önüne

alırsak, insanı meydana getiren iki unsurdan rûh, binici veya sürücü mesâbesinde, beden de at veya otomobil mesâbesindedir...

İnsanın yapısında beden ve rûh olmak üzere birbirinden tamâmen farklı iki ayrı unsur bulunduğu gibi, ayrıca herbir unsurun da kendine hâs birtakım hâl ve vasıfları vardır. Bedene mahsus hâl ve vasıfların belli-başlıları şunlardır:

1) Açlık - susuzluk hâli,
2) Tokluk hâli,
3) Sıhhatsizlik - hastalık hâli,
4) Sıhhatlilik hâli.

Rûha mahsus hâl ve vasıfların belli-başlıları da şunlardır:

1) Ahlâklılık veya güzel ahlâklılık hâli,
2) Ahlâksızlık veya kötü ahlâklılık hâli.

Ahlâklılık hâlinde bulunan rûhda başlıca şu vasıflar görülür:

1) Sevgi,
2) Merhamet,
3) Şefkat,
4) Yardımlaşma - muâvenet,
5) Adâlet,
6) Cömertlik,
7) Hakşinaslık,
8) Tevazu,
9) Dürüstlük,
10) Kanâat,
11) Hüsn-ü zan,
12) İhsân - iyilik,
13) Hürmet,
14) İnsaf,
15) Afvedicilik,
16) İhlâs,
17) Vekar,
18) Sabır - sebât.

Ahlâksızlık hâlindeki bir rûhda görülen belli başlı vasıflar ise şunlardır:

1) Enâniyet - benlik,
2) Hakyeyicilik,
3) Merhametsizlik,
4) Hased
5) Zulüm,
6) Kin,

7) İntikâm,
8) Hamiyyetsizlik,
9) Hırs,
10) Tamah,
11) Fitne - fesatçılık,
12) Kibir,
13) Gurûr,
14) Yalancılık,
15) Sû-i zan,
16) Hîlekârlık,
17) Hıyânet,
18) Cimrilik,
19) Vefâsızlık,
20) Hayâsızlık,
21) Tecessüs,
22) Gıybet,
23) Adâvet - düşmanlık,
24) İnsafsızlık.

Bedene mahsus tokluk ve sıhhatlilik hallerine **bedenin müsbet halleri**, açlık - susuzluk ve hastalık - sıhhatsizlik hallerine de **bedenin menfî halleri** diyebiliriz. Muhterem okuyucularımız takdîr buyururlar ki, bedenin bizce arzu edilen makbul hâli, onun tokluk ve sıhhatlilik hâlidir. Yâni hiçbirimiz aç kalmayı veya hastalanmayı arzulamayız. Aç kalmamak ve hastalanmamak için ne lâzımsa yaparız. Kısacası, bedenin menfî hâli demek olan açlık - susuzluk ve hastalık - sıhhatsizlik hâlinde bulunmayı hiçbirimiz istemeyiz. Dâimâ bedenimizin müsbet ve arzulanan hâlinde bulunmak isteriz. Yine, açlık veya susuzluk hâlimizi gidermek için mutlaka bir şeyler yemek veya içmek gerektiğine inanırız. Acıktığımız veya susadığımız zaman, meselâ yiyeceklerin veya içeceklerin isimlerini dilimizle söylemek ve teleffuz etmek yerine, onlardan fiilen yemek veya içmek cihetine gideriz. Çünkü bilir ve inanırız ki, yiyecekleri dilimizle söylemekle açlığımız, içecekleri söylemekle de susuzluğumuz giderilmiş olmaz. Bu arada, meselâ birisi, yiyecekleri dilimizle söylemekle açlığımızın, içecekleri söylemekle de susuzluğumuzun giderilmiş olacağını söylese, onun mutlaka aklından zoru olduğuna hemen hükmederiz.

Rûha mahsus ahlâklılık veya güzel ahlâklılık hâline **rûhun müsbet hâli**, ahlâksızlık veya kötü ahlâklılık hâline de **rûhun menfî hâli** diyebiliriz. Muhterem okuyucularımız takdîr buyururlar ki, rûhun bizce arzu edilen hâli onun müsbet hâli, yâni güzel ahlâklılık hâlidir. Hiçbirimiz, kötü ahlâklı olmayı, hiç olmazsa, hakkımızda **«kötü huylu, ahlâksız»** denmesini arzulamayız. Öyle ki, kendimize ahlâksız denmesine kızarız. De-

mek ki rûhun menfî hâli, hiç bir sûretle arzulanmayan bir haldir. Fakat itirâf edelim ki, rûhumuzun menfî hâlinde bulunmayı hiç birimiz aslâ arzulamamak ve kabul etmemekle berâber, çoğumuz çok kerre bu halde bulunmaktan da kurtulamayız. Nitekim rûhumuzun menfî hâlinde kendisinde bulunabileceğini söylediğimiz ve biraz önce belli-başlılarını verdiğimiz vasıflara bir göz atarsak bunlardan hiç değilse birkaçının kendi rûhumuzda varolduğunu acı da olsa hissederiz. Daha önceki paragraflarda, rûhun hâkim unsur olduğunu, bedenin ise rûhun emrinde bir vasıtadan ibâret olduğunu söylemiştik. İşte rûhun beden üzerindeki hâkimiyeti bu müsbet veya menfî vasıflar yardımıyle olur. Yâni beden, rûhun sâhib bulunduğu müsbet veya menfî birtakım vasıfların kendisinde tezâhür ettiği bir mahaldir. Meselâ ruh, merhamet vasfına sâhipse, beden vâsıtasıyle hârice aksedecek hâl ve davranış da merhametlilik olacaktır. Eğer rûh, merhametsizlik vasfına sâhibse, beden vâsıtasıyle hârice aksedecek hâl ve davranış da merhametsizlik olacaktır. Eğer rûh, adâlet vasfına sâhipse beden vâsıtasıyle hârice aksedecek hâl ve davranış da adâlet olacaktır. Eğer rûh, adaletsizlik vasfına sâhipse beden vâsıtasıyle hârice aksedecek hâl ve davranış da adâletsizlik olacaktır. Eğer rûhda câmertlik vasfı varsa beden vâsıtasıyle harice aksedecek hâl ve davranış da cömertlik olacaktır. Eğer rûhda cimrilik vasfı varsa beden vâsıtasıyle hârice aksedecek hâl ve davranış da cimrilik olacaktır... Bunu böylece çoğaltabiliriz. Bunlardan birincileri rûhun müsbet hâline, yâni ahlâklılık hâline âit hâl ve vasıflardır. İkincileri de rûhun menfî hâline, yâni kötü ahlâklılık hâline âit hâl ve vasıflardır...

Gerek bedenin, gerekse rûhun müsbet veya menfî halleri arasındaki en bâriz vasıf da şudur:

— Bedenin gerek müsbet hallerinin ve gerekse menfî hallerinin netîcesi şahsın münhasıran kendisine râcîdir. Meselâ aç-susuz veya hasta olmanın verdiği acı ve sıkıntı da, tok ve sıhhatli olmanın verdiği huzûr ve râhat da kişinin kendi şahsında kalır, munhasıran kendi şahsında hissedilir. Yâni, meselâ bir kimsenin aç-susuz veya hasta olmasıyle diğer insanların da aç-susuz veya hasta olması gerekmez. Halbuki rûhun gerek müsbet hallerinin ve gerekse menfî hallerinin netîcesi kişinin kendi şahsından ziyâde başkalarına râcîdir. Meselâ rûhda mevcut merhametsizlik duygusunun bedendeki tezâhürünün neticesi başkalarına râcîdir. Yâni bir kimsenin rûhundaki merhametsizlik duygularının zararını başkaları çeker. Çünkî rûhunda o duyguyu taşıyan kişi, merhametsizliği başkalarına yapacaktır. Yine meselâ

1) Bir kişinin rûhunda mevcut insafsızlık duygusunun zararı, o şahsın kendisinden ziyâde başkalarına dokunacaktır. Çünkü kişi, insafsızlığı kendisine değil, başkalarına yapacaktır.

2) Bir kişinin rûhunda mevcut hayâsızlık duygusunun zârarı o şah-

sın kendisinden ziyâde başkalarına dokunacaktır. Çünkü kişi hayâsızlığı kendisine değil, başkalarına karşı yapacaktır.

3) Bir kişinin rûhunda mevcut adâletsizlik duygusunun zararı başkalarına dokunacaktır. Çünkü o kişi, adâletsizliği kendisine değil, başkalarına yapacaktır.

4) Bir kişinin rûhunda mevcut hased duygusunun zararı başkalarına dokunacaktır. Çünkü rûhunda bu duyguyu taşıyan kişi, kendine karşı değil, başkalarına karşı hased edecektir.

5) Bir kişinin rûhunda mevcut vefâsızlık duygusunun zararı başkalarına dokunacaktır. Çünkü kişi vefâsızlığı kendisine karşı değil, başkalarına karşı yapacaktır.

6) Bir kişinin rûhunda mevcut sû-i zan duygusunun zararı başkalarına dokunacaktır. Çünkü kişi sû-i zannı kendi şahsına karşı değil, başkalarına karşı yapacaktır.

Hâsılı muhterem okuyucularımız, bu misâlleri, rûhun menfî vasıfları sayısınca çoğaltabiliriz. Bütün bunlardan çıkan kesin netice ise, rûhun menfî vasıflarının zararının, onları rûhunda taşıyan şahsın kendisinden ziyâde başkalarına dokunduğudur. Bu ise, cemiyetin bütün fertlerini yâni topyekûn cemiyeti alâkalandırır. Şu halde, fertlerin rûhlarında müsbet ve güzel hâl ve vasıflara sâhib bulunmaları cemiyete iyilik getirecektir. Kötü ve menfî duygu ve vasıflara sâhib bulunmaları ise zarar, zıyan ve kötülük getirecektir. Öyleyse herbirimiz, cemiyette zararlı bir unsur olmamak için, rûhumuzu müsbet ve faydalı duygularla bezenmiş ve techîz edilmiş hâle getirmeliyiz. Menfî ve zararlı duyguları ise rûhumuzdan uzaklaştırmalı, onlara rûhumuzda aslâ yer vermemeliyiz. İşte rûhlarımızı menfî ve zararlı duygu ve vasıflardan temizleyerek müsbet ve faydalı duygu ve vasıflarla bezeme ve techîz etme işine **zulmetten nûra çıkmak** denir. Çünkü rûhları müsbet ve faydalı duygu ve vasıflarla bezenmiş fertlerin meydana getirdiği bir cemiyet hayâtı huzûr ve sükûn içinde olur, yâni nûr içinde olur. Rûhları menfî ve zararlı duygu ve vasıflarla kararmış fertlerin meydana getirdiği bir cemiyet hayâtı ise huzûrsuzluk, sıkıntı ve ıztırâb içinde olur, yâni zulmet içinde olur. Şimdi bu açıklamaların ışığı altında, konunun başında meâlini vermiş olduğumuz âyete bir kerre daha bir göz atalım. Allah buyurur:

— **Bu Kur'ân öyle bir kitabdır ki, onu sana, bütün insanları Rabblerinin izniyle zulmetlerden nûra, o mutlak gâlib ve hamde lâyık olan Allah'ın yoluna çıkarman için indirdik** (İbrâhim sûresi, âyet: 1)

Demek ki muhterem okuyucularım, Kur'ân bizi, rûhlarımızın menfî hâlinden uzaklaştırıp müsbet hâline kavuşturmak için gelmiştir. Daha değişik bir ifâde ile, Kur'ân bizi kötü ahlâklılık hâlinden uzaklaştırıp

güzel ahlâklılık hâline koymak için gelmiştir. Biraz önceleri, rûhumuzun menfî hâlindeki yâni kötü ahlâklılık hâlindeki belli-başlı vasıflarını saymıştık. Güzel ahlâklılık hâline geçebilmek için bunları ve benzerlerini rûhumuzdan söküp atmamız gerekmektedir. **İşte Kur'ân** ile **hadîsler,** daha geniş bir ifâde ile, **dîn,** bütün bu menfî ve zararlı vasıfları bir bir belirtir ve rûhların onlardan temizlenmesini ister. Ayrıca bunun yollarını da gösterir.

Muhterem okuyucularımız hatırlayacaklardır, bu konunun başında insanın yapısına bir göz atmış ve onu meydana getiren iki temel unsurdan herbirinin kendine hâs birtakım hâl ve vasıfları bulunduğunu ifâde etmiştik. Meselâ açlık - susuzluk, tokluk, hastalık, sıhhatlilik,... bedenin belli - başlı vasıfları idi. Güzel ahlâklılık, kötü ahlâklılık,... da rûhun vasıfları idi. Kur'ân, bizi rûhen terbiye etmek, rûhlarımızdaki menfî ve zararlı hâl ve vasıfları giderip onların yerine müsbet ve faydalı hâl ve vasıfları yerleştirmek için geldiğine göre, acaba bu iş, Kur'ânı sırf dillerimizle okumakla veya kulaklarımızla dinlemekle sağlanamaz mı? Daha değişik bir ifâde ile söylersek, acaba, rûhlarımıza işlemeden, sâdece dillerimizle okuduğumuz veya kulaklarımızla dinlediğimiz Kur'ân, bizi güzel ahlâklı insanlar yapabilir mi?

Bu sorunun doğru cevâbını verebilmek için, bedenin bir hâlini göz önüne getirmek mecbûriyetindeyiz. Bildiğimiz gibi, bedenin meselâ bir açlık - susuzluk hâli vardır. Onun bu hâlini gidermek için de birtakım yiyeceklerle içecekler mevcuttur. Acaba bedenin açlık - susuzluk hâlini giderebilmek için ne yapmamız gerekir? Şüphesiz ki birtakım yiyeceklerle içecekler yemek ve içmek değil mi? Fakat biz, karnımızın aç olduğu bir zamanda, yanıbaşımızda mevcut yiyecekleri fiilen yemesek de, meselâ onların adlarını dilimizle söylesek veya onların adlarını dili ile sayan birisini dinlesek, nasıl olur? Acaba bu hareketimizle karnımız doymuş olur mu? Şüphesiz ki böyle bir şeyi düşünmek bile akıl ve hayâl dışıdır. Nerde kaldı ki karnımız doymuş olsun...

Veyahut da, herhangi bir râhatsızlığımız bulunduğu ve elimizde de bu rahatsızlığımıza devâ olan ilâçların ismini ihtivâ eden bir reçete varolduğu bir zamanda, biz, onları alıp ta'rîfeye uygun olarak kullanacağımız yerde, meselâ zaman zaman bu ilâçların sâdece isimlerini okusak veya birisi okusa da biz de dinlesek, acaba bu hareketlerimizin derdimize devâ olması mümkün müdür? Şüphesiz ki böyle bir iddiâda bulunmamız, bizim aklımızdan zorumuz olduğuna hükmedilmesi için kâfîdir. Nerde kaldı ki, reçetedeki ilâçların ismini dilimizle söylemekle veya onları okumakta olan birişinden dinlemekle derdimiz şifâ bulsun!...

İşte değerli okuyucularım, zamânımızın müslümanları, Kur'ân karşısındaki bugünkü tutum ve davranışları ile bilerek veya bilmeyerek, karnı aç iken yanıbaşındaki yiyecekleri yemek yerine, dili ile onların sâdece

isimlerini teleffuz eden ve bununla doymuş olacağını sanan kişinin, veya elindeki reçetedeki ilâçları alıp ta'rifeye uygun olarak kullanma yerine zaman zaman onların sâdece isimlerini okumakla yetinen ve bununla iyileşeceğini iddiâ eden hastanın durumuna düşmektedirler. Aç birisi, dili ile yiyeceklerin ismini saymakla ne derece doymuş olursa, Kur'ânın söylediklerini bizzât ve fiilen yapma yerine, dili ile âyetleri sâdece okumakla veya dinlemekle yetinen birisi de rûhunu menfi ve zararlı hâl ve vasıflardan o derece kurtarmış olur. Susuz birisinin, suyu bizzât ve fiilen içme yerine, onun sâdece lafzını telaffuz etmek veya onu teleffuz eden birisini dinlemekle susuzluktan kurtulabileceğini hangi şaşkın iddia edebilir? Reçetedeki ilâçların isimlerini zaman zaman hastaya okutmak veya onları okuyan birisini ona dinletmekle bu hastanın hastalığının iyileşeceğini hangi idrâk sahibi söyleyebilir?...

Azîz okuyucularım, bu yazdıklarımızdan daha beteri de, zamânımızın müslümanlarının Kur'ânı bir ölü kitabı durumuna düşürmüş olmalarıdır. Gerçekten bugün Allah'ın kelâmı Kur'ân, birçok müslümanların nazarında âdeta bir ölü kitâbıdır. Sanki o ilâhî ve muhteşem kitab, dirilere değil ölülere gelmiştir. Dirilere hitâb etmemekte, ölülere hitâb etmektedir. Bir kısım müslümanlar, bu anlayış ve bu istikamette bir tatbikât içinde bulunmaktadırlar. Bir ömür boyu, onu bir defacık olsun kendisi için, onun ne dediğini ve ne istediğini anlamak için okumayan müslüman, ölülerin sene-i devriyelerinde veya muayyen günlerde bol bol teleffuzunu yapmakta, okuyup ölülerinin ruhuna bağışlamaktadır. N'olurdu bu gâfil ve şaşkın müslüman onu bir defa da kendisi için okumuş olsaydı. N'olurdu, bir ömür boyu onun teleffuz ve tegannisini yapıp yaptıracağına bütün ömrü boyu bir defacık olsun bir âyetinin ne istediğini anlamağa çalışsaydı... Allah'ın kelâmının, ölülere değil dirilere hitâb ettiğini düşünerek onun ne istediğini anlamağa çalışmak yerine ölülerin rûhu için teleffuzculuk yapmakla ömür tüketen gâfil ve zavallı müslümanların bu hâli bize, kendisi aç ve susuz iken, yanıbaşındaki yiyeceklerle içecekleri alıp doğruca mezarlığa koşan ve oradaki ölülere bu yiyeceklerle içeceklerin isimlerini sayan kişinin hâlini hatırlıyor. Meselâ şânı yüce olan Allah, Kur'ân'da, dirilere hitâb ediyor ve şöyle buyuruyor:

— **Şüphesiz ki müminler ancak kardeştirler. O halde kardeşlerinizin arasını bulun ve kötülük yapmaktan sakının, Allah'a sığının. Tâ ki Allah'ın merhametine mazhar olasınız.** (Hucurât sûresi, âyet: 10)

Âyet, başlıca şu esasları dile getiriyor:

1) Müminlerin mutlak sûrette kardeş olduğu,
2) Herhangi bir sûretle, kardeşler arasına nifak, ayrılık ve düşmanlık girdiği takdirde aralarının düzeltilmesi gerektiği,

3) Müminlerin hayâtta birbirlerine kötülük yapmaktan, zarar-zıyan vermekten mutlak sûrette sakınmaları gerektiği,

4) Allah'ın merhametine, ancak birbirlerine kardeşçe muâmele edenlerin nâil olabileceği.

Daha değişik bir üslûpla, biz bu esasları şöyle de ifâde edebiliriz:

1) Müslümanlar birbirlerinin kardeşidirler. Binâen'aleyh, günlük hayatta birbirleriyle olan alış-verişlerinde, münâsebet ve muâmelelerinde, kısacası her türlü fiil ve hareketlerinde birbirlerine karşı kardeşçe davranmalı, kardeşce muâmele etmelidirler. Böyle hareket etmeleri, müslüman oluşlarının zarûrî bir neticesidir. Günlük hayatında, diğer müslümanlara karşı bu şekilde davranmayanlar ise müslümanlığın bu baş umdesini çiğnemiş olurlar.

2) Herhangi bir sûretle, müslümanlar arasına nifak, ayrılık, ihtilâf ve düşmanlık girdiği takdirde hemen bunun giderilmesi ,cemiyetin fertleri arasında ayrılıklara - gayrılıklara, dargınlıklara ve kırgınlıklara meydan verilmemesi gerekir. Zîrâ dînin en başta gelen hedeflerinden biri de cemiyet hayâtında huzûr ve âhengın sağlanmasıdır. Onun için, huzûr ve âhengi bozan her hareket dînce reddedilmiş, hoş karşılanmamıştır. Cemiyet hayâtında huzûr ve âhengi bozan sebeplerin başında da fertler arasındaki ayrılıklar, gayrılıklar, ihtilâflar, dargınlıklar ve anlaşmazlıklar gelir. İşte bunun içindir ki Allah'ın kelâmı, herhangi bir sûretle araları bozulmuş müslümanların aralarının hemen bulunmasını emrediyor, umum müslümanları bununla mükellef ve vazîfeli kılıyor.

3) Mâdem ki bütün müslümanlar birbirlerinin kardeşidirler ve mâdem ki cemiyet hayâtını râhat, huzûrlu ve âhenkli halde tutmak dînin başta gelen umdelerindendir. O halde müslümanlar günlük hayatta birbirlerine kötülük yapmamalı, zarar ve zıyan vermemeli; yolda, sokakta, alış-veriş hayâtında, konuşmalarda, hâsılı her türlü muâmele ve münâsebetlerinde birbirlerine karşı dâimâ kardeşçe davranmalıdırlar.

4) Kâinâtın yaratanı ve sâhibi Allah'dır. Kur'ân da Allah'ın kelâmıdır. Orada belirtilen ilâhî esasları tatbîk etmekle mükellef ve vazîfeli tutulanlar da insanlardır. Fakat insanlar bu ilâhî esaslara uymak vazifesiyle, öldükten sonra değil, hayâtta iken mükelleftirler. Yâni Kur'ân'ın esaslarını yerine getirme vazîfesiyle ölüler değil, diriler mükellef ve vazîfelidir. Şu halde, hayâttakiler onlara riâyet etmelidirler. Tâ ki Allah'ın merhametine mazhar olabilsinler.

Görüldüğü gibi muhterem okuyucularım, Allah'ın kelâmı bütünü ile dirilere hitâb ediyor. Söylediği şeyleri yapmakla dirileri mükellef tutuyor. Hâl böyle iken, dirilerin bunları yapmayıp da mezar taşları arasında teleffuzculuk yapmaları ma'nâsızlığın ta kendisi değil mi? Biraz önceleri de

ifâde etmiş olduğumuz gibi, zamânımızın müslümanlarının bu hâli bize, kendisi aç ve susuz birisinin, yanıbaşındaki yiyecekleri yeyip içecekleri içerek karnını doyuracağı ve susuzluğunu gidereceği yerde, onları alıp doğruca kabristana giderek mezar taşları arasında yiyeceklerin isimlerini okuyup saymasını hatırlatıyor.

Bizim buradaki birkısım sözlerimiz yanlış anlaşılmasın. Biz bu sözlerimizle, ölülerimize Kur'ân okunmasın veya okunmaz demek istemiyoruz. Şunu ifâde etmek istiyoruz ki, Allah'ın kelâmı Kur'ân'ın esaslarını yaşamak ve tatbik etmekle mükellef olanlar bizleriz. Ölülerimizin ise, bizlerin onlar için yapacağı duâlarla hayırlara ihtiyâcı vardır. Bu ise, Kur'ân okumakla olabileceği gibi, başka herhangi bir sûretle de olabilir.

Bir başka âyet:

Allah buyuruyor:

— ...**İyilik etmek, kötülüklerden sakınmak husûsunda birbirinizle yardımlaşın. Günah işlemek ve haddi tecâvüz etmek husûsunda yardımlaşmayın. Allah'dan korkun. Muhakkak ki Allah, cezâsı çok çetin olandır** (Mâide sûresi, âyet: 2)

Âyette başlıca şu husûslar dile getiriliyor.

1) İyilik husûsunda birbirimize yardımcı olmak,
2) Kötülük husûsunda birbirimize aslâ yardımcı olmamak,
3) Kötülükler husûsunda Allah'dan korkmak,
4) Allah'ın azâbının çok çetin olduğunu unutmamak.

Görülüyor ki muhterem okuyucularımız, bütün bunlar, hayâttakilerin riâyet etmesi gereken hususlar. İyilik, hayatta iken yapılabilecek bir şeydir. Bizler iyiliği bu dünyada iken yapabiliriz. Hâl böyle iken, bu hayâtta iyilikler yapmayan ve diğer insanlara faydalı olmayan birisi acaba mezarında mı iyilikler yapacak? Yâhut, iyilikler yapmak, ölülere mahsus bir şey mi ki, kendisi bu cemiyette iyi bir insan olmuyor da Allah'ın kelâmını kaptığı gibi mezar taşları arasında, yukarıdaki husûsları dile getiren âyeti okuyor..

Sözün kısası değerli okuyucularım, Allah'ın kelâmı, hep bize hitâb ediyor. Biz hayâttakilerin bir şeyler yapmasını istiyor. Esâsen akıl da bunun böyle olması gerektiğini bize gösteriyor. Öyleyse geliniz, muhterem müslümanlar, Allah'ın kelâmına sarılalım. Teleffuzculuğu, tegannîciliği bırakalım da Allah'ın kelâmının ne demek istediğini, bizi nereden nereye da'vet ettiğini anlamağa ve anladığımızı da yaşamağa, tatbîk etmeğe çalışalım. Bir ömür boyu, papağanvârî onun teleffuzculuğunu yapacağımıza bir - iki âyetini, meselâ biraz önceleri meâllerini vermiş olduğumuz iki âyeti anlamağa ve gereğini yapmağa çalışalım.

Bu konuda söylenecek çok şeyler var. Ancak, biz, onların hepsini İSLÂM AHLÂK VE FAZİLETİ isimli eserde söylemiş bulunuyoruz. O eserde KUR'ÂN NEDİR başlığı altında bir bölüm vardır. İşte bu bölümde, bir müslümanın Kur'ân'a bakışının ve Kur'ân karşısındaki tavrının nasıl ve neler olması gerektiği bütün tafsilâtı ile anlatılmıştır. Şu anda bu satırları okumakta olan değerli okuyucularıma, rûhumun derinliklerinden gelen hâlisâne bir samîmiyet ve ihlâsla ifâde etmek isterim ki, Kur'ân hakkında sâhib olabilecekleri en kesin, en açık ve en tatmin edici ma'lûmatı yalnız ve yalnız İSLÂM AHLÂK VE FAZİLETİ isimli eserde bulabileceklerdir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, kalemimize ilâhî bir lûtfu olarak kabul ettiğimiz İSLÂM AHLÂK VE FAZİLETİ isimli eserde, değerli okuyucularımıza dikkat ve îtinâ ile mutlaka okumalarını tavsiye edeceğimiz başka konular da vardır. Meselâ şu başlıkları taşıyan konular, behemehal ve mutlak sûrette okunması gereken bahislerdir:

1) Dîn nedir?
2) İbâdetler.
3) Müslüman kimdir?
4) Tasavvuf nedir?

Allah'dan hâlisâne niyâzım, onları okuyan muhterem okuyucularımı ilâhî feyizlerinden mahrum etmemesidir.

———— O ————

İLİM TAHSİL ETMENİN FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, Kays oğlu Kesîr anlatır:

— Bir defasında ben, sahâbeden Ebûdderdâ ile birlikte Dımışk câmi-inde oturmaktaydım. Bir ara bir adam geldi ve Ebûdderdâ'ya hıtâben:

— Yâ Ebûdderdâ, ben, peygamber şehri Medîne'den tâ buraya, sırf senin Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işitmiş olduğun bir hadîsi öğrenmek için geldim.

dedi. Anlaşılıyordu ki, adam, ta Medîne'den gelmekteydi. Ebûdderdâ kendisine sordu:

— Ticâret maksadıyle veya herhangi bir iş için değil de, gerçekten sırf bunun için mi geldin?

Adam dedi:

— Hayır. Herhangi bir maksadla değil, sırf bu hadîsi öğrenmek için geldim...

Bunun üzerine Ebûdderdâ söze başladı ve şunları söyledi:

Ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işittim. Diyordu ki:

— **Kim ki ilim öğrenme maksad ve gâyesiyle yola çıkar veya öğrenme gayret ve meşgalesi içine girerse, Allah ona cennet yollarından birini kolaylaştırır. Melekler, sırf onun bu yola girmesine duydukları sevinçten ötürü, kanatlarını kendisinin ayakları altına sererler. Göklerde - yerde ne varsa hattâ denizlerin derinliklerindeki balıklar bile, âlimler için istiğfar ederler. Âlim kişinin âbid kişiye üstünlüğü, ondördünde, Ay'ın diğer yıldızlara olan üstünlüğü gibidir. Âlimler, peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, mîrâs olarak ne para bırakırlar ne de pul, onlar, mîrâs olarak sâdece ilim bırakırlar. İşte kim ki peygamber mîrâsı olan bu ilmi alırsa büyük bir haz-nasîb almış olur.**

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd şöye der:

— İki çeşit obur vardır. ki aslâ doymazlar. Bunlardan biri ilim oburudur. Diğeri de mal-mülk-dünyâlık oburudur. Vâkıâ bunlar oburlukta müsâvidir. Fakat gerçekte hiç de müsâvi değillerdir. Zîrâ ilim oburu, daha fazla ilim tahsil ettikçe Allah'in rızâsına daha fazla yaklaşmış, yâni Allah'ın rızâsını kazanmakta daha da yükselmiş olur Buna karşılık mal-mülk oburu ise, daha fazla kazandıkça daha fazla azar. Demek ki birisi müsbet yönde terakkî ettiği halde diğeri tam bunun tersi istikamette yol almakta yâni düşmekte ve alçalmaktadır...

İbni Mes'ûd, bunları söyledikten sonra şu âyetleri okudu:

— ...**Allah'dan, kullarının ancak âlim olanları korkar**... (Fâtır sûresi, âyet: 28).

— ...**Okumamaktan, öğrenmemekten sakın. Çünkü insan, mal - mülk-servet sebebiyle kendisini ihtiyâçdan vâreste görünce mutlaka azar**. (Alak sûresi, âyet: 6, 7).

Allah rahmet eylesin, İbni Sîrîn anlatır:

— Bir defasında, Basra'da bir câmiye girmiştim. İçeri girdiğimde, Serî oğlu Esved'in, cemâate bir şeyler anlatmakta olduğunu gördüm. Câmideki ahâlinin bir kısmı onun etrâfında toplanmıştı. Yine câminin başka bir köşesinde toplanmış olan birkısım fıkıh ehli de dînî - fıkhî meseleler hakkında sohbet etmekte ve müzâkere yapmaktaydılar. Ben hemen bu iki topluluk arasında namaza durdum. Namazı bitirince kendi kendime şöyle dedim:

— Şimdi ben, şu Serî oğlu Esved'in meclisine gitsem, belki de onların kabul olacak bir duâsı yanı sıra benim duâm da kabul olunur. Onlara gelecek ilâhî bir rahmetin yanı sıra belki bana da bir rahmet gelir...

Daha sonra yine kendi kendime dedim ki:

— Eğer fıkıh meselelerinden bahsetmekte olan şu diğer meclise dâhil olsam, belki de şimdiye kadar bilmediğim bir meseleyi öğrenir ve onunla amel ederim...

İşte böylece, ona mı gideyim, buna mı gideyim derken bir karara varamadım. Neticede hiçbirine gitmeyerek câmiden çıktım. Fakat o gece yatıp uykuya dalınca, rüyâmda birisini gördüm. Tanımadığım bu şahıs, bana şunları söyledi:

— Eğer dün câmide, fıkhî meselelerin konuşulmakta olduğunu gördüğün topluluğun yanına otursaydın, Cebrâil aleyhisselâmın da orada oturmakta olduğunu müşâhede ederdin...

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde şöyle buyururlar:

— Allah'ın cehennem azâbından âzâd ettiği kişileri görmek isteyenler ilim öğrenenlere baksınlar. Muhammed'in canını kudret elinde tutan Allah'a yeminle söylerim ki, ilim öğrenmek maksadıyla âlîmlerin kapısına giden bir insanın öğrendiği herbir harf ve attığı herbir adım karşılığında Allah kendisine bir senelik ibâdet ecri verir. Ayrıca, yine attığı herbir adım mukabilinde onun için cennette bir şehir inşâ eder. İlim öğrenen kişi toprak üzerinde yürüdükçe bütün yeryüzü kendisi için istiğfârda bulunur. Akşamdan sabaha, sabahdan akşama,... mağfirete uğramış olarak çıkar. Melekler onlar için şâhidlik ederek derler ki:

— İşte bunlar, Allah'ın cehennemden âzâd ettiği kişilerdir..

Allah rahmet eylesin, Ebû Ca'fer anlatır:

— Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem câmiye girmiş ve orada oturmakta olan iki ayrı topluluk görmüştü. Bunlardan biri zikir çekiyordu. Diğeri de dînî - fıkhî meseleleri öğrenmekle meşgul oluyor, ilim müzâkeresi yapıyor, Allah'a duâlarda bulunuyordu. Bu her iki meclisi de gören Allah Resûlü, şöyle buyurdular:

— Her iki topluluk da hayırlı bir iş yapmakta. Ancak, birinin yapmakta olduğu, diğerininkinden daha şerefli ve daha fazîletli. Şu zikir yapanlar, Allah'a duâlarda bulunmuş oluyorlar. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, dilerse kendilerine bir şey verir, dilerse vermez. Şu dînî - fıkhî meseleleri konuşup ilim müzâkeresi yapanlara gelince, onlar da bir taraftan kendileri bir şeyler öğreniyorlar diğer taraftan da bilmeyenlere öğretiyorlar. Bana gelince, şüphe yok ki ben de bir muallim, bir öğretici olarak gönderildim. İşte bu meclis, diğerinden daha şereflidir...

Ve, bunları söyleyen Allah Resûlü, daha sonra kendisi de oraya oturdu.

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ şöyle der:

— Bence, ilimden bir mes'ele öğrenmek, bir geceyi ibâdetle ihyâ etmekten daha iyidir.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında İbni Abbâs, bir mecliste kendisini dinlemekte olan ahâliye şöyle demişti:

— Sizler, amelin ilimden daha hayırlı olduğu bir zamandasınız. Fakat ileride öyle bir zaman gelecek ki, ozaman, ilim amelden daha hayırlı olacak...

Allah ondan râzî olsun, Saîd Hudrî'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— **Yeryüzündeki amellerin en şereflisi üçtür. Bunlar:**

1) **İlim tahsil etmek,**
2) **Allah yolunda cihâd,**
3) **Helâlinden kazanmaktır.**

Zîrâ ilim tahsil eden kişi Allah'ın sevdiğidir. Allah yolunda cihâd eden gâzî, O'nun velîsidir. Çalışıp helâlinden kazanan ise Allah'ın dostudur.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Allah'ın rızâsından başka maksadlar için öğrenilmiş bir ilim, henüz sâhibi ölmeden ona gâlebe çalar ve Allah rızâsı için tahsil edilmiş duruma gelir. Sırf Allah rızâsı için ilim tahsil eden bir kişi, Allah katında, tıpkı gündüzünü oruçla, gecesini de namazla geçiren kişi gibidir. Kişinin ilimden bir mesele öğrenmesi, Ebû Kubeys dağı kadar altını Allah yolunda harcamasından daha hayırlıdır.**

Bir defasında Abdullah İbni Mubârek'e soruldu:

— İlim öğrenmek ne zamâna kadar iyidir?

O, şu cevâbı verdi:

— Cehâlet kötü geldiği müddetçe...

Yine anlatılır ki, Abdullah İbni Mubârek ölüm döşeğinde iken yanında birisi vardı. Bu şahıs, ölüm serhoşlukları içinde bulunan Abdullah İbni Mubârek için birtakım ilmî meseleler yazıp kendisine okuyordu. O sırada orada bulunanlardan biri dedi ki:

— Yâ Abdullah, bu ölüm ânında da mı ilim öğreniyorsunuz?

İbni Mubârek'in cevâbı şu oldu:

— Belki de şu âna kadar bilmediğim bir mesele öğrenirim de bana faydalı olur...

Allah ondan râzı olsun, Muâz İbni Cebel şöyle der:

— Ey Müslümanlar, ilim öğreniniz. İlim tahsîl ediniz. Zîrâ ilmin öğrenilmesi iyilik, aranması ibâdet, müzâkeresi tesbîh, mütâleası cihad, bilmeyenlere öğretilmesi sadaka, ehline dağıtılması Allah'a yakınlıktır. Şunu unutmayınız ki, ilim, cennet ehlinin konaklarına giden yoldur. Yine ilim, yalnızlıkta yoldaş, gurbette arkadaş, tenhalarda sırdaş, genişliklerde kılavuz, darlıklarda yardımcı, dostlar katında süs, düşmanlara karşı silâhtır. Allah, milletleri onunla yükseltir. Hayırda kendilerini önder ve kumandan yapar. Öyle ki, diğer milletler onlara uyar, onların yolunda gitmeye mecbur kalır. Melekler, ilimde ileri gidenlerin dostluğuna rağbet ederler. Kanatları ile onları okşarlar. Gerek yaş gerek kuru her şey, hattâ denizlerdeki balıklar, ister karalarda olsun ister denizlerde, ehlî olan veya

olmayan bütün canlılar,.. ilim ehli için istiğfârda bulunurlar. Zîrâ ilim; kalbleri cehâletten kurtaran hayât, gözleri karanlıktan kurtaran kandil, bedenleri za'fiyetten kurtaran kuvvettir. Hayırlı ve Allah katında derecesi yüksek kişilerin mertebesine ancak ilimle ulaşılabilir. Gerek dünyevî, gerekse uhrevî yüce derecelere ancak ilimle erişilebilir. İlmin tefekkürü gündüzleyin oruca, müzâkeresi de geceleyin namaza denktir. Akrâba ve yakınlara onunla kavuşulur. Helâl - haram onunla bilinir. İlim önderdir, kılavuzdur. Amel ise ona tâbidir, ondan sonra gelir. İlme ancak bahtiyarlar nâil olur. Bedbahtlar ise ondan mahrum kalır...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî, bir defasında bir topluluğa şunları söyledi:

— Ben, Allah yolunda cihâddan daha şerefli bir şey bilmiyorum. Ancak, ilim tahsili bundan müstesnâdır. Zirâ ilim tahsili, Allah yolunda cihâd etmekten daha şereflidir. İlimden bir mesele öğrenmek maksadıyle evinden çıkan kişiyi melekler kanatları ile sararlar. Gökteki kuşlar, yerdeki yırtıcı ve vahşî canlılar, denizdeki balıklar, kendisine istiğfârda bulunurlar. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, yetmiş sıddîk sevâbı verir. Ey müslümanlar, ilim öğreniniz. İlim öğrenebilmek için Allah'dan huzûr, mülâyemet ve vekar talebinde bulununuz. Kendisinden ilim öğrendiklerinize de, ilim öğrettiklerinize de tevâzû gösteriniz. İlminizle âlimlere karşı övünmeyiniz. Câhiller üzerinde de ilminizi baskı unsuru yapmayınız. İlminizi, devlet büyüklerine muhâlefet vesîlesi etmeyiniz. Yine ilminizle Allah'ın kullarına karşı büyüklenmeyiniz. Sonra, Allah'ın gazabına uğrayıp da burnunun üstüne cehenneme düşen zâlim âlimlerden olursunuz. Ey müslümanlar, öyle bir ilim taleb ediniz ki, Allah'a ibâdet husûsunda size zararlı olmasın. Yine Allah'a o şekilde ibâdet ediniz ki, ilim tahsili hususunda size zararı dokunmasın. Zîrâ bu ikisi, yâni ilimle ibâdet ancak her ikisi de bir ölçü dâhilinde oldukları takdirde fayda verir. Siz asla, ilim öğrenmeyi bir kenâra iterek sırf ibâdetle meşgul olan ve buna, derileri kemiklerine yapışıncaya kadar devam edip sonra da kılıçları ile halkın üzerine yürüyen kişiler gibi olmayın. Eğer bu kişiler, ilim öğrenmeyi bir kenâra itmemiş olsalardı da kendilerine gerekli ilimleri tahsîl etselerdi muhakkak ki öğrendikleri o ilimler onları yapmakta oldukları yanlış hareketten alıkordu. Şunu unutmayınız ki, bilgisizce bir şey yapan, kendisini hedefe götüren yolda tersine giden kişi gibidir. Böyle bir kişi hedefine ulaşmak için daha fazla gittikçe ondan daha fazla uzaklaşmış olur. Hem, câhilce ve bilgisizce iş yapan kişinin ifsâd ettiği ıslâh ettiğinden daha fazladır...

Tam bu sırada, dinleyenlerden birisi Hasan Basrî'ye sordu:

— Ey Ebû Saîd, bu ilmi kimden öğrendin?

Hasan Basrî dedi:

— Bu ilmi öğreninceye kadar, Bedir savaşına katılmış yetmiş sahâbî

ile düşüp kalktım. Kırk sene de gurbet ellerde dolaştım. Ancak ondan sonradır ki bugünkü ilmime sâhib olabildim...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Ebûdderdâ, bir topluluğa şunları söylemişti:

— Ey ahâli, bakıyorum da âlimleriniz ölüp gittiği halde câhilleriniz ilim öğrenmiyor. Ortalıktan ilim kalkmadan ilim öğreniniz. İlmin kalkması, âlimlerin yokolması demektir.

Allah ondan râzî olsun, Amr İbni Âs'ın rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, durup dururken ilmi kaldırmaz. Bil'akis ilim, âlimlerin ölmesi ile kalkar. Öyle ki, hiç bir âlim kalmayınca, halk, birtakım câhilleri kendilerine önder seçerler ve lüzum ettikçe onlara meselelerini sorarlar. Onlar da, bilmedikleri halde sorulanlara cevaplar verirler. Böylece, hem kendileri dalâlete düşerler, hem de başkalarını dalâlete düşürürler...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında İbni Mubârek'e soruldu:

— Eğer Allah sana, bu akşam, yatsı namazından sonra öleceğini bildirmiş olsaydı o vakte kadar ne yapardın?

Dedi:

— İlim öğrenirdim...

Bir defasında İbrâhim Nahaî şöyle demişti:

— Fıkıh âlimi dâimâ namazdadır...

Kendisine soruldu:

— Nasıl olur?

Dedi:

— Zîrâ o, dâimâ Allah'ı anmakta ve helâli helâl, haramı da haram olarak ilân etmektedir.

Denir ki:

— Âlimler, devirlerinin kandilleridir. Her bir âlim, kendi devrinin kandilidir. Öyle ki, zamânının insanları onunla aydınlanırlar...

Allah rahmet eylesin, Ebû Ca'd oğlu Sâlim anlatır:

— Ben bir köle idim. Efendim beni üç yüz dirheme satın almış ve âzâd etmişti. Bunun üzerine, hangi sanatı meslek edineyim acaba diye düşündüm. Neticede, ilmi, bütün sanatlara tercih ettim. Kısa zamanda o derece ilim-irfân sâhibi olmuştum ki, zamanın halîfesi ziyâretime geldi. Fakat ben onunla görüşmeyi kabul etmedim.

Allah rahmet eylesin, bir defasında sâlih Merî, zamânın halîfesinin huzuruna çıkmıştı. Halîfe onu kendi tahtının üstüne oturttu. Bunun üzerine sâlih Merî'nin dilinden şu cümleler döküldü:

— Hasan Basrî söylemiş... Doğru söylemiş...

Bu sözleri işiten halîfe sordu:

— Ne demiş Hasan Basrî?

Sâlih Merî dedi:

— **Hasan Basrî, «İlim, şerefli kişinin şerefini artırır. Kulu, hürler mevkiine yükseltir.»** demiş. Yoksa, ilim olmasa, Sâlih Merî kim oluyor ki, halîfenin tahtına otursun!..

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik şöyle der:

— Çin'de dahi olsa ilim öğreniniz. Zîrâ ilim öğrenmek herbir müslüman için zarûrîdir.

Allah ondan râzı olsun, Abdullah oğlu Avn anlatır:

— Bir defasında, Ebû Zer Gıffâri'ye bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Ben ilim öğrenmek istiyorum. Fakat öğrendiğim ilmi boşa çıkarıp onunla amel edememiş olmaktan korkuyorum...

Ebû Zer Gıffâri'nin ona cevâbı şu oldu:

— Senin için, ilme yaslanmak cehâlete yaslanmaktan daha hayırlıdır.

Bu şahıs, Ebû Zer Gıffârî'nin yanından ayrılınca, doğruca Ebûdderdâ'ya gitti ve aynı soruyu ona da sordu. Ebûdderdâ da kendisine şu cevâbı verdi:

— Şurası muhakkak ki, insanlar hangi hâl üzere ölmüşlerse o hâl üzere haşredilirler. Âlim âlim olarak, câhil de câhil olarak...

Aynı şahıs, daha sonra Ebû Hüreyre'nin yanına gitti ve aynı soruyu ona da sordu: Ebû Hüreyre de kendisine şu cevâbı verdi:

— Sen bir şeyi terketmekle uğradığın kayıpdan daha büyük bir şey kaybetmiş değilsin! Kendisiyle amel edememiş olmaktan korkarak ilim öğrenmeyi terketmek en büyük kayıptır. Bundan daha büyük bir kayıp yoktur. Öyleyse, kendisiyle amel edememe korkusundan dolayı ilim öğrenmeyi terketmek yanlış bir harekettir...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şöyledir:

— **Dîn ilimlerini öğrenmekten daha şerefli bir şeyle Allah'a ibâdet edilmemiştir. Dîn ilimlerini tahsil etmek, Allah'a yapılan ibâdetlerin en şereflisidir. Şeytanın nazarında, hakîkî bir dîn âlimi bin âbidden daha zorludur. Hem, her şeyin bir direği vardır. Dînin direği de dîn ilimleridir.**

Anlatılır ki, bir defasında Basra ahâlisi, ilmin mi yoksa malın mı daha şerefli olduğu husûsunda ihtilâfa düşmüş, kimisi ilmin maldan daha şerefli olduğunu, kimisi de malın ilimden daha şerefli olduğunu iddiâ etmişti. Bunun üzerine, meselenin İbnî Abbâs'a sorulmasına karar verdiler ve Medîne'ye bir adam gönderdiler. Giden şahıs, meseleyi İbni Abbas'a aynen sordu. Cevab şöyleydi:

— İlim, maldan daha şereflidir...

Fakat giden şahıs, bu cevabla yetinmeyerek İbni Abbâs'a sordu.

— İlmin maldan daha şerefli olduğu husûsunda delîl isterlerse ne diyelim?

İbni Abbâs'ın buna cevâbı da şöyle oldu:

— Eğer ilmin daha şerefli olduğuna dâir delîl isterlerse de ki:

— İlim maldan daha şereflidir. Çünkü:

1) İlim peygamperlerin mîrâsıdır. Mal ise Fir'avunların mîrâsıdır.

2) İlim seni korur. Halbuki malı sen korumak zorunda kalırsın.

3) Allah, ilmi sâdece sevdiklerine verir. Halbuki malı sevdiğine de verir, sevmediğine de. Hattâ sevmediklerine daha çok verir. Görmüyor musun ki Allah ne buyuruyor:

— **Eğer bütün insanlar, küfre imrenecek bir tek millet hâline gelmeyecek olsaydı, çok esirgeyen Allah'a küfreden kimselerin evlerinin tavanlarını, üstünden çıkacakları merdivenleri, odalarının kapılarını ve üzerine yaslanacakları tahtları hep gümüşten yapardık. Kendilerini altın zînetlere boğardık. Halbuki bunların hepsi de dünya hayatının geçici metâından başka şeyler değildir. Âhıret saâdeti ise, Rabbının indinde ancak küfürden ve günahlardan kaçınanlara mahsustur.**
(Zuhruf sûresi, âyet: 33 - 35).

4) İlim, harcamakla eksilmez. Halbuki mal, harcamakla eksilir.

5) Malın sâhibi ölünce adı - sanı anılmaz olur. Halbuki âlim ölse de ismi anılmakta devam eder.

6) Malın sâhibi ölüdür. Halbuki âlimler ölmez. Yaydıkları ilimleri sâyesinde yaşarlar.

7) Mal sâhibi, malını nereden kazanıp nereye sarfettiği husûsunda hesaba çekilir. Halbuki ilim sâhibinin öğrenip öğrettiği herbir mesele karşılığında kendisine cennette bir derece vardır...

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Hz. Ali şöyle der:

— İnsanlar üç kısımdır. Bunlardan biri, Allah'ı tanıyan âlimlerdir. Diğeri, kurtuluş yolunda ilim - irfân öğrenenlerdir. Bu ikisinin dışındaki insanlar ise esen rüzgârın yönüne tâbî eşyâya benzerler. Rüzgârın yönüne göre yön değiştirirler. İlim maldan daha hayırlıdır. İlim seni korur. Halbuki malı sen korumak zorunda kalırsın. İlim, başkalarına verildikçe yâni başkalarına öğretildikçe güzelleşir, artar. Halbuki mal başkalarına

verildikçe azalır, tükenir. Dünyâ durdukça âlimler de ilimleri ile yaşarlar. Vâkıâ ortada bedenleri yoktur. Fakat kalblerde hayâlleri mevcuttur...

Allah ondan râzî olsun, Ebûdderdâ şöyle der:

— İlmi öğreten de öğrenen de Allah katındaki ecirde eşittir. Esas itibâriyle insanlar iki kısımdır. Bunlardan biri öğretenler diğeri de öğrenenlerdir. Bu ikisinin dışındakilerde ise hayır yoktur...

——— o ———

İLMİ İLE ÂMİL OLMAK

Allah ondan râzı olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadisleri şu meâldedir:

— Âlimler, devlet büyüklerinin haksız işlerine âlet olmadıkları ve dünyevî menfaatlere boyun eğmedikleri müddetçe Allah'ın kulları üzerinde peygamber eminleri, peygamber vekilleridir. Dünyevî menfaatlere boyun eğdikleri anda ise peygamberlere ihânet etmiş olurlar. Bu takdirde onlardan ayrılınız, kendilerinden sakınınız!..

Allah ondan râzı olsun, Ebûdderdâ şöyle der:

— Kişi, öğrenici olmadıkça âlim olmaz. İlmi ile âmil olmadıkça da âlim sayılmaz.

— Bilmeyene bir defa yazıklar olsun! Bilip de bildiği ile amel etmeyene ise yedi defa yazıklar olsun!..

— Ben, kıyâmet günü, bana hitâben, **«Yâ Uveymir, ne öğrendin?»** denmesinden korkmuyorum. Bil'akis, **«Yâ Uveymir, ilminle ne gibi ameller işledin?»** denmesinden korkuyorum.

İsâ aleyhisselâm der ki:

— Öğrenen, öğrendiği ile amel eden ve öğrendiğini de öğreten, göklerin melekûtunda **Büyük** olarak çağrılır.

Allah ondan râzı olsun, bir defasında Hz. Ömer, Abdullah İbni Selâm'a sordu:

— İlim erbâbı kimlerdir?

Abdullah İbni Selâm dedi:

— İlmi ile âmil olanlardır.

Hz. Ömer bir daha sordu:

— İnsanların sinelerinden ilmi gideren şey nedir?

Abdullah İbni Selâm dedi:

— Tamahdır...

İsa aleyhisselâm şöyle der:

— A'mânın taşımakta olduğu bir lâmbanın ona ne faydası olabilir. Bu lâmbadan sâdece başkaları aydınlanır. Evin dışındaki bir kandilin karanlık eve ne faydası olabilir. Bunun gibi, kendisiyle amel etmediğiniz hikmetli sözlerin size ne faydası olabilir... Hepsi meyve vermeyen ağaçların, hepsi mürşid olmayan âlimlerin, hepsi güzel olmayan meyvaların, hepsi faydalı olmayan ilimlerin,... çokluğunun faydası ne ki...

Allah ondan râzı olsun, Evzâî der ki:

— Bildiği ile amel eden, bilmediğine de muvaffak olur.

Abdullah oğlu Sehl de şöyle der:

— Âlimler hâriç, bütün insanlar ölüdür. İlmi ile âmil olanlar hâriç, bütün âlimler serhoştur. İhlâslı olanlar hâriç, ilmi ile amel edenler de aldanmışlardır. Ancak, ihlâslılar da büyük bir tehlike ile karşı karşıyadırlar.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Her âlimin yanında oturmayınız. Ancak, sizi beş şeyden uzaklaştırıp diğer beş şeye da'vet eden âlimlerle oturunuz. Bunlar:**

1) **Şüpheli halden kesin duruma,**
2) **Kibirden tevâzua,**
3) **Düşmanlıktan nasîhate,**
4) **Riyâdan ihlâsa,**
5) **Dünyaya rağbetten zühde da'vet eden âlimlerdir.**

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Ebû Tâlib oğlu Ali şunları anlatır:

— Âlimler ilimleri ile âmil olmadıkları sürece câhiller onlardan bir şey öğrenmek istemezler. Zîrâ şurası muhakkaktır ki, ilmi ile âmil olmayan âlimlerin ilimlerinin ne kendilerine faydası dokunur, ne de başkalarına. Yine şurası da muhakkaktır ki, ilim, ancak ona hürmet etmekle tahsil edilebilir. Nitekim bir zamanlar eski kavimlerden birinde, bir şahıs, çok ilimler öğrenmişti. Fakat şânı yüce olan Allah, zamânın peygamberine bu şahıs hakkında şunları vahyetti:

— O şahsa söyle ki, şimdiye kadar öğrendiği ilimlerin bir mislini daha öğrenmiş de olsa, onların bir faydasını göremez. O, tahsîl etmiş ve öğrenmiş olduğu ilimlerin faydasını görebilmek için şu üç şeye mutlaka riâyet etsin:

1) Dünyâya ve dünyevî menfaatlere tapmaktan vazgeçsin. Zîrâ müminler menfaata değil, Allah'a bağlanıp güvenirler.

2) Şeytanın vesveselerine uymasın. Zîrâ o, müminlerin dostu değildir. Bunun için, müminlere iyi şeyler vesveselemez.

3) Müminlere ezâ ve haksızlık etmesin. Zîrâ bir mümine ezâ ve haksızlık etmek, diğer bir müminin şânından değildir.

Allah ondan râzı olsun, Süfyân İbni Uyeyne şöyle der:

— Cehâletin insanlara hoş gelmesi mümkün değildir. En âlim insan, bildiği ile âmil olandır. Bildiği ile amel etmeyen de câhilin ta kendisidir. Eskiden şöyle denirdi:

— Câhilin yetmiş günahı afvolunur. Fakat âlimin bir günahı afvolunmaz.

Anlatılır ki:

— Melekler üç şeye hayret ederler. Bunlardan biri, ahâliye söylediklerini kendisi tutmayan fâsık âlimlerdir. Diğeri, mezarları süslenen günahkârlardır. Üçüncüsü de, tabutları süslenen günahkârlardır.

Denir ki:

— Kıyâmet günü, hasretlerin en şiddetlisini üç sınıf insan çeker. Bunlardan biri, sâlih kölesi cennete girdiği halde kendisi cehenneme giren efendidir. Diğer biri, ahâliye söylediklerini kendisi tutmadığı için, onları dinleyip tutanlar cennete gittiği halde kendisi cehenneme giden kötü alimlerdir. Üçüncüsü de o kimsedir ki, zengindir, fakat zengin oluşunun gereğini yapmamıştır. Kendisi öldükten sonra ise vârisleri onun malını Allah yolunda harcamışlar ve bu yüzden onlar kurtulmuşlardır. Fakat esas malı biriktiren ise kurtulamıyarak cehenneme gitmiştir.

Allah rahmet eylesin, bir defasında Hasan Basri'ye bir adam gelerek dedi ki:

— Âlimlerimiz şöyle şöyle diyorlar...

Hasan Basrî ona şunları söyledi:

— Sen hayâtında hiç hakîkî âlim gördün mü? Hakîki bir âlimin vasıfları şunlardır:

1) Dünyâya aldanmaz,
2) Âhiretini unutmaz, orası için de hazırlanır,
3) Günahlarına karşı basiretlidir,
4) Rabbına ibâdete müdâvimdir.

Denir ki:

1) Âlimler helâl şeyleri toplamağa başlayınca câhiller de şüpheli şeyleri yemeğe başlar.

2) Âlimler şüpheli şeyleri yemeğe başlayınca câhiller de haram şeyleri yemeğe başlar.

3) Âlimler haram şeyleri yemeğe başlayınca ise câhiller küfre girerler.

Meselenin izâhı şudur ki, âlimler dünyâlık toplamağa başlayınca câhiller de onlara uyar. Fakat cehâletleri yüzünden şüpheli şeyleri de toplarlar. Âlimler şüpheli şeyleri alıp haramlardan sakındıkları zaman câhil-

Denir ki :

— Âlimler üç sınıftır:

1) Allah'ı da O'nun emirlerini de bilen âlim,

2) Allah'ı bilen fakat emirlerini bilmeyen âlim,

3) Allah'ın emirlerini bilen fakat kendini bilmeyen âlim,

Allah'ı da emirlerini de bilen âlim, Allahdan korkan ve ahkâmını bilip yerine getiren kişidir. Allah'ı bilip emirlerini bilmeyen âlim, Allah'dan korkan fakat ahkâmını bilmeyen kişidir. Allah'ın emirlerini bilen fakat kendisini bilmeyen âlim, Allah'ın ahkâmını bildiği halde kendinden korkmayan kişidir.

Semerkand ulemâsından Ebû Hafs'a göre, âlimlerde şu on haslet mutlaka bulunmalıdır:

1) Dînî-ilmî meselelerde halka kâfi gelmek,
2) Allah'dan korkar olmak,
3) Halka öğütlerde bulunmak,
4) Şefkatli olmak,
5) Halktan gelebilecek ezâlara katlanmak, sabırlı olmak,
6) Halkın malında - mülkünde gözü olmamak,
7) Güzel ve yumuşak huylu olmak.
8) Alçak gönüllü - mütevâzi olmak,
9) Dâimi olarak ilmî çalışmalar yapmak, fakat halkdan da uzun müddet ayrı kalmamak,
10) Kapısı herkese açık olmak. Zîrâ anlatıldığına göre, Dâvûd aleyhisselâm, halktan uzun müddet ayrı kaldığı ve onların meseleleri ile alâkalanmadığı için birkısım musîbetlere dûçâr olmuştur.

Yine Ebû Hafs der ki:

— On sınıf insan için on şey kötüdür:

1) Devlet büyüklerinin hiddetlenmesi,
2) Zenginlerin cimrilik yapması,
3) Âlimlerin tamahkâr olması,
4) Fakirlerin harîs olması,
5) Soylu - soplu kişilerin az hayâ eder olması,
6) Yaşlıların gençlere özenmesi,
7) Erkeklerin kadınlara benzemesi,
8) Kadınların erkeklere benzemesi,
9) Ehl-i takvânın, ehl-i dünyânın kapısına gitmesi,
10) Kişinin, Allah'a nasıl ibâdet edeceğini bilmemesi.

Allah rahmet eylesin, Fudayl İbni Iyâz der ki:

— Dünyâya meyledip ona harîs olan âlimle oturmak câhilin cehâletini, kötünün kötülüğünü artırır. Müminin de kalbini karartır.

Denir ki :

— Âlimler üç sınıftır:

1) Allah'ı da O'nun emirlerini de bilen âlim,

2) Allah'ı bilen fakat emirlerini bilmeyen âlim,

3) Allah'ın emirlerini bilen fakat kendini bilmeyen âlim,

Allah'ı da emirlerini de bilen âlim, Allahdan korkan ve ahkâmını bilip yerine getiren kişidir. Allah'ı bilip emirlerini bilmeyen âlim, Allah'dan korkan fakat ahkâmını bilmeyen kişidir. Allah'ın emirlerini bilen fakat kendisini bilmeyen âlim, Allah'ın ahkâmını bildiği halde kendinden korkmayan kişidir.

Semerkand ulemâsından Ebû Hafs'a göre, âlimlerde şu on haslet mutlaka bulunmalıdır:

1) Dînî-ilmî meselelerde halka kâfi gelmek,

2) Allah'dan korkar olmak,

3) Halka öğütlerde bulunmak,

4) Şefkatli olmak,

5) Halktan gelebilecek ezâlara katlanmak, sabırlı olmak,

6) Halkın malında - mülkünde gözü olmamak,

7) Güzel ve yumuşak huylu olmak.

8) Alçak gönüllü - mütevâzi olmak,

9) Dâimi olarak ilmî çalışmalar yapmak, fakat halkdan da uzun müddet ayrı kalmamak,

10) Kapısı herkese açık olmak. Zîrâ anlatıldığına göre, Dâvûd aleyhisselâm, halktan uzun müddet ayrı kaldığı ve onların meseleleri ile alâkalanmadığı için birkısım musîbetlere dûçâr olmuştur.

Yine Ebû Hafs der ki:

— On sınıf insan için on şey kötüdür:

1) Devlet büyüklerinin hiddetlenmesi,

2) Zenginlerin cimrilik yapması,

3) Âlimlerin tamahkâr olması,

4) Fakirlerin harîs olması,

5) Soylu - soplu kişilerin az hayâ eder olması,

6) Yaşlıların gençlere özenmesi,

7) Erkeklerin kadınlara benzemesi,

8) Kadınların erkeklere benzemesi,

9) Ehl-i takvânın, ehl-i dünyânın kapısına gitmesi,

10) Kişinin, Allah'a nasıl ibâdet edeceğini bilmemesi.

Allah rahmet eylesin, Fudayl İbni Iyâz der ki:

— Dünyâya meyledip ona harîs olan âlimle oturmak câhilin cehâletini, kötünün kötülüğünü artırır. Müminin de kalbini karartır.

İLİM MECLİSLERİNİN FAZİLETİ

Allah ondan râzı olsun, Ebû Vâkıd Leysî anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbdan bir toplulukla bir arada oturmakta ve onlara bir şeyler anlatmakta idi. Bir ara, dışarıdan üç kişi geldi. Bunlardan biri, oturanların halkasında bir aralık gördü ve hemen oraya oturdu. İkinci şahıs, oturmakta olanların arka tarafına oturdu. Üçüncüsü ise hiç oturmadan dönüp gitti. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ise, konuşmakta olduğu sözlerini bitirdikten sonra tekrâr söze başladı ve şunları söyledi:

— Size şu üç kişinin durumundan bahsedeyim mi? Halkadakilerin arasına oturan birinci şahıs Allah'a sığındı. Allah da kendisini himâyesine aldı. Halkadakilerin arka tarafına oturan ikinci şahıs, başkalarına ezâ vermiş olmaktan utandı ve oraya oturdu. Allah da kendisine hayâ ile muâmele etti. Oturmayıp geri dönen şahsa gelince, o, Allah'dan yüz çevirdi. Allah da ondan yüz çevirdi...

Lokman aleyhisselâm, oğluna ettiği meşhur nasihatlerinden birinde şöyle der:

— Ey oğlum, Allah'ı anmakta olan bir topluluk gördüğün zaman onlarla birlik ol. Zîrâ, böyle bir topluluğun arasına giren sen, eğer âlim birisi isen ilminin sana faydası dokunur. Eğer câhil birisi isen onlar sana ilim öğretirler. Hem umulur ki, şanı mubârek ve yüce olan Allah onlara rahmeti ile nazar eyler de onlarla birlikte bu rahmetten sana da isâbet eder. Eğer Allah'ı hatırlamayan bir toplulukla karşılaşırsan sakın onlarla birlik olma. Zîrâ böyle bir durumda, eğer sen âlim birisi isen ilmin sana fayda vermez. Eğer câhil birisi isen düşüşün daha da artar. Hem muhtemeldir ki Allah onlara gazabı ile nazar eyler de onlarla birlikte bu gazabdan sana da isâbet eder.

Allah ondan râzı olsun, Ebû Saîd Hudrî'nin rivâyet ettiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şunları anlattı:

İLİM MECLİSLERİNİN FAZİLETİ

Allah ondan râzı olsun, Ebû Vâkıd Leysî anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbdan bir toplulukla bir arada oturmakta ve onlara bir şeyler anlatmakta idi. Bir ara, dışarıdan üç kişi geldi. Bunlardan biri, oturanların halkasında bir aralık gördü ve hemen oraya oturdu. İkinci şahıs, oturmakta olanların arka tarafına oturdu. Üçüncüsü ise hiç oturmadan dönüp gitti. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ise, konuşmakta olduğu sözlerini bitirdikten sonra tekrâr söze başladı ve şunları söyledi:

— Size şu üç kişinin durumundan bahsedeyim mi? Halkadakilerin arasına oturan birinci şahıs Allah'a sığındı. Allah da kendisini himâyesine aldı. Halkadakilerin arka tarafına oturan ikinci şahıs, başkalarına ezâ vermiş olmaktan utandı ve oraya oturdu. Allah da kendisine hayâ ile muâmele etti. Oturmayıp geri dönen şahsa gelince, o, Allah'dan yüz çevirdi. Allah da ondan yüz çevirdi...

Lokman aleyhisselâm, oğluna ettiği meşhur nasihatlerinden birinde şöyle der:

— Ey oğlum, Allah'ı anmakta olan bir topluluk gördüğün zaman onlarla birlik ol. Zîrâ, böyle bir topluluğun arasına giren sen, eğer âlim birisi isen ilminin sana faydası dokunur. Eğer câhil birisi isen onlar sana ilim öğretirler. Hem umulur ki, şanı mubârek ve yüce olan Allah onlara rahmeti ile nazar eyler de onlarla birlikte bu rahmetten sana da isâbet eder. Eğer Allah'ı hatırlamayan bir toplulukla karşılaşırsan sakın onlarla birlik olma. Zîrâ böyle bir durumda, eğer sen âlim birisi isen ilmin sana fayda vermez. Eğer câhil birisi isen düşüşün daha da artar. Hem muhtemeldir ki Allah onlara gazabı ile nazar eyler de onlarla birlikte bu gazabdan sana da isâbet eder.

Allah ondan râzı olsun, Ebû Saîd Hudrî'nin rivâyet ettiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şunları anlattı:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın yeryüzünde gezgin bir kısım melekleri vardır. Orada dolaşırlarken, Allah'ı zikretmekte olan bir toplulukla karşılaştıklarında birbirlerine seslenerek şöyle derler:

— Heeey!.. Buraya geliniz. Aradığınız burada... Sesi duyanlar hemen oraya koşuşurlar ve Allah'ı anmakta olan topluluğun etrâfını alarak ziyâret ederler. Daha sonraları göğe çıktıkları zaman ise Allah kendilerine sorar:

— Kullarımı ne yapmakta oldukları halde bıraktınız?

Halbuki şânı mubârek ve yüce olan Allah, kullarının ne yapmakta olduklarını pek âlâ bilmektedir...

Melekler cevâben derler:

— Yâ Rabbi, sana hamdetmekte, seni tesbîh etmekte ve zikretmekte oldukları bir halde bıraktık...

Allah sorar:

— Ne istiyorlar?

Melekler der:

— Cenneti istiyorlar...

Allah sorar:

— Cenneti görmüşler mi?

Melekler der:

— Hayır. Görmemişler...

Allah sorar:

— Görmüş olsalardı, nasıl olurdu?

Melekler der:

— Eğer görmüş olsalardı, daha şiddetli istekte bulunurlar ve ona daha haris olurlardı...

Daha sonra, Allah yine sorar:

— Kullarım, hangi şeyden bana sığınıyorlar, hangi şeyden sakınıyorlar?

Melekler der:

— Yâ Rabbi, cehennemden sana sığınıyorlar.

Allah sorar:

— Onu görmüşler mi ki?

Melekler der:

— Hayır, Görmemişler...

Allah sorar:

— Görmüş olsalardı nasıl olurdu?

Melekler der:

— Eğer görmüş olsalardı ondan daha çok kaçarlar ve daha çok korkarlardı...

Meleklerin bu sözleri üzerine Allah buyurur ki:

— Ey meleklerim, sizi şâhid tutuyorum ki ben onları bağışladım...
Bu sırada melekler şöyle der:
— Yâ Rabbi, seni zikretmekte olan o topluluğun içinde birisi var ki, oraya seni hatırlamak için gelmemiş. Sâdece bir işi için gelmiş...
Meleklerin bu sözlerine de Allah'ın cevâbı şu olur:
— Beni anmakta olan o topluluk öyle bir topluluktur ki, onlarla birlikte oturan aslâ bedbaht olmaz...

Allah ondan râzı olsun, Abdullah İbni Mes'ûd şöyle der:

— Sâlih arkadaş, tıpkı misk taşıyıcısına benzer. Taşımakta olduğu miskten sana vermese bile, kokusu mutlaka gelir. Kötü arkadaş ise demirciye benzer. Döğmekte olduğu demirden veya ocağından fırlayan kıvılcımlar seni yakmasa bile dumanı râhatsız eder.

Allah ondan râzı olsun, bir defasında Ka'b Ahbâr şöyle dedi:

— Aziz ve Celîl olan Allah, daha mahlûkatı yaratmadan önce, iki cümle yazdı ve Arş'ın altına koydu. Onları melekler dahi bilmez. Fakat ben bilirim.

Kendisini dinleyenler sordular:

— Yâ Ebû İshâk, nedir o iki cümle?

Ka'b Ahbâr anlattı:

O iki cümleden birinde şunlar yazılıydı:

— Bir kimse kötülerle düşüp kalktığı müddetçe bütün amelleri günah olarak yazılır ve kıyâmet günü de kötülerle birlikte haşredilir. İsterse bütün iyi insanların amellerini işlemekte olsun.

Diğer cümlede ise şunlar yazılıydı:

— Bir kimse dâimâ iyilerle düşüp kalktığı ve onlarla birlikte olmayı sevdiği müddetçe kendisinin bütün amelleri iyi ameller olarak yazılır ve kıyâmet günü de iyilerle birlikte haşredilir. İsterse bütün kötülerin amellerini işlemekte olsun...

Bir mesele öğrenmek maksadıyle bir âlime giden ve onun yanında oturan kişi, orada öğrenmiş olduğunu zihninde tutamamış dahi olsa sırf âlime gitmesi sebebiyle yedi şerefe nâil olur. Bu yedi şeref şunlardır:

1) İlim tahsil edenlerin şerefine mazhar olur.

2) Âlimin yanında bulunduğu sürece günah işleme tehlikesinden kurtulur.

3) Âlimin yanına gitmek maksadıyle evinden çıktığı andan itibâren üzerine rahmet yağar.

4) Âlimin üzerine dâimâ rahmet yağacağından, onun yanında bulunduğu sürece, âlimin üzerine yağan rahmetten kendisine de isabet eder.

5) Âlimi dinlediği sürece amel defterine sevab yazılır.

6) Onun bu hareketinden hoşlanan melekler, kanatları ile kendisini sararlar.

7) Yolda giderken kaldırıp bastığı her bir adım; günahlarına keffâret, derecelerinin yükselmesine vesîle, iyi amellerinin artmasına sebeb,... olur.

Ayrıca, Allah, bu yedi şerefin dışında altı şerefle daha o kimseyi şereflendirir:

1) Âlimlerin sohbetinde bulunmayı kendisine sevdirir.

2) Kendisine, âlimlere uyan bütün insanların ecri kadar ecir verilir. Bununla berâber, âlimlere uyan o kişilerin ecrinden de bir şey eksilmez.

3) Eğer onlardan biri mağfiret olunursa bu kimse, kendisine şefâatçı olur.

4) Fâsıkların meclisine gitmekten soğur.

5) İlim tahsil eden kişilerin ve ayrıca sâlihlerin yoluna girmiş olur.

6) Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın emrini yerine getirmiş olur. Zîrâ şânı mubarek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...**Öğretmekte ve okuyup okutmakta olduğunuz kitab sâyesinde Rabbânîler olun**... (İmrân sûresi, âyet: 79).

Âyetteki Rabbânîlerden murat, Allahı bilen hakiki âlimler - fakîhlerdir. Şunu da ilâve edelim ki, saydığımız bu şerefler, sırf âlimin meclisinde oturan fakat ilimden bir meseleyi zihninde tutamamış olanlar içindir. Orada öğrendiği ilmî meseleleri zihninde tutabilmiş olanlar içinse kat kat ecirler vardır.

Bir defasında, hikmet ehlinden biri şöyle dedi:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın dünyada öyle bir cenneti vardır ki, kim oraya girerse geçimi iyi olur.

Kendisini dinleyenler sordular:

— Nedir o?

Dedi:

— Zikir meclisleri...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Bir iyi meclis, iki milyon kötü mecliste işlenmiş olan günahlara kefârettir.**

Allah ondan râzı olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Bir kimse bir yere gitmek üzere evinden çıktığı anda üzerinde Tihâme dağı büyüklüğünde günahı bulunsa ve bunun farkına vardığı anda da Allah'dan korkarak günahlarından dönmek istese, tekrâr evine döndüğünde bütün günahlarından sıyrılmış olarak döner.

Öyleyse ey müslümanlar ,âlimlerin sohbet meclislerinden ayrılmayınız. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, yeryüzünde âlimlerin sohbet meclislerinden daha güzel bir yer yaratmadı.

Allah ondan râzı olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve:

— Yâ Resûlellah, kıyâmet ne zaman vuku bulacak?

dedi. Resûl aleyhisselâm kendisine sordu:

— Kıyâmet için ne hazırladın?

Adam dedi :

— Öyle uzun boylu namazım ve orucum yok. Ancak, Allahı ve Resûlünü çok severim...

Bunun üzerine, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem de ona şu cevâbı verdiler:

— Kişi sevdiği ile berâberdir. Sen de sevdiklerinle berâbersin...

Hâdiseyi anlatan Enes der ki:

— Ben, müslümanların peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin bu sözüne sevindikleri kadar bir şeye daha sevindiklerine şâhid olmadım.

Allah ondan razı olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Üç şey vardır ki, onların hak olduğunu söylerim:

1) Kıyâmet günü başkasının sâhib çıkacağı kişiye Allah dünyâda sâhib çıkmaz.

2) Müslümanlıktan nasîbi olan kişi, onda aslâ nasîbi olmayan kişi gibi değildir.

3) Kişi sevdiği ile berâberdir.

Bir dördüncüsü de vardır ki Allah'ın adına yemin ederek söylesem yeridir. O da şudur ki:

— Eğer Allah dünyada birisinin kusurlarını örterse mutlaka âhırette de örter...

Allah ondan râzı olsun, bir gün çarşıya giden Ebû Hüreyre, oraya varınca ahaliye hitâben şöyle dedi:

— Siz burada duruyorsunuz. Halbuki şu anda câmide Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin mîrâsı taksim ediliyor...

Ebû Hüreyre'nin bu sözlerini duyan çarşı halkı, işlerini bırakarak toplu halde hemen câmiye koştular. Fakat orada mîrâs üleşildiği falan yoktu. Sonra yine hep birlikte geri döndüler ve Ebû Hureyre'nin orada durmakta olduğunu görünce şöyle dediler:

— Yâ Ebû Hüreyre, câmide mîrâs taksîm edildiği falan yok...

Ebû Hüreyre onlara sordu:

— Câmide ne gördünüz?

Dediler:

— Sâdece, Allah'ı zikretmekte ve Kur'ân okumakta olan bir topluluk gördük...

Onların bu cevâbı üzerine Ebû Hüreyre kendilerine şunu söyledi:

— İşte Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin mirâsı budur...

Kays oğlu Alkame şöyle der:

— Bence, bir toplulukla birlikte, ilmî-dînî meselelerde karşılıklı sorular sorup cevaplar vererek geçireceğim bir gece, yüz atla Allah yolunda savaşmamdan daha iyidir.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Her ne zaman ki bir topluluk, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ı zikretmek üzere bir yerde toplanır ve oturursa bir nidâcı gökten mutlaka nidâ eder ve der ki:

— Kalkınız. Kötülükleriniz iyiliğe çevrildi. Bütün günahlarınız bağışlandı. Her ne zaman ki bir topluluk Allah'ı zikretmek üzere bir yerde toplanırsa onlarla birlikte meleklerden bir topluluk da mutlaka orada bulunur ve onlarla birlikte zikre katılır.

Allah rahmet eylesin, Şakîk Zâhid şöyle der:

— Benim sohbet meclisime gelenler oradan ayrılırken şu üç halden birinde bulunurlar:

1) Sırf kâfir olanlar,
2) Sırf münâfık olanlar,
3) Sırf mümin olanlar.

Ben sobhetim esnâsında Allah'ın ve Resûlünün emirlerinden ve yasaklarından bahsederim. İşte bu esnâda:

a) Benim söylediklerimin doğruluğunu tasdik etmeyenler sırf kâfir olarak meclisten ayrılırlar.

b) Benim söylediklerimden kalbi daralanlar sırf münâfık olarak meclisten ayrılırlar.

c) Günahlarından dolayı nedâmet - pişmanlık duyup bir daha günah işlememeğe azmedenler ise sırf mümin olarak meclisten ayrılırlar.

Denir ki:

— Sekiz sınıf insan vardır ki, Allah, onlarla oturanın sekiz şeyini artırır:

1) Kim ki zenginlerle oturup kalkarsa Allah onun dünyâya olan sevgi ve hırsını artırır.

2) Kim ki fakir ve yoksullarla oturup kalkarsa Allah onun nîmetlere şükrünü ve Rabbının rızık taksîmine râzılığını artırır. Fakir ve yoksullarla çokça düşüp - kalkan, Allahın nîmetlerine daha çok şükreder, rızık taksimine daha çok râzı olur.

3) Kim ki âdil olmayan devlet adamları ile düşüp kalkarsa Allah onun kibrini artırır, kalbini daha çok kasvetlendirir.

4) Kim ki kadınların meclislerine rağbet ederse Allah onun ce-

hâletini, nefsâni arzularına düşkünlüğünü ve kadınların aklına meylini artırır. Kadınlarla fazlaca düşüp kalkan kişinin cehâleti artar, nefsânî-şehvânî arzularına daha düşkün olur. Ayrıca kadınların aklı ile hareket eder.

5) Kim ki sabîlerle çokca düşüp - kalkarsa Allah onun çocuksu hareketlerini artırır. Çocuklarla fazlaca düşüp kalkan kişi, tıpkı bir çocuk gibi oyuna ve eğlenceye düşkün olur.

6) Kötülerle oturup kalkan kişinin günah işlemeğe ve tevbeyi geciktirmeğe olan cüreti artar. Kötülerle düşüp kalkan kişi, günah işlemeğe daha cür'etli olur. Ayrıca kısa zamanda tevbe etmeyi de aklından geçirmez.

7) Kim ki iyilerle oturup kalkarsa Allah onun ibâdetlere olan şevkını artırır. Dâimâ iyilerle düşüp - kalkan kişi, ibâdetlere daha şevkli olur. Günahlardan daha çok sakınır.

8) Kim ki âlimlerle oturup kalkarsa Allah onun ilmini ve takvâsını artırır.

Denir ki:

— Üç çeşit uyku vardır ki Allah'ın gazabını çeker. Üç çeşit de gülüş vardır ki onlar da Allah'ın gazabını çeker.

Allah'ın gazabını çeken uykular şunlardır:

1) Zikir meclisinde uyumak,

2) Sabah namazından sonra uyumak,

3) Yatsıdan evvel veya farz namazlarda uyumak.

Yine Allah'ın gazabına sebep olan gülüşler de şunlardır:

1) Cenâzenin peşinden gülmek,

2) Zikir meclisinde gülmek,

3) Mezarlıkta iken gülmek.

Ebû Yahyâ Verrâk der ki:

— Musîbetler dörttür:

1) Cemâatle kılınan namazlarda iftitah tekbirine (namaza ilk başlarken eller kaldırılarak alınan tekbir) yetişememek,

2) Zikir meclisine yetişememek,

3) Düşmanın düştüğünü görememek,

4) Arafatta vakfeye yetişememek, yâni hacc için yola çıktığı halde hacı olamamak.

Denir ki:

— Hakiki âlimlerle oturup kalkmak, kişinin dîni (rûhu) için bir merhem, bedeni için de bir süstür. Kötü (fâsık) insanlarla oturup kalkmak ise kişinin dîni (rûhu) için bir cerâhat (yara), bedeni için de bir kusurdur.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Âlimin yüzüne bakmak ibâdettir. Ka'beye bakmak ibâdettir. Kur'ân'a bakmak ibâdettir.

Şunu ifâde edelim ki, ilim meclisinde bulunmanın, âlimin yüzüne bakmış olmaktan başka bir husûsiyeti olmasa dahi aklı başında birisinin yapacağı doğru hareket, yine de oraya devam etmektir. Kaldı ki, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, âlimi kendisi yerine koyarak şöyle buyurur:

— Bir âlimi ziyâret eden, sanki beni ziyâret etmiş olur. Bir âlimle müsâfaha eden (tokalaşan) sanki benimle müsâfaha etmiş olur. Bir âlimle oturan sanki benimle oturmuş olur. Dünyâda benimle oturanı ise kıyâmet günü Allah cennette yine benimle oturtur...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî der ki:

— Hakîkî âlimler yıldızlara benzerler. Gökte parladıkları zaman insanlar onlarla yönlerini tayin ederler. Karardıkları zaman ise gidecekleri yönü şaşırırlar. Bir âlimin ölmesi, İslâmlık kalesinde bir gediğin açılması demektir. Bu gedik öyle bir gediktir ki, geceler ve gündüzler geçer de hiç bir şey onu kapayamaz...

Muhterem okuyucularım, müellif merhum Ebülleys Semerkandî'nin, ilim - irfân meclislerinin fazîleti hakkında burada kaydettikleri, bize, ilim - irfân mevzuuna ne derece ehemmiyet vermemiz gerektiğini olanca açıklığı ile anlatıyor. Bu açıklamaların ışığı altında biz de, bu mevzûda bugünkü hattı hareketimizin nasıl olması gerektiğini kısaca tesbit etmek ve değerli okuyucularımıza müşahhas hedefler göstermek istiyoruz.

Vâkıa müslümanlar, ötedenberi, kulaktan dolma da olsa ilmin, irfânın,... ehemmiyetini bilirler. Fakat takdir buyurulacağı gibi, bir şeyin ehemmiyetini sâdece bilmiş olmak kâfî değildir. Asıl mühim olan, o ehemmiyetli mevzûda gereği kadar varlık gösterebilmektir. Eğer biz, hayâtta bize lüzumlu olan ilimler mevzuunda gereği kadar bir varlık gösteremez ve ilerleme kaydedemezsek, ilmin ehemmiyetini bilmiş olmamızın bize hiç bir faydası dokunmaz.

Bunu şöyle bir misâlle açıklamak isterim:

— Farzedelim ki falan yerde, toprağın beş metre derinliğinde altın ma'deni bulunmaktadır. Diyelim ki, biz de altının hayâttaki ehemmiyetini ve gücünü olanca açıklığı ile bilmekteyiz. Fakat bir çalışma ve gayret içine girip toprağı kazarak altın ma'deninin bulunduğu yere kadar inip onu elde etmedikçe, altının hayâttaki ehemmiyet ve gücünü bilmiş olmamızın bize hiç bir faydası dokunmaz.

İşte ilim de tıpkı yerin altındaki altına benzer. Bizim ondan faydalanabilmemiz ise ona gereği kadar sâhib bulunmakla mümkündür. Hayâtta gerekli ilme sâhib olmadıkça onun ehemmiyetini bilmiş olmamızın bize hiç bir faydası dokunmaz.

Bu girişten sonra, şimdi de, bu mevzûdaki hattı hareketimizin nasıl olması gerektiğine kısa bir göz atalım. Her şeyden önce şunu ifâde edelim ki, ilim - irfân mevzuundaki hattı hareketimizin doğru ve isâbetli olması, mevcûdâtın ve bilhâssa insanın yapısını iyi bilmeğe ve hayâtın bir mücâdeleden ibâret olduğunu görmeğe bağlıdır. Binâen'aleyh, kâinattaki varlıkların, bunlardan da bilhâssa insanın yapısını bilmeyenler ve hayâttaki mücâdele gerçeğini göremeyenler, ilim - irfân mevzuunda derme - çatma kalmağa mahkûmdurlar.

İnsanın yapısı, mâddî ve ma'nevî olmak üzere iki temel unsurdan meydana geldiğine ve hayât da bir mücâdeleden ibâret olduğuna göre, demek ki mücâdele de bu iki unsurla veya bu iki unsur üzerinde yapılacaktır. Bu gerçeği daha değişik ifâdelerle şu şekillerde de söyleyebiliriz:

— Mücâdele, ne yalnız mâdde ile olur, ne de yalnız ma'nâ ile. Çünkü mevcut temel unsurlar, yalnız mâddeden veya yalnız ma'nâdan ibâret değildir.

— Mücâdele, ne yalnız mâdde üzerinde olur, ne de yalnız ma'nâ üzerinde. Çünkü ortadaki mevcut unsurlar ne yalnız mâddedir, ne de yalnız ma'nâdır. Ortada mevcut iki ayrı unsur bulunduğuna göre, her iki unsur üzerinde de mutlaka mücâdele olacaktır.

— Güç (kuvvet) ler, ne yalnız mâddîdir, ne de yalnız ma'nevîdir. Zîrâ ortada, mâddî ve ma'nevî olmak üzere iki ayrı unsur bulunmaktadır. O halde, biri mâddî diğeri de ma'nevî olmak üzere iki ayrı güç (kuvvet) mevcuttur. Binâen'aleyh, mücâdele de biri mâddî, diğeri de ma'nevî olmak üzere iki ayrı güç (kuvvet) le yapılacaktır...

Diyebiliriz ki, bu gerçeği böylece tesbit ettikten sonra hemen bilmemiz gereken ikinci mühim nokta da şudur:

— Herhangi bir şeyden faydalanabilmek için onu mutlaka bilmek ve yakından tanımak gerekir:

Misâller:

— Elimizdeki bir silâhı düşmana karşı kullanabilmek işin ,onu yakından tanımamız ve nasıl kullanıldığını bilmemiz gerekir. Aksi takdirde ondan faydalanamayız.

— Mevcut bir tarlamızdan zirâî sâhada faydalanabilmek için onun toprağının hangi zirâata müsâit olduğunu, ayrıca, ekeceğimiz şeyin zirâatının nasıl yapıldığını bilmemiz gerekir.

— Düşmana karşı kullanmak üzere îmâl etmek istediğimiz bir silâhın nasıl yapılacağını bilmemiz gerekir.

— Gerek bedenen gerekse rûhen (ahlâken) sıhhatli olmayı arzuluyorsak, önce sıhhatli olmanın şartlarını bilmemiz gerekir.

Misâller çoğaltılabilir...

İşte muhterem okuyucularım, bu noktada ilim - irfân meselesi, yâni ilme - irfâna olan ihtiyâç ortaya çıkar. Bu durumda ilmi de, mevcut temel unsurların sayısına göre başlıca iki kısımda toplamak gerekir:

1) Mâdde unsuru ile alâkalı ilimler,

2) Ma'nâ unsuru ile alâkalı ilimler.

Mâdde unsuru ile alâkalı ilimler; mâddenin tanınmasına, bilinmesine, kabiliyet ve ıstîdatlarının ortaya çıkarılarak istifâde edilebilir hâle getirilmesine yarar. Eğer bu unsuru tanır, bilir, istîdât ve kabiliyetlerini öğrenirsek hayât mücâdelesinde ondan ancak bu takdirde istifâde edebilir, faydalanabiliriz. Onu tanımadığımız, bilmediğimiz, istîdât ve kabiliyetlerini öğrenmediğimiz takdirde ise ondan faydalanamayız. Bu durumda, mâdde unsurunu tanımakta bizden daha ileri olanlar karşısında, mücâdelede zayıf duruma düşeriz. Çünkü mâdde unsurunun varlığı bir gerçektir. O unsurdan da birçok âlât, edevât ve vasıtalar yapılmakta ve hahayâttaki mücâdelede bir vâsıta olarak kullanılmaktadır. Meselâ demir, mâdde unsurundan bir parçadır. Bunun da birçok istîdât ve kabiliyetleri vardır. Ondan her türlü kesici, delici,... âletler, edevâtlar yapılır. Şimdi biz, öyle iki topluluk düşünelim ki bunlardan biri demirin bu istîdâtlarından faydalanmış ve meselâ ondan kılıçlar, süngüler, tüfekler,... yapmış olsun. Diğer topluluk ise, mâdde unsurunun bir parçası olan demirin bu istidâtlarından faydalanmamış olsun. Birinci topluluk, hayât mücâdelesinde bir güç (kuvvet) olarak kullanılan mâdde unsurunun kuvvetine sâhib bulunduğu için mücâdeleyi kazanacaktır. Bu güçten mahrum bulunan ikinci topluluk ise mücâdeleyi kaybedecektir. Zîrâ biz demiştik ki, mâddenin varlığı bir gerçek olduğu gibi, onun sâhib olduğu kuvvetin varlığı da bir gerçektir. Yâni nasıl ki ortada, mâdde denen bir unsur varsa, bu mâddenin bir de gücü - kuvveti vardır. İşte bu güç, hayât mücâdelesinde kullanılan iki güçten (diğeri ma'nevî - rûhî güç) biridir. Mâddenin sâhib olduğu güç, hayât mücâdelesinde kullanılan iki güçten birini teşkîl ettiğine göre, ona sâhib olmak gerekir. Ona sâhib olabilmek için de mâddenin kendisini tanımak, bilmek ve istîdâtlarını ortaya çıkarmak gerekir. İşte bütün bunlar, birer ilimdir. İlmin ehemmiyeti de böylece ortaya çıkmış olur.

Müslümanlar yeryüzünde Allah'ın adâletini yaymak ve hâkim kılmakla mükellef ve vazîfelidir. Bilhâssa Müslüman-Türk milleti, geçmişte yüzyıllar boyu bu vazîfeyi şerefle ve başarı ile îfâ ettiğini ve bugün ve bundan sonra da aynı şerefli vazîfeyi îfâ etmekle mükellef ve vazîfeli olduğunu unutmamalıdır. Vazîfede başarı için de birtakım şartlar vardır.

İşte mücâdelenin hangi unsurlarla yapıldığını doğru olarak tesbit edip eksiksiz hazırlık yapmak, başarının baş şartıdır. Bundan sonrası ise, mücâdelede azimli ve sebâtkâr olmak, yılgınlık göstermemektir...

Meseleyi kısaca hülâsa edersek şöyle diyebiliriz:

— Mâdem ki hayât bir mücâdeleden ibârettir ve mücâdele vâsıtalarından biri de mâdde unsurunun sâhib bulunduğu güçtür. O halde, bize mâddeyi ve dolayısıyle onun sâhib olduğu gücü tanıtacak ilimleri bilmek ve öğrenmek mecbûriyetindeyiz. Tâ ki, mâddeyi tanıyalım. Böylece, onun sâhib bulunduğu güce sâhib olalım. Ve, bu güçle düşmanlarımıza karşı mücâdele edebilelim...

İşte mâdde unsuru bakımından, durum kısaca budur. En az mâdde unsuru kadar, ma'nâ unsuru da bir gerçek olduğuna göre, hayât mücâdelesinde onun da bir vâsıta - güç olarak kullanılacağı muhakkaktır. O halde, hayât mücâdelesinde bir diğer güç olan ma'nâ unsurunu da bilmek ve tanımak zorundayız. Çünkü hayât mücâdelesinde bizim için o da lüzumludur. Hattâ diyebiliriz ki, ma'nâ unsurunun sâhib bulunduğu güç esastır. Mâdde unsurunun sâhib bulunduğu güç ise ikinci derecede kalır. Zîrâ gerçekte, mâdde unsurunun sâhib bulunduğu gücü idâre eden ve ona yön veren de ma'nâ unsurunun gücüdür. Ma'nâ unsurunun gücü, bir idarecidir. İki güç arasındaki münâsebeti o kurar, o idâre eder. Ma'nâ unsurunun sâhib bulunduğu gücün hayât mücâdelesindeki yeri ve ehemmiyeti, bu güçte zayıf olan toplulukların, aynı güçte daha kuvvetli olan topluluklara mağlub olması ile açıkça ortaya çıkmaktadır. Gerçekten târihte ve günümüzde öyle hâdiseler vuku bulmuş ve bulmaktadır ki, bunlar, bir tarafta muazzam mâddî güce sâhib olan fakat ma'nevî gücü bulunmayan bir topluluğun, diğer tarafta, büyük bir mâddî gücü bulunmayan fakat ma'nevî gücü yerinde olan bir topluluğa mağlup olduğunu göstermiş ve göstermektedir.

Bir topluluğun fertlerinin rûhlarında birbirlerine karşı sevgi, saygı, şefkat, merhamet, birlik, berâberlik, yardımlaşma, tesânüt,... duygularının varoluşu o toplulukta ma'nevî gücün varlığına işârettir. Ma'nevî güç, rûhlardaki karışıp kaynaşmadan hâsıl olan bir güçtür. Binâen'aleyh, fertleri birbirleri ile rûhen karışıp kaynaşmamış topluluklarda ma'nevî güç aramak boşunadır. Cemiyet fertlerini rûhen birbirlerine bağlayacak en kuvvetli bağlar da dînî - millî duygular ve bağlardır.

——— o ———

ŞÜKÜR

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder:

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, yiyeceğini yedikten yahut içeceğini içtikten sonra o nîmetlerden ötürü kendisine hamdeden kulundan râzı olur.**

Allah ondan râzî olsun, Yezid kızı Esmâ'nın rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şunları anlattı:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah kıyâmet günü bütün insanları bir arada topladığı zaman bir tellâl gelir ve mahlûkatın tamâmının işitebileceği bir sesle nidâ eder. İşte bu sırada, oradakilerin tamâmı, ogün izzet-i ikrâma kimin daha çok lâyık olduğunu görürler...**

Tellâl önce şöyle der:

— **Geceleri namaz kılmak ve ibâdet etmek için yataklarından kalkanlar ayrılsın!...**

Bunun üzerine bir topluluk kalkar. Fakat onların sayısı pek azdır.

Sonra tellâl yine bağırır:

— **Ticâret ve alış - veriş hayâtı, kendisine Allah'ı unutturmayanlar kalksın!...**

Bunun üzerine yine bir topluluk kalkar. Fakat bunların sayısı da azdır.

Daha sonra, tellâl bir kerre daha bağırır:

— **Gerek darlık zamanlarında gerekse genişlik zamanlarında, Allah'ın nîmetlerine şükredenler kalksın!...**

Bu nidâdan sonra da bir topluluk ayağa kalkar. Ancak onların sayısı da pek azdır.

Daha sonra da bu üç sınıf insanın dışındakiler hesâba çekilir.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre bir defasında Hz. Mûsâ, Rabbına niyâz ederek şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, Âdem aleyhisselâm, kendisine vermiş olduğun nîmetlerin şükrünü edâya nasıl muktedir oldu. Zîrâ sen onu önce kendi kudretinle yarattın. Sonra kendi rûhundan rûh verdin ve kendisini cennete yerleştirdin. Ayrıca, ona secde etmelerini meleklere emrettin. Onlar da ettiler.

Allah, vahiy yoluyla Mûsâ aleyhisselâma bildirdi:

— Yâ Mûsâ, Âdem, bütün bunları benden bilerek bana hamdetti. İşte onun bu hareketi de benim ona olan nîmetlerimin şükrü sayıldı...

Allah ondan râzî olsun, Katâde'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Dört şey vardır ki kimde bulunursa ona dünyânın da âhiretin de saâdeti verilmiş olur. Bunlar:

1) Allah'ı zikreden bir dil,

2) Allah'a şükreden bir kalb,

3) Sabırlı - tahammüllü bir beden,

4) Sâliha bir zevcedir.

Anlatılır ki, Dâvud aleyhisselâm zaman zaman şöyle duâ ederdi:

— Allah'ım, senden dört şey isterim. Dört şeyden de sana sığınırım!..

İstediğim dört şey şunlardır:

1) Seni zikreden bir lisan,

2) Senin nîmetlerine şükreden bir kalb,

3) Sabırlı - tahammüllü bir beden,

4) Gerek dünyam gerekse âhiretim husûsunda bana yardımcı olan bir zevce.

Sana sığındığım dört şey de şunlardır:

1) Bana üstünlük taslayan bir çocuk,

2) Vaktinden önce beni ihtiyarlatan zevce,

3) Bana vebal yükleyen bir mal - zenginlik,

4) İyiliğimi gizleyip kötülüğümü yayan komşu.

Allah ondan râzî olsun, anlatıldığına göre bir defasında Ebû Süfyân oğlu Muâviye, etrâfındaki adamlarına sordu:

— Sizce râhat - âfiyet nedir?

Fakat onların herbirinin bu soruya verdiği cevaplar birbirinden tamâmen farklıydı. Bunun üzerine Muâviye şunları söyledi:

— Kişinin âfiyeti dört şeyden ibârettir. Bunlar:

1) Sığınacağı bir ev,

2) Kendisine yetecek bir geçim,

3) Kendisini mes'ûd edecek bir zevce,

4) Devlet büyüğünün zulüm ve ezâsından masum kalmaktır

Allah rahmet eylesin, Süfyan Sevrî şöyle der:

— İki nîmet vardır ki, eğer Allah onları sana nasîb etmişse bundan ötürü O'na çok hamdet, çok şükürlerde bulun. Bunlar:

1) Devlet kapısından uzak olmak,

2) Doktor kapısından uzak olmaktır.

Allah rahmet eylesin, şu sözler de Abdullah oğlu Bekir Müzenî'nindir:

— Eğer bir kimse müslümansa ve bedeni de sıhhat ve âfiyette ise, hem dünyanın hem de âhıretin baş nîmetleri o kimsede toplanmış demektir. Zîrâ dünyânın baş nîmeti bedenî sıhhat ve âfıyettir. Âhıretin baş nîmeti de müslümanlıktır.

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs'ın rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— İki nîmet vardır ki, insanların çoğu onlarda aldanmış durumdadır. Bunlar:

1) Bedenî sıhhat - âfiyet,

2) Boş zamandır.

Allah ondan râzî olsun, tâbiînden biri şöyle der:

1 — Her kim ki nîmetlere nâil olmağa başlarsa Allah'a hamdi artırsın. Allah'a daha çok hamdetmeğe başlasın. **Elhamdü lillah** zikrini çok çok söylesin.

2 — Her kimin ki keder ve tasaları artmağa başlarsa istiğfârı artırsın. Allah'a daha çok tevbe - istiğfâr etsin.

3 — Kimi ki fakirlik daha çok sıkmağa başlarsa; Allah'ın kudret ve irâdesi taallûk etmeden kâinâtta hiç bir şeyin olmadığını daha çok hatırlasın, **Lâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyıl'azim** zikrini daha çok çeksin...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadislerinde şöyle buyururlar:

— Yemek meselesinde dört şey mevcut olursa mükemmeldir.

1) Yenen şey helâlinden kazanılmış ise,

2) Yemeğe başlarken besmele çekilmiş, Allah'ın adı anılmış ise,

3) Sofraya uzanan eller çoksa,

4) Yemekten sonra Allah'a hamdedilmişse.

Yine peygamberimiz aleyhisselâmın, konu ile alâkalı diğer bâzı hadîsleri de şu meâldedir:

— Allah bir kuluna az veya çok bir nimet verir de kul da buna hamdederse, sonra, alınandan daha üstünü kendisine yine verilir.

— Ne mutlu mümine ki, onunla alâkalı bütün vukuât kendisi için hayırdır. Zirâ mümin, hayırlı bir şeye nâil olunca şükretse, bu, kendisi için hayır olur. Eğer bir şerre dûçâr olunca sabredip tahammül gösterse, kendisi için bu da hayır olur.

Allah rahmet eylesin, Mekhul'e, «Sonra, yemin olsun ki ogün nîmetlerden mutlaka sorguya çekileceksiniz —Tekâsür sûresi, âyet: 8—» meâlindeki âyetin tefsîri sorulduğunda cevâben şunları söyledi:

— İçeceklerin soğuğu, oturulan yerlerin gölgelik oluşu, karınların tokluğu, uykunun zevki,... sorguya çekilmeğe sebep olacak nîmetlerdendir.

Anlatılır ki, bir gün İsâ aleyhisselâm arkadaşlarının yanına gitmişti. Bu sırada üzerinde, hepsi de yünden olmak üzere bir ferâce, bir elbise, bir de iç çamaşır vardı. Saçı - sakalı tıraş olmuş vazıyetteydi. Ağlamaklıydı. Açlıktan rengi solmuş, susuzluktan dudakları kurumuştu. Göğsünün ve kollarının kılları uzamıştı. Arkadaşlarının yanına gelince önce selâm verdi. Peşinden hemen söze başlayarak dedi ki:

— Ben, Allah'ın izni ile dünyâyı yerine oturtan insanım. Fakat bunda şaşılacak bir şey yok. Övünülecek bir şey de yok. Ey isrâiloğulları, dünyâya ehemmiyet vermeyiniz, onu hakîr görünüz ki, işleriniz kolaylaşsın ve siz, değerli varlıklar olasınız. Dünyâya ihânet ediniz, ona ehemmiyet vermeyiniz ki, size âhıret hayâtı ikrâm edilsin. Dünyâlık karşılığında ahıretinize ihânet etmeyiniz. Zîrâ dünyâ, öyle şerefli bir metâ değildir. Zîra o, sizi her gün fitne - fesâda ve zarar - zıyana çağırmaktadır. Eğer sizler benim arkadaşlarım ve dostlarım iseniz, rûhunuzu dünyâya düşmanlık ve buğz üzerine oturtunuz. Bunu yapmadığınız takdirde siz benim dostlarım, benim kardeşlerim değilsiniz. Ey israiloğulları, mescidleri ev edinin, kabirleri de oda. Dünyâda tıpkı müsâfirler gibi olun. Gökte uçuşan kuşları görmez misiniz, ne ekerler, ne de biçerler. Buna rağmen Allah onları gökte besler. Ey isrâiloğulları, arpa ekmeği yeyiniz, yer bitkileri yeyiniz. Tek Allah'a ısyân etmeyiniz. Şunu da biliniz ki siz, arpa ekmeği ile yer bitkilerinin şükrünü bile edâdan âcizsiniz. Nerde kaldı ki daha fazlasının şükrünü edâ edebilesiniz!...

Allah rahmet eylesin, Cübeyr oğlu Saîd şöyle der:

— Cennete ilk girenler, gerek darlık zamanlarında gerekse bolluk zamanlarında Allah'a hamdedenlerdir.

Şurası iyice bilinmelidir ki, hamd ve şükür; gelmiş - geçmiş ve gelecek bütün insanların, meleklerin, peygamberlerin, bütün yer ehlinin, bütün cennet ehlinin,... ibâdetidir. Peygamberlerin ibâdeti oluşu şuradan bellidir ki, Âdem aleyhisselâm aksırdığı zaman elhamdü lillah = Allah'a hamdederim demiştir. Nûh aleyhisselâma gelince, şânı mubârek ve yüce olan Allah, onun kavminin îmânsızlarını suda boğduğu, kendisi ile birlik-

te îmân edenleri de kurtardığı zaman Rabbına hamdetmesini emrederek şöyle buyurmuştur:

— **Artık sen, maiyyetindekilerle birlikte gemiye yerleşince şöyle de: Bizi o zâlimler topluluğundan kurtaran Allah'a hamdolsun...** (Müminûn sûresi, âyet:28)

İbrâhîm aleyhisselâm, ileri yaşlarda çocuk sâhibi olması üzerine Allah'a şöyle hamdetmişti:

— **Şu ihtiyârlığıma rağmen, bana İsmâîl ile İshâk'ı bahşeden Allah'a hamdolsun. Çünkü benim Rabbım, duâyı mutlaka işitendir.** (İbrâhim sûresi, âyet: 39)

Yine peygamberlerden Dâvûd aleyhisselâm ile Süleyman aleyhisselâm da Allah'a şöyle hamdettiler:

— ...**Bizi mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun...** (Neml sûresi, âyet: 15).

Cennet ehline gelince, onlar da tam altı yerde Allah'a hamdederler. Bunlardan birincisi, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, zâlimlere, «...**Ey günahkârlar, bugün siz bir tarafa ayrılınız!...** — Yâsin sûresi, âyet: 59 —» dediği sırada vuku bulur. Allah'ın bu hıtâbı üzerine zâlim ve günahkârlar bir tarafa ayrılınca cennet ehli şöyle der:

— Bizi zâlim - günahkârlardan ayırıp kurtaran Allah'a hamdolsun...

Cennet ehlinin ikinci hamdi, sıratı geçtikleri zaman vuku bulur. Gerçekten cennet ehli, sıratı geçtikleri zaman Allah'a şöyle hamdederler:

— **Bizden sıkıntı ve kederi gideren Allah'a hamdolsun. Gerçekten Rabbımız, çok afvedici, çok in'âm edicidir.** (Fâtır sûresi, âyet: 34)

Cennet ehli, **hayât suyu** ile yıkandıktan sonra cennete nazar ederek şöyle derler:

— **Hamdolsun Allah'a ki, bizi hidâyetiyle buna kavuşturdu. Eğer Allah bizi doğruya sevketmeseydi kendiliğimizden bunun yolunu bulmuş olamazdık** (A'râf sûresi, âyet: 43)

İşte bu, ehli cennetin üçüncü hamdidir.

Yine cennet ehli cennete girdiği anda şöyle derler:

— **Bize cennet va'dinde sâdık çıkan, bizi, cennetten neresini istersek konmak üzere bu yere mîrasçı yapan Allah'a hamdolsun...** (Zümer sûresi, âyet: 74)

Cennet ehlinin, dördüncü olarak ettikleri hamd de işte budur.

Cennet ehlinin herbiri, cennetteki yerlerini alınca birlikte Allah'a yine hamdeder ve derler ki:

— **Bizden kederi gideren Allah'a hamdolsun. Gerçekten Rabbımız**

çok bağışlayıcı, çok in'âm edicidir. O, kendi lûtuf ve inâyetiyle bizi ebedî durulacak bir mekâna kondurdu. Burada bize hiç bir yorgunluk gelmeyecek, hiç bir usanç dokunmayacak. (Fâtır sûresi, âyet: 34, 35)

İşte bu, cennet ehlinin beşinci hamdedişidir.

Altıncı olarak yaptıkları hamd ise, cennet taâmlarını yedikten sonraki hamdleridir. Bu maksadla derler ki:

— **Elhamdü lillâhi Rabbil'âlemîn** = Âlemlerin Rabbı Allah'a hamdolsun!...

Hikmet ehlinden biri şöyle der:

— Ben, şu dört şeye dâimâ şükrederim:

1) Gördüm ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, mahlûkatı bin ayrı sınıfta yaratmış. İnsanoğlunu da bunların en şereflisi olarak yaratmış. Beni de bu şerefli sınıftan eylemiş. İşte buna hamdederim.

2) Gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, erkekleri kadınlardan üstün yaratmış. Beni de erkeklerden eylemiş. İşte ben buna hamdederim.

3) Gördüm ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, İslâmiyeti dînlerin en kâmili ve en olgunu olarak göndermiş. Bana da müslümanlığı nasîb eylemiş. İşte ben buna hamdederim.

4) Gördüm ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, Ümmet-i Muhammed'i diğer ümmetlere üstün kılmış ve beni de bu üstün ümmetden eylemiş. İşte ben buna hamdederim...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, mahlûkatı dört büyük sınıfta yarattı. Bunlar:**

1) Melekler,

2) Cinler,

3) İnsanlar

4) Şeytanlardır.

Allah ,sonra da onları ona ayırdı. Bunun onda dokuzu meleklerdir. Onda birini de cinler, insanlar ve şeytanlar teşkil eder.

Her müslüman, kendisine hidâyet nasîb olduğu için Allah'a hamdetmelidir. Zîrâ hidâyet herkese nasîb olmamaktadır.

Denir ki:

— Şükür iki türlü olur. Bunlardan biri umûmî şükürdür. Diğeri de husûsî şükürdür. Umûmî şükür, dil ile Allah'a hamdetmek ve bütün nîmetlerin Allah'dan geldiğini bilmek sûretiyle yapılan şükürdür. Husûsî şükür ise; dil ile Allah'a hamdetmek, kalb ile Allah'ı tanımak, uzuvlarla

O'na ibâdet etmek, gerek dili ve gerekse diğer a'zâyı haramdan korumak sûretiyle yapılan şükürdür.

Allah rahmet eylesin, Ka'b oğlu Muhammed şöyle der:

— Şükür ameldir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bunun böyle olduğunu ifâde eder:

— ...**Ey Dâvud oğulları, siz Allah'a şükür için amel ediniz...** (Sebe' sûresi, âyet: 13)

Bu, kendisi ile şükrü edâ edebileceğiniz bir amel işleyiniz, demektir.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **İki haslet vardır ki kimde bulunursa Allah onu kendi katında, ŞÜKREDEN ve SABREDEN bir kul olarak yazar. Bunlardan biri, kişinin, dîni mevzuunda kendisinden daha üstün olana bakması ve ona uymasıdır. Diğeri ise, dünyâsı mevzuunda da kendinden daha aşağıda olana bakıp ona uymasıdır.**

Şükrün tamâmı üç şeyle mümkün olur. Bunlardan biri, Allah kuluna bir nîmet verdiği zaman kulun onu kimin verdiğini düşünmesi ve ona hamdetmesidir. İkincisi, Allah'ın vermiş olduğu her nîmete kulun râzî olması, îtirâz etmemesidir. Üçüncüsü de, Allah'ın vermiş olduğu nîmet kulun üzerinde veya bedeninde bulunduğu sürece Allah'a âsî olunmamasıdır.

Allah onlardan razî olsun, Mehrân oğlu Meymûn'un anlattığına göre İbni Abbâs şöyle der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın öyle bir kısım kulları vardır ki, bir iyilik gördükleri zaman sevinirler. Bir kötülüğe dûçâr oldukları zaman Allah'dan mâğfiret dilerler. Bir nîmete nâil olunca şükrederler. Bir belâya çarpıldıkları zaman sabrederler.

Allah onlardan râzî olsun, Ka'b oğlu Muhammed Kurazî anlatır:

— Allah'ın selâmı onların üzerine olsun, bir defasında Dâvûd oğlu Süleyman, bir bineğe binmişti. O sırada ahâlîden bir topluluk onun yanına geldi ve şöyle dedi:

— Ey Allah'ın Nebîsi, sana öyle bir şey verildi ki, senden önce hiç bir kimseye böyle bir şey verilmemişti...

Onların bu sözü üzerine Süleyman aleyhisselâm hemen söze başladı ve şunları söyledi:

— Dört haslet vardır ki kimde bulunursa, dünyâda Dâvud soyuna verilenden daha hayırlısı bu kimseye verilmiş olur. Bunlar:

1) Her nerede olursa olsun Allah'dan korkmak,

2) Zengin de olsa fakîr de olsa israftan kaçınmak,

3) Öfke hâlinde adâletten ayrılmamak,

4) Gerek bolluk anlarında ve gerekse darlık anlarında Allah'a hamdetmek, rızık taksîmine râzî olmaktır.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Ebû Zer Gıffârî'ye soruldu:

— İnsanların en çok nimete nâil olanı kimdir?

Dedi:

— Toprakta, azâbdan emîn ve sevâb bekleyen bir cesed...

———— o ————

ÇALIŞMANIN FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki dilenmekten kurtulmak, çoluğunu - çocuğunu geçindirmek ve komşularına ikrâmda bulunmak maksad ve gâyesiyle çalışır ve helâlinden kazanırsa kıyâmet günü Allah onu, yüzü ayın öndördüncü gecesindeki parlaklıkta haşreder.**

Kim de sırf zenginliği ile övünmek ve gösteriş yapmak için çalışır ve helâlinden kazanırsa o da kıyâmet günü Allah'a, O'nu kendisine öfkelendirmiş olarak kavuşur...

Anlatıldığına göre, Dâvûd aleyhisselâm zaman zaman tebdîl-i kıyâfet ederek ahâlînin arasına karışır ve karşılaştığı kişilere, kendisinin gidişâtı hakkında sorular sorar ve ma'lûmât toplardı. Yine günlerden bir gün bu maksatla geziye çıkmıştı. Karşısına, bir genç insan sûretinde Cebrâîl aleyhisselâm çıktı. Fakat Dâvûd aleyhisselâm onu tanıyamadı ve bir insan sanarak sordu:

— Delikanlı, Dâvûd'un memleket idâresindeki gidişâtına ne dersin?

Cebrâîl aleyhisselâm dedi:

— Fevkal'âde. Fakat bir kusûru var o da olmasa...

Dâvud aleyhisselâm sordu:

— Nedir o?

Cebrâîl aleyhisselâm dedi:

— Duyduğuma göre beytülmalden (devlet hazînesi) yeyip içiyormuş. Halbuki Allah katında, kendi alın teri ve el emeği ile geçinen kuldan daha sevimli bir kul yoktur.

Cebrâîl aleyhisselâmın bu sözleri üzerine Dâvud aleyhisselâm hemen geri döndü. Ağlayıp - sızlayarak doğruca duâgâhına vardı ve Allah'a yalvardı:

— Yâ Rabbi, bana öyle bir sanat öğret ki, kendim çalışayım. Kaza-

nayım. Kendi el emeğimle geçineyim ve müslümanların malı olan beytülmâle (hazîne) muhtâç olmaktan kurtulayım...

Bunun üzerine Allah ona zırh yapmayı öğretti. Ayrıca demirin nasıl yumuşatılıp kullanılacağını da öğretti. Öyle ki onun elinde demir, âdetâ bir hamur hâlini alıyordu. Artık bundan böyle, devlet ve memleket işlerinin dışındaki boş zamanlarında zırh yapıyor ve yaptığı zırhları satarak kendisinin ve âile efrâdının geçimini sağlıyordu. Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu âyeti işte bu husûsu belirtmektedir:

— **Biz ona, sizin için, sizi muhârebenin şiddetinden korumak için giyecek zırh sanatını öğrettik...** (Enbiyâ sûtesi, âyet: 80)

— Bize gelen haberlere göre, âfiyet on parçadır. Bunun onda dokuzu sükûttadır. Onda biri de insanlardan ayrı durmaktadır. Yine ıbâdet de on parçadır. Bunun onda dokuzu mâişet-geçim için çalışmaktadır. Onda biri de ibâdettedir.

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah oğlu Câbir'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki kendisine bir dilencilik kapısı açarsa Allah da ona mutlaka fakîrlik kapısını açar. Kim ki iffet sâhibi olmak isterse Allah da onu iffet, şeref ve haysiyet sâhibi yapar. Kim ki kendisini insanlardan müstağnî sayarsa Allah da onu müstağnî kılar. Sizden birinin, bir ip alarak şu dereye gidip oradan odun toplaması ve getirip şu çarşıda, az miktarda bir hurma karşılığında da olsa satması, dilendiği kişiler bir şey versin veya vermesin, dilenmesinden daha hayırlıdır.**

Yine Resûl aleyhisselâmın bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Sizin için bez ticâreti iyidir. Zirâ atanız İbrâhim aleyhisselâm da bez ticâreti yapardı.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edildiğine göre, diğer bâzı peygamberlerin meslekleri de şöyleydi:

— **Zekeriyyâ aleyhisselâm marangozluk yapardı.**

— **Süleyman aleyhisselâm,** içine **eşyâ konan sele, sepet,... gibi şeyler örer ve onları satarak geçimini sağlardı.**

Allah rahmet eylesin, İbrâhîm oğlu Şakîk, «**Eğer Allah bütün kullarına bol miktarda rızık verseydi, azarlardı...** — Şûrâ sûresi, âyet: 27 —» meâlindeki âyetin tefsîri üzerine der ki:

— Eğer Allah, hiç çalışmadan kullarının rızkını vermiş olsaydı o takdirde onlar meşgalesizlikten ve aylaklıktan yeryüzünde daha çok azarlar ve daha çok fesâdlık yaparlardı. İşte bunun içindir ki şânı mubârek

ve yüce olan Allah onları rızık kazanma meşgalesiyle meşgul etti. Tâ ki bu meşgale dolayısıyle, yeryüzünde daha fazla fesad çıkarmağa vakit ve fırsat bulamasınlar...

Allah rahmet eylesin, Müseyyeb oğlu Saîd şöyle der:

— Çalışıp didinerek helâlinden rızkını kazanıp onunla nâmus ve haysiyetini korumayan kişide hayır yoktur.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Hattâb oğlu Ömer, fakirlere hitâben şunları söyledi:

— Ey fakirler, başınızı kaldırınız. Ticâret yapınız. Zîrâ çalışıp kazanmak ve ticâret yolu herkese açıktır. Tembel tembel durarak başkalarına yük olmayınız.

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer'in âzâdlı kölesi Ebû Sâlih anlatır:

— Ömer bize, üç ortak olarak çalışmamızı söyler, birimizin alışla, birimizin satışla, diğerimizin de Allah yolunda gazâ etmekle meşgul olmasını isterdi.

Ebû Sâlih'den bu sözleri nakleden Havşeb oğlu Avam diyor ki:

— Ebû Sâlih bana bunları söyledikten bir müddet sonra kendisini sâhilde gördüm. Nöbet tutuyordu. Beni görünce dedi ki:

— Biz üç ortağız. Bugün, düşman karşısında nöbet tutma sırası bende. İşte ben bu nöbetimi tutuyorum. Diğer ortaklarım da çalışıyorlar.

Allah rahmet eylesin, Fakîh Ebû Ca'fer'in anlattığına göre, İbni Mubârek şöyle der:

— Bir kimse işinde sadâkati bırakırsa mürüvveti kaybolur, ahlâkı kötüleşir.

Allah rahmet eylesin, bir defasında Yûsuf oğlu İbrâhim, Seleme oğlu Muhammed'e şöyle demişti:

— Sen ticâret işlerine devam etmelisin. Zîrâ ticâret, sâhibini azîz kılar.

Çalışıp kazanma mevzuunda peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer bir kısım hadîsleri de şu meâldedir:

Allah ondan râzî olsun, Câbir oğlu Abdullah rivâyet eder:

— **Kim bir ağaç diker, yahut ekin eker de bir insan, yahut bir hayvan, yahut bir kuş veyâhut da yırtıcı bir mahluk ondan yerse bu, o kimsenin amel defterine bir sadaka olarak yazılır.**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik rivâyet eder:

— **Kıyâmet kopmak üzere iken dahi olsa eğer birinizin elinde bir ağaç fidanı varsa muktedir olabilirse kıyâmet kopmadan önce onu diksin.**

Allah ondan râzî olsun, Mekhûl rivâyet eder:

— **Ey müslümanlar, sakının kusur bulucu olmayın. Meddâh - dalkavuk olmayın. Onu - bunu kötüleyici olmayın. Çalışmamak ve tembel tembel durmak sûretiyle, ölmeden önce ölüler olmayın.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Muhârık anlatır:

— **Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbdan bir topluluk ile birlikte bir yerde oturmaktaydı. Bir ara, yanlarından güçlü - kuvvetli bir a'râbî delikanlı geçti. Bu sırada Hz. Ebûbekir ile Hz. Ömer şöyle dediler:**

— **Eğer şu geçen genç, gençlik gücünü Allah yolunda geçirmiyorsa ona ne kadar yazık! Halbuki gençliğini Allah yolunda geçirmiş olsaydı ecri ne büyük olurdu...**

Onların bu sözleri üzerine, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şunları söyledi:

— **Eğer o gencin yaşlı anası - babası var da onlara yardım etmek için çalışıyorsa o, Allah yolundadır. Eğer çoluğunu - çocuğunu geçindirmek için çalışıyorsa yine Allah yolundadır. Eğer yalnız kendisi için çalışıyor fakat bunu sırf dilenmekten ve diğer insanlara yük olmaktan kurtulmak için yapıyorsa yine Allah yolundadır. Eğer sırf mal - mülk edinip zenginliği ile övünmek için çalışıyorsa bu takdirde o, şeytanın yolundadır.**

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, çoluk - çocuk sâhibi ve zenaatkâr her mümini sever. Gücü-kuvveti yerinde ve sıhhatli olduğu halde ne dünyâ için ne de âhıret için çalışmayan kişileri ise sevmez.**

Allah onlardan râzî olsun, Muhammed oğlu Ca'fer'in, babasından naklen anlattığına göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bizzât kendisi çarşıya çıkar ve ihtiyâçlarını tedârik ederdi. Bir defasında, niçin birisini gönderip işini gördürtmediği kendisine sorulduğunda şu cevâbı verdi:

— **Cebrâîl aleyhisselâm bana, başkalarına muhtaç olmamak için bizzât çalışan ve evinin geçimini tedârik eden kişinin Allah yolunda çalışmış sayıldığını ifâde etti.**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam gelmiş ve geçim sıkıntısı çekmekte olduğunu söyleyerek Allah Re-

sûlünden bir şeyler istemişti. Resûl aleyhisselâm ona; evinde eşyâdan, kab - kacakdan bir şeyler bulunup - bulunmadığını sordu. Adam da bir - iki eşyâ ismi saydı, bu arada bir de tencereden bahsetti. Peygamberimiz, o tencereyi getirmesini söyledi. Adam evine gitti. Tencereyi getirdi. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem onu açık artırmaya yâni müzayedeye koydu. Alıcılar önce bir dirhem verdiler. Daha sonra iki dirheme çıkardılar. Allah Resûlü, en çok fiat verene onu sattı. Bedelini ikiye ayırdı. Bir kısmını adama vererek, **«Bununla evine biraz yiyecek al!»** dedi. Paranın diğer kısmı ile de bir balta aldı. Baltaya bir de sap takarak adamın eline tutuşturdu ve kendisine şöyle dedi:

— Şimdi bunu al. Git. Dağdan çalı, çırpı, odun,... kes. Getir çarşıda sat. Bununla geçimini temin et. Onbeş gün sonra bana yine gel...

Adam öyle yaptı. Kısa zamanda, evini geçindirecek kadar kazanç sağlamağa başladı. Onbeş gün sonra da peygamberimize gelerek artık geçimini sağlamakta olduğunu beyân etti. Bunun üzerine Allah Resûlü de kendisine şunları söyledi:

— Ancak cehennem ateşinin temizleyebileceği dilenciliğin kara lekesi yüzünde olarak kıyâmete gelmektense böylesi senin için daha iyi değil mi?...

Hikmet ehlinden biri şöyle der:

— Aklı olan birisi, beş şey bulunmayan bir beldede eğlenmez:

1) Güçlü bir devlet idâresi, devlet otoritesi,
2) Âdil bir mahkeme, âdil hâkimler,
3) Çarşı - pazar - piyasa,
4) İhtiyâca kâfî gelen su,
5) Mütehassıs ve hâzık bir doktor...

Hikmet ehlinden birine soruldu:

— Kazançların en hayırlısı hangisidir?

Dedi:

— Kazançlar iki kısımdır:

1) Dünyevî kazançlar,
2) Uhrevî kazançlar.

Yine kazançlar hayırlı olup - olmama bakımından da iki kısımdır:

1) Hayırlı kazançlar,
2) Şerli (hayırlı olmayan) kazançlar.

Dünyevî hayırlı kazançlar; geçimini sağlayıp dilenmekten kurtulmak, ibâdete güç kazanmak ve fazlasını da Allah yolunda harcamak için kazanılan helâl kazançlardır.

Uhrevî hayırlı kazançlar; kendisiyle amel olunması için neşredilen ve

öğretilen ilimler, işlenen sâlih ameller ve yeniden ihyâ edilen güzel ahlâk ve âdetlerdir.

Dünyevî hayırsız kazançlar; bütün haram kazançlar, günah işlemekte harcanan servetler ve Allah'a itâat etmeyen halefler yâni evlâdlardır.

Uhrevî hayırsız kazançlar ise; sırf hased yüzünden inkâr edilen hakikatler, ısrarla ve devamlı olarak işlenen günahlar ve sırf düşmanlık ve zulüm olsun diye yeniden ihyâ edilen kötü ahlâk ve âdetlerdir...

———o———

KAZANCIN TEHLİKELERİ V E HARAMDAN SAKINMAK

Dînimiz İslâmiyet; geçimini sağlamak ve başkalarına yük olmamak, fazlasını da Allah rızası için cemiyetin iyiliği uğrunda harcamak ve hayırlı işlerde kullanmak maksad ve gâyesiyle çalışıp helâlinden ve meşrû yoldan kazanmayı teşvik ve tebcîl etmektedir. Buna karşılık; hiç bir ma'zeret bulunmadığı halde çalışmayıp başkalarına yük olmayı veya haram ve gayri meşrû yollardan kazanç sâğlamayı da şiddetle menetmekte ve kötülemektedir. Nitekim peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem; haram, hîleli veya gayri meşrû yollardan kazanç sağlayanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

— **İsterseniz, tâcirin yâni hîleli, haram ve gayri meşrû yollardan kazanç sağlayan ticâret ehlinin fâcir yâni kötü insan olduğuna yemin edeyim...**

— **Gündüzleri yemin billah ederek mal satan, geceleri de hesab tutan şu ticâret ehlinin samîmiyetine şaşarım...**

Ulemâdan birisi şöyle der:

— Dîn ile dünyâ hayâtı ancak şu dört sınıf insanla ayakta durabilir.

1) Âlimler,
2) İdâre adamları,
3) Gâzîler - askerler.
4) Ticâret erbâbı.

Eğer bu dört sınıf insan dürüst, ehl-i namûs ve çalışkan olursa dîn ile devlet ayakta durabilir. Aksi takdirde devletin de dînin de yıkılması mukadderdir...

Zâhidlerden biri, âlimin yukarıdaki sözleri üzerine şunları söylüyordu:

— Âmirler yâni idâre adamları, halkın güdücüleri ve çobanlarıdır.

Bir çoban, sürüsünün her türlü ihtiyâcını yerli yerinde ve zamânında temin etmezse o sürüde hayır kalır mı? Âlimlere gelince, onlar zâten peygamber vârisleridir. Binâen'aleyh, halka doğru yolda önderlik etmek, onları Allah'ın ve Resûlünün yoluna sevketmek ve hem dünyevî hem de uhrevî saâdet ve selâmetleri için çalışmak âlimlerin tabîi vazifesidir. Âlimler, ahâliye doğru yolda öncülük ederler. Gâzîlere ve askerlere gelince, onlar da yeryüzünde Allah'ın ordusu ve askerleridir. Vazîfeleri ise hakkın düşmanlarını kahretmek, müslümanların emniyetini sağlamaktır. Ticaret erbâbı ise, halkın maslahatı yâni işi-gücü husûsunda yeryüzünde·Allah emînleridir. Onlar, işlerin iyilikle görülmesi ve ihtiyâçların râhatlıkla ve kolaylıkla giderilmesi husûsunda halka yardımcı olurlar. Halk, daha çok, âmirlerle âlimlere tâbi olur. Gâziler ve askerler, kibir ve azametle vâsıtalarına binerek mâddî-dünyevî bir menfaat düşüncesiyle cepheye giderlerse düşmana karşı nasıl zafer kazanabilirler? Ticâret erbâbı: haram, hileli ve gayri meşrû yollardan kazanç sağlamağa kalkışarak halka ihânet ederse ahâli nasıl huzûr içinde olabilir?

Bir hakîm der ki:

— Ticâret erbâbından olan bir kimsede şu üç haslet - meziyet bulunmadıkça, o, hem dünyada hem de âhirette dâima fakir kalmağa mahkûmdur:

1) Yalandan, lüzumsuz sözden ve yeminden arınmış bir dil,

2) Hîle - hud'adan, hıyânetten ve hasedden arınmış bir kâlb,

3) Cuma ve cemâat namazından, ilim meclislerinden ve Allah'ın rızâsını her şeye tercîh etmekten geri kalmayan bir rûh.

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— Ticâretle iştigal eden birisi eğer dînî meseleleri iyice öğrenmemiş olursa mutlaka fâize batar, sonra yine batar, yine batar...

Allah ondan râzı olsun, Hattâb oğlu Ömer'in, konu ile alâkalı bir sözü şöyledir:

— Ticâret mevzuunda gerekli dînî ma'lûmâtı olmayanlar bizim çarşıpazarlarımıza gelip ticâretle iştigâl etmesinler...

Allah kendisine rahmet eylesin, Süfyân Sevrî'nin aynı konuda söylenmiş iki ayrı sözü ise şöyledir:

— Şu ticâret erbâbının hoş görünüşlü kıyâfetlerine bakmayınız. Zîrâ onların o elbiselerinin altında kurtlar vardır.

— Ey ahâlî; zengin komşulardan, ticâret erbâbı kurrâ'dan, âlim olan idârecilerden sakının. Onlara karşı dikkatli olun...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Şemâl oğlu Muhammed çarşıya gitmişti. Bir ara, çarşı - pazar ehline şöyle dedi:

— Ey ticâret erbâbı; pazarınız kesaddır, satışınız fâsiddir, komşunuz da hasûddür. Bu durumda yeriniz de cehennemdir...

Allah ondan râzî olsun, İbnî Abbâs şöyle der:

— Helâl kazanç, dağı dağa kavuşturmaktan daha zordur.

Allah ondan râzî olsun, Ubeyd oğlu Yûnus'un bu mevzûdaki müşâhedelerinden bâzıları da şöyledir. Der ki:

Bugün ortada:

1) Helâlinden kazanılmış bir kazançtan,
2) Kendisiyle dînde teselli olunulabilecek bir din kardeşinden,
3) Peygamberin ahlâkı üzerine yaşayan bir müminden,
4) Haram karışmasın diyerek daha az biriktiren tüccârdan,... eser yoktur.

Eğer helâlinden kazanılmış bir direm para bulabilseydik muhakkak ki onunla hastalarımızı tedâvî eder, şifâya kavuştururduk...

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebel şöyle der:

— Her insan, kıyâmet günü mutlaka Allah'a arzedilir. Fakat dört şeyden sorguya çekilip hesap vermedikçe huzûr-u ilâhiden adım bile atamaz.

1) Bedenini nerede yıprattığından,
2) Ömrünü nerede tükettiğinden,
3) İlmi ile nasıl ve ne gibi amel ettiğinden,
4) Malını nereden kazanıp nereye sarfettiğinden.

Diğer bâzı büyüklerin, konu ile alakalı sözleri:

Bir hakîm:

— Münâfık, elde ettiği dünyâlığı hırsla tutar, bir şüphe sebebiyle hayır yolunda kullanmaz, sarfettiğini de gösteriş için sarfeder. Basîretli mümin ise kazandığını korku ile alır, eğer sarfetmezse Allah'a şükrünü edâ eder, harcarsa da Allah rızâsı için harcar...

Muâz oğlu Yahyâ Râzî:

— Tâat - kulluk, şânı yüce olan Allah'ın hazînelerinde saklıdır. Onun anahtarı duâ, dişleri de helâl lokmadır.

İbni Şibrime:

— Şaşılır o kimseye ki, sırf hastalık korkusuyla, perhizli olduğu zamanlarda, helâl olan bir şeyi yemekten sakınır da, cehennem ateşi korkusuyla haramdan sakınmaz.

Allah ondan râzî olsun, Câbir'in anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem bir topluluğa hitâben şunları söyledi:

— Ey insanlar, sizin hiçbiriniz rızkını tamâmen almadan ölmeyecektir. Binâen'aleyh, rızkınızın geç kalacağını sanmayınız. Allah'dan korkunuz. Helâl kazançla iktifâ ediniz. Sizin için helâl olanı alınız. Allah'ın haram kıldığını ise bırakınız.

Hükemâdan birisi der ki:

— Kazanç husûsunda insanlar, inanç ve kanâat bakımından beş sını-

fa ayrılırlar. Bunlardan biri, rızkın yalnız Allah'dan geldiğine inanır. Bir diğeri de rızkın yalnız çalışmanın neticesi olduğunu iddiâ eder. Bu inançtaki birisi hâlis müşriktir. Bir üçüncüsü, rızkı Allah'dan bilir, fakat onu kendisine Allah'ın mı verdiği yoksa kendi çalışmasının mı bir neticesi olduğu hakkında tereddüt eder. Böyleleri hâlis münâfıktır, şüphecidir. Dördüncü bir sınıf ise, rızkı Allah'dan bilir. Fakat onun hakkını edâ etmez. Allah'a âsî olur. Böyleleri fâsıkdır, günahkârdır. Beşinci sınıf ise, rızkı Allah'dan bilir. Çalışmayı da rızka sebep olarak görür. Onun hakkını verir. Şükrünü edâ eder. Allah'a âsî olmaz. Böyleleri de hâlis mümindir...

Allah ondan râzî olsun, Erkam oğlu Zeyd anlatır:

— Hz. Ebûbekir'in bir kölesi vardı. Her akşam, yemeği o getirirdi. Allah ondan râzî olsun, bu arada Ebûbekir'in bir âdeti de önüne gelen yemeğin hangi kazançla hazırlandığını veya nereden temin edildiğini sorup öğrenmeden yememekti. Yine günlerden bir gün, aynı köle, akşam yemeğini getirmişti. Ebûbekir, her zamankinin hilâfına ogün sormadan hemen yemeğe başladı. Fakat henüz bir lokma atıştırmıştı ki köle sordu:

— Her zaman, yemeğin nereden ve nasıl temin edildiğini sorar ondan sonra yemeğe başlardınız. Bugün ise bir şey sormadınız?...

Ebûbekir dedi:

— Eyvaaah!... Bugün çok acıkmış olmam bana bunu unutturdu. Söyle bakalım, onu nereden temin ettin?...

Köle de dedi ki:

— Câhiliyyet devrinde (müslümanlıktan önceki devir) bâzı insanlar için efsun yapmıştım. Onlar da bunun karşılığında bana bir şeyler vereceklerini va'detmişlerdi. Bugün onların bir düğün cemiyetine rasgeldim. Kendilerine, vaktiyle bana olan va'dlerini hatırlattım. Bu yemeği verdiler...

Kölenin bu anlattıklarını dinleyen Hz. Ebûbekir, yutmuş olduğu o bir lokmayı geri çıkarmak istedi. Kusmak için kendisini zorladı. Fakat lokmayı geri çıkarmak mümkün olmadı. Bu esnâda yüzünün rengi değişti. Karardı, morardı. Ancak bütün zorlamalarına rağmen lokmayı geri kusamadı.

Bu sırada yanındakiler kendisine dediler ki:

— Onun üzerine biraz su içsen belki de kusman daha kolay olur!...

Onların bu sözü üzerine Hz. Ebûbekir, bir miktar su içti. Gerçekten su içtikten sonra kusması mümkün oldu ve kusarak lokmayı dışarı çıkardı. Fakat bu bir lokmayı geri çıkarmak için bir hayli sıkıntı çekmiş ve perîşan olmuştu. Yanındakiler kendisine dediler ki:

— Bütün bu zahmet ve sıkıntılar bir lokma için mi?

Hz. Ebûbekir onlara cevâben şunları söyledi:

— Ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, haramdan oluşan veya haramla beslenen her bedene cenneti haram kılmıştır.**

Kazancının helâl olmasını isteyen bir kimşe şu beş şeye riâyet etmelidir.

1) İş - güç sebebiyle, ibâdetlerini aslâ terketmemeli, onlara halel getirmemelidir.

2) Kazanç hırsıyle, Allah'ın mahlûkatından hiçbirine ezâ vermemelidir.

3) Dilenmekten, başkalarına muhtâç olmaktan kurtulmak ve gerek kendisinin gerekse âile efrâdının nâmus, şeref ve haysiyetini korumak maksadıyle çalışmalı, bu maksatla kazanmalı; malı - mülkü ve zenginliği ile övünmek maksadıyle çalışmamalı, kazanmamalıdır.

4) Çalışmada kendisini haddinden fazla yormamalıdır.

5) Rızkı Allah'dan bilmeli, kendi çalışıp didinmesinin mahsûlü olarak görmemelidir. Çalışıp didinmeyi, kazanca sâdece bir vesîle ve bir sebep olarak görmelidir.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki haram ve günah yollardan bir kazanç sağlar da bununla sadaka verir, yâhut akraba ziyâreti yapar veyâhut da onu Allah yolunda infâk ederse o kimse bütün bu amelleri ile birlikte cehenneme gider...**

Allah ondan râzı olsun, İmrân oğlu Husayn şöyle der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah; fâiz, rüşvet, hıyânet, hîle-hud'a-aldatma, hırsızlık,... yollarından kazanılan kazançlarla yapılan haccı, umreyi, cihâdı, sadakayı, köle âzâd etmeyi,... kabul etmez. Zîrâ tamâmen haram ve gayri meşrû olan bu kazançlar, o ibâdetlerin meşrûiyetini yokederler...

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd'un rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kul, haram kazançtan verdiği sadaka sebebiyle ecre nâil olmaz. Haram kazançtan yedirip - içirdiği kendisine hayır getirmez. Geride bıraktığı haram kazanç, cehennemde azabını artırmaktan başka bir şeye yaramaz. Yine şurası muhakkaktır ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, kötülüğü kötülük karşılığında yoketmez. Bil'akis, kötülüğü ancak iyilik karşılığında yokeder.**

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin naklettiğine göre peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde şöyle buyururlar:

— **Mal, ancak celp olunan maldır. Sizin ticâret ehlinizin şerlileri, yanınızda durup onların sizinle, sizin de onlarla çekiştikleriniz, onların size, sizin de onlara yemîn ettiklerinizdir.**

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— **Yâ Resûlellah, en temiz ve en helâl kazanç hangisidir?**

Buyurdular:

— **Kişinin kendi el emeğidir. Bir de, içinde şüphe ve hıyânet bulunmayan meşrû alış - veriş neticesi elde edilmiş kazançtır.**

Allah ondan râzı olsun Katâde şöyle der:

— Dürüst ve nâmuslu ticâret erbâbı, kıyâmet günü Arş'ın gölgesindedir.

———o———

YEDİRİP – İÇİRMEK VE GÜZEL AHLÂK

Allah ondan râzı olsun, Atıyye Avfî anlatır:

— Bir defasında Abdullah oğlu Câbir bana şunları söyledi:

— Yâ Atıyye, söyleyeceklerimi iyi dinle. Zîrâ ben, bu seferden sonra bir daha birlikte bulunabileceğimizi sanmıyorum. Ey Atıyye, Muhammed aleyhisselâmın neslini, onun yolunda gidenleri, onun neslini sevenleri, hepsini sev. Evet, günah işlemiş ve hatâlara düşmüş olsalar dahi sev. Onun nesline ve onun yolunda gidenlere buğzedenlere ise buğzet. Evet, oruç tutuyor, namaz kılıyor olsalar bile buğzet. Allah'ın mahlûkatına yedir, içir. Selâmı yaygınlaştır. Herkes senin elinden, dilinden sâlim olsun. Hiçbir kimse senin elinden, dilinden zarar - zıyan görmesin. Geceleri herkes uykuda iken sen namaz kıl. Zîrâ ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işittim, şöyle diyordu:

— **Allah, İbrâhim aleyhisselâmı sırf yedirip içirdiği, elinden - dilinden kimseye zarar vermediği ve herkes uykuda iken geceleri namaz kıldığı için kendisine dost edinmişti.**

Allah ondan râzî olsun, Habîb oğlu Gayrân'ın anlattığına göre bir defasında İbni Abbâs'a bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Şu muhâcirlerle ensâr, «**Bizim cennete girmemize hiç bir engel yok.**» diyorlar.

İbni Abbâs, ona şunları söyledi:

— Evet, doğru söylemişler. Eğer sen de dosdoğru namazını kılar, malının zekâtını verir, orucunu tutar, haccını yapar ve müsâfirini de ağırlarsan senin de cennete girmene bir engel kalmaz. Cennete sen de girersin...

Allah ondan râzı olsun, Ebû Şüreyh Huzâî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah'a ve âhıret gününe inanan, müsâfirine ikrâm etsin. Müsâfire büyük ikrâm ve iltifat bir gün bir gecedir. Müsâfirlik üç gün üç gecedir. Bundan fazlası ise sadakadır.**

Allah rahmet eylesin, Atâ anlatır:

— Peygamber İbrâhim aleyhisselâm, yemek yiyeceği zaman eğer sofrada kendisiyle birlikte yemek yiyecek birisi bulunmazsa, mutlaka sofrada birisini bulundurmak maksadıyle bir veya iki mil kadar yürürdü.

Allah ondan râzı olsun, İkrime'nin anlattığına göre, zamânında İbrâhim aleyhisselâm **müsâfir babası** unvânıyle anılırdı. Evinin dört ayrı giriş kapısı vardı. İbrâhim aleyhisselâm, onların hangisinden bir müsâfir gelecek diye gözetlerdi...

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— Bence, müslüman kardeşlerimden bir topluluğu bir araya getirip de kendilerine bir şeyler yedirip içirmem, sizin şu çarşınıza çıkıp bir köle âzâd etmemden daha iyidir.

Allah ondan râzı olsun, anlatıldığına göre sahâbeden İbni Ömer, bir yemek hazırladığı zaman o yakınlardan geçmekte olanları gözetlerdi. Eğer geçenler arasında çalımlı birisi olursa onu çağırmaz, zayıf ve düşkün birisini görürse onu hemen çağırırdı. Bu hareketinin sebebini soranlara da şöyle dedi:

— Yemeğe iştah ve ihtiyâcı olanı çağırmayalım da olmayanı mı çağıralım!...

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— **Yâ Resûlellah, insanların Cennete girmelerine en çok vesile olan şey nedir?**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Takvâ ile güzel ahlâk...**

Bir daha soruldu:

— **Yâ Resûlellah, insanların cehennemlik olmalarına en çok sebep olan şey nedir?**

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— **Ağız ve tenâsül uzvundan ibâret olan iki boşluk ile kötü ahlâk...**

Allah ondan râzı olsun, Hz. Âişe şöyle der:

— Güzel ahlâk, iyi komşuluk, akrabâları ziyâret,... ülkeleri ma'mur kılar, ömürleri bereketlendirir. İsterse ahâlî fâcir olsun...

Allah ondan râzı olsun, İbni Ömer anlatır:

— Bir defasında biz, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin mescidinde oturuyorduk. Allah Resûlünden başka; Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali,

Abdurrahman, İbni Mes'ûd, Muâz, Huzeyfe, Ebû Saîd Hudrî oradaydılar. Onuncu olarak da ben bulunuyordum. Bir ara, Ensârdan bir genç geldi. Peygamber sallâllahü aleyhi ve selleme selâm vererek oturdu ve Allah Resûlüne hıtâben şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, müminlerin hangisi daha üstündür?

Allah Resûlü ona cevâben buyurdular:

— Ahlâkı en güzel olan...

Genç bir daha sordu:

— Yâ Resûlellah, müminlerin hangisi daha akıllıdır?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Ölümü en çok hatırlayan, ölüm gelmeden önce ona en iyi hazırlanan. İşte müminlerin en akıllıları bunlardır...

Genç, Allah Resûlünün bu cevâbını da dinledikten sonra sustu. Başka bir şey sormadı. Bu arada peygamber aleyhisselâm da bize döndü ve şu hitâbede bulundu:

— **Ey muhâcirler ve ensâr topluluğu! Beş felâket vardır ki onlara dûçâr olmanızdan Allah'a sığınırım:**

1) **Eğer bir cemiyette fuhuş zuhur eder ve yaygınlaşırsa orada tâûn hastalığı başgösterir. İnsanlar öyle acılar çekerler ki kendilerinden önce gelip geçmiş toplulukların hiçbiri böylesini aslâ görmemiştir.**

2) **Eğer bir cemiyetin fertleri ölçülerle tartılarda hîle yapmağa başlarsa şiddetli geçim sıkıntısına düşerler. Ayrıca devlet büyüklerinin zulmüne maruz kalırlar.**

3) **Mal, mülk ve servetlerinin zekâtını vermezlerse kuraklık başgösterir. Gökten yağmur yağmaz olur. Öyle ki, eğer hayvânât olmasa, bir damla bile yağmur yağmaz.**

4) **Eğer Allah'a ve Resûlüne olan ahidlerini bozarlarsa Allah da onların üzerine düşmanlarını musallat eder.**

5) **Eğer önderleri Allah'ın kitâbı ile hükmetmeyi bir kenâra bırakırlarsa belâlarını kendi aralarında bulurlar...**

Allah ondan râzı olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadislerinde şöyle buyururlar:

— **Siz, insanlara mallarınızla gitmeyiniz. Sizden onlara güler yüz ve güzel ahlâk gitsin.**

Allah ondan râzı olsun, Sem'ân oğlu Nevvâs Ensârî anlatır:

— Bir defasında ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, iyilikten ve günahdan suâl etmiştim. Bana cevâben buyurdu ki:

— İyilik güzel ahlâkdır. Günah ise sînende gizli kalan ve başkalarının muttali olmasını istemediğin şeydir...

Allah ondan râzı olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Kişinin keremi dînidir, mürüvveti aklıdır, şerefi de ahlâkıdır.

Allah ondan râzı olsun, Sa'lebe Haşenî'nin rivâyetine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— Sizin bence en sevimliniz ve âhirette bana en yakın olanınız, ahlâkça en güzel olanınızdır. En sevimsiziniz ve âhırette bana en uzak olanınız ise ahlâkı en kötü olanınızdır.

Allah ondan râzı olsun, İbni Abbâs şöyle der:

— Nasıl ki Güneş kırağıyı eritirse, aynen bunun gibi, güzel ahlâk da hatâları eritir. Nasıl ki sirke balı bozarsa, aynen bunun gibi, kötü ahlâk da amelleri bozar.

Allah ondan râzı olsun Muâz İbni Cebel anlatır:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bana son nasihatı ayağımı özengiye koyduğum sırada etmiş ve şöyle demişti:

— Yâ Muâz, insanlarla olan münâsebet ve muâmelelerinde ahlâkını güzelleştir!...

Allah ondan râzı olsun, Abdullah oğlu Câbir'in, Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs şu meâldedir:

— Güzel ahlâk, Allah'ın rahmetinden sâhibinin burnuna takılmış bir iptir. Bu ipin ucu meleğin elindedir. Melek onu hayra çeker. Hayır da cennete götürür. Kötü ahlâk ise Allah'ın azâbında sâhibinin burnuna bağlanmış bir iptir. Bu ipin ucu şeytanın elindedir. Şeytan onu şerre çeker. Şer de kişiyi cehenneme götürür.

Yine Abdullah oğlu Câbir'in, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre bir kudsî hadîs şu meâldedir. Allah buyurur:

— Şu İslâmiyet, benim kendi zâtım için size seçtiğim dîndir. Onu ancak iki meziyyet ıslâh ve ihyâ edebilir. Bunlardan biri güzel ahlâkdır. Diğeri de cömertliktir. Bu iki hasletten ne kadarına sâhibseniz o kadarı ile ona ikrâm ediniz.

Denir ki:

— Bir eve müsâfir geldiği zaman, üç şeye ev sâhibinin, üç şeye de müsâfirin riâyet etmesi gerekir.

Ev sâhibinin riâyet etmesi gerekenler:

1) Müsâfiri tâkatinin dışında bir şeye zorlamamak, âdet olanın dışına çıkarmamak,

2) Helâl olmayan şeyler ikrâm etmemek,

3) Namaz vaktini geçirtmemektir.

Müsâfirin riâyet etmesi gerekenler:

1) Ev sâhibi kendisini nereye oturtursa oraya oturmak,

2) Kendisine ikrâm edilen yemeğe râzı olmak,

3) Ayrılırken ev sâhibi için hayır ve bereket duâsında bulunmaktır.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki malının zekâtını verir, müsâfirine ikrâm eder ve uzaktaki akrabasını gözetirse rûhunu cimrilikten korumuş olur.**

———— o ————

ALLAH'A TEVEKKÜL

Allah ondan râzı olsun, Ebûlca'd oğlu Sâlimin anlattığına göre bir defasında Hz. İsâ, bir topluluğa hitâben şunları söyledi:

— Ey insanlar, yarının yiyeceğini bugünden saklamayınız. Zîrâ yarın geldiği zaman, onun rızkı da birlikte gelir. Şu küçük canlılara bakınız. Onların rızkını kim veriyor? Eğer onların karnının çok küçük olduğunu söylemek isterseniz gökteki kuşlara bakınız. Eğer, kuşların kanatları var, derseniz, vahşî hayvanlara bakınız. Onları o şekilde kim besliyor ve kim semirtiyor?

Allah ondan râzı olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Ben, hangi hâl üzere sabahladığıma aldırış etmiyorum. Sevdiğim şey üzerine mi, yoksa sevmediğim şey üzerine mi? Zîrâ bilmiyorum ki, hayır, sevdiğimde midir, yoksa sevmediğimde mi?

Allah ondan râzı olsun, Hantab oğlu Muttalibin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde şöyle buyururlar:

— **Ben, Allah.'ın size emretmiş olduğu herşeyi emrettim. Menetmiş olduğu her şeyi de menettim. Bilmiş olun ki Rûhul'emîn Cebrâil aleyhisselâm, hiç bir canlının kendisi için yazılanların tamâmını görmeden ölmeyeceğini benim rûhuma nakşetti. Eğer onlardan herhangi bir şeyin vukuu geri kalırsa o kimse güzel bir şekilde talebde bulunsun. Zîrâ siz, Allah katındaki tâatinizin ne yolda olduğunu bilemezsiniz...**

Allah ondan râzı olsun, İbni Abbâs'ın rivâyetine göre yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir diğer hadîsleri de şu meâldedir:

— Kimi ki insanların en kuvvetlisi olmak sevindirirse yalnız Allah'a tevekkül etsin, Allah'a güvensin. Kimi ki insanların en şereflisi olmak sevindirirse Allah'dan korksun, kötülüklerden elini çeksin. Kimi ki insanların en zengini olmak sevindirirse, kendi elindekine değil Allah'ın nezdindekine güvensin...

Rivâyet edildiğine göre Dâvûd aleyhisselâm, oğlu Süleyman aleyhisselâma verdiği öğütlerden birinde şöyle der:

— Oğlum, kişinin takvâsı şu üç şeyle belli olur:

1) Henüz erişemediği şeyler husûsunda güzelce tevekkül,

2) Eriştiği şeylere rızâ,

3) Kaçırdığı şeyler husûsunda güzelce sabır.

Bir defasında Belhli Ebû Mutî, Hâtem Esam ile karşılaşmıştı. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

Ebû Mutî — Duyduğuma göre, bütün çölleri azıksız olarak, sırf tevekkülle geçebiliyormuşsun.

Hâtem Esam — Hayır. Bilâkis azıkla geçiyorum.

Ebû Mutî — Nedir azığın?

Hâtem Esam — Dört şeydir.

Ebû Mutî — Nedir onlar?

Hâtem Esam:

1) Dünya'yı her şeyi ile Allah'ın ülkesi olarak görürüm,

2) Bütün mahlûkatı Allah'ın iyâli olarak görürüm.

3) Sebeplerin de rızıkların da hepsinin Allahın kudret elinde bulunduğuna inanırım.

4) Allah'ın hükmünün bütün mahlûkatına geçtiğine inanırım.

Hâtem Esam'dan bunları dinleyen Ebû Mutî şöyle dedi:

— Senin azıkların ne güzel azıktır, ey Hâtem! Sen bunlarla âhıret çöllerini bile geçersin. Nerde kaldı ki dünyanın çöllerini geçemiyesin.

Allah rahmet eylesin, bir defasında Şakîk Zâhid'e birisi geldi ve şöyle dedi:

— Bana biraz nasîhat et!..

Şakîk Zâhid ona dedi:

— Şu üç şeyi iyi tut:

1) Allaha ibâdet et. Zîrâ O, sana mutlaka sebat ihsân eder.

2) Allah düşmanlarına karşı savaş. Zîrâ muhakkak ki Allah sana yardım eder.

3) Allah'ın va'dini tasdîk et. Zîrâ muhakkak ki O, va'dini yerine getirir.

Allah ondan râzı olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Eğer şu ilim erbâbı ilimlerini koruyup onu sâdece ehline öğretmekle kalsalardı, muhakkak ki devirlerinin efendileri olurlardı. Yazık ki onlar böyle yapmadılar. İlmi ehline değil de dünyâ ehline öğretmeğe kalkışmışlar. Maksatları onlardan dünyâlık koparmaktı. Hal böyle olunca, dünyâ ehli de onları küçük gördüler. Ben, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **Kimin ki bütün düşüncesi âhiret olursa Allah onun dünyevî işlerine kâfi gelir. Kimin de bütün düşüncesi dünyâ olursa cehennemin hangi vâdisinde ölür ve hangi çukurunda azâb görürse görsün Allah aldırış etmez.**

Söylendiğine göre Tevrât'da şöyle der:

— Ey insanoğlu, elini oynat, sana rızkını saçayım. Sana emrettiğim hususda bana itâat et. Kendine yarayanı bana öğretmeğe kalkışma!...

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— İslâmiyetin ayakta kalması dört şeyle mümkündür. Bunlar:

1) Yakîn,

2) Adâlet,

3) Sabır,

4) Cihâd'dır.

Âlimler, Hz. Ali'nin bu sözlerini şu şekilde açıklamışlardır:

Yâkîn iki çeşittir:

Birincisi: Amelleri sırf Allah için işlemek, aslâ dünyevî menfaat düşüncesi karıştırmamak ve riyâ yapmamaktır.

İkincisi: Allah'ın va'dine inanmış olmaktır ki bu, rızıktır.

Adâlet de iki çeşittir:

Birincisi: Eğer üzerinde birisinin hakkı varsa hak sâhibinin istemesine meydan vermeden edâ etmektir.

İkincisi: Eğer kendisinin başkası üzerinde bir hakkı varsa ona rıfk ve mülâyemetle muâmele etmektir.

Sabır da iki çeşittir:

Birincisi: Allah'ın, edâsını farz kıldığı emirlerinin yerine getirilmesinde sabırlı olmaktır.

İkincisi: Allah'ın işlenmesini yasak ettiği husûslarda sabırlı olmaktır.

Yine cihâd da iki çeşittir:

Birincisi: Düşmandan gâfil olmamaktır. Düşman ise şeytandır. Şeytan öyle bir düşmandır ki, kişi ondan gâfil olsa bile o, kişiden gâfil olmaz. Şeytan, tıpkı sürüye dalan kurda benzer ki, sürüde hangi koyun gâfil bulunursa kurt onu yakalar.

İkincisi: Az da olsa, helâl kazançla iktifâ etmektir. Zîrâ insanoğlunun uğradığı musîbetlerin birçoğunun sebebi dünyâ malıdır. Az da olsa, helâl kazanca râzı olunduğu takdirde ise o yönden gelebilecek musîbetler önlenmiş olur.

Allah her ikisinden de râzı olsun, bir defasında Şakik ile Hâtem Esam arasında şu konuşmalar geçti.

Şakîk — Ne kadar zamandanberi bana gelip gidiyorsun?

Hâtem Esam — Otuz senedenberi...

Şâkîk — Bu otuz senede neler öğrendin?

Hâtem — Altı mesele öğrendim ki, eğer onlarla amel edersem, zannederim beni dünyevî musîbetlerden kurtarırlar...

Şâkîk — Onları bana da anlatır mısın? Belki onlarla ben de amel eder de bu vesileyle kurtulurum...

Hatem:

1 — Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, **«Yerde yürüyen hiç bir canlı yoktur ki onun rızkına Allah kefil olmuş bulunmasın** — Hûd sûresi, âyet: 6—» meâlindeki âyeti üzerinde şöyle bir düşündüm. Gördüm ki, ben de, Allah'ın, rızıklarına kefîl olduğu bu canlılardanım. Bundan, benim için mukadder olan rızkın mutlaka bana ulaşacağı hükmüne vardım. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, o azametine rağmen fili beslediği gibi, onca küçüklüğüne rağmen sivri sineği de unutmuyor. İşte bütün bu gerçekler karşısında, geçim için endişelenmeyi bir kenâra ittim. İşimi Allah'a havale eyledim. Allah'a olan kulluğumda kusûr etmemeğe azmettim ve bu azimle yaşamağa başladım...

Şakîk — Bu anlattığın ne güzel. Ya ikincisi nedir?

Hâtem Esam:

2 — Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın **«Şüphesiz ki mü'minler ancak kardeştir** — Hucurât sûresi, âyet: 10—» meâlindeki âyetine baktım. Gördüm ki istisnâsız bütün müminler benim kardeşimdir. Kardeşin de kardeşe şefkatli davranması gerekir. Hem gördüm ki, insanlar arasındaki düşmanlıkların sebebi hep hasedden doğuyor. Ben de gayret ettim, kalbimden hasedi attım. Kalbim o duruma geldi ki, dünyanın öbür ucundaki bir müslümanın bir derdi, sanki benim derdimmiş gibi oluyor. Yine dünyanın öbür ucundaki bir müslümanı sevindiren bir haber aynen beni de sevindiriyor...

Şakîk — Bu anlattığın ne kadar güzel! Ya üçüncü mesele nedir?

Hâtem Esam:

3 — Gördüm ki herkesin bir sevdiği var. Hem, sevenin, sevdiğine olan sevgisini ızhâr etmesi de gerekiyor. Ben de Allah'a ibâdet ve tâatde bulunmayı kendime sevgili olarak seçtim. Onun dışındaki sevgilileri ise terkettim. Zîrâ Allah'a ibâdet ve tâatin dışındaki sevgililer zamanla hepsi de beni terkediyor. Benim kendime sevgili olarak seçtiğim ibâdet ve tâat ise kabirde de, mahşerde de, sırâtta da benden ayrılmıyor. Hep benimle birlikte bulunuyor.

Şakîk — Bu da çok güzel!... Yâ dördüncüsü?

Hâtem Esam:

4 — Gördüm ki herkesin bir düşmanı var. Düşmanın düşmanlık yapması da tabîîdir. Öyleyse düşmandan sakınmak ve korunmak gerekir. Ben, benim düşmanımın neler veya kimler olduğunu araştırdım. Sonunda gördüm ki benim düşmanlarım îmânsız - kâfir ile şeytandır. Fakat bu ikisi arasında bir mukayese yaptığımda, kâfirin daha zayıf, şeytanın ise daha zorlu bir düşman olduğunu gördüm. Zîrâ kâfirle mücâdeleye giriştiğimde eğer o beni öldürürse şehîd olurum. Eğer ben onu öldürürsem bunun için de sevab kazanırım. Hem, kâfir, benim gözümle görebildiğim bir düşmandır. Halbuki şeytan böyle değildir. Zîrâ o beni görür, fakat ben onu göremem. O, beni dâima Allah yolundan uzaklaştırmak ister. Tâ ki cehennemde kendisine arkadaş olayım. İşte bütün bunlardan dolayı, hayatta oldukça şeytandan başkasına düşmanlık yapmamağa ve şeytanın şerrinden ve vesvesesinden korunmağa karar verdim...

Şakik — Pek güzel!... Ya beşinci mesele nedir?

Hâtem Esam:

5 — Gördüm ki herkesin bir evi var. Evin de îmâr edilmesi gerekir. Benim evimin hangisi olduğunu düşündüm. Neticede gördüm ki benim evim kabirdir. Ben de onun îmârı ile meşgul olmağa başladım...

Şakîk — Bu anlattığın da pek güzel!... Ya altıncısı nedir?

Hâtem Esam:

6 — Gördüm ki her şeyin bir tâlibi var. Benim tâlibimin kim olabileceğini düşündüm. Neticede gördüm ki benim tâlibim de ölüm meleğidir. Fakat onun bana ne zaman geleceğini bilemiyorum. Bu sebeple, her an için, zifâfa girecek bir gelin gibi hazır bulunmağa karar verdim ve hazırlandım. Geldiği zaman, mehil talebinde bulunmayacağım...

Şakîk — Ne kadar güzelmiş bunlar!.. Eğer onlara riâyet edersek sen de, ben de, her ikimiz de kurtuluşa ereriz...

Allah ondan râzı olsun Ebû Leylâ oğlu Abdurrahman anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, devemi salıverip de mi Allah'a tevekkül edeyim, yoksa bağlayıp da mı?

Allah'ın Resûlü ona cevâben buyurdular:

— Önce deveni güzelce bağla. Sonra Allah'a tevekkül et!...

Hukemâdan birisi şöyle der:

— Allah dostlarının husûsiyeti üçtür. Bunlar:

1) Her şeyde Allah'a güvenmek, Allah'a dayanmak (Tevekkül),
2) Her şeyde Allah'a muhtaç olduğunu bilmek,
3) Her şeyde Allah'a yönelmek, Allah'a dönmektir.

Allah rahmet eylesin, şunları da Fudayl İbni Iyâz söyler:

— İnsanların nazarında en mûteber kişi, kimseden bir şey istemeyen ve başkalarından müstağnî olandır. İnsanlar, kendilerinden bir şey isteyenleri değil, aslâ bir istekte bulunmayanları severler. Kendilerinden herhangi bir mâddî istekte bulunanlardan ise yavaş yavaş soğurlar. (Bir şey isteme benden, buz gibi soğurum senden) öyle ki, herhangi bir sûretle ötekinden - berikinden birkaç defâ istekte bulunan bir kişinin diğer insanlar nazarında artık hiç bir îtibârı kalmaz. Sözün kısası, insanlarca en sevimli ve mûteber kişi, onlara muhtaç olmayan ve kendilerinden bir şey istemeyendir. En sevimsiz kişi de, insanlara muhtaç olan ve onlardan bir şey isteyendir. Halbuki Allah katında en sevimli kul, kendisine muhtaç olan, ihtiyâcını kendisine arzeden ve isteyendir. En sevimsiz kul da kendisinden müstağnî olan ve bir şey istemeyendir. Sözün kısası, Allah, kendisine ihtiyâcını arzeden ve istekte bulunan kulunu sever. Kendisinden müstağnî olan yâni ihtiyâcını arzetmeyen ve istekte bulunmayan kulunu ise sevmez...

Anlatıldığına göre, Lokman aleyhisselâm, ölümüne yakın oğluna şunları söyler:

— Sevgili oğlum, şimdiye kadar sana çok nasîhatlarda bulundum. Şu anda da altı şeyi öğütleyeceğim ki, gelmiş - geçmiş bütün âlimlerin ilminin özü bu altı şeydedir:

1) Ömrünün kalan miktarı ne ise, dünya ile o miktarda meşgul ol.
2) Allah'a ne kadar muhtaç isen o kadar ibâdet et.

3) Âhırette ne kadar ve nasıl bir mevkî istiyorsan o nisbette amel et.

4) Cehennemden kurtulduğun açıkca belli oluncaya kadar boynunu ondan kurtarmakla meşgul ol.

5) Allah'ın azâbına dayanabileceğin nisbette günah işle.

6) Bir günah işleyeceğin zaman Allah'ın da meleklerin de göremeyeceği bir yer ara...

Hikmet ehlinden birine soruldu:

— Yakîn ile tevekkül arasındaki fark nedir,

Dedi:

— Yakîn, âhıretle alâkalı sebepler topluluğunu tasdîk etmektir. Tevekkül ise, dünyâ işleriyle alâkalı sebepler topluluğunu tasdîk ve kabul etmektir.

Denir ki:

— Tevekkül iki çeşittir. Bunlardan biri, rızık hususûndaki tevekküldür. Bu husûsta hem sebeplere başvurmak yâni çalışıp çabalamak, hem de Allah'a güvenmek gerekir. Diğeri ise işlenen amellerden sevab beklenmesi husûsundaki tevekküldür. Bu husûsta, Allah'ın sevab va'dine güvenmeli ve emîn olunmalıdır. Ancak, işlenen amelin kabul olunup olunmadığı husûsunda emîn olunmamalıdır. Yâni eğer bir amel, Allah katında makbul ve mûteber addedildi ise onun ecri mutlaka verilir. Bu husûsta herhangi bir endîşeye lüzum yoktur. Ancak, eğer işlenen amelin Allah katında kabûle şâyân olduğu kesinlikle bilinmiyorsa onun kabul olunup olunmayacağı endişesini de taşımak gerekir.

Allah ondan râzı olsun, Müre oğlu Ya'lâ anlatır:

— Bir defasında biz, Ebû Tâlib oğlu Ali'nin arkadaşları ile toplanmıştık. Kendi aramızda şöyle düşündük:

— Müminlerin emîri Ali, bir muhârip (savaşçı) dır. Kendisine sû-i kasd yapılabilir. Gidelim, evinin önünde nöbet tutalım...

Ve, öyle yaptık. Evinin önünde beklemeğe başladık. Derken sabah yaklaştı ve Hz. Ali, câmiye namaza gitmek üzere evinden çıktı. Bu sırada kapının önünde bizi görünce sordu:

— Hayrola! Ne var?

Biz dedik:

— Ey müminlerin emîri, siz bir muhâripsiniz. Sû-i kasd yapılabilir diye düşündük. Sizi korumak için bekliyorduk...

Hz. Ali sordu:

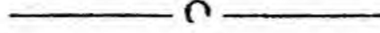
— Beni göktekilerden mi korumayı düşündünüz, yoksa yerdekilerden mi?

Biz dedik:

— Ey müminlerin emîri, elbette yerdekilerden. Zîrâ biz seni göktekilerden nasıl koruyalım!...

Bunun üzerine müminlerin emiri şunları söyledi:

- Yerde vuku bulan her şeyi gökte Allah takdir eder. Gökte Allah'ın takdir etmediği hiç bir şey yerde vuku bulmaz. Her insan için müvekkel iki melek vardır. Bunlar, kişi için takdir edilen şey, yâni kişinin kaderi gelinceye kadar ondan her şeyi uzaklaştırırlar. Kaderi, yâni kendisi için takdîr edilen şey geldiği zaman ise onu kendi mukadderâtı ile başbaşa bırakırlar...

İLERİ DERECEDE TAKVÂ

Allah ondan râzı olsun, Katâde'nin anlattığına göre Mutrîf oğlu Abdullah şöyle derdi:

— Bâzen iki kişi görürsün ki, biri diğerinden daha çok namaz kılan ve daha çok oruç tutan biridir. Buna rağmen, öteki, sevab bakımından daha üstündür...

Mutrif oğlu Abdullah'a bunun sebebi sorulduğu zaman şu cevâbı verirdi:

— Çünkü beriki daha az namaz kılan ve daha az oruç tutan birisi olmakla berâber, daha çok namaz kılan ve daha çok oruç tutandan takvâca daha üstündür de ondan...

Allah ondan râzı olsun Ammâre'nin anlattığına göre bir defasında Revâha oğlu Abdullah, Mûte kasabasına gitmek için yola çıkmak üzere bulunduğu bir sırada peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, bana biraz nasîhat et!

Resûl aleyhisselâm da ona cevâben şöyle buyurdular:

— Sen, Allah'a az secde yapılan bir bölgeye gidiyorsun. Oraya varınca secdeleri artır.

Revâha oğlu dedi:

— Biraz daha nasîhat et yâ Resûlellah!

Allah Resûlü buyurdular:

— Allah'ı an. Zîrâ muhakak ki o, istediğin şeyde senin yardımcındır. Taleb ettiğin her şey önce ona yönelir, sonra da ona varır.

Revâha oğlu dedi:

— Yâ Resûlellah, biraz daha nasîhat et.

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Allah'ı zikret, an. Zîrâ şurası muhakkaktır ki şânı mubârek ve yüce olan Allah tekdir, te k'i sever.

Revâha oğlu bir kerre daha tekrarladı:

— Yâ Resûlellah, biraz daha nasîhat et.

Allah Resûlü buyurdular:

— Âcizlenme, âcizlenme, âcizlenme. On defa kötülük yapmış dahi olsan sonunda bir defa olsun iyilik yapmaktan âcizlenme...

Allah ondan râzı olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Siz, benim söyleyeceğim şu altı şeyi tutunuz, ben de size cenneti tekeffül edeyim:**

1) **Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyiniz.**
2) **Söz verdiğiniz zaman va'dinizden dönmeyiniz.**
3) **Size bırakılan emânete hıyânet etmeyiniz.**
4) **Gözlerinizi harama kapayınız.**
5) **Tenâsül uzuvlarınızı zinâdan koruyunuz.**
6) **Ellerinizle ayaklarınızı haramdan koruyunuz. ve, Rabbınızın cennetine giriniz.**

Allah ondan râzı olsun, Husayn oğlu İmrân'ın peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir kudsî hadîste şöyle buyurur:

— **Ey kulum, sana farz kıldıklarımı yerine getir, edâ et ki, insanların en âbidi olasın. Menettiğim bütün şeylerden sakın ki, insanların en muttakîsi olasın. Sana verdiğim rızka kanâat et ki insanların en zengini olasın.**

Allah ondan râzı olsun, Fudayl İbni Iyâz şöyle der:

— Beş şey vardır ki bahtiyarlık alâmetlerindendir. Bunlar:

1) Kâlbde yakin, yâni sarsılmaz îmân,
2) Dînde takvâ, yâni haramlardan uzak durmak ve Allah'ın mahlûkatından hiçbirine aslâ kötülük yapmamak,
3) Dünyevî işlerde zühd,
4) Gözlerde hayâ - utanma duygusu,
5) Bedende haşyet - korku'dur.

Beş şey de vardır ki, bedbahdlık alâmetlerindendir. Bunlar:

1) Kâlbde kasvet - kararma,
2) Gözlerde basîretin kapanması, basîretsizlik,
3) Hayâsızlık, utanmazlık,

4) Dünyâya fazla haris olmak,
5) Uzun emel'dir.

Allah ondan râzı olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Biz, haram veya şüpheli bir şey işlemiş olma korkusu ile helâl olan şeylerin bile onda dokuzunu terkederdik...

Buna benzer sözleri Abdullah İbni Mes'ûd'un söylediği de rivâyet edilir.

Hukemâdan birisi der ki:

— Vâkıâ şu dünyanın bütün işleri şaşılacak şeydir. Ancak, ben, beş hususta aldanan insana daha çok şaşarım:

1) Dünyevî fazla varlığa sâhib olup da o fazlalığı, ona ihtiyâç duyacağı bir gün için önden göndermeyen kişiye şaşarım!

2) Nefsine uyarak hevâiyâttan konuşup da bunun yerine Allah'ı zikretmek ve Kur'ân okumakla meşgul olmayan dile şaşarım!

3) Sıhhatli olduğu halde bütün günlerini yeyip - içmekle geçiren, her ayda üçer gün olsun oruç tutmayan ve orucun ileride kendisine getireceği faydaları düşünmeyen kişiye şaşıyorum!

4) Yatağına yatıp bütün gece uyuyan, gecede kılınan iki rek'at namazın fazîletini düşünerek kalkıp da iki rek'atçık olsun namaz kılmayan kişiye şaşıyorum!

5) Bu dünyâda işlemiş olduğu her kötülüğün kıyâmet günü hesâbını vereceğini bildiği halde, kendisinin kötülük işlemekten vazgeçmesine vesîle olacağı halde âkıbetini düşünmeyen ve tam bir cür'etle, Allah'ın menetmiş olduğu her şeyi işleyen kişiye şaşıyorum!...

Allah rahmet eylesin, Abdullah İbni Mubârek şöyle der:

— Bir kuruş haramı terketmek, yüzbin kuruş sadaka vermekten daha iyidir.

Yine anlatılır ki, bir ara Abdullah İbni Mubârek, Şam'da hadîs yazmakta olduğu bir sırada bir gün kalemi bitmiş ve bir başkasının kalemini ödünç olarak almıştı. Yazısını bitirdikten sonra kalemi sâhibine vermeyi unuttu. Tâ Meru'e döndüğü zaman farkına vardı. Bunun üzerine derhal geri döndü. Şam'a giderek kalemi sâhibine teslim etti.

Allah ondan râzî olsun, Beşîr oğlu Nûmân'ın rivâyet ettiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Helâl bellidir. Haram da bellidir. Bu ikisinin arasında da şüpheli bir çok şeyler vardır. Ne var ki, insanların birçoğu bunu bilmez. Kim ki şüphelilerden sakınırsa dînini ve nâmûsunu temize çıkarmış olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşebilir. Şüpheli şeylere düşen kimsenin hâli, tıpkı bir koruluğun etrafında koyunlarını otlatmakta olan çobanın hâline benzer. Nasıl ki bu**

durumdaki bir çobanın koyunlarının koruluğa girmesi gibi, şüpheli şeylere düşen bir kimsenin de harama düşmesi her an için mümkündür. Şunu da unutmayınız ki, her hükümdarın, girilmesi yasak olan bir koruluğu vardır. Allah'ın koruluğu da haramlarıdır. Hem, bedende öyle bir et parçası vardır ki, eğer o doğru yolda bulunursa bütün beden doğru yoldadır. Eğer o fesâda uğrarsa bütün beden fesâda uğrar. Haberiniz olsun ki bu et parçası kalbdir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arî şöyle der:

— Her şeyin bir hududu vardır. İslâmın hududu da ileri derecede takvâ, tevâzû, şükür ve sabırdır. İleri derecede takvâ, işlerin temelidir. Tevâzû, kibirden berâettir. Sabır, cehennemden kurtuluştur. Şükür, cennetle zafer bulmaktır.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Namaz kıla kıla yay gibi bükülseniz, oruç tuta tuta kiriş gibi yumuşasanız, ileri derecede takvâ sâhibi olmadıkça bunların faydasını görmezsiniz.**

İleri derecede takvânın alâmeti, kişinin, on şeye riâyet etmeyi zarûrî addetmesi ve bu on şeye bizzât riâyet eder olmasıdır. Yâni bu on şeye riâyet eden insan, ileri derecede takvâ sâhibi demektir:

Birincisi: Dilini gıybetten korumaktır. Zîrâ bu husûsta kesin emir vardır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **...Kiminiz kiminizi arkasından çekiştirmesin...** (Hucurât sûresi, âyet: 12)

İkincisi: Sû-i zandan kaçınmak, hiç bir kimse hakkında sû-i zanda bulunmamaktır. Zîrâ bu husûsta da kesinlikle ilâhî emir vardır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **...Zannın çoğundan kaçının. Zîrâ bâzı zan vardır ki sırf günahdır...** (Hucurât sûresi, âyet: 12).

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu husûstaki bir hadîsleri de şu meâldedir:

—. **Sû-i zandan şiddetle kaçının. Zîrâ o, sözün en yalanıdır...**

Üçüncüsü: İnsanları alaya almaktan sakınmaktır. Zîrâ bu husûsta da kat'î emir vardır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **...Sizden bir topluluk, başka bir topluluğu hiç bir sûretle alaya almasın. Zîrâ olabilir ki, alaya alınanlar alay edenlerden daha hayırlıdır...** (Hucurât sûresi, âyet: 11).

Dördüncüsü: Gözlerini harama yummak, harama aslâ bakmamaktır. Zîrâ bu husûstaki ilâhî emir de kesindir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Müminlere söyle, gözlerini harama yumsunlar...** (Nûr sûresi, âyet: 30).

Beşincisi: Dilini yalandan korumak, dînin cevaz verdiği zarûrî haller hâriç, aslâ yalan söylememektir. Zîrâ bu hususta da kesin ilâhî emir vardır. Nitekim şânı mubarek ve yüce olan Allah buyurur:

— ...**Konuştuğunuz zaman doğruyu söyleyin.** (En'âm sûresi, âyet: 152).

Altıncısı: Allah'ın, kendisine olan nîmetlerini kabul ve îtirâf etmektir. Tâ ki nîmetleri kendi çalışmasının bir netîcesi olarak görmesin ve böylece ucübden kurtulsun. Zîrâ bu husûsta da kesin ilâhî emir vardır. Nitekim şânı mubarek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Bil'akis, sizi imâna muvaffak ettiği için siz Allah'a minnet borçlusunuz. Eğer sözünüzde doğru iseniz durum budur.** (Hucurât sûresi, âyet: 17).

Yedincisi : Malını bâtıl yolda değil, hakyolda harcamaktır. Zîrâ bu husûsta da ilâhî emir kesindir:

—**Onlar ki, harcadıklarında ne isrâf ederler, ne de kısmıklık** (cimrilik, sıkılık) **yaparlar...** (Furkan sûresi, âyet: 67).

Gerçekten ileri derecede takvâ ehli, cimrilik etmediği gibi isrâf da etmez. Ayrıca, harcadığını da bâtıl yolda değil hakyolda harcar, günah yolunda değil, tâat yolunda harcar. Hem, günah yolunda harcanmasına mânî olur. Buna karşılık, hakyolda harcanmasını da teşvik eder.

Sekizincisi: Kendisi için üstünlük ve büyüklük taleb etmemektir. Zîrâ bu husûstaki ilâhî emirler de kesindir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah bir âyette şöyle buyurur:

— **İşte âhıret yurdu! Biz onu, yeryüzünde büyüklük taslama ve fesâd çıkarma arzusuna düşmeyeceklere veririz...** (Kasas sûresi, âyet: 83).

Dokuzuncusu: Beş vakit namazı bütün rükûları, secdeleri ve her erkânı ile vakti vaktinde ve tamıtamına edâ etmektir. Zîrâ dînin direği ve baş ibâdet olan namaz husûsunda da ilâhî emirler son derece kat'îdir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah bir âyette şöyle buyurur:

— **Namazlara ve orta namaza devam edin Allah'ın huzûruna tam bir huşû ve tâatle durun...** (Bakara sûresi, âyet: 238).

Onuncusu: Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin yaşadığı İs-

lâmî ahlâk üzere bulunmak ve o ahlâkı fiilen yaşamaktır. Şânı mubârek ve yüce olan Allah bir âyette şöyle buyurur:

— **Hiç şüphe yok ki emrettiğim bu yol benim dosdoğru yolumdur. O halde o yola girin. Başka yollara gitmeyin. Sonra bu hareketiniz sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte Allah size bunları kötülükten sakınmanız için emretti.** (En'âm sûresi, âyet: 153).

Allah ondan râzî olsun, Ka'b oğlu Muhammed Kurazî şöyle der:

— Üç haslet vardır ki, kişi, bütün gücü ile onlara riâyet etmeye gayret göstermelidir. Bunlardan birincisi, kimseye azgınlık etmemektir. Zîrâ bu husûstaki emri ilâhî kesindir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **...Ey insanlar, sizin taşkınlığınız ancak kendi aleyhinizedir...** (Yûnus sûresi, âyet: 23).

İkincisi, hiç kimseye hile ve düzenbazlık yapmamaktır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyurur:

— **...Kötü düzen, ancak sâhibine zarar verir...** (Fâtır sûresi, âyet: 43).

Üçüncüsü de verilen sözde mutlaka durmak ve ahdini aslâ bozmamaktır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **...Kim ki sözünde durmaz, ahid bağını çözerse kendi aleyhine çözmüş olur...** (Feth sûresi, âyet: 10).

Allah rahmet eylesin, İbrâhîm İbni Edhem şöyle der:

— Üç çeşit zühd vardır. Bunlardan biri farz olan zühddür. Diğeri fazîlet olan zühddür. Üçüncüsü de selâmet olan zühddür. Farz olan Zühd, haramlardan sakınmaktır. Fazîlet olan zühd, helâl olan şeylerde dikkatli olmaktır. Selâmet olan Zühd de şüpheli şeylerden sakınmaktır.

Yine İbrâhim İbni Edhem söyler:

— İleri derecede takvâ da iki kısımdır. Bunlardan biri farz olan takvâdır. Diğeri de sakınma kabîlinden takvâdır. Farz olan takvâ, Allah'a karşı günahkâr olmaktan, onun koyduğu esasları çiğnemekten sakınmaktır. Sakınma kabîlinden olan takvâ ise şüpheli şeylerden kaçınmaktır. Yine hüzün de iki çeşittir. Bunlardan biri, kişinin lehine olan hüzündür. Diğeri de aleyhine olan hüzündür. Kişinin lehine olan hüzün, âhıretteki âkıbeti hakkında düşünmesi ve kederlenmesidir. Aleyhine olan hüzün de dünyevî meseleler ve kavuşamadığı dünyevî nîmetler hakkında düşünüp hüzünlenmesidir.

İleri derecede takvânın esası şu üç şeyde toplanır:

1) Gözünü harama kapamak,

)2 Dilini yalandan, gıybetten,... korumak,

3 Bütün uzuvlarını haramdan korumak.

Anlatıldığına göre, bir defasında Sûriye'den Mekke'ye bir miktar zeytinyağı gelmişti. Halife Hz. Ömer, bu yağı müslümanlara dağıtmaktaydı. Bu sırada orada saçlı bir genç vardı Bu genç, halîfe yağı dağıttıktan sonra yağ fıçısının dibindeki kalıntı ile saçını yağladı. Onun bu hareketini gören Hz. Ömer kendisine şöyle dedi:

— Bakıyorum, saçların müslümanların yağına pek hevesli!...

Gence bu sözleri söyleyen Hz. Ömer, daha sonra onu kolundan tutarak berbere götürdü ve saçlarını kestirtti. Sonra da şunları söyledi:

— Senin için en hafif cezâ budur...

Anlatılır ki, bir defasında İbrâhim İbni Edhem Amman'a gitmek üzere bir hayvan kirâlamış ve yola çıkmıştı. Bir müddet gittikten sonra, bir ara, kamçısının düşmüş olduğunun farkına vardı. Bunun üzerine hemen hayvandan inerek onu oraya bağladı. Kendisi de yaya olarak geri döndü ve düşen kamçısını alıp geldi. Kendisine, kamçısını almak için neden hayvanla gitmediğini soranlara şu cevâbı verdi:

— Ben bu hayvanı sâdece ileri gitmek için kiraladım, geri gitmek için kiralamadım...

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebel anlatır:

— Bir defasında biz, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte bir yere gitmekteydik. Allah Resûlü bir merkebe binmişti. Merkebin sırtında da bir keçe örtü vardı. Bir ara, Resûl aleyhisselâm bana hitâben:

— Yâ Muâz, biliyor musun, Allah'ın kullar üzerindeki hakkı nedir?

dedi. Ben, kendisine cevâben:

— En doğrusunu Allah ve Resûlü bilir...

diye cevab verdim. Bunun üzerine dedi ki:

— Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı; yalnız Allah'a ibâdet etmeleri ve O'na hiç bir şeyi eş - ortak koşmamalarıdır...

Sonra yine sordu:

— Peki, ya, yalnız Allah'a ibâdet ettikleri ve O'na hiç bir şeyi eş - ortak tutmadıkları takdirde kulların Allah üzerindeki hakları nedir?

Ben de yine:

— En doğrusunu Allah ve Resûlu bilir...

dedim. Bunun üzerine Resûl aleyhisselâm buyurdular ki:

— Onları cennete koymasıdır...

——— O ———

HAYÂ

Allah ondan râzî olsun, Ebû Eyyüb Ensârî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhı ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Dört şey vardır ki peygamberlerin ahlâk ve âdeti cümlesindendir.** Bunlar:

1) **Güzel koku sürünmek,**
2) **Evlenmek,**
3) **Misvâk kullanmak,**
4) **Hayâ'dır...**

Allah onlardan râzî olsun, Âmir oğlu Ukbe'nin yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği diğer bir hadîs de şu meâldedir:

— **Peygamber sözlerinden insanlara ulaşanların en mühimlerinden biri de şudur:**

— **Utanmadıktan sonra istediğini yap.**

Allah onlardan râzî olsun, İbni Mes'ûd'un anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Allah'dan hakkıyle hayâ ediniz!..**

Kendisini dinlemekte olanlar dediler:

— **Yâ Resûlellâh, Allah'a hamdolsun ki biz, Allah'dan hayâ ediyoruz.**

Onların bu sözleri üzerine Allah Resûlü de şunları söyledi:

— **Hayâ, sizin sandığınız gibi değildir. Allah'dan hakkıyle korkan birisi:**

1) **Kafasına ve kafasındaki duygulara hâkim olur.**
2) **Midesini ve mide yoluyla azan uzuvlarını korur.**
3) **Ölümü ve kabirde çürümeyi hatırlar. Âhıret hayâtını kurtar-**

mak isteyen kimse dünyadaki hayâtını Allah yolunda geçirir, onun geçici zevklerine aldanmaz... İşte bunları yapan kimse Allah'dan hakkıyle hayâ ediyor demektir.

Yine bu mevzuda peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edilen bir başka hadis de şu meâldedir:

— **Hayâ - utanma imândandır. İmân ise cennettedir. Hayasızlık - utanmazlık cefâdır. Cefâ ise cehennemdedir.**

Allah ondan râzî olsun, Selmân Fârsî der ki:

— Bence; ölüp sonra diriltilmem, sonra yine ölüp yine diriltilmem, sonra yine ölmem, benim birisinin avret mahalline bakmamdan yâhut birisinin benim avret mahallime bakmasından daha iyidir.

Aynı mânâyı ifâde etmek üzere, Hz. Ali'nin de şöyle dediği nakledilir :

— Allah, bakana da bakılana da lânet etsin...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadisleri şu meâldedir :

— **Hamama peştemalsız girmek, hiç bir suretle câiz değildir.**

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî der ki:

— Hamama ancak iki çeşit örtü ile girilebilir. Bunlardan biri, kendi avret mahallini örtmek içindir. Diğeri de gözlerini başkalarının avret mahallerine karşı örtmek, yâni başkalarının avret mahallerini görmemek içindir.

Meryem oğlu İsa aleyhisselâmın bir sözü ise şöyledir:

— Bakmaktan şiddetle sakının. Zîrâ başkalarının, şehveti tahrik etmeğe sebep olacak yerlerine bakmak, kalbe şehvet tohumunu atmak demektir. Bu ise, kötülük olarak sâhibine kâfîdir.

Hikmet ehlinden birine soruldu:

— Fâsık-günahkâr kimdir?

Dedi :

— Gözünü insanların kapılarından ve avret mahallerinden ayırmayan kimsedir.

Allah rahmet eylesin, Atâ'nın anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, peştemalsız yıkanmakta olan birini görünce şunları söyledi:

— **Ey insanlar hiç şüphe yok ki, Allah hayâ sâhibidir, hilm sahibidir, settâr'dır. Hayâyı ve örtmeyi sever. Sizden biri yıkanmak istediği zaman insanların gözünden kendisini saklasın, avret mahallerini örtsün....**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre peygam-

berimiz sallallâhü aleyhi ve sellem def-i hâcet edeceği zaman, yere oturmadan elbiselerini toplamazdı.

Hayâ-utanma iki çeşittir. Bunlardan biri, kişi ile diğer insanlar arasında olan hayâ-utanmadır. Diğeri de kişi ile Allah arasında olan hâyâdır. Kişi ile diğer insanlar arasında olan hayâ, kişinin, bakması helâl olmayan şeylere gözünü kapamasıdır. Allah ile arasında olan hayâ ise, kişinin, Allah'ın nimetlerini görmesi ve o'na karşı günahkâr olmamasıdır.

Anlatılır ki, bir defasında Hz. Ömer, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin yanına gitmişti. Vardığında onu ağlar buldu. Sordu:

— Ağlamanıza sebep nedir yâ Resûlellah?

Resûl aleyhisselâm ona cevâben şunları söyledi:

— Cebrâil aleyhisselâm bana geldi ve Allah'ın, müslüman olarak kocamış bir kuluna azâb etmekten hayâ duyduğunu söyledi. Allah, yaşlanmış bir kuluna azâb etmekten hayâ duyar da müslüman olarak ihtiyârlık demlerine ermiş bu kul, Allah'a karşı günah işlemekten neden hayâ duymaz, işte buna ağlıyorum...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında ashâbdan biri, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme sordu:

— Yâ Resûlellah, edep yerlerimizi saklayacağımız ve saklamayacağımız kimseler kimlerdir?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Karından ve câriyenden başka herkes...

Sahâbî yine sordu :

— Yâ Resülellah, ya hiç bir kimsenin bulunmadığı bir yerde bulunursak?

Allah Resûlünün buna cevâbı da şöyle oldu:

— Allah, kendisinden hayâ edilmeğe herkesten daha lâyıktır...

Eskilerden biri, oğluna nasîhat ederek şöyle der:

— Oğlum, nefsin seni bir günaha sürüklemek istediği zaman gözlerini semâya çevir ve orada bulunanlardan utan. Eğer bunu yapmazsan, yerdekilere bak ve oradakilerden utan. Eğer göktekilerden korkmaz, yerdekilerden de utanmazsan o takdirde kendini hayvânâttan say!...

Allah ondan râzî olsun, Fudayl İbni Iyâz ise şunları söyler:

— Şu insanoğlu, kapısını kapatıp perdesini indirerek diğer insanlardan utanır da, sinesinde taşıdığı Kur'ân'dan ve kendisine hiç bir şey gizli kalmayan Allah'dan utanmaz.

Allah ondan râzî olsun, Ammâr oğlu Mansur, şu hikmetli sözleri söyler:

1) Hep kendi kusûrlarını görmekle meşgul olan, başkalarının kusur ve ayıplarını göremez olur.

2) Takvâ libâsından soyunan, başka hiç bir şeyle örtünemez.

3) Allah'ın verdiği rızka râzî olup onunla iktifâ eden, başkalarının nâil olduğu nimetlerden ötürü tasalanmaz.

4) Azgınlık kılıcını çeken, onunla kendi elini keser.

5) Müslüman kardeşine kuyu kazan, onun içine kendisi düşer.

6) Başkasının nâmus perdesini yırtan, kendi nâmusunu açmış olur.

7) Kendi kusûrlarını göremeyene, başkalarının kusurları pek büyük görünür.

8) Büyük sıkıntılara giren, büyük işler görür.

9) Nefsinin arzularına göre hareket eden mahvolur.

10) Sırf kendi aklına dayanan, hatâlardan kurtulamaz.

11) Başkalarına karşı kibirlenip büyüklük taslayan zelîl düşer.

12) Amelde ifrâta kaçan yorulur.

13) Başkalarına karşı böbürlenen kırılır.

14) Başkalarına karşı sefîh davranan horlanır.

15) Rezîl ve hafifmeşreplerle düşüp kalkan hakir görülür.

16) Âlimlerle düşüp kalkan, vakar sâhibi olur.

17) Hep kötülerin girdiği yere giden ithâm altında kalır.

18) Dini hafife alan, çamura düşer.

19) Başkalarının malını ganîmet sayan fakir düşer.

20) Âkıbeti gözeten sabırlı olur.

21) Bastığı yeri bilmeyen nedâmete düşer.

22) Allah'dan korkan necât bulur, kurtulur.

23) Tecrübe etmeyen aldanır.

24) Hak ehli ile çarpışan, çarpılır.

25) Tâkatinin üstünde yük yüklenen âciz kalır.

26) Ecelinin mutlaka geleceğini bilen emelini azaltır.

27) Cehâlet yoluna giren, adâlet yolunu bırakır.

———— O ————

NİYETE GÖRE AMEL

Meysere oğlu Zeyd'in naklettiğine göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsî hadîste şöyle buyurur:

— **Ben, her hikmet sâhibinin sözünü hemen kabul edivermem. Önce o kişinin özünün meyline bakarım. Eğer onun özünün meyli bana ise; sükûtunu tefekkür, konuşmasını da zikir kabul ederim. İsterse hiç konuşmasın...**

Allah rahmet eylesin, İbrâhim Nahâî der ki:

— Kişi bâzen bir söz sarfeder. Zâhirde bu söz suç teşkil etmektedir. Ne var ki, o kimsenin niyeti hâlistir. İşte böyle olduğu içindir ki, şânı mübârek ve yüce olan Allah, bu söz için insanların zihnine özür duygusu verir. Öyle ki, o kimsenin sözünün zâhiri kusûr teşkil ettiği halde, onlar bu söz hakkında şöyle derler :

— O, bu sözüyle hayırdan ve iyilikten başka bir şey murat etmedi... Yine kişi bâzen bir söz sarfeder. Zâhiri itibariyle söz gâyet güzeldir, yerindedir. Ne var ki, o kimsenin niyeti hâlis değildir, fâsıddır. İşte böyle olduğu içindir ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu söz hakkında şöyle konuşmalarda buiunmalarını insanların zihnine ilhâm eder:

— O, bu sözü ile aslâ hayrı murat etmemiştir...

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah oğlu Avn anlatır:

— Eskiden, hayır-hasenât ehli birbirlerine şu üç cümleyi yazarlardı:

1) Âhireti için de çalışanların dünyevî işlerinde yardımcıları Allah'dır.

2) Tenhâlardaki hâl ve hareketlerini düzeltenlerin Allah da alenî hallerini düzeltir.

3) Rabbı ile arasını düzeltenlerin Allah da diğer insanlarla aralarını düzeltir.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî, «...Herbiri, kendi aslî fıtratına göre amel eder... — İsrâ sûresi, âyet: 84 —» meâlindeki âyetin tefsirinde şöyle der :

— Herkes kendi niyyetine göre amel eder. Yâni amellerin sıhhati niyetlerledir.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edilen bir hadis şu meâldedir:

— **Mü'minin niyeti amelinden daha hayırlıdır...**

İlim ehlinden bâzılarının bu hadise bakışları şu şekillerdedir:

— Mü'minin niyeti amelinden daha hayırlıdır. Çünkü o, niyetinin mâhiyetine göre sevâba nâil olur. Eğer hayra niyet ettiyse sevab kazanır. İsterse niyetlendiği şeyi yapamamış olsun. Niyetsiz olarak işlediği bir şeyden ötürü ise sevâba nâil olmaz...

— Mü'minin niyeti, amelinden hayırlıdır. Çünkü niyeti daha uzundur. Ameli ise niyete nazaran çok kısadır. Zîrâ kişi, hayâtta olduğu sürece hayırlar işlemeğe niyetlenir. Fakat hayâtta olduğu sürece niyetlendiği hayırları işlemeğe gücü yetmez...

— Mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır. Çünkü niyyet kalbin amelidir. Kalb ise mâ'rifetin yâni Allah'ı tanımanın kaynağıdır. Allah'ı tanımanın kaynağının ameli yâni kalbin ameli ise elbette diğerlerinden daha hayırlı ve daha üstündür...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edilen bir hadîs şu meâldedir:

— **Kıyâmet günü olunca bir kul getirilir. Berâberinde de dağlar büyüklüğünde iyi amelleri vardır. Bu sırada bir nidâcı nidâ ederek der ki:**

— **Fülan kişi üzerinde kimin bir hakkı varsa hemen gelsin, alsın. Bu nidâ üzerine oraya bir çok kişi gelir ve dağlar büyüklüğünde güzel amelleri bulunan o kişiden haklarını alırlar. Öyle ki, öteki ala beriki ala, onun dağlar büyüklüğündeki o güzel amelleri tamâmen tükenir. O kişi de ortada şaşırıp kalır. Fakat tam bu sırada Rabbı ona hitâben der ki:**

— **Ey kulum, benim katımda senin öyle bir hazinen var ki, ben onu ne meleklerime ne de mahlûkatımdan herhangi birine bildirmedim. Onu yalnız ve sâdece ben biliyorum...**

Bunun üzerine o kul sorar:

— **Yâ Rabbi, nedir o hazîne?**

Allah buyurur:

— **Senin hayırlı niyetlerindir. Ben onları yetmiş katı ile senin lehine yazmıştım...**

Anlatılır ki, vaktiyle eski kavimlerden biri bir ara şiddetli bir kıtlığa maruz kalmıştı. İşte bu kıtlık zamanında, bir gün âbidlerden biri bir kum tepesinin yanından geçerken, rûhunun derinliklerinden gelen hâlis bir niyyetle kendi kendine şöyle dedi:

— Ah şimdi şu kum tepesi tamâmen un olsaydı da onunla aç halkı doyursaydım...

Âbidin bu hâlisâne temennisi üzerine Allah da zamanın peygamberine vahyen şunları bildirdi:

— Fülan âbide haber ver ki, niyeti kabul edilmiş, ve sanki o kum tepesi un olmuş da o da bununla halkı doyurmuşcasına kendisine sevab yazılmıştır...

Yine anlatılır ki, kıyâmet günü olunca bir kul getirilir. Amel defteri sağından kendisine verilir. Bu sırada o kul, amel defterine bakınca orada, dünyâda iken kendisinin işlemediği hacc, umre, cihâd, zekât, sadaka,... gibi birtakım amellerin yazılmış olduğunu görür. Bunun üzerine kendi kendine der ki:

— Ben böyle ameller işlememiştim. Bu benim amel defterim olmasa gerek...

Fakat bu sırada Allah kendisine hitâben şöyle buyurur:

— Onları da oku. Zirâ bu senin amel defterindir. Sen, hayatta olduğun müddetçe, hep, **«Nolurdu, malım olsaydı da ben de hacca gitseydim, cihâd etseydim...»** derdin. İşte ben senin niyetinin hâlis olduğunu bildiğim için sana bütün bu niyetlerinin sevâbını verdim...

Kişinin niyyetinin hâlisliği, elindeki az bir şeyle de cömertlik ettiği zaman anlaşılır. Meselâ kişi çok az bir varlığa sâhibdir. Bu, onun kendisinin hacca gitmesine yetecek miktarda değildir. Fakat böyle olmakla berâber, kazâra yolda kalmış bir hacı görse kendi kendine şöyle düşünür:

— Eğer benim de kâfî miktarda mâlî imkânım bulunsaydı ben de hacca giderdim. Fakat mâdem ki bu imkâna sâhib değilim ve hacca gidemiyorum. O halde, bâri şu birkaç kuruşumla, yolda kalmış şu hacıya yardım edeyim.

Ve, öyle yapar. Hiç bir cimrilik emâresi göstermeden o birkaç kuruşunu yolda kalmış o hacıya verir.

Yine aynı şekilde, techîzâtı nâtamam bir muhârip-savaşcı gördüğünde kendi kendine şöyle düşünür:

— Keşke benim de kâfî miktarda imkânlarım olsaydı da ben de düşmanlarla savaşsaydım. Fakat mâdem ki bu imkâna sâhib değilim. O halde elimdeki şu birkaç kuruşla şu gâzîye yardım edeyim de onun teçhîzâtı bâri tamam olsun.

Ve, öyle yapar. Elindeki birkaç kuruşunu da harcar.

Elbette, iyi niyetli hâlis müslümanların yardım edecekleri yerler da ha pek çoktur Meselâ fakirler, yoksullar, herhangi bir sûretle muhtâç duruma düşmüşler,... bu cümledendir.

İşte çok mahdut imkânlara sâhib bulundukları halde, muztar durumdaki bu kişilerin imdâdına yetişenlerin niyetlerinin hâlisliği böylece ortaya çıkmış olur. Fakat eğer bir kimse, elindeki az bir imkânı harcama hususunda cimrilik ediyorsa şânı mubârek ve yüce olan Allah, onun çok imkânlara sâhib olduğu takdirde de cimrilik edeceğini bilir. İşte bunun içindir ki böyle kimselerin niyyetine sevab verilmez.

Kur'ân okuma ve ahkâmı ile amel etme husûsunda da durum aynıdır. Meselâ bir kimse dese ki:

— Eğer Kur'ânın tamâmını bilseydim, hem onu devamlı okur, hem de bütün ahkâmı ile amel ederdim...

Böyle diyen kişi, eğer Kur'ândan az bir şey de bilmiş olsa, onu okuyor ve ahkâmı ile amel ediyorsa şânı mubârek ve yüce olan Allah ona, sanki Kur'ânın tamâmını okumuş ve tamâmı ile amel etmişcesine sevâb verir. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah bilir ki eğer o, Kur'ânın tamâmını bilmiş olsaydı onu da okuyacak ve onunla da amel edecekti. Fakat eğer bir kişi böyle dediği halde, Kur'ândan bildiği az bir şeyi dahi okumuyor ve onunla amel etmiyorsa böyle bir kişinin niyeti karşılığında kendisine ecir yoktur. Çünkü onun niyetinin hâlis olmadığı ortadadır. Zîrâ azı okumayan ve az ile amel etmeyen çoğu da okumaz ve çokla da amel etmez...

Sa'd oğlu Sehl Sâıdî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadisleri şu meâldedir:

— **Müminin niyeti amelinden hayırlıdır. Münâfığın ise ameli niyetinden hayırlıdır. Herkes, niyetine göre amel eder.**

Ali oğlu Muhammed'in rivayetine göre yine Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki, Allah'ın ilminde cehennemlik olan bir şahsı sırf kendisinden zuhûr eden âdil bir hareketinden dolayı severse, Allah, sanki cennetlik birisini sevmişcesine o kimseyi mükâfâtlandırır. Kim de Allah'ın ilminde cennetlik olan birisine sırf kendinden zuhûr eden bir zulüm sebebiyle buğzederse, sanki cehennemlik birisine buğzetmişçesine Allah da onu mükâfâtlandırır.**

Anlatılır ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir defasında vahiy yolunla Mûsâ aleyhisselâma şöyle dedi:

— Yâ Mûsâ, hiç benim için bir amel işledin mi?

Mûsâ aleyhisselâm cevâben dedi:

— Yâ Rabbi, senin için namazlar kıldım, oruçlar tuttum, sadakalar verdim, zikirler çektim...

Allah buyurdu:

— Yâ Mûsâ, namaz senin için bir huccettir. Oruç senin için bir kalkandır. Sadaka senin için bir gölgedir. Zikir de yine senin için bir nurdur. Bütün bunlar hep senin kendin içindir. Hani benim için işlediğin ameller?

Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâm sordu:

— Yâ Rabbi, senin zâtın için olan ameller hangileridir?

Allah buyurdu:

— Yâ Mûsâ, sen, hiç benim için sevdin, benim için buğzettin mi? Sen, hiç, benim için dost edindin, benim için düşman bildin mi?...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu sözleri üzerine Mûsâ aleyhisselâm, amellerin en fazîletlisinin Allah için sevmek ve Allah için buğzetmek olduğunu anladı.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hureyre'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadis şu meâldedir:

— **Hiç şüphe yok ki şânı mubârek ve yüce olan Allah sizin şeklinize - şemâilinize, mallarınıza ve ahvâlinize bakmaz. O, sizin sâdece amellerinizle kalblerinize bakar.**

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe'nin yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir başka hadîs de şu meâldedir:

— **Bir kimse, insanların darılmasına rağmen Allah'ın rızâsına sarılırsa kendisinden Allah râzî olduğu gibi kulları da râzî eder. Buna karşılık, eğer bir kimse Allah'ın rızâsını çiğneme pahasına kulları râzî etmeğe kalkışırsa kendisine Allah gazaplandığı gibi, kulları da aleyhine döndürür. Böylece, hem Allah'ı gazaplandırmış, hem de kulları memnun edememiş olur.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mes'ud Ensârî anlatır:

— Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi. Cihâda katılmak istediğini, fakat binecek bir şeyinin bulunmadığını ifâde ederek şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, bana bir binek...

Resûl aleyhisselâm da kendisine dedi ki:

— Fülan kişiye git. O, sana bir binek verecektir...

Adam, söylenen şahsa gitti. O şahıs, savaşa giderken binmesi için kendisine bir deve vermiş. Deveyi alınca geri geldi ve peygamberimiz aleyhisselâma anlattı. İşte bu sırada peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular :

— **Kim ki hayırlı bir işe öncülük ederse kendisine aynen o hayırlı işi işleyene verilen sevab kadar sevab verilir.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin aynı mevzudaki diğer bir hadîsleri de şöyledir:

— **Hayra öncülük eden, tıpkı onu işleyen gibidir.**

Allah ondan râzî olsun, Yemân oğlu Huzeyfe anlatır:

— Bir defasında biz, bir topluluk hâlinde oturmaktaydık. Aramızda Allah Resûlü de bulunmaktaydı. Bir ara birisi geldi ve bizden bir sadaka talebinde bulundu. İlk anda herkes sükût etti. Kimse bir şey vermedi. Adam da bekliyordu. Kısa bir müddet geçtikten sonra, aramızdan birisi bir şey çıkarıp verdi. Bunun üzerine, toplulukta bulunan diğerleri de birşeyler verdiler. Adam çekip gidince Allah Resûlu şunları söyledi:

— **Kim ki bir hayır işler ve başkaları da ona uyaraktan aynı hayrı işlerlerse kendi işlediğinin ecrine nâil olduğu gibi, ayrıca bu yolda kendisine uyanların ecri kadar ecre de nâil olur. Bununla berâber, ona uyarak hayır işleyenlerin ecrinden de bir şey eksilmez. Kim de bir şer işler ve başkaları da ona uyaraktan aynı şerri işlerlerse kendi işlediğinin günahını yüklendiği gibi, ayrıca bu yolda kendisine uyanların günahı kadar da günah yüklenir. Bununla berâber, ona uyarak günah işleyenlerin günâhından da bir şey eksilmez...**

Allah ondan râzî olsun, Temîm Dârî'nin rivâyetine göre Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Beş şey vardır ki, kıyâmet gününe onlarla gelenin cennete girmesine mâni olunmaz. Bunlar:**

1) Allah için nasîhat,

2) Allah'ın Resûlü için nasîhat,

3) Allah'ın kitâbı için nasîhat,

4) Müslümanların önderleri için nasîhat

5) Umum müslümanlar için nasîhattır.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Haberiniz olsun ki dîn nasîhatten ibârettir.

Soruldu :

— Kim için yâ Resûlellah?

Buyurdular:

— Allah için, Allah'ın Resûlü için, Allah'ın kitabı için, umum müslümanlar için...

Allah için nasîhat; Allah'a îmân etmek, diğer insanları da Allah'a îmâna çağırmak ve bütün insanların Allah'a îmân etmiş olmasını temennî etmektir.

Resûlüllah için nasîhat; Onun Allah katından getirdiklerini tasdîk et-

mek, onun gittiği yolda gitmek, ahlâkı ile ahlâklanmak ve bu yolda insanlara kılavuz olmaktır.

Allah'ın kitâbı için nasîhat; onu okumak, ahkâmı ile amel etmek ve bütün diğer insanların da onu aynen okumalarını ve ahkâmı ile amel etmelerini temennî etmektir.

Müslümanların önderleri için nasîhat; onların emirlerini yerine getirmek, yasaklarından uzak durmak, onlara karşı çıkmamak, kendilerine dâimâ iyiliği hatırlatmak ve kötülükten de sakındırmaktır.

Umum müslümanlar için nasîhat; kendisi için istediğini onlar için de istemek, kendisine yapılmasına râzî olmadığı bir muâmeleyi onlara da yapmamak ve bütün müslümanların kendi aralarında dâimâ bir sevgi, saygı ve ünsiyet içinde bulunmalarını temennî etmektir...

Uyuyan nice kişiler vardır ki, onlara gece namazı kılanların ecri yazılır. Yine uyanık olup namaz kılan nice kişiler de vardır ki, onlar da uyuyanlar sınıfından kabul edilir...

Bunun izâhı şudur:

— Öyle kişiler vardır ki, seher vakti kalkıp güzelce abdest alarak tâ sabah namazına kadar namaz kılmak âdetidir. Böyle olduğu halde, meselâ herhangi bir gün, akşamleyin yine bu niyetle yatar. Fakat bu niyetine rağmen, o günü uyku ağır basar ve uyanamadığı için seher vakti kalkamaz. Uyandığı vakit sabah namazı vaktinin girmiş olduğunu görür. Seher vakti kalkamadığı için de bir hayli üzülür ve Allah'a sığınır. İşte bu kimse, sanki sabaha kadar namaz kılmış kişiler sınıfından yazılır. Çünkü kendisinin niyeti hâlistir. Bu hâlis niyeti sebebiyle, gece namaz kılmış kişilerin nâil olduğu ecre nâil olur.

Bir de meselâ öyle bir kişi vardır ki, gece namaza kalkmak hiç âdeti değildir. Fakat bir gün her nasılsa, sabah oldu zannıyle erkenden kalkar. Abdestini alarak câmiye gider. Fakat oraya varınca anlar ki henüz erkendir, sabah namazının vakti girmemiştir. Ne var ki, artık kalkmış ve câmiye gelmiş olduğundan, sabah namazını orada beklemeğe başlar Bu esnâda da kendi kendine şöyle der:

- Henüz erken olduğunu bilmiş olsaydım, sıcak yatağımdan aslâ kalkmazdım...

İşte bu kimse de seher vakti uyanık olmakla berâber, uyumakta olan kişiler zümresinden sayılır.

———— O ————

UCÜB

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ud şöyle der:

— Kurtuluş iki şeydedir. Bunlardan biri takvâdır. Diğeri de hâlis niyettir. Mahvoluş da iki şeydedir. Bunların da biri Allah'ın rahmetinden ümit kesmek, diğeri ucüb-kendini beğenmektir.

Allah ondan râzî olsun, Veheb İbni Münebbih anlatır:

— Eski kavimlerden birinde bir adam vardı. Yetmiş sene Allah'a devamlı ibâdet etmişti. Devamlı oruç tutardı. Orucunu Cumartesinden Cumartesine açardı. İşte bu şahıs, bir defasında Rabbından bir dilekte bulundu. Fakat hâceti kabul olunmadı. Bunun üzerine nefsine hıtâben şöyle dedi.

— Eğer sende hayır olsaydı, dileğin mutlaka kabul olunurdu!...

İşte hemen o anda hâtif (gâib)den bir ses işitti. Ses şöyle diyordu:

— Ey âdemoğlu, işte nefsini küçülttüğün şu an, senin için o yetmiş senelik ibâdetten daha hayırlıdır...

Allah ondan râzî olsun, Şa'bî anlatır:

— Bir zamanlar Tanrı erenlerinden öyle birisi vardı ki, sıcakta bir yere gittiği zaman, gökte bir bulut onu gölgesi altına alır ve onunla birlikte giderdi. Bir defasında, bunun farkına varan birisi, «şu bulutun gölgesinde onunla birlikte ben de gideyim,» diyerek velînin yanına geldi. Ancak, o, yanına gelen bu kimseyi içinden küçümsedi. Bir müddet berâberce gittiler. Fakat sonunda ayrıldıkları zaman, bulut, evliyâyı değil, onun küçümsediği kimseyi gölgelendirmekte ve onun tepesinde gitmekteydi...

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Kişinin günâhını görmesi, tevbesinin istenen şekilde olmasındandır. Ucübü terketmesi ve kendini beğenmişlik yapmaması, amelinin istenen şekilde olmasındandır. Kendi kusûrunu görmesi, şükrün istenen şekilde yapılmasındandır.

Anlatılır ki, Ömer İbni Abdül'aziz, hutbe okurken yâhut yazı yazarken kendisine ucüb gelmesinden endîşe ederse hemen hutbeyi keser, yâhut kağıdı yırtıp atar ve şöyle derdi:

— Allah'ım, nefsimin şerrinden sana sığınırım.

Allah ondan râzî olsun, Abdullah oğlu Mutrif'in bu mevzûdaki bir sözü de şöyledir:

— Bence; uyuyarak geceleyip de nâdim olarak sabaha çıkmak, sabaha kadar namaz kılıp da sabahleyin böbürlenmekten daha iyidir.

Allah ondan râzi olsun, bir defasında birisi Hz. Âişe'ye sordu:

— İyi bir insan olduğumu ne zaman anlayabilirim?

Hz. Âişe dedi:

— Günahkâr olduğunu bildiğin zaman...

Adam yine sordu:

— Günahkâr olduğumu ne zaman anlayabilirim?

Hz. Âişe dedi:

— İyi bir insan olduğunu bildiğin zaman...

Anlatılır ki, vaktiyle eski kavimlerden birinde bir genç, içinde yaşamakta olduğu cemiyeti terkederek kendisini yalnızlığa verdi ve insanlardan uzak yerlerde kendi başına Allah'a ibâdetle meşgul olmağa başladı. Fakat bir müddet sonra, onu bundan vazgeçirmek ve tekrar topluluğa dönmesini sağlamak için, kabîlesinden iki yaşlı kişi kendisinin yanına gittiler. Oraya varınca dediler ki:

— Delikanlı, tahammül edemeyeceğin zor bir işe giriştin!..

Genç, onlara şu cevâbı verdi:

— İnsanların yarın kıyâmette Allah huzûrundaki duruşları, benim burada durmamdan çok daha zor ve sıkıntılıdır...

Gelenler, bu sefer de şöyle dediler:

— Evde senin akrabâların var, yakınların var. Onların arasında bulunsan ve orada ibâdet etsen daha iyi olur...

Genç dedi:

— Eğer benden Rabbım râzî olursa akrabâ, dost, ahbâb,... herkesi de râzî eder. Yeter ki Allah râzî olmuş olsun...

Gelenler dediler:

— Sen gençsin. Bunun ötesini düşünemezsin. Vaktiyle biz böyle şeyleri denedik. Sonunda senin de ucübe kapılmandan korkarız...

Genç dedi:

— Kişi kendisini bilirse ona ucüb zarar veremez...

Gelen yaşlılar, gencin bu son sözleri üzerine birbirlerine bakındılar. Bu arada, biri diğerine şöyle dedi:

— Kalk gidelim. Zîrâ bu genç, cennetin kokusunu almış. Biz ne söylesek boşuna...

Ve, kalkıp gittiler. Genç de orada kaldı...

Anlatılır ki, bir defasında Dâvûd aleyhisselâm bir sâhile çıkmış ve tam bir sene müddetle orada Rabbına ibâdet etmişti. Neticede bir gün Allah'a niyâzda bulunarak şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, belim büküldü. Gözlerim zayıfladı. Gözyaşlarım da tükendi. Hâlim neye varır bilmiyorum...

Onun bu niyâzı üzerine, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Dâvûd aleyhisselâma cevab vermesi için yakında bulunan bir kurbağaya emir verdi. Emr-i ilâhî ile dile gelen kurbağa, Dâvûd aleyhisselâma hitâben dedi ki:

— Ey Allah'ın nebîsi, bir senelik ibâdetin için Allah'ı minnet altına almağa mı kalkışıyorsun. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yeminle söylerim ki, otuz senedir bir ot parçası üstünde duruyor ve Allah'ı tesbih ediyor, o'na hamd ve senâlarda bulunuyorum. Buna rağmen, yine de Rabbımın korkusundan titriyorum...

Kurbağanın bu sözleri üzerine Dâvûd aleyhisselâm şiddetle ağladı.

Buna benzer bir hâdisenin Mûsâ aleyhisselâmın başından geçtiği de anlatılır.

Ucûbden yâni kendini beğenmişlikten kurtulmak isteyen kimse şu dört şeye riâyet etmelidir:

1) Her hususta muvaffakiyeti Allah'dan bilmelidir. Muvaffakıyeti kendinden değil de Allah'dan bilen bir kimse, kendisine vermiş olduğu bu muvaffakıyetlerden ötürü hep Allah'a şükretmekle meşgul olur. Kendisini hiç nazar-ı itibâra almaz ve dolayısıyle kendini beğenmişlikten kurtulur.

2) Dâimâ, Allah'ın kendisine lütfetmiş olduğu nimetleri gözönünde bulundurmalıdır. Zîrâ kişi, hep Allah'ın kendisine vermiş olduğu nimetleri göz önünde bulundurursa dâimâ onların şükrü ile meşgul olur. Kendi ameli gözüne görünmez. Dolayısıyle kendini beğenmişlikten kurtulur.

3) Amellerinin kabul olunup-olunmayacağı mevzuunda dâimâ endişe ve korku içinde bulunmalıdır. Zirâ dâimâ amellerinin kabul olunmama endîşesi içinde bulunan birisi, o amellerle böbürlenemez, kendini beğenmişlik edemez.

4) Daha önceleri işlemiş olduğu günahları dâimâ hatırda tutmalıdır. Eğer kişi, günahlarının sevablarına ağır basacağından dâimâ endîşe ederse artık o amellerle övünemez, kendini beğenmişlik edemez. Kişi ameli ile nasıl övünsün ki, kıyâmet günü amel defterinden ne çıkacağını bilememektedir. Onun ucübü de sevinci de ancak amel defterini okuduktan sonra tebeyyün eder...

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs anlatır:

— Ben, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, «...**Alın. Okuyun kitâ-**

bımı — Elhâkka sûresi, âyeti: 19—» kelâmını dinler fakat kime hitâb ettiğini bilmezdim. Günlerden bir gün biz, Hz. Ömer'in de bulunduğu bir mecliste oturmaktaydık. Bir ara, Ka'b Ahbâr geldi. Hz. Ömer ona:

— Yâ Ka'b, bize, Allah'ın kitâbındakilere uygun bir şeyler anlat!...

dedi. Ka'b anlattı:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, kıyâmet günü olunca bütün mahlûkatı düz bir arazîde toplar. Sonra, her topluluk, kendilerini hidâyete veya dalâlete götüren önderleri ile birlikte çağrılır. Önce, cemâatı hidâyete götüren getirilerek huzûr-u ilâhîde durdurulur ve amel defteri sağından verilir. Fakat bu arada günahları gizlenir. O, amel defterini önce kendisi okur. Tâ ki görsün de, kendi amelleri ile cennete gireceğini iddia etmesin. Sonra, iyi amelleri halka da gösterilir. Onlar da okurlar ve derler ki:

— Fülân kişiye ne mutlu! Ne kadar hayırlar işlemiş...

Fakat o amellerin sâhibi, günahlarını kendi kendine okudukça şöyle der:

— Mahvoldum!...

Ancak, amel defterini okumağa devam edip de sonuna gelince şöyle bir cümle görür:

— Sen bağışlandın!...

Bundan sonra kendisine nurdan bir tâc giydirilir. Bu tâc bütün etrâfı aydınlatır. Daha sonra kendisine denir ki:

— Şimdi arkadaşlarının yanına git. Sana ne verildiyse aynen onlara da verileceğini müjdele!

O, arkadaşlarının yanına gitmek için o tarafa yöneldiği zaman, kendisini gören toplulukların herbiri şöyle der:

— Allah'ım, şu gelen bizden olsun. Onu bize getir!...

Bu sırada o da kendi arkadaşları kimler ise onların yanına gelir ve şöyle der:

— ... Alın, okuyun kitâbımı!... (El hâkka sûresi, âyet: 19)

Bağışlandım. Size de müjdeler olsun. Zîrâ sizin herbiriniz de benim mazhar olduğuma kavuşacak...

Daha sonra da dalâlet öncüleri çağrılır. Onlar da amel defterlerini almak üzere kalkarlar ve huzûr-u ilâhîde dururlar. Fakat kendisine sunulan amel defterini almak üzere uzandığı bir sırada sağ eli boynuna dolanır. Onunla alamaz. Daha sonra sol elini uzatır ve onunla almak ister. Bu sefer de sol eli arkadan dolanarak boynuna çıkar ve amel defterini öylece alır. Ondaki güzel amellerini kendi kendine okur. Tâ ki, «kötülüklerim kaydolunmuş da iyiliklerim kaydolunmamış!» demesin. Amel defterini tamâmen okuduktan sonra kendi kendine şöyle der:

— Dünyâda iken şöyle şöyle ameller işledim. İşte burada, ne işlemişsem onların karşılığını buldum...

Bundan sonra, onun bütün amelleri halka gösterilir. Onlar da onun amellerini görünce derler ki:

— Fülâna ne yazık! Ne kötü şeyler işlemiş.

Bu arada, amel defterinin sonunda da şunların yazılmış olduğu görülür:

— Azâb sözü sana hak oldu.

Bu, azâb görmen vâcib oldu demektir.

Bu sırada o kişinin yüzü tıpkı zifiri karanlık bir gecenin karalığı gibi kapkara olur. Başına da, üstünde dumanları tütmekte olan ateşten bir tâc giydirilir. Daha sonra da kendisine denir ki:

— Haydi arkadaşlarının yanına git. Onlara da müjde ver. Zîrâ bu sana olan, onların herbirine de olacaktır...

Bu arada o, arkadaşlarının yanına gitmek üzere yöneldiği bir sırada, vâdîdeki topluluklardan herbiri kendisini görerek şöyle derler:

— Allah'ım, onu bizden eyleme. O, bizden olmasın, bize gelmesin...

Hâsılı bütün topluluklar onu lânetlerler. O da bu lânetlemeler arasında nihâyet kendi arkadaşlarının yanına gelir. Fakat onlar daha onu görür-görmez hep bir ağızdan lâneti basarlar. Ancak, o da onlara lânet eder. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsa delâlet etmektedir:

— **...Sonra kıyâmet gününde kiminiz kiminize küfür, kiminiz kiminize la'net edecektir.** (Ankebût sûresi, âyet: 25)

Bu sırada o, arkadaşlarına der ki:

— Haberiniz olsun, bu bana olandan size de var!...

Allah rahmet eylesin, Mesrûk şöyle der:

— Kişiye ilim olarak Allah'dan korkması yeter. Yine kişiye cehâlet olarak da kendisini beğenir olması yeter.

Allah rahmet eylesin, Mücâhid anlatır:

— Bir defasında Âs oğlu Saîd, bir topluluğa gönderilmişti. Bir ara bu topluluk, Halîfe Hz. Osman'ın huzûrunda, Âs oğlu Saîd'i yüzüne karşı övmeğe başladı. O sırada Mıkdâd da oradaydı. Âs oğlu Saîd'in, mecliste kendi yüzüne karşı methedildiğini görünce hemen kalktı, onu övenlerin yüzüne toprak serpti. Sonra da dedi ki:

— Ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işttim, şöyle diyordu:

— **İnsanı yüzüne karşı methedenlerin yüzüne toprak serpiniz!...**

——— O ———

HACCIN FAZİLETİ

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd anlatır:

— Bir defasında biz, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte Minâ'da bulunuyorduk. Bir ara, Yemen'den bir kafile geldi. Bunlar, Resûl aleyhisselâma hitâben:

— Analar-babalar sana fedâ olsun yâ Resûlellah! Bize haccın fazîletlerini anlatır mısınız?

dediler. Allah'ın Resûlü peygamberimiz aleyhisselâm da «Peki, anlatayım!» dedi ve hemen söze başlayarak şunları söyledi:

— **Kim olursa olsun, hacc yahut umre yapmak maksadıyle evinden çıkan ve yola düşen bir kimsenin her adım kaldırıp indirdikçe günahları dökülür. Hem de, tıpkı güzün ağaç yapraklarının dökülmesi gibi. Medîne'ye gelerek selâm verip benimle müsâfaha ettiği anda melekler de onunla selâmlaşarak müsâfaha ederler. Zülhuleyfe'ye gelip yıkandığında Allah da onu günahlardan temizler. İki yeni elbiseyi giyince Allah da onun iyi amellerini yeniler. Lebbeyk Allahümme lebbeyk dediği zaman Allah da ona, Lebbeyk ve sa'deyk diyerek yâni, «ey kulum seni dinliyor, sana bakıyorum!» diyerek mukabele eder. Mekke'ye girip Ka'beyi ziyâret ettiği ve safâ ile Merve arasında sa'y fiilini yaptığı zaman Allah kendisini çok hayırlara ulaştırır. Arafâtta durarak hâcetlerini isterlerken seslerini yükselttikleri sırada, Allah onlarla yedi kat göğün meleklerine karşı övünür ve der ki:**

— **Ey benim meleklerim, ey benim göklerimin sâkinleri! Görmüyor musunuz benim kullarım uzak mahallerden benim için gelmişler. Saçları dağınık, toz toprak içindeler. Varlarını-yoklarını benim uğrumda harcamışlar. Bedenî sıkıntılara düşmüşler. İzzetim, celâlim ve keremim hakkı için söylüyorum ki, onların iyilerinin yü-**

zil-suyu hürmetine günahkârlarını da afvedeceğim. Hem herbirini, sanki analarından yeni doğmuşcasına günahdan temizleyeceğim. Taş attıkları, tıraş oldukları ve ka'beyi ziyâret ettikleri zaman ise Arş'ın içinden gelen bir ses şöyle der:

— Bağışlanmış olarak dönünüz. Yeniden hayâta başlayınız ve güzel ameller işleyiniz!...

•

Allah onun yüzünü şereflendirsin, müminlerin halîfesi, Ebû Tâlib oğlu Ali anlatır:

— Bir defasında ben, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte Beytullah'ı ziyâret etmekteydim. Bir ara Allah Resûlüne dedim ki:

— Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlellah, bu Beyt nedir?

Allah Resûlü bana cevâben buyurdular ki:

— Yâ Ali, şânı mubârek ve yüce olan Allah bu Beyti benim ümmetimin günahlarına keffâret olması için dünyâda tesis etti...

Ben dedim :

— Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlellah, bu Hacer-i esved nedir?

Allah Resûlü buyurdular:

— O bir cevherdir ki, aslında cennette idi. Allah onu oradan dünyâya indirdi. Önceleri onun güneş zıyâsına benzer bir zıyâsı vardı. Sonraları müşrik (putperest) lerin elleri değdikçe rengi değişti, karalığı arttı.

Allah ondan râzî olsun, Mirdâs oğlu Abbâs anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, bir arefe günü akşamı ümmetine rahmet ve mağfiret niyâzı ile çokca duâ etmişti. Duâyı o derece uzattı ki, Rabbı kendisine icâbet etti. Allah, Resûlünün duâsına olan bu icâbetinde şöyle diyordu:

— Ümmetinin fertlerinin birbirlerine olan zulüm ve haksızlıkları hâriç, bütün isteklerini yerine getirdim.

Fakat Resûl aleyhisselâm duâsına devam ederek şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, şüphe yok ki sen, o zâlimin zulmüne karşılık bu mazlûma hayırlar ihsân etmeğe kadirsin!...

Ancak, o akşam bu duânın cevâbı alınamadı. Ertesi günü, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Müzdelife'de duâsını tekrarladı. Rabbı da ona orada icâbet etti. Bu icâbetde şöyle deniyordu:

— Ben onları bağışladım!...

Bu sırada Allah Resûlü tebessüm etti. Onun tebessüm ettiğini gören ashâb sordu:

— Yâ Resûlellah, şimdiye kadar tebessüm etmeniz mûtâd olmayan bir zamanda tebessüm ettiniz. Bunun sebebi ne ola?...

Allah Resûlü cevâben buyurdular ki:

— Allah'ın düşmanı İblîsin hareketinden dolayı tebessüm ettim. Zî-

râ o, Allah'ın benim ümmetimi bağışladığını öğrenince hayıflanmağa başladı. Âh-vâh etti ve başına-gözüne kum serpti...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Hacca giden bir kimse eğer kötü söz söylemez ve kötülük işlemezse tıpkı anasından yeni doğmuşcasına günahlardan temizlenmiş olarak evine döner...**

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Kim ki bu Beyt'e yâni Ka'beye ziyârete gelir ve bu esnâda onu ziyâret etmiş olmaktan başka hiç bir gâyesi bulunmaz ve ziyâreti de yaparsa sanki anasından yeni doğmuşcasına günahlarından sıyrılır.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Şeytan, hiç bir zaman, Arefe günkünden daha zayıf, daha hakîr ve daha öfkeli görülmemiştir. Bunun sebebi, o günü inen ilâhî rahmeti ve Allah'ın büyük günahları afvedişini görmesidir. Bundan önce şeytan, bu şekilde aslâ görülmemiştir. Yalnız Bedir günü görülmüştür.**

Allah rahmet eylesin, Ömer İbni Abdül'aziz anlatır:

— Bir defasında Mûsâ aleyhisselâm Allah'a niyâzda bulunarak sordu:

— İlâhî, hacc nedir?

Allah buyurdu:

— Hacc, benim, bütün beytlere üstün kıldığım beytimi ziyâret etmek, dostum İbrâhîmin inşâ ettiği haremime ihtiram göstermektir. Yeryüzünün dört bir yanından benim kullarım oraya gelirler. Ve, telbiye ile tehliller ederler. Tıpkı bir kulun, efendisinin emrine hazır olup, bunu diliyle de ifâde etmesi gibi...

Mûsâ aleyhisselâm yine sordu:

— İlâhî, senin Beytini ziyâret etmelerine mukabil onlara vereceğin sevap nedir?

Allah buyurdu:

— Onların günahlarını bağışlayacağım. Hattâ kendilerini komşuları ve akrâbaları için şefâatçı tayin edeceğim.

Mûsâ aleyhisselâm bir daha sordu.

— İlâhî, onların temiz kazançları yoktur. Kalbleri de pek temiz değildir...

Allah buyurdu:

— Ben onların iyilerinin hatırı için kötülerini bağışlayacağım...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî anlatır:

— Biz, Hz. Ömer'in halîfe oluşunun ilk senesi berâberce hacca gitmiştik. Hacc esnâsında, halife, bir ara Hacer-i esvedin karşısında durarak ona hıtâben şöyle dedi:

— Sen bir taşsın ki ne zararın dokunur, ne de faydan. Eğer Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin seni öptüğünü görmemiş olsaydım ben de öpmezdim...

Allah onun yüzünü şereflendirsin, bu sırada Hz. Ali de yanımızdaydı. Halîfenin bu sözleri üzerine dedi ki:

— Böyle söyleme, ey müminlerin halîfesi. Zîrâ Allah'ın izniyle onun zararı da olur, faydası da. Eğer sen Kur'anı okuyan ve ondakileri bilen birisi olmasaydın sana bu şekilde itiraz etmezdim...

Hz. Ali'nin bu sözleri üzerine Halife Ömer de şöyle dedi:

— Ey Hasan'ın babası, Allah'ın kitabında bunun izâhı nedir?

Hz. Ali anlattı:

— Şânı mübârek ve yüce olan Allah buyuruyor:

— **Hani Rabbın âdemoğullarından, onların sırtlarından zürriyetlerini çıkarıp kendilerini yine kendilerine şâhid tutmuş ve, «Ben sizin Rabbınız değil miyim?» demişti. Onlar da, «Evet. Rabbımızsın. Şâhid olduk,» demişlerdi. İşte bu şâhidlendirme kıyâmet günü, «Bizim bundan haberimiz yoktu,» dememeniz içindi.** (A'râf sûresi, âyet: 172).

İşte onlar Rabba kulluğu böylece ikrâr ettikleri zaman Allah onların bu ikrârını bir deriye yazdı. Sonra da bu taşı (hacer-i esved) çağırarak o levhayı ona koydu. İşte bu hâli ile o taş, Allah'ın emînidir. Kendisine gelenler lehinde kıyâmette şâhidlik yapacaktır...

Hz. Alinin bu îzâhları üzerine Halîfe Hz. Ömer de şöyle dedi:

— Ey Hasanın babası, Allah'ın size vermiş olduğu ilim az değildir...

Allah ondan râzı olsun, İbni Abbâs'ın, gözleri görmez olduktan sonra şöyle dediği rivâyet edilir:

— Yürüyerek hacc etmediğime nedâmet duyduğum kadar hiç bir şeye nedâmet duymadım. Zîrâ işittim ki şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

— **...Gerek yaya ve gerekse her uzak yoldan gelecek arık develerin üstünde süvâri olarak sana gelsinler.** (Hacc sûresi, âyet: 27).

Mesâfe yakın olduğu takdirde yaya olarak hacca gitmekte bir beis yoktur. Bu takdirde en iyisi de budur. Ancak, eğer mesâfe uzak ise binit olarak gitmek daha fazîletlidir. Zîrâ uzun müddet yol yürüyen birisi yorulur. Yol yürümenin getirdiği yorgunluk ve meşakkat sebebiyle kendi-

sinde huysuzluk da baş gösterebilir. Eğer ortada böyle bir endîşe yoksa yürüyerek hacca gitmek daha fazîletlidir.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basri şöyle der:

— Melekler hacıları karşılarlar. Develer üzerinde gelenleri selâmlarlar. At ve merkeb üstünde gelenlerle müsâfaha ederler. Yaya olarak gelenlerle de kucaklaşırlar...

Allah ondan râzı olsun, Dahkâk'ın rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Hangi müslüman olursa olsun, sırf Allah yolunda savaşmak maksadıyle evinden çıkar da daha harbe girmeden herhangi bir sûretle ölürse, o, şehiddir. Yine hangi müslüman olursa olsun sırf hacc ibâdetini edâ etmek ve Ka'betullahı ziyârette bulunmak maksadıyle evinden çıkar da daha Ka'beye varamadan ölürse Allah onu mutlaka cennete koyar.**

Bu mevzuda peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer bir kısım hadisleri de şu meâllerdedir:

— **Allah'ım, hacc edeni mağfiret eyle. Hacc edenin mağfirete mazhar olması için istiğfâr edenleri de mağfiret eyle...**

— **Mescid-i haram hâriç, benim şu mescidimde kılınan bir vakit namaz, başka yerlerde kılınan bin vakit namaza denktir.**

— **Mescid-i haram hariç, benim şu mescidimde kılınan bir vakit namaz, başka yerlerde kılınan onbin vakıt namaza denktir. Mescid-i haramda kılınan bir vakit namaz, onun gayrinde kılınan yüzbin vakit namazdan daha faziletlidir. Allah yolunda bir vakit namaz, bu husûsiyeti taşımayan ikiyüz bin vakit namazdan daha fazîletli ve üstündür.**

Size bunlardan daha da üstününü haber vereyim mi? Sırf Allah'ın rızâsını kazanmak için gecenin karanlığında kalkan ve güzelce abdest alarak iki rek'at namaz kılan kişinin bu namazı hepsinden üstündür.

— **Müslümanlık beş temel üzerine kurulmuştur. Bunlardan biri, Allah'dan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed aleyhisselâmın O'nun Resûlü olduğuna inanıp Şehâdet etmektir. İkincisi namaz kılmaktır. Üçüncüsü zekât vermektir. Dördüncüsü Ramazan orucunu tutmaktır. Beşincisi de hacc etmektir.**

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir haccda üç kimseyi cennete koyar. Bunlardan biri haccı vasıyyet eden, diğeri bu vasıyyeti yerine getiren, üçüncüsü de hacc vazîfesini fiilen yapandır. Umre ile cihâd husûsunda da durum aynıdır.**

———— O ————

GAZÂ — CİHÂD

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah yolunda çıkan tozla cehennemin dumanı aynı bir kulda aslâ toplanmaz. Yine, cimrilik-pahillik ile îmân da müminin kalbinde aslâ toplanmaz.**

Hadîsin îzâhı şudur ki, sırf Allah rızâsı için cihâd edip düşmanla çarpışmak maksadıyle yola çıkan bir müslüman yolda giderken yerden birtakım toz-toprak kalkar. Bu, kâh kendi ayağı ile olur, kâh binmekte olduğu vâsıta ile. Ve, tabiî ki bu toz-toprak onun üzerine de konar. İşte Allah Resûlünün bahsettiği toz budur. Hadîste îzâh edilen esas husûs ise, böyle bir insanın aslâ cehenneme girmeyeceğidir. Zîrâ o, Allah yolunda bulunmuştur. O yolda bulunduğunun emâreleri de üzerindedir. İşte vaktiyle bu emârelerin bulunduğu vücûdu Allah cehenneme atmaz.

Hadiste belirtilen ikinci husûs da, müminin aslâ cimri-pahil olmayacağıdır. Zîrâ cimrilik, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın sıfatının zıttıdır. Allah'ın doksan-dokuz isminden biri de Cevvâd'dır. Bu, Allah'ın cömertliğini ifâde eder. Demek ki cimrilik, Allah'ın bu vasfının zıttıdır. Müminin de karınca kararınca ölçüsüne uygun olarak Allahın vasıflarını taşıması, o vasıfların zıddından ise uzak olması gerekir. İşte bunun içindir ki Allah Resûlü, **«Cimrilik ile îmân, müminin kalbinde aslâ toplanmaz.»** buyurmuşlardır.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden naklettiği bir hadis de şu meâldedir:

— **Allah yolunda sabahdan öğleye kadar veya öğleden akşama kadar geçirilecek bir zaman, Yer'den ve bütün yer yüzündekilerden daha üstün ve hayırlıdır. Kişinin, câmiye gelerek cemâatle ve bi-**

rinci safta namaz kılması, altmış yıllık ibâdetten daha üstün ve fazîletlidir...

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Revâha oğlu Abdullah'ı bir bölük askerle cepheye göndermişti. O gün de günlerden Cuma günü idi. Bu sebeple, Revâha oğlu Abdullah, Cuma namazını Allah'ın Resûlü ile birlikte kılıp ondan sonra yola çıkmayı düşündü. Böylece, kendisi kaldı. Fakat birlikteki diğer askerler sabahleyin erkenden yola çıktılar. Revâha oğlu Abdullah da Cuma'dan sonra yola çıkıp onlara yetişmeyi düşünüyordu. Allah Resûlü onu Cuma namazında câmide görünce sordu:

— Neyin vardı ki, sabahleyin diğer arkadaşlarınla birlikte gitmedin?

Revâha oğlu Abdullah dedi:

— Yâ Resûlellah, sizinle birlikte Cuma namazını kılarak sonra yola çıkıp onlara yetişmeyi düşündüm...

Resûl aleyhisselâm da kendisine şu cevabı verdi:

— Eğer sen, yeryüzünde bulunan her şeyi Allah yolunda dağıtmış dahi olsan, sabahleyin yola çıkan arkadaşlarının derecesine yine de erişemezsin...

Allah ondan râzî olsun, Selmân Fârsî şöyle der:

— Deniz kenarında bir gece nöbet tutmak, kişinin kendi evinde bir ay müddetle geceyi namazla, gündüzü de oruçla geçirmiş olmasından daha hayırlıdır. Allah yolunda, düşmana karşı nöbet tutarken ölen kimseyi Allah kabir azâbından âzâde kılar, ayrıca, kıyâmetin büyük korkusundan kurtarır. Bundan başka, tâ kıyâmete kadar, amel defterinin sevab köşesine devamlı sevab yazılır. Hem, nöbet tutarken ölen birisinin kabrini ziyâret etmek, kıyâmete kadar nöbet tutmak gibidir.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbdan bir topluluk ile oturmuş sohbet etmekteydi. Bu sırada sahâbîler kendisine çeşitli mevzûlarda sorular sordular. Allah Resûlü de onları cevaplandırdı. Bu sorularla onlara verilen cevapların bâzıları şöyleydi:

Ashâb — Yâ Resûlellah, müslümanlık nedir?

Resûlüllah — Güzel, hayırlı ve faydalı sözdür. Müslüman kardeşlerine yedirip içirmektir. Elinden-dilinden kimseye zarar vermemektir...

Ashâb — Yâ Resûlellah, hangi müslüman daha üstün, daha şerefli ve derece bakımından daha yüksektir?

Resûlüllah — Elinden-dilinden diğer müslümanlara zarar ve kötülük gelmeyen müslüman daha üstün, daha şerefli ve derece bakımından daha yüksektir...

Ashâb — Yâ Resûlellah, hangi namaz daha faziletlidir?
Resûlüllah — Kıyâmı uzun süren namaz.
Ashâb — Yâ Resûlellah, hangi sadaka daha fazîletlidir?
Resûlüllah — Yoksulun çektiği meşakkat.
Ashâb — Yâ Resûlellah, îmânın hangisi daha üstündür?
Resûlüllah — Sabrı ve müsâmahayı esas alan îmân.
Ashâb — Yâ Resûlellah, cıhâdın hangisi daha şereflidir?
Resûlullâh — Harbin dehşetinden atların kişnediği, kanların döküldüğü cıhâd.
Ashâb — Yâ Resûlellah, hangi can daha üstündür?
Resûlüllah — Dünyevî emeller ve arzular bakımından en fazla bağlı olan.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin, konu ile alâkalı diğer bir kısım hadîsleri de şu meâllerdedir:

— **Müslümanın burnunda, Allah yolunda aldığı tozla cehennem dumanı birleşmez.**

— **Kıyâmet günü bütün gözler ağlar. Ancak üç sınıf göz vardır ki onlar ağlamazlar. Bunlar:**

1) Dünyâda iken Allah korkusundan ağlayan gözler,
2) Dünyâda, Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı kapalı olan gözler,
3) Allah yolunda gözcülük edip nöbet tutan gözlerdir.

Bana, ümmetimin cennete en önce girecek üç sınıf insanı ile, cehenneme en başta girecek üç sınıf insanı gösterildi. Cennete en önce girecekler:

1) Şehidler,
2) Köle oluşları, Allah'ın emrini yerine getirmelerine mânî teşkil etmeyen köleler,
3) Çoluk-çocuk sâhibi iffetli-haysiyetli fakirlerdir.
Cehenneme en başta girecekler:
1) Zâlim devlet büyükleri,
2) Servet sâhibi olmanın yüklediği mükellefiyetleri yerine getirmeyen zenginler,
3) Kibirli fakirlerdir.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— Yâ Resûlellah, amellerin hangisi daha fazîletlidir?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

1) Vaktinde kılınan namaz,
2) Anaya-babaya yapılan iyilik,
3) Allah yolunda cıhâd...

Allah onlardan râzî olsun, Mehrân oğlu Meymûn'un anlattığına göre bir defasında İbni Abbâs, bir konuşmasında şunları söyledi:

— Allah yolunda kullanılmak üzere bir at bağışlayan kişi, malı ve canı ile Allah yolunda bizzât savaşan kişinin nâil olduğu ecre nâil olur. Bir kimse, Allah yolunda savaşta kullanılmak üzere bir silâh verse bu silâh, kıyâmet günü dile gelerek şöyle der:

— Ben, fülân kişinin silâhıyım. Bugüne kadar hep onun için savaştım, cıhâd yaptım...

Bir kimse, Allah yolunda savaşta kullanılmak üzere herhangi bir âlet verse, Allah onu kıyâmete kadar saklar ve ma'nen büyütür. Öyle ki o günü bütün halkın gözleri önünde, onu veren kişinin lehine Uhud dağından daha büyük bir sevâb olarak ortaya çıkar. Bir kimse Allah yolunda cıhâd eden birisini bineğe kavuşturursa Allah kıyâmet günü o bineği kendisi için bir bayrak yapar. Bir kimse, Allah yolunda kullanılmak üzere, İslâm askerini düşmanın hucûmundan koruyan bir âlet verse Allah onu kıyâmet günü o kimseyi cehennemden koruyucu bir kalkan yapar. Bir kimse, düşmana Allah için bir darbe indirse Allah onun bu darbesini kıyâmet günü kendisi için bir nûr haline getirir. Öyle ki bu nûrun bir de kokusu vardır. Bütün mahlûkat onun güzel kokusundan istifâde eder. Bir kimse, Allah yolunda cihâd etmekte olan bir mümin kardeşine su verirse Allah da kıyâmet günü ona ağzı miskle mühürlü kaplardan su verir. Bir kimse, Allah yolunda cıhâd etmekte olan bir müslüman kardeşini ziyâret ederse Allah onun herbir adımına karşılık bir sevap yazar. Yine her bir adımına karşılık kendisini bir derece yükseltir. Ayrıca herbir adımına karşılık bir günâhını bağışlar. Bir kimse, Allah yolunda savaşta kullanılmak üzere bir at beslerse onun herbir kılına karşılık Allah kendisine bir sevab yazar. Ayrıca, yine herbir kılına karşılık bir günâhını bağışlar ve kendisini bir derece yükseltir. Bir kimse, Allah yolunda bir gece nöbet tutarsa Allah onu kıyâmet gününün dehşetli korkusundan emin ve âzâde kılar.

Allah kendisinden râzî olsun, yine İbni Abbâs'ın bir başka sözü de şöyledir.

— Allah yolunda yapılan bir savaşta askerin zayıflarına yardımcı olan, harbden korkanlarına da cesâret ve ma'neviyât veren kişi, tıpkı onlarla birlikte savaşmışçasına ecre nâil olur. Onların ecrinden de hiç bır şey eksilmez.

Ashâbdan biri şöyle der:

— Kılıçlar cennetin anahtarlarıdır. Allah yolunda savaşmak üzere müslüman askerler saflar hâlinde dizildikleri zaman hûriler de süslenerek çıkarlar. Bir asker, düşman üzerine atılmak üzere harekete geçince hûrîler şöyle derler:

— Allahım, ona yardım et, onun yardımcısı ol.

Bir asker, düşmandan kaçmak istediği zaman ise utanırlar. Derler ki:

— Allah'ım, onu bağışla...

Düşmana karşı Allah için savaşa tutuşan bir kişi öldüğü takdirde daha kanının ilk damlası düşer-düşmez Allah onun bütün günahlarını bağışlar. Bu sırada kendisinin yanına iki hûrî gelir. Onun yüzündeki tozları silerler.

Bir defasında, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme Habeşli biri geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, gördüğünüz gibi ben, çirkin suratlı, pis kokulu ve soylu olmayan biriyim. Bu durumda, eğer ben Allah için savaşa katılsam da düşmanları öldürsem ve bu arada kendim de ölsem, benim yerim neresidir?

Allah Resûlü ona cevâben buyurdular ki:

— Cennettir...

Resûl aleyhisselâmın bu cevâbı üzerine adam hemen müslüman oldu. Sonra Resûlüllaha dedi ki:

— Yanımda biraz koyun var. Onları ne yapayım?

Allah Resûlü ona cevâben buyurdu:

— Medîne'ye doğru salıver. Onlar giderler ve sâhiblerini bulurlar...

Derken, müşriklerle zorlu bir muhârebe oldu. O habeşî de müslümanların safında müşriklere karşı savaşa katılmıştı. Muhârebe bittikten sonra Allah Resûlü, şehidlerin toplanıp defnedilmelerini emretti. Ashâb, şehid müslümanların cesedlerini toplarken bir vâdîde o habeşlinin cesedi ile karşılaştılar. Hemen durumu Allah Resûlüne ilettiler. Allah Resûlü, onun şehid olduğu haberini alınca hemen kalktı. Doğruca habeşlinin cesedinin bulunduğu yere gitti. Cesedin başına varınca mübârek ağzından şu cümleler döküldü:

— Allah bugün senin yüzünü güzelleştirdi. Kokunu hoş eyledi. Soyunu da asîl ve pâk kıldı...

Allah Resûlü bu sözleri söyledikten sonra ağlamağa başladı. Hem habeşlinin yüzüne bakıyor, hem de ağlıyordu. Bir ara, ânî olarak yüzünü başka tarafa çevirdi. Onun bu hareketi ashâbın gözünden kaçmamıştı. Kendisine sordular:

— Yâ Resûlellah, yüzünüzü ânî olarak neden çevirdiniz?

Allah Resülû de cevâben şunları söyledi:

— Canım kudret elinde bulunan Allah'a yeminle söylerim ki, ben şu anda onun hûrî zevcelerini gördüm. O kadar açılmışlardı ki zînet yerleri gözüktü de yüzümü çevirmek zorunda kaldım...

Denir ki:

— Gâzîler-mücâhidler üç çeşittir:

1) Düşman karşısında fiilen çarpışanların harb vâsıta ve âletlerine bakanlar, onların bakımını yapanlar. Meselâ at vesâire gibi, harb vâsıtalarının bakımını yapanlar.

2) Düşman karşısında fiilen çarpışanların diğer hizmetlerini görenler.

3) Düşman karşısında bizzât ve fiilen çarpışanlar.

Ecir ve sevab bakımından bunların hepsi de eşittir. Zîrâ düşman karşısında bizzât ve fiilen çarpışanların harb vâsıtalarının bakımı ile meşgul olanlar da, gerektiğinde fiilen savaşa girerler. Yine, düşmanla fiilen çarpışanların diğer hizmetlerini görmekle meşgul olanlar da böyledir. Yâni lüzûmu hâlinde onlar da fiilen ve bizzât harbe katılırlar. Bundan başka, Allah yolunda bulunan bir topluluğun hizmetinde bulunmak da az ecirli bir iş değildir. Nitekim peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellemin, bu husûsu dile getiren bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Bir topluluğun en çok ecre nâil olanı, o topluluğa hizmet edenidir.**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah katında bir derecesi ve itibârı olan hiç bir kimse, bütün dünyâ ve ondakiler kendisine verilecek dahi olsa, sırf bir daha ölüm korkusuna maruz kalmamak için dünyâya geri dönmeyi aslâ istemez. Ancak, şehîdler bundan müstesnâdır. Zîrâ onlar, tekrâr tekrâr şehidlik mertebesine nâil olmak için, tekrâr tekrâr diriltilip her bir diriltilişte yine şehid olmayı arzu ederler.**

Allah ondan râzî olsun, Cübeyr oğlu Saîd, «**Sûra üfürülünce, Allah'ın diledikleri müstesnâ olmak üzere, göklerde kim varsa, yerde kim varsa hepsi düşüp ölecektir** — Zümer sûresi, âyet: 68 —» meâlindeki âyet üzerine der ki:

— Burada, ölümden müstesnâ tutulanlar şehidlerdir. O günü şehidler, kılıçlarını çekmiş olarak Arş'ın kıyısında hazır beklerler.

Allah ondan râzî olsun, Katâde der ki:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, şehidlere üç husûsiyet, üç imtiyâz ihsân eder:

1) Öldürülen, Allah katında ebedî hayâta kavuşur, ebedî nîmetlere nâil olur.

2) Mağlub olana Allah büyük ecirler verir.

3) Düşmanı mağlub edip yaşayana da güzel rızıklar ihsân eder.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin naklettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki hulûs-u kalble, Allah'ın kendisine şehidlik mertebesini nasîb etmesini ister ve fakat henüz Allah yolunda savaşa girmeden ölürse onun için şehidlik sevâbı vardır.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ud, «**Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bil'akis onlar Rabbleri katında diridirler** — Âl-i İmrân sûresi, âyet: 169—» meâlindeki âyeti okuyarak şöyle der:

— Şehidlerin rûhları, cennette şen-şakrak, istedikleri yerlere uçuşan, sonra da Arş'ın altında asılı kandillere konan yeşil kuşların havsalasındadır.

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebel'in Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs şu meâldedir:

— **Kim ki binit olarak Allah yolunda savaşırsa onun cennete girmesi vâcib olur. Kim de hulûs-u kalble Allah'dan şehidlik ister de ölür, yâhut öldürülürse onun için şehid sevâbı vardır. Eğer bir kimse Allah yolunda yaralanır yâhut bir zahmet çekerse kıyâmet gününde zağferan renkleri ve misk kokuları ile gelir.**

Allah rahmet eylesin, Hasan Basri, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden şu hadîsi rivâyet eder:

— **Kıyâmet günü, dört göz hâriç bütün gözler ağlar. Ağlamayan bu dört göz şunlardır:**

1) **Allah yolunda yarılan göz,**
2) **Allah korkusundan yaş döken göz,**
3) **Allah korkusu ile uyanık duran göz,**
4) **İslâm askerlerini düşman baskınından korumak için cephede nöbet tutan göz.**

———— o ————

DÜŞMANA KARŞI NÖBETİN FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, Hz. Osman anlatır:

— Şimdiye kadar söylememiştim, gizli tutuyordum. Bugün açıklıyorum. Benim bunu size haber vermeme mânî olan birisi yoktu. Sâdece cimrilikten başka bir şey değildi. Ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **Allah yolunda, düşmana karşı bir gün nöbet tutmak bin oruçtan ve bin geceyi ibâdetle ihyâ etmekten daha fazîletlidir.**

Allah ondan râzî olsun, Mekhûl anlatır:

— Bir defasında Selmân Farsî, Sımt oğlu Şerahbil'e uğramıştı. Şerahbîl, Fars diyârında bir kale bekçisiydi. Selmân, hoş-beşten sonra Şerahbîl'e şunları söyledi:

— Bu vesîle ile, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden işitmiş olduğum bir hadîsi sana haber vereyim. Benim kendisinden dinlediğim bu hadîste Allah Resûlü şöyle buyuruyorlardı:

— **Hiç şüphe yok ki, Allah yolunda bir gün nöbet tutmak, geceli-gündüzlü bir ay ibâdet etmekten daha fazîletlidir. Kim ki nöbet tutmakta iken vefât ederse kabir azâbından âzâde tutulur. O âna kadar işlemiş olduğu güzel amelleri de sanki kıyâmete kadar iyi ameller işlemişçesine artar, ziyâdeleşir, büyür.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Ömer'in peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs şu meâldedir:

— **Kim ki Allah yolunda cihâd esnâsında tekbir alırsa kıyâmet günü, mîzânında onun bu tekbîri göklerden, yerden ve göklerle yerdekilerden daha ağır bir kaya hâline gelir. Kim ki Allah yolunda cihâd**

esnâsında, sesini yükselterek Lâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber derse Allah bu tekbir hürmetine o kimsenin amel defterine büyük rıdvânını kaydeder. Kime de Allah'ın büyük rıdvânı yazılırsa Allah onu Muhammed aleyhisselâm, İbrâhim aleyhisselâm ve diğer peygamberlerle berâber eyler.

Hadîste belirtilen **büyük rıdvân** üzerine çeşitli îzâhlar yapılmıştır. Kimilerine göre büyük rıdvân, Allah'ın cemâlini görmekten ibârettir. Yâni amel defterine büyük rıdvân yazılan kişi, cemâl-i ilâhîyi görür. Kimilerine göre de, ondan sonra, Allah'ın o kuluna bir daha gazablanmamasıdır. Esâsen **büyük rıdvân**, büyük hoşnutluk demektir. Amel defterine büyük rıdvân yazılan bir kuldan Allah râzî olmuş demektir. Binâen'aleyh, böyle bir kul, bir daha Allah'ın gazabına uğramaz demektir. Çünkü Allah kendisinden râzî olmuştur.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme birisi geldi ve dedi ki:

— Yâ Resûlellah, Allah yolunda savaşanların derecesine ulaşmam için servetimi Allah yolunda sarfetsem nasıl olur?

Resûl aleyhisselâm ona sordu:

— Ne kadar servetin var?

Adam dedi:

— Altıbin kuruşluk...

Bunun üzerine Allah Resûlü şunları söyledi:

— Bunun tamâmını Allah yolunda harcamış olsan bir gâzinin uykusuna bile karşılık olmaz...

Denir ki:

— Bir kimse nöbet esnâsında saçını tıraş etse de toprağa gömse bu saç orada durdukça o kimse için nöbet bekleme sevâbı yazılır. Hem saç da çürümez.

Bir defasında Abdurrahman İbni Avf, yanında birisi ile bir yere gitmişti. Orada otuz köleyi birden âzâd etti. Fakat yanındaki adam, onun bu hareketine hayret etmeğe başladı. Onun hayretini hisseden Abdurrahman İbni Avf kendisine dedi ki:

— Benim bir anda otuz köleyi birden âzâd etmemi büyük bir amel olarak görüyorsun değil mi? İstersen sana benim bu yaptığımdan daha faziletli bir ameli söyleyeyim!...

Adam dedi:

— Buyur, söyle.

Bunun üzerine Avf oğlu Abdurrahman şunları söyledi:

— Kabul et ki, Allah yolunda savaşmakta olan bir mücâhid, atına binmiş gidiyor. Bir ara kendisini bir uyuklama bastı. Bu esnâda kırbacı

düştü ve ufak bir ürperme geçirdi. İşte kırbacının düşmesi sebebiyle mücâhidin geçirdiği bu ürperme, benim otuz köle âzâd etmemden daha fazîletli ve Allah indinde daha değerlidir.

Allah rahmet eylesin, Abdullah İbni Mubârek'in naklettiğine göre, bir defasında peygamberimiz, sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Öyle bir kısım insanlar vardır ki, kıyâmet günü Allah onları diriltince sırattan rüzgâr gibi geçerler. Kendilerine ne hesap vardır, ne de azâb...

Ashâb sordu:

— Kimdir onlar yâ Resûlellah?

Allah Resûlü buyurdular:

— Nöbet esnâsında eceli gelip ölenler...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ümâme Bâhilî'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs ise şu meâldedir:

— Dört sınıf insan vardır ki, kendileri öldükten sonra da amel defterlerinin sevab köşesine sevab yazılmakta devam eder. Bunlardan biri, Allah yolunda nöbet beklerken ölenlerdir. İkincisi, kendisiyle amel olunacak faydalı bir ilim öğreterek ölenlerdir. Üçüncüsü, Allah'ın mahlûkatının devamlı faydalanabileceği bir hayrât yaparak ölenlerdir. Bu hayrâttan faydalanıldığı müddetçe o kimsenin amel defterine ecir yazılmakta devam eder. Dördüncüsü, kendisine duâ edecek veya duâya vesîle olacak hayırlı evlâd yetiştiren analar-babalardır.

Allah rahmet eylesin, Ebu Mutî şöyle der:

— Fazîletli olan nöbet, ilerisinde müslüman halk bulunmayan nöbet mahallinde tutulan nöbettir. Yâni sınırda tutulan nöbet...

Allah ondan râzî olsun, Uyeyne oğlu Süfyân der ki:

1) Düşmanın bir defa baskın yaptığı yer, kırk sene müddetle nöbet mahallidir.

2) İki defa baskın yapıp talan ettiği yer, yüzyirmi sene müddetle nöbet mahallidir.

3) Üç defa baskın yapıp talan ettiği yer ise kıyâmete kadar nöbet mahallidir...

———— O ————

ATICILIK – BİNİCİLİK

Allah ondan râzı olsun, Zeyd oğlu Câbir anlatır:

— Bir ara biz, Resûlüllah'ın ashâbından biri ile ok atışları yapmaktaydık. Bir gün ben gelemedim. Ertesi günü, yine atışlarımıza devam etmek üzere bir araya geldiğimizde sahâbî bana bir gün önce neden gelmediğimi sordu. Ben de ma'zeretimi anlattım. Bunun üzerine dedi ki:

— Sana, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işittiğim bir hadîsi haber vereyim. Ok atışları husûsunda belki teşvîkçi olur.

Ben dedim:

— Buyur!.

Sahâbî anlattı:

— Ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden işittim, şöyle diyordu :

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir okla üç kişiyi cennete koyar. Bunlardan biri oku düşmana atandır. Diğeri oku yapandır. Üçüncüsü de oku takviye edendir.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu konudaki bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— **Atış ta'limleri yapınız. Harb vâsıta ve âletlerini kullanma ta'limleri yapınız. Benim nazarımda, sizin atış ta'limleri yapmanız ve harb silâh ve vâsıtalarını kullanmayı öğrenmek için çalışmanız boş şeylerle vakit geçirmenizden çok daha hayırlıdır. Zîrâ şurası muhakkaktır ki müminin oynadığı her oyun bâtıldır, boştur. Ancak üç şey vardır ki hayırlıdır. Bunlardan biri, düşmana karşı silâh kullanma ta'lîmi yapmaktır. İkincisi, harbde kullanılacak vâsıtaları kullanma tâlîmi yapmaktır. Üçüncüsü de kişinin kendi nikâhlısı ile oynaşmasıdır. Bunların hepsi de hak sayılır.**

Allah ondan râzî olsun, Mekhûl'un anlattığına göre Hz. Ömer, Sûriye'lilere yazdığı bir mektupda şöyle diyordu:

— Çocuklarınıza yüzücülüğü, atıcılığı ve ata binmeyi öğretin. Çeşitli gâyeler için hüner sâhibi olmalarını sağlayın.

Allah ondan râzî olsun, Mücâhid anlatır:

— Ben, Abdullah İbni Ömer'i, üzerinde sâdece hafif bir elbise olduğu halde iki nokta arasında birtakım eğitim hareketleri yaparken gördüm.

Allah ondan râzî olsun, sahâbeden Huzeyfe'nin de aynı hareketleri yaptığı yâni askerî maksatlarla ta'lim ve eğitim hareketlerinde bulunduğu rivâyet edilmiştir.

Anlatıldığına göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Uhud harbi günü ashâbdan Sa'da şöyle dedi:

— Düşmana ok at yâ Sa'd, anam-babam sana fedâ olsun!..

Bu haber, atıcılığın ehemmiyetini bütün açıklığı ile ortaya koyar. Zîrâ peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Sa'd hâriç hiç bir kimseye, **«Anam-babam sana fedâ olsun,»** dememiştir. Ona böyle deyişi ise, atıcılıkta mâhir ve usta oluşundandır. Yine aynı sebepledir ki, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Sa'd için şöyle duâ etmişti:

— Allah'ım, onun okunu hedefine ulaştır. Duâsını kabul eyle...

Allah onlardan râzî olsun. Şerahbîl oğlu Amr'in rivâyetine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Deve, sâhibi için bir izzettir, bir şereftir. Koyun da bir berekettir. Atlara gelince, onların alınlarında da hayır yazılıdır. Hem de tâ kıyâmete kadar...**

Yine aynı konu ile alâkalı başka bir hadîs de şu meâldedir:

— **İzzet-şeref, atların alınlarındadır. Zillet ise sığırların peşindedir.**

Hadîsin îzâhı şudur:

— Müslümanlar cıhâdla meşgul olurlarsa izzet ve şeref kazanırlar. Eğer cıhâdı bırakarak sığırların peşine düşerlerse zelîl olurlar.

Anbese oğlu Amr'ın rivâyetine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah yolunda bir ok atan, hür ve âzâddır.**

Hadîsin îzâhı şudur:

— Allah yolunda cıhâdda bir silâh kullanan, tıpkı âzâd olmuş köle gibidir. Yâni nasıl ki köle dünyevî kölelikten hür ve âzâd hâle geçerse, Allah yolunda cıhâdda bir silâh kullanan da cehennemden âzâd edilmiş olur

Allah ondan râzî olsun, Âmir oğlu Ukbenin peygamberimiz sallallâhü

aleyhî ve sellemden naklettiğine göre bir defasında Allah Resûlü, ashabına hitâben şöyle buyurdu:

— **Ey ümmet ve ashâbım, size yakında yeryüzünün fethi nasib olacaktır. Bütün sıkıntıları da yeneceksiniz. Ancak sizden hiç bir kimse, silâh kullanma ta'limleri yapmaktan geri durmasın...**

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Eğitim alanları cennet bahçelerinden bir bahçedir. Öğrenme ve alışma maksadıyle hedefe ok atan, tıpkı düşmana ok atan gibidir, aynı ecre nâil olur. Hedefe atılan okları toplayıp geri getirenin her bir adımına karşılık bir köle âzâd etmişcesine sevab vardır.

Allah onlardan râzî olsun, Âmir oğlu Ukbe anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, **«Siz de düşmanlara karşı gücünüzün yettiğince kuvvet ve cihâd için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın... — En fâl sûresi, âyet: 60 —»** meâlindeki âyeti okudu. Sonra da üç defa şu sözü tekrârladı:

— Kuvvet, atmaktır...

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Bir kimse düşmana karşı kullanılacak silâhların kullanılmasını öğrenir de sonra unutursa bir sünneti terketmiş olur.**

Denir ki:

— Şerefli bir insanın dört husûsta âr etmesi münâsip değildir. İsterse devlet reîsi olsun. Bunlar:

1) Ebeveyni gelince ayağa kalkıp onları karşılamak,

2) Müsâfirine hizmet etmek,

3) Atına kendisi binmek,

4) Hocasına yâni ilim-irfân öğrendiği kişiye hizmet etmektir. Yâni:

1) Şeref ve haysiyet sâhibi bir insan, bulunduğu meclise anası veya babası geldiği zaman ayağa kalkıp onları karşılamaktan âr duymaz. İsterse kendisi devlet reisi olsun.

2) Şeref ve haysiyet sâhibi bir insan, müsâfirine hizmet etmekten âr duymaz. İsterse devlet reisi olsun.

3) Şeref ve haysiyet sâhibi bir insan, hiç kimsenin yardımını beklemeden kendiliğinden atına binmekten âr duymaz. İsterse devlet reisi olsun.

4) Şerefli ve haysiyetli bir insan, kendisinden ilim-irfân öğrendiği kişiye hizmet etmekten âr duymaz. İsterse devlet reisi olsun...

——— o ———

GAZÂNIN ÂDÂBI

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah İbni Ömer'in peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs şu meâldedir:

— **Düşmanla karşılaşmayı arzulamayınız. Allahdan sıhhat ve âfiyet isteyiniz. Bir kerre de düşmanla karşılaştınız mı artık sonuna kadar sebât ediniz. Allah'ı çok anınız...**

Allah rahmet eylesin, Mâlik oğlu Avf Eşcaî şöyle der:

— Hakikî bir gâzî, sünnet üzere Allah yolunda savaşan bir mücâhid olmak isteyen kişi, şu on husûsa riâyet etmeli ve kendisinde bulundurmalıdır:

1) Savaşa giderken ebeveyni ile helâllaşmalı, onların hayır duâsını almalıdır.

2) Gerek Allah'ın hakları, gerekse kul hakları cümlesinden olan emânetleri yerine vermeli, uhdesinde bulunan bu türlü emânetlerden kurtulmalıdır. Meselâ uhdesinde namaz, oruç, zekât, hacc, keffâret... gibi Allah'ın hakları cümlesinden olan emânetler bulunuyorsa onları yerine edâ etmeli, uhdesinden sıyırmalıdır. Yine kul hakları cümlesinden olan zulüm, gıybet, yalancı şâhidlik... gibi emânetler bulunuyorsa hak sâhipleri ile helâllaşmak sûretiyle onları da uhdesinden sıyırmalıdır.

3) Eğer varsa, âile efrâdına gereği kadar nefeka bırakmalıdır.

4) Âile efrâdına bırakacağı nefeka, helâlinden kazanılmış olmalıdır. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, ancak helâl kazançları kabul eder.

5) Başına kumandan ta'yin edilen kişi bir habeşli köle dahi olsa, kendisine kumandan yapıldıktan sonra ona mutlaka itâat etmelidir.

6) Silâh arkadaşları ile kardeşâne geçinmeli, onlara karşı dâimâ güleryüzlü olmalı, onlara ikrâmlarda bulunmalı, hastalık veya yaralanma hâlinde yardım etmelidir.

7) Seferde bulunduğu müddetçe müslüman ahâliye veya anlaşmalı olanlara herhangi bir haksızlık etmemeli, ezâ vermemelidir.

8) Harb meydanından ve ordudan kaçmamalı, firâr etmemelidir.

9) Ganîmet malını yağmalamamalıdır. Ganîmet malını rasgele yağmalamak müslüman bir askere aslâ yakışmaz. Nitekim bu husûsta âyet de vardır. Şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— ...Kim böyle hâinlik eder, ganîmet malından bir şey aşırırsa, kıyâmet günü, hâinlik ettiği o şeyin günâhını yüklenerek gelir. (Âl-i İmrân Sûresi, âyet: 161).

10) Dînin ve İslâm milletinin muzafferiyeti ve yücelmesi için gazâya gitmeli, şahsî menfaatlere aslâ yer vermemelidir.

Denir ki:

— Düşmanla savaşa girecek askerde şu on haslet bulunmalıdır. Yâni düşmanla çarpışacak asker:

1) Arslan yürekli olmalı, düşman kim ve nasıl olursa olsun onunla boğuşmaktan aslâ korkmamalı, çekinmemelidir.

2) Düşman karşısında kaplan gibi mütekebbir ve azametli olmalı, asla yumuşaklık göstermemelidir.

3) Mücâdelede ayının usûlünü tatbîk etmeli, düşmana bütün gücü ve imkânları ile saldırmalıdır.

4) Domuzun usûlünü de tatbîk etmeli, bir kerre hücum edince aslâ geri dönmemeli, düşmanı ezinceye kadar yüklenmelidir.

5) Kurt gibi olmalı, düşmanla çarpışırken bir tarafta bir ümitsizlik belirmiş olsa bile, başka bir taraftan hücuma geçmeli ve düşmanın zayıf anlarını ve yerlerini kollamalıdır.

6) Meşakkate katlanıp ağır yük ve vazîfelere tahammül etmekte tıpkı bir karınca gibi olmalıdır. Zîrâ karınca, kendi cüssesinin kat kat fevkinde yük ve ağırlık taşımakta son derece sabırlı ve tahammüllüdür.

7) Sebât etmekte sert ve ağır kayalar gibi olmalıdır. Zîrâ ağır ve sert kayalar, yerlerinden kolay kolay ayrılmazlar.

8) Sabır ve tahammül bahsinde eşeği nümune almalı... Zîrâ o, her türlü sıkıntı ve meşakkatlere sabreder, tahammül gösterir. Aynen bunun gibi, düşmanla savaşmakta olan bir kişi de yaralanmalara, aç ve susuz kalmalara... katlanmalı. Tâ ki düşman tepeleninceye kadar.

9) Vefâkârlıkta köpeği örnek almalı. Zîrâ o öyle vefâkârdır ki, sâhibi ateşe girse peşinden o da girer. Düşmanla savaşmakta olan bir asker, gerek diğer silâh arkadaşlarına karşı, gerekse başındaki kumandanlarına karşı sonuna kadar vefâkâr olmalıdır.

10) Fırsatları değerlendirmekte horoz gibi, hezîmet hâlinde de tilki gibi olmalıdır...

——— O ———

ÜMMET-İ MUHAMMEDİN ŞEREFLİLİĞİ

Allah ondan râzî olsun, Süleyman oğlu Mukatil'in anlattığına göre bir defasında Mûsâ aleyhisselâm, Allah'a niyâzlarda bulundu. Buna sebep, Mûsâ aleyhisselâmın, kendisine Allah'dan inen levhlerde Ümmet-i Muhammed'in şerefliliğini ve diğer ümmetlerde bulunmayan birtakım husûsiyetlerini görmüş olmasıydı. Hz. Mûsâ, Ümmet-i Muhammed'in diğer ümmetlerden daha şerefli olduğunu elindeki levhlerde okuyucunca, bu ümmetin birtakım husûsiyetlerini sayarak, Muhammed Ümmetini kendi ümmeti eylemesini Rabbından niyâz etti. Onun bu husûstaki niyâzları ve Rabbının vahiy yoluyla kendisine vermiş olduğu cevablar şöyleydi:

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, şefâat eden ve şefâatleri makbul olan bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!..

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, kıldıkları beş vakit namaz, günahlarına keffâret teşkil eden bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi vesellemin ümmetidir.

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, dalâlet ehlini, hattâ kör deccalı bile katleden bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!..

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, hem su ile hem de toprakla tahâret yapan bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!....

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, sadakaları hem alan hem de yiyebilen bir ümmet görüyorum. Halbuki önceki ümmetler sadakaları alıp yiyemezlerdi. Yakarlardı. Onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde öyle bir ümmet görüyo-

rum ki, onlardan biri bir iyilik işlemeğe niyetlense fakat herhangi bir sebeple yapamamış olsa, ona bir ecir veriliyor. Eğer niyetlendiği bu iyiliği bizzât ve fiilen işleyebilirse karşılığında, on mislinden başlamak üzere yediyüz misline kadar, hattâ bundan da fazla ecir alabiliyor. Buna karşılık, eğer birisi bir kötülük işlemeyi kasdeder de sonra işlemezse hiç bir günah yazılmıyor. İşlemeyi kasdettiği o kötülüğü bizzât ve fiilen işlediği takdirde ise ancak bir günah yazılıyor. Yâni misli misline. Yâ Rabbi, sen, onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde öyle bir ümmet görüyorum ki, onlardan yetmiş bin ferd, sorgusuz-sualsiz cennete giriyor. Onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir ümmet, ümmetlerin en hayırlısı olan bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde, yeryüzüne geliş îtibâriyle sonuncu oldukları halde, kıyâmet günü ümmetlerin en hayırlısı olarak en başta giden bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!..

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Mûsâ aleyhisselâm — Yâ Rabbi, levhlerde öyle bir ümmet görüyorum ki, kendilerine inmiş olan ilâhî kelâmı hem ezberliyorlar, ezbere okuyorlar. Hem de yazılışına bakarak okuyorlar ve ahkâmı ile de amel ediyorlar. Onları benim ümmetim eyle!...

Allah — Onlar Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetidir...

Bütün bunlardan sonra, Mûsâ aleyhisselâm bir de şu temennîde bulundu:

— Yâ Rabbi, beni Ümmet-i Muhammed'den eyle!...

Onun bu son niyâzına cevâben Allah da kendisine vahyen dedi ki:

— Yâ Mûsâ, ben sana risâlet-peygamberlik verdim. Seni, kendimle konuşma nimetine mazhar eyledim. Böylece, seni, diğer birçok insanlara üstün kıldım. Seni seçkin bir kul olarak yarattım. O halde sen de benim bu verdiğim nîmetlere yapış ve şükredenlerden ol. Senin ümmetinden de hakkı kabul edenler, hakyolda gidenler vardır. Ayrıca, hak yoldan dönenler de vardır...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu hitâbı üzerine Mûsâ aleyhisselâm da hâline râzî oldu.

Allah ondan râzî olsun, Hıbbân oğlu Mukatil'in rivayet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem şunları anlattı:

— Mîrâca çıkarıldığım gece Cebrâîl aleyhisselâm beni alarak Sidre-

tül müntehâ'nın yanındaki hicâb-ı ekber'e kadar götürdü. Tam oraya vardığımız anda bana dedi ki:

— Buyur yâ Muhammed, yoluna devam et...

Ben dedim:

— Hayır yâ Cebrâil, sen buyur...

Cebrâil aleyhisselâm dedi:

— Yâ Muhammed, senden başka hiç bir ferd, buradan öteye bir adım dahi atamaz. Allah katında sen benden çok daha üstünsün... Bunun üzerine ben ilerledim. Nihâyet altından bir tahtın yanına geldim. Bunun üzerinde cennet ipeklerinden bir örtü vardı Bu sırada peşimden bana seslenen Cebrâil aleyhisselâm şöyle diyordu:

— Yâ Muhammed, Rabbın seni övüyor. Dinle ve itâat et. Onun kelâmı seni dehşete düşürmesin...

Bunun üzerine ben de Allah'ı senâ etmeğe başlayarak şöyle dedim:

— Ettehıyyâtü lillâhi vessalevâtü vettayyibât — Bütün selâmlar, salâtlar, güzellikler... Allah'a mahsustur.

Benim bu senâlarım üzerine şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle dedi:

— Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetüllâhi ve berakâtühü — Selâm sana ey Nebi! Allah'ın rahmeti de bereketleri de...

Ben de dedim ki:

— Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn — Selâm bizim ve Allah'ın diğer sâlih kullarının üzerine olsun!...

Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm da şunları söyledi:

— Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü — Ben şehâdet ederim ki, Allah'dan başka ilâh yoktur. Muhammed de onun kulu ve Resûlüdür.

Şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurdu:

— Âmenerresûlü bimâ ünzile ileyhi min rabbihî — Allah'ın Resûlü, Rabbından kendine nâzil olana îmân etti. (Bakara sûresi, âyet: 285).

Ben dedim:

— Evet yâ Rabbi, sana îmân ettim. Velmüminûne küllün âmene billâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusulihî, lâ nüferriku beyne ehadin min rusulihî — Müminler hepsi de Allah'a meleklerine, kitablarına ve peygamberlerine îmân ettiler. **«Onun peygamberlerinden hiçbirini diğerlerinden ayırmayız. Hepsini de hakpeygamber olarak kabul ederiz.»** dediler. (Bakara sûresi, âyet: 285). Mü'minler, yahûdilerle hıristiyanların düştükleri hatâya düşmediler. Nitekim yahûdiler yalnız Mûsâ aleyhisselâmı, hıristiyanlar da yalnız İsâ aleyhisselâmı peygamber olarak kabul etmektedirler. Müslümanlar ise, Kur'ânda belirtildiği gibi, hepsini de hakpeygamber olarak kabul etmektedirler.

Bu sırada, şânı mübârek ve yüce olan Allah şöyle buyurdu:

— Lâ yükellifüllâhi nefsen illâ vus'ahâ, lehâ mâ kesebet ve aleyhâ mektesebet — Allah, hiç bir kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemez. Herkesin işlediği iyilik kendi lehine, yaptığı kötülük de kendi aleyhinedir. (Bakara sûresi, âyet: 286).

Daha sonra buyurdu ki:

— İsteyeceğini iste. Verilecektir...

Ben de dedim ki:

— Gufrânını istiyorum ey Rabbımız! Sonunda dönüş yine sanadır...

Şânı mübârek ve yüce olan Allah, benim bu isteğime cevâben şöyle buyurdu:

— Seni bağışladım. Ümmetinden, benim birliğime inanıp senin hak-peygamber olduğunu tasdik edenleri de bağışladım...

Daha sonra yine buyurdu ki:

— Yâ Muhammed, iste. Verilecek...

Ben dedim:

— Rabbenâ lâ tüâhıznâ in nesînâ, ev ehta'nâ — Ey Rabbımız, unuttuk yâhut hatâ ettiysek bizi sorguya çekme. (Bakara sûresi, âyet: 286).

Şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurdu:

— Unuttuğunuz, yâhut hatâ ettiğiniz ve yahut da üzerine zorlandığınız şeyler sebebiyle sizi sorguya çekmem, cezâlandırmam...

Sonra yine buyurdu:

— İste. İstediğin verilecektir...

Ben dedim :

— Rabbenâ velâ tahmil aleynâ ısran kemâ hameltehû alellezîne min kablinâ — Ey Rabbımız, bizden evvelki ümmetlere yüklediğin gibi üstümüze ağır bir yük yükleme. (Bakara sûresi, âyet: 286)

(Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin böyle bir istekte bulunuşunun sebebi şudur ki, eskiden, zamanın kavimlerinden biri bir günah işlediği zaman, Allah, cezâ olarak en nefîs yiyeceklerden birini onlara haram kılardı. Nitekim şu âyet, bu husûsu açıkça dile getirmektedir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Yahudîlerden taşan bir zulüm; onların, insanlardan bir çoğunu Allah yolundan alıkoymaları, tevratda yasaklanmasına rağmen fâiz yemeleri, halkın mallarını haksız yere gasbetmeleri sebebleriyledir ki, biz, önceleri kendileri için helâl kılınan temiz ve güzel şeyleri üzerlerine haram ettik. İçlerinden kâfirlere pek acıklı bir azâb hazırladık.** (Nisâ sûresi, âyet: 160, 161)

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, sonra yine buyurdu:

— Yâ Muhammed, iste verilecek!...

Ben dedim:

— Rabbenâ velâ tühammilnâ ma lâ tâkate lenâ bih — Ey Rabbımız, tâkatimizin yetmiyeceğini bize taşıtma. Zîrâ benim ümmetim zayıftır. (Bakara sûresi, âyet: 286).

Şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kerre daha buyurdu:

— Yâ Muhammed, iste, verilecek!...

Ben dedim:

— Va'fü annâ. Vağfirlenâ. Verhamnâ. Ente mevlânâ fensurnâ alelkavmilkâfirîn — Ey Rabbımız, bizden sâdır olan günahları sil, bağışla, bizi yarlıga, bizi esirge. Sen mevlâmızsın bizim. Artık kâfirler zümresine karşı bize yardım et. (Bakara sûresi, âyet: 286).

Benim bu isteğime cevâben şânı mubârek ve yüce olan Allah da şöyle buyurdu:

— Bütün bu istediklerini sana verdim. Eğer sizden, sabırlı yirmi kişi olursa bunlar ikiyüz kişiye gâlip gelecektir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Bana, benden önceki peygamberlerden hiçbirine verilmeyen beş şey verildi:**

1) **Ben, bütün insanlara peygamber olarak gönderildim.**
2) **Bütün yeryüzü benim için mescid kabul edildi, temiz kılındı.**
3) **Bir aylık mesâfeden korku ile yardım olundum.**
4) **Ganîmet malı benim için helâl kılındı.**
5) **Şefâat hakkına sâhib kılındım. Bu hakkı, ümmetim için âhırete sakladım.**

Allah rahmet eylesin, fakîh Ebû Ca'fer anlatır:

— Bir ara, Hattâb oğlu Ömer'in bir yahûdîde alacağı vardı. Günlerden bir gün, alacaklısı olan bu yahudî ile karşılaştı. Bu sırada ona dedi ki:

— Ebülkasım'ı (peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin künyesidir) diğer insanlara üstün ve daha seçkin yaratan zât hakkı için söylüyorum. Senden bir isteğim var. Biraz bekle. Ayrılma.

Fakat yahûdî, Hz. Ömer'in, «**Ebülkasım'ı diğer insanlara üstün ve daha seçkin yaratan zât hakkı için...**» sözüne îtirâz etti. Çünkü peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme îmân etmiyorlar, onun peygamberliğini kabule yanaşmıyorlardı. İşte bunun içindir ki, Hz. Ömer'in yukarıdaki sözleri yahudinin damarına dokundu. Çünkü Hattâb oğlu Ömer'in o sözleri, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin peygamberliğini hatırlatıyordu. İşte bu da yahûdinin damarına dokunduğu içindir ki, Hz. Ömer'e itirâz mâhiyetinde şöyle dedi:

— Allah Ebûlkasım'ı (yâni peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemi) diğer insanlardan daha üstün ve daha seçkin yaratmamıştır...

Yahudinin bu sözlerine içerleyen Hz. Ömer ona bir tokat attı. Bu durumda, yahudinin yapabileceği bir şey yoktu. Hz. Ömer'e dedi ki:

— Gel Ebülkasım'a (yâni peygamber aleyhisselâma) gidelim. O aramızı bulsun.

Hz. Ömer, yahudinin bu teklifini kabul etti. Berâberce peygamberimize gittiler. Huzûr-u Resûlüllah'a varınca önce yahudi söze başlayarak dedi ki:

— Hattâb oğlu Ömer, Allah'ın, sizi diğer bütün insanlara üstün yarattığını ve seçkin kıldığını söyledi. Ben de aksini iddiâ ettim. Allah'ın, sizi diğer insanlara üstün yaratmadığını ve seçkin kılmadığını söyledim. Bunun üzerine Ömer bana bir tokat vurdu...

Yahudiden bunları dinleyen peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem önce Hattâb oğlu Ömer'e yönelerek dedi ki:

— Yâ Ömer, attığın tokattan ötürü yahudi ile helâllaşmalısın!..

Daha sonra yahudiye döndü ve şunları söyledi:

— Sana gelince yahudi, hiç şüphe yok ki Âdem safiyyullah'dır, İbrâhim Halîlullah'dır, Mûsâ Kelîmullah'dır, İsâ Rûhullah'dır. Ben ise Habîbullah'ım, yâni Allah'ın Resûlüyüm, sevgili ve seçkin kuluyum. Allah beni sevgili ve seçkin kulu olarak yarattı. Hem şunu iyi bil ki yâ Yahudi, Allah, isimlerinden iki isimle benim ümmetimi isimlendirmiştir. Bu iki isimden biri **Selâm** ismidir. Allah, bu isimle kendisini isimlendirmiştir. Benim ümmetimi de **Müslimîn** diye isimlendirmiştir. Allahın diğer bir ismi de **Mümin**'dir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu isimle kendi zâtını isimlendirmiş, benim ümmetimi de Müminîn diye isimlendirmiştir. Evet yâ yahudi, ben, Allah'dan bize bir gün vermesini ve o günü bizim için mubârek kılmasını istedim. Cuma gününü verdi ve o günü bizim için mubârek kıldı. Cuma günü, bizimdir. Ondan bir gün sonrası yâni Cumartesi de, Allahın son hak dînini kabul etmeyerek hükümsüz bırakılmış bir dinde kalmakta ısrâr eden siz yahudîlerindir. Daha sonraki gün, yâni Pazar günü de yine sizin gibi, son hak dîni kabul etmeyip ahkâmı iptâl edilmiş İsâ aleyhisselâmın şerîatında kalmakta ısrâr eden hıristiyanlarındır. Yine şunu da iyi bil ki yâ yahudi, vâkıâ siz bizden önce gelmiş bir ümmetsiniz. Biz ise sizden sonra geldik. Ancak, biz, dünyâdaki hayâtımız îtibariyle sizden sonra gelmiş olmakla berâber yarın kıyâmette ümmetlerin en şereflisi olarak başta ve en önde gideceğiz. Son olarak sana şunu da söyleyeyim ki yâ yahudi, ben cennete girmedikçe bütün diğer peygamberlerin oraya girmesi haramdır. Yâni benden önce hiç bir peygamber cennete giremez. Ancak ben girdikten sonra girebilir. Aynı şekilde, benim ümmetim cennete girmedikçe diğer bütün ümmetlerin oraya girmesi haramdır. Yâni be-

nim ümmetimden önce hiç bir ümmet cennete giremez. Ancak benim ümmetim girdikten sonra girebilir...

Allah ondan râzî olsun, Ka'b Ahbâr şöyle der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu ümmeti üç şeyle şereflendirdi. Nitekim o üç şeyle daha önceleri peygamberlerini de şereflendirmişti:

Birincisi: Şânı mubârek ve yüce olan Allah, her bir peygamberi kendi ümmetine şâhid tutmuştu. Ümmet-i Muhammed'i ise bütün insanlara şâhid tuttu.

İkincisi: Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bütün peygamberlerine şöyle hitâb etmişti:

— **Ey peygamberler, temiz ve helâl olan şeylerden yeyin. Güzel amel ve hareketlerde bulunun...** (Müminûn sûresi, âyet: 51).

Ümmet-i Muhammed'e de şöyle hitâb etti:

— **...Size rızık olarak verdiklerimizin en temizlerinden yeyin...** (A'râf sûresi, âyet: 160)

Üçüncüsü: Şânı mubârek ve yüce olan Allah, her bir peygamberin mutlaka makbul bir duâsı bulunduğunu beyân buyurdu. Ümmet-i Muhammed için ise şöyle buyurdu:

— **Bana duâ edin ki size icâbet edeyim, duânızı kabul eyleyeyim...** (Mümin sûresi, âyet: 60)

Denir ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Ümmet-i Muhammed'e beş husûsiyet ihsân etmiştir. Bunlardan biri, onların, Allah'ın kudreti karşısında acziyetlerini bilmeleri ve dolayısıyle büyüklük ve azamet taslamamalarıdır. İkincisi, küçük cüsseli oluşları ve dolayısıyle yeme, içme ve giyim husûsunda az bir miktarla yetinebilmeleridir. Üçüncüsü, kısa ömürlü oluşları ve dolayısıyle daha az günah işlemiş bulunmalarıdır. Dördüncüsü, Allah'a olan muhtâçlıklarını idrâk edebilmeleri ve dolayısıyle âhırette daha az hesap verme durumunda bulunmalarıdır. Beşincisi, ümmetlerin en sonuncusu olmaları ve dolayısıyle kabirde daha az bir zaman kalmalarıdır.

Anlatıldığına göre Âdem aleyhisselâm şöyle der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Ümmet-i Muhammed'e dört şey ihsân etmiştir ki, bunların hiçbirini bana vermemiştir:

Birincisi: Benim tevbemin kabulü ancak Mekke'de mümkün olmuştur. Ümmet-i Muhammed ise her nerede bulunursa bulunsun tevbe edebilmekte ve tevbesi de kabul olunmaktadır.

İkincisi: Ben günah işlediğim sırada giyiniktim. Günahı işledikten sonra ise, işlemiş olduğum günah sebebiyle uryân-çıplak hâle getirildim. Halbuki Ümmet-i Muhammed çıplak halde günah işliyor da Allah onları giydiriyor.

Üçüncüsü: Ben günah işlediğim zaman zevcemle aram ayrıldı. Halbuki Ümmet-i Muhammed günah işlediği halde karı-kocanın arası ayrılmıyor.

Dördüncüsü: Ben cennette günah işledim ve bu sebeple oradan çıkarıldım. Halbuki Muhammed Ümmeti dışarıda günah işliyor. Sonra tevbe ederek cennete giriyor.

Allah onun yüzünü şereflendirsin, müminlerin halîfesi Hz. Ali anlatır:

— Bir defasında Resûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Ensâr ve Muhâcirîn ile birlikte oturmuş sohbet etmekteydi. Bir ara, yahudi cemâatinden bir topluluk geldi. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden söz isteyerek dediler ki:

— Yâ Muhammed, sana birtakım meseleler soracağız. Bildiğimiz kadarı ile, bizim bu soracaklarımızı bir Hz. Mûsâ, bir Mürsel-Nebî olanlar, bir de mukarreb melekler bilebilirmiş. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, onlar hakkında ancak bu kişilere malûmât vermiş...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem onlara cevâben dedi:

— Buyurun, sorun...

Yahudiler sordular:

— Yâ Muhammed, Allah'ın, senin ümmetine farz kıldığı şu beş vakit namaz hakkında bize malûmat ver.

Resûl aleyhisselâm onlara cevâben buyurdu:

— Güneş zeval vaktine girince yâni öğleyin tam tepeye doğru gelince her şey Rabbını tesbîh eder. İşte bu sırada öğle namazı kılınır. İkindi namazı, Âdem aleyhisselâmın o yasak meyveden yediği ana rastgelir. Yâni Âdem aleyhisselam kendisine yasak edilen meyveyi ikindi zamanında yemiştir. İşte bu sırada ikindi namazı kılınır. Akşam namazının kılındığı vakitte Allah Âdem aleyhisselâmın tevbesini kabul buyurmuştur. Hangi mümin, ma'nevî yönüne inanarak bu sâatte akşam namazını edâ eder ve Allah'dan bir dilekte bulunursa isteği mutlaka yerine getirilir. Yatsı namazına gelince, bu da benden önce bütün peygamberlerin kılmakta oldukları bir namazdır. Güneş doğarken şeytanın iki boynuzu arasında doğar. İmânsızlar da Allah'ı bırakıp ona secde ederler. İşte onlara muhâlefet olması için bu vakitte de sabah namazı kılınır...

Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin bu sözleri üzerine yahudiler dediler ki:

— Dediklerin doğrudur yâ Muhammed, kabul ediyoruz. Peki bu namazları kılan kişinin nâil olacağı mükâfâtlar nelerdir. Bir de onları açıklar mısınız?

Resûl aleyhisselâm onlara cevâben buyurdular.

— Öğle namazı vaktinde cehennem ateşi kızdırılır. Binâen'aleyh, dünyada iken öğle vakti bu namazı kılan kimseye Allah, kıyâmette cehennem ateşini haram kılar: Yâni cehenneme girmez. İkindi namazı vakti, Âdem

Aleyhisselâmın o yasak meyveden yediği zamandır. Binâen'aleyh, bu vakitte ikindi namazını edâ eden sanki anasından yeni doğmuşçasına günahlardan sıyrılır. (Allah Resûlü, böyle dedikten sonra şu âyet-i okudu):

— **Namazlara, bilhassa orta namaza devam ediniz** (Bakara sûresi, âyet: 238).

Akşam namazının vakti, Allah'ın, Âdem aleyhisselâmın tevbesini kabul ettiği andır. Binâen'aleyh, ma'nevî yüceliğine inanarak o anda akşam namazını kılan bir mümin Allah'dan ne isterse kendisine verilir.

Yatsı namazına gelince, hiç şüphe yok ki kabir bir zulmettir. Hangi mümin, gecenin zulmetinde yâni karanlığında yatsı namazına koşarsa Allah onu cehenneme haram kılar. Hem kıyâmette kendisine öyle bir ışık - nûr verir ki onunla sırâtı geçer.

Kim ki kırk gün sabah namazını cemâatle kılarsa Allah ona iki berât verir. Bunlardan biri cehennemden âzâd olduğunun berâtıdır. Diğeri de nifâktan berâttır...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu îzâhları üzerine yahudiler yine:

— Söylediklerin doğrudur yâ Muhammed! dediler. Bu sırada bir de orucu sordular:

— Peki, Allah'ın, senin ümmetine bir aylık orucu farz-mecbûrî kılışının sebebi nedir?

Allah'ın Resûlü onlara cevâben buyurdular:

— Âdem aleyhisselâmın yemiş olduğu o yasak meyve onun karnında otuz gün kalmıştı. İşte ondan sonra Allah, senede otuz gün oruç tutmayı yâni gündüzleri bir şey yememeyi ve içmemeyi onun soyuna farz - mecbûrî kıldı. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, kendi fazlından bir lûtuf olarak, oruçlu günlerde geceleri yeyip-içmeyi ise serbest bıraktı...

Yahudiler yine dediler:

— Söylediklerin doğrudur yâ Muhammed. Peki oruç tutanların nâil olacakları mükâfâtlar nelerdir?

Resûl aleyhisselâm onlara cevâben buyurdular:

— Ma'nevî yüceliğine inanarak Ramazan orucunu tutan her bir mümine Allah yedi çeşit ihsânda bulunur:

1) Bedenindeki bütün haram etler erir.

2) Allah onu rahmetine yakın eder.

3) Amellerin en hayırlısını işlemeyi kendisine nasîb eder.

4) Onu açlık ve susuzluk tehlikesinden emîn kılar.

5) Kabir azabını hafifletir, kolaylaştırır.

6) Kıyâmet günü kendisine öyle bir ışık verir ki onunla sırâtı geçer. Yâni oruç, kıyâmet günü kişinin sırâtı geçmesine vesîle bir ışık-nûr olur.

7) Allah, cennette kendisine ikrâmlarda bulunur...

Yahudiler yine dediler:

— Söylediklerin doğrudur yâ Muhammed. Peki senin diğer peygamberlere olan üstünlüğün nedir?

Allah Resûlü onlara cevâben buyurdu:

— Her peygamber, kendi kavminin mahvedilmesi için bedduâ etmiştir. Ben ise, ümmetimin felâketi ve mahvedilmesi için bedduâ etmediğim gibi, üstelik onlara âhırette de şefâat edeceğim. Yâni ümmetimi bağışlaması için Rabbıma yalvarıp yakaracağım...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu sözleri üzerine yahudiler dediler:

— Söylediklerin doğrudur yâ Muhammed. Biz şehâdet ediyoruz ki Allah'dan başka ilâh yoktur. Sen de Allah'ın Resûlüsün, hakpeygambersin!...

Allah ondan râzî olsun, Ka'b ahbâr anlatır:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Mûsâ aleyhisselâma inzâl buyurduğu bâzı ilâhî kelâmlarında şöyle buyurmaktaydı:

1) **Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmetinin kılacağı iki rek'at namaz vardır ki adı sabah namazıdır. Kim bu iki rek'at namazı kılarsa o günün gerek gündüzünde gerekse gecesinde işlemiş olduğu günahları mağfiret olunur. Kendisi de benim kefâletim altında bulunur.**

2) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmetinin kılacağı dört rek'atlık bir namaz vardır ki adına öğle namazı denir. Onu kılanları daha birinci rek'atta bağışlarım. İkinci rek'atta mîzânlarındaki iyi amellerini artırırım. Üçüncü rek'atta kendilerine müvekkel melekler ta'yin ederim ki onlar için tesbih okurlar, istiğfâr ederler. Dördüncü rek'atla onlara gök kapılarını açarım. Hûrîler kendileriyle şeref yâp olurlar.

3) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmetinin kılacağı yine dört rek'atlı bir namaz daha vardır ki adına ikindi namazı denir. Onu kılana göklerdeki ve yerdeki bütün melekler istiğfâr ederler. Meleklerin, kendisi için istiğfâr ettiği bir kimseyi ise aslâ azâb etmem.

4) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmetinin kılacağı üç rek'at bir namaz vardır ki, güneş battığı sırada kılınır. Adı akşam namazıdır. O sırada ben, bütün gök kapılarını açarım. İstedikleri her hâceti kabul ederim.

5) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmetinin kılacağı dört rek'at bir namaz vardır ki akşam namazından sonra, gökte güneşin kızıllığı kaybolduğu zamandan îtibâren kılınır. Bu namaz onlar için dünyâdan ve bütün dünyâdakilerden daha hayırlıdır. Onu kıldıkları zaman, sanki dünyâya yeni gelmişçesine günahlardan arınırlar.

6) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmeti benim emrettiğim şekilde abdest alırlar. İşte ben, onların almış oldukları abdest suyunun herbir damlasına karşılık kendilerine, genişliği göklerle yer kadar olan bir cennet veririm.

7) Yâ Mûsâ, Muhammed ve ümmeti, senede bir ay oruç tutar. Bu ay, Ramazan ayıdır. Ben, Ramazanda tutulan oruçların herbir günü karşılığında onlara cennet'te bir şehir ihsân ederim. O günlerde nâfile olarak yaptıkları her bir iyiliğe karşılık, sanki farz bir ibâdet yapmışcasına ecir veririm. Ramazanda, Kadir Gecesi denen bir gece vardır ki, onlardan her kim o gecede hulûs-u kalble tevbe-istiğfar eder de o günde veya o ayda ölürse ona otuz şehid sevâbı veririm.

8) Yâ Mûsâ, Muhammed ümmetinden bir kısım erkekler vardır ki, yüksek bir yere çıkarak Allah'dan başka ilâh bulunmadığını haykırırlar (ezânı kasdediyor). İşte bunların mükâfâtı peygamberlerin mükâfâtıdır. Peygamberlerin nâil olacakları nîmetlere onlar da nâil olacaklardır. Hem, onlara rahmet etmem zarûret hâlini almıştır. Onlara aslâ gazab etmem. Allah'dan başka ilâh bulunmadığına şehâdet ettikleri müddetçe de üzerlerine tevbe kapısını kapamam...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

— Kıyâmet günü huzûr-u ilâhîye ilk çağrılacak kişi Nûh aleyhisselâm ile ümmetidir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, Nûh aleyhisselâma sorar:

— Sana göndermiş olduğum şerîatımı ümmetine tebliğ ettin mi?

Nûh aleyhisselâm der:

— Evet yâ Rabbi.

İkinci olarak Nûh aleyhisselâmın kavmine sorulur:

— Nûh, Allah'ın dînini size tebliğ etti mi?

Onlar derler:

— Hayır. Tebliğ etmedi. Eğer sen bize peygamber göndermiş olsaydın muhakkak ki ona uyar, müminlerden olurduk. Nûh, senin ona emrettiklerini bize tebliğ etmedi. Bunun üzerine Allah tekrâr Nûh aleyhisselâma sorar:

— Yâ Nûh, bunlar, benim sana gönderdiğim dînimi kendilerine tebliğ etmediğini söylüyorlar. Ne dersin? Benim emirlerimi kendilerine bildirdiğine dâir bir şâhidin veya delîlin var mı?

Nûh aleyhisselâm der:

— Evet yâ Rabbi, var!

Sânı mubârek ve yüce olan Allah sorar:

— Kimdir onlar?

Nûh aleyhisselâm der:

— Muhammed ümmeti şâhidimdir...

Bunun üzerine Ümmet-i Muhammed çağrılarak kendilerine sorulur. Onlar da derler ki:

— Evet. Nûh'un, Allahın emirlerini kavmine tebliğ ettiğine biz şehâ-

det ederiz. Ancak, Nûh aleyhisselâmın kavmi bu şehâdete itirâz ederek der ki:

— Siz bizim hakkımızda nasıl şâhidlik yapabilirsiniz. Zîrâ biz, ümmetlerin ilkiyiz. Sizse sonuncususunuz. Aramızda bunca zaman var.. Ümmet-i Muhammed de onlara cevâben şöyle der:

— Evet. Doğrudur. Siz, ümmetlerin ilkisiniz. Biz de sonuncusuyuz. Aramızda uzun bir zaman var. Ancak, şânı mubârek ve yüce olan Allah bize bir peygamber gönderdi. Ona bir de kitab indirdi. İşte o kıtab (Kur'ân) da sizin haberiniz yazılı. Orada, Nûh aleyhisselâmın, size Allahın emirlerini tebliğ etmiş olduğu anlatılıyor, haber veriliyor...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre şöyle der:

— Biz Ümmet-i Muhammed, ümmetlerin en sonuncusuyuz. Ancak kıyâmette, ümmetlerin en önünde bulunacağız. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsu açıkca ortaya koyar:

— **Böylece biz sizi, ey Ümmet-i Muhammed, vasat bir ümmet yapmışızdır. Tâ ki insanlara karşı hakîkatın şâhidleri olasınız. Peygamber de sizin üzerinize tam bir şâhid ola...** (Bakara sûresi, âyet: 143).

——— O ———

ERKEĞİN KARISI ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Allah onlardan râzî olsun, Bürde oğlu Abdullah, babasına istinâden anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bir a'râbî geldi ve selâm verdikten sonra dedi ki:

— Yâ Muhammed, ben müslüman oldum. Ancak, bana, îmânımı kuvvetlendirecek bir şey (mûcize) göstermeni istiyorum...

Allah Resûlü ona sordu:

— Ne gibi bir şey istersin?

A'râbî, yakındaki bir ağacı işâret ederek:

— Şu ağacı çağır. Sana gelsin...

dedi. Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem de kendisine dedi ki:

— Git, onu çağırdığımı ağaca sen söyle!...

Resûl aleyhisselâmın bu sözleri üzerine A'râbi ağacın yanına vardı ve şöyle dedi:

— Allah'ın Resûlü seni çağırıyor...

A'râbînin bu sözleri üzerine ağaç bir o yana eğildi, bir bu yana eğildi, bir arkaya eğildi, bır öne eğildi... Ve, köklerini yerden çatır çatır söktü. Sonra da kökleri ile dallarını sallaya sallaya Allah Resûlünün huzûruna gelerek selâm verdi. Bu manzara karşısında dehşete kapılan a'râbî telâşlı ve heyecanlı bir sesle bağırıyordu:

— Yeter yâ Resûlellah, yeter yâ Resûlellah!...

Bu sırada Resûl aleyhisselâm da geri yerine gitmesini ağaca emretti. Ağaç gitti. Köklerini aynı yere saplayarak oradaki eski durumuna geldi. Biraz önceki heyecanı geçip sâkinleşen a'râbî de Allah Resûlüne dedi ki:

— Yâ Resûlellah, izin veriniz de başınızı ve ayağınızı öpeyim...

Allah Resûlü, istenen izni verdi. A'râbî Resûl aleyhisselâmın başını ve ayağını öptükten sonra daha da ileri giderek şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, izin ver de sana secde edeyim. Fakat Allah Resûlü onun bu sözlerini hoş karşılamadı. Ve, kendisine dedi ki:

— Hayır. Bana secde etme. Hiç bir insan da bir başkasına aslâ secde etmesin. Secde yalnız ve sâdece Allah'a olur. Eğer Allah'dan başkasına secde etmek câiz olsaydı ve ben de bir başkasına secde etmeyi emretmiş bulunsaydım, muhakkak ki kadının kocasına secde etmesini emrederdim. Böyle bir hareketle, kadın da kocasının hakkına ta'zim etmiş olurdu...

Allah ondan râzî olsun, İbni Ömer anlatır:

— Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir kadın geldi ve dedi ki:

— Yâ Resûlellah, erkeğin karısı üzerindeki hakları nelerdir?

Allah Resûlü ona cevâben şunları söyledi:

— Bir binek üstünde dahi bulunsa, kocasına kendisini teslim etmekten geri kalmaması; farz oruçlar hâriç, kocasının izni olmadan bir gün dahi oruç tutmaması; kocasının izni ve müsâadesi olmadan evden çıkmamasıdır. Eğer kocasının izni olmamasına rağmen oruç tutarsa günâhı kendisine olur. Sevâbı da kocasına. Yine, kocasının izni olmamasına rağmen evden çıkarsa geri eve dönünceye kadar bütün rahmet ve azâb melekleri kendisine lânet ederler.

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzûdaki diğer bir hadîsleri de şu meâldedir:

— **Kadın, kocasının evini terkedip gittiği zaman, geri dönüp de kendi elini kocasının elinin üzerine koyarak, «Bana istediğini yapabilirsin!...» deyinceye kadar namazı kabul olunmaz. Yine kadın namaz kıldığı zaman eğer kocası için duâ etmemişse onun bu namazı reddedilir. Tâ ki kocası için duâ edinceye kadar.**

Allah ondan râzî olsun, Ka'b ahbâr şöyle der:

— Kadın, kıyâmet günü önce namazdan sorguya çekilir. Hemen peşinden de kocasının haklarından...

Allah ondan râzî olsun, Katâde'nin anlattığına göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bir defasında Minâ'da îrât etmiş olduğu bir hutbede şöyle buyurmuşlardır:

— **Ey ahâli, sizin, kadınlarınız üzerinde birtakım haklarınız vardır. Onların da sizin üzerinizde birtakım hakları vardır. Onların, yataklarınızı yabancılardan koruması ve sizin istemediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve açıktan bir kötülük yapmamaları sizin onlar üzerindeki haklarınız cümlesindendir. Açıktan bir kötülük yaptıkları takdirde ise, sakatlanmayacak şekilde onları dövmenize Allah ruhsat vermiştir. Onları yedirip içirerek giydirmeniz de onların sizin üzerinizdeki hakları cümlesindendir...**

Allah onlardan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü âleyhi ve sellemin bu mevzûdaki diğer iki hadîsleri de şu meâllerdedir:

— **Bir kadın beş vakit namazı kılar, Ramazan orucunu tutar, nâmûsunu korur ve kocasına da itâat ederse cennetin hangi kapısından dilerse içeri girsin.**

— **Bir erkeğin burun deliklerinin birinden kan, diğerinden de irin aksa da karısı bunu dili ile temizlese, yine de kocasının hakkını ödemiş olmaz...**

——— O ———

KADININ KOCASI ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— Yâ Resûlellah, îmân bakımından müminlerin hangisi daha kâmil ve olgundur?

Allah Resûlünün buna cevâbı şöyle oldu:

— Âilesi ile en iyi geçineni...

Allah ondan râzî olsun, İbnî Ömer'in rivâyet ettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hıtâbeleri şu meâldedir:

— **Ey ümmet ve ashâbım! Herbiriniz birer çobansınız. Ve, herbiriniz güttüğünüzden mes'ulsünüz. İnsanların başındaki idâreci bir çobandır. Ve, o, idâresi altındakilerden mes'üldür. Âile reisi, âile efrâdı üzerinde bir çobandır. Ve, o, âile efrâdından mes'uldür. Köle, efendisinin malı başında bir çobandır. Ve, o, o maldan mes'üldür. Kadın, kocasının evinin çobanıdır. Ve, o, kocasının evinden mes'ûldür. Haberiniz olsun, ey ümmet ve ashâbım, herbiriniz başında bulunduğunuz şeyin çobanısınız. Ve herbiriniz güttüğünüzden mes'ülsünüz!...**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Eğer bir kimse, bir kadınla evlenirken mehri ödememeyi niyetine korsa o, zinâ yapmış sayılır. Borç alan bir kimse de bunu ödememeyi kafasına koyarsa o da hırsız sayılır.**

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu husûstaki diğer bir hadîsleri de şu meâldedir:

— **Kadınlara hayrı tavsiye ediniz. Zîrâ onlar sizin yanınızda kendileri için bir şeye mâlik olamazlar. Siz onları Allah'ın emâneti olarak aldınız. Allah'ın kavli ile ırzları size helâl kılındı.**

Kadının kocası üzerinde beş hakkı vardır:

Birincisi: Kadını kendine mahsus işlerde çalıştırmak, cemiyette başıboş bırakmamaktır. Zîrâ onun yabancılardan korunması gerekir. Kadının cemiyette başıboş bırakılması günahtır, insanlığa aykırıdır. Onun, çok kıymetli bir eşyâ gibi dâimâ zapt-u rapt altında tutulması ve kemgözlerden mutlaka uzak bulundurulması gerekir. Bu da kocasının vazîfesidir.

İkincisi: Lüzumlu ilim, irfân, kültür ve ma'lümâta sâhib kılmaktır. Bilhâssa abdest, namaz, oruç... gibi dînin temel kaidelerini eksiksiz öğretmek gerekir. Bu da erkeğe düşen bir vazîfedir.

Üçüncüsü: Kadını ve âile efrâdını helâl kazançla beslemektir Zîrâ haramdan meydana gelen her et parçası cehennemde ateşle eritilmeğe lâyıktır.

Dördüncüsü: Kadına zulüm ve haksızlık etmemektir. Çünkü o, kocasının elinde bir emânettir.

Beşincisi: Eğer bir üstünlük taslamaya kalkışırsa hemen kendisine nasîhat edip doğru olan hareketi anlatmaktır. Tâ ki bir daha böyle yanlış hareket ve davranışlara tevessül etmesin.

Anlatılır ki, bir defasında adamın biri, Hattâb oğlu Ömer'e karısından şikâyetçi olmağa gelmişti. Fakat kapıya geldiği bir sırada Hz. Ömer'in karısı Ümmü Gülsüm'ün de kocasına bağırıp çağırmakta olduğunu duydu. Karısının kendisine bağırıp çağırmasına rağmen Hz. Ömer'in hiç sesi çıkmıyordu. Onun karısının da kendisine böyle bağırıp çağırdığını gören adam kendi kendine şöyle dedi:

— Ben, Hz. Ömer'e karımdan şikâyetçi olmağa gelmiştim. Fakat benim başımdaki bu dert, Hattâb oğlu Ömer'in başında da varmış...

Ve, adam, düşüncesinden vazgeçerek Hz. Ömer'in yanına girmeden geri döndü. Ancak, Hattâb oğlu Ömer onu görmüştü. Kendisini çağırdı ve ne istediğini sordu. Adam anlattı:

— Karımdan size şikâyetçi olmağa gelmiştim. Fakat biraz önce sizin karınızdan duyduklarımı duyunca bundan vazgeçtim...

Bunun üzerine Hz. Ömer kendisine şunları söyledi:

— Onun benim üzerimde birtakım hakları var. Onun için, söylediklerine aldırış etmiyorum. Zirâ:

1) O, ateşle benim aramda bir perde vazîfesi görüyor. Onun sâyesinde harama düşmekten kurtuluyorum.

2) O, benim hazînedârımdır. Çünkü ben evimden ayrılınca evimi, malımı-mülkümü ve eşyâmı bekliyor, koruyor.

3) O, benim çamaşırcımdır. Elbiselerimi yıkar.

4) Çocuğumun süt anası ve bakıcısıdır.

5) Ekmeğimi pişirir, yemeğimi pişirir, evimin diğer işlerini görür...

Hz. Ömer'in bu sözleri üzerine adam dedi ki:

— Bunlar aynen benim için de vârit. Aynı hizmetleri benim karım da görüyor. Sen hoş gördükten sonra ben de hoş görürüm...

Allah onlardan râzi olsun. Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hâdîsleri şu meâldedir:

— **Dört çeşit nefeka vardır ki, kul, kıyâmet günü onlardan hesaba çekilmez. Bunlardan biri, kişinin anasına-babasına yedirip içirdiği nefekadır. Diğeri iftarı için sarfettiği nefekadır. Üçüncüsü sahur için sarfettiği nefekadır. Dördüncüsü de âile etrâdına yani karısı ile çocuklarına sarfettiği nefekadır.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— **Harcanan paralar dört sınıftır. Bunlardan biri, Allah yolunda harcanan paralardır. Diğer biri, yoksullara harcanan paralardır. Bir başkası, köle âzâdı için harcanan paralardır. Nihâyet bir diğeri de çoluğun-çocuğun yedirilip içirilmesi için harcanan paralardır. Bunların içinde ecir bakımından en büyük olanı ise çoluğun-çocuğun geçimi için harcanan paralardır...**

——— O ———

İKİ KİŞİNİNİN ARASINI BULMAK

Allah onlardan râzî olsun, Ebû Eyyûb Ensârî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Müslümanın müslümana üç günden ziyâde küs durması câiz değildir. İki müslüman birbirleri ile karşılaştıklarında birinin yüzünü bir tarafa çevirmesi, diğerinin de öbür tarafa çevirmesi ve birbirleri ile konuşmaması doğru olmaz. İki müslüman birbirleri ile karşılaştıklarında onların en hayırlısı en önce selâm verip konuşmaya başlayandır.**

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin yine bu mevzûdaki hadîslerinden biri de şöyledir:

— **Ey müslümanlar, küs durmayın. Birbirinizi terketmeyin. Birbirinizle alâkanızı kesmeyin. Eğer kazâra birbirinize küserseniz bu küslüğü üç günden fazla uzatmayın. Birbirlerine küs olarak ölen iki müslüman cennette buluşamaz...**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın öyle birkısım kulları vardır ki kıyâmet günü onlar için nûrdan minberler kurulur. Bu kimseseler ne peygamberdirler, ne de şehid. Böyle olmakla berâber, sırf bu mevkilerinden ötürü peygamberlerle şehidler onlara imrenirler...**

Resûl aleyhisselâmın bu sözlerini dinlemekte olan ashâbdan bâzıları dediler ki:

— **Yâ Resûlellah, onlar kimlerdir?**
Allah Resûlü buyurdular:
— **Onlar, birbirlerini Allah için sevenlerdir...**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzûdaki diğer bir hadîsleri de şu meâldedir:

— **Pazartesi ve perşembe günleri cennetin kapıları açılır ve Allah'a eş-ortak tutmayan herbir kulun günahları bağışlanır. Ancak, mümin kardeşi ile arasında düşmanlık bulunan kişiler bağışlanmaz. Onlar için şöyle denir:**

— **Şu aralarında düşmanlık olanlara sulh oluncaya kadar nezâret edin!... Eğer onların dargınlık ve düşmanlıkları üç günden fazla sürerse bağışlanmazlar. Ayrıca güzel amelleri de reddedilir...**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ümâme Bâhilî anlatır:
Resûllüllah salllallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

— **Şa'bân ayının yarısı gecesi olunca, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın rahmeti yeryüzüne iner ve yer ehlinin üzerine doğarak onları mağfiret eyler. Ancak iki sınıf insan bundan müstesnâdır. Bunlardan biri kâfirlerdir. Diğeri de aralarında dargınlık olanlardır.**

Allah'ın rahmetinin inmesi demek, emrinin inmesi demektir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah bir âyetinde şöyle buyurur:

— **...İşte onların hiç de hesâba katmadıkları bir cihetten Allah'ın emri geliverdi...** (Haşr sûresi, âyet: 2).

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Beş sınıf insanın namazları makbul değildir. Bunlardan biri, kocası kendisine dargın olan kadındır. Kocasının dargınlığı devam ettiği sürece bu kadının namazı makbul değildir. İkincisi, efendisinden kaçan köledir. Üçüncüsü, mümin kardeşine üç günden ziyâde küs duran kişidir. Bu kişi de mümin kardeşine küs durduğu sürece namazı makbul değildir. Dördüncüsü, dâimî olarak alkollü içkiler içen kişidir. Alkollü içkiler içen kişiler bu fiillerine devam ettikleri sürece namazları makbul değildir. Beşincisi de, cemâatin istememesine rağmen yine de kendilerine imamlık yapan ve namaz kıldıran kişidir.**

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, birlikte oturmakta olduğu ashâbına hitâben şöyle dedi:

— **Size, vermesi kolay olduğu gibi Allah'ın da sevdiği bir sadakayı haber vereyim mi?**

Ashâb dedi:

— **Haber ve yâ Resûlellah.**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Aralarında dargınlık bulunan iki kişiyi barıştırmak...**

Allah ondan râzî olsun, Ebudderdâ'nın anlattığına göre yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir gün bir mecliste ashâbına hitâben şöyle dedi:

— **Size; oruç, namaz ve sadakadan daha fazîletli olan bir ibâdeti haber vereyim mi?**

Ashâb dedi:

— **Haber ver yâ Resûlellah.**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Aralarında dargınlık bulunan iki kişinin arasını bulmak...**

Allah ondan râzî olsun, ashâbdan biri şöyle der:

— Kim ki sekiz şeyi yapamazsa diğer sekiz şeyi mutlaka yapmalıdır. Tâ ki yapamadığı o sekiz şeyin ecrine nâil olsun...

1) Gece namazı kılıp ecrine nâil olmak istediği halde her nasılsa kılamayan kimse, gündüzki hayâtında günah işlememelidir. Gündüz günah işlemeyen kimse, gece namaz kılmanın ecrine nâil olur.

2) Nâfile oruç tutmak isteyen fakat tutamayan kimse, diline sâhib olmalı, dili cânibinden gelebilecek günahlardan kendisini korumalıdır. Diline sâhib olan kimse, nâfile oruç tutmuş olmanın ecrine nâil olur.

3) Ulemânın fazîlet derecesine nâil olmak isteyen kimse, tefekküre devam etmelidir.

4) Cihâd ederek mücâhidlerle gâzîlerin fazîlet derecesine nâil olmak isteyen fakat bunu yapamayan kişi, kendi nefsi ile mücâhedeye devam etmelidir.

5) Sadakalar verip muhtaçlara mâlî-nakdî yardımlarda bulunmak isteyen, fakat imkânı olmadığı için bunu yapamayan kişi, bildiği faydalı ilimleri başkalarına öğretmelidir. Başkalarına ilim-irfân öğreten kişi, muhtâçlara mâlî-nakdî yardımda bulunanların nâil oldukları ecre nâil olur.

6) Hacca gitmek isteyen, fakat imkânı olmadığı için gidemiyen kişi, cuma namazlarını hiç geçirmemelidir. Hulûs-u kalble cuma namazlarına devam eden kişi sanki hacca gitmişcesine ecre nâil olur.

7) Âbidlerin fazîlet derecesine erişmek isteyen, dargınların arasını bulmalı ve müminler arasına aslâ fitne-fesâd, kin ve düşmanlık sokmamalıdır.

8) Allah dostu olmak isteyen, elini vicdânına koyarak, kendisi için arzuladığı bir şeyi mümin kardeşi için de arzulamalı, kendisi için râzî olmadığı bir şeye mümin kardeşi için de râzî olmamalıdır...

Allah ondan râzî olsun, Hüseyin oğlu Ali anlatır:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah bütün insanları bir arada topladığı zaman bir nidâcı nidâ ederek der ki:

— Fazîlet ehli nerede?

Bu nidâ üzerine, bir kısım başlar cennet arzusu ile uzanır. Onları melekler karşılar ve kendilerine sorarlar:

— Nereyi istiyorsunuz?

Onlar derler:

— Cenneti istiyoruz...

Melekler sorarlar:

— Hesap vermeden mi?

Onlar derler

— Evet. Hesap vermeden...

Melekler sorarlar:

— Siz kimsiniz?

Onlar derler:

— Biz fazîlet ehliyiz...

Melekler sorarlar:

— Sizin dünyâdaki fazîletiniz ne idi?

Onlar derler:

— Bize câhilce davranıldığı zaman biz insanlık gösterirdik. Câhilce hareketlere câhilce karşılık vermezdik. Bize bir kötülük yapıldığı zaman onu yapanı afvederdik...

Bunun üzerine melekler de derler ki:

— Öyleyse girin Cennete. Güzel amel ve hareketlerde bulunanların mükâfatı ne güzeldir.

Sonra yine bir nidâcı nidâ ederek der ki:

— Sabır ehli nerede?

Bu nidâ üzerine yine bir kısım başlar cennet arzusu ile uzanır. Yine onları da melekler karşılar ve kendilerine sorarlar:

— Nereyi istiyorsunuz?

Onlar derler:

— Cenneti istiyoruz...

Melekler sorar:

— Hesap vermeden mi?

Onlar derler:

— Evet!...

Melekler sorar:

— Siz Kimsiniz?

Onlar derler:

— Biz sabır ehliyiz...

Melekler yine sorar:

— Sizin sabrınız nasıl bir sabırdır?

Onlar derler:

— Biz, Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından da kaçınmak husûsunda sabır gösterdik...

Bunun üzerine melekler de şöyle derler:

— Öyleyse girin cennete. Güzel amel ve hareketlerde bulunanların ecri ve mükâfâtı ne güzeldir...

Daha sonra yine bir nidâcı nidâ ederek der ki:

— Yeryüzünde Allah'ın komşuları olanlar nerede?

Bu nidâ üzerine yine birkısım başlar cennet arzusu ile uzanır. Aynı şekilde, onları da melekler karşılarlar ve kendilerine sorarlar:

— Nereyi istiyorsunuz?

Onlar derler:

— Cenneti istiyoruz...

Melekler sorar:

— Hesap vermeden mi?

Onlar derler:

— Evet!...

Melekler sorar:

— Siz kimsiniz?

Onlar derler:

— Biz yeryüzünde Allah'ın komşularıyız...

Melekler sorar:

— Sizin bu komşuluğunuz nedir?

Onlar derler:

— Biz, dünyâda iken birbirimizi Allah için severdik. Ettiğimiz iyilikleri Allah için eder. harcadığımızı Allah için harcardık. Ziyâret ettiğimizi Allah için ziyâret ederdik...

Bunun üzerine melekler de derler ki:

— Öyleyse girin cennete. Güzel amel ve hareketlerde bulunanların ecir ve mükâfatları ne güzeldir...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kıyâmet günü olunca, şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur ki:

— Birbirlerini benim için sevenler nerede? İzzetim ve celâlim hakkı için söylüyorum ki, benim gölgemden başka hiç bir gölgenin bulunmadığı bu günde onları gölgem altına alacağım...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ümâme Bâhılî şöyle der:

— Bir mil yürü, bir hastayı ziyâret et. İki mil yürü, bir müslüman

kardeşini ziyâret et. Üç mil yürü, dargın olan iki kişinin arasını bul...

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik der ki:

— Kim ki dargın iki kişinin arasını bulursa, Allah ona, bu esnâda sarfetmiş olduğu herbir kelime karşılığında sanki bir köle âzâd etmişçesine ecir verir.

Allah ondan râzî olsun, Ebûbekir Verrak anlatır:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, peygamberlerini insanları Allah yoluna çağırması için gönderdi. Onlardan, dört şeyin amelini istedi. Bunlar :

1) Kalb,
2) Dil,
3) Diğer uzuvlar,
4) Güzel ahlâk'dır.

Kalbden istediği, Allah'ın emirlerine ta'zim ve hürmet, mahlûkatına da şefkattir. Dilden istediği, devamlı Rabbını anması ve insanları da idâre etmesi, onlara insanca davranmasıdır. Diğer uzuvlardan istediği; Allah'a kulluk etmesi, müslümanlara da yardımcı olmasıdır. Allah'ın takdîrine râzî olmak, insanlarla iyi geçinip onlara kötülük etmemek ve ezâ vermemek de güzel ahlâkdır.

Allah ondan râzî olsun, Temîm Dârî'nin rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Dîn nasîhatten ibârettir...

Allah Resûlü bu sözü aynen üç defa tekrarladı. Bunun üzerine ashâb sordu:

— Kimin için yâ Resûlellah?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Allah için, Allah'ın Resûlü için, kitâbı için, müminlerin önderleri için, umum müslümanlar için...

1) Allah için nasîhat; Allah'a îmân etmek, O'na hiç bir şeyi eş - ortak tanımamak, emirlerini yapmak, yasaklarından uzak durmak, insanları da Allah yoluna da'vet etmek ve Allah yolunda kendilerine kılavuz olmaktır.

2) Allah'ın Resûlü için nasîhat; Resûlüllahın ahlâkı ile ahlâklanmak ve insanları da onun ahlâkı ile ahlâklanmağa da'vet etmektir.

3) Allah'ın kitâbı için nasîhat; Allah'ın kitâbına îmân etmek, onu okumak, onun ahlâkı ile ahlâklanmak ve ahkâmı ile amel etmek, insanları da Allah'ın kitâbına davet etmek ve o yolda kendilerine kılavuz olmaktır.

4) Müslümanların önderleri için nasîhat; âdil işlerinde onlara karşı çıkmamak, kendilerini dâimâ âdil ve insaflı olmağa da'vet etmek, diğer insanları da aynı şekilde hareket etmeğe çağırmaktır.

5) Umum müslümanlar için nasîhat; kendisi için sevdiğini onlar için de sevmek, dargınların arasını bulmak, müslüman kardeşleri ilę alâkayı kesmemek ve onları dâimâ iyi insan olmağa da'vet etmektir.

Allah onun yüzünü şereflendirsin, Ebû Tâlib oğlu Ali şöyle der:

— Müslüman kardeşinin gönlüne sürûr vermek de kişinin günahlarının mağfiretine vesîle olan sebeplerdendir...

Allah onlardan râzî olsun, Ukbe kızı Ümmü Gülsüm'üm rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Sırf dargınların arasını düzeltmek maksadıyle bâzı şeyleri abartarak söyleyen kişi yalancı sayılmaz. Dargınların arasını bulma işi, peygamberlik şûbelerinden bir şûbedir. İnsanların arasını bozmak, onları birbirine düşürmek ve aralarına fitne-fesâd sokmak da sihirbazlık şûbelerinden bir şûbedir.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— **Kıyâmet günü Allah indinde sevabca en yüksek mertebede olanlar, dünyâda insanlara en çok faydalı olanlardır. Yine kıyâmet günü Allah'a en yakın olanlar ise, dünyâda iken insanların arasını bulmakta en çok gayret edenlerdir.**

——— o ———

DEVLET BÜYÜKLERİ İLE DÜŞÜP – KALKMAK

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Âlimler, devlet büyükleri ile düşüp-kalkmadıkları ve dünyevî ihtirâslara kapılmadıkları sürece yeryüzünde peygamber emînleridir. Devlet büyükleri ile düşüp kalkdıkları ve dünyevî ihtirâslara daldıkları takdirde ise peygamberlere ihânet etmiş olurlar. Bu durumda onlardan ayrılın ve kendilerinin sebep olabilecekleri kötülüklerden sakının...**

Allah ondan râzî olsun, Umeyr oğlu Ubeyd'in, yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden naklettiği bir başka hadîs de şöyledir:

— **Kişi, devlet büyüklerine yaklaştıkça Allah'dan uzaklaşır. Kişinin avanesi çoğaldıkça şeytanları da çoğalır. Mal, mülk ve serveti çoğaldıkça hesâbı da ağırlaşır.**

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Huzeyfe şöyle dedi:

— Musîbet duraklarından sakınınız!...

Kendisini dinlemekte olanlar sordular:

— Musîbet durakları da nedir?

Dedi:

— Devlet büyüklerinin kapıları...

Allah onlardan râzî olsun, bir defasında bir kısım insanlar Abdullah İbni Ömer'e dediler ki:

— Biz, devlet büyüklerinin yanına gidiyoruz. Orada bir şeyler konuşuyoruz. Ancak, onların yanından çıktıktan hemen sonra da orada konuştuklarımızın aksini konuşuyor, aksini iddiâ ediyoruz...

Abdullah İbni Ömer onlara şu cevâbı verdi:

— Biz, bu dediğiniz halleri münâfıklık sayarız...

Allah ondan râzî olsun, bir defasında İbni Mes'ûd şöyle dedi:

— Bâzen bir kimse devlet büyüklerinin yanına girer. Oraya girerken dinli-îmânlıdır. Fakat oradan çıkarken üzerinde dîni-îmânı bulunmadığı halde çıkar...

Kendisine sordular:

— Bu nasıl olur?

Dedi :

— Çünkü içeride Allah'ın rızâsına ve ahkâmına aykırı şeyler konuşulmuştur. O da buna râzî olmuştur da ondan...

Eskilerden biri şöyle der:

— Kur'ân okuyuculardan birini zenginlerin yanına gider-gelir görürsen bil ki o, mürâîdir. Âlimlerden birini de devlet büyüklerinin yanına gider-gelir görürsen bil ki o da ahmakdır.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre şöyle der:

— İslâm ümmeti için şu üç şeyden daha zararlı ve tehlikeli bir şey yoktur:

1) Mal, mülk ve para sevgisi ve hırsı,

2) Baş olma sevdâsı, baş olma hırsı,

3) Devlet büyükleri ile düşüp-kalkmak.

Allah, İslâm ümmetini bu hırslardan korusun ve kurtarsın...

Allah ondan râzî olsun, Mekhul şöyle der:

— Kim ki Kur'ânı ve ahkâmını ögrenmiş, dinde bilgin durumuna gelmiş olmasına rağmen yine de devlet büyüklerinin yanına gider ve onlara dalkavukluk yapıp boyun eğerse oraya giderken attığı her bir adım sayısınca cehenneme batmış olur.

Allah ondan râzî olsun, Mehrân oğlu Meymûn der ki:

— Devlet büyükleri ile düşüp-kalkmanın iki büyük tehlikesi vardır. Bunlardan biri şudur ki, onlar, Allah'ın ahkâmına uygun olsun veya olmasın her istediklerinin yapılmasını, her söylediklerinin kabul ve tasdik edilmesini isterler. Eğer kişi, Allah'ın ahkâmına uymayan bir husûsta kendilerini tasdik etmeğe kalkışırsa dînini ve îmânını tehlikeye atmış olur. İşte iki tehlikeden biri budur. Diğeri de şudur ki, yine onlar; istediklerini yapmayan, söylediklerini kabul ve tasdîk etmeyenlere muğber olurlar ve böyle kişilere her an için kötülük yapabilirler. İşte bu da diğer tehlikedir. O halde en iyisi, onlardan uzak durmak ve kendileriyle tanışmamaktır.

Allah ondan râzî olsun Fudayl İbni İyâz şöyle der:

— Farz ibâdetlerden başka ibâdet yapamıyan, bununla berâber devlet büyükleri ile de aslâ haşır-neşir olmayan birisi, farz ibâdetlerin hâricinde gecelerini namazla, gündüzlerini de oruçla geçiren, hacca da giden, cihâd da yapan fakat bununla berâber devlet büyükleri ile de haşır-neşir olan birisinden daha şerefli ve daha üstündür...

Denir ki:

— **«Fülân âlim nerededir?»** diye sorulduğunda, **«O, falan devlet adamının yanındadır,»** şeklinde bir cevap verilmesi o âlim için ne büyük bir kusûrdur.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **İyileri kötülerine saygı duyar, hayırlıları şerlilerine müsâmaha eder ve yumuşak davranır, âlimlerle Kur'ân okuyucuları devlet büyükleri ile düşüp-kalkar olmadıkça Allah'ın yardım ve merhamet eli bu ümmetin üzerinden kalkmaz. İyileri kötülerine saygı duyduğu, hayırlıları şerlilerine müsâmaha ettiği ve yumuşak davrandığı, âlimlerle Kur'ân okuyucuları da devlet büyükleri ile haşır-neşir olduğu takdirde ise Allah onlardan bereketi kaldırır. Zâlimlerini kendi başlarına musallat eder. Kalblerine korku ve dehşet salar. Üzerlerine fakîrlik verir.**

Îsâ aleyhisselâm, âlimlere hitâben şöyle der:

— Ey âlimler, hak yoldan kaydınız. Dünyâyı sevdiniz. Siz böyle yapmayınız. Nasıl ki devlet büyükleri sizdeki hikmeti terkettiler, ona sâhib çıkmadılarsa, siz de onların mülk ve saltanatlarını onlara bırakınız...

Allah ondan râzî olsun, Seleme oğlu Şakîk anlatır:

— Bir defasında Halîfe Ömer, Hevâzin kabîlesinin zekâtlarını toplamak üzere Âsım oğlu Bişr Sekafî'yi vazîfelendirmek istemişti. Ancak Bişr Sekafî bu vazîfeyi kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Ömer kendisine dedi ki:

— Bu vazîfeyi niçin kabul etmiyorsun? Aslında bizi dinlemen ve verdiğimiz vazîfeleri kabul edip hizmeti edâ etmen gerekir...

Halîfe Hz. Ömer'in bu sözleri üzerine Bişr Sekafî de şunları söyledi:

— Evet. Fakat ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **Bir kimse, insanlardan yalnızca bir tek kişiye vâli tayin edilmiş dahi olsa, kıyâmet günü olunca, cehennemin üzerindeki sırat köprüsünde durdurularak sorguya çekilir. Eğer iyi bir insan olarak çıkarsa kurtulur. Fakat kötü bir insan olarak çıkarsa üzerinde bulunduğu köprüden aşağı yuvarlanır. Öyle ki, cehennemin yetmiş yıl derinliğine kadar düşer...**

Halîfe Ömer, Bişr Sekafî'nin naklettiği bu hadîsi duyunca çok mahzûn oldu. Verilen vazîfeyi kabul etmesi için daha fazla ısrâr da etmedi. Gâyet mahzun bir şekilde oradan ayrıldı. Biraz sonra Ebû Zer Gıffârî ile karşılaştı. Ebû Zer, Halîfeyi mahzun ve kederli görünce sordu:

— Ey müminlerin Halîfesi, çok mahzun ve kederli görünüyorsun. Neyin var?

Hz. Ömer dedi:

— Yâ Ebû Zer, nasıl kederli olmayayım ki, Bişr Sekafî şöyle şöyle bir hadîs nakletti. Bu durumda beni kim kurtarabilir...

Ebû Zer tekrâr sordu:

— Sen bu âna kadar o hadîsi işitmemiş miydin?

Halîfe dedi:

— Hayır yâ Ebû Zer, işitmemiştim...

Bunun üzerine Ebû Zer dedi ki:

— Ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini dinledim :

— **Bir kimse, insanlardan yalnızca bir tek kişiye vâli tâyin edilmiş dahi olsa, kıyâmet günü olunca cehennemin üzerindeki sırât köprüsünde durdurularak hesâba çekilir. Eğer iyi bir insan olarak çıkarsa kurtulur. Fakat kötü bir insan olarak çıkarsa üzerinde bulunduğu köprüden aşağı yuvarlanır. Öyle ki, cehennemin yetmiş yıl derinliğine kadar düşer. O, zifirî karanlıktır...**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin konu ile alâkalı diğer iki hadîsleri de şu meâllerdedir:

— **Kıyâmet günü adâlet kürsüsünün önüne getirilen hâkimler o derece sıkı bir hesaba çekilirler ki, o anda, dünyâda iken aslâ da'vâya bakmamış olmalarını temenni ederler...**

— **Hâkimliğe tâyin edilen, bıçaksız ölüme götürülen kişiye benzer.**

Anlatıldığına göre, bir defasında İmâm A'zam Ebû Hanîfe, Ebû Ca'fer Devânikî'nin yanına gitmişti. Ebû Ca'fer, sohbet esnâsında bir ara kendisine dedi ki:

— Yâ Ebû Hanîfe, devlet işlerinde bize yardımcı ol!...

İmâm A'zam ise ona şu cevabı verdi:

— Bu husûsta ben faydalı olamam...

Ebû Ca'fer ısrâr etti:

— Sübhânellah! Nasıl faydalı olamazsın? Bize yardımcı ol!..

Onun bu ısrârı üzerine İmâm A'zam da şunları söyledi:

— Ey mü'mînlerin Emîri, ben söyleyeceğimi söyledim. Eğer dürüst bir insan isem, gerçek budur. Yâni size söylediğimdir. Yok eğer yalan söylemiş birisi isem, bu takdirde de bir yalancıyı devlet işlerinde kullanmanız doğru olmaz...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Mûsâ Eş'arî anlatır:

— Bir defasında ben, Resûlüllah sallallahü aleyhi ve sellemin yanına gitmek üzere evimden çıkmıştım. Yolda karşılaştığım iki kişi de

benimle birlikte oraya gitmek istediler. Berâberce gittik. Allah Resûlü-nün yanında sohbet ederken, benimle birlikte gelmiş olan bu iki kişi bir ara dediler ki:

— Yâ Resûlellah, bize bâzı devlet işlerinde birer vazîfe verseniz...

Resûl aleyhisselâm onlara şu cevâbı verdi:

— Biz, tâlib olanları devlet işlerinde kullanmıyoruz...

Anlatıldığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Ucre oğlu Ka'b'a şöyle dedi:

— **Ey Ka'b, sefihlerin beyliğinden seni korumasını Allah'dan dilerim. Benden sonra öyle bir takım beyler, idâre âmirleri gelir ki, kim onların yalanlarını tasdîk eder ve zulümlerinde kendilerine yardımcı olursa o, benden uzaktır. Ben de ondan uzağım. Ey Ka'b, rüşvet yolu ile biten her et parçası cehennemde yanmağa müstahakdır. Ey Ucre oğlu Ka'b, oruç bir kalkandır. Sadaka günahları söndürür. Namaz ise Allah'a bir yakınlıktır, Ey Ucre oğlu Ka'b, insanlar şu iki kişiden biri olarak sabahlarlar. Ya kendi nefslerini satın alarak âzâd ederler veya satarak helâk ederler...**

Allah rahmet eylesin, Zazan anlatır:

— Bir defasında biz, Abdullah İbni Abbâs ile birlikte ona âit bir yerde oturmuş sohbet etmekteydik. Kendisi, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sohbetinde bulunmuş birisiydi. Bir ara, halkın, eşyâlarını yüklenerek taşınmakta olduklarını gördü. Bunun sebebini sorduğunda, kendisine, halkın tâûn korkusundan göç ettiği cevâbı verildi. Bunun üzerine yüksek bir sesle dedi ki:

— Ey tâun, gel beni de al! Ey tâûn, gel beni de al!...

Onun bu sözleri üzerine biz de kendisine dedik ki:

— Niçin böyle söylüyorsun? Sen, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sohbetinde bulunmuş bir insansın. İşitmiş olacağın gibi, Allah Resûlü, ölümü istemekten mümînleri menetmiştir...

Bizim bu sözlerimiz üzerine o da şöyle dedi:

— Ölümü, altı sebepten ötürü istiyorum ki, Allah Resûlü, ümmetini bu altı şeyden şiddetle sakındırmış, dikkatlerini bu altı şey üzerine çekmişti.

Biz sorduk:

— Nedir onlar?

Abdullah İbni Abbâs anlattı:

1) **Devletin başına çocukların geçmesi,**
2) **Beylik işlere bakanların çoğalması,**
3) **Rüşvetle muâmelenin artması,**
4) **Akraba ve dostlarla yakınlık bağlarının kesilmesi,**
5) **Zimmetin hafife alınması,**

6) **Kur'ânın, bir çalgı âleti durumuna düşürülmesi. İşte şimdi yeni bir âdet ki, hiç bir meziyyeti olmayan, dinde hiç bir seviyesi bulunmayan birtakım kişileri öne sürüyorlar. Sırf daha tegannîli ve daha âhenkli Kur'ân okuduğu için onlara îtibâr ediyorlar. İşte ben ölümü bunlardan dolayı istiyorum...**

Allah rahmet eylesin, bir gün Hasan Basrî, İbni Hübeyre'nin evinin önünden geçiyordu. O sırada orada, Kur'ân okuyuculardan bir topluluğun toplanmış olduğunu gördü ve kendilerine hitâben şöyle dedi:

— Ey Kur'ân okuyucuları, burası müttakîler meclisi değil ki!... Ne umuyorsunuz?...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir :

— **Ey ümmet ve ashâbım,**

1) **Zenginlerin komşusu.**

2) **Devlet büyüklerinin ilim adamları.**

3) **Çarşı-Pazar ehlinin Kur'ân okuyucuları olmaktan şiddetle sakının!...**

Allah rahmet eylesin, Müzâhim oğlu Dahhâk'ın şöyle dediği rivâyet edlir :

— Bütün bir gece boyunca, hükümdarını hoşnut edecek fakat Allah'ın da gazâbına sebep olmayacak bir cümle bulmak için yatağımda bir sağa bir sola dönüp durdum. Ancak, böyle bir cümleyi aslâ bulamadım...

Bir defasında Mûsâ oğlu İsâ, İbni Şibrime'ye rastladı ve hâl-hatırdan sonra, kendisine sordu:

— Bize hiç gelmiyorsun. Neden?

İbni Şibrime ona şu cevâbı verdi:

— Sana gelip de ne yapacağım. Beni yakınına alsan felâkete götürürsün. Uzağa atsan eziyet edersin. Böyle olunca ise, ne senden bir korkum var, ne de bir umduğum...

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs şöyle der:

— Devlet büyüklerinin kapısından uzak olunuz. Eğer siz onların kapısından bir dunyâlık alırsanız, bundan daha değerlisi sizin âhıretinizden alınır.

Allah rahmet eylesin, eskilerden biri şöyle der:

— Devlet büyüklerinin yanına gitmek, kişiyi üç şeye sürükler. Bunlar:

1) Dâimâ onların meyil-arzusundan yana olmak.

2) Onların dünyevî saltanatlarına saygı göstermek,

3) İcrâatlarını temize çıkarmaktır.

——— O ———

HASTALIK VE HASTALARI ZİYÂRET ETMENİN FAZİLETİ

Allah ondan râzî olsun, Yesâr oğlu Atâ'nın rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Bir kul hastalandığı zaman Allah ona iki melek gönderir. Bu meleklere der ki:**

— **Gidin. Benim o hasta kulum, kendisini ziyârete gelenlere neler söylüyor...**

Melekler giderler. Hastanın yanına varırlar. Eğer, yanına gelen ziyâretçilere hâlinden şikâyet etmiyor ve Allah'a hamdetmekle yetiniyorsa melekler onun bu durumunu Allah'a iletirler. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, kulunun hâlini peka'lâ bildiği halde sırf meleklerine bu durumu göstermiş olmak için böyle hareket eder. Melekler, hastanın hâlini Allah'a bildirdikten sonra bu sefer de Allah kendilerine buyurur ki:

— **Gidin kuluma söyleyin ki, eğer bu hastalık sebebiyle ona ölümü gönderirsem kendisini cennette koyarım. Eğer şifâ verir iyileştirirsem, hastalık sebebiyle eriyen etinin yerine daha hayırlı et, akan kanının yerine de daha hayırlı kan veririm. Ayrıca günahlarını da bağışlarım...**

Allah ondan râzî olsun, Veheb oğlu Saîd anlatır:

— Bir defasında biz, Selmân Farsî ile birlikte onun bir dostuna gitmiştik oradaki sohbet esnâsında bir ara Selmân Farsî şunları söyledi:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah bir mümin kulunu bir hastalığa maruz bıraktı da sonra da şifâ verip iyileştirdi mi, bu hastalık o kimsenin geçmiş günahlarına bir keffâret olur. Gelecek günahları için de yine bir af vesîlesini teşkîl eder. Yine şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, bir kötü kulunu bir hastalığa maruz bırakıp sonra da şifâ verip iyileş-

tirmesi ise, sâhibinin, devesini önce bağlayıp sonra da salıvermesine benzer ki, onun nerede bağlandığını ve nerede salıverildiğini bilmezler.

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd anlatır:

— Bir defasında ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yanına gitmiştim. Allah Resûlü şiddetli bir hastalığa yakalanmıştı. Elimi tenine değdirerek kendisine dedim ki:

— Yâ Resûlellâh, siz bir hayli râhatsızsınız...

Allah Resûlü buyurdular:

— Evet. Gerçekten bir hayli râhatsızım. Hem de iki kişinin hastalığı derecesinde râhatsızım...

Ben dedim ki:

— Yâ Resûlellah, sizin için iki ecir vardır...

Allah Resûlü de şöyle buyurdular:

— Evet. Canımı kudret elinden bulunduran Allah'a yeminle söylerim ki, yeryüzünde bir hastalığa ve herhangi bir musîbete dûçâr olan bir müslümanın günahlarını Allah mutlaka bağışlar Öyle ki, tıpkı ağacın yapraklarını rüzgarın dökmesi gibi onun günahları da dökülür.

Allah ondan râzî olsun, Selmân Farsî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Mümin bir kişi sıtmaya yakalandığı zaman, rûh, nefsin tâ derinliklerinden gelen bir sesle bu sıtmaya hitâb ederek der ki:**

— **Ey sıtma, bu îmânlı candan ne istiyorsun?**

Sıtma şu cevabı verir:

— **Ey temiz ve asîl rûh, senin bu nefsin önceleri temiz idi. Fakat sonraları birtakım günahlarla kirlenmiş. Şu anda ben onu temizliyorum...**

Sıtmanın bu cevâbı üzerine rûh da şöyle der:

— **Öyleyse yaklaş, ey sıtma. Yaklaş da onu temizle...**

Rûh, bu hitâbı üç defa tekrarlar.

Anlatıldığına göre, muhâcirlerden biri bir hastayı ziyâret etmişti. Bu sırada şunları söyledi:

— Duyduğuma göre, bir hasta hastalık esnâsında dört nîmete mazhar olur:

1) Günahlarını yazmakta olan kalem durur. Artık yazmaz olur.

2) Sanki sıhhatli imiş de güzel ameller işliyormuşcasına amel defterine ecir yazılmakta devam eder.

3) Daha önceki günahları bir taraftan silinir, gider.

4) Eğer bu hastalıktan ölürse günahları bağışlanmış olarak ölür, yaşarsa yine günahları bağışlanmış olarak yaşar.

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebel anlatır:

— Allah bir mümin kulunu herhangi bir hastalığa dûçâr eylediği zaman, onun günahlarını yazmakla vazîfeli sol taraftaki meleğe şöyle der:

— Kalemi bırak, yazma...

Sağ tarafta bulunan ve onun iyi amellerini kaydetmekle vazîfeli olan meleğe ise şöyle der:

— Bu kuluma, sıhhatli iken işlediklerinin en güzellerini yaz. Zîrâ o, benim temînâtım altındadır...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Bir defasında, sıtma, siyâhî bir kadın sûretinde peygamberimiz sallallahü aleyhi ve selleme geldi. Allah Resûlü ona, «Kimsin sen?» diye sordu. Sıtma, «Ben ümmü müldimim» diye cevab verdi. Allah Resûlünün, «Sen ne iş yaparsın, yâ ümmü müldim?» sorusuna da, «Ben et yer, kan içerim. Sıcaklığım da cehennem ateşindendir.» şeklinde cevap verdi. Bu cevab üzerine Allah Resûlü onun sıtma olduğunu anladı. Bu sırada sıtma dedi ki:

— Yâ Resûlellah, beni en çok sevdiklerine gönder.

Allah Resûlü onu Ensâr'ın üzerine yolladı. Bütün Ensâr sıtmaya yakalandı. Onlar da Allah Resûlüne haber salarak sıtmaya yakalandıklarını haber verdiler. Bunun üzerine Resûl aleyhisselâm da kendilerinin sıtmadan kurtulmaları için gerekli tedâvî yollarını gösterdi. Ayrıca onlar için duâlar da etti. Sıtmadan kurtuluş için tedâvî tatbîk edildikten sonra hepsi de iyileştiler Bundan sonra, Allah Resûlü onları her gördükçe şöyle diyordu:

— Merhabâlar, ey Allah'ın temizlediği topluluk!....

Allah ondan râzî olsun, İbni Ömer'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Hastalarınızı yemeğe ve içmeğe zorlamayınız. Zîrâ hiç şüphe yok ki şânı mubârek ve yüce olan Allah onları yedirip içirir.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin, konu ile alâkalı diğer birkısım hadîsleri de şu meâllerdedir:

— **Hastanın inlemesi bir tesbihdir. Bağırması tehlîldir. Nefes alışı sadakadır. Uykusu ibâdettir. Yatağında bir tarafından diğer tarafına dönmesi Allah yolunda cihâddır. Hastalığı devam ettiği sürece, sıhhatli iken işlemiş olduğu amellerin en güzelleri, sanki yeni işliyormuşçasına amel defterine yeniden yazılır.**

— **Dört sınıf insan vardır ki, belli hallerinden kurtulduktan sonra hayata yeni baştan başlarlar. Daha önceki günahları tamâmen silinmiş olur. Bunlardan biri, hastalıktan kurtulan hastadır. Hastalıktan yeni kurtulan bir hasta, eski günahlarından da kurtulmuş olur. Böylece, hastalıktan sonra, günahsız olarak yeniden hayâta**

başlar. İkincisi, müslüman olan müşriktir. Müslüman olan bir müşrik, müşriklikten kurtulmakla eski günahlarından da kurtulmuş olur. Böylece, müslüman olduğu anda, hiç günahsız olarak hayâta başlar.
Üçüncüsü, îmânlı olarak ve Cuma gününün büyüklük ve şerefliliğine inanarak Cuma namazından gelen kimsedir. Cuma gününün ve Cuma namazının şerefliliğine inanarak Cuma namazını kılıp gelen bir kimse o ana kadar ki günahlarından da arınmış olarak gelir ve hayâta yeni baştan başlamış olur. Dördüncüsü, helâl ve meşrû kazancı ile hacca gidip gelen kişidir. Helâlinden kazandığı varlığı ile hacca giden bir kişi, o ana kadar ki günahlarından arınmış olarak haccdan döner. İşte böyle bir kişi de hacc dönüşü hayâta yeniden başlamış olur...

— Üç şey vardır ki iyilik hazînesindendir. Bunlardan biri, hastalığı gizli tutmak, ona-buna söyleyerek hâlinden şikâyetçi olmamaktır. İkincisi, sadakayı gizlice vermek ve gösterişe kaçmamaktır. Üçüncüsü, dûçâr olduğu musîbeti gizli tutmak ve ona-buna söyleyerek hâlinden şikâyetçi olmamaktır.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Selmân Fârsî hastalanmış, Allah Resûlü de onu ziyârete gitmişti. Orada, bir ara Selmân'a hitâben şunları söyledi:

— Şu hasta yatağında senin için üç nîmet vardır. Bunlardan biri, Rabbının seni hatırlamasıdır. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, hasta kullarını anar. İkinci nîmet, bu hastalığın, senin geçmiş günahlarına keffâret olmasıdır. Hastalanan bir mümininin hastalığı, onun geçmiş günahları için bir keffâret olur. Üçüncüsü ise hastanın duâsının makbul olmasıdır. Şimdi sen hastasın. Bu sebepten duân makbuldür. Binâen'aleyh, gücün yettiğince Allah'a duâ et.

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Hasta için ecir yazılmaz. Ecir, ancak bir amel işlendiği takdirde yazılır. Hastalık hâlinde, hastanın günahları bağışlanır.

Hasta için, hastalıktan ötürü ecir yazılmaz. Fakat eğer iyi bir insan ise ve amelden de âciz kalıyorsa, hastalıktan önce işlemekte olduğu güzel ameller gibi amel yazılır. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah bilir ki, o, eğer hastalanmamış olsaydı, önceleri işlemekte olduğu güzel amelleri yine işlemekte devam edecekti. Kişi günahlarına tevbe ettiği takdirde bu hastalık onları bağışlatıcı vazîfesini görür. Ancak, eğer bu kişi, hastalıktan önce kötü ameller işliyor idiyse ve tevbe etmediği gibi, iyileşince de yine eski kötü amellerine dönme niyetindeyse bu takdirde bu hastalık onun günahlarına keffâret olmaz.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Sıtma, her bir müminin cehennem ateşinden nasîbidir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden naklen rivâyet ettiğine göre şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsî hadiste şöyle buyurur:

— İzzetim ve Celâlim hakkı için söylüyorum ki, kendisine merhamet etmeyi dilediğim bir kulu günahlarından temizlemedikçe dünyâdan çıkarmam. Bunu; ya bedenine bir hastalık vermek veya geçim darlığına düşürmek sûretiyle yaparım. Yine de kendisinde bir günah bakıyyesi bulunursa ölümünü zorlu yaparım. Tâ ki bana, anasından doğduğu günkü gibi tertemiz olarak gelsin. Azâb etmeyi dilediğim bir kulu ise, güzel amellerinin mükâfâtını vermeden dünyâdan çıkarmam. Bunu da bedenine sıhhat, rızkına da genişlik vermek sûretiyle yaparım. Eğer yine de kendisinde bir iyi amel bakıyyesi bulunursa ölümünü kolaylaştırırım. Tâ ki bana geldiğinde hiç bir iyi ameli kalmamış olsun...

Allah rahmet eylesin, Ebû Âliye der ki:

— Elli senedir konuşur dururuz. Bir kişi hastalanır da ölüme yaklaşırsa, bu hastalık sebebiyle, anasından doğduğu günkü gibi günahlarından sıyrılır. Hem, şânı mubârek ve yüce olan Allah da yazıcı meleklere hitâben buyurur ki:

— Bu kuluma, sıhhatli iken işlemiş olduğu güzel amellerin aynısını yazın. Tâ ben onun rûhunu alıncaya veya şifâ verip tekrâr sıhhate kavuşturuncaya kadar...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin, hasta ziyâreti hakkındaki hadîslerinden bir kısmı şu meâllerdedir:

— Kim ki bir hastayı ziyâret ederse, o, rahmete dalar gider. Hastanın yanında oturduğu müddetçe de rahmetin içinde olur.

— Kim ki bir hastayı ziyâret ederse sanki Allah yolunda, yediyüz güne denk bir günde oruç tutmuş olur! Kim de bir cenâzeye katılırsa sanki Allah yolunda, yediyüz güne denk bir günde oruç tutmuş olur.

Anlatıldığına göre, bir defasında birisi Ummü Derdâ'ya gelerek kalbinin katılığından yakındı. Ümmü Derdâ da kendisine dedi ki:

— Kalb katılığı (Kasâvet-i kalb) en büyük hastalıkdır. Ancak, sen·

1) Hastaları ziyâret et,
2) Cenâze olursa teşyîine katıl,
3) Kabirleri ziyâret et.

Eğer bunları yaparsan katı kalblilikten kurtulursun...

Gelen şahıs öyle yaptı. Kabirleri ve hastaları ziyâret etti. Cenâzelerin teşyîinde bulundu. Gerçekten bir müddet sonra katı kalblilikten kurtulduğunu hissetti. Bunun üzerine tekrâr Ümmü Derdâ'ya gelerek şöyle dedi :

— Allah sana çok hayırlar versin!...

———o———

NÂFİLE NAMAZIN FAZÎLETİ

Allah rahmet eylesin, Hasan Basri'nin naklettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadisleri şu meâldedir:

— **Namaz kılanın üç büyük husûsiyeti vardır. Bunlardan biri, ayağının bulunduğu seviyeden îtibaren ta göklere kadar meleklerin onu kuşatmasıdır. İkincisi, göklerden üzerine rahmet yağmasıdır. Üçüncüsü de, bir meleğin şöyle nidâ etmesidir:**

— **Eğer bu namaz kılan kişi, kime münâcât ettiğini bilseydi namazdan hiç ayrılmazdı...**

Allah ondan râzı olsun, Hattâb oğlu Ömer anlatır:

— Bir defasında Resûlullüh sallallâhü aleyhi ve sellem düşman üzerine bir ordu göndermiş, bu ordu da, düşmana âni ve müthiş bir baskın yaparak çok miktarda ganîmetle kısa zamanda geri gelmişti. Bunun üzerine, halktan bâzıları Allah Resülüne şöyle dediler:

— Yâ Resûlellah, biz senin gönderdiğin bu ordudan daha müthiş ve hamleci ve daha çok ganîmet getiren bir orduyu şimdiye kadar ne gördük, ne de duyduk...

Onların bu sözleri üzerine Allah Resûlü de şöyle buyurdular:

— Benim bu ordumdan daha hamleci ve daha çok ganîmete konanları size söyleyeyim mi?

Onlar dediler:

— Evet yâ Resûlellâh.

Bunun üzerine Allah Resûlü şunları şöyledi:

— Sabah namazını cemâatle kılan, sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreden, daha sonra da iki rek'at kuşluk namazı kılarak evine veya işinin başına giden bir topluluk, hamle ve ganîmet husûsunda benim bu ordumdan daha üstündür.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer Gıffârî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Âdemoğullarından bana gelen herbir selâm, her gün bir sadaka olur...

Daha sonra buyurdular ki:

1) İyiliği emir ve tavsiye etmek sadakadır.
2) Kötülüğü menetmek, kötülükten sakındırmak sadakadır.
3) Allah'ı zikretmek sadakadır.
4) Âile efrâdının her türlü işi ile alâkalanmak sadakadır.

Allah Resûlünün bu son cümlesi üzerine biz dedik ki:

— Yâ Resûlellah, kişi zevcesiyle temasta bulunarak şehvetini teskin edecek ve bu da bir sadaka sayılacak, öyle mi?

Bizim bu sözlerimize cevâben Allah Resûlü de şöyle buyurdular:

— Peki, bu işi kendi zevcesi ile değil de bir başkası ile yapmış olsaydı, bu takdirde, Allah'ın haram kıldığı bir fiili işlemiş ve günaha girmiş olmayacak mıydı?

Biz dedik:

— Evet. Zinâ yapmış olacaktı...

Bunun üzerine buyurdular ki:

— İşte o, bu işi Allah'ın helâl kıldığı bir yoldan yaptığı için kendisine bir sadaka olur...

Daha sonra da şöyle buyurdular:

— İki rek'at bir kuşluk namazı bütün bunlara denktir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Râ'fi'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, amcası Abbâs'a şöyle dedi:

— Ey amcacığım, sana gelmemi, seni sevmemi ve sana faydalı olmamı ister misin?

Hz. Abbâs dedi:

— Anam-babam sana fedâ olsun, bütün bu dediklerini elbette isterim...

Bunun üzerine Allah Resûlü şunları söyledi:

— Öyleyse ey amcacığım, kalk Dört rek'at namaz kıl. Bunun herbir rek'atında önce Fâtiha'yı oku. Sonra da bir sûre oku. Sûreden sonra da onbeş defa, «**Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber** — Allahı tesbîh-tenzîh ederim. Hertürlü hamd ona mahsustur.

Allah'dan başka ilâh yoktur. Ancak ve yalnız Allah vardır. Allah yücelerin yücesidir.» de. Bundan sonra rükûya git. Aynı tesbîhi on defa da orada söyle. Rükûdan başını kaldırınca yine on defa aynı şeyi oku. Daha sonra secdeye kapan. Aynı şeyi on defa da secdede söyle. Secdeden başını kaldırınca yine on defa, tekrar secdeye kapanınca yine on defa aynı şeyi oku. Yine secdeden kalkınca, daha ayağa kalkmadan aynı tesbîhi on defa söyle. Böylece; bu tesbîhi herbir rek'atta yetmişbeşer defa söylemiş olursun. Dört rek'atda söylenen tesbîhlerin toplam sayısı ise üçyüz eder. Eğer sırf Allah için bu namazı kılarsan, kum taneleri kadar

günâhın da bulunsa şânı mubârek ve yüce olan Allah onları afveder...

Burada Hz. Abbâs dedi ki:

— Peki, ya bir kimsenin her gün bu namazı kılmağa gücü yetmezse?

Allah Resûlü buyurdular:

— Eğer her gün kılamazsa Cumadan Cumaya kılsın.

Hz. Abbâs dedi:

— Ya Cumadan Cumaya da gücü yetmezse?

Allah Resûlü buyurdular:

— Ayda bir kılsın.

Hz. Abbâs dedi:

— Ya ayda bir de kılamazsa?

Allah Resûlü buyurdular:

— Senede bir kılsın...

Allah ondan râzî olsun, Ka'b Ahbâr şöyle der:

— Eğer içinizden biri, iki rek'atlık bir nâfile namazın sevabını görebilmiş olsaydı, bunun, etrafımızdaki şu dağlardan daha büyük olduğunu müşâhede ederdi. Farz namazların sevâbına gelince, onları dil ile ifâde etmek bizim gücümüzün dışındadır.

Allah ondan râzî olsun, Hâlid oğlu Zeyd Cehnî'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettikleri bir hadîs şu meâldedir:

— **Evlerinizde namaz kılınız. Namazsızlık sebebiyle oraları kabir hâline getirmeyiniz.**

Cündüb oğlu Semure'nin naklettiğine göre, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ashabından biri şöyle der:

— Nâfile namazları evde ve yalnız başına kimsenin görmeyeceği bir şekilde kılmak daha fazîletlidir. Buna karşılık, farz namazları da cemâatle kılmak daha fazîletlidir. Cemâatle kılınan farzların, yalnız başına kılınan farzlara nisbetle derecesi ne ise, yalnız başına kılınan nâfilelerin de başkalarının gözü önünde kılınan nâfilelere nisbetle sevab derecesi odur.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin, konu ile alâkalı iki hadîsi şu meâllerdedir:

— **Kişinin evinde kıldığı nâfile namaz bir nûrdur. Öyleyse, ey ümmet ve ashâbım, nâfile namazlar kılarak evlerinizi nûrlandırınız...**

— **Kim ki akşam ile yatsı arasında yirmi rek'at namaz kılarsa Allah onun çoluğunu-çocuğunu, malını, dînini, dünyâsını, âhıretini... korur. Kim de sabah namazını kıldıktan sonra, güneş doğuncaya kadar yerinde oturur ve sonra da iki rek'at kuşluk namazı kılarak kalkarsa Allah kıyâmet günü onunla cehennem arasına bir perde koyar.**

Allah hepsinden râzî olsun, Eslem oğlu Zeyd'in anlattığına göre, bir defasında Abdullah İbni Ömer, Ebû Zer'e şöyle dedi:

— Emmi, bana biraz nasîhat et...

Ebû Zer, İbni Ömer'in bu isteğine cevâben şunları söyledi:

— Bir zamanlar ben de peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme, aynen senin bana dediğin gibi, **«Yâ Resûlellah, bana biraz nasîhat et.»** demiştim. Allah Resûlü de bana şunları söylemişti:

1) **Kim ki iki rek'at kuşluk namazı kılarsa gâfiller zümresinden olmaktan kurtulur.**
2) **Eğer dört rek'at olarak kılarsa âbidler topluluğundan sayılır.**
3) **Altı rek'at olarak kılarsa o günü günah işlemekten kurtulur.**
4) Eğer sekiz rek'at olarak kılarsa Allah'ın mutî kullarından olur.
5) Oniki rek'at olarak kılarsa onun için cennette bir ev yapılır.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Cennetin Duhâ adında bir kapısı vardır. Kıyâmet günü olunca bir nidâcı nidâ ederek der ki:

— Duhâ-kuşluk namazına devam edenler nerede? İşte bu kapı onların kapısıdır. Buyursunlar, gelsinler ve oradan cennete girsinler.

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd şöyle der:

— Namazdaki bir kişi, hükümdarın kapısını çalıyor demektir. Hükümdarın kapısını çalmakta devam eden birisine bu kapının açılma ihtimali vardır.

Denir ki:

— Geceleyin kılınan bir namazın gündüzleyin kılınan bir namaza üstünlüğü, gizlice verilen bir sadakanın alenî olarak verilen bir sadakaya üstünlüğü gibidir.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— Yeryüzünde, üzerinde bir vakit namaz kılınan veya zikir çekilen herhangi bir yer parçası, sırf bu sebepten tâ yedi kat yerin derinliğine kadar sevince garkolur. Ayrıca, bu yer parçası, etrafındaki yerlere karşı övünür. Yeryüzünün ıssız herhangi bir yerinde namaz kılmak isteyen bir kimse için orası hemen güzelleştirilir.

Allah ondan râzî olsun, Mî'dân oğlu Hâlid anlatır:

— Duyduğumuza göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah, meleklerine karşı üç sınıf insanla övünür. Bunlardan biri, hiç kimsenin bulunmadığı ıssız bir yerde tek başına ezân okuyup kamet getirerek namaz kılanlardır. Bir kimse, böyle ıssız bir yerde tek başına ezân okuyup kamet

getirerek namaza durunca şânı mübârek ve yüce olan Allah, meleklerine hitâben der ki:

— Ey melekler, benim şu kuluma bakın. Benden başka hiç bir kimsenin görmediği bu ıssız yerde tek başına namaz kılıyor. Şimdi ben emrediyorum. Hemen yetmişbin melek insin. Onun peşinde namaz kılsın...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, meleklerine karşı kendileriyle övündüğü insanlardan ikincisi, geceleyin kalkarak hiç kimsenin görmeyeceği bir zamanda tek başına namaz kılanlar ve namaz kılarken nihâyet secdede uyuyup kalanlardır. Allah, bunlar için de yine meleklerine hitâben der ki:

— Benim şu kuluma bakın ki, rûhu benim yanımda, bedeni ise bana secde etmekle meşgul...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın meleklerine karşı övündüğü kullarından üçüncüsü de, Allah yolunda savaşan ve bu savaşta sebât göstere göstere nihâyet şehid olanlardır...

Allah ondan râzî olsun, İmrân oğlu Muâfî şöyle der:

— Müminin izzeti, insanlardan müstağnî olmasıyledir. Şerefi ise gece namazları kılmakladır.

——— o ———

NAMAZI TAM KILMAK VE NAMAZDA HUŞU

Allah ondan râzî olsun, Selmân Fârsî şöyle der:

— Namaz bir ölçüdür. Binâen'aleyh, ölçüyü tam yapan karşılığını da tam olarak alır. Eğer bir kimse namazından çalarsa, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın ölçü ve tartıda çalanlar hakkında ne buyurduğunu bilirsiniz.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Yemân oğlu Huzeyfe, namaz kılmakta olan fakat rükû ve secdeleri tam yapmayan bir şahsı görmüş ve kendisine şöyle demişti:

— Eğer bu hâl üzere ölürsen, fıtrat üzere ölmemiş olursun...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, bir sohbet esnâsında yanındakilere şöyle dedi:

— Hırsızlık bakımından insanların en kötüsünü size haber vereyim mi?

Kendisini dinleyenler dediler:

— Haber ver, yâ Resûlellah...

Allah Resûlü buyurdu:

— Hırsızlık bakımından insanların en kötüsü, namazından çalandır.

Dinleyenler sordular:

— Kişi namazından nasıl çalar?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Kıldığı namazın rükûlarını, secdelerini... tam yapmaz. Böylece kendi namazından çalmış olur.

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Kıldığı namazlar, kişiye, iyilikler yapıp kötülüklerden kaçma duygusunu veremiyorsa bu namazlar, onun Allah'dan olan uzaklığını arttırmaktan başka bir işe yaramaz. Kılınan namazlar, kişiye iyilikler yaptırtmalı, kötülüklerden de sakındırmalıdır. Eğer kişi, namaz kıldığı halde, iyilikler yapmıyor yâni ahlâkını güzelleştirmiyor ve kötülüklerden de sakınmıyorsa o kimse gittikçe Allah'dan uzaklaşıyor demektir...

Bunları söyleyen İbni Mes'ûd, daha sonra da şu âyeti okudu:

— ...**Namazı dosdoğru kıl. Zîrâ namaz, kişiyi hertürlü kötülükten ve haramdan alıkor...** (Ankebût sûresi, âyet: 45)

Allah ondan râzî olsun, Uyeyne oğlu Hakem şöyle der:

— Namazda iken, sağında-solunda kimlerin bulunduğunu düşünen bir kimsenin namazı namaz değildir.

Allah ondan râzî olsun, Yesâr oğlu Müslim, âile efrâdına şöyle derdi:

— Ben namaza durunca konuşabilirsiniz. Zîrâ namazda iken ben sizin konuşmalarınızı duymam...

Anlatıldığına göre bir defasında Yâkub Kaarî bir yerde namaz kılıyordu. Bu sırada bir hırsız geldi ve kaftanını alıp gitti. Ancak, hırsız arkadaşlarının yanına varınca onlar, çalınan kaftanın Yâkub Kaarî'nin olduğunu anladılar ve kendisine dediler ki:

— Bu çaldığın kaftan, Yâkub Kaarî'nindir o, iyi bir insandır. Kaftanı götür, sâhibine teslim et. Çünkü biz, onun bize bedduâ etmesinden korkarız...

Arkadaşlarının bu sözleri üzerine o da kaftanı alarak geri götürdü ve sâhibinin yanına bıraktı.

Yâkub Kaarî namazı bitirince hâdise kendisine anlatıldı. Ancak, o, hâdiseyi anlatanlara şu cevâbı verdi.

— Ben, hırsızın kaftanımı aldığının da sonra getirip bıraktığının da farkında değilim...

Allah rahmet eylesin, anlatıldığına göre bir defasında Râbia Adviyye, şehir dışında bir yerde namaz kılmaktaydı. Bir ara, secde esnâsında gözüne büyükçe bir çöp battı. Ne var ki, Râbia, ancak namazdan çıktıktan sonra bunun farkına varabildi.

Allah ondan râzî olsun, Hz Hasan abdest almak üzere hazırlandığı sırada yüzünün rengi atar, bunun sebebini soranlara da şu cevâbı verirdi:

— Şu anda ben, Cebbâr olan yüce sultanın huzûruna çıkmağa hazırlanıyorum.

Abdestini alarak namaz kılmak üzere mescidin kapısına geldiği sırada ise başını göğe kaldırır ve şöyle derdi:

— İlâhî, kulun kapına geldi. Ey ihsân eden, ey iyilik eden, günahkâr kulun geldi. Sen bize, iyilerimizin kötülerimizi bağışlamasını emretmiştin. İşte sen ihsân edensin, bağışlayansın. Ben ise günahkârım, kötüyüm. Öyleyse beni bağışla. Senin katındaki güzellikler hürmetine ey Kerim, benim yanımdaki kötülüklerle çirkinlikleri bağışla...

Hz. Hasan, bunları söyledikten sonra da câmiye girer ve namazını kılardı.

Bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, namazda iken sakalı ile oynamakta olan bir şahsı görünce şöyle buyurdu:

— Eğer onun kalbi huzûrlu olsaydı, a'zâsı da huzûrlu olurdu.

Allah onun yüzünü şereflendirsin, namaz vakti girdiği zaman Hz. Alî'nin adaleleri titreşir, yüzünün rengi atardı. Kendisine bunun sebebi sorulunca da şu cevâbı verirdi:

— Allah'ın göklere, yere, dağlara arzedip de onların kabullenmekten kaçındığı ve insanoğlunun yüklendiği emânetin edâsı zamanı geldi. Şu anda ben, yüklenmiş olduğum bu emâneti yerine güzelce edâ edip edemeyeceğimi bilmiyorum.

Allah hepsinden râzî olsun, namaz husûsundaki aynı endîşeleri Hz. Hüsey'inin oğlu Zeynel'âbidîn'in de taşıdığı, gelen rivâyetler arasındadır...

Allah ondan râzî olsun, Cübeyr oğlu Saîd anlatır:

— Bir defasında biz, İbni Abbâs ile birlikte Tâif'de bir câmide bulunuyorduk. Mehrân oğlu Meymûn, Ikrime ve Ebûl'âliye de oradaydı. Ashâbın ileri gelenlerinden daha başka kişiler de vardı. Allah onların hepsinden râzî olsun. Vakit gelince müezzin ezân okumağa başladı. Ancak, müezzin daha Allâhü ekber, Allâhü ekber der demez İbni Abbâs şiddetle ağlamağa başladı. Öyle ki, elbisesinin ön tarafları ıslandı. Bundan başka, gözleri kızardı. Boyun damarları şişti. Yanındakilerin hepsi onun bu hâlini görmüştü. Bu sırada Ebûl'âliye kendisine dedi ki:

— Ey Resûlullahın sevgili amcasının oğlu, bu ağlayış neye? Bu sızlayış niçin? Ezânı biz de işitiyoruz, fakat ağlamıyoruz. Biz, senin ağlamana ağlıyoruz...

Ebûl'âliye'nin bu sözleri üzerine İbni Abbâs şöyle dedi:

— Eğer insanlar müezzinin ne dediğini bilmiş olsalardı ne istirâhat edebilirler, ne de uyuyabilirlerdi...

İbni Abbas'ın bu sözleri üzerine biz merak ettik ve kendisine sorduk:

— Ey Resûlüllah'ın sevgili amcasının oğlu, Müezzinin ne dediğini bize anlatır mısın?

Bizim bu isteğimiz üzerine söze başlayan İbni Abbâs anlattı:

1) Müezzin «**Allâhü ekber, Allâhü ekber** — Allah yücelerin yücesidir, Allah yücelerin yücesidir.» dediği zaman şunu demek ister:

— Ey meşguller, ezan için işi bırakın. Bedenlerinizi dinlendirin. Amellerinizin en hayırlısına koşun, namaza koşun!...

2) **Eşhedü en lâ ilâhe illallah** — Ben şehâdet ederim ki Allah'dan başka ilâh yoktur, yalnız Allah vardır,» dediği zaman şunu ifâde etmek istiyor:

— Ey insanlar, sizi Allah'a da'vet ettiğime dâir kıyâmet günü şehâdette bulunmaları için yerde ve göklerde bulunan bütün mahlûkatı şâhid tutuyorum...

3) **Eşhedü enne Muhâmmeden Resûlüllah** — Ben şehâdet ederim ki, Muhammed Allah'ın Resûlüdür.» dediği zaman şunu ifâde etmek istiyor:

— Ey insanlar, Allah yolunu günde beş defa size hatırlattığıma dâir yarın kıyâmette Muhammed aleyhisselâm ve diğer peygamberler bana şâhidlik edeceklerdir...

4) **«Hayyealessalâh** — Namaza gelin» dediği zaman şunu ifâde etmek istiyor:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu dîni sizin için kurdu. O halde siz de onu ayakta tutun...

5) **«Hayye alelfelâh** — Felâha koşun, kurtuluşa koşun!» dediği zaman şunu ifâde etmek istiyor:

— Allah'ın rahmetine dalın. Hidâyetten nasîbinizi alın!...

6) **Allâhü ekber, Allâhü ekber** deyince şunu ifâde etmek istiyor:

— Ey insanlar, namazdan önce ameller haram kılındı...

7) **Lâ ilâhe ilallah** deyince şunu ifâde etmek istiyor:

— Ey insanlar, yedi kat göklerle yerin emâneti boynunuza yüklendi. İsterseniz bu emâneti yerine getiriniz, isterseniz getirmeyiniz. Her iki halde de işin sonunu düşününüz!...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **İki kişi namaz kılar. Görünüşte ikisinin de rükûları, secdeleri... aynıdır. Fakat gerçekte bu iki kişinin namazları arasında göklerle yer kadar fark vardır.**

Denir ki:

— Câmide mihrâba mihrâb denmesinin sebebi, harb yeri olduğu içindir. Yâni namazda kalbi meşgul etmemesi ve vesvese vermemesi için şeytanla savaşıldığı ve harb edildiği için mihrâb adı verilmiştir.

Allah rahmet eylesin, bir defasında Hâtem Zâhid, Yusuf oğlu Isâm'ın yanına gitmişti. Sohbet esnâsında bir ara Isâm sordu:

— Yâ Hâtem, namazlarını güzelce kılabiliyor musun?

Hâtem dedi:

— Evet!...

Isâm sordu:

— Nasıl kılıyorsun?

Hâtem anlattı:

— Namaz vakti yaklaştığı zaman güzelce bir abdest alıyorum. Sonra, namaz kılacağım yere vararak ayakta duruyor ve bütün a'zâmın sükûnet bulmasını bekliyorum. Bu sırada Kâ'be'yi iki kaşımın arasına, Makam'ı da göğüs hizama getiriyorum. Şânı yüce olan Allah kalbimi bilir Ayaklarımı sıratın üstünde buluyorum. Cenneti sağıma, cehennemi soluma, ölüm meleğini de arkama alıyor ve, kıldığım bu namazın sanki son namazım olacağını sanıyorum. İşte tam bu noktada kalbimi Allah'a bağlıyarak tekbir alıyor ve okunacak şeyleri tefekkür içinde okuyorum. Kırâetten sonra, tevâzû ile rükûya gidiyor, tazarrü - yalvarış ile secde ediyorum. Aynı şekilde diğer rek'atlar da tamamlandıktan sonra ümit ve korku arasındaki bir hâletle teşehhüde oturuyor, okunacakları okuyorum. Sonra da sünnet üzere ve ihlâslar içinde selâm vererek yine ümit ve korku arası bir hâlet içinde namazdan çıkıyorum. Daha sonra da nefsimi sabırla taahhüd altına alıyorum...

Hâtem'in bu anlattıklarını büyük bir dikkat ve heyecanla dinleyen Isâm sordu:

— Yâ Hâtem, namazı gerçekten böyle mi kılıyorsun?

Hâtem dedi:

— Evet...

Isâm, bir daha sordu:

— Yâ Hâtem, namazını ne zamandanberi böyle kılarsın?

Hâtem dedi:

— Otuz senedenberi...

Hâtem'in bu son sözü üzerine şiddetle ağlamaya başlayan Isâm şunları söyledi:

— Yâ Hâtem, ben, namazlarımın hiçbirini bu şekilde kılamadım...

Allah rahmet eylesin, yine Hâtem Zâhid, bir defasında cemâat namazını kaçırmıştı. Bunun üzerine bâzı dostları kendisini ziyârete geldiler Ancak, gelenlerin üç - beş kişi olması Hâtem'in şiddetle ağlamasına sebep oldu. Ziyâretçilerin, niçin ağladığını kendisine sormaları üzerine şunları söyledi:

— Eğer oğullarımdan biri vefât etmiş olsaydı, Belh ahâlisinin yarısı bana geçmiş olsuna gelirdi. Şu anda ben, cemâatle bir vakit namazı kaçırmış durumdayım. Bunun için bana geçmiş olsuna gelenler ise sâdece birkaç kişi. Halbuki bence, cemâatle kılmayı kaçırdığım bu bir vakit namaz,bütün oğullarımı kaybetmiş olmamdan daha büyük bir kayıp...

Hukemâdan biri şöyle der:

— Namaz, tıpkı bir ziyâfete benzer. Bu ziyâfet, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, tevhîd ehli kulları için günde beş defa hazırlamış olduğu bir ziyâfettir. Nasıl ki bir yemek ziyâfetinde güzel kokulu, çeşit çeşit ve renk renk yemekler bulunursa aynen bunun gibi, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın hazırlamış olduğu namaz ziyâfetinde de türlü türlü fiiller ve zikirler bulunmaktadır. Her bir fiilin ayrı bir sevâbı vardır Her bir fiil, günahların afvı için bir vesîledir.

Denir ki:

— Namaz kılanlar çoktur. Ancak onu, gereği gibi ikaame edenler azdır Şânı mubârek ve yüce olan Allah, **namazı ikaame edenler**, yâni doğru olarak edâ edenler diye vasıflandırdı. Nitekim buyurur:

— ...**Namazı dosdoğru kılanlar**... (Hacc sûresi, âyet: 35).

Münâfıkları ise sâdece **namaz kılanlar** olarak vasıflandırdı. Nitekim buyurur:

— ..**İşte vay o namaz kılanların hâline ki, onlar namazlarından gâfildirler** (Mâun sûresi, âyet: 5).

Görüldüğü gibi, münâfıklar hakkında sâdece, **namaz kılanlar** ifâdesi kullanılırken, müminler hakkında, **namazı ikaame edenler** yâni doğru olarak ve gereği gibi edâ edenler, ifâdesi kullanılmaktadır Bu da gösterir ki, görünüşte namaz kılanlar çoktur. Ancak, namazı hakkıyle ve gereği gibi edâ edenler ise azdır.

Hukemâdan biri der ki:

— Namazda huzûr meselesinde insanlar iki sınıftır. Bunlardan biri seçkinler tabakasıdır. Bunlar; namaza hürmetle girerler, kesin inanç ve vekar ile dururlar. ta'zîmle edâ ederler. Kabul olunup - olunmadığı husûsunda korku ve endîşe ile namazdan çıkarlar. Diğeri de avam tabakasıdır ki bunlar da namaza gafletle gelirler, cehâletle namazda dururlar.. Vesveselerle edâ ederler Sonra da emniyet ve huzûr içinde namazdan çıkıp giderler.

Yine hukemâdan biri şöyle der:

— Vesvese ile abdest alan, vesveseler içinde ve dünyevî işlerini düşünerek namaz kılan bir kimsenin bu namazı makbul değildir.

Şu sözler de yine hukemâdan bir zâta âittir:

— Dört şey vardır ki her biri bir yere gömülüdür ve yine her biri, başlarını bir yerden dışarı çıkarırlar:

Birincisi: Allah'ın rızâsıdır. Bu, Allah'a kullukta gömülüdür. Başını da cömertlerin evinden çıkarır

İkincisi: Allah'ın gazabıdır. Bu da günahlarda gömülüdür. Başını da cimrilerin evinden çıkarır.

Üçüncüsü: Güzel geçimdir ki rızkın bolluğundan ibârettir Bu da sevaplarda gizlenmiştir. Başını da namazları hakkıyle ve gereği gibi edâ edenlerin evinden çıkarır.

Dördüncüsü: Geçim darlığıdır. Bu da cezalarda gömülüdür. Başını da namazı hafîfe alanların evinden çıkarır

Başka bir hakîm ise şunları söyler:

— İnsanlar altı şeyle meşgul oldukları zaman, siz de başka altı şeyle meşgul olunuz:

1) İnsanlar çok amelle meşgul olurken, siz iyi ve güzel amellerle meşgul olunuz.

2) İnsanlar nâfilelerle meşgul olurken siz, farzları hakkıyle ve gereği gibi edâ etmekle meşgul olunuz.

3) İnsanlar görünüşlerini ıslah etmekle meşgul olurken siz içinizi ıslah etmekle meşgul olunuz.

4) İnsanlar ötekinin - berikinin kusurlarını araştırmakla meşgul olurken siz kendi kusurlarınızı arayıp bulup gidermekle meşgul olunuz

5) İnsanlar yalnızca dünyâlarını îmâr etmekle meşgul olurken, siz, aynı zamanda âhıretinizi de îmâr etmekle meşgul olunuz.

6) İnsanlar kendileri gibi fânîleri memnun etmekle meşgul olurken siz, Allah'ın rızâsını kazanmakla meşgul olunuz...

———— o ————

MAKBUL DUÂLAR

Allah ondan râzı olsun, Ebû Evfâ oğlu Abdullah anlatır:

— Bir defasında Resülüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bir â'râbî geldi ve şöyle dedi:

— Ey Allah'ın nebîsi, bana, Kur'ândan bâzı âyetlerin yerini doldurabilecek bir şeyler öğret de onları okuyayım. Zîrâ Kur'ânı ezberliyemiyorum. Bu yüzden, onun, duâ yerine okumak istediğim parçalarını okumaktan mahrumum...

Â'râbî'nin bu sözleri üzerine Allah Resûlü ona şu cevâbı verdi:

— Mâdem ki Kur'ândan bir şeyler ezberliyemiyorsun. Öyleyse, duâ yerine okumak istediğin Kur'ân âyetleri mukabilinde şunları söyle:

— **Sübhânellahi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber. velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'laliyyil'azîm** — Allah'ı tesbîh - tenzîh ederim. Her türlü hamdü senâ Allah'a mahsustur. Allah'dan başka ilâh yoktur. Yalnız ve ancak o vardır Allah, yücelerin yücesidir. Allah'ın izni ve irâdesi olmadan kâinâtta hiç bir şey olmaz.

Â'râbî, Allah Resûlünün bu söylediklerini dikkatle dinledikten sonra, iyice ve tam olarak ezberine alabilmek için parmakları ile sayarak onu beş defa tekrârladı. Sonra da sevinç içinde geçti, gitti. Fakat biraz sonra tekrâr gelerek Allah Resûlüne şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, biraz önce öğrendiklerim Rabbım için. Onun tesbîh ve tenzîhi ile alâkalı. Benim için bir şeyler yok mu?

Resûl aleyhisselâm onun bu isteğine karşılık da şunları söyledi:

— Olmaz olur mu hiç. Senin için de elbette bir şeyler var. Allah'dan kendin için bir şeyler isteyeceğin zaman da şöyle de:

— **Allahümmeğfirli verhamnî, vehdinî, verzuknî, ve âfinî** — Allah'ım, beni mağfiret eyle. Bana merhamet et Beni doğru yola sevket. Bana rızkını ver. Bana sıhhat ve âfiyet ver...

Â'râbî, yine parmakları ile sayarak beş defa da bunu okudu. Sonra

gitti. O gittikten sonra Resûl aleyhisselâm buyurdular ki:

— Â'râbî avuçlarını hayırla doldurdu. Tabiî, eğer sözüne sâdık kalır ve onları okursa...

Eğer kişi, Kur'ândan bir şeyler biliyorsa zaman zaman onu okumalıdır. Kur'ândan bir şeyler bilmeyenin ise, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin buyurmuş olduğu yukarıdaki duâları okumasıyle, Kur'ândan parçalar okuyanın nâil olduğu ecre nâil olacağı umulur.

Allah ondan râzî olsun, Ebul'âs oğlu Osman anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bana gelmişti. Benim de, âdetâ beni öldürecek derecede bir ağrım vardı Allah Resûlü bu husûsta bana buyurdular ki:

— Ağrıyan o yerini elinle yedi defa ovala. Bu esnâda da şöyle de:

— Duyduğum acının zararından, sakındığım şeytanın şerrinden,... Allah'ın izzet ve şerefine sığınırım...

Ve, Resûlüllah'ın dediğini aynen yaptım. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bendeki ağrıyı giderdi.

Allah ondan râzî olsun, Atâ şöyle der:

Duâsının makbul olmasını isteyen bir kimse:

1) Oniki rek'at namaz kılmalı ve namaz esnâsında hiç lâubâlîlik yapmamalıdır.

2) Namazın sonunda Fatiha ile Âyetelkürsî'yi yedişer defa okumalıdır.

3) Fâtiha ve Âyetelkürsî'den sonra on defa da şu parçayı okumalıdır:

— **Lâ ilâhe illallâhü vahdedû lâ şerîke lehu, lehülmülkü ve lehülhamdü ve hüve alâ kulli şey'in kadîr** — Allah'dan başka ilâh yoktur. Birdir. Şerîki - ortağı yoktur Mülk de hamd de yalnızca ona mahsustur. O, her bir şeye kaadirdir.

Daha sonra da secdeye kapanarak şu parçayı okumalı ve Allah'dan isteyeceğini istemelidir. Eğer böyle yaparsa duâsı makbul olur. Okuyacağı duâ şudur:

— **Allahümme innî es'elüke bimeâkıdil'ızzi min arşike, ve müntcherrahmeti min kitâbike, ve bismikel'azîm ve ceddikel'âlâ ve kelimâtikettâmme** — Allahım, senin Arşının izzet bağları, kitâbının sonsuz rahmetleri, büyük ismin, yüce şânın ve tamamlayıcı kelâmların hakkı için istiyorum...

Allah ondan râzî olsun, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin hizmetçisi Sa'd kızı Meymûne anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Selmân Farsî'nin yanına gitmişti. Vardığında, Selmân Farsî namaz kılmış ve peşinden duâ etmekteydi. Duâyı bitirince Allah Resûlü hemen söze başladı ve Selmân'a hıtâben dedi ki:

— Yâ Selmân, Rabbından isteyecek bir dileğin var mı?

Selmân dedi:

— Evet yâ Resûlellah...

Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu:

— Öyleyse duâdan önce Rabbını senâ et. O, kendi zâtını nasıl vasfettiyse sen de öylece vasfet. O'nu tesbîh - tenzîh et. O'na hamdeyle Tehlîlde bulun...

Selmân Farsî sordu:

— Yâ Resûlellah, Allah'ı nasıl senâ edeyim?

Resûl aleyhisselâm buyurdu:

— Fâtiha'yı üç defa oku. Zîrâ o, Allah'ı senâdır.

Selmân dedi:

— Allah'ı nasıl vasfedeyim?

Allah Resûlü buyurdu:

— İhlâs sûresini üç defa oku. Zîrâ o, Allah'ın sıfatıdır. Allah, kendi zâtını onunla vasfetmiştir.

Selmân dedi:

— Yâ Resûlellah, Allah'ı nasıl tesbîh - tenzîh edeyim?

Allah Resûlü buyurdu:

— **Sübhânellâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber** — Allah'ı noksan sıfatlardan tenzîh ederim. Her türlü hamd ve senâ ona mahsûstur Allah'dan başka ilâh yoktur. Yalnız Allah vardır. Allah yücelerin yücesidir, de. Sonra da hâcetini iste...

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Kim ki her türlü şartlarına riâyet ederekten namazlarını vakti vaktinde kılar ve peşinden de üç defa şu parçayı söylerse deniz köpüğü kadar günahı da bulunmuş olsa Allah onun bütün bu günahlarını afveder:

— Estağfirullâhel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ huvelhayyülkayyûm ve etûbü ileyh — Kendisinden başka ilâh bulunmayan, hayy ve kayyum olan yüce Allah'dan mağfiret diler, O'na döner ve bir daha günah işlemiyeceğime söz veririm...

Eğer tevbe - istiğfâr, kalbden gelen bir nedâmet ve pişmanlıkla olursa Allah o günahları bağışlar.

Allah ondan râzî olsun, Hz. Hasan şöyle der:

— Ben, şu yirmi âyeti okuyan kişinin bütün inatçı şeytanların şerrinden, zâlim devlet büyüklerinin zulmünden, hırsızların hırsızlığından, yırtıcı ve zararlı hayvanların zararından,... korunacağına kefîlim...

Âyetler:

1) Âyetel kürsî. Meâli:

— **Allah odur ki, kendinden başka ilâh yoktur. O, hayydır, kayyûmdur, ezelî ve ebedî hayât ile diridir, bâkîdir. Zâtıyle ve kemâliyle kaimdir. Onu ne bir uyuklama tutabilir, ne de uyku. Göklerde ve**

yerde ne varsa hepsi O'nundur. O'nun izni olmadan nezdinde kim şefâat edebilir ki... O, bütün yarattıklarının yaptıklarını da yapacaklarını da bilir. O'nun ilminden, yalnız kendisinin dilediğinden başkasını kavrayamazlar. O'nun kürsisi gökleri ve yeri ihâta etmiştir, o derece geniştir. Bunları tutup muhâfaza etmek O'na ağır da gelmez. O, çok yüce, çok büyüktür. (Bakara sûresi, âyet: 255).

2) Â'râf sûresinden üç âyet. Meâlleri:

— Şüphesiz ki Rabbınız, göklerle yeri altı günde yaratan, sonra emri arş üzerinde hükmünü yürüten Allah'dır. Durmadan kendisini ta'kîb eden gündüze geceyi o bürür ve örter. Güneşi de, Ay'ı da, yıldızları da,... hem de hepsi de emrine mutî olarak yaratan O'dur. Haberin olsun ki yaratmak da emretmek de O'na mahsûstur. Âlemlerin Rabbı olan Allah'ın şânı ne yücedir. Rabbınıza, aczinizi bilerek gizlice duâ edin. Şurası bir hakîkattır ki O, haddi aşanları aslâ sevmez. Yeryüzünde — O, düzeltilip iyi bir hâle getirildikten sonra — fesadcılık yapmayın. O'na, gazabından korkarak ve rahmetini de umarak duâ edin. Hiç şüphe yok ki güzel hareketlerde bulunanlara Allah'ın rahmeti çok yakındır. (Â'râf sûresi, âyet: 54 - 56).

3) Sâffât sûresinin başından on âyet. Meâlleri :

— Saflar bağlayıp duranlara, sevk-i idâre ve menedenlere, zikir çekenlere yemin ederim ki; gerçek, sizin ilâhınız hakîkaten birdir. O, göklerin ve yerin ve bunlar arasında ne varsa hepsinin Rabbıdır. Doğuların da Rabbıdır. Gerçek şu ki, biz size en yakın olan göğü bir zînetle, yıldızlarla süsledik. Onu, inatçı şeytanlardan koruduk. Ki onlar, Mele-i Â'laya kulak verip dinleyemezler. Her yandan kovularak defedilirler. Onlar için âhırette de ardı arası kesilmeyen bir azâb vardır. Gerçekten onlar Mele-i Â'lâya kulak verip dinleyemezler. Meğer ki içlerinden bir çalıp - çarpan olsun. Fakat onu da delip geçen bir alev ta'kîb eder. (Sâffât sûresi, âyet: 1 - 10).

4) Rahmân sûresinden üç âyet. Meâlleri:

— Ey cin ve insan toplulukları, göklerin ve yerin köşe-bucaklarından geçip selâmete çıkmağa gücünüz yetiyorsa haydi buyurun, geçin. Şunu iyi bilin ki, Allah'ın bahşedeceği bir kudret olmadıkça aslâ geçemiyeceksiniz. O halde, Rabbınızın hangi nîmetlerini yalan sayabilirsiniz? Üzerinize ateşten bir yalınla kara bir duman salıverilecek. Öyle ki, birbirinizi aslâ kurtaramıyacak, yardımlaşamıyacaksınız. (Rahmân sûresi, âyet: 33 - 35).

5) Haşır sûresinin sonundan üç âyet: Meâlleri:

— O, öyle bir Allah'dır ki, kendisinden başka hiç bir ilâh yoktur, an-

cak ve yalnız o vardır. Gizliyi de âşikârı da bilir. O, Rahmân'dır, Rahîm'dir, çok esirgeyen ve çok bağışlayandır. O, öyle bir Allah'dır ki, kendisinden başka hiç bir ilâh yoktur. O, görünen âlemin de görünmeyen âlemin de yegâne sâhibidir. Her türlü noksanlıklardan münezzeh ve berîdir. Selâmın da selâmetin de ta kendisidir. Emniyet veren de odur. Her şeyin muhâfızıdır. Mutlak gâlibdir. Yarattıklarının hâlini tam salâha götüren O'dur. Büyüklükte eşi yoktur. Allah, putperestlerin kendisine tuttukları Ortak'dan münezzehtir. O'nun benzeri ve ortağı aslâ yoktur. O, öyle bir Allah'dır ki, meydana getireceği her şeyi hikmetince takdîr eder. Onları vareder. Varlıklara sûret verir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nu tesbîh ve tenzih eder. O, mutlak gâlibdir, yegâne hüküm ve hikmet sâhibidir. (Haşr sûresi, âyet: 22 - 24).

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Bir defasında, Eslemoğullarından bir adam, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme gelerek şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, bu gece hiç uyuyamadım...

Allah Resûlü sordu:

— Niçin?

Adam dedi:

— Akreb (Kuyruklu) soktu da ondan...

Bunun üzerine Allah Resûlü kendisine şunları söyledi:

— Eğer akşam olunca, «**Eûzü bikelimâtillâhittâmmâti küllihâ mîn şerrimâ hulika** — Allah'ın tam kelimlerinin her biri ile, bütün yaratıkların şerrinden Allah'a sığınırım» demiş olsaydın, Allah'ın inâyetiyle sana hiç bir şey zarar veremezdi.

Allah ondan râzî olsun, Müseyyeb oğlu Saîd anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, bir Cuma günü Muâz İbni Cebel'i görememişti. Namazdan sonra, Muâz, Allah Resûlünün yanına gitti Resûl aleyhisselâm onu görünce hemen sordu:

— Yâ Muâz, bugün seni göremedim!...

Muâz dedi:

— Yâ Resûlellah, fülân yahudiye borcum vardı. Bugün ödenmesi gerekiyordu. Onun ödenmesi telâşı içinde bulunduğum için size gelemedim...

Muâz'ın bu sözleri üzerine Allah Resûlü şöyle dedi:

— Yâ Muâz, sana öyle bir duâ öğreteyim mi ki, onu okuduğun takdirde, borçlarının ödenmesi çalışmalarında Allah'ın lûtuf ve yardımı seninle birlikte olsun?

Muâz dedi:

— Öğret yâ Resûlellah...

Resûl aleyhisselâm buyurdu:

— Önce şu âyetleri oku;

— **Ey mülkün sâhibi Allah, sen, mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden de alırsın. Dilediğini azîz eder, kadrini yüceltirsin; dilediğini de zelîl eder, kadrini alçartırsın. Hayır, ancak ve sâdece senin kudret elindedir. Şüphesiz ki sen her şeye hakkıyle kaadirsin. Geceyi gündüzün içine koyarsın. Gündüzü de gecenin içine koyarsın. Ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkarırsın. Sen, dilediğine sayısız rızık verirsin** (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 26, 27).

Sonra da şöyle duâ et:

— Ey, dünyânın da âhıretin de Rahmân'ı ve Rahîm'i olan Allah! Sen gerek dünyâda ve gerekse âhırette, istediklerine verir, istediklerinden de alırsın. Bana öyle bir rahmetle merhamet et ki, onunla beni, kendinin hâricindeki bütün varlıklardan müstağnî kıl. Senden başkasına aslâ muhtâç olmayayım...

Denir ki:

— Bu, öyle bir duâdır ki, bir esîr, içten gelen bir feryâtla onunla Allah'a duâ etse Allah kendisini esâretten kurtarır.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ümâme Bâhilî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kim ki günahlardan kaçınır ve akşam olunca akşamleyin, sabah olunca da sabahleyin bu duâyı okursa onun cennete girmesi vâcib olur:

— Allah'ım, her türlü hamd-ü senâ sana mahsustur. Ey benim Rabbım, senden başka ilâh yoktur. Ancak sen varsın. Ben de senin kulunum. Dînimde ihlâs sâhibi olarak sana imân ettim Gücüm yettiğince senin ahdin ve va'din üzere sabahladım. Bütün kötü amellerimden vazgeçiyor, sana dönüyorum. Bir daha günah işlemiyeceğime sana söz veriyorum. Bütün günahlarım için senden af ve mağfiret talebinde bulunuyorum. Zîrâ şurası muhakkak ki günahları senden başkası afvedemez...

Allah ondan râzî olsun, Osman oğlu Ebân'ın, babasından naklen anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kim ki sabahleyin üç defa bu duâyı okursa o günün akşamına kadar her türlü musîbet ve belâdan masun kalır. Eğer akşamleyin okursa o gece sabaha kadar her türlü musîbet ve belâdan korunmuş olur:

— **Bismillâhillezî lâ yedurru measmihî şey'ün fil'ardı velâ fissemâi vehüvessemîul'alîm** — Allah'ın adıyle. O ki O'nun adı ile olunca ne yerde ve ne de gökte hiç bir şey zarar vermez. O, her şeyi duyar, her şeyi görür...

Allah herbirimizi muhâfaza buyursun, anlatıldığına göre bir ara, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden bu haberi anlatan Osman oğlu Ebân'a felç gelmişti Kendisine dediler ki:

— Hani bize anlatmış olduğun duâ ne oldu? Sen onu okumuyor muydun? Eğer o anlattığının aslı var idiyse sen de onu okumakta devam ediyor idiysen bu hâle düşmemen gerekirdi. Yoksa o hadîsin aslı yok muydu?...

Osman oğlu Ebân ise onlara şu cevâbı verdi:

— Allah'a yeminle söylüyorum ki Resûlüllah sallallahü aleyhi ve sellemden naklen söylediğim hadîs yalan değildi. Allah Resûlü, gerçekten böyle bir söz (hadîs) söylemişti. Ancak ne yazık ki ben, size haber vermiş olduğum bu duâyı okumayı kendim unuttum ve okumaz oldum.

Allah ondan râzî olsun Abdullah İbni Ömer anlatır:

— Bir defasında ben, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yanında bulunuyordum. Bir ara bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, elim çok daraldı...

Allah Resûlü ona sordu:

— Meleklerin salâtı, mahlûkatın tesbîhi ve kendisiyle rızıklandıkları şeyden ne haber?...

Adam dedi:

— O da nedir ey Allah'ın Resûlü?

Resûl aleyhisselâm buyurdu:

— Tanyerinin ağarmasından sabah namazını kılıncaya kadarki zamanda, yüz defa, **«Sübhânellâhi ve bihamdihî, sübhânellâhil-azîm, estağfirullah** — Allah'ı tesbîh - tenzîh ederim. Allah'a hamdederim. Yüce Allah'ı tesbîh - tenzîh ederim. Allah'dan mağfiret taleb ederim...» demektir Eğer bunu söylersen, zorla da olsa rızkın gelir ve darlığa düşmezsin...

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe anlatır:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem uyuyacağı zaman iki avucunu bir araya getirerek onlara üfler, sonra, sırasıyle **İhlâs** sûresi ile ondan sonra gelen **Felak** ve **Nâs** sûrelerini okur ve ellerini yüzüne, başına ve vücûdunun diğer yerlerine sürerek yatardı.

Anlatılır ki, bir ara, iki şeytan kendi aralarında konuşuyorlardı. Bu sırada, biraz ötelerinde bir şahıs uyumaktaydı. Şeytanlardan biri diğerine dedi ki:

— Git, şu yatmakta olan şahsa vesveseler ver gel...

O şeytan gitti. Fakat kısa bir müddet sonra, o şahsa hiç bir vesvese veremeden geri geldi ve arkadaşına şöyle dedi:

— O, ilâhî bir kelâm okuyarak yatmış, ilâhî bir kelâma sığınmış. Binâelnaleyh, ona yaklaşıp vesvese vermemiz imkânsız...

Bunun üzerine beriki şeytan gitti. Yatmakta olan o şahsın yanına sokulup vesvese vermek istedi. Ancak yanına yanaşamadan o da dönmek zorunda kaldı Dönüşünde de diğer arkadaşına şöyle dedi:

— Dediğin doğru imiş. O, ilâhî bir kelâm okumuş ve ona sığınmış...

O şahsa vesvese veremiyeceğini anlayan bu iki şeytan hemen oradan uzaklaştılar. Onların bu niyetlerine vâkıf olan diğer bir şahıs ise hemen uyumakta olan o kişinin yanına giderek kendisini uyandırdı ve yatarken hangi âyetleri okuduğunu sordu. O da şu âyetleri okuduğunu söyledi:

Meâlleri:

— Şüphesiz ki Rabbınız, göklerle yeri altı günde yaratan, sonra da arş üzerinde emri hâkim olan Allah'dır. Gündüze, kendisini durmadan ta'kîb eden geceyi o bürüyüp örter. Güneşi de, Âyı da, yıldızları da — hem de hepsi de emrine itâat edecek şekilde — yaratan O'dur. Haberin olsun ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbı olan Allah'ın şânı ne yücedir!... Rabbınıza, yalvara - yakara ve gizlice duâ edin. Şurası bir haîkattır ki Allah haddi aşanları aslâ sevmez. Yeryüzünde, orası iyi bir hâle getirildikten sonra fesadçılık etmeyin. O'na, azametinden korkarak ve rahmetini umarak duâ edin. Şüphe yok ki, iyi hareket edenlere Allah'ın rahmeti çok yakındır. (A'râf sûresi, âyet: 54 - 56).

Allah ondan râzî olsun, Ebû Miclez şöyle der:

— Zâlim bir âmirin zulmünden korkan birisi şu duâyı okursa Allah onu o zâlimin şerrinden kurtarır:

— Radîtü billâhi Rabben ve bil'islâmi dînen ve bimuhammedin sallallâhü aleyhi ve sellem nebiyyen ve bilkur'âni imâmen ve hukmen — Allah'ı Rabb olarak, İslâmı dîn olarak, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemi peygamber olarak, Kur'ânı da rehber ve hâkim olarak kabul ettim.

Allah ondan râzî olsun, Saîd oğlu Yahyâ anlatır:

— Duyduğuma göre, bir defasında Hâlid İbni Velîd, peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme gelerek şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, ben uyurken korkuyorum.

Allah Resûlü de ona şu cevâbı verdi:

— Yatarken şöyle duâ et:

— Eûzü bikelimâtillâhittâmmâti min gadabihî ve ıkabihî ve şerri ıbâdihî ve min hemezâtişşeyâtîn ve eûzü bike Rabbi en yahdurûn — Allah'ın tam kelimelerinin inâyeti ile, O'nun gazabından, azâbından, kullarının şerrinden, şeytanın vesveselerinden,... yine Allah'a sığınırım. Rabbım, onların, yanımda hazır bulunmalarından sana sığınırım...

Anlatıldığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Muâz İbni Cebel'in elinden tuttu ve kendisine hıtâben şöyle dedi:

— Yâ Muâz, sana bir tavsiyede bulunacağım Her namazdan sonra şöyle duâ etmeyi ihmâl etme:

— Allah'ım, Kur'ânı okuyup hükmü ile amel etmek, nîmetlerin için

şükürde bulunmak, **sana** güzelce ibâdet etmek,... husûsunda bana yardım et!...

Allah ondan **râzî** olsun, Yemân oğlu Huzeyfe'nin anlattığına göre peygamberimiz sallalâhü aleyhi ve sellem uykudan kalktığı zaman şöyle duâ ederdi:

— **Elhamdü lillahillezi ahyânî ba'de emâtenî ve ileyhinnüşûr** — Beni öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamdolsun. Dönüş de yine O'nadır...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz salallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Sizden biri korkulu rüyâ görürse sol yanına üç defa tükürsün ve gördüğü korkulu rüyânın şerrinden de üç defa Allah'a sığınsın. Eğer böyle yaparsa o korkulu rüyânın kendisine bir zararı dokunmaz.**

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Ey Allah'ın nebîsi, hangi duâ daha fazîletlidir?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Rabbından hem dünyevî hem de uhrevî af ve sıhhat - âfiyet dilemen, hepsinden fazîletlidir.

Adam ikinci günü yine geldi ve:

— Ey Allah'ın nebîsi, hangi duâ daha fazîletlidir?

dedi. Allah Resûlü de ona cevâben yine buyurdular ki:

— Rabbından hem dünyevî hem de uhrevî af ve sıhhat - âfiyet dilemendir...

Aynı şahıs, üçüncü günü bir daha geldi ve aynı soruyu yine sordu. Allah Resûlü de buyurdular ki:

— Eğer hem dünyevî hem de uhrevî af ve sıhhat - âfiyete kavuşursan muhakkak kurtuldun demektir.

Allah ondan râzî olsun, anlatıldığına göre İbni Mes'ûd bir sefere çıkacağı zaman bineğine biner ve şöylece duâ ederdi:

— **Sübhânellezî sehhara lenâ hâzâ vemâ künnâ lehû mukrinîn, ve innâ ilâ Rabbinâ lemünkalibûn** — Tesbîh - tenzîh ederim o zâtı ki bunu bizim emrimize musahhar kıldı. Yoksa, ona bizim gücümüz yetmezdi Hiç şüphe yok ki biz Rabbımıza döneceğiz. Allah'ım, sen, seferde bizimle berâbersin. Geride bırakmış olduğumuz âile efrâdımızın da koruyucususun. Allah'ım, gideceğimiz yeri bize yakınlaştır. Yolculuğumuzu da kolaylaştır. Allah'ım, yolculuğun meşakkatinden, bolluktan sonra gelecek darlıktan, dönüşteki sıkıntıdan, âile efrâdımıza ve malımıza mülkümüze vâkî olabilecek kem gözden sana sığınırım...

Alah ondan râzı olsun. yine İbni Mes'ûd'un şöyle dediği rivâyet edilir:

— Kişi dünyâ evine girdiği zaman önce zevcesine iki rek'at namaz kılmasını söylemeli, sonra da nâsıyesinden tutarak şöyle duâ etmelidir:

— Allah'ım, benim için zevcemde bereket kıl. Zevcem için de bende bereket kıl. Onu benden, beni de ondan rızıklandır. Bizi birleştirdiğin zaman hayırla birleştir. Ayırdığın zaman da hayırla ayır...

Allah onlardan râzî olsun, Muhammed oğlu Ca'fer der ki:

— Dört şeye düçâr olan kişinin dört şeyden nasıl gâfil olduğuna şaşarım:

1) Sıkıntıya düşen birisinin, sıkıntılı anlarında Allah'a niçin şöyle yakarmadığına şaşarım:

— **Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minezzâlimîn** — Hiç bir ilâh yoktur, ancak sen varsın yâ Rabbi! Seni tesbîh - tenzîh ederim. Şüphesiz ki ben kendime zulmedenlerden oldum.

Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, kendisine bu şekilde yakaranlar hakkında şöyle buyurur:

— **Bunun üzerine biz de onun bu duâsını kabul ettik ve kendisini gamdan kurtardık. İşte biz, müminleri böylece kurtarırız.** (Enbiyâ sûresi, âyet: 88).

2) Bir şeyden kendisine kötülük gelmesinden korkan birisinin, bu esnâda niçin şöyle duâ etmediğine şaşarım:

— **Hasbiyellâhü ve nîmelvekîl** — Allah bana kâfîdir. O, ne güzel vekîldir.

Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu ma'nâda şöyle buyurur:

— **Bunun üzerine kendilerine hiç bir fenâlık dokunmadan Allah'dan nîmet ve fazl ile geri geldiler. Böylece, Allah'ın rızâsına da uymuş oldular. Allah, çok büyük fazl ve lûtuf sâhibidir.** (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 174).

3) İnsanların oyun ve hîlesinden korkan birisinin, bu esnâda Allah'a neden şöyle yakarmadığına şaşarım:

— **Ve üferridu emrî ilallah, innellâhe basîrun bil'ıbâd** — Ben, işimi Allah'a havâle ediyorum Hiç şüphe yok ki Allah, kullarını görür...

Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah bu husûsta şöyle buyurur:

— **Nihâyet, Allah onların kurdukları tuzakların fenâlıklarından bu zâtı korudu. Fir'avun kavmini ise kötü azâb kuşatıverdi.** (Mümin sûresi, âyet: 45).

4) Cennete gitmeyi arzulayan birisinin, Allah'a niçin şöyle yakarmadığına şaşarım:

— **Mâşâallah, lâkuvvete illâ billâh** — Mâşâallah Kuvvet ancak Allah'ındır.

Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Rabbımın bana senin bağından daha hayırlısını vermesi, seninkinin üstüne de gökten yıldırımlar göndererek bağının kaypak bir toprak hâline gelmesi me'muldür.** (Kehf sûresi, âyet: 40).

Allah ondan râzî olsun, Katâde anlatır:

— Birisi, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zamanında şöylece bir duâda bulunmuştu:

— Allah'ım eğer âhırette bana azâb vereceksen onu bu dünyâda şimdi ver!...

Derken, adam hastalandı. Öyle zayıfladı ve öyle bir hâle düştü ki âdetâ sivrisinek hâline geldi Bu sırada onun bu hâlini peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme haber verdiler. Allah Resûlü onun yanına gitti. Fakat onun başı göğsüne düşmüş, kendisinden bile haberi yoktu. Resûl aleyhisselâm başını tuttu, kaldırdı. Ancak o, kımıldayacak durumda değildi. Bu arada yanındakiler:

— Yâ Resûlellah, o, Allah'a şöyle şöyle duâ etmişti...

dediler. Bu durumu öğrenen Allah Resûlü ona şunları söyledi:

— Ey âdemoğlu, sen, Allah'ın azâbına dayanmağa güç yetiremezsin. Binâen'aleyh, Allah'a o şekilde duâ etme. Bil'akis şöylece duâ et:

— **Allahümme Rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil'âhıreti haseneten vekınâ azâbennâr** — Allah'ım, ey bizim Rabbımız, bize dünyâda da âhırette de iyilik ver Ve, cehennem azâbından bizi koru!...

Resûl aleyhisselâmın bu telkini üzerine adam böylece duâ etti ve içine düşmüş olduğu halden yavaş yavaş kurtuldu.

Anlatıldığına göre, Atabetülgulâm, Allah'a çok duâlar eder, çok yalvarışlarda bulunurdu. Nihâyet gün geldi, Atabe vefât etti. Günlerden bir gün, dostlarından biri onu rüyâsında gördü. Atabe gâyet râhat ve mesrûr idi. Dostu kendisine sordu:

— Rabbın sana nasıl bir muâmele yaptı?

Atabe dedi:

— Dünyâda iken kendisine yaptığım hâlisâne yakarışlar sebebiyle beni bağışladı. Ben, Allah'a en çok şu duvarda yazılı olan yakarış şekli ile duâ eder ve yakarırdım...

Rüyâsında bunları gören ve biraz sonra uyanan şahıs, duvarda, hem de Atabe'nin yazısı ile yazılmış bir duânın bulunduğunu hayretle müşâhede etti. Bu yakarış şöyleydi:

— Ey, sapıtanları doğru yola getiren, günahkârlara merhamet eden Allah'ım! Ey, düşmüşleri kaldıran Allah'ım! Bu büyük günahkâr kuluna ve bütün müslümanlara merhamet eyle. Beni de onları da, kendilerine nîmetler verdiğin peygamberler, sıddîklar, şehidler ve sâlihlerle birlikte rızıklanan hayırlılardan eyle. Bu saydıklarım ne güzel ve ne iyi arkadaşlardır. Sen, ey merhametlilerin en merhametlisi, rahmetinle bizi koru!...

Denir ki:

— Kim ki her namazın peşinden şu beş duâ cümlesini söylerse Allah dostları zümresinden yazılır:

— Allah'ım, Ümmet-i Muhammed'i ıslah et. Allah'ım, Ümmet-i Muhammede merhamet et. Allahım, Ümmet-i Muhammed'i ferâha kavuştur. Allah'ım, Ümmet-i Muhammed'i mağfiret eyle. Allah'ım, sana îmân edenlerin tamâmını mağfiret eyle...

Allah rahmet eylesin Ebân anlatır:

— Bir defasında Haccâc Zâlim, Enes İbni Mâlike kızmış ve şöyle demişti:

— Mervân oğlu Abdülmelîk'in mektubu olmasaydı sana yapacağımı bilir, şöyle şöyle yapardım...

Enes İbni Mâlik, ona cevâben dedi:

— Sen bana hiç de bir şey yapamazsın...

Haccâc sordu:

— Sana yapacağımı yapmama kim mânî olabilir ki?

Enes dedi:

— Resûlüllah'ın bana öğrettiği, benim de her akşam - sabah okuduğum duâlar...

Enes İbni Mâlik'in bu sözleri üzerine, o duâları kendisine öğretmesi için Haccâc çok yalvardı. Fakat Enes, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden öğrenmiş olduğu duâların neler olduğunu aslâ söylemedi. Daha sonraları bir ara Enes hastalanmış, ben de kendisine ziyârete gitmiştim. Bu vesîle ile, vaktiyle Haccâc'a söylemediği o duâaların neler olduğunu sordum Bana cevâben şöyle dedi:

— Rûhunun derinliklerinden gelen bir yakarışla her akşam - sabah üçer defa şöyle de:

— **Bismillâhi alâ nefsî ve dînî. Bismillâhi alâ ehlî ve mâli ve veledi. Bismillâhi alâ küllimâ â'tânî Rabbî. Allah, Allah, Allahü Rabbî. Lâ üşrikü bihî şey'en. Allah, Allah, Allâhü Rabbî. Lâ üşrikü bihî şey'en. Allâhü ekber, Allâhü ekber, Allâhü ekberu ve eazzü ve ecellü mimmâ ehâfü ve Ahzer. Allâhümme innî eûzü bike min şerri nefsî, ve min şerriküllişeytânin merîd. Ve min şerriküllicebbârin anîd. Hasbiyellâhü lâ ilâhe illâ hû. Aleyhi tevekkeltü vehüve Rabbül'arşıl'azim. Azze câruke, vecelle senâüke velâ ilâhe gayruke** — Canımı ve dînimi Allah'ın adına emânet ey-

lerim. Malımı ve çoluğumu - çocuğumu da Allah'ın adına emânet eylerim. Allah'a sığınırım, Allah'a sığınırım. Allah benim Rabbımdır. O'na hiç bir şeyi ortak tanımam. Allah'a sığınırım, Allah'a sığınırım. Allah benim Rabbımdır O'na hiç bir şeyi ortak tanımam. Allah yücelerin yücesidir, Allah yücelerin yücesidir. Allah, benim korktuklarımdan da çekindiklerimden de büyüktür, kudretlidir, yücedir. Allah'ım, ben, kendi nefsimin şerrinden de, vesvese veren her azgın şeytanın şerrinden de, inatçı her zâlimin şerrinden de ancak sana sığınırım. Allah bana kâfîdir. Ondan başka ilâh yoktur, yalnız ve ancak o vardır. Ben ancak O'na dayandım, O'na güvendim. O, büyük arşın sâhibidir de. Ey Rabbım, senin yardımın büyüktür, şânın yücedir, senden başka da ilâh yoktur...

———— o ————

MÜLÂYEMET

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe anlatır:

— Bir defasında yahudîlerden birkaç kişi, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile görüşmek için geldiler ve huzûr-u Resûlüllah'a girmek için müsâade istediler Kendilerine müsâade edildi. İçeri girince, Resûl aleyhisselâma şöyle selâm verdiler:

— Essâm aleyke — ölüm sana!...

Allah Resûlü de onların selâmına:

— Ve aleyküm...

Şeklinde mukabele etti. Yahudiler, **«Esselâmü aleyke»** diyecek yerde, **«Essâmü aleyke»** demişlerdi. Bu, **«Ölüm sana!»** demekti. Onların, Allah Resûlünü bu şekilde selâmlamaları üzerine ben de kendilerine:

— Ve aleykümüssâmü vella'netü — ölüm ve la'net sizin üzerinize olsun!...

diye mukabele ettim. Fakat Allah Resûlü, benim yahudilere bu şekilde mukabele etmemi sert buldu. Onlar çekip gittikten sonra dedi ki:

— Yâ Âişe, hiç şüphe yok ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah her işde îtidâli sever, mülâyemeti sever. Onlara karşı daha mûtedil davranmalıydın...

Ben dedim:

— Fakat, dediklerini işitmedin mi? Sana selâm verdikleri zaman. **«Esselâmü aleyke** — selâm sana!» diyecekleri yerde, **«Essâmü aleyke** — ölüm sana!» dediler...

Resûl aleyhisselâm buyurdu:

— Evet. İşittim ve ben de:

— Ve aleyküm — size de...

dedim.

Allah ondan râzî olsun, yine Hz Âişe'nin anlattığına göre, bir defa-

sında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, kendisine hitâben şöyle buyurdular:

— **Yâ Âişe, kim ki rıfk, mülâyemet ve îtidâlden nasîbini almışsa dünyânın da, âhıretin de en hayırlı metâına nâil olmuş demektir. Kim de rıfk, mülâyemet ve îtidâlden mahrum kalmışsa dünyânın da âhıretin de en hayırlı metâından mahrum kalmış demektir.**

Allah onlardan râzî olsun, Müseyyeb oğlu Saîd'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah'a îmândan sonra, aklın başı, insanları îtidâl ve mülâyemetle idâre etmek ve onları sevmektir. Danışarak iş yapan mahvolmaz. İstişâre etmeyip sırf kendi görüşü ile hareket eden de bahtiyâr olamaz. Allah'ın, mahvetmeyi murat ettiği bir kişiye yapacağı ilk şey, onun görüşünü bozması, düşüncesini yanlış istikametlere sevketmesidir. Dünyâda iyilik ehli olan, âhırette de iyilik ehlidir. Dünyâda kötülük ehli olan, âhırette de kötülük ehlidir.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Şüphesiz, şânı yüce olan Allah rıfk, mülâyemet ve îtidâl sâhibidir. Binâen'aleyh, rıfk, mülâyemet ve îtidâl ile muâmele edilmesini sever. Rıfk, mülâyemet ve îtidâl ile yapılan muâmeleye verdiği mükâfâtı, sertlikle yapılan muâmeleye vermez.**

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettikleri diğer bir hadîs ise şu meâldedir:

— **Şânı yüce olan Allah, bir hâne halkı için hayır murât ettiği zaman, onlara birbirlerine rıfk, mülâyemet ve îtidâl ile muâmele etmelerini nasîb eder. Eğer rıfk, mülâyemet ve îtidâl, yaratılmış bir varlık olarak görünmüş olsaydı, insanlar ondan daha güzel bir şey göremezlerdi. Eğer sert muâmele de yaratılmış bir varlık olarak görünmüş olsaydı, insanlar ondan daha çirkin bir şey göremezlerdi.**

Allah ondan râzî olsun, Hz. Âişe anlatır:

— Bir defasında ben bir deve üzerinde bulunuyordum. Bir ara, deve huysuzluk yapmış, ben de ona vurmağa başlamıştım. Benim ona vurduğumu gören Allah Resûlü şöyle buyurdular:

— Yâ Âişe, sana yakışan; rıfk, mülâyemet ve îtidâl ile muâmele etmektir. Zîra rıfk, mülâyemet ve îtidâl hangi harekette bulunursa onu güzelleştirir. Hangi hareket ve davranış da rıfk, mülâyemet ve îtidâlden yoksun ise o hareket ve davranış da çirkinleşir.

Allah ondan râzî olsun, müminlerin emîri Hz. Ali anlatır:

— «**İzâ câe nasrullâhi velfeth** = Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman — Nasr sûresi, âyet: 1 —» meâlindeki âyet nâzil olduktan hemen sonra, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem hastalandı. Perşembe günü hemen câmiye geldi. Bu sırada, bir bezle başını sıkıca bağlamıştı. Doğruca minbere çıkarak oturdu. Yüzü sapsarı idi Gözlerinden yaşlar akıyordu. Hemen Bilâl'i çağırdı. Şehirde dolaşarak:

— Ey ahâlî, câmiye toplanınız. Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin size yapacağı son vasıyyet ve öğüdünü dinlemek üzere geliniz!... diye tellâl bağırmasını emretti. Bilâl de hemen gitti. Resûlüllah'ın emrettiği şekilde çarşıda dolaşarak tellâl bağırdı. Onu duyan bütün ahâli, büyük - küçük herkes çarşıdaki işlerini olduğu gibi, evlerini de kapılarını bile kapatmadan öylece bırakarak hemen câmiye koştu ve orada toplandı. Hattâ, Allah Resûlünün bu son vasıyyetini dinlemek için genç kızlar bile evlerinden çıkarak câmiye geldiler Bütün ahâlî oraya akın edince câmi doldu, sonradan gelenler yer bulamaz oldu. Allah Resûlü bu sırada ahâlîye şöyle sesleniyordu:

— Geriden gelenlere yer açınız, geriden gelenlere yer açınız!...
Daha sonra Resûl aleyhisselâm, Allah için gözlerinden yaşlar akıtarak ve «**İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn** — Biz, Allah içiniz ve yine Allah'a döneceğiz!...» diyerek ayağa kalktı. Önce Allah'a hamdetti, senâlarda bulundu. Sonra, evvelâ peygamberlere, peşinden de kendi zâtına salât - selâm getirdi. Daha sonra da söze başlayarak dedi ki:

— Ben; Hâşim oğlu Abdulmuttalib oğlu Abdullah oğlu Mekkeli Muhammed'im. Benden sonra artık peygamber gelmiyecektir. Ey insanlar, haberiniz olsun ki, ben, ölüm haberimi almış bulunuyorum. Dünyâdan ayrılma zamanım yaklaştı. Rabbıma kavuşma iştiyâkım arttı Ümmetimden ayrıldığım için çok mahzûnum. Acaba benden sonra neler söyleyecekler, neler yapacaklar!... Allah'ım, sen ümmetime selâmet ver, sen ümmetime selâmet ver. Ey insanlar, vasıyyetimi iyi dinleyiniz, iyice belleyiniz ve hıfzediniz. Daha sonraları da, şu anda burada bulunanlar bulunmayanlara duyursun. Zîrâ bu, benim size olan son vasıyyetim, son öğüdümdür. Ey insanlar, Allah, size helâl kıldığını da haram kıldığını da, yapacaklarınızı da, sakınacaklarınızı da kitâbı Kur'ânda açıkça beyân etmiştir. O halde siz de O'nun helâl kıldığını helâl bilin ve helâl olarak îlân edin. Haram kıldığını da haram bilin ve haram olarak îlân edin Yine, O'nun kitâbı Kur'ândaki müteşâbihlere îmân edin. Açıkça belirtilen ahkâmı ile amel edin. Darbı mesellerinden de ibret alın...

Bunları söyleyen Allah Resûlü, bu arada başını göğe kaldırarak dedi ki:
— Ey Allah'ım, tebliğ ettim, sen şâhid ol!...

Daha sonra yine ahâliye yönelerek söze başladı ve şöyle dedi:

— Ey insanlar, kişiyi Allah'dan ve cennetten uzaklaştıran, cehenneme yaklaştıran, saptıran ve saptırtan şu hevâî arzulardan sakınınız. Ey ahâlî, size birlik, doğruluk ve istikamet gerek. Birlikten, doğruluk ve istikametten ayrılmayın. Zîrâ birlik, doğruluk ve istikamet sizi Allah'a yaklaştırır, cennete yaklaştırır, huzûr, refah ve saâdete götürür, cehennemden de uzaklaştırır...

Bunları söyleyen Allah Resûlü, başını yine göğe kaldırarak şöyle dedi:

— Allah'ım, tebliğ ettim mi?...

Daha sonra, tekrâr kendisini dinlemekte olan topluluğa yöneldi ve şunları söyledi:

— Ey insanlar, dîninize karşı kayıtsız kalmanızdan ve Allah'ın size yüklemiş olduğu mükellefiyetleri ihmâl etmenizden Allah'a sığınırım. Köle ve hizmetçilerinize kötü muâmele etmenizden Allah'a sığınırım. Onlara yediğinizden yediriniz. İçtiğinizden içiriniz. Giydiğinizden giydiriniz. Tâkatlerinin yetmiyeceği şeyleri yüklemeyiniz. Zîrâ onlar da sizin gibi et ve kandan meydana gelmiştir. Onların yaratılışı da tıpkı sizin gibidir. Haberiniz olsun ki, onlara kim haksızlık ederse kıyamet günü ben onun hasmıyım. Allah da hâkimleridir. Ey insanlar, kadınlara haksızlık etmenizden Allah'a sığınırım. Onlara, evliliğin kendilerine bahşettiği haklarını veriniz. Sakın kendilerine haksızlık etmeyiniz, zulmetmeyiniz. Sonra kıyâmet günü iyi amellerinizin eksilmesine sebep olursunuz.

Ey ahâlî, tebliğ ettim, bildirdim mi?

Ey insanlar, gerek kendi şahsınızı, gerekse çoluğunuzu - çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun. Onlara Allah'ın ve Resûlünün yolunu öğretin. Gereken terbiyeyi verin. Zîrâ çoluğunuz - çocuğunuz sizler için birer yardımcıdır, yanınızda birer emânettir...

Ey ahâlî, tebliğ ettim, duyurdum mu?

Ey insanlar, büyüklerinize, âmirlerinize itâat ediniz. Âmiriniz Habeşli bir köle dahi olsa karşı gelmeyiniz. Zîrâ şurası muhakkaktır ki, büyüklerine ve âmirlerine itâat eden bana itâat etmiş olur. Bana itâat eden de Allah'a itâat etmiş olur. Meşrû ve haklı bir sebep yokken büyüklerine ve âmirlerine karşı gelen, ısyân eden, bana karşı gelmiş, bana ısyân etmiş olur. Bana karşı gelen ve ısyân eden ise Allah'a karşı gelmiş, Allah'a ısyân etmiş olur. Tekrâr îfâde ediyorum, büyüklerinize ve âmirlerinize aslâ karşı gelmeyiniz, onlarla olan ahdinizi bozmayınız...

Ey ahâlî, tebliğ ettim, bildirdim mi?...

Ey insanlar, benim ehlibeytimi seviniz. Kur'ânı ezberleyip ahkâmı ile amel edenleri, yaşayışını Kur'ân esaslarına uyduranları seviniz. Âlimlerinizi seviniz, sayınız. Onlara buğzetmeyiniz, hased etmeyiniz. Onları kötülemeyiniz. Onları seven beni sevmiş olur. Beni seven ise Allah'ı sev-

miş demektir. Onlara buğzeden bana buğzetmiş olur Bana buğzeden ise Allah'a buğzetmiş olur...

Ey ahâlî, teblîğ ettim, bildirdim mi?

Ey insanlar, beş vakit namaza devam ediniz. Abdestleri güzel alınız. Namazlarınızın rükûlarını ve secdelerini tam yapınız. Tam bir huzûr-u kalb ile namaz kılınız.

Ey insanlar, mallarınızın ve servetlerinizin zekâtını veriniz. Şunu iyi biliniz ki, malının ve servetinin zekâtını vermeyenin namazı da yok demektir. Yine iyi biliniz ki, namazı olmayanın da ne dîni vardır, ne orucu vardır, ne haccı vardır, ne de cihâdı...

— Allah'ım, kullarına senin emrini tebliğ ettim, bildirdim mi?...

Ey insanlar, hiç şüphe yok ki, Allah, hâli - vakti yerinde olan müslümanlara haccı farz kılmıştır. Hâli - vakti yerinde olduğu ve hiç bir engel de bulunmadığı halde bu farîzayı yerine getirmeyenler diledikleri hâl üzere ölsünler. İster yahudî olarak, ister nasrânî - hıristiyan olarak, isterse mecûsî - ateşperest olarak... Ancak, halleri - vakitleri yerinde olmakla beraber bir engelle karşılaşanlar mazürdürler. Hiç bir engel bulunmadığı halde hacca gitmeyenlerin ise benim şefaatimden nasîbleri yoktur, havzımın başına da gelemezler...

Ey ahâlî, tebliğ ettim, duyurdum mu?...

Ey insanlar, hiç şüphe yok ki Allah, ne malın ne de oğulların fayda vermediği, ancak menfî temâyül ve ihtirâslardan arınmış bir kalbin faydalı olduğu bir günde, kıyâmet gününde, geniş ve büyük bir yerde sizi toplayacak!...

Ey ahâlî, tebliğ ettim, duyurdum mu?...

Ey insanlar, dilinizi koruyunuz Gözlerinizden Allah için biraz yaş akıtınız. Kalblerinizi Allah'ın huzûruna lâyık bir duruma getiriniz. Bedenlerinizi biraz sıkıntıya sokunuz. Düşmanlarınızla savaşınız. Câmilerinizi, ma'bedlerinizi îmâr ediniz. İmânlarınızı hâlisleştiriniz. Mümin kardeşlerinize nasîhatlar ediniz, doğru yolu gösteriniz. Ölmeden önce, âhıretiniz için de bir şeyler hazırlayıp gönderiniz Tenâsül uzuvlarınızı haramdan, zinâdan,... koruyunuz. Mallarınızın, servetlerinizin zekâtını veriniz, sadakasını veriniz Birbirinizi kıskanmayınız, birbirinize hased etmeyiniz. Sonra amellerinizin sevâbı zayi olur. Kiminiz kiminizi çekiştirmesin, arkasından konuşmasın. Sonra mahvolursunuz!...

Ey ahâlî, teblîğ ettim, duyurdum mu?

Ey insanlar, canınızı cehennem azâbından kurtarma yolunda çalışınız. Ancak bu dünyâda işlenen iyiliklerin faydalı olabileceği, ondan başka hiç bir şeyin fayda vermiyeceği anlarınız için, ölüm sonrası için, kıyâmet günleri için,... hayırlar işleyiniz. Günahlardan mutlaka ve kesinlikle sakınınız...

Ey insanlar, zulüm ve haksızlık etmeyiniz Zîrâ hiç şüphe yok ki Al-

lah, zulmedenlerin peşindedir. Onları yakalamak, hesaplarını görüp cezâlarını vermek için her an hazırdır. Şunu iyi biliniz ki, Allah sizin günah işleminize aslâ râzî olmaz...

Ey insanlar, sizin hanginiz iyi ve sâlih bir amel işlerse bilsin ki o, kendisinin lehinedir. Kim de kötü bir amel işlerse o da kendisinin aleyhinedir. Rabbınız kullarına aslâ zulmedici değildir...

Ey insanlar, Allah'a döndürüleceğiniz gün için takvâ sâhibi olunuz. Ogün herkese, bu dünyâda işlediklerinin karşılığı verilecektir, hiç bir kimse aslâ haksızlığa uğratılmayacaktır...

Ey insanlar, ben, Rabbıma gidiyorum. Zîrâ ölüm haberimi almış bulunuyorum. Sizı ve dîninizi Allah'a emânet ediyorum Selâm size ve bütün ümmetime, ey ashâbım!... Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketleri sizin üzerinize olsun!

Allah Resûlü, bu hıtâbesinden sonra minberden indi. Doğruca evine gitti. Ve, bir daha da dışarı çıkamadı...

Allah'ın selâmı ona, ehlibeytine, ashâbına, kendisini sevenlere ve bütün ümmetine olsun!...

———— o ————

RESÛLÜLLAHIN YOLUNDA GİTMEK

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Size, kıymetli öyle iki şey bıraktım ki, onlara yapıştığınız sürece aslâ dalâlete düşmezsiniz. Bunlardan biri Allah'ın kelâmı Kur'ândır, diğeri de benim ahlâkım, benim yolumdur.**

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer bir hadîsleri de şu meâldedir:

— **Benim ahlâkıma ve benim yoluma uygun az bir amel, benim yoluma uymayan çok bir amelden daha hayırlıdır. Benim ahlâkıma ve benim yoluma uymayan herbir hareket dalâlettir, sapıklıktır. Her dalâlet de cehennemdedir.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Mes'ûd şöyle der:

— Resûlüllahın yoluna ve ahlâkına uygun hareket ve davranışlarda iktisâd etmek, onun ahlâkına ve yoluna uygun bulunmayan husûslarda meşakkatlere girişmekten daha hayırlıdır.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin bir sözü ise şöyledir:

— Söz, ancak tatbîkat olursa değer kazanır. Gereği yapılmayan sözün hiç bir değeri yoktur. Amel de ancak niyetle değer kazanır. Niyetsiz amelin hiç bir değeri yoktur. Niyet ise ancak Resûlüllah'ın yoluna uygun olduğu takdirde mûteberdir.

Allah ondan râzî olsun, Yesâr oğlu Muakkal'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Ümmetimden iki sınıf insan vardır ki, benim şefâatime nâil olamazlar. Bunlardan biri, zâlim devlet büyükleridir. Diğeri de ehli**

sünnet velcemâat yolundan uzaklaşacak derecede dinde şiddet yolunu tutanlardır.

Ka'b oğlu Übeyy şöyle der:

— Ey müslümanlar, siz, Resûlüllah'ın yolunda gitmeli, ahlâkı ile ahlâklanmalısınız. Zîrâ hiç şüphe yok ki, Resûlüllah'ın yolunda gidip ahlâkı ile ahlâklanan ve Rabbını anarak Allah korkusu ile göz yaşları döken bir mümine aslâ cehennem ateşi dokunmaz. Şiddetli bir rüzgârla bir ağacın kurumuş yapraklarının dökülmesi gibi, Resûlüllah'ın ahlâkı ile ahlâklanıp yolunda giden ve Allah'ı andığı zaman gözlerinden yaşlar akıp vücûdu ürperen kişinin de günahları dökülür Ehli sünnet velcemâat yolunda îtidâl ile yürümek ve az amel işlemek, bu yoldan çıkıp çok ameller işlemekten daha hayırlıdır. Amelleriniz az da olsa çok da olsa onların ehli sünnet velcemâat yoluna uygun olup olmadıklarına mutlaka dikkat ediniz. Esas olan, amellerin, Allah'ın emirlerine vepeygamberlerin yoluna uygun bulunmasıdır.

Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— İsrâiloğulları yetmiş bir fırkaya ayrıldı Benim ümmetim ise yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan yetmiş bir fırka cehennemliktir. Bir fırka da cennetliktir...

Ashâb sordu:

— Yâ Resûlellah, bu fırka hangisidir?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Ehlî sünnet velcemâat topluluğu, yâni benim ahlâkımla ahlâklanıp benim gittiğim yolda gidenlerdir...

Yine peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Ahlâki yönden ümmetimin bozulduğu bir zamanda benim ahlâkımla ahlâklanıp benim gittiğim yolda giden birisine yüz şehid sevâbı vardır.**

Bir defasında İbni Mes'ûd, yanında bulunan bir topluluğa hıtâben şöyle dedi:

— Öyle musîbetli bir zaman gelir ki, onda, büyükler birden ihtiyârlar, kocalır. Küçükler de büyük yerine geçer. İnsanlar, Allah'ın ve Resûlünün yoluna uygun olmayan birtakım hareketleri âdet edinirler ve bu âdetlere o derece bağlanırlar ki, eğer onlardan biri terkedilse de yerine bir başka âdet edinilse bu yeni âdete îtirâz edilerek şöyle denir:

— Bu, kötü bir şeydir...

Böyle bir musîbet sizi sardığı zaman ne yapar, nasıl hareket edersiniz?

Bu sırada, dinleyenlerden biri sordu:

— Bu dediğin zaman hangi zamandır? Alâmetleri nelerdir? Böyle bir zamanın geldiğini biz nereden bileceğiz?

İbni Mes'ûd dedi:

— Bu zaman; güvenilir insanların azaldığı, buyruk sâhiblerinin çoğaldığı, hakîkî âlimlerin azaldığı, Kur'ân okuyucuların çoğaldığı, âhıret ameli karşılığında dünyâlık arandığı, hep dînin dışındaki ilimlerin öğrenildiği zamandır... İşte o zamanda başınızda öyle birtakım âmirler bulunur ki, eğer kendilerine itâat ederseniz sizi dalâlete düşürürler, itâat etmez de karşı gelirseniz, sizi katlederler...

Bu sırada, yine dinleyenlerden biri sordu:

— Peki, böyle bir zamana eriştiğimiz takdirde nasıl hareket etmemizi tavsiye edersiniz?

İbni Mes'ûd dedi:

— Evinizin kilimlerinden bir kilim gibi olmanızı tavsiye ederim. Aksi takdirde ateş vardır...

İbni Mesûd'un bu cevâbı üzerine adam elini dizine vurarak şöyle dedi:

— Beni katlettin, ey İbni Mes'ûd!...

Allah ondan râzî olsun, Amr İbni Asın rivâyet ettiğine göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem ashâbına bir hıtâbede bulundu ve şunları söyledi:

— **Ey insanlar, ashâbıma ikrâmlarda bulununuz. Onlara iyilikler ediniz. Onları seviniz. Zîrâ hiç şüphe yok ki, insanların en hayırlıları, aralarında peygamber olarak bulunduğum ashâbımdır. Onlar Allah'a inandılar. Benim peygamberliğimi tasdîk ettiler. Benim, Allah katından getirdiklerime îmân ettiler. Onlara uydular. Gereğini yaptılar. Ashâbımdan sonra insanların en hayırlıları, ashâbımdan hemen sonra gelen, beni görmedikleri halde bana îmân edip Allah'ın emrine tâbî olanlardır. (Tâbiîn). İnsanların bundan sonraki en hayırlıları da, Tâbiînden hemen sonra gelen ve bana îmân eden nesildir. (Tebei Tâbiîn). Daha sonraları öyle nesiller gelir ki, artık namaz kılmaz olurlar. Hevâî arzularına uyarlar. Benim emrettiklerimi terkederler, yapmazlar. Buna karşılık menettiklerimi işlerler. Dîni kendi hevâî arzularına göre tatbik ederler. Amelleri ile insanlara gösteriş yaparlar, mürâîlik yaparlar. Yemin etmeleri istenmediği halde yemîn ederler, şâhidlik etmeleri istenmediği halde şâhidlik ederler. Kendilerine bırakılan emânete hıyânet ederler, emâneti yerine iâde etmezler. Konuştukları zaman yalan söylerler. Kendileri yapmadıkları şeyi başkalarına söylerler, onların yapmalarını isterler. Kendilerinde ne ilim kalır, ne hilim, ne rıfk, ne mülâyemet, ne îtidâl. Cehâlet ve fuhuş yayılır, kol gezer. Hayâ ve güven kalkar. Yalancılık, hıyânet, anaya - babaya itâatsizlik, uzun emel, cimrilik, dün-**

yâya harîslik, hased, taşkınlık - azgınlık, her türlü kötü ahlâklılık, kötü huyluluk, komşuya kötülük,... yaygınlaşır. Akrabâ ve dostlarla akrabâlık ve dostluk bağları koparılır. Tıpkı okun yaydan fırlaması gibi, o zamanın insanları da dînden fırlayıp çıkarlar. Dînin esaslarına aslâ riâyet etmez olurlar. Kıyâmet, ancak insanların şerîrleri üzerine kopar. Ey müslümanlar, eğer cennet bahçelerinde dolaşmak ve onun nîmetlerine nâil olmak istiyorsanız, ehli sünnet velcemâat yoluna giriniz, benim yoluma giriniz benim ahlâkımla ahlâklanınız, , benim yaşayışıma uygun olarak yaşayınız. Allah'ın ahkâmına ve benim ahlâkıma, yaşayış ve âdetime uymayan hareketlerden, davranışlardan sakınınız. Zîrâ Allah'ın ahkâmına ve Resûlünün ahlâkına uymayan her âdet bid'attır. Her bid'at da dalâlettir, sapıklıktır. Yine şurası da muhakkaktır ki Allah, ümmet-i Muhammed'i dalâlet üzerinde aslâ birleştirmez Kim ki tâat elbisesinden soyunur, cemâatten ayrılır, Allah'ın emirlerini terkeder ve ahkâmına muhâlefet ederse, Rabbını kendisine darıltmış olur. Allah, bu vasıflardaki bir kuluna gazaplanır ve onu cehenneme atar...

Allah ondan râzî olsun, Sâriye oğlu Irbâd Selemî anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bize bir hıtâbede bulunmuştu. Hıtâbe öyle vecîz ve belîğ idi ve öyle güzel öğütler ihtivâ ediyordu ki, gözlerimiz yaşardı, kalblerimiz ürperdi. Bu sırada, Allah Resûlünün bu hıtâbesinin heyecanı içinde, dinleyenlerden birisi şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, bu, âdetâ vedâ va'zı gibi bir şey oldu. Bize son olarak neleri tavsiye edersiniz?

Allah Resûlü de şöyle buyurdular:

— Size, Allah'dan korkmayı, takvâ sâhibi olmayı, kötülüklerden kaçınmayı, Allah'ın mahlûkatına aslâ kötülük yapmamayı tavsıye ederim. Allah'ın emirlerini dinleyip itâat etmeyi tavsiye ederim Zîrâ benden sonra yaşayanlar çok ihtilâflar, ayrılıklar ve aykırılıklar görecekler. Allah'ın ahkâmına, benim ahlâkıma, yoluma, yaşayışıma uymayan âdetlerden, hareket ve davranışlardan, geleneklerden şiddetle sakınmanızı tavsıye ederim. Zîrâ Allah'ın ahkâmına ve benim ahlâkıma uymayan her âdet dalâlettir, sapıklıktır. Sizden kim ki böyle âdetlerin zuhûr ettiği zamanlara yetişirse benim ahlâkıma, benim âdetime sarılsın, benim yolumdan ayrılmasın. Benim yolum olan hakyoldan gidenlerin yolundan ayrılmasın. O yola azı dişleri ile tutunsun...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Kim ki helâl kazanır helâl yer, ehli sünnet velcemâat yolunda gider ve insanlar da kendisinden gelebilecek zararlardan emîn olurlarsa mutlaka cennete girer...

Denildi ki:

— **Yâ Resûlellah, insanlar arasında böylesi çoktur...**

Allah Resûlü buyurdular:

— **Evet, çoktur. Benden sonraki birkaç asırda böyleleri çok olacak, ancak daha sonraları azalacaktır.**

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd anlatır:

— Bir defasında peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte bir yerde oturmaktaydık. Bir ara Allah Resûlü, kendi oturduğu nokta başlangıç olmak üzere, bana doğru uzanan bir doğru çizgi (hat) çizdi ve sonra da onu işâret ederek şöyle dedi:

— İşte bu, Allah'ın yoludur...

Daha sonra bu çizginin sağında ve solunda da birer çizgi çizdi ve şöyle buyurdu:

— Bunlar da birer yoldur Ancak, onların herbirinde birer şeytan vardır ve insanları ona davet eder...

Bunları söyleyen Allah Resûlü, daha sonra şu âyeti okudu:

— **Şüphesiz ki emrettiğim bu yol, benim dosdoğru yolumdur. O halde o yola girin. Başka yollara düşmeyin. Sonra sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte Allah size bunları emretti. Tâ ki kötülükten sakınasınız.** (En'âm sûresi, âyet: 153).

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet edilen bir hadîs şu meâldedir:

— **Her şeyin bir âfeti vardır. Bu dînin âfeti de hevâî arzulardır.**

Allah rahmet eylesin, Şa'bî şöyle der:

— Hevâî arzulara **hevâlar** denmesinin sebebi, sâhibini cehenneme sürüklemiş olmalarıdır.

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, mücâhidin bir sözü ise şöyledir:

— Bilemiyorum, Allah'ın benim üzerimdeki hangi nîmeti daha büyük! Beni müslüman olarak yaratmış olması mı, yoksa hevâî arzulardan korumuş olması mı?...

Ebû Zer Gıffârî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki İslâm cemâatinden bir karış ayrılırsa âdetâ müslümanlık elbisesinden sıyrılmış olur.**

Veysel karanî, Hayyân oğlu Herem'e yaptığı bir nasîhatte şöyle der:

— Sakın ehli sünnet velcemâatten ayrılma Sonra, farkına varmadan dîninden ayrılmış olursun. Bu da, kıyâmet günü cehenneme girmene sebep olur...

Yardımı ve keremi ile muvaffakıyet veren yalnız Allah'dır...

———— o ————

ÂHIRET HUSUSUNDAKİ ENDİŞELER

Allah ondan râzî olsun, müminlerin emîri Hz. Ömer şöyle der:

— Amelleriniz başkalarınca tartılmadan önce siz kendinizi tartıya vurunuz. Başkalarınca hesâba çekilmeden önce siz kendinizi hesâba çekiniz. Herşeyinizle huzûr-u ilâhîye arzedileceğiniz büyük gün için kendinizi hazırlayınız. O gün, kıyâmet günüdür. O gün, bütün amellerinizle Allah'ın huzûruna çıkarılacaksınız. Öyle ki, hiç bir şeyiniz gizli kalmayacak...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Zer Gıffârî'nin peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden naklen anlattığına göre, şânı mubârek ve yüce olan Allah bir kudsî hadîste şöyle buyurur:

— **Ey kullarım, ben, zulmü kendime haram kıldım. Sizin birbirinize zulüm ve haksızlık etmenizi de haram kıldım. Binâen'aleyh, birbirinize zulmetmeyiniz. Ey kullarım, benim hidâyete erdirdiklerim müstesnâ, hepiniz dalâlettesiniz. Binâen'aleyh, benden hidâyet isteyiniz. Tâ ki size hidâyet vereyim, sizi doğru yola sevkedeyim. Ey kullarım, benim doyurduklarım müstesnâ, hepiniz açsınız. Binâen'aleyh, benden yemek isteyiniz. Tâ ki sizi doyurayım. Ey kullarım, benim giydirdiklerim müstesnâ, hepiniz çıplaksınız. Binâen'aleyh, benden kisve isteyiniz. Tâ ki sizi giydireyim. Ey kullarım, siz, gece - gündüz günahlar işlemekte, hatâlar etmektesiniz. Bense bütün günahları afvetmekteyim. O halde benden mağfiret dileyiniz. Tâ ki günahlarınızı mağfiret edeyim. Ey kullarım, eğer ilk insandan son insana kadar bütün insanlar ve bütün cinler, sizden en takvâ sâhibi birinin kalbinin takvâsı gibi takvâ yolunu tutmuş**

olsa, bu durum, benim mülkümde hiç bir şeyi artırmaz. Ey kullarım, ilk insandan son insana kadar bütün insanlar ve bütün cinler, sizin en kötü kalbli birinizin kalbinin kötülüğü gibi bir kötülükte birleşse, bu durum, benim mülkümden hiç bir şey eksiltmez. Ey kullarım, eğer ilk insandan son insana kadar bütün insanlar ve bütün cinler geniş bir arazîde toplansalar da aynı bir anda herbiri bütün isteyeceklerini istese ve ben de isteklerinin tamamını vermiş olsam, bunun benim mülkümden eksilteceği, ancak denize sokulup çıkarılan bir iğne ucunun deniz suyundan eksilteceği kadardır. Ey kullarım, amellerinizi teker teker saymaktayım. Kıyâmet günü, herbirinin karşılığını mutlaka vereceğim. Kim ki o günü hayırla karşılaşırsa Allah'a hamdetsin. Kim de hayırdan başka bir şeyle karşılaşırsa o da kendisinden başkasına kusûr bulmasın. Zîrâ dünyâda iken ne işlediyse o günü orada ancak onu bulacaktır...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî'nin rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Hastaları ziyâret ediniz. Cenâze teşyîlerine katılınız. Zîrâ bunlar size âhıreti hatırlatır.**

Anlatılır ki, bir defasında ehli hikmetten biri, bir kısım insanların bir cenâzenin peşinden acındıklarını görünce şunları söyledi:

— O ölüye acıyacağınıza kendinize acısanız sizin için daha hayırlı olur. Zîrâ o, ölmüş ve üç korkuyu atlatmıştır. Bu üç korkudan biri, ölüm meleğini görme korkusudur. Diğeri ölüm acısı korkusudur. Üçüncüsü de sû-i hâtime, yâni ölürken îmânsız gitme korkusudur.

Anlatılır ki, adamın birisi, kabristana götürülmekte olduğunu gördüğü bir cenâze için şöyle demişti:

— Kimdir o?...

O sırada orada bulunan ve bu sözü duyan Ebûdderdâ, adama şu cevâbı verdi:

— O, sensin!... Eğer bu sözüm hoşuna gitmediyse, o, ben'im... Zîrâ işte bak, şânı yüce olan Allah ne buyuruyor:

— **Muhakkak sen de öleceksin, onlar da mutlaka ölecekler...** (Zümer sûresi, âyet: 30)

Allah rahmet eylesin, anlatıldığına göre bir defasında Hasan Basrî, mezarlıkta yemek yemekte olan birini görünce şöyle dedi:

— İşte bu bir münâfık. Zîrâ ölüm gözlerinin önünde olduğu halde o, yemek yemeğe iştah bulabiliyor...

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun. Hasan Basrî'nin bir başka sözü de şöyledir:

— Şaşılır o kimselere ki, azık hazırlamaları emredilmiştir. Yola çı-

kacakları kendilerine söylenmektedir. Fakat öncekiler oturmuş, onlar da oynamaktadırlar...

Anlatıldığına göre, Hasan Basrî her ne zaman ki bir cenâze görse, sanki annesi vefât etmiş de onu gömmekten geliyormuşcasına kederlenirdi...

Allah rahmet eylesin, İbrâhîm Teymî şöyle der:

— Mümin olup da hüzünlenmiyen ve korku içinde bulunmayan birisinin, cennet ehlinden olamamasından endîşe edilir. Zîrâ ehli cennet, cennete girince şöyle derler:

— **Biz bundan evvel dünyâda, âilelerimiz içinde âkıbetimizden korkanlardık.** (Tûr sûresi, âyet: 26).

Allah ondan râzî olsun, şu sözler, ashâbdan Abdullah İbni Mes'ûd'a âittir:

— Kur'ânı ezberleyen, onun ahkâmı ile amel edip ahlâkı ile ahlâklanan kişi:

1) Bütün insanların uykuda bulunduğu bir sırada gecesinin kadrini bilmelidir

2) Bütün insanların yeyip-içmekle geçirdiği gündüzlerin kadrini bilmelidir.

3) Bütün insanlar ferah - fahur eğlenirken hüzünlenmesini bilmelidir.

4) Bütün insanlar gülüp - oynarken ağlamasını bilmelidir.

5) Bütün insanlar lüzumsuz - fuzûlî sözlerle vakıt geçirirken susmasını bilmelidir.

6) Bütün insanlar övünüp - böbürlenirken alçakgönüllü olmasını bilmelidir.

Yine aynı kişi; dâimâ halîm - selîm, sâkin ve mahzun olmalı; kuru, gâfil, bağırıp - çağıran ve sert tabîatlı birisi olmamalıdır.

Allah rahmet eylesin, İbrâhîm oğlu Şakîk şöyle der:

— Kişi için, himmet - gayret ve korkudan daha hayırlı bir arkadaş yoktur. Himmet - gayret, geçmişteki günahlarının telâfîsi için lüzumludur. Korku da ömrünün bundan sonraki kısmı için lüzumludur. Zîrâ kişi, ömrünün bundan sonraki kısmında neler olacağını da bilemez.

Allah rahmet eylesin, Hakîm der ki:

— Şu üç şeyden başka bir şeye ihtimâm gösteren veya o üç şeyden başka bir şey için kederlenen kişi hüznü de sürûru da bilmiyor demektir. Bunlardan biri, ömrünün îmânlı olarak son bulup - bulmayacağı husûsunda kederlenmek ve endîşelenmektir. Kişi, bu husûsta kederlenmeli, endîşelenmeli ve bu dünyâdan îmânlı olarak göçebilmek için her türlü gayret ve ihtimâmı göstermelidir. İkincisi, Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirip - getiremediği husûsunda kederlenip endîşelenmektir.

Kişi, bu husûsta kederlenmeli, endîşelenmeli ve Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirebilmek için her türlü ihtimâm ve gayreti göstermelidir. Üçüncüsü, hasımlarından yakasını kurtarıp - kurtaramıyacağı husûsunda kederlenip endîşelenmektir.

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Dökülen yaşlar sebebiyle ağaran ve zayıflayan bir gözü yakmasısını Allah cehenneme haram kılar. Cehennem, Allah için yaş döken gözleri aslâ yakmaz. Allah için dökülen gözyaşlarının aktığı yüzler zillet ve sıkıntı yüzü görmez. Her iyi amelin mutlaka bir sevâbı, bir karşılığı vardır. Allah için dökülen gözyaşlarının karşılığı ise cehennem alevini söndürmeleridir. Eğer bir milletin içinde, sırf Allah için ve Allah korkusundan gözyaşı döken bir tek kişi bulunursa, Allah, bu bir kulun gözyaşları yüzü suyu hürmetine o milletin bütün fertlerine merhamet eyler...**

Allah ondan râzî olsun, Ka'b Ahbâr şöyle der:

— Allah korkusu sebebiyle, gözyaşlarım yanaklarımdan akacak derecede ağlamam, ağırlığımca altını sadaka olarak dağıtmamdan bence daha iyidir. Nasıl ki gökten düşen bir yağmur damlası, yağmur olarak bir daha göğe çıkamazsa, aynen bunun gibi, Allah korkusundan ağlayan bir kimsenin gözünden akıp yere damlayan gözyaşları da harâretten buhar hâline gelerek göğe yükselir ve bir daha da geri dönmez. Dünyâda Allah korkusundan ağlayan gözlerin sâhiplerini de cehennem aslâ yakmaz.

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd'un rivâyet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah korkusu sebebiyle, gözünden, bir sinek kadar veya bir sineğin başı kadar yaş akan ve yüzüne dökülen hiç bir kimseyi cehennem ateşi yakmaz...**

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs'ın bir sözü şöyledir:

— Bir göz, ancak Allah'ın lutfu ve fazlı ile ağlar Melek, kişinin kalbini sıvazlamadıkça o, aslâ ağlayamaz.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin anlattığına göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Allah nazarında, şu iki damladan daha sevimli bir damla yoktur. Bunlardan biri, gecenin karanlığında sırf Allah aşkı ve Allah korkusu için dökülen gözyaşı damlasıdır. Diğeri de Allah yolunda mücâdelede dökülen kan damlasıdır.**

Ziyâd Numeyrî'nin naklettiğine göre, şu sözler, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın mukaddes kitablarından birinde yazılıdır. Allah buyurur:

— Benim aşkıma ve benim korkumdan ağlayan kulumu azâbımdan mutlaka halâs ederim. Benim korkumdan ağlayan kulumu cennetimde güldürürüm...

Anlatıldığına göre Ömer İbni Abdül'azîz bir gece namaz kılıyordu. Namazda Fâtihadan sonra aşağıdaki âyetleri okumuştu Bu esnâda çok hislendi. Ağlamağa başladı. Daha sonra aynı âyetleri tekrâr tekrâr hem okudu, hem de ağladı ve böylece sabahı etti. Okuduğu o âyetler şunlardı:

— **Boyunlarında boyunduruklar ve zincirler bulunduğu halde ki onlar bu vazıyette önce sıcak suyun içinde sürüklenecekler, sonra da ateşte yakılacaklardır.** (Mümin sûresi, âyet: 71, 72).

Allah ondan râzî olsun, Temîm Dârî'nin şu âyeti bir gece sabaha kadar tekrâr tekrâr okuduğu ve ağladığı rivâyet edilir:

— **Yoksa kötülükleri işleyenler, kendilerini, îmân ederek iyi amel ve hareketlerde bulunanlar gibi yapacağımızı ve dirim ve ölümlerinin bir olacağını mı sandılar? Hükmedegeldikleri bu şey ne fenâ...** (Câsiye sûresi, âyet: 21).

Yine rivâyet edildiğine göre peygamberimiz sallalâhü aleyhi ve sellem de sık sık geceleri şu âyeti sabahlara kadar tekrâr tekrâr okur ve ağlardı:

— **Eğer kendilerine azâb edersen şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer onları yarlığarsan mutlak gâlib ve yegâne hüküm ve hikmet sâhibi olan da hakîkaten sensin, sen!...** (Mâide sûresi, âyet: 118).

Anlatıldığına göre Dâvud aleyhisselâm her ne zaman bir hatâ etse de sonra bir tasla su içmiş olsa, tasın yarısı gözlerinden akan yaşlarla dolardı

Hakîm oğlu Behz anlatır:

— Bir defasında Ebû Evfâ bize imamlık yapmış, Fâtiha'dan sonra, «...**O boruya üfürülünce** — Müddessir sûresi, âyet: 8 —» âyetini okumuştu. Fakat âyetin ifâde ettiği ma'nânın dehşetinden düşüp bayılan Ebû Evfâ'nın oradan ölüsünü kaldırdık.

———— o ————

SABAHA ÇIKIŞ

Allah rahmet eylesin, Mücâhid anlatır:

— Allah kendisinden râzî olsun, bir defasında Abdullah İbni Ömer bana şunları söylemişti:

— Yâ Mücâhid, sabahleyin, akşama çıkacağından bahsetme. Akşamleyin de sabaha çıkacağından bahsetme. Ölmeden önce, ölüm sonrası için hayâtta iken alman gereken azığını al. Hastalanmadan önce, sıhhatli iken yapman gerekenleri yap, alman gereken nasîbini al. Zîrâ yarın hangi isimle anılacağını bilemezsin.

Hukemâdan birisi şöyle der:

— Sabaha çıkan bir kişinin dört şeye riâyet etmesi gerekir. Bunların birincisi, Allah'ın farz kıldığı şeyleri edâ etmektir. İkincisi, Allah'ın menettiği ve haram kıldığı şeylerden kaçınmaktır. Üçüncüsü, kendileriyle alış - verişte ve münâsebet ve muâmelede bulunduğu kişilere karşı insaflı ve âdil davranmaktır. Dördüncüsü de hasımları ile arasını düzeltmeğe çalışmaktır. Eğer kişi bu dört şeye riâyet ederse onun sâlih kişilerden, felâh bulan kişilerden olacağını umarım...

Hukemâdan birine soruldu:

— Kişi, yatağından hangi niyetle kalkar?

Hakim dedi:

— Nasıl uyuduğuna bakılmadan, nasıl kalktığından suâl edilmez Önce nasıl yattığına ve nasıl uyuduğuna bakılır. Ondan sonra da nasıl kalktığından sorulur. Gerçekten, eğer bir kimsenin nasıl yatıp uyuduğu bilinmiyorsa nasıl kalktığı da bilinmez...

Bunları söyleyen hakîm daha sonra dedi ki:

— Kişi şu dört şeyi yerine getirmeden uyumamalıdır:

1) Yeryüzünde bir tek dahi hasmı olduğu müddetçe uyumamalıdır.

Ancak o hasmına gidip helâllaştıktan sonra uyumalıdır. Zîrâ çok kerre ölüm meleği birden gelir de kişinin canını alıverir. Böyle bir durumda, hasmı ile helâllaşamadan giden kişinin, Rabbı huzûrunda ona karşı elinde bir hucceti bulunmamış olur. Binâen'aleyh, dargın bulunduğu, yahut üzerinde herhangi bir hakkı olan kişilerle en kısa zamanda helâllaşmakta mutlak bir zarûret vardır

2) Üzerinde, Allah'ın farzlarından bir farz varolduğu müddetçe uyumamalıdır. Zîrâ, eğer uykuda iken ölüm meleği geliverirse o farzı edâ edemeden gitmiş olur.

3) Geçmiş günahlarına tevbe etmeden uyumamalıdır. Zîrâ olabilir ki uykuda iken ölüm geliverir. Bu durumda, Rabbının huzûruna günahkâr olarak gitmiş olur.

4) Vasıyyetini doğru ve tam olarak yazmadan uyumamalıdır. Zîrâ eğer o gece ölürse vasıyyetsiz olarak ölmüş olur.

Denir ki:

— İnsanlar, üç ayrı sınıf hâlinde sabaha çıkarlar:

1) Mal - mülk - servet taleb ederek,

2) Günah işleme temâyülünde olarak,

3) Yola çıkma niyetini taşıyarak

Mal - mülk - servet taleb ederek sabaha çıkanlar, şânı yüce olan Allah'ın kendilerine ogün için ayırdığı nasîbden başka bir rızka nâil olamazlar, ancak Allah'ın ayırmış olduğu rızkı yiyebilirler. İsterse çok malları olsun.

Günah işleme temâyülünde olarak sabaha çıkanlar ogünü rezîl - rüsvâ olurlar.

Yola çıkma niyetini taşıyarak sabaha çıkanlara Allah hem rızık verir, hem de yola çıkmayı nasîb eder...

Hukemâdan biri der ki:

-- Sabaha çıkan bir kimseye şu iki şey lâzım gelir:

1) Emînlik,

2) Korku.

Emînlik, Allah'ın, rızkı tekeffûl ettiğine inanmaktır. Emîn kişi, rızkını Allah'ın tekeffûl ettiğine inanır.

Korku ise, Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirme husûsunda endîşe içinde bulunmaktır. Gerçekten hâlis bir mümin, Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirip - getiremediği husûsunda dâimâ bir endîşe içinde bulunur...

İşte kişi bu iki husûsu yerine getirdiği zaman şânı mubârek ve yüce olan Allah ona şu iki meziyyeti ikrâm eder Bunlar:

1) Allah'ın verdiğine kanâat etmek,

2) Allah'a ibâdet etmenin zevkine ermektir.

Allah rahmet eylesin, Haysem oğlu Rebî'ye,

— Sabaha nasıl çıktın?

diye sorulduğunda şu cevâbı verirdi:

— Zayıf günahkârlar olarak sabaha çıktık. Allah'ın bize vermiş olduğu rızıkları yiyor, ecelimizi bekliyoruz...

Allah rahmet eylesin, Mâlik İbni Dînâr'a soruldu:

— Sabaha nasıl çıkarsın?

Dedi:

— Bir evden diğer bir eve giden, fakat gideceği yerin cennet mi yoksa cehennem mi olduğunu bilmeyen kişinin sabahlaması gibi...

Aynı soruya diğer bâzı büyüklerin vermiş olduğu cevablar:

Hz. İsâ:

— Umduğuma nâil olamamış, korktuğumu da defedememiş olarak sabaha çıktım. Amelimi rehin bırakmış olarak sabahladım Hayırların tamâmı başkasının yedindedir. Benden daha fakîr biri de yoktur...

Kays oğlu Âmir:

— Ben kendimi günahlara batırmış, Allah da beni nîmetlere garketmiş olarak sabaha çıktım. Şimdi ise, ibâdetlerimin günahlarıma bir temizleyici mi, yoksa Allah'ın nîmetlerine bir şükür mü olacağını bilemiyorum...

Allah rahmet eylesin, anlatıldığına göre bir defasında İbni Sîrîn, birisine sormuştu:

— Hâlin nasıl?

Adam dedi:

— Beşyüz dirhem borcu olan, üstelik de çoluk - çocuk sâhibi olduğu gibi hiç bir şeyi de bulunmayan kişinin hâli gibi...

Adamın bu cevâbı üzerine İbni Sîrîn hemen evine gitti Bin dirhem alıp getirdi ve ona vererek şöyle dedi:

— Bunun beşyüz dirhemini borcuna ver. Diğer beşyüz dirhemi ile de çoluğuna - çocuğuna nevâle al...

Ve, bu hâdiseden sonra İbni Sîrîn, kimseye bir daha «hâlin nasıl?» diye sormadı. Çünkü hâlini sorduğu kişi, iyi bir durumda bulunmadığını söylediği takdirde hemen onun yardımına koşmak müslümanlık gereği idi. İbni Sîrîn ise, yokluk sebebiyle durumunun iyi olmadığını ifâde eden müslümanın imdâdına yetişememekten endîşe ediyordu...

Allah rahmet eylesin, İbrâhim İbni Edhem şöyle der:

— Sabaha çıkan bir kimsenin dört şeye şükretmesi gerekir. Bu maksatla şu duâları okuyabilir:

1) **Elhamdü lillâhillezî nevvere kalbî binûrilhüdâ, ve cealenî minelmüminîne ve lem yec'alnî dâllen** — Benim kalbimi hidâyet nûru ile ay-

dınlatan, beni müminler topluluğundan eyleyip sapıklardan eylemiyen Allah'a hamdolsun...

2) **Elhamdü lillâhillezî cealenî min ümmeti Muhammedin sallallâhü aleyhi ve sellem** — Beni Ümmet-i Muhammed'den eyleyen Allah'a hamdolsun...

3) **Elhamdü lillâhillezî lem yec'al rızkî biyedi gayrî** — Rızkımı başkasının elinde yaratmayan Allah'a hamdederim...

4) **Elhamdü lillâhillezî setere aleyye uyûbî** — Kusûr ve ayıblarımı örten Allah'a hamdederim...

Allah rahmet eylesin, İbrâhîm oğlu Şakîk der ki:

— Bir kimse ikiyüz sene yaşamış da olsa, şu dört şeyi bilmedikçe ona cehennemden daha lâyık bir yer olmaz. O dört şey şunlardır:

1) Allah'ı tanımak, Allah'ı bilmek.

2) Allah'a karşı yapmakla mükellef bulunduğu vazîfeleri bilmek ve yerine getirmek.

3) Kendini tanımak

4) Allah'ın da kendinin de düşmanını tanımak.

Allah'ı tanımak, her nerede ve ne halde olursa olsun ona teslîmiyettir. Zîrâ veren de, mânî olan da ancak ve yalnız Allah'dır.

Allah'a karşı mükellef bulunduğu vazîfeleri bilmek ve yerine getirmek, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın ancak kendi rızâsı için yapılan ibâdetleri kabul buyuracağını bilmek ve ibâdetlerini bu şuurla edâ etmektir.

Kendini tanımak, acziyyetini ve hakkında Allah'ın takdîr buyurduğu şeyleri defetmeğe gücünün yetmiyeceğini bilmek, yâni Allah'ın bütün takdîrâtına râzî olmaktır.

Allah'ın da kendinin de düşmanını tanımak ise şerri bilip ondan sakınmaktır...

Denir ki:

— İnsanoğlunun sabaha kavuştuğu her günde, Allah onun üzerine şu on şeyi farz kılar:

Birincisi: Kalkarken Allah'ı anmaktır. Nitekim şu âyetler bu husûsa işâret etmektedir. Allah buyurur:

— **Sen, Rabbının hükmüne râzî olarak sabret. Zîrâ muhakkak ki sen bizim gözlerimiz önündesin. Kalkacağın zaman da Rabbına hamd ile tesbîh ve tenzîh et.** (Tûr sûresi, âyet: 48).

— **Ey îmân edenler, Allah'ı çok zikredin. Onu sabah - akşam tesbîh ve tenzîh edin.** (Ahzâb sûresi, âyet: 41 - 42).

İkincisi: Avret mahallini örtmektir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa işâret eden bir âyetinde şöyle buyurur:

— **Ey âdemoğulları, her mescid huzûrunda zînetinizi alın. giyinin...** (A'râf sûresi, âyet: 31).

Zînetin en aşağı derecesi, avret mahallini örtmektir. Yâni kişi, en az avret mahallini mutlaka örtmüş olmalıdır.

Üçüncüsü: Abdestleri tam olarak ve vaktinde almaktır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa delâlet eden bir âyette şöyle buyurur:

— **Ey îmân edenler, namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın. Başınıza meshedin. Her iki topuğa kadar ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünüp olduysanız boy abdesti alın. Eğer hasta olmuşsanız, yahut yolculuk hâlindeyseniz veya içinizden biri ayak yolundan gelmişse, yahut da kadınlara dokunmuşsanız ve bu halde su da bulamamışsanız o vakit temiz bir toprakla teyemmüm edin. Niyetlenerek yüzlerinize ve ellerinize ondan sürün. Allah size bir güçlük yüklelemeyi dilemez. Fakat iyice temizlenmenizi ve üstünüzdeki nîmetinin tamamlanmasını diler. Tâ ki şükredesiniz...** (Mâide sûresi, âyet: 6)

Dördüncüsü: Namazları vaktinde ve tam olarak kılmaktır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa delâlet eden bir âyetlerinde şöyle buyururlar:

— **Artık namazı bitirdiğiniz vakıt ayakta iken, otururken ve yanlarınız üzerindeyken Allah'ı anın. Sükûn ve emniyet hâline geldiğiniz vakıt ise namazı tam olarak ve dosdoğru kılın. Çünkü namaz mü'minler üzerine vakıtleri belli bir farz olmuştur.** (Nisâ sûresi, âyet: 103)

Beşincisi: Rızık mevzuunda Allah'ın va'dine güvenmek, Allah'ın va'dinden emîn olmaktır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa delâlet eden bir âyetinde şöyle buyurur:

— **Yerde yürüyen canlıların hiçbiri hâriç olmamak üzere hepsinin rızıkları Allah'ın üzerinedir. Onların duracak yerlerini de, emânet edilen yerlerini de o bilir. Bunların hepsi ve bütün halleri o apaçık kitabdadır.** (Hûd sûresi, âyet: 6).

Altıncısı: Allah'ın rızık taksîmine râzî olmak ve kanâat etmektir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsu dile getiren bir âyetinde şöyle buyurur:

— **Rabbının rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünyâ hayâtında kendilerinin maîşetlerini de aralarında onlar değil biz taksîm ettik. Kimini derece derece kiminin üzerine çıkardık ki bir kısmı diğer bir kısmını iş adamı edinsin. Rabbının rahmeti onların toplayageldiklerinden daha hayırlıdır.** (Zuhruf sûresi, âyet: 32).

Yedincisi: Allah'a tevekkül etmektir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsu dile getiren bir âyetinde şöyle buyurur:

— **Ölmek şânından olmayan o bâkî Allah'a güvenip dayan. Ona hamd ile tesbîh ve tenzîh et. Onun, kullarının günahlarından hakkıyle haberdar olmuş bulunması kâfidir.** (Fürkan sûresi, âyet: 58).

Sekizincisi: Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın emirlerine ve hükmüne sabır, tahammül ve rızâ göstermektir Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa delâlet eden âyetlerinde şöyle buyurur:

— **Sen, Rabbının hükmüne râzı olarak sabret. Çünkü hiç şüphe yok ki sen bizim gözlerimiz önündesin. Kalkacağın zaman da Rabbına hamd ile tesbîh ve tenzîh et.** (Tûr sûresi, âyet: 48).

— **Ey îmân edenler, sabır edin sebât gösterin. Düşmanlarınızla sabır yarışı edin. Onlara galebe çalın. Sınırlarda nöbet bekleyin. Vatanınızı çiğnetmeyin. Allah'dan korkun. Bu sâyede felâh bulacağınızı umabilirsiniz.** (Âl-i imrân sûresi, âyet: 200).

Dokuzuncusu : Şânı yüce olan Allah'ın nimetlerine şükretmektir Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsa delâlet eden âyetinde şöyle buyurur:

— **Artık Allah'ın sizi rızıklandırdığı şeylerden helâl ve temiz olarak yeyin. Allah'ın nîmetine şükredin, eğer O'na kulluk edecekseniz...** (Nahl sûresi, âyet: 114).

Nîmetin başı, vücut sağlığı ve beden sıhhatidir. Ancak en büyük nîmet de İslâmiyettir, müslümanlıktır. Allahın nîmetleri sayısız denecek derecede çoktur Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsu açıkca belirten bir âyetinde şöyle buyurur:

— **O, size, istediğiniz şeylerin hepsinden verdi. Eğer Allah'ın bunca nîmetini teker teker saymak isterseniz bu imkânsızdır, siz onları hülâsaten bile sayamazsınız. Hakîkaten şu insan, çok zulümkârdır, çok nankördür.** (İbrâhim sûresi, âyet: 34)

Onuncusu: Helâl kazanıp helâl yemektir. Nitekim bu husûsu dile getiren bir âyetinde şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **...Size rızık olarak verdiklerimizin en temizlerinden, en güzellerinden yeyin.** (A'râf sûresi, âyet: 160).

En güzellerinden ve en temizlerinden yeyin demek, helâllerinden yeyin demektir.

———— o ————

Allah ondan râzî olsun, Ebû Rebâh oğlu Atâ anlatır:

— Bir defasında biz, İbni Ömer ve İbni Umeyr ile birlikte Hz. Âişe'nin yanına gitmiştik. Yanına vardığımızda kendisini selâmladık Bizim selâmımızı aldıktan sonra hemen söze başladı ve, İbni Ömer ile İbni Umeyr'i kasdederek:

— Bunlar kim?

diye sordu. Ben:

— İbni Ömer ve İbni Umeyr...

cevâbını verince dedi ki:

— Merhabâ ey İbni Umeyr! Niçin ziyâretimize gelmiyorsun?

İbni Umeyr, Hz. Âişe'nin bu sözüne, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsi ile cevab verdi:

— **Aralıklı ziyâret et ki sevgice bol olsun!**

İbni Umeyr'in bu cevâbından sonra da İbni Ömer söze başladı ve şöyle dedi:

— Yâ Âişe, şimdi bize böyle şeyler sormayı bırak da, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin, insana hayranlık veren hareket ve davranışlarından bahset!...

İbni Ömer'in bu isteği üzerine konuşmağa başlayan Hz. Âişe şunları söyledi:

— Onun hangi hareket ve davranışı fevkal'âde ve insana hayranlık verici değildi ki!... Bir defasında, benim nöbetim gecesi bana gelmişti. Yatma zamanı olunca berâberce yattık. Öyle ki, teni tenime değmişti. Birden dedi ki:

— Yâ Âişe, Rabbıma ibâdet etmem için bana izin verir misin?

Ben dedim:

— Ey Allah'ın Resûlü, neye saklayayım, senin yanında bulunmaktan büyük zevk alıyorum Benim yatağımda olman hoşuma gidiyor. Ancak, Rabbına ibâdet husûsundaki arzularını da seviyorum. Sana müsâade. Rabbına ibâdet için kalkabilirsin...

Benim bu sözlerim üzerine hemen kalktı. Kırbayı alarak abdest aldı Sonra durdu. Ağlamaya başladı. O derece ağladı ki, gözyaşları bağrına damladı. Sonra sağ yanına yaslandı Sağ elini de sağ yanağının altına koydu. Öylece ağlamağa devam ediyordu. Öyle ki, gözyaşları bağrına damlıyor, oradan da yere akıyordu. Uzun bir müddet bu şekilde geçti. Sonra Bilâl Habeşî geldi. O, sabah ezânını okumuş ve câmiden geliyordu. Allah Resûlünü ağlar görünce hemen sordu:

— Yâ Resûlellah, niçin ağlıyorsunuz? Halbuki Allah sizin gelmiş - geçmiş bütün kusûr ve hatâlarınızı bağışlamıştır...

Resûl aleyhisselâm, Bilâl'in bu sözlerine şu karşılığı verdi:

— Yâ Bilâl, Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? Hem niçin ağlamıyayım ki, bu gece bana şu âyetler nâzil oldu:

— **Hiç şüphe yok ki göklerle yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelişinde ve uzayıp kısalmasında, temiz akıl sâhibleri için elbet ibret verici deliller vardır. Onlar öyle insanlardır ki ayakta iken, otururken, yanları üstünde yatarken hep Allah'ı hatırlayıp anarlar, göklerle yerin yaratılışı hakkında inceden inceye düşünürler. Ve, derler ki:**

— **Ey Rabbımız, sen bunları boşuna yaratmadın. Sen, bundan münezzehsin. Bizi ateşin azâbından koru.** (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 190 - 191).

Allah Resûlü, bu âyetleri okuduktan sonra da şöyle buyurdu:

— **Bu âyetleri okuyup üzerinde düşünmeyen ve ibret almayanlara ne yazık!...**

Denir ki:

—Eğer bir kimse gökteki yıldızlara nazar ederek onların hârikul'âdeliği ve Allah'ın kudreti hakkında düşünür ve bu esnâda da:

— **Yâ Rabbi, sen bunları boş yere yaratmadın. Sen bundan münezzeh ve berisin. Bizi ateşin azâbından koru!...**

meâlindeki âyeti okursa, gökteki yıldızlar adedince kendisine sevâb yazılır

Allah rahmet eylesin, Kays oğlu Âmir şöyle der:

— Âhırette en çok feraha kavuşanlar, dünyâda en uzun ve en çok hüzün duyanlardır. Âhırette en çok gülenler, dünyâda en çok ağlayanlardır. Kıyâmet gününün en hâlis îmân sâhipleri, dünyâda en çok tefekkür edenlerdir...

— İnsanlardan öyleleri vardır ki, hayra anahtardır, şerre de kilittir. Bunun için onlara ecir vardır. Yine öyleleri de vardır ki, şerre anahtardır, hayra da kilittir Bunun için onlara da büyük günah vardır. Hayra anahtar olup şerre de kilit olanlara ne mutlu! Bence, bir sâatlik bir tefekkür, bütün bir geceyi ibâdetle ihyâ etmekten daha hayırlıdır...

Ebûdderdâ'nın bu sözleri, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden hadîs olarak da rivâyet edilmiştir.

Allah ondan râzî olsun, Müre oğlu Amr'ın anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, tefekkür etmekte olan bir topluluğa rasgeldi ve kendilerine hitâben şöyle buyurdu:

— Yaratan hakkında düşünmeyiniz, yaratılanlar (mahlûkat) hakkında düşününüz!...

Urve oğlu Hişâm'ın, babasından naklen anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir topluluğa şunları söyledi:

— **Şeytan, bâzen sizden birine gelerek şöyle vesvese verir:**

— **Gökleri kim yarattı?**

Şüphesiz o da der ki:

— **Allah yarattı...**

Şeytan, bu sefer şöyle vesvese verir:

— **Yeri kim yarattı?**

Muhakkak ki o mümin de yine aynı cevâbı verir:

— **Allah yarattı**

İşte bunun üzerine şeytan bu sefer de şöyle vesvese verir:

— **Peki, ya Allah'ı kim yarattı?**

Hatırınızda olsun ki, sizden biri böyle bir vesveseye maruz kalırsa şöyle desin:

— **Ben, Allah'a ve Resûlüne îmân ettim!...**

Tefekkür mevzuunda peygamberimiz salallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şöyledir:

— **Bir sâatlik bir tefekkür, bir senelik ibâdetten daha fazîletlidir...**

Tefekkürün fazîletine nâil olmak isteyen, beş şey husûsunda tefekkürde bulunmalıdır. Bu beş şey şunlardır:

1) Allah'ın varlığına ve birliğine delâlet eden alâmetler, âyetler, deliller,... üzerinde düşünmek,

2) Allah'ın nîmetleri üzerinde düşünmek,

3) Allah'ın, iyiliklere vereceği sevablar üzerinde düşünmek,

4) Allah'ın, kötülüklere ve günahlara vereceği cezâlar ve azâblar üzerinde düşünmek,

5) Allah'ın, insanoğluna olan ihsânı üzerinde düşünmek.

Allah'ın varlığına ve birliğine delâlet eden alâmetler, âyetler ve delîller üzerinde düşünmek, şânı yüce olan Allah'ın yarattığı şeyler üzerinde O'nun kudretine bakmak ve o kudreti görmektir. Meselâ Allah; gökleri, yeri,... yaratmıştır. Güneşi doğudan doğdurmakta, batıdan batırmaktadır Gece ile gündüzü birbiri peşi sıra getirmektedir. Yine Allah, fevkalâde acayip bir varlık olan insanı yaratmıştır İşte insanoğlu, bütün bunları görmeli, üzerinde düşünmeli ve böylece Allah'ın kudretini müşâhede etmelidir. Esâsen Kur'ânın bir çok âyetleri de insanoğlunu bu husûslarda düşünmeğe da'vet etmektedir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Küre-i arzda, tam ve kâmil bilgi sâhibleri için, Allah'ın kudretine delâlet eden nice deliller - alâmetler vardır. Aynı alâmetler bizzât kendinizde de var. Bunları görmüyor musunuz?** (Zâriyât sûresi, âyet: 20, 21).

Kişi, Allah'ın varlığına, birliğine, kudretinin azametine,... delâlet eden alâmet ve deliller üzerinde düşündüğü zaman Allah'ı tanıma husûsundaki bilgisi hem kuvvetlenir, hem de artar.

Allah'ın nîmetleri üzerinde düşünmek O'nun kişiye olan nîmetlerini her çeşidi ile görebilmek, bunun farkına varabilmektir. Allah'ın nîmetleri pek çok ve çeşitlidir. Bunlardan kimisi zâhirîdir, yâni gözle görülebilirler. Kimisi de bâtınîdir, yâni gözle görülemezler. Ancak, insan onların varlığı hâlinde varlığını, yokluğu hâlinde de yokluğunu hissedebilir. Meselâ eller birer nîmettir. Bunların sâhib oldukları kuvvet de birer nîmettir. Ancak, biz, ellerimizin varlığını gözümüzle görebiliriz Onların sâhib oldukları kuvvetleri ise gözlerimizle göremeyiz. Sâdece, varlığı hâlinde varlığını, yokluğu hâlinde de yokluğunu hissederiz. Şu halde ellerimizin bizzât kendisi birer nîmet olduğu gibi, sâhib bulundukları kuvvet de birer nîmettir. Çünkü bu kuvvet, bizim işimize yaramaktadır.

Yüzümüz, Allah'ın bize bahşetmiş olduğu bir nîmetidir. Bunun güzel oluşu da bir başka nîmettir. Zîrâ güzel yüz ile, güzel olmayan yüz arasında fark vardır Demek ki yüzün güzel oluşu da bir nîmettir.

Ağzımız, Allah'ın bize bahşetmiş olduğu bir nîmetidir. Ağzımızın, yediğimiz yemeklerin tadını, lezzetini,... duyar olması da bir başka nîmettir. Zîrâ yemeklerin tadını duyamamak bir eksikliktir. Demek ki tad duyma da bir nîmettir.

Ayaklarımız, Allah'ın bize bahşetmiş olduğu bir nîmetidir. Onlarla yürüyebilmek ise bir başka nîmettir. Zîrâ yürüyememek bir kusûr olduğu gibi, nice kişiler de ayakları bulunduğu halde çeşitli sebeplerle yürüyememektedirler. Demek ki yürüyebilmek de bir nîmettir Hem ayakları bulunan hem de onlarla yürüyebilen birisinin sâhib olduğu nîmetle,

ayakları bulunan fakat onlarla yürüyemiyen birisinin sâhib olduğu nîmet aynı değildir.

Bedenimizdeki kemikler, damarlar,... Allah'ın bize bahşetmiş olduğu birer nîmetidir. Bunların sıhhatli olup âhenk içinde çalışmaları da bir başka nîmetidir. Zîrâ nice kişiler vardır ki, kemiklerinin, damarlarının,... sıhhatsizliği yüzünden huzûrsuzdurlar. Demek ki, kemiklerin, damarların sıhhatli oluşları ve bir âhenk içinde çalışmaları da birer nîmettir.

Bütün bunlardan başka, Allah'ın kullarına olan bir başka nîmeti de, onlardan musîbetleri defetmesidir. Gerçekten, kişinin musîbetlerden mahfuz kalması yâni musîbet ve belâlardan kurtulmuş bulunması da, Allah'ın, kullarına olan nîmetlerinin başta gelenlerindendir Fakat her nedense bu husûs, çok kerre kulların aklından uzak kalır...

Sözün kısası, Allah'ın kullarına olan nîmetleri sayılamıyacak kadar çok ve çeşitlidir Nitekim bu husûs, bir âyette açıkça ifâde edilir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **O, size, istediklerinizin hepsinden verdi. Eğer Allah'ın bunca nîmetlerini teker teker saymak isterseniz, imkânı yok, siz onları hülâsa olarak bile sayamazsanız. Gerçek şu ki, insanoğlu çok zulümkârdır, çok nankördür.** (İbrâhim sûresi, âyet: 34).

Netîce olarak şunu söyleyebiliriz:

— Allah'ın nîmetleri üzerinde düşünen kişinin, Rabbına olan sevgisi artar...

İyiliklere Allah'ın vereceği sevablar üzerinde düşünmek, Allah'ın, evliyâ kulları için cennette hazırladığı izzet-ikrâmları düşünmektir. Gerçekten, şânı mubârek ve yüce olan Allah, kendi dostları için âhırette de büyük nîmetler, ikrâmlar,... hazırlamıştır İşte bu nîmetleri düşünmek, Allah dostu olma ve Allah yolunda bulunma husûsunda kişiye aşk verir, şevk verir, gayret verir. Allah dostu olmağa ve Allah yolunda bulunmağa aşk, şevk ve gayret duymak ise nîmetlerin ve saâdetlerin en büyüklerindendir.

Allahın, kötülüklere ve günahlara vereceği cezâlar ve azâblar üzerinde düşünmek, O'nun, günahkârlar için cehennemde hazırladığı azâbları düşünmektir. Gerçekten, günahkârlar için orada perîşanlık, azâb ve çeşitli şiddetli cezâlar vardır. İşte bunları düşünmek, kişiyi günah işlemekten alıkor. Zîrâ onları düşünen kişiye mutlaka bir korku ve ürperti gelir. Bu da onun günah işlemesine mânî olur.

Allah'ın ihsânını düşünen kişi ise bilhâssa şu husûslar üzerinde durmalıdır:

1) Günahlarının örtülü kalması, Allah'ın onları fâş etmemesi,

2) Günahı işlediği anda hemen cezâsının verilmemesi, tevbe etmesi için kendisine mühlet tanınması.

Allah'ın emirlerini yapmayan, yasaklarından da sakınmayan kişi, bu hareketiyle kendi kendisine ne derece kötülük ettiğini de düşünmelidir. İşte bunlar üzerinde düşünen birisi, Allah'dan daha çok hayâ eder, daha çok eziklik ve utanç duyar. Bu hayâ da onu Allah yoluna girmeğe ve Allah dostu olmağa sevkeder. Bu beş husûsta tefekkür eden kimse, haklarında peygamberimizin şöyle buyurduğu kişiler topluluğundan olur:

— **Bir sâatlik bir tefekkür, bir senelik ibâdetten daha hayırlıdır.**

İşte kişinin ilk olarak tefekkür etmesi gereken husûslar bu beş şeydir. Bunlar üzerinde düşünmeyen ve başka şeylerde tefekkkür etmekle meşgul olan birisi boş yere tefekkür etmiş olur.

Hukemâdan biri şöyle der:

— Üç şey üzerinde düşünmeyiniz:

1) Fakîrlik üzerinde düşünmeyiniz. Zîrâ böyle bir düşünce, kederinizi artırır, tasanızı çoğaltır, hırsınızı artırır.

2) Size yapılan haksızlık ve zulüm üzerinde düşünmeyiniz. Zîrâ böyle bir düşünce, öfkenizi artırır, kininizi artırır ,gayzınızın devam etmesine sebep olur.

3) Uzun ömürlü olmayı ve dünyâda fazla yaşamayı düşünmeyiniz. Zîrâ böyle bir düşünce, mal - mülk - servet toplamayı sevmenize, ömrünüzü boşa geçirmenize ve güzel amelleri ihmâl etmenize sebep olur.

Denir ki:

— İleri derecede takvânın esâsı, kişinin, kendine lüzumlu olmayan şeyleri düşünmemeyi îtiyât edinmesidir. Bunun için, kişinin zihnine her ne zaman lüzumsuz şeyler gelirse hemen düşüncesini ondan ayırıp lüzumlu şeylere teksîf etmesi gerekir. Bu ise, cıhâdın en zor, en fazîletli ve en meşgul edici olanıdır. Namazın hâricindeki düşüncelerde bunu tatbîk edemiyenler, kuvvetli bir ihtimâlle, namazda da zihinlerinin başka şeylerle iştigal etmesine engel olamazlar. Bunun için, insan, namazın hâricindeki zihnî düşüncelerde, fuzulî şeyler düşünmekten kendisini alıkoymağa alışmalıdır. Tâ ki namazda da, namazla alâkalı olmayan düşüncelerden zihnini koruyup kurtarabilsin.

Yine ehl-i hikmetten biri şöyle der:

— İbâdetin tamâmı, niyetin doğru oluşuna bağlıdır. Amellerin tam mûteber oluşu da tevâzûya bağlıdır. Bu ikisinin tam oluşu ise dünyâda zühd sâhibi olmakla mümkündür. Bütün bunlar da, âhıret husûsundaki hüzün ve kedere bağlıdır. Âhıret husûsunda hüzün ve keder de devamlı olarak kalben ölümü hatırlamak ve günahları düşünmekle mümkün olur.

Denir ki:

— On şey vardır ki Tanrı erenlerinin ahlâkı cümlesindendir. Bunlar:

1) Kalbin her türlü fitne - fesâddan sâlim olması,

2) Cömertlik,

3) Doğruluk,
4) Tevâzû,
5) Sıkıntılara sabır,
6) Tenhâlarda ağlamak,
7) İnsanlara nâsihatler etmek, onlara dâimâ hakkı göstermek,
8) Müminlere karşı merhametli olmak,
9) Ölüm sonrasını düşünmek,
10) Eşyâdan ve hâdiselerden ibret almaktır.

Allah rahmet eylesin, Şamlı Mekhûl der ki:

— Her müslüman, akşamleyin yatağına girince o gününü nasıl geçirdiğini ,neler yaptığını, hayırlar mı işlediğini yoksa günahlar mı işlediğini düşünmelidir. Eğer o günü hayırlar işlemişse bunun için Allah'a hamdü senâlarda bulunmalı, günâhlar işlemişse bunun için de Allah'dan mağfiret dilemeli, tevbe-istiğfâr etmeli ve bir daha günah işlememeğe azmeylemelidir. Eğer kişi her akşam bu şekilde hareket etmezse, o takdirde tıpkı birtakım hesapsız - kitabsız harcamalarda bulunan ve sonunda da hiç farkında olmadan iflâs eden kişinin durumuna düşer.

Hukemâdan biri der ki:

— Hikmet dört şeyden meydana gelir. Bunlardan birincisi, dünyevî meşgalelerden sıyrılmış bir bedene sâhib olmaktır. İkincisi hep yemekle dolu olmayan bir mîdeye sâhib olmaktır Üçüncüsü, dünyâ metâına tamah etmeyen bir ele sâhib olmaktır. Dördüncüsü de hayâtının âkıbeti hakkında düşünmektir. Zirâ kişi âkıbetinin ne olacağını ve nereye varacağını bilemez. Yine kişi amellerinin Allah katında makbul sayılıp sayılmayacağını da bilemez. Çünkü hiç şüphe yok ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah ancak temiz ve pâk amelleri kabul buyurur.

Allah rahmet eylesin, Mîdânoğlu Hâlid anlatır:

— Bir defasında ashâbdan Muâz'a dedim ki:

— Yâ Muâz, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden işitip ezberlediğin, o gündenberi de hiç unutmayıp her gün hatırladığın bir hadîs varsa bana anlatır mısın?

Allah kendisinden râzî olsun, benîm bu isteğim üzerine Muâz İbni Cebel şiddetle ağlamaya başladı. Öyle ki, ben, kendi kendime:

— Gâlibâ Muâz İbni Cebel'in ağlaması kesilmeyecek...

demiştim. Fakat biraz sonra ağlaması durdu Sonra dedi ki:

— Bir defasında Allah Resûlü bir bineğe binmiş, aynı bineğin arkasına beni de bindirmişti. Bir ara ben kendisine dedim ki.

— Anam - babam sana fedâ olsun yâ Resûlellâh, bana bir hâdis söyler misin?

Benim bu isteğim üzerine Allah Resûlü, gözlerini biraz göğe dikti ve Allah'a hamdederek dedi ki:

— Mahlûkatı hakkında en sevdiği şekilde hüküm veren Allah'a hamdolsun!...

Bundan sonra bana hıtâb etti :

— Yâ Muâz!...

Ben kendisine cevâb verdim :

— Ey Allah'ın Resûlü, ey rahmet Nebîsi, ey hayrın önderi, buyur!...

Dedi :

— Yâ Muâz, sana öyle bir hadîs haber vereceğim ki, hiç bir peygamber, ümmetine onu haber vermemiştir. Eğer onu hatırında tutarsan sana faydası dokunur. Sâdece dinler fakat hatırında tutmazsan yarın kıyâmet günü Allahın katında huccetin kalmaz.

Daha sonra, konuşmağa devam eden Allah Resûlü, sözünü ettiği hadîsi şöylece anlattı :

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, daha göklerle yeri yaratmadan önce yedi melek yarattı. Onların herbirini bir göğe tahsis etti. Yine, onların herbirini bir gök kapısına bekçi yaptı. Hafaza melekleri sabahtan başlayarak tâ akşama kadar kulun amellerini yazarlar. Akşam olunca da onları alarak göklere çıkarırlar. Kulun bu ameller topluluğunun öyle bir zıyâsı vardır ki, tıpkı güneş zıyâsına benzer. Melekler onu alırlar, birinci kat göğe çıkarırlar. Bu esnâda da onu överler, tezkiye ederler, çok göstermeğe gayret ederler. Fakat birinci kat semânın bekçisi onlara der ki:

— Durun. Buradan öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götürün. Ve sâhibinin suratına çarpın! Kendisine de deyin ki :

— Allah seni bağışlamadı...

Bekçi melek, daha sonra sözlerine devamla der ki :

— Ben, gıybet işlerine bakmakla vazîfeliyim. Bu amelin sâhibi, diğer müslümanlar hakkında çok gîybet eder. Binâen'aleyh, onun ameli benden öteye geçemez...

Ve, bunun üzerine hafaza melekleri o ameli alarak geri dönerler ve sâhibine iâde ederler.

Sonra hafaza melekleri bir başka kulun amellerini alarak ikinci kat semâya çıkarlar. Bu amel nûrludur, kendisinden ışık saçılır. Melekler onu alarak ikinci kat semânın bekçisi olan meleğin huzûruna varırlar. Fakat o, kendilerine hıtâben der ki :

— Durun. Buradan öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götürün ve sâhibinin suratına çarpın. Kendisine de deyin ki:

— Allah seni bağışlamadı...

Bekçi melek, daha sonra sözlerine devamla der ki :

O, bu amelleri, dünyâ metâı elde etmek için işledi. Ben, dünyevî menfaatlere nâil olmak için işlenen amellere bakmakla vazîfeliyim.

Binâen'aleyh, onun ameli benden öteye geçemez...

Ve, hafaza melekleri ameli alarak geri dönerler ve sâhibine iâde ederler. Yine hafaza melekleri, bir diğer kişinin, namazlardan, sadakalardan,... müteşekkil bir çok amellerini alarak üçüncü kat göğe çıkarlar. Bu ameller o derece çoktur ki, melekler bile bu çokluğa hayret ederler. Ancak, üçüncü kat semânın kapısına vardıkları zaman bekçi melek kendilerine şöyle der :

— Durun. Buradan öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götürün ve sâhibinin suratına çarpın. Kendisine de deyin ki:

— Allah seni bağışlamadı...

Bekçi melek, daha sonra sözlerine devamla der ki :

— Ben, kibir işlerine bakmakla vazifeliyim. Bu amelin sâhibi, işlemiş olduğu güzel amellere mağrur olarak diğer insanlara karşı kibirlenmektedir.'Rabbım ise, kibirlilerin amellerini buradan geçirmememi bana emretmiştir. Binâen'aleyh, onun ameli buradan daha öteye geçemez...

Ve, hafaza melekleri o ameli alarak geri dönerler ve sâhibine iâde ederler. Bu sefer hafaza melekleri, bir kulun, oruçlardan ve tesbihlerden ibâret olan ve gökteki yıldızlar gibi parlayan amellerini alarak dördüncü kat göğe çıkarırlar. Fakat oradaki bekçi melek kendilerine der ki:

— Durun. Buradan öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götürün ve sâhibinin suratına çarpın. Kendisine de deyin ki :

— Allah seni bağışlamadı...

Sözlerine devam eden bekçi melek daha sonra der ki :

— Ben, kendini beğenmişlerin ameline bakmakla vazifeliyim. Amellerine ucüb karıştıranların ibâdetlerini buradan geçirmememi Rabbım bana emretti. Kim bir amel işler de buna ucüb karıştırır yâni kendini beğenmişlik yaparsa ben onun o amelini buradan geçirmem. Binâen'aleyh, içine ucüb karışmış bu amel de buradan öteye geçemez. Bundan başka, içine ucüb karıştırılan bir amelle o kişinin yüzüne vurulur. Ayrıca, o amel, sâhibine üç gün müddetle lânet eder...

Bunun üzerine, hafaza melekleri o ameli alarak geri dönerler ve sâhibine iâde ederler.

Daha sonra hafaza melekleri, yanlarında diğer bâzı melekler de olduğu halde bir başka kulun amellerini alarak beşinci kat semâya götürürler. Bu ameller, cihâd ve her çeşit namazlardan ibârettir ve âdetâ bir gelin tâzeliğinde ve süslülüğündedir. Fakat beşinci kat semânın bekçisi onları görünce şöyle der :

— Durun. Buradan daha öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götü-

rün ve sâhibinin suratına çarpın. Boynuna asın. Kendisine de deyin ki :

— Allah seni bağışlamadı...

Bunları söyleyen melek, daha sonra sözlerine devamla der ki :

— Ben, hased işlerine bakmakla vazîfeliyim. Bu amelin sâhibi, ilim öğrenip Allah için güzel ameller işleyenlere hased ederdi, onları kıskanırdı, çekemezdi, çekiştirirdi. Rabbım bana, hased eden, başkalarını kıskanan kişilerin amellerini buradan geçirmememi emretti. Binâen'aleyh, bu ameller buradan daha öteye geçemez...

Bunun üzerine hafaza melekleri o amelleri geri götürürler ve sâhibinin boynuna takarlar. Dünyâda yaşadığı müddetçe kendisine de lânet ederler.

Yine hafaza melekleri, bir kulun güzel amellerini alırlar. Altıncı kat göğe çıkarırlar. Bunlar, tertemiz alınmış abdestlerden, hem geceleri hem de gündüzleri kılınmış namazlardan ibârettir. Fakat onlarla birlikte altıncı kat göğün bekçisi olan meleğin huzûruna vardıkları zaman o, kendilerine hitâben der ki:

— Durun. Buradan daha öteye geçmeyin. Bu ameli hemen geri götürün ve sâhibinin suratına çarpın. Kendisine de deyin ki :

— Allah seni bağışlamadı...

Sözlerine devam eden melek daha sonra der ki :

— Ben, rahmet meleğiyim. Merhamet işlerine bakarım. Bu amelin sahibi merhamet nedir aslâ bilmez. Öyle ki, Allah'ın kullarından biri bir günah işlemiş olsa veya bir zarara uğrasa bundan zevk duyar, buna sevinir. Rabbım bana, merhametsizlerin amelini buradan öteye geçirmememi emretti. Bu amelin sâhibi de merhametsizin biridir. Binâen'aleyh, onun bu amelleri buradan öteye aslâ geçemez.

Sonra, hafaza melekleri yine bir başka kulun amelini alırlar, yedinci kat göğe çıkarırlar. Bunlar, sadaka, ictihâd, ileri derecede takvâ gibi amellerden müteşekkildir. Şimşek gibi parlarlar. Ancak, hafaza melekleri onları alıp yedinci kat göğün bekçisi olan meleğin yanına vardıklarında o, kendilerine şöyle der :

— Durun. Buradan daha öteye geçmeyin. O ameli hemen geri götürün ve sâhibinin suratına çarpın. Kalbini de mühürleyin. Kendisine deyin ki:

— Allah seni bağışlamadı...

Bunları söyleyen melek, daha sonra sözlerine devamla der ki:

— Ben, hicâb meleğiyim. Allah için yapılmayan her amelin Allah'a ulaşmasına mâni olurum. Bu amellerin sâhibi onları Allah rızâsı için işlemedi. Bil'akis insanlara gösteriş yapmak, ün ve şöhret sâhibi olmak, meclislerde ve şehirlerde adının anılmasını sağla-

mak için işledi. Rabbım ise, kendi rızâsı için işlenmiyen amelleri buradan aslâ geçirmememi bana emretti. Binâen'aleyh, onun bu amelleri buradan öteye aslâ geçemez. Bunun üzerine, hafaza melekleri ameli alarak geri dönerler ve sâhibine iâde ederler. Daha sonra hafaza melekleri, yine bir kulun amellerini alırlar. Bunlar; güzel ahlâk, çokca zikir, fuzûlî şeyler konuşmamak,... gibi amellerdir. Onları götürürken bütün göklerin melekleri kendilerini teşyî ederler, tâ Arş'ın altına kadar uğurlarlar. Oraya varınca da o ameller ve sâhibi hakkında şehâdette bulunurlar. Ancak, şânı mubârek ve yüce olan Allah, hafaza meleklerine hıtâben der ki:

— Siz, benim kulumun amellerini yazıp muhâfaza etmekle vazîfelisiniz. Bu vazîfenizi yerine getirdiniz. Kullarımın amellerini görünüşe göre yazıp zaptedersiniz. Esas içyüzüne ise aslâ vâkıf olamazsınız. Ben ise kulumun içyüzünü ve rûhunu bilirim. Bu amellerin sâhibi, onları benim rızam için yapmadı. Diğer insanlara mürâîlik etmek, gösterişte bulunmak için yaptı. Esas niyeti bu idi. Benim lânetim onun üzerine olsun!... Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu kelâmı üzerine melekler de şöyle der:

— Ey Rabbımız, senin de lânetin bizim de lânetimiz onun üzerine olsun!... Bu arada semâ ehli de şöyle der:

— Allah'ın, yedi kat gök ve yer ehlinin ve bizim lânetimiz o kimseye olsun!...

Midân oğlu Hâlid'in anlattığına göre, bu son cümleleri de nakleden Muâz, bir müddet ağladı. Daha sonra tekrar söze başlayarak dedi ki:

Allah Resûlünün sözleri bittikten sonra ben şöyle dedim:

— Ey Allah'ın Resûlü, bu anlattıklarınız fevkal'âde mühim ve dehşetli şeyler. Bu durumda, bana tavsiyeniz nedir? Nasıl hareket edeyim?

Resûl aleyhisselâm bana cevâben buyurdular:

— Peygamberine uy yâ Muâz! Amelin kusûrlu da olsa îmânın kat'î ve kesin olsun. Müslüman kardeşlerine dil uzatmaktan şiddetle sakın. Günahların senin kendi üzerinde kalsın. Onları mümin kardeşlerinin sırtına yükleme. Başkalarını kötüleyerek kendini temize çıkarma. Mümin kardeşlerimi küçük düşürerek kendini yükseltme. Amellerinle insanlara gösteriş ve mürâîlik yapma...

———— o ————

KIYÂMET ALÂMETLERİ

Allah ondan râzî olsun, Yeman oğlu Huzeyfe'nin anlattığına göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, kıyâmet ne zaman kopacak?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Bu konuda, sorulan sorandan daha bilgili değildir. Ancak şu kadarını ifâde edeyim ki, kıyâmetin yaklaştığına delâlet eden birtakım alâmetler vardır. Bunlara kıyâmet alâmetleri denir Sana onları söyleyebilirim. Bu alâmetlerin belli - başlıları şunlardır:

1) Çarşı - pazarda kesadlık,
2) Yağmur yağdığı halde yerde bitki bitmemesi,
3) Fâiz yiyenlerin çoğalması,
4) Gayri meşrû, yâni zinâdan meydana gelen çocukların çoğalması,
5) Zenginlere îtibâr edilir olması,
6) Câmilerde daha çok günahkârların sesinin duyulur olması,
7) Fitne - fesâd ve şer ehlinin, hak ehline galebe çalması.

Bunları dinleyen şahıs bu sefer de dedi ki:

— Yâ Resûlellah, eğer o günlere yetişirsem ne yapayım, nasıl hareket edeyim?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Dînine sarıl. Dininin esaslarını yaşamağa bak. Diğer insanlar gibi sen de dînini çiğneme. Çarşıda - piyasada dîninin esaslarını ayaklar altına alanlardan olma. Eğer bütün gayretlerine rağmen dînin zedelenecek olursa, o takdirde evinde otur. İnsanlardan ayrı dur

Allah rahmet eylesin, Ebû Îsâ oğlu Îsâ Isfahânî'nin anlattığına göre, yine bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme soruldu:

— Yâ Resûlellah, kıyâmet ne zaman? -

Resûl aleyhisselâmın bu soruya cevâbı şöyle oldu:

— Bu husûsta, kendisine soru sorulan sorandan daha bilgili değildir. Yâni kıyâmetin ne zaman vuku bulacağını ben de bilmiyorum. Ancak, kıyâmetin yaklaştığına delâlet eden on alâmet vardır ki, onları size söyleyebilirim. Bu on alâmet şunlardır:

1) Büyük bir kıtlığın başgöstermesi,
2) Günahkârların, günahı açıktan işlemeleri,
3) İnsaflıların âciz kalması,
4) Namazın bir yük ve külfet sayılması,
5) Zekâtın kul borcuna benzetilmesi,
6) Emânetin âdeta bir ganîmet malı sayılması,
7) Kur'ân okuyanların mal - mülk - servet toplama heveslisi olması,
8) Çocuklara büyük insan muâmelesi yapılması,
9) Kadınların saltanat devrinin başlaması,
10) Câriyelere akıl danışılır olması.

Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun, Amr'den naklen Ebû Zer'a anlatır:

— Bir defasında üç kişi, Medîne'de Mervân'ın meclisinde bulunmuşlardı. O anda Mervân, kıyâmet alâmetlerinden bahsetmekteydi Buna göre, kıyâmet alâmetlerinin ilki, deccalın çıkmasıdır

Daha sonra oradan ayrılan bu üç kişi, doğruca Abdullah İbni Ömer'e geldiler ve Mervân'ın kıyâmet alâmetleri konusundaki sözlerini kendisine naklettiler. Onları dinleyen Abdulalh İbni Ömer dedi ki:

— Ben, kıyâmet alâmetleri husûsunda, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— Kıyâmet alâmetlerinin ilki, güneşin batıdan doğması, yâhut dâbbe denilen mahlûkun zuhûr etmesidir. Bunlar birbirine yakın zamanlarda vuku bulur.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden bunları nakleden Abdullah İbni Ömer, daha sonra konuşmasına devam ederek şunları anlattı:

— Güneş, batıdan her battığında Arş'ın altına gelerek Allah'a secde eder ve doğudan tekrar doğmasına izin verilmesini ister. Her seferinde kendisine bu izin verilir. Ancak, Allah'ın, onun batıdan doğmasını irâde buyuracağı gün gelip çatınca artık kendisine izin verilmez, yine doğudan doğmasına müsâade edilmez Bu sırada güneş, tekrâr doğudan doğmasına müsâade edilmesi için Allah'a niyâzda bulunur, yakarır. Fakat izin çıkmaz. Nihâyet öyle bir an gelir ki, Güneş; artık kendisine izin verilmiş olsa bile, doğudan doğmağa muktedir olamıyacağını anlar. İşte bu sırada der ki:

— Ey âlemlerin Rabbı, benim insanlar üzerine tekrâr doğmamı engelliyen şey nedir?

Sonra, gecenin karanlığı iyice basınca Allah'a yine yakarıp niyâzda bulunarak doğudan doğmasına müsâade edilmesini ister. Bunun üzerine, olduğu yerde doğması için kendisine emir verilir. İşte bu anda onun doğduğu yer, doğu taraf değil batı taraftır...

Bunları anlatan Abdullah İbni Ömer, daha sonra da şu âyeti okudu:

— **Onlar hâlâ kendilerine illâ da âzâb edecek meleklerin gelmesini, yâhut bizzât Rabbının gelmesini veya Rabbının âyet ve mûcizelerinden birinin gelmesini mi bekliyorlar? Rabbının âyetlerinden biri geldiği gün, daha önceden îmân etmiş veya îmânında bir hayır kazanmış olmayan hiç bir kimseye ogünkü îmânı aslâ fayda vermez. De ki: Bekleyin. Çünkü biz de hiç şüphe yok ki bekleyicileriz.** (En'âm sûresi, âyet: 158).

Allah ondan râzî olsun, Ubeyd oğlu Umeyr'in rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Deccâl çıktığı zaman birtakım kimseler şöyle der:**

— **Biz, deccâlın yalancı olduğunu biliyoruz. Ancak; yiyeceklerimizin tedâriki, hayvanlarımızın güdülüp otlatılması için onunla arkadaşlık ediyoruz... İşte bir kısım insanlar ortaya böyle bahâneler atarlar. Halbuki Allah'ın gazabı geldiği zaman hepsine birden gelir.**

Allah onlardan râzî olsun, Cündeb oğlu Semure'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzûdaki diğer bir hadîsleri de şöyledir:

— **Deccal, sağ gözü kör olarak zuhûr eder. Anadan doğma körlerin gözlerini açar, bâzı hastalıkları iyileştirir, ölüleri diriltir. Bu arada insanlara der ki:**

— **Ben sizin Rabbınızım!...**

Kim ki onu tasdîk ederek:

— **Evet, sen benim Rabbımsın!**

derse mutlak sûrette musîbete dûçâr olur. Kim de onun bu sözünü redderek:

— **Sen benim Rabbım değilsin. Benim Rabbım Allah'dır...**

der ve ölünceye kadar da bu sözünde sâdık kalırsa deccalın fitnesinden kurtulur...

Deccal, Allah'ın murat ettiği kadar yeryüzünde kalır. Bu müddet dolunca, mağrib tarafından, Meryem oğlu İsâ zuhûr eder. İsâ aleyhisselâm, önce Muhammed aleyhisselâmın risâletini ve şerîatını tasdîk eyler. Sonra da deccalı öldürür. İşte bu an, kıyâmetin vukuu alâmetidir.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Abdullah İbni Ömer şöyle dedi:

— Bir ev halkı, îmânsızı ve îmânlısı ile birlikte aynı bir kab içinde yemedikçe kıyâmet kopmaz. Onlar birbirlerini bilirler...

Kendisine soruldu:

— Bu nasıl olur?

Dedi:

— Dâbbe, yâni dâbbetül'arz denilen yaratık zuhûr ettiği zaman herbir insanın secde yerini mesheder. Onun bu ameliyesi sonunda, müminin yüzünde beyaz ve parlak bir nokta zuhûr eder. Bu nokta, müminin yüzünü parlatır, ağartır, nurlandırır. İmânsızın yüzünde de siyah bir nokta zuhur eder Bu da onun yüzünü karartır. Bu zamanda insanlar çarşı ve pazarlarda alış-veriş ederlerken birbirlerine şöyle sözler söylerler:

— Bunu kaça satıyorsun, ey mümin?

— Bunu kaça satıyorsun, ey kâfir?

Fakat hiç biri, diğerinin kendisine bu şekilde hıtâb etmesine îtiraz etmez, ses çıkarmaz.

Allah ondan râzı olsun, dâbbe denilen ve kıyâmet günü zuhûr edecek olan bu mahluk hakkında İbni Abbâs şunları söyler:

— Dâbbe, tüylü ve kanatlıdır. Dört ayağı vardır. Tihâme vâdîlerinin birinden çıkar.

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Abdullah İbni Ömer şu âyeti okudu:

— **O sözün mânâsı kendilerinin aleyhinde tahakkuk edip vuku bulduğu ve zuhûra geldiği zaman yerden bunlar için bir dâbbe çıkarırız ki, bu, onlara, insanların âyetlerimize kesin bir kanâat beslemez olduklarını başlarına kakarak açıkça söyler.** (Neml sûresi, âyet: 82).

Ve, açıklamasını şöylece yaptı:

— Âyette bahis mevzuu edilen insanlar, Allah'ın emirlerinin yerine getirilmesini, yasaklarından da kaçınılmasını başkalarına tavsıye etmeyenlerdir Yâni emr-i bilma'rûf, nehy-i anilmünker vazîfesini yerine getirmeyenlerdir. Zîrâ herbir müslüman, Allah'ın yapılmasını emrettiklerini yapmakla kendisi mükellef bulunduğu gibi, aynı şeyi başkalarına tavsıye etmekle de mükelleftir. Aynı şekilde, yine herbir müslüman, Allah'ın menettiklerini yapmamakla mükellef bulunduğu gibi, aynı şeyden başkalarını sakındırmakla da mükellef ve vazîfelidir.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Güneş, battığı yerden doğmadıkça kıyâmet kopmaz. Güneş, battığı yerden doğduğu zaman ise bütün insanlar îmân ederler, İslâma girerler. Ne var ki, eğer bir kimse bu hâdiseden çok daha önceleri îmân etmiş, yahut imânında bir hayır kazanmış değilse onun o andaki îmânı kendisine fayda vermez.**

Allah ondan râzî olsun, Ebû Evfâ'nın peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği bir hadîs şu meâldedir:

— **Size öyle bir gece gelecektir ki, onun uzunluğu, şimdiki gecelerin üç misli olacaktır. Bu gecenin geldiğini teheccüd namazı kılanlar bilir. Onlar, yâni teheccüd namazı kılanlar, yâni gece namazı kılanlar kalkarlar, zikir ve ibâdetlerini yaparak yatarlar, uyurlar. Sonra bir daha kalkarlar. Yine zikir ve ibâdetlerini yaparak tekrar yatarlar ve uyurlar. Daha sonra yine kalkarlar. Yine zikir ve ibâdetlerini yaparlar. İşte gece namazı kılanlar böyle kâh yatıp kâh kalkıp dururken diğer insanlar da işin farkına vararak telâşa düşerler. Aralarında bir heyecan, bir dalgalanma vukû bulur. Birbirlerine:**

— **Bu ne hâl?...**

diye sormağa başlarlar. Bu sırada, şaşkınlık ve telâş içinde câmîlere koşarlar. Derken, bir de bakarlar ki Güneş batıdan doğuvermiş. Batıdan doğan Güneş, doğu tarafına doğru seyreder. Tam göğün yarı yerine doğru geldiği anda ise tekrar doğduğu yere doğru yâni batıya doğru gitmeğe başlar ve batar. İşte şânı mübârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsa delâlet etmektedir:

— **Onlar hâlâ kendilerine illâ da azâb edecek meleklerin gelmesini, yahut bızzât Rabbının gelmesini veya Rabbının âyet ve mûcizelerinden birinin gelmesini mi bekliyorlar?** Rabbının âyetlerinden biri geldiği gün, daha önceden îmân etmiş veya îmânında bir hayır kazanmış olmayan hiç bir kimseye ogünkü îmânı aslâ fayda vermez. De ki: Bekleyin. Çünkü biz de, hiç şüphe yok ki bekleyicileriz. (En'âm sûresi, âyet:- 158).

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Peygamberler, babaları bir fakat anaları ayrı olan kardeşlerdir. Dînleri birdir. Ben, İsâ'ya onların en yakınıyım. Zîrâ onunla benim aramda bir başka peygamber yoktur. Bir de, o, ümmetim içinde benim hâlifemdir. Muhakkak ki bir zaman olacak, o gelecektir. İşte o zaman, domuzu öldürecek, haçı kıracak, cizyeyi koyacaktır. Yine o zaman, harb ağırlıkları bırakılır. Daha önceleri, insanların Allah yolundan çıktığı bir sırada nasıl ki yeryüzünü zülum ve adâletsizlik kaplamışsa onun gelmesiyle de adâlet kaplayacak. Öyle ki ;arslan deve ile, kaplan sığırla, kurt da koyunla birlikte yaşar olacak. Çocuklar da yılanlarla oynayacak...**

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Abdullah İbni Ömer, bir topluluğa şunları anlattı:

— Kıyâmete yakın, İsâ aleyhisselâm yeryüzüne iner. Deccal onu görünce tıpkı bir yağ gibi erir. İsâ aleyhisselâm deccalı öldürür. Bunun üzerine yahudiler ondan ayrılırlar. Bu hâdiseden sonra yahudiler de öldürülürler. Öyle ki, meselâ bir yahudî bir taşın arkasına saklansa, Allah'ın emri üzerine dile gelen taş şöyle der:

— Ey Allah'ın müslüman kulu, burada bir yahudî var. Saklanıyor Gel onu öldür!...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallalâhü aleyhi ve sellemin konu ile alâkalı diğer bir hadîsleri şu meâldedir:

— Kıyâmete yakın, ye'cüc - me'cüc, her gün seddi delmeğe başlarlar. Güneşin ışığını görmelerine ramak kaldığı bir sırada, başlarındaki der ki:

— Bugün bu kadar yeter. Yarın gene gelir, kazmağa devam edersiniz... Ancak, onlar gidince Allah onu yine eski hâline getiriverir. Ertesi gün olunca tekrar gelirler ve kazma işlemine yine başlarlar. Tam güneşin ışığını görmelerine ramak kaldığı bir sırada, başlarındaki der ki:

— Bugün bu kadar yeter. Yarın tekrâr gelir ve yine kazmağa devam edersiniz inşâallah...

Böylece, giderler ve ertesi günü yine gelirler. Ancak, bu sefer geldiklerinde onu bir önceki gün bıraktıkları gibi bulurlar. Nihâyet insanlara çıkarlar. Bütün suları içip bitirirler. İnsanlar da onlardan korkularından sığınaklara girerler. Fakat bu sırada şânı mubârek ve yüce olan Allah, onların boyunlarında bir kurtcuk çıkarır ve bununla onları mahveder...

Allah hepsinden râzî olsun, bâzı büyüklerimizin, konu ile alâkalı sözlerinden bir kısmı da şöyledir:

Ebû Saîd Hudrî:

— Ye'cüc ve me'cücden sonra Beytullah ziyâret edilir, ağaç dikilir.

Abdullah İbni Selâm:

— Ye'cüc ve me'cücden olan her erkek, ölürken kendi sulbünden bin veya daha fazla nesil bırakır.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin naklettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bu mevzûdaki bir hadîsleri şu meâldedir:

— Kıyâmete yakın, karanlık gece kıtaları gibi fitneler - musîbetler olacaktır. O zamanda, kişinin, tıpkı bedeninin ölmesi gibi kalbi de ölecektir. Yine o zamanda kişi, sabahleyin mümin iken akşama kâfir olarak çıkacak, akşamleyin mümin olduğu halde sabaha

kâfir olarak dâhil olacaktır. Bundan başka, bir çok kişiler, az bir dünyâlık karşılığında dînlerini satacaklardır.

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre'nin anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— Altı şey zuhûr etmeden önce güzel ameller işlemekte acele ediniz:
1) Güneş, battığı yerden doğmağa başlamadan,
2) Deccâl çıkmadan,
3) Bütün yeryüzünü kaplayacak bir duman zuhûr etmeden,
4) Dâbbe denen yaratık zuhûr etmeden,
5) Eceliniz gelmeden,
6) Kıyâmet kopmadan...

Allah ondan râzî olsun, Sâbât oğlu Abdullah'ın anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— İnsanlığın üzerine öyle bir devir gelecek ki, o zamanda zillet çoğalacak, yere batma ve şekil ve sûret değiştirip çirkinleşme hâdiseleri vuku bulacak, yiyecekler tatsızlaşacak. Namuslu kişilere iftirâlar artacak...

Bu sırada ashâbdan bâzıları sordu:

— Yâ Resûlellah, o devrin insanları Allah'dan başka ilâh bulunmadığına şehâdet ederler mi?

Allah Resûlü buyurdular:

— Evet, şehâdet ederler. Ancak, aralarında şu dört şey yaygınlaşınca o dediklerim de mutlaka vuku bulur. Bu dört şey şunlardır:

1) Şarkıcı kadınların zuhûru,
2) Çeşitli çalgı âletlerinin ortaya çıkması,
3) İçki içenlerin çoğalması,
4) İpekli elbiseler giyen erkeklerin çoğalması.

Alalh ondan râzî olsun, bir defasında Ka'b oğlu Übeyy şu âyeti okudu:

— ...Allah, size üstünüzden, yahut ayaklarınızın altından bir azâb göndermeğe veya sizi birbirinize katıp kiminizden kiminin hıncını tatdırmağa kaadirdir. (En'âm sûresi, âyet: 65).

Ve, şunları söyledi:

— Âyette belirtilen dört çeşit azâb mutlaka vuku bulacaktır. Nitekim bunlardan ikisi, Resûlüllah sallallâhü leyhi ve sellemin vefâtından yirmibeş sene sonra bir defa vuku bulmuştur. O zaman insanlar, çeşitli hevâî arzularının esîri oldular ve birbirlerine çok acılar tattırdılar. Yere batma ve sûret değiştirmeden ibâret olan diğer iki azâb da mutlaka vuku bulacaktır..

Bâzıları der ki:

— Yukarıdaki âyet nâzil olduğu zaman peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Allah'a çok niyâz ve yakarışlarda bulundu. Yere batma ve sûret - şekil değiştirme cezâsının ümmetinden kaldırılmasını istedi. Bunun üzerine şânı mubârek ve yüce olan Allah, Ümmet-i Muhammed'den bu iki cezâyı kaldırdı. Fakat hevâî arzuların esîri olmak ve birbirlerine acılar ve ıztırâblar vermekten ibâret olan diğer iki husûs kaldı. Onun için, insanlar, zaman zaman kendi hevâî arzularının esîri olacaklar ve birbirlerine çeşitli sıkıntı ve ıztırâblar vereceklerdir.

Allah ondan râzî olsun, Mesruk anlatır:

— Bir defasında câmide birisi şunları anlatmıştı:

— Kıyâmet zamanı gelince gökten bir duman iner Bu, âdetâ, münâfıkların gözlerini kör, kulaklarını da sağır eder. Müminlere de ancak soğukgeçi (nezle) ye benzer bir hâl ârız olur...

Ben, câmideki şahıstan bu sözleri dinledikten sonra doğruca Abdullah İbni Mes'ûd'un yanına gittim ve onları kendisine anlattım. Bu sırada o, duvara yaslanmış oturmaktaydı. Benim sözüm bitince hemen ayağa kalktı ve o anda yanında bulunanlara hıtâben şöyle dedi:

— Ey ahâli, sizden kim ki bir şey biliyorsa ve bu bildiği şey husûsunda kendisine de soru sorulursa bildiğini mutlaka söylesin. Eğer sorulan mesele hakkında bir şey bilmiyorsa:

— En doğrusunu Allah bilir...

deyip sükût etsin. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, peygamberine hıtâben şöyle buyurdu:

— **De ki: Ben, Allah'ın dînini teblîğ etmeme karşılık sizden hiç bir ücret istemiyorum. Ve, yine ben, kendiliğimden bir şey teklîf edenlerden de değilim.** (Sâd sûresi, âyet: 86).

Bu meselenin esâsı şöyleydi:

— Kureyş ahâlisi, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin peygamberliğini red ve inkâr ettikleri zaman Allah Resûlü, onlar hakkında şöyle niyâzda bulunmuştu:

— Allah'ım, onlara vereceğin sıkıntıyı artır. Allah'ım, onlara karşı bana, Yûsuf'un yedi senesi gibi bir yedi sene ile yardım et. Allah'ım, yıllarımız Yûsuf'un yılları gibi olsun!...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bu niyâzları üzerine kıtlık başgösterdi. Tıpkı Yûsuf aleyhisselâmın zamanındaki kıtlık gibi. Öyle ki, Kureyş ahâlisi, kemik ve murdar ölü yemeğe başladılar. Açlık kendilerini o duruma getirdi ki, havaya baktıklarında yer ile gök arasını duman kaplamış vazıyette görürlerdi. Yâni yer ile gök arasını duman kaplamış sanırlardı. İşte şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsu açıkça dile getirmektedir:

— **O halde, göğün açıkca bir duman getireceği günü bekle.** (Duhan sûresi, âyet: 10).

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Ömer anlatır:

— İran'ın fethi sırasında, Halîfe Hz. Ömer, Muâviye oğlu Nadle'yi Hulvân taraflarına göndermesi için başkumandan Sa'd İbni Ebî Vakkasa bir fermân yazmıştı. O sırada Sa'd'in karargâhı Kadisiyye'de bulunuyordu ve kendisi de oradaydı. Halîfenin fermânı üzerine, üçyüz kişilik bir süvâri birliğinin başında Nadle'yi hemen Hulvan'a gönderdi. Oraya varan Nadle, Hulvan ve çevresini kuşatarak geniş çapta yağma yaptı, ganîmet ve esîr topladı. Daha sonra da Karargâha dönmek üzere yola çıktı. Bu arada, bütün ganîmet ve esirler de berâberlerindeydi Bir ara, bir dağın eteğine geldiklerinde namaz vakti olmuştu. Nadle, kafileyi durdurdu ve namazı edâ etmek üzere bizzât kendisi ezân okudu. Fakat ezânın her cümlesini söyleyişinde dağdan bir ses aksediyordu. Nadle'nin okuduğu ezânın herbir cümlesinden sonra gelen seslerin ifâde ettiği mânâlar da sırasıyle şöyleydi:

Nadle: **Allâhü ekber, Allâhü ekber** — Allah her şeyden büyüktür, Allah her şeyden büyüktür...

Ses: O büyük zâtın şânını yücelttin, ey Nadle!

Nadle: **Eşhedü en lâ ilâhe illallah** — Ben şehâdet ederim ki Allah'dan başka ilâh yoktur...

Ses: Bu, ihlâs sözüdür, ey Nadle!...

Nadle: **Eşhedü enne Muhammeden Resûlüllah** — Ben şehâdet ederim ki Muhammed Allah'ın Resûlüdür.

Ses: O (Muhammed), geleceğini Îsâ aleyhisselâmın bize haber verdiği peygamberdir.

Nadle: **Hayye alessalâh** — Namaza gelin!

Ses: Ona gidene ne mutlu! Onu devamlı olarak edâ edene ne mutlu!...

Nadle: **Hayye alelfelâh** — felâha gelin, kurtuluşa gelin!...

Ses: Muhammed aleyhisselâmın da'vetine icâbet eden kurtulur. Onun yolundan giden felâh bulur. Muhammed aleyhisselâmın ümmeti için beka ve kurtuluş ancak onun yolunda gitmekle mümkündür

Nadle: **Allâhü ekber, Allâhü ekber, lâ ilâhe illallah** — Allah yücelerin yücesidir. Allah'dan başka ilâh yoktur.

Ses: Tam bir ihlâs sâhibi oldun, ey Nadle! Bununla, Allah senin vücûdunu cehenneme haram kıldı...

Nadle, kendisinin okumakta olduğu ezânın her bir cümlesinden sonra dağdan akseden bu sesleri duymuştu. Ezânı bitirince, yüksek sesle şöyle seslendi:

— Ey ses sâhibi, Allah'ın merhametine nâil olasın! Kimsin sen? Bir

melek misin, cin misin, yoksa insan mısın? Sesini işittik, fakat kendini göremedik. Bize kendini de göster de görelim...

Nadle'nin bu isteği üzerine aynı ses şöyle diyerek cevap verdi:

— Biz, Allah'ın cemâatıyız, Resûlüllah'ın cemâatıyız, Halîfe Hattâb oğlu Ömerin cemâatıyız...

Ve, peşinden de yaşlı bir adam ortaya çıktı. Saçı - sakalı ağarmıştı. Kocaman da bir başı vardı Üzerine yünden iki giygi giymişti. Önce oradakileri selâmladı:

— Esselâmü aleyküm ve rahmetüllâhi ve berekâtühü — Allah'ın selâmı üzerinize olsun. Rahmeti ve bereketleri de üzerinize olsun!...

Biz de kendisinin selâmına mukabele ettik:

— Ve aleykesselâm verrahme — Allah'ın selâmı ve rahmeti senin de üzerine olsun!..

Sonra sorduk:

— Allah'ın rahmetine mazhar olasın, kimsin sen?

Söze başladı ve şunları söyledi:

— Ben, Yer'ılâ oğlu Zerneb'im. Aynı zamanda, Allah'ın sâlih kulu Meryem oğlu İsâ'nın vâsîsiyim. Beni buraya o iskân etti. Bu dağda ikamet etmemi o fermân buyurdu. Beni buraya yerleştirirken de, uzun ömürlü olmam ve kendisi tekrâr gökten ininceye kadar yaşamam için Allah'a duâ etti, niyâzda bulundu. Allah'ın Resûlü Muhammed aleyhisselâma kavuşamadım Onun yüzünü görme bahtiyârlığına erişemedim. Medîne'ye varınca, Resûlüllahın halîfesi Hz. Ömer'e selâmımı götürün ve deyin ki:

— Yâ Ömer, işi sıkı tut. Yaklaştır. İş zamânı geldi...

Ayrıca, size şu söyleyeceklerimi de kendisine mutlaka iletin. Zîrâ bu anlatacaklarım, Ümmet-i Muhammed'in içinde zuhûr ettiği zaman kaçmak gerek, kaçmak. Onlar, bir nevi kıyâmet alâmetleridir:

1) Erkekler erkeklerle, kadınlar da kadınlarla yetindiği ve münâsebetsiz alâkalar kurduğu zaman,

2) Büyükleri küçüklerine merhamet etmez, küçükleri de büyüklere hürmet göstermez olduğu zaman,

3) Emr-i bilma'rûfu, yâni birbirlerine iyiyi emir ve tavsıye etmeyi bıraktıkları, nehy-i anilmünkeri yâni birbirlerini kötülüklerden ve Allah'ın haram kıldığı ve yasak ettiği şeylerden sakındırmayı terkettikleri zaman,

4) Âlimleri, para ve dünyâlık karşılığında ilim-irfân öğretmeğe başladıkları zaman,

6) Yağmurlar, daha çok yaz mevsimlerinde yâni yağmura ihtiyâç olmayan mevsimlerde yağmaya başladığı zaman,

7) Çocuklar analarına - babalarına kin ve öfke ile davrandıkları zaman,

8) Âlicenaplık, izzet - ikrâm ve cömertlik duyguları azaldığı zaman,
9) Büyük ve gösterişli binâlar çoğaldığı zaman,
10) Hevâî - nefsânî arzuların esîri olunduğu zaman,
11) Dünyâlık karşılığında dînî esaslar fedâ edildiği zaman,
12) Adam öldürmek, çok hafîf bir suç sayıldığı ve cinâyetler çoğaldığı zaman,
13) Akrabâlık bağları koparıldığı zaman,
14) Haklar para karşılığında satılır olduğu zaman,
15) Minâreler çoğaldığı zaman,
16) Mushaflar dağıldığı zaman,
17) Câmiler süslendiği, zînetlendiği zaman,
18) Açıktan rüşvet alınıp verildiği zaman,
19) Fâiz yendiği zaman,
20) Zenginlere îtibâr edilir olduğu zaman,
21) Kadınlar binicilik yaptığı zaman...

Bunları söyleyen ihtiyâr, biraz sonra birden gözümüzden kayboldu. Bir daha da kendisini göremedik...

Anlatıldığına göre, Ebû Vakkas oğlu Sa'd, sonraları aynı yere tekrar gitti: Bu sefer maiyyetinde dört bin kişilik bir ordu vardı. Yine aynı yere kondu ve kırk gün kalarak her namaz vaktinde yüksek sesle ezanlar okuttu. Ancak bu sefer, öncekine benzer hiç bir ses işitilmedi.

———— o ————

EBU ZER GIFFÂRÎ'NİN RİVÂYET ETTİĞİ HADİSLERDEN SEÇMELER

I.

Bir defasında câmiye gitmiştim. İçeri girdiğimde, orada Allah Resûlünün tek başına oturmakta olduğunu gördüm. Kendi kendime dedim ki:

— Allah'ın Resûlü burada ya bir vahiy için, veya bir başka hâcet için oturuyordur...

Bu arada, beni gören Allah Resûlü:

— Yanıma gel, yâ Ebû Zer!

dedi Hemen gittim. Yanına oturdum. Allah'ın Resûlü ile başbaşa kalmış olmayı bir ganîmet bilerek bâzı şeyler sorup, öğrenmeyi düşündüm. Ben sordum. Resûl aleyhisselâm cevab verdi. İkimizin arasında geçen bu konuşmalar, sırasıyle şöyleydi:

— Yâ Resûlellah, bize abdest emrettiniz. Abdest nedir?

— Yâ Ebû Zer, abdest öyle bir ibâdettir ki, onsuz namaz kılınmaz. Yine abdest, kendisinden önceki günahlar için bir keffâret, bir bağışlatıcıdır.

— Yâ Resûlellah, bize, namaz kılmamızı emrettiniz. Namaz nedir?

— Namaz, her şeyden hayırlıdır Onun üstünde hayırlı bir şey daha mevcut değildir. Öyleyse isteyen az kılsın, isteyen de çok kılsın...

— Yâ Resûlellah, bize, zekât vermemizi emrettiniz. Zekât nedir?

— Yâ Ebû Zer, emînliği olmayanın îmânı da yoktur. Malının ve servetinin zekâtını vermeyenin namazı da makbul değildir. Hiç şüphe yok ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, mal-mülk ve servetlerinin zekâtını vermelerini zenginlere farz kılmıştır. Hem de, fakîrlerin ihtiyâçlarını giderecek derecede. Yine iyi bilinmelidir ki, Allah, zekâtlarını vermeyen zenginlerden bunun hesâbını mutlaka soracak ve cezâsını da verecektir. Ey Ebû Zer, verilen zekât sebebiyle mal eksilmez Bil'akis, her nerede olursa ol-

sun, malın telef oluşunun asıl sebebi onun zekâtını vermemektir. Yâni malın zekâtının verilmemesi, onun zayi ve telef oluşuna sebep teşkîl eder. Mal - mülk ve serveti telef olanlar, bunun sebebini zekât vermemiş olmakta arasınlar. Ey Ebû Zer, zekâtı gönül hoşluğu ile ancak mümin olanlar verir. Onu vermekten ise ancak müşrik olanlar yâni Allah'a eş - ortak tanıyanlar kaçar...

— Yâ Resûlellâh, bize, oruç tutmamızı emrettiniz Oruç nedir?

— Oruç bir kalkandır. Mükâfatı da Allah katındadır. Oruçlu için iki ferahlık zamanı vardır. Bunlardan biri iftar vaktidir, diğeri de Rabbına kavuşacağı andır. Hakkıyle ve şartlarına riâyet ederek oruç tutanlar rûhen o derece yükselirler ve o derece irfân sâhibi olurlar ki, sözleri misk-ü anber saçar. Kıyâmet günü insanlar için öyle bir sofra kurulur ki, bundan ilk yiyenler, oruç tutanlardır...

— Yâ Resûlellâh, bize sabrı emrettiniz. Sabır nedir?

— Yâ Ebû Zer, sabırlı kimse, yanında misk kutusu bulunan birisine benzer Böyle bir kimsenin yanında bulunan diğer insanlar o güzel kokudan istifâde ederler, ona hayrân kalırlar.

— Yâ Resûlellâh, bize sadakalar vermemizi emrettiniz. Sadaka nedir?

— Güzel, güzel yâ Ebû Zer! Faydalı şeyler soruyorsun. Gizlice verilen sadaka Allah'ın gazabını önler. Açıktan verilen sadaka ise onu verenden yediyüz belâyı defeder, savuşturur. Sadaka günahları, hataları söndürür. ateşin kızgınlığını giderir, Allahın gazabını önler. Sadaka güzel şeydir, sadaka güzel şeydir, sadaka güzel şeydir...

— Yâ Resûlellâh, bize, köle âzâd etmeyi emrettiniz. Hangi köleyi âzâd etmek daha fazîletlidir?

— En pahalısını âzâd etmek en fazîletlidir...

— Yâ Resûlellâh, hangi çeşit hicret (göç) daha fazîletlidir?

— Kötülükten kaçmak, kötülük işlenilecek yerden uzaklaşmak için yapılan hicret hepsinden fazîletlidir

— Yâ Resûlellâh, insanların hangisi daha iyi müslümandır?

— Elinden-dilinden diğer insanlara zarar gelmeyen kimse. Kimin ki elinden ve dilinden diğer müslümanlar sâlim ise yâni onlara bir zarar gelmiyorsa işte en iyi müslüman odur.

— Yâ Resûlellâh, insanların en âcizi kimdir?

— Duâ etmekten âciz olan...

— Yâ Resûlellâh, insanların en cimrisi kimdir?

— Etrâfına selâmet saçmakta cimrilik eden...

— Yâ Resûlellâh, hangi mücâhid, fazilet ve şerefce daha üstündür?

— Savaşa savaşa atı çöken, kendisinin de kanı dökülen.

— Yâ Resûlellâh, bana, İbrâhimin suhufu ile diğer ilâhî kitabların ne zaman nâzil olduğunu anlatır mısınız?

— İbrâhimin suhufu, Ramazanın ilk gecesi geçtikten sonra nâzil ol-

du. İncil, Ramazanın onikisinde nâzil oldu. Zebûr, Ramazanın onsekizinden sonra nâzil oldu. Tevrât, Ramazanın sekizinden sonra nâzil oldu. Kur'ân ise yine Ramazanın yirmi dördünden sonra nâzil oldu...

— Yâ Resûlellâh, Nebîlerin sayısı ne kadardır, Resûllerin sayısı ne kadardır?

— Nebîlerin sayısı yüzyirmi dört bindir Resûllerin sayısı da üçyüz onüçtür. Nebî olan, Resûl olmayabildiği gibi, hem Resûl hem Nebî de olabilir...

— Yâ Resûlellâh, gecenin hangi sâati daha fazîletli ve şereflidir?

— Gecenin iyice karanlıklaştığı son kısmı.

— Yâ Resûlellâh, hangi namaz daha fazîletlidir?

— Okuması uzun olan.

— Yâ Resûlellâh, hangi sadaka daha fazîletlidir?

— Darlık ânında az maldan ve candan verilen sadakalar en fazîletlidir?

— Yâ Resûlellah, peygamberlerin ilki kimdir?

— Âdem aleyhisselâm...

— Yâ Resûlellah, Âdem aleyhisselâm Resûl müydü?

— Evet, Resûl idi. Şânı mubârek ve yüce olan Allah onu kudret eli ile yarattı. Sonra da kendi rûhundan ona üfleyerek can verdi. Peygambemler, muhtelif kavimlerden idiler. Yâni Allah, çeşitli kavimlerden peygamberler gönderdi. İlâhî dîni diğer insanlara bildirmeleri için onları kendine elçi seçti. Onlar da Allah'ın dînini ve hak yolu insanlara duyurdular, teblîğ ettiler İnsanların kimisi bu ilâhî emirlere uydu, kimisi de uymadı. Uyanlar ebedî saâdeti kazandılar, uymayanlar da ebedî bedbahtlığa dûçâr oldular.

— Yâ Resûlellâh, Allah, peygamberlerine kaç kitab indirdi?

— Yüz dört kitab indirdi. Âdem aleyhisselâmın oğlu Şît de peygamber idı. Şânı mubârek ve yüce Allah ona elli sahîfe gönderdi. Otuz sahîfe İdris aleyhisselâma gönderdi. On sahîfe İbrâhim aleyhisselâma gönderdi. Mûsâ aleyhisselâma önce on sahîfe gönderdi. Daha sonra da Tevrat'ı inzâl buyurdu Zebûr, Dâvud aleyhisselâma geldi. İncil, İsâ aleyhisselâma indirildi. Son ilâhî kelâm Kur'ân da Allah'ın son elçisi peygamberiniz Muhammed'e indi...

— Yâ Resûlellah, bana biraz nasîhat et.

— Sana, takvâ sâhibi olmayı tavsıye ederim. Zîrâ takvâ senin her işinin başıdır. Takvâ sâhibi olan Allah'dan korkar ve kötülüklere asla yanaşmaz Takvâ sâhibi olanın elinden, dilinden Allah'ın mahlûkatına zarar gelmez. Takvâ sâhibi olandan hiç bir kimse zarar görmez...

— Yâ Resûlellah, biraz daha...

— Allah'ı çok an. Kur'ânı çok oku ve ahkâmı ile amel et. Zîrâ Kur'ân, gökte senin için bir nûrdur, yeryüzünde de bir şereftir, bir anmadır. Al-

lah yolunda cıhâda devam et. Zîrâ cıhâd, benim ümmetimin ruhbânlığıdır. Hayırlı bir husûs olmadıkça sus, sükûta devam et. Zîrâ susmak, şeytanı senden uzaklaştırır, dînî husûslarda da sana yardımcı olur Yerli - yersiz, kahkahalar savurmaktan sakın. Zîrâ gülmek, kalbin nûrunu öldürdüğü gibi yüzün nûrunu da giderir...

II.

Yine bir defasında camiye gitmiştim. Allah Resûlünü de orada yalnız oturur buldum. Bu sırada, önce kendi kendime şöyle dedim:

— Allah Resûlü yalnızken hemen yanına varayım ve kendisinden bir şeyler sorup öğreneyim...

Fakat peşinden de, yine içimden şöyle bir düşünce geçti:

— Onu, şu anda içinde bulunduğu halden alıkoymayayım...

Netîcede, bu zıt düşüncelerden birincisi gâlip geldi. Doğruca gittim. Allah Resûlünün yanına vardım. Önce selâm verdim. Sonra da yakınına oturdum Fakat Resûl aleyhisselâm, uzun müddet benimle konuşmadı. Her halde derin bir tefekkür içindeydi. Bu hâl uzadıkça benim içimden de şöyle düşünceler geçiyordu:

— Her halde Allah Resûlü benim buraya gelmemi istemiyordu...

Ancak, benim içimden bu düşünce geçtikten biraz sonra Resûl aleyhisselâm bana dönerek dedi ki:

— Yâ Ebû Zer, rükû ettin mi?

Ben dedim:

— Hayır...

Allah Resûlü buyurdu:

— Öyleyse kalk, rükû et. Her şeyin bir tahıyyâtı yâni saygı ve selâmı vardır. Câminin tahıyyâtı da iki rek'at namazdır...

Allah Resûlünün bu sözleri üzerine ben hemen kalktım. İki rek'at namaz kıldım. Sonra yine Resûlellahın yakınına oturdum. Söze onun başlaması için uzun müddet bekledim. Böylece bir hayli zaman geçtikten sonra Allah Resûlü söze başladı ve buyurdu ki:

— Yâ Ebû Zer, rahmetten koğulmuş şeytanın, insan şeytanlarının ve cinlerin şerrinden Allah'a sığın!...

Ben dedim:

— Yâ Resûlellah, insanların da şeytanları var mıdır?

Allah Resûlü buyurdular:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmına kulak vermiyor musun, ne buyuruyor:

— **...İnsanın ve cinnin şeytanları...**

Allah Resûlü, bu son sözü de söyledikten sonra sustu. Konuşmak istemiyordu. Fakat ben, sırf kendisinden bir şeyler öğrenmek için sükûtu bozacak ve konuşmağa başlayacaktım ki câmiye başkaları da gelmeğe başladı. Biraz sonra bir hayli insan toplandı. Bu sırada Allah Resûlü de sükûtu kendisi bozrak söze başladı ve dedi ki:

— Size, insanların en cimrisini haber vereyim mi?

Biz dedik:

— Haber ver yâ Resûlellah!...

Allah Resûlü buyurdular:

— İnsanların en cimrisi, bulunduğu yerde benim ismim anıldığı halde bana salavât getirmeyen kişidir...

III.

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûd'un anlattığı ve Ebû Zer ile alâkalı bir hâdise de şöyledir:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ordusu ile birlikte Tebük seferine çıkmıştı. Bu sırada, münâfıklardan birkaç kişi de Allah Resûlünün yanında sefere katılmışlardı. Bir - iki kişi ise geride kalmışlar, sefere katılmamışlardı. Ashâbdan bâzıları, geride kalan ve sefere katılmamış görünen bu şahıslar hakkında şöyle dediler:

— Yâ Resûlellâh, fülân kişi geride kaldı Sefere katılmıyor...

Resûl aleyhisselâm da onlara cevâben buyurdu ki:

— Onu kendi hâline bırakın. Eğer onun sefere katılmasında hayır varsa Allah kendisini size yetiştirir. Yok, eğer böyle değilse, yâni onun sefere katılmasında hayır yoksa Allah sizi ondan kurtarır...

Derken, bir ara Ebû Zer'in de geride kaldığı ve toplu olarak yürüyüşe devam eden ordunun arasında bulunmadığı görüldü. Bunun üzerine yine ashâbdan bâzıları dediler ki:

— Yâ Resûlellah, Ebû Zer de geride kalmış...

Allah Resûlü, onun için de şunları söyledi:

— Ebû Zer'i de kendi hâline bırakın. Eğer onun sefere katılmasında sizin için bir hayır varsa Allah kendisini size kavuşturur...

Halbuki Ebû Zer'in geri kalışının sebebi, bindiği devenin ağır gitmesiydi. Zîrâ devesi hastaydı. Onun için zorlukla ve ağır ağır yürüyordu. Nihâyet Ebû Zer baktı ki devesinde iş yok. Onunla orduya yetişmek ve savaşa girmek mümkün olmayacak. Hemen deveden indi. Eşyâsını da indirdi. Deveyi salıvererek levâzımâtını sırtına yükledi. Serî adımlarla yola koyuldu. Biraz sonra, orduya yaklaşmıştı. Bu sırada, geriden birisinin gelmekte olduğunu görenler Allah Resûlüne şöyle dediler:

— Yâ Resûlellah, bize doğru tek başına birisi geliyor...

Bu esnâda Ebû Zer de, sırtında levâzımâtı olduğu halde, o yakıcı sıcakta daha da hızlanıyor ve kafileye gittikçe yaklaşıyordu. Allah Resûlü, kendilerine doğru tek başına birisinin gelmekte olduğunu söyleyenlere şu cevâbı verdi:

— O, Ebû Zer olmalı...

Bu sırada Ebû Zer de kendilerine epeyce yaklaşmış olduğundan, onun gerçekten Ebû Zer olduğunu anladılar Ashâbdan bir kısmı, sevinç içinde şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, Allah'a yeminle söyleriz ki, bu gelen, gerçekten Ebû Zer'dir...

Bu sırada, gözlerinden yaşlar akmağa başlayan Allah Resûlü de şöyle buyurdular:

— Ebû Zer, Allah'ın rahmetine mazhar olsun. O, tek başına yürüyor, tek başına ölecek, tek başına dirilecek...

Anlatıldığına göre, Ebû Zer, Hz. Osman'ın hılâfeti zamanında Rabze'ye taşınmıştı. Orada iken eceli yaklaştı. Yanında da karısı ile kölesinden başka kimse yoktu. Onlara şöyle vasıyyet etti:

— Ben ölünce yıkayıp kefenleyin ve yol ortasına bırakın. Sonra, oradan geçen ilk yolcuya deyin ki:

— Bu kefenin içindeki, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin arkadaşı Ebû Zer'dir. Onun defni husûsunda bize yardım eder misiniz?

Onlar da öyle yaptılar. Ebû Zer vefât edince yıkadılar, kefenlediler ve yol ortasına bırakarak oradan birilerinin geçmesini beklemeğe başladılar. Biraz sonra ufukta bir gurub insan belirdi. Kendilerine doğru geliyorlardı. Biraz yaklaşınca, Ebû Zer'in kölesi onların yanına vardı. Gelenler, Iraklı bir gurub insanla, ashâbdan Abdullah İbni Mes'ûd idi. Kefeni işâret ederek kendilerine dedi ki:

— Şu kefenin içindeki, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin arkadaşı Ebû Zer'dir. Onun defni için bize yardım eder misiniz?

Kölenin bu sözü üzerine hemen o tarafa yönelen İbni Mes'ûd, bu arada yüksek sesle ağlamağa başladı. Bu ağlamaklı sesler arasında bir taraftan da şöyle diyordu:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem doğru söylemiş Tek başına yürüdün, tek başına öldün, tek başına dirileceksin, yâ Ebû Zer!..

Sonra, kefeni aldılar. Namazını kılarak defnettiler. Daha sonra kafile de yoluna devam etti. Bu sırada Abdullah İbni Mes'ûd, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin Tebük seferinde Ebû Zer hakkındaki sözlerini yanındakilere anlatmaktaydı.

IV.

Seleme oğlu İyâs'ın anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Ebû Zer'e hıtâben şöyle buyurdu:

— Benden sonra sana bir belâ gelecek...

Ebû Zer sordu:

— Allah yolunda mı, yâ Resûlellâh?

Resûl aleyhisselâm buyurdular:

— Evet, Allah yolunda...

Bunun üzerine Ebû Zer şöyle dedi:

— Öyle ise Allah'ın emrine şimdiden merhaba!...

Bu sırada Allah Resûlü kendisine hıtâben dedi ki:

— Yâ Ebû Zer, bir siyâhînin peşinde namaz kılıyor dahi olsan, dinle ve itâat et!

Derken, günü geldi. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem vefât etti Allah kendisinden râzî olsun, Hz. Ebûbekir de Allah Resûlünün yerine halîfe oldu. Hz. Ebûbekir, daha halîfe olur - olmaz Ebû Zer'i yanına çağırdı. Kendisine saygı gösterdi. Gönlünü aldı. Bu arada ağlıyor, gözlerinden yaşlar akıyordu Ebû Zer'e hıtâben dedi ki:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin, senin hakkında söylediğini işittim. Buna göre, sen, peygamber aleyhisselâmın vefâtından sonra bir belâya çarpılacaksın. Bunun, benim zamanımda olmasından Allah'a sığınırım. Allah'dan dilerim ki, bu belâ benim hılâfetim zamanında gelmesin...

Hz. Ebûbekir'in vefâtından sonra Hz. Ömer halîfe seçildi. Tıpkı Hz Ebûbekir gibi o da Ebû Zer'i çağırdı Kendisine saygı gösterdi. Gönlünü aldı. Bu arada ona hıtâben dedi ki :

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin senin hakkında söylediğini işittim. Buna göre, Allah Resûlünün vefâtından sonraki zamanlarda sen bir belâya çarpılacaksın. Bu belânın benim zamanımda gelmesinden Allah'a sığınırım. Allah'dan dilerim ki, o belâ benim hılâfetim zamanında gelmesin...

Allah ondan râzî olsun, Hz. Ömer vefât ettikten sonra hılâfet makamına Hz. Osman getirildi. Ebû Zer hâdisesinin bundan sonraki kısmını Abdullah İbni Abbâs şöyle anlatıyor:

— Ben, halîfenin yanında oturmaktaydım. Bir ara Ebû Zer geldi ve halîfenin huzûruna girmek için izin istedi Ben, halîfeye dedim ki:

— Ey müminlerin halîfesi, bu gelen Ebû Zer'dir. Huzûra girmek için izin istiyor...

Halîfe Hz. Osman bana dedi ki:

— Dilersen müsâade et, gelsin...

Halîfenin bu sözü üzerine ben de Ebû Zer'e buyur ettim. Girdi. Selâm vererek oturdu. Söze halîfenin başlamasını bekliyordu. Derken, halîfe söze başladı ve aralarında şu konuşma geçti:

Halîfe Hz. Osman:

— Kendini Ebûbekir'den de, Ömer'den de daha hayırlı sanan sen misin?

Ebû Zer:

— Ben böyle bir şey söylemedim, böyle bir iddiâda bulunmadım

Halîfe Hz. Osman:

— Bunu sana delilleriyle isbât ederim.

Ebû Zer :

— Allah yüzünü ak etsin, ey müminlerin halîfesi. Delîlinizin ne olduğunu bilmiyorum

Halîfe Hz. Osman :

— Ben nasıl söylediğini biliyorum.

Ebû Zer:

— Nasıl söylemişim?

Halîfe Hz. Osman:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini söylemişsin:

— **Sizin bence en sevimliniz ve bana en yakın olanınız, bana kavuşuncaya kadar, bıraktığım ahde sadâkat göstereninizdir.**

Bundan başka bir de şöyle demişsin :

— Benden başka hepiniz dünyâlık sâhibi oldunuz.

Bunları söyleyen Halîfe Hz. Osman, daha sonra şöyle dedi:

— Sûriye'ye Muâviye'nin yanına git...

Ve, onu oraya gönderdi Ebû Zer Şam'a varınca halka ilim - irfân öğretmekle meşgul olmağa başladı. Allah'ın ahkâmını, Resûlüllahın ahlâkını ahâlinin gönüllerine iyice işletti. Öyle ki sohbetleri ve konuşmaları ile, kendisini dinleyenlerin gözlerini yaşarttı, gönüllerini hüzünlendirdi. Sık sık yaptığı konuşmalarda şu sözleri çok tekrarlardı:

— Evinde, Allah yolunda harcamak veya bir borcu ödemek maksadıyle bulundurulan paranın dışında parası veya varlığı olan bir kimse o günü yatmasın. O parası veya varlığı ile Allah yolunda mutlaka bir şeyler yapsın. Onu Allah yolunda sarfetsin, o para veya varlık, gâyesiz olarak orada bulunduğu sürece o müslümanın râhatça yatıp uyuması lâyık değildir...

Ebû Zer'in bu sözleri, kendisini dinleyenleri mutlaka ağlatır, coşturudu Bir defasında yine bir konuşma yapmış ve bunda da yukarıdaki sözleri aynen söylemişti. Kendisini dinleyenler arasında, o sıraları Sûriye vâlisi olan Muâviye de (r.a.) bulunmaktaydı. Ebû Zer'in bu konuşması,

başta Muâviye olmak üzere bütün dinleyenlerin şiddetle ağlamasına sebeb oldu. Allah kendisinden râzî olsun, Muâviye, oradan ayrıldıktan kısa bir müddet sonra Ebû Zer'e bin dinâr para gönderdi Maksadı, onun, kavli (sözü) ile fiilinin, içi ile dışının bir olup olmadığını anlamak, yâni kendisini denemekti. Muâviye'nin elçisi parayı aldı. Doğruca Ebû Zer'e gtti ve kendisine verdi.

Ertesi gün Muâviye, parayı götürüp Ebû Zer'e veren şahsı çağırarak dedi ki:

— Şimdi Ebû Zer'e git. De ki:

— Dün getirdiğim bin dînârı yanlışlıkla sana vermişim. Halbuki vâli onu sana değil, bir başkasına vermemi söylemiş idi Ben•yanlışlık yapmışım. Onu geri verir misin?

Muâviye'nin bu sözleri üzerine adam doğruca Ebû Zer'e gitti ve kendisine dedi ki:

— Yâ Ebû Zer, aman, beni Muâviye'nin vereceği cezâdan kurtar. Dün sana getirdiğim bin dînâr var ya! Meğer o, bir başkasına verilecekmiş. Ben hatâ etmişim, yanlışlıkla sana vermişim...

Muâviye'nin elçisinin bu sözlerini sükûnetle dinleyen Ebû Zer, ona şunları söyledi:

— Muâviye'ye benden selâm söyle ve de ki:

— Bin dînâr paranızdan bir tek dînâr dahi Ebû Zer'in yanında bir gece geçirmemiş. Ebû Zer onları senin verdiğin günü hemen dağıtmış. Geceyi de evinde onlarsız geçirmiş. Eğer bin dinârınızı mutlaka istiyorsanız, onları tekrar geri isteyip tedârik edebilmesi ve toplayabilmesi için kendisine üç günlük bir mühlet vermeniz gerekiyor...

Ebû Zer'den bu sözleri dinleyen elçi, hemen geri döndü. Durumu aynen Muâviye'ye nakletti. Ebû Zer'in kavlinin fiiline, dışının içine uygun olduğunu gören Muâviye de hemen Medîne'ye halîfe Hz. Osmana bir mektub yazarak şöyle dedi:

— Eğer Sûriye'de görülecek bir işin olursa hemen Ebû Zer'e havâle et ve işinin görülmesini ondan iste. Hem onun duâsını al...

Muâviye'den gelen bu haber üzerine Halîfe Hz. Osman, Ebû Zer'e bir mektub yazdı Mektubda, selâmdan sonra şöyle diyordu:

— Buraya, benim yanıma gel!...

Halîfenin mektubunu alan Ebû Zer, hemen hazırlandı. Doğruca Medîne'ye gitti. Hiç vakıt geçirmeden halîfeyi aradı. O anda halîfe câmideydi. Ebû Zer de câmiye gitti. Selâm verdi Halîfe Hz. Osman onun selâmını aldı ve:

— Nasılsın, yâ Ebû Zer?

diyerek hâl-hatır sordu. Ebû Zer de:

— Hayırdır... Sizler nasılsınız, ey müminlerin halîfesi?

dedi. Bu hal - hatır sormadan sonra, halîfe Hz. Osman çıktı, gitti. Ebû

Zer de hemen kalktı İki rek'at namaz kıldı. Sonra oturarak orada tefekkür ve istiğrâka daldı. Fakat kendisinin Sûriye'den gelmiş olduğunu duyan ahâli hemen câmiye toplanarak onun etrâfını sardı. Bu arada, fırsatı değerlendirip kendisinden istifâde etmek isteyenler dediler ki:

— Yâ Ebû Zer, bize, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hadîslerinden anlatır mısınız?

Ebû Zer dedi:

— Elbette anlatırım...

Sonra, sözlerine devamla şunları söyledi:

— Bir defasında, Allah'ın Resûlü, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem bana şunları söylemişti:

— **Devenin sadakası vardır. Ekinin sadakası vardır. Paranın sadakası vardır. Koyunun sadakası vardır. Borç ödemek, yahut Allah yolunda harcamak maksadıyle bulundurulan para hâriç, eğer sizden birinin evinde az da olsa bir mıktar para bulunuyorsa ve bununla berâber o kimse o gece râhatlıkla uyuyabiliyorsa onun bu hareketi bir yığma ve biriktirme işidir ki, kıyâmet günü onunla dağlanacaktır...**

Ebû Zer'in anlattığı bu hadîsi dinleyen topluluk dediler ki:

— Yâ Ebû Zer, Allah'dan kork, söylediğin şeyi düşün. Bu kadar malk - mülk - para, istisnâsız bütün insanlarda vardır. Bu durumda hepimizin hâli nice olacak? Demek ki hepimiz dağlanacağız...

Dinleyenlerin bu îtirâzları üzerine Ebû Zer de şunları söyledi:

— Ey ahâlî, siz Kur'ânı okumuyor musunuz? Allah'ın kelâmına kulak vermiyor musunuz? Bunları ben söylemiyorum. Bil'akis Allah'ın kelâmı söylüyor İşte buyurun, dinleyin:

— **Ey îmân edenler, şurası muhakkak ki, yahûdî âlimleri ile hıristiyan râhiblerinin birçoğu, bâtıl sebeplerle insanların mallarını yerler, onları Allah yolundan alıkorlar. Altını ve gümüşü yığıp ve biriktirip de onları Allah yolunda harcamıyanlar var ya! İşte onlara pek acıklı bir azâbın varlığını haber ver. O gün ki, bunlar, üzerlerinde yakılacak cehennem ateşinin içinde kızdırılacak da o kimselerin alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak. Bu esnâda da kendilerine denecek ki:**

— **İşte bu, kendiniz için toplayıp sakladıklarınız! Artık, saklayıp istifçilik ettiğiniz bu nesnelerin acısını tadın haydi...** (Tevbe sûresi, âyet: 34, 35).

Ebû Zer, Sûriye'den geleli daha iki veya üç gün olmuştu ki, Halîfe Hz Osman, kendisine bir elçi gönderdi ve Rabze'ye gitmesini söylemesi için ta'limât verdi. Halîfenin emri gereğince elçi Ebû Zer'e vardı ve halîfenin, Rabze'ye gitmesini söylediğini bildirdi...

Rabze, harâp ve bakımsız bir köy idi. Âdetâ bir ören hâlindeydi. Çok

az da insan bulunuyordu. Ebû Zer, halîfe Hz. Osman'ın irâdesini öğrenince hemen kalktı. Mezkûr köye gitmek üzere yola çıktı. Oraya vardığında, siyâhî birisinin, ahâlîye imamlık yapmakta olduğunu gördü Halk, Ebû Zer'i görünce kendisini buyur ettiler, imamlığı onun yapmasını istediler. Ancak o, bütün ısrârlara rağmen teklîfi kabul etmedi, imâmet makamına geçmedi ve namazını siyâhînin peşinde alel'âde bir kişiymişçesine kılmakta devam etti. Bu sırada şu sözleri de etrafındakilere sık sık söylemekteydi:

— Allah ve Resûlü doğru söyledi. Allah'ın Resûlü bana şöyle derdi:

—Yâ Ebû Zer, hakkı dinle ve itâat et. Siyâhî birisinin peşinde namaz kılıyor dahi olsan, dinle ve itâat et...

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, Ebû Zer, bundan sonra ölünceye kadar o köyde ikamet etti Oradan hiç ayrılmadı...

V.

Allah her ikisinden de râzî olsun, Ebû Zer'in refîkası anlatır:

— Ebû Zer'in ölümü yaklaştığı zaman ben ağlamağa başladım. Benim ağladığımı gören Ebû Zer sordu:

— Niçin ağlıyorsun?

Dedim:

— Âdetâ ıssız bir yerde ölüyorsun. Seni kefenleyecek bir şeyimiz yok. Bu durumda ben ne yapacağım. Ona ağlıyorum...

Benim bu sözlerimi gâyet soğukkanlılıkla dinleyen kocam, şunları söyledi:

— Ağlama. Bunun için ağlama. Sana müjde veriyorum. Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, aralarında benim de bulunduğum bir topluluğa şunları söylemişti :

— İçinizden biri ıssız bir yerde ölecek. Buna rağmen, müminlerden bir topluluk, onun cenâzesinde hazır bulunacak...

Allah Resûlünün, bu sözleri söylediği topluluk içinde bulunanlardan bugün hayatta bir tek kişi dahi kalmadı. Yalnız ben kaldım. Üstelik onların herbiri, ya bir şehirde veya bir topluluk yanında vefât etti. Şimdi, onlardan yalnız ben kaldığıma ve aynı zamanda ıssız bir yerde ölmek üzere olduğuma göre, o kişi benim. Göreceksin, burada, mutlaka müminlerden bir topluluk zuhur edecek ve beni kefenleyip gömecek Allah'a yeminle söylerim ki yalan söylemiyorum. Bu kişi mutlaka benim. Issız yerde ölecek o kişi mutlaka benim...

Kocamın bu sözleri üzerine ben de kendi kendime şöyle dedim:

— Hacc mevsimi dolayısıyle bu diyârlara gelenler, hacc ibâdetinin

edâsından sonra gittiler. Her taraf ıssızlaştı, tenhâlaştı, ortalarda kimsecikler kalmadı. Acaba gerçekten buralara gelenler olacak mı?

Bu düşünceler arasında, gidip bir tepenin başına oturdum. Orada, bir taraftan hastayı gözlüyor, bir taraftan da gelip geçenler var mı diyerek yollara bakıyordum. Derken, uzaklardan bir kafilenin sökün ettiğini ve bana doğru gelmekte olduğunu gördüm. Hemen imdât mâhiyetinde kendilerine elbisemi salladım. Benim bu hareketimi gören kafile, daha çabuk gelmek için adımlarını hızlandırdı. Biraz sonra yanıma yaklaşmışlardı. Bu sırada bana sordular:

— Ey Allah'ın kulu, hayrola, neyin var?

Ben dedim:

— Müslümanlardan biri ölmek üzere. Onu kefenleyiniz...

Dediler:

— Ölmek üzere olan o müslüman kim ola ki?

Dedim:

—Ebû Zer...

Benim ağzımdan «**Ebû Zer**» sözü çıkar çıkmaz, heyecanla ve hep birden:

— Resûlüllahın arkadaşı olan Ebû Zer mi?

dediler. Ben dedim:

— Evet Ta kendisi...

Bunun üzerine:

— Anamız - babamız ona fedâ olsun!...

diyerek hızlı adımlarla hastanın yanına doğru yürüdüler. Oraya varınca önce selâm verdiler. Ebû Zer de selâmlarını aldı ve kendilerine merhabâ dedi. Daha sonra, sözlerine devamla şunları söyledi:

— Müjde sizlere!... Ben, aralarında benim de bulunduğum bir topluluğa Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim:

— **İçinizden biri ıssız bir yerde vefât edecek. Buna rağmen, müminlerden bir topluluk onun cenâzesinde hazır bulunacak...**

Allah Resûlünün, bu sözleri söylediği kişilerden herbiri ya bir şehirde veya bir topluluk içinde vefât etti. Bugün onlardan hiç bir ferd kalmadı. Yalnız ben kaldım. Allah'a yeminle söylüyorum ki bu durumda o kişi benim. Yalan söylemiyorum, ıssız yerde ölecek olan o kişi mutlaka benim. Sizler de, ıssız yerde vefât edecek olan o kişinin başında bulunacak topluluksunuz. Sizler de Allah'ın Resûlünün bahsettiği o topluluksunuz... Eğer benim, yahut refîkamın, kefen olabilecek çapta bir elbisemiz bulunsaydı mutlaka onlardan birini kefen yapardık Sizi Allah'a ısmarlıyorum, Allah'a emânet ediyorum. Vefâtımdan sonra beni kefenleyiniz, defnediniz. Ancak, bu işi, içinizden emîr - kumandan - vâlî olanlar, kılavuz veya perdedâr olanlar, kâhyalar, müfettişler,... yapmasın...

Fakat bir kişi müstesnâ, gelen topluluğun içinde hepsi de yâ vâlîlik, ya kumandanlık, ya kılavuzluk, ya perdedârlık, ya kâhyalık, ya müfettişlik,... yapmış kişilerdi. Bu hizmetlerden hiçbirinde bulunmamış olan tek kişi ise ensârdan birisiydi. Ebû Zer, kefenlenip defnedilmesini, yukarıdaki sıfatlardan hiçbirini taşımayan birisinin yerine getirmesini söyleyince, ensârdan olan bu şahıs söze başladı ve ona hıtâben şöyle dedi:

— Yâ emmi, seni ben kefenleyeyim. Zîrâ bahsettiğin sıfatların hiçbirini ben taşımadım. Bugüne kadar ne vâlîlik yaptım, ne kumandanlık yaptım, ne kılavuzluk yaptım, ne perdedârlık yaptım, ne kâhyalık yaptım, ne de müfettişlik... Seni kendi kaftanımla, yahut iki elbisemle veyahut da anamın benim için örmüş olduğu abamla kefenleyeyim...

Ebû Zer dedi:

— Evet. Beni sen kefenle...

Resûlüllah'ın arkadaşı Ebû Zer'in son sözleri bu iki cümle oldu Eceli gelmiş, o anda bu dünyâya vedâ etmişti. Ensârdan olan o bir kişi, kafilede bulunan diğer arkadaşlarının da yardımı ile, bizzât kendi giygilerinden birini kullanarak Ebû Zer'i kefenledi. Kafiledekilerin hepsi de müslüman ve takvâ ehli kişilerdi. Ebû Zer'in kendilerine anlattıklarından büyük sevinç duydular ve onu defnettikten sonra gittiler.

———— o ————

KULLUKTA GAYRET

Allah ondan râzî olsun, Muâz İbni Cebel anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, bize hıtâben şöyle buyurdu:

— Size hayır kapılarını göstereyim mi?

Biz dedik:

— Göster yâ Resûlellah...

Bunun üzerine şöyle buyurdular:

— Oruç bir kalkandır. Sadaka bir bürhândır. Kulun gece yarısı ibâdete kalkması ise her günâhı söndürür...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Ubeyde'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir başka hadîsleri de şu meâldedir:

— Oruç bir kalkandır. Fakat günahlarla delinmese...

Birtakım günahlar vardır ki bunlar orucun fazîletini yokeder. Meselâ gıybet bunlardan biridir. Kişi, oruçlu olduğu müddetçe kendisini sâdece yemekten - içmekten alıkor fakat meselâ gıybet etmekten, yalan söylemekten, ötekini - berikini çekiştirmekten,... alıkoymazsa bu hareketleri onun oruç kalkanını delmiş olur. Demek ki sâdece yememek, içmemek vesâir birtakım fiil ve hareketleri yapmamaktan ibâret kalan bir oruç makbul değildir...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basri şöyle der:

— Dört şey vardır ki âhıret azığındandır:

1) Oruç. Bu, rûhun ahlâkî sıhhatini sağlar.
2) Sadaka. Bu, onu verenle cehennem ateşi arasında bir seddir
3) Namaz. Bu, kulu Allah'a yaklaştırır.
4) Gözyaşları. Bunlar da günahları yokeder, eritir.

Denir ki:

— İbâdet, kulluk ve tâatin esâsı üç şeydir:

1) Korku,
2) Ümit,
3) Sevgi.

Allah korkusunun emâresi, haram olan şeyleri terketmektir. Eğer bir kimse Allah'dan korkuyorsa, O'nun haram kıldığı şeyleri mutlaka terkeder Veya, Allah'dan korktuğunu söyleyen kişi, O'nun haram kıldıklarını terketmek zorundadır. Aksi halde, Allah'dan korktuğunu söylemiş olmasının bir ma'nâsı kalmaz.

Ümidin emâresi, ibâdetlere daha çok rağbet etmektir. Allah'ın rahmetine mazhar olmayı ümit eden kişi O'na daha çok ibâdet eder. Veya, Allah'ın rahmetini uman birisinin, O'na daha çok ibâdet etmesi gerekir. Hem Allah'ın merhametine nâil olmayı ummak, hem de O'na ibâdet husûsunda harîs olmamak manâsızlıktır.

Sevginin emâresi ise şevk ve pişmanlıktır. Allah'ı seven, ona ibâdet etmeğe şevk duyduğu gibi, günah işlemiş olmaktan da pişmanlık duyar, nedâmet duyar Böylece, hem bir daha günah işlemez, hem de Allah'a kulluk husûsunda yeni gayretlerle ma'nevî yeni merhaleler kateder...

Günahların aslı, yâni anası ve kaynağı da şu üç şeydir:

1) Kibir.
2) Hırs.
3) Hased.

Kibir, ilk defa İblîs'de görüldü. O, Âdem aleyhisselâma ta'zîm etmek ve hürmet göstermekle emrolundu. Ancak, İblis kibirlendi, büyüklendi ve Allah'ın emrine rağmen Âdem aleyhisselâma ta'zîm etmedi, hürmet göstermedi. Bu yüzden Allah'ın la'netine uğradı.

Hırs da ilk defa Âdem aleyhisselâmda görüldü Allah onu cennetine koymuş, bir tânesi müstesnâ, oradaki bütün meyvelerden de yiyebileceğini söylemişti. Ancak, cennette ebedî kalma ve hiç ölmeme hırsına kapılan Âdem aleyhisselâm, Allah'ın yasak ettiği o bir meyveden yemiş, bu yüzden de cennetten çıkarılmıştır.

Hased ise ilk defa Âdem aleyhisselâmın oğlu Kabil'de görüldü. Kabil, sırf hased ve kıskançlık sâikıyle kardeşi Hâbil'i öldürdü. Bu yüzden, kendisi de azâba atıldı.

O halde her bir müslüman:

1) Günahlardan mutlaka ve kesinlikle sakınmalı, kaçınmalı,
2) Allah'a tâat ve ibâdete yönelmeli, bu husûsta gayret sarfetmeli,
3) İbâdetlerini mutlak sûrette Allah rızâsı için yapmalı...

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin, ihlâs üzerine söylemiş olduğu bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Kim ki hiç riyâ karıştırmadan ibâdetlerini sırf Allah rızâsı için yaparsa hikmet kaynakları kalbinden diline gelir.**

Denir ki:

— Üç sınıf insan vardır ki, kendileri için gönüllere buğz ve adâvet yâni düşmanlık ekerler. Yâni yaptıkları işler, başkalarının kalblerine düşmanlık tohumları saçar Böylece, o kişiler, kendilerine düşmanlık beslerler. Yine bu insanlar, Allah'ın gazabını üzerlerine çekerler, kendi yaptıklarını yıkmış olurlar. Bu üç sınıf insan şunlardır:

1) Hep başkalarının kusûr ve ayıplarını ortaya dökmekle meşgul olanlar. Böyleleri, kusûr ve ayıplarını araştırdıkları kişilerin kalblerine kin ve adâvet yâni düşmanlık tohumlarını atmış olurlar. Öyle ki, kusûr ve ayıpları araştırılıp ortaya dökülen o kişiler, bu işi yapana karşı kalblerinde dâimâ bir kin ve düşmanlık beslerler.

2) Hep kendini beğenenler. Böyleleri Allah'ın öfke ve gazabını kendi üzerlerine çekmiş olurlar. Çünkü şânı mubârek ve yüce olan Allah, kendini beğenenleri aslâ sevmez. Kendini beğenen kişi, aynı zamanda diğer insanlar tarafından da hiç sevilmez. Hep kendini beğenen ve bencillik yapan kişi, diğer insanların öfke ve kızgınlığını da üzerine çekmiş olur.

3) Amelleri ile gösteriş ve mürâîlik yapanlar. Böyleleri kendi yaptıklarını yıkmış olurlar. Çünkü güzel ameller, esâsında bir yapma işidir. Ancak, gösteriş ve mürâîlik de bu güzel amellerin iptâline yâni makbul sayılmamasına sebep olur. Binâelnaleyh, güzel ameller işleyen, ancak bu esnâda gösteriş ve mürâîliğe kaçan kişi, bir taraftan binâyı yaparken diğer taraftan da onu yıkmış olur Zîrâ güzel ameller, ancak sırf Allah rızâsı için yapıldığı takdirde makbul ve mûteberdir. Allah için yapılmayan yâni içine gösteriş ve mürâîlik karışan ameller ise makbul değildir...

Üç sınıf insan da vardır ki, onlar da gönüllere sevgi tohumları atarlar, âfiyete vâris olurlar, gök ehli katında îtibâr kazanırlar. Bu üç sınıf insan da şunlardır:

1) Güzel ahlâk sâhibi olanlar,
2) Amellerini sırf Allah rızâsı için yâni ihlâsla yapanlar,
3) Mütevâzî - alçakgönüllü olanlar.

Güzel ahlâklı bir kişi herkes tarafından sevilir, sayılır, îtibâr görür. Yâni güzel ahlâklı kişiler, diğer insanların gönüllerine sevgi tohumları atmış olurlar. Amellerini sırf Allah rızâsı için yapanlar ebedî saâdetin vârisleridir. Zîrâ ihlâsla yâni sırf Allah rızâsı için yapılan ameller Allah katında makbul ve mûteberdir Kulun ibâdetlerinin Allah katında makbul ve mûteber olması ise, onun, ebedî saâdete mazhar olması demektir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, alçakgönüllüleri sever. Kibirlenenlere, büyüklenenlere ise öfkelenir. Binâen'aleyh, kişinin mütevâzî - alçakgönül-

lü olması demek, Allah katında sevilmesi demektir. Allah katında sevilir olmak ise bahtiyârlığın son perdesidir...

Allah ondan râzî olsun, Hattâb oğlu Ömer şöyle der:

— Ey insanlar, hesâba çekilmeden önce siz kendinizi hesaba çekiniz. Zîrâ sizin kendi kendinizi hesâba çekmeniz, başkaları tarafından hesâba çekilmenizden daha kolay ve daha ehvendir. Başkaları tarafından tartılmadan önce siz kendiniz amellerinizi tartınız Büyük arz günü için hazırlanınız. Ogün öyle bir gündür ki, hiç bir ameliniz gizli kalmamak üzere ogünde arzolunacaksınız. Yâni bütün amelleriniz Allah'ın huzûruna çıkarılacak. Hiç bir şeyiniz gizli kalmayacak. İşte ogün için hazırlanınız...

Allah kendisinden râzî olsun, Muâz oğlu Yahyâ der ki:

— İnsanlar, dünyâda geçirdikleri ömürleri îtibâriyle şu üç sınıfa ayrılırlar:

1) Âhıret işleriyle olan meşguliyetleri, dünyâ işleriyle olan meşguliyetlerine mânî olanlar.

2) Dünyâ işleriyle olan meşguliyetleri, âhıret işleriyle olan meşguliyetlerine mânî olanlar

3) Dünyâ işleriyle olan meşguliyetleri, âhıret işleriyle olan meşguliyetlerine mâni olmayanlar, yâni her ikisiyle de aynı derecede meşgul olanlar.

Bunlardan birincisi, kurtuluşa erenlerin derecesidir. İkincisi, mahvolanların derecesidir. Üçüncüsü ise tehlikede olanların derecesidir.

Allah rahmet eylesin, Hâtem Zâhid şöyle der:

— Dört şey vardır ki, onlardan herbirinin kadrini ancak dört sınıf insandan biri bilir:

1) Gençliğin kadrini ancak yaşlılar bilir.
2) Selâmet ve âfiyetin kadrini ancak başı belâda olanlar bilir.
3) Sıhhat ve sağlığın kadrini ancak hastalar bilir
4) Hayâtın kadrini ancak ölüler bilir.

Hâtem Zâhid'in bu dedikleri, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin şu hadîslerinden çıkarılmıştır. Allah Resûlü şöyle buyururlar:

— **Beş şey gelmeden önce beş şeyi ganîmet bil:**

1) İhtiyârlığından önce gençliğini,
2) Hastalığından önce sıhhatini,
3) Fakîr düşmeden önce zenginliğini,
4) Meşguliyetler gelip çatmadan önce boş vakitlerini,
5) Ölümünden önce hayatını ganîmet bil...

İnsanoğlu hayâtının kadrini bilmeli, ömrünün herbir sâatini ganîmet

edinmelidir. Zîrâ o, bir sâniye sonra bile ne olacağını bilmez Yine insanoğlu, ölülerin hasret ve nedâmetlerini düşünmeli, onların, hiç olmazsa iki rek'atçık bir namaz kılmak veya bir defacık olsun **«Lâ ilâhe illallah, Muhammeden Resûlüllah** — Allah'dan başka ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm O'nun resûlü ve elçisidir.» diyebilmek için tekrâr dünyâya gelmeyi temennî ettiklerini, ancak buna muktedir olamadıklarını, kendisinin ise bu nîmetin içinde bulunduğunu hatırlamalı ve henüz hasret ve nedâmet devresi gelmeden Allah'a ibâdet yolunda gayret sarfetmelidir. Allah'a kulluk, yâni ibâdet ancak bu dünyâ hayâtında iken mümkün olur. İşte ganîmet bilinecek hayat da bu hayâttır. Bu hayât bittikten sonra ise hasret ve nedâmet devri başlar

Allah ondan râzî olsun, bir defasında Hâtem Esam'a soruldu:

— Amellerini hangi temel üzerine kurdun?

Dedi:

— Dört temel üzerine kurdum:

1) Gördüm ki benim bir rızkım vardır. Bu, aslâ başkasına gitmez. Tıpkı bir başkasının rızkı bana gelmediği gibi. İşte ben buna güvendim, dayandım.

2) Gördüm ki, benim üzerime farz olan bir ibâdet vardır. Onu benden başkası edâ edemez. İşte ben onunla meşgul olmağa başladım

3) Anladım ki, Rabbım beni her an için görüp duruyor. Böylece, ben de her an için ondan utanır oldum.

4) Gördüm ki bana sür'atle gelen birisi var. Bu benim ecelimdir. Onun için, ben de sür'atle ona gitmeğe başladım.

Ecele doğru sür'atle gitmek, ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanmaktır Ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanmak da şu sûretle olur:

1) Sâlih ve güzel ameller işlemek. Allah'ın, yapılmasını emrettiği bütün ameller, sâlih ve güzel amellerdir. Elinden - dilinden kimseye zarar gelmemek, yâni Allah'ın mahlûkatına kötülük yapmamak, başta gelen ve mutlaka riâyet edilmesi gereken bir husûstur. Elbette, Allah'ın mahlûkatına sâdece zararlı olmamak yâni hiç bir canlıya kötülük yapmamak kâfî değildir. Müslüman, gerektiğinde diğer insanlara iyilik de yapmak zorundadır. İşte asıl sâlih ameller de Allah'ın mahlûkatına iyilikler yapmak ve faydalı olmaktır Zîrâ hiç kimseye kötülük yapmamak ve zararlı olmamak, zâten her bir müslüman için bir mecburiyettir Güzel amel denince ilk akla gelen, güzel ahlâkdır. Güzel ahlâk sâhibi olanlar güzel ameller işleyenlerdir. Güzel ahlâk. peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin ahlâkıdır. Kur'ân ahlâkıdır.

2) Allah'ın menettiği ve haram kıldığı şeylerden sakınmak. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, bâzı şeyleri ve bâzı fiilleri haram kılmış ve yasak etmiştir. Haram kılınan ve işlenmesi yasaklanan şeyler karşısında

müslümanın tavrı, onlara hiç bir sûretle yaklaşmamak ve yapmamaktır. Elbette, yasağa ve haram kılınmasına rağmen onları yapanlar Allah'ın emirlerine karşı gelmiş, ilâhî yasağı dinlememiş olurlar. Böyleleri ise ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanmış olmazlar. Zîrâ onlar, Allah'ın haram kıldığı ve yasak ettiği fiil ve hareketleri yapmakla geleceklerini karanlıklaştırmış olmaktadırlar.

3) Kendisini hak yolda sâbit kadem eylemesi ve son nefesini hayırla tamamlaması için Allah'a yakarmak, niyâzda bulunmak ve duâ etmek.

İşte bu üç husûsa ehemmiyet verip riâyet eden bir müslüman, ecele doğru hızla gitmiş, yâni ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanmış olur. Allah'dan hâlisâne dileğimiz, herbirimize ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanmayı nasîb etmesidir...

Hükemâdan biri der ki:

İbâdetin zevkine ermek isteyen bir kimse:

1) İbâdete hâlis bir niyetle başlamalı,

2) Muvaffakıyet ve yardımı Allah'dan bilmeli,

3) Haşyet, korku, sevgi ve vekarla ibâdet etmeli,

4) İbâdetten ihlâsla ayrılmalı, yâni ibâdeti ihlâsla bitirmelidir.

Bunlara riâyet etmeyen bir kimse, ibâdetin zevkine eremez Zîrâ ibâdete hâlis bir niyetle başlayan kişi, kendisini o ameli işlemeğe muvaffak edenin Allah olduğunu bilir. Üzerinde Allah'ın tevfîk ve minneti bulunduğunun şuûrunda olan birisi, ibâdetin şükrünü edâya çalışır. Böylece, Allah katında daha çok îtibâr sâhibi olur. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsu dile getiren bir âyetinde şöyle buyurur:

— ...**Yemin olsun ki, eğer şükrederseniz elbette nîmetinizi artırırım. Yemin olsun, eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz benim azâbım cidden çok çetin ve şiddetlidir.** (İbrâhim sûresi, âyet: 7).

İbâdetlerini haşyet, korku, sevgi ve vekarla yapanlara Allah ecirlerini mutlaka verir. Nitekim bu husûsu belirten bir âyette şöyle buyrulur:

— ...**Hiç şüphe yok ki, Allah, iyi amel ve hareketlerde bulunanların mükâfâtını zayi etmez.** (Tevbe sûresi, âyet: 120).

İbâdetin dünyâdaki mükâfâtı, onun zevkine ermek, yani ibâdeti ruhî bir zevkle yapabilmektir. Âhıretteki mükâfâtı ise cennettir Gerçekten ibâdetleri ruhî zevk, haz ve duyuşlarla yapabilmek, bu dünyâdaki mükâfâtların en büyüğüdür. Esâsen makbul ibâdetler de rûhî duyuş, haz ve zevklerle edâ edilen ibâdetlerdir. Rûhlarda duyulmayan ve sâdece bedenî hareketlerden ibâret kalan ibâdetlerin gerçekte hiç bir değeri yoktur. İhlâsla bitirilen ibâdetler Allah katında makbul ve mûteber ibâdetlerdir. İbâdetin kabul olunduğunun emâresi, kulun, daha sonraları o ibâdetten daha yüce ibâdetler yapmağa muvaffak olmasıdır. Eğer kişi, her

bir seferinde ve gittikçe, önceki ibâdetlerinden daha yüce ibâdetler yapmağa muvaffak olabiliyorsa bu, onun önceki ibâdetlerinin kabul olunmuş bulunmasının bir emâresidir.

Denir ki:

—Aldanışın alâmeti şu üç şeydir:

1) Geride kalacak dünyâlık toplamakla meşgul olmak,
2) Kendisinin malıvına sebep olacak derecede çok günah işlemek,
3) Kendisini kurtaracak amelleri işlememek, ihmâl etmek

İşte kendisinde bu üç hâl bulunan kişi aldanmıştır.

Allah'a yönelen bir kişide şu üç emâre bulunur:

1) Kalbi tefekkürle meşgul olur,
2) Dili zikirle meşgul olur,
3) Bedeni Allah yolunda hizmetle meşgul olur.

Yine denir ki:

— Kendi kendini aldatmanın alâmeti de üçtür:

1) Şehevî heves ve arzulara koşmak, günahlardan emîn olmak,
2) Uzun emellere kapılarak tevbeyi geciktirmek,
3) Hiç bir iyi amel işlemeden, kuru kuruya âhıret saâdetini ummak.

Kendisinde bu haller bulunan kişi, kendi kendini aldatmış olur.

Hukemâdan biri şöyle der:

— Kim ki üç şeysiz üç şeye sâhib olduğunu iddiâ ederse, bilinmelidir ki şeytan onunla alay etmektedir:

1) Dünyâ sevgisini, yâni mal - mülk - para sevgisini gönlünden çıkarmadan Allah'ı zikretmenin zevkine erdiğini iddiâ ederse,

2) Nefsine muhâlefet etmeden Allah'ın rızâsına uygun hareket ettiğini iddiâ ederse,

3) İnsanların methini sevmekle berâber ihlâsla amel işlediğini iddiâ ederse, bilinmelidir ki şeytan onunla alay etmekte, onu maskaraya almaktadır. Çünkü:

a) Mal - mülk - para sevgisi ile dopdolu bir kalb, Allah'ı zikretmenin zevkine varamaz Çünkü bu ikisi birbirine zıttır. İki zıt ise bir arada toplanmaz.

b) Dâimâ şerre ve kötülüğe meyyâl olan nefse muhâlefet edilmedikçe Allah'ın rızâsına uygun hareket etmek mümkün olmaz.

c) İnsanların methine nâil olmak için yapılan amellerde ihlâs yok demektir. Çünkü ihlâsla yapılan ameller, sırf Allah için yapılan amellerdir. İnsanların övgüsünü kazanmak için yapılan ameller ise ihlâsla yapılmamış demektir. Şu halde hem insanların methini kazanma isteği, hem de ihlâs, bir arada ictimâ etmez, bir arada bulunmaz

Allah rahmet eylesin, Ebû Nadre şöyle der:

— Dört şey vardır ki, eğer bunlar bir kişide bulunur fakat onun gidişatında hayır yönünde bir artış olmazsa, bilinmelidir ki Allah kendisinin bu amellerini kabul etmemektedir:

1) Kim ki Allah yolunda gazâ eder ve sonra da döner, fakat gidişatında hayra doğru bir artış olmazsa, bilinmelidir ki bu, onun amelinin Allah tarafından kabul edilmediğinin bir emâresidir. Çünkü, eğer Allah onun bu gazâ ibâdetini kabul buyurmuş olsaydı, bundan sonraki gidişatında hayra doğru mutlaka bir artış olurdu.

2) Kim ki Ramazan orucunu tutar fakat ondan sonraki gidişatında hayra doğru bir artış olmazsa bilinmelidir ki bu, onun amelinin Allah tarafından kabul olunmadığının bir emâresidir. Çünkü, eğer Allah onun bu oruç ibâdetini kabul buyurmuş olsaydı, bundan sonraki gidişatında hayra doğru mutlaka bir artış olurdu.

3) Kim ki farz olan haccı edâ eder fakat ondan sonraki gidişatında hayra doğru bir artış olmazsa bilinmelidir ki bu, onun amelinin Allah tarafından kabul olunmadığının bir emâresidir. Zîrâ, eğer Allah onun bu hacc ibâdetini kabul buyurmuş olsaydı bundan sonraki gidişatında hayra doğru mutlaka bir artış görülürdü

4) Kim ki hastalanır ve sonra şifâ bulur, fakat ondan sonraki gidişatında hayra doğru bir artış olmazsa bilinmelidir ki bu, onun hastalığının, günahlarına kefâret sayılmadığının bir emâresidir. Zîrâ, eğer onun bu hastalığı günahlarına bir kefâret sayılmış olsaydı, bundan sonraki gidişatında hayra doğru mutlaka bir artış görülürldü...

Denir ki:

— Kişinin Allah yolundaki gayretlerinin boşa gitmemesi ve amellerinin makbul sayılabilmesi için şu dört şeye sâhib bulunması gerekir:

Birincisi : İlim - irfân sâhibi olmak. İlim - irfân, kişinin amellerinin sıhhatli olacağının bir garantisidir. İlim - irfân sâhibi olanların, amellerini daha sıhhatlı ve Allah indinde daha makbul bir seviyede yapmaları mümkündür. Cehâletle hiç bir şey olmayacağına göre, müslümanın ilkbaşta halletmesi gereken husûslardan biri de ilim - irfân sâhibi olmaktır.

İkincisi : Tevekkül sâhibi olmak. Tevekkül, her işinde Allah'a güvenmek, O'na dayanmak demektir. Mütevekkil, yâni tevekkül sâhibi bir insan, her işinde gereken tedbîri bizzât kendisi alır, yapılması gerekeni yapar Ondan sonrasını da Allah'a bırakır. Hiç bir kimseye minnet etmez. Kalbinde, Allah'a olan güvenden başka bir şeye yer vermez.

Üçüncüsü : Sabırlı olmak. Sabırsız kişi çok kerre, başladığını bitiremez, başladığının sonunu getiremez. Amellerin tamamlanabilmesi ve Allah yolunda sükûnetle ilerlenebilmesi için sabırlı olmak şarttır.

Dördüncüsü : İhlâs sâhibi olmak. İhlâs, yaptığını Allah için, Allah'ın rızâsı için yapmak demektir Sırf Allah rızâsı için yapılmayan ibâdetler ve ameller makbul değildir. Binâen'aleyh, kişinin ibâdetlerinin makbul sayılabilmesi ve onların ecrine nâil olabilmesi için ihlâs şarttır. Ancak Allah rızâsı için yapılan ibâdetler makbul ve mûteber olduğu gibi, yine ancak Allah için yapılmış olan amellerin ecrine nâil olunabilir.

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî der ki:

— Şu hayra, yâni cennete tâlib olan kişi, Allah yolunda ciddî bir çalışma ile çalışmalı, sararıp solmalı, bütün kötü duygulardan arınmalı ve istikamete gelmelidir, Tâ ki Allah'a kavuşabilsin. Nitekim kurtuluşun ancak bu sûretle mümkün olacağı, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmında açıkca belirtilmektedir:

— **Hiç şüphe yok ki, «Rabbımız Allahdır.» deyip sonra da istikamete gelenlere, «Korkmayın, tasalanmayın, vâ'd olunduğunuz cennetle müjdelenin, sevinin!» diye melekler inecektir.**
(Fussılet sûresi, âyet: 30)

Hukemâdan biri şöyle der:

— İstikamete gelmiş olan bir kişinin husûsiyetleri ile bir dağın husûsiyetleri arasında benzerlikler vardır Bir dağın belli başlı vasıfları şunlardır:

1) Sıcaklık onu eritemez,
2) Soğuk donduramaz
3) Yel yerinden oynatamaz,
4) Sel alıp götüremez,

İstikamete gelmiş bir kişinin belli - başlı vasıfları da şunlardır:

1) Birinden görmüş olduğu bir iyilik, kendisini o kimsenin önünde münâsebetsizce eğilmeğe sevketmez.

2) Birinden görmüş olduğu bir kötülük, kendisini o kimseye haksız yere söz söylemeğe sevketmez.

3) Nefsânî meyil ve arzuları kendisini Allah yolundan alıkoymaz.

4) Dünyevî meşgaleler, kendisinin Allah yolunda bulunmasına mâni olmaz.

Denir ki:

Yedi şey vardır ki, iyilik hâzineleri cümlesindendir Bu yedi şeyin ehemmiyeti ve kişi için lüzumluluğu ayrıca Allah'ın âyetleriyle de belirtilmiştir.

Birincisi : İbâdetlerde ihlâstır. İbâdetlerde ihlâs, iyilik hâzineleri cümlesindendir. Ayrıca, İbâdetlerde ihlâs, mutlaka şart ve gereklidir. Nitekim azîz ve celil olan Allah, bir âyette şöyle buyurur:

— **Halbuki onlar, Allah'a o'nun dîninde ihlâs sâhibi kişiler olarak**

ibâdet etmekten, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten başka bir şeyle emrolunmamışlardır (Beyyine sûresi, âyet: 5)

İhlâs, ibâdetleri ve her türlü iyiliği sırf Allah rızâsı için yapmak demektir. İçine gösteriş ve mürâilik karışan ibâdetlerle iyilikler Allah rızâsı için yapılmamış demektir. Binâen'aleyh, böyle ibâdetlerde ihlâs yoktur. İhlâsdan yoksun, yâni Allah rızâsı için yapılmayan ibâdetler de makbul ve mûteber değildir. Âyette açıkça ifâde edildiği gibi, şânı mubârek ve yüce olan Allah ancak ıhlâsla yapılmış ibâdetleri kabul buyurmaktadır.

İkincisi : Anaya - babaya iyilik etmektir. Bu da iyilik hâzineleri cümlesindendir. Hem de her müslüman için şart ve gereklidir. Bunun böyle olduğu, Allah'ın kitâbı Kur'ânda açıkca belirtilmiştir. Nitekim buyrulur:

— **Biz, insana, ana-babasını tavsiye ettik. Onun anası, kendisini za'f üstüne za'f ile karnında taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl sürmüştür. Biz,insanoğluna, «Bana ve anana - babana şükret! Dönüşün ancak banadır.» diye vasıyyette bulunduk.** (Lokman sûresi, âyet : 14)

Âyette açıkca görüldüğü gibi, ana ile babaya iyilikler etmek, Allah'ın emirleri cümlesindendir ve herbir müslüman için zarûrîdir.

Üçüncüsü : Sıla -i rahîmdir. Sıla - i rahîm, akrabâ ve taallukat ile akrabâlık bağlarını koparmamak, onlarla olan münâsebet ve alâkayı kesmemek demektir. Bu maksatla, sık sık onlara ziyâretlere gidilir, hâl ve hatırları sorulur, iyilikler yapılır, izzet - ikrâmlarda bulunulur, aradaki sevgi ve muhabbetin devâmı ve hattâ artması için gereken gayretler esirgenmez. Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın kitâbında, yakınlık ve akrabâlık bağlarının koparılmaması husûsunda da tavsiye ve hatırlatmalar vardır. Nitekim bir âyette şöyle buyrulur:

— **Ey insanlar, sizi bir tek candan yaratan, o bir tek candan da yine onun zevcesini vâcûda getiren, bu ikisinden, de birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbınıza karşı gelmekten çekinin. Kendisinin adını öne sürerek birbirinize dileklerde bulundugunuz Allah'dan korkun. AKRABÂLIK BAĞLARINI KOPARMAKTAN SAKININ Çünkü Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.** (Nisâ sûresi, âyet: 1)

Âyette açıkca belirtildiği gibi, akrâbalık bağlarının koparılmaması da iyilik hazîneleri cümlesindendir ve herbir müslümanın titizlikle riâyet etmesi gereken bir husûstur. Akrabâlık bağlarının koparılmaması ve pekleştirilmesi husûsundaki hadîsler ise pek çoktur. Peygamberimiz aleyhis-

selâm, müteaddit hadislerinde bu husûsu bütün açıklığı ve teferruâtı ile dile getirmiştir.

Dördüncüsü : Emâneti sâhibine, vazîfeleri de ehline vermektir. Vazifelerin ehline verilmesi de iyilik hazineleri cümlesindendir. Vazîfelerin nâehil, yâni liyâkatsiz kişilere verilmesi bir hıyânettir, cemiyete kötülüktür. Onun için, vazifelerin, en ehil ve en liyâkatli kişilere verilmesi, yâni vazîfelere en ehil ve en liyâkatli kişilerin getirilmesi gerekir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu husûsta bizi irşâd eden bir âyeti şu meâldedir:

— **Muhakkak ki Allah size, emânetleri** (vazîfeleri, âmme hizmetlerini) **ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmeylemenizi emreder. Allah bununla size gerçekten ne güzel öğüt veriyor. Hiç şüphe yok ki Allah, sözlerinizi de hükümlerinizi de hakkıyle işitir, hakkıyle görür.** (Nisâ sûresi, âyet: 58)

(Mütercimin Notu: Bu mevzûda tamamlayıcı malûmât için, İSLÂM AHLÂK VE FAZÎLETİ isimli esere bakınız. Sayfa: 134'den itibâren)

Beşincisi: Günah bahsinde, yâni Allah'a isyân olan bir husûsta hiç bir kimseye itâat etmemektir. Zîrâ Allah'a isyân olunan bir husûsta kula itâat olunmaz. O kimse kim olursa olsun, bu böyledir. Nitekim bu husûsta bizi irşâd eden bir âyet şu meâldedir :

— ...**Allah'ı bırakıp da kiminiz kiminizi Rabb edinip ona itâat etmesin...** (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 64).

Sırf bir kimsenin emrine veya isteğine uyarak, günah olan bir fiili işleyen birisi, Allah'ı bırakıp o kimseye itâat etmiş, dolayısıyle onu Rabb edinmiş olur Müslüman, Allah'a isyân olan bir husûsta kula aslâ itâat etmez.

Altıncısı : Hevâî arzuları ile hareket etmemektir. Hevâî arzuları ile amel ve hareket etmemek de iyilik hazîneleri cümlesindendir ve herbir müslüman için şart ve gereklidir. Hevâî arzularına uyanlar, Allah'ın rızâsına aykırı fiil ve hareketlerde bulunmuş olmaktan kurtulamazlar. Demek ki hevâî arzulara uymamak son derece mühim bir meseledir. Zîrâ hevâî arzularına uyan bir kimse Allah'ın rızâsına uymayan fiil ve hareketlerde bulunmuş olur. Allah'ın rızâsına uymayan fiil ve hareketlerde bulunmak ise bir mümin için bedbahtlıkların en büyüğüdür. İşte bunun içindir ki, hevâî arzularına uyanların cehennemlik olduğu, bu arzularına aslâ uymayanların ise cennetlik olduğu beyân olunmaktadır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah buyurur:

— **Artık kim ki haddi aşarak küfretmiş ve dünyâ hayâtını tercih eylemişse, işte muhakkak ki o alevli ateş-cehennem, onun varacağı**

yerin ta kendisidir. **Fakat kim de Rabbının makamından korkmuş ve kendisini hevâî arzularından uzak tutmuşsa, işte muhakkak ki cennet de onun varacağı yerin ta kendisidir.** (Nâziât sûresi, âyet: 37 - 41).

Âyetlerde açıkca ifâde edildiği gibi, hevâî-nefsânî arzularına göre hareket edenlerin yeri cehennemdir. Bu arzularına karşı koyarak aklın ve dînin emrettiği yolda gidenlerin yeri de cennettir. İşte bunun içindir ki, hevâî-nefsânî arzularına uygun olarak hareket etmemek de iyilik-bahtiyârlık hazînelerindendir ve bir müslüman için gereklidir.

Yedincisi : İbâdet yâni kulluk yolunda gayret sarfetmek, Allah'dan korkmak ve O'ndan sevab beklemektir. Allah'a kulluk yolunda gayret sarfetmek, O'na karşı günahkâr olmaktan korkmak ve O'nun sevâbını ummak da iyilik ve bahtiyârlık cümlesindendir Bunun böyle olduğu ve mü'minlerin bu husûslara riâyet etmesi gerektiği şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın kelâmında açıkca dile getirilmektedir. Nitekim buyrulur:

— **Yanları yataklarından uzaklaşır, korku ve ümit ile Rabblerine duâ ederler. Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de hayra harcarlar.** (secde sûresi, âyet: 16).

Sözün kısası, her bir insana gerekli olan odur ki Allah'dan korksun, O'na karşı günah işlemekten çekinsin, hatâlarına ağlasın, pişmanlık duysun. Zîrâ mesele gâyet mühim ve çetindir...

Anlatılır ki, bir defasında Îsâ aleyhisselâm bir köye uğramıştı. Köyün yakınında bir dağ vardı. Îsâ aleyhisselâm, bu dağdan acâyip bir inilti gelmekte olduğunu işitti. Âdetâ büyük bir canlı varlık, ağlamakta ve inlemekteydi Buna hayret eden Îsâ aleyhisselâm, köylülere sordu:

— Dağdan gelen bu ağlayış ve inleyiş nedir?

Köylüler dediler:

— Biz burada yerleşti yerleşeli bu ağlayış ve inleyişi hep duyarız. Fakat ne olduğunu bilmeyiz...

Bu sefer daha da meraklanan ve hayret eden Hz. Îsâ, Allah'a niyâzda bulunarak kendisine o dağla konuşma nîmetini bahşetmesini istedi. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, kudret-i ilâhisini tecelli ettirerek, dağla konuşma nîmetini kendisine bahşetti. Bu sırada, kudret-i ilâhî ile dile gelen dağ, Hz. Îsâ'ya hitâben dedi ki:

— Yâ Îsâ, benden ne istersin?

Îsâ aleyhisselâm dedi :

— Ağlayıp inlemenin sebebini anlatmanı isterim.

Hz. Îsâ'nın bu isteğine cevâben dağ dedi ki:

— Yâ Îsâ, ben öyle bir dağım ki, bir kısım insanlar, benden çıkardıkları taşlardan kendi elleri ile putlar yapıyorlar. Sonra da âlemlerin yaratanını bırakıp ona tapıyorlar Bu durumda ben, Rabbımın bu yüzden beni

cehenneme atmasından endişe ediyorum. İşte benim ağlayıp inlememin sebebi budur. Zîrâ ben dinledim ki şânı mubârek ve yüce olan Allah bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— ...**Tutuşturucu-yakıtı insanlar ve taş olan cehennemden korkun...** Bakara sûresi, âyet 24).

Fakat dağın bu sözleri üzerine şânı mubârek ve yüce olan Allah, İsâ aleyhisselâma hıtâben dedi ki:

— Yâ İsâ, dağa söyle. Artık bundan böyle ağlayıp inlemesin. Zîrâ kendisini âzâd ettim. Şu insanların işledikleri günah sebebiyle ona âzâb etmiyeceğim...

Ey insanoğlu, hele gör ki, dağ, bütün sertliğine, katılığına ve idrâksizliğine rağmen Allah'ın azametinden ve azâbının şiddetinden korkuyor da, insanoğlu, bunca zayıflığına, çaresizliğine ve aczine rağmen cehennemden korkmuyor ve onun ateşinden Allah'a sığınmıyor Ey Âdemoğlu, cehennemden sakın. Ondan sakınmak, ancak günahlardan kaçınmakla olur. Yâni günahlardan kaçınmak, cehennemden sakınmak demektir. Zîrâ günahlar, Allah'ın gazabına, dargınlığına ve azâbının kula isâbet etmesine sebep olur. Oysa malumdur ki, bizim, Allah'ın azâbına dayanacak gücümüz yoktur...

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik anlatır:

— **Böylece, ey Ümmet-i Muhammed, sizi vasat bir ümmet olarak yeryüzüne getirdik. Tâ ki, insanlara karşı hakîkatın şâhidleri olasınız. Bu peygamber de sizin üzerinize tam bir şâhid olsun diye...** (Bakara sûresi, âyet: 143).

meâlindeki âyet nâzil olduğu zaman, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin gözleri yaşlarla doldu. Bir müddet ağlamaklı olarak kaldıktan sonra dedi ki:

— **Ey insanlar, hiç şüphe yok ki şânı mubârek ve yüce olan Allah beni size peygamber ve Resûl olarak gönderdi. Sizi de kendi peygamberi için seçti. Ayrıca, beni size, sizi de geçmiş ümmetlere şâhid tuttu...**

Bu sırada, Urve oğlu Kays adında, Ensârdan birisi ayağa kalktı ve dedi ki:

— Yâ Resûlellah, biz, geçmiş ümmetlere nasıl şâhid olabiliriz? Zîrâ ne biz onların zamanında yaşadık, ne de onlar bizim zamanımızda yaşadılar?

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ona cevâben buyurdular:

— **Ey Urve oğlu Kays, kıyâmet günü olup da bu yer başka bir yere çevrildikte, gökler defter yaprakları gibi dürüldükte, mahlûkat**

da haşroldukta onların kimisi bembeyaz yüzlüdür, kimisi de kapkara yüzlüdür. Kırk yıl öylece kalırlar...

Bu esnâda, dinleyenlerden biri sordu:

— Yâ Resûlellah, onlar neyi beklerler?

Allah Resûlü buyurdular:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, «**O gün o davetçiye, kendisine hiç muhâlefet etmeksizin, uyup izinden gideceklerdir. Rahmân olan Allah'ın heybetinden sesler kısılmıştır. Öyle ki, artık bir hışırtıdan başka bir şey işitmezsin** —Tâ hâ sûresi, âyet: 108—» meâlindeki âyetinde belirtilen sayhayı beklerler. Bu müddet sonunda da, üzerinde kan dökülmemiş bir araziye götürülürler. Bu arada, hayvânât da getirilir ve kendi aralarında birbirlerinden hakları alınarak şöyle denir:

— Toprak olunuz!...

Bu hıtâb-ı ilâhî üzerine bütün hayvânât toprak olurlar. İşte şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı bu husûsa delâlet etmektedir:

— **Hakîkaten biz size, yakın bir azâbın tehlikesini haber verdik. O gün herkes, iki elinin önden yolladığı ne ise ona bakacak. İmânsız da şöyle diyecek:**

— **Ah ne olurdu, ben bir toprak olaydım!..** (Nebe' sûresi, âyet: 40).

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, sözlerine devamla buyururlar ki:

— Bundan sonra, peygamberler, ümmetleri ile birlikte teker teker getirilerek aralarında hak ve adâlet üzere hüküm verilir. Bir kısmı cennete gider, bir kısmı da cehennemi boylar. Daha sonra, bir ses, şöyle seslenir:

— Nûh aleyhisselâm nerede?

Ve, Nûh aleyhisselâm getirilir. Bu sırada, şânı mubârek ve yüce olan Allah kendisine sorar:

— Yâ Nûh, Tanrı elçiliği vazîfeni yaptın, emâneti yerine getirdin mi?

Nûh aleyhisselâm der:

— Evet yâ Rabbi, Tanrı elçiliği vazîfemi yaptım, emâneti yerine getirdim...

Bundan sonra Nûh aleyhisselâmın ümmeti getirilir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah kendilerine sorar:

— Ey, Nûh ümmeti, şu gördüğünüz Nûh'dur. Sizi Allah'ın varlığına ve birliğine da'vet etmesi için ben onu size göndermiştim. Tebliğ etti mi?

Onlar derler:

— Ey Rabbımız, bize ne bir müjdeci geldi, ne de senin azâbından korkutucu...

Bunun üzerine, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Nûh aleyhisselâma hıtâben der:

— Yâ Nûh, senin bu ümmetin, kendilerini Allah'ın varlığına ve birliğine da'vet ettiğini inkâr ediyorlar. Senin gerçekten bu vazîfeyi îfâ ettiğine dâir şâhidlik yapacak birisi var mı?

Nûh aleyhisselâm der:

— Evet Var, yâ Rabbi. Muhammed aleyhisselâmın ümmeti...

Nûh aleyhisselâmın bu cevâbı üzerine bir nidâcı hemen seslenir:

— Ey insanlar için çıkarılan hayırlı ümmet, ey Ramazan orucu tutanlar!...

Bu nidâyı duyan bütün Ümmet-i Muhammed, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, kitâbı Kur'ânda da belirttiği gibi, secde etmekten meydana gelen nişanları alınlarında olarak saflar arasından:

— Buyur, ey Allah'ın da'vetçisi!...

diyerek kalkarlar. Bu sırada, şânı mubârek ve yüce olan Allah onlara sorar:

— Ey Ümmet-i Muhammed, Nûh'a şâhidlik ediyor musunuz?

Onlar derler:

— Ey bizim Rabbımız, şehâdet ederiz ki, Nûh, Tanrı elçiliği vazîfesini yapmış ve emâneti yerine edâ etmiştir...

Fakat Nûh aleyhisselâmın ümmeti, Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin bu şehâdetine îtiraz ederek şöyle derler:

— Yâ Rabbi, Nûh peygamber önce gelmiştir. Muhammed aleyhisselâm ise en son olarak gelmiştir. Kendi zamanında gelmedikleri bir peygamber için nasıl şâhidlik ederler?

Nûh aleyhisselâmın kavminin bu îtirâzina Muhammed aleyhisselâmın ümmeti şu cevâbı verir:

— Evet. Vâkıâ biz, Nûh aleyhisselâmın zamanında gelmedik. Ancak, azîz ve celîl olan Allah'ın, Nebîsi Muhammed aleyhisselâma indirmiş olduğu kitâbı Kur'ânda okuduk ki şöyle diyordu:

— **Hakîkat, biz, Nûh'u kavmine, «Kendilerine elem verici bir azâb gelmeden evvel kavmini o azâbla korkut!» diye gönderdik. Nûh, kavmine vardı ve dedi ki:**

— **Hakîkat, biz, Nûh'u kavmine, «Kendilerine elem verici azâbdan apaçık korkutan bir peygamberim. Allah'a kulluk edin. Ondan korkun. Bana da itâat edin diye gönderildim. Tâ ki, Allah, sizin günahlarınızdan bir kısmını yarlıgasın. Sizi azâbsız olarak mukadder bir müddete kadar geciktirsin. Hiç şüphe yok ki, Allah'ın tayin ettiği müddet gelince geri bırakılmaz. Eğer bilseydiniz!... Nûh dedi:**

— **Ey Rabbım, ben kavmimi hakîkaten gece-gündüz da'vet ettim. Fa-**

kat ne var ki, benim da'vetim, onların îmândan kaçmalarından başka bir şeyi artırmadı. Gerçekten ben, senin kendilerini bağışlaman için onları ne zaman da'vet ettimse parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, ayak diređiler, büyüklük tasladılar da tasladılar. Sonra ben onları, hakîkaten en yüksek sesimle dîne da'vet ettim. Sonra da onları hem îlân ederek da'vet ettim, hem de kendilerine gizli gizli söyledim, dedim ki:

— Artık Rabbınızdan mağfiret dileyin. Zîrâ o, çok bağışlayıcıdır. Çok bağışlayıcı olduğu için O, üstünüze bol yağmur salıverir. Sizin mallarınızı ve oğullarınızı da çoğaltır, size bağlar-bostanlar verir, ırmaklar akıtır. Ne oluyor size ki, Allah'ın, sizi bir vekar ve şeref sâhibi yapmasını emel edinmezsiniz. Halbuki o, sizi, gerçekten türlü türlü tavırlarla hallerde yaratmıştır. Görmediniz mi, Allah, yedi kat göğü birbiriyle âhenkdâr olarak nasıl yaratmış, onların içinde Ay'ı bir nûr yapmış, Güneş'i de bir kandil olarak asmıştır. Allah sizi, yerden ot bitirir gibi bitirdi. Sonra sizi yine onun içine döndürecek. Sizi yeni bir çıkarışla tekrar çıkaracak. Allah, yeri sizin için bir döşek yapmıştır. Onun geniş yollarında gezip dolaşasınız diye

Nûh dedi:

— Ey Rabbım, gerçek şu ki, onlar bana karşı geldiler. Malları ve evlâdları kendilerinin hüsrânından başkasını artırmayan kimselere uydular. Bunlar da büyük büyük hîleler yaptılar, dolaplar çevirdiler, mel'anetler işlediler. Hem halk tabakasına dediler ki:

— Sakının, taptıklarınızı bırakmayın. Hele Ved'den, Suvâa'dan, Yegûs'den, Yeuk'dan ve Nesr'den aslâ ve aslâ vazgeçmeyin...

Hakîkaten onlar birçoklarını baştan çıkardılar. Sen, ey Rabbım, o zâlimlerin şaşkınlığından başka şeylerini artırma!...

Bunlar, günahlarından dolayı suda boğuldular. Ardından da büyük bir ateşe atıldılar. O vakıt kendileri için Allah'dan başka yardımcılar da bulamadılar...

Nûh şöyle demişti:

— Ey Rabbım, yeryüzünde kâfirlerden hiç bir kimse bırakma. Zîrâ eğer sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarırlar. Kötüden, hâlis kâfirden başka da evlâd doğurmazlar. Ey Rabbım, beni, anamı, babamı, îmân etmiş olarak evime girenleri, kıyâmete kadar gelecek olan bütün erkek ve kâdın müminleri sen yarlıga. Zâlimlerin mahvından başka bir şeyini de artırma... (Nûh sûresi)

Ümmet-i Muhammed'in bu şehâdeti üzerine Allah buyurur ki:

— Doğru söylediniz ey ümmet-i Muhammed! Ben, delilsiz-huccetsiz olarak hiç bir kimseye azâb etmeyeceğime dâir zâtıma söz verdim. Şimdi siz, ey Ümmet-i Muhammed, kendi aranızdaki haksızlıkları karşılıklı olarak bağışlayın. Sizinle benim aramdaki hakları ise ben hibe ettim, bağışladım..

——— o ———

ŞEYTANIN DÜŞMANLIĞI VE TUZAKLARI

Cahş kızı Safiye'nin rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde şöyle buyururlar:

— **Şeytan insanoğlunun kandamarlarında dolaşır.**

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs, Nâs sûresini şöylece tefsîr eder:

De ki:

— **O sinsi şeytanın şerrinden insanların Rabbına, insanların mâlikine, insanların ma'bûduna sığınırım. Ki o, insanların kalbine dâimâ vesvese verir. O şeytan, ister cinden olsun, isterse insandan. (Nâs sûresi).**

İbni Abbâs'ın tefsîri:

— O vesveseci sinsi şeytanın şerrinden insanların yüce efendisine, bütün insanlarla cinlerin melikine, insanların yaratıcısına sığınırım. O şeytan ki insanların kalbine vesvese verir. Bu şeytan, ister cinlerden olsun, isterse şeytanlardan. Şeytan, insanların kalbine vesvese verir. Aynı şekilde, cinlerin îmânlılarına da vesveseler verir. Ancak, Allah zikredildiği zaman siner ve o kalblerden, yâni Allah'ı anan kalblerden uzaklaşır...

Peygamberimiz salallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Ben, da'vetçi ve tebliğci olarak gönderildim. İnsanları sâdece hakka da'vet eder, onlara hakkı tebliğ eylerim. Hidâyet bâbında benim elimde bir şey yoktur. Yâni ben, kişileri fiilen hidâyete erdiremem. Ancak kendilerine hidâyet yollarını gösteririm. İblîs de bir tezyinci olarak yaratılmıştır. O da sâdece, insanlara kötü**

amellerini güzel ve süslü gösterir. Dalâlet bâbında ise onun elinde bir şey yoktur. Yâni İblîs, kişileri fiilen dalâlete düşüremez. Ancak, onların kötü amellerini kendilerine süslü göstermek sûretiyle dalâlete düşmelerine vesîle olur. Bu maksatla onların kalbine vesvese verir, günahları kendilerine hoş gösterir...

Bu durumda kişiye yaraşan, şeytanın vesvesesini defetmek için çalışmak ve düşmanına karşı koymaktır. Şeytan, insanın gerçekten bir düşmanıdır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Ey insanlar, hiç şüphe yok ki Allah'ın va'di bir gerçektir. O halde, sakın sizi dünyâ hayâtı aldatmasın. Çok aldatıcı şeytan da sakın sizi Allah'ın vereceği mühlet sebebiyle aldatmasın. Zîrâ şurası muhakkak ki şeytan sizin bir düşmanınızdır. Onun için, siz de onu bir düşman sayın. O, kendisine tâbî olan avanesini ancak alevli cehennemin yârânından olmaları için da'vet eder.** (Fâtır sûresi, âyet: 5, 6).

Aklı olana yaraşan, dostunu düşmanından ayırt etmek, dostunu-düşmanını tanımak ve dostuna itâat edip düşmanına karşı koymaktır. Şunu ifâde etmek istiyoruz ki, Allah, kişinin dostudur. Şeytan ise düşmanıdır. O halde kişi, Allah'ı dost olarak tanıyıp O'na itâat etmeli, şeytanı düşman bilip ona da karşı koymalıdır. İşte aklı olan bir insanın yapacağı doğru hareket budur Bu husûsları aydınlatan bir söz şöyledir. Denir ki:

— Câhilin alâmeti dörttür:

1) Sebepsiz yere gazaplanmak, öfkelenmek,
2) Bâtılda nefsine uymak,
3) Servetini nâhak yerlerde harcamak,
4) Dostunu-düşmanını tanımamak, yâni dostu düşmandan ayırt edememek.

Dostu düşmandan ayırt edemiyen bir kimse, şeytana uymayı Allah'a itâate tercîh eder. Yâni Allah'a itâat edeceği yerde şeytana itâat eder. Oysa Allah'a itâat etme yerine şeytana itâat etme ne kötü şeydir... Şânı mubârek ve yüce olan Allah, şeytana itâatin kötülüğünü ifâde eden bir âyetinde şöyle buyurur:

— **Hani biz, meleklere, «Âdem için secde edin!» demiştik de İblîs-den başkası hemen secde etmişlerdi. O ise, cinden olduğu için Rabbının emrinden dışarı çıkmıştı. Şimdi siz, beni bırakıp da onu ve avanesini —hepsi de size düşman olduğu halde— dostlar mı edinirsiniz!... Zâlimler için ne kötü bir tırampadır bu!...** (Kehf sûresi, âyet: 50).

Akıllı kişinin alâmeti de dörttür:

1) Câhillere mülâyemet göstermek,

2) Bâtıldan uzak durmak,

3) Servetini hakyolda harcamak,

4) Dostunu - düşmanını tanımak, yâni dostunu düşmanından ayırt etmek.

Allah rahmet eylesin, Veheb İbni Münebbih anlatır:

— Bir defasında İblîs, Zekeriyyâ oğlu Yahyâ aleyhisselâm ile karşılaştı. Yahyâ aleyhisselâm İblîse sordu:

— Sizin nazarınızda insanoğlunun tabîatı nasıldır, söyler misin?

İblis anlattı:

— Bizim nazarımızda insanların tabîatları çeşit çeşittir. Bir kısmı vardır ki onların tabîatı tıpkı senin gibidir. Masumdurlar Biz onlara hiç bir suretle tesir edemeyiz. Kendilerine vereceğimiz vesveseler tesirsiz kalır. Bir kısmı da vardır ki, bizim elimizde onlar, tıpkı sizin çocukların elindeki bir topa benzerler. Nasıl ki sizin çocuklarınız, ellerindeki topla istedikleri gibi oynarlarsa biz de onlarla aynen öylece oynarız. Biz onlara, kendi nefslerini musallat ederiz, nefsleri ile kendilerini başbaşa bırakırız. Üçüncü bir sınıf da vardır ki bizce en zorlu olan bunlardır. Zîrâ onlardan birine yönelir ve çeşitli vesveselerle işini bitirerek hak yoldan saptırırız. Ancak o, biraz sonra hemen tevbe eder. Böylece bizim oyunumuzu bozmuş olur. Bu sefer biz de yeni bir umutla ona tekrar yönelir ve vesveseler vererek günaha sokmağa çalışırız. Bu böylece devam eder, gider. Ne kendisinden ümit keseriz, ne de murâdımıza erebiliriz...

Hikmet ehlinden biri şöyle der:

— İnsana şeytanın hangi kapıdan geldiği husûsunda şöyle bir düşündüm. Gördüm ki, onun insana nüfûz ettiği on kapı vardır. Yâni şeytan, bu on şeyden biri veya birkaçı ile insana vesveseler vermekte ve onun hakdan ayrılmasına sebep olmaktadır. Bu on kapı şunlardır:

1) Hırs, sûi zan. İşte şeytanın insana yaklaştığı kapılardan biri budur Bu noktada ben onu, Allah'a güven ile ve helâl kazanca kanâatle karşıladım. Hem kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta, şeytana karşı Allah'ın hangi âyeti ile destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim. Baktım ve gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Yerde yürüyen hiç bir canlı hâriç olmamak üzere hepsinin de rızkı Allah'ın üzerinedir. Onların duracak yerlerini de, emânet edilen yerlerini de o bilir. Bunların hepsi ve bütün halleri o apaçık kitabdadır.** (Hûd sûresi, âyet: 6).

İşte şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu âyetinden kuvvet alarak

şeytanın gücünü kırdım. Hırs ve sûi zan yönünden gelecek vesvese kapısını kapattım

2) Hayât ve uzun emel. İşte şeytanın insana yaklaştığı kapılardan biri de budur. Bu noktada ben onu, ânî ölüm korkusunu göz önüne getirerek karşıladım. Zîrâ kişinin hakyoldan sapmasına yardımcı olan sebeplerden biri de uzun emeldir. Halbuki yine insanın ansızın ölüvermesi de her an için mümkündür. İşte kişinin, ansızın ölebileceğini düşünmesi uzun emellerden korunmasına yardımcı olur. Ben bütün bunları düşündüm. Ayrıca, kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta, şeytana karşı Allah'ın hangi âyeti ile destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim? Baktım ve gördüm ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Kıyâmetin ne zaman vuku bulacağını hiç şüphe yok ki yalnız Allah bilir. Yağmuru da mukadder olan sâatte ve mahalde o yağdırır, yere o indirir. Rahimlerde olanı o bilir. Hiç bir kimse, yarın ne kazanacağını bilmez. HİÇ BİR KİMSE, NEREDE ÖLECEĞİNİ BİLMEZ. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir. Her şeyden haberdârdır.** (Lokman sûresi, âyet: 34).

İşte Allah'ın bu kelâmından kuvvet ve destek alarak şeytanın gücünü kırdım Uzun emel yönünden gelecek vesveseyi bertaraf ettim.

3) Rahatlık talebi, nîmet talebi. Şeytanın insana yaklaşıp vesvese verdiği kapılardan biri de budur. Durmadan râhatlık ve nîmet peşinde koşan kişilerin bu hâli de hakyoldan çıkmalarına sebep olur. Bu noktada ben, şeytanı, nîmetin elden gidişi ve kötü bir hesâba çekilme endîşesi ile karşıladım. Zîrâ şurası muhakkaktır ki, kişinin sâhib olduğu nîmetler her an için elden gidebilir. Yine kişi, sâhib olduğu nîmetlerin şükrünü edâ edip-etmediği husûsunda mutlaka sorguya çekilecektir. İşte bunlar, nîmetler ve râhatlık mevzuunda şeytanın vesveselerini defetmeğe yardımcı olur. Ben bütün bunları düşündüm. Ayrıca kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim? Baktım ve gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, kitâbı Kur'ânın iki âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Bırak onları kendi hallerine. Yesinler, içsinler, faydalansınlar, eğlensinler. Onları uzun emel oyalaya dursun. Sonra görecek onlar...** (Hıcr sûresi, âyet: 3).

— **Şimdi bana söyle: Hevâ ve hevesini ilâh edinmiş, kendini bir ilim üzerine, Allah şaşırtmış, kulağını, kalbini mühürlemiş, gözüne de bir perde germiş birisini Allah'dan başka kim doğru yola sevkedebilir? Hâlâ iyi düşünmeyecek misiniz?...** (Câsiye sûresi, âyet: 23).

İşte Allah'ın bu âyetlerinden kuvvet ve destek alarak şeytanın gücünü kırdım. Onun, râhatlık ve nîmet talebi yönünden gelebilecek vesveselerini bertaraf ettim.

4) Ucüb-kendini beğenmişlik. İşte şeytanın insana yaklaşıp vesvese verdiği kapılardan bir diğeri de budur. Enâniyet, benlik ve kendini beğenmişlik, kişinin hak yoldan uzaklaşmasına vesîle olur. Bu noktada ben, şeytanı, Allah'ın bana olan nîmetlerini ve âkıbet korkusunu düşünerek karşıladım. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın, benim üzerimde sayısız denecek derecede nîmetleri ve ihsânları vardır. Bu bakımdan, benim benlik ve enâniyet taslamam doğru değildir. Zîrâ bütün kabiliyet ve istîdâtlarımın esas sâhibi Allah'dır. Çünkü bunları bana o vermiştir. Gerçek bu olunca, benim, sâhib bulunduğum birtakım istîdât ve kabiliyetlerim sebebiyle bencillik taslayıp kendimi beğenmem doğru bir hareket olmaz. Kaldı ki, benim âkıbetimin ne olacağı da meçhuldür. Zîrâ sonunda îmânsız gidebilir, ebedî cehennemlik olabilirim. Binâen'aleyh, bu bakımdan da, bu kısa dünyâ hayâtımda benlik ve enâniyet taslayıp kendimi beğenmem doğru olmaz. Bütün bunları düşündükten sonra kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim? Baktım ve gördüm ki şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Gelecek olan o kıyâmet gününde Allah'dan izinsiz hiç bir kimse konuşamaz. Artık insanlardan kimi bedbahttır, kimi de bahtiyârdır.** (Hûd sûresi, âyet: 105).

Demek ki şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın beyân buyurduğuna göre, kıyâmet günü insanların kimi bedbahttır, kimi de bahtiyârdır. Ben ise, kendimin bu iki zümreden hangisine dâhil olacağımı şimdiden bilmiyorum Binâen'aleyh, bencillik taslayıp kendini beğenmişlik yapmam, hiç bir sûretle münâsib değildir. İşte şeytanın karşısına bu gerekçelerle çıktım ve onun, ucüb yoluyla bana verebileceği vesvese kapısını böylece kapattım. Onun, bu yoldan bana yaklaşma ümitlerini kırdım...

5) Müslüman kardeşlerini hafîfe almak ve onlara saygıda kusûr etmek. İşte bu da, şeytanın insana yaklaşıp vesvese verdiği kapılardan bir diğeridir. Mümin kardeşlerini hafîfe alıp onlara gereken saygı, sevgi ve hürmeti göstermiyenler de hak yoldan uzaklaşmış olurlar. Zîrâ müslüman müslümana saygı ve hürmet göstermek; sevgi, şefkat ve merhametle muâmele etmek zorundadır. Buna riâyet etmeyenler ise hâlis müslüman sayılamazlar. Bu noktada ben, şeytanı, mümin kardeşlerime saygı ve hürmette kusûr etmeme, onları sevip sayma duyguları ile karşıladım. Mümin kardeşlerime saygı ve hürmette kusûr etmedim. Hepsine sevgi, saygı, şefkat ve merhametle muâmele etmeğe başladım. Bütün bunlardan sonra, ayrıca kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim? Baktım ve gördüm ki, şânı mübârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— ...**Şeref, kuvvet ve gâlibiyet ancak Allah'ındır, Resûlünündür, müminlerindir. Ne var ki, münâfıklar bunu bilmezler.** (Münâfıkun sûresi, âyet: 8).

İşte şeytanın karşısına yukarıdaki gerekçelerle ve Allah'ın bu kelâmı ile çıktım. Böylece, onun, mümin kardeşlerime saygısızlık ve onları hakîr görme cânibinden gelebilecek vesveselerinden kendimi korudum. Ona karşı bu kapıyı da kapadım...

6) Hased etmek, diğer insanları kıskanmak. İşte şeytanın insana vesvese verdiği kapılardan biri de haseddir Hased, kişinin, başkalarını kıskanması, başkalarının muvaffakıyetlerini ve nâil oldukları nîmetleri çekememesi ve bu nîmetlerle muvaffakıyetlerin onlardan zâil olmasını arzulaması ve bunun için elinden geleni yapmasıdır. Gerçekten birisine hased eden, yâni onun muvaffakıyetlerini ve nâil olduğu nîmetleri kıskanan bir kimse, ona elinden gelen her kötülüğü yapar. Halbuki hased etmek, yâni başkalarının başarılarını ve nâil oldukları nîmetleri kıskanmak, dînimizin yasak ettiği kötülüklerin başta gelenlerindendir. Nitekim bu husûsta birçok âyetler ve hadîsler vardır. Hased etmek, yâni başkalarının muvaffakıyetlerini ve nâil oldukları nîmetleri kıskanmak, mânâsızlıkların en büyüğüdür. Zîrâ insana başarıyı da, her türlü nîmeti de veren Allah'dır. O halde, kimin malını ve kimin nîmetini kimden kıskanacağız? Kaldı ki, kıskanılan başarının veya nîmetin o kimseden zâil olması, kıskanan kişiye hiç bir şey sağlamaz. Sâdece, rûhî kaprisleri ve fitne-fesad-kıskançlık duyguları tatmîn olmuş olur Bu ise, ahlâksızca bir harekettir. Müslüman kardeşlerinin nâil olduğu nîmetleri ve muvaffakıyetleri kıskanan bir kimse, hak yoldan çıkmış, şeytanın yoluna girmiş demektir. Böyle hareketler, kişinin kendisine fayda vermediği gibi, üstelik cemiyete de zararlı olur. Zîrâ sırf kıskançlık netîcesi, başarıların çelmelenmesi ve kösteklenmesi, hem cemiyette huzûrsuzluk doğurur, hem de terakkîyi engeller.

Bu noktada ben, şeytanı, âdillik duyguları ile, ve, bütün nîmetleri Allah'ın taksim ettiğini düşünerek karşıladım. Zîrâ gerek mâddî olsun, gerek ma'nevî olsun, bütün nîmetleri ve başarıları Allah tayin ve taksim etmektedir. Her şey, aslında O'nun olduğu gibi, taksîmi yapan da odur. Binâen'aleyh, başkalarının başarılarını ve nâil oldukları nîmetleri kıskanmak ve zevâlini istemek ma'nâsızlıktır Bütün bunları düşündükten sonra, ayrıca kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın âyeti var mı? Tâ ki şeytana karşı onunla destek kazanayım, kuvvet bulayım... Bir de baktım ve gördüm

ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Rabbının nîmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünyâ hayâtında onların rızıklarını bile aralarında kendileri değil biz taksim ettik. Kimini de derece derece kiminin fevkine çıkardık. Tâ ki kimisi kimisini iş adamı edinsin. Rabbının rahmeti onların toplayageldiklerinden daha hayırlıdır.** (Zuhruf sûresi, âyet: 32).

İşte şeytanın karşısına, yukarıdaki gerekçelerle ve bu âyetle çıktım. Böylece, onun, hased cânibinden gelebilecek vesveselerini kırdım...

7) Riyâ ve insanların övgüsü. Şeytanın insana yaklaşarak vesvese verdiği kapılardan biri de riyâ ve insanların övgüsüdür Riyâ, yaptığı iyi işleri Allah için değil de diğer insanlara gösteriş için ve desinler diye yapmaktır. Bundan maksat, kişinin, kendisine övgü toplamasıdır. Riyâkâr insanlar, yaptıkları iyi amel ve hareketleri diğer insanlara göstererek onlardan övgü ve alkış toplamak isterler. İşte bu maksatlarla iş yapmağa riyâ denir. Böyle bir insan, riyâkâr ve gösterişçidir. Halbuki bütün iyi amel ve hareketlerin, başkalarına gösteriş yapıp övgü ve alkış toplamak için değil, bil'akis, sırf Allah rızâsı için yapılması gerekir. Zîrâ riyâkârca ve gösteriş için yapılan iyi amel ve hareketlerin kişiye hiç bir faydası yoktur. Bil'akis zararı vardır İnsanların alkış ve övgüsü, bir anlık bir heyecandan ibârettir. Gelir, geçer. Hiç bir netîcesi yoktur Hattâ, netîcede, Allah indinde kişinin mes'ûl olmasına ve günahkâr duruma düşmesine sebep olur. İnsanların alkışları ile övgüleri, yarın Allah huzûrunda kişiyi aslâ kurtaramaz. Hattâ aleyhinde birer belge olarak kullanılır. Demek ki, insanların alkışlarının ve övgülerinin netîce îtibâriyle kişiye hiç bir faydası yoktur, bil'akis zararı vardır Şu halde, bütün iyi amel ve hareketlerin yalnız Allah için yapılması gerekir. İyi amel ve hareketlerin sırf Allah rızâsı için yapılmasına **ihlâs** denir. İşte bu noktada ben, şeytanı ihlâsla karşıladım. Amellerime aslâ riyâ karıştırmamağa ve onları dâimâ sırf Allah rızâsı için yapmağa karar verdim ve öyle yaptım. Bütün bunlardan başka, ayrıca kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta, Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek kazanabilir, kuvvet bulabilirim? Baktım ve gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **...Kim Rabbına kavuşmayı ümit ve arzu ediyorsa güzel bir amel işlesin ve, Rabbına ibâdette hiç kimseyi ve hiç bir şeyi ortak tutmasın.** (Kehf sûresi, âyet: 110).

Demek ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın beyân buyurduğuna göre, Rabbına lâyık bir yüzle kavuşmak isteyen her mümin, hem güzel amel ve hareketlerde bulunmalı, hem de bu amel ve hareketlerine Rabbının rızâsından başka bir şeyi aslâ karıştırmamalıdır. Bu da ancak, güzel

amel ve hareketleri sırf Allah rızâsı için, yâni ihlâsla yapmakla mümkün olur. İşte ben, şeytanın karşısına bu gerçeklerle çıktım ve riyâ ve gösteriş kapısını sonuna kadar kapadım. Artık şeytan o kapıdan bana vesvese veremiyor...

8) Cimrilik-pahillik. Cimrilik-pahillik de, şeytanın insana vesvese verdiği kapılardan biridir. Cimri insan, harcanması gereken yerde harcamaz. Malını sımsıkı tutar. Allah yolunda hiç bir harcamada bulunmaz. Cimri insanlar da bir bakıma hak yoldan uzak insanlardır. Bu noktada ben, şeytanı, Allah'ın indindekinin bâkî, insanların elindekilerin ise dâimâ fânî ve tükenmeğe mahkum olduğu düşüncesiyle karşıladım. Gerçekten kişi ne kadar cimrilik de yapsa, elindeki mutlaka tükenmeğe mahkumdur. Yaptığı iyiliklerin Allah katındaki karşılıkları ise dâimâ bâkîdir, yokolmaz. İşte ben, şeytanı bu gerekçelerle karşıladım. Sonra kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta beni destekleyecek ve şeytana karşı güç kazanmama vesîle olacak bir ilâhî kelâm var mıdır? Baktım ve gördüm ki, şânı mubârek vey üce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Ey insanlar, sizin elinizdekiler mutlaka tükenir. Allah'ın katındakiler ise hep bâkîdir, tükenmez. Sabredenlerin mükâfatını, biz, yapmakta olduklarının daha güzeliyle vereceğiz.** (Nahl sûresi, âyet: 96).

Demek ki, ne kadar cimrilik de yapsa, kulun elindekiler mutlaka tükenmekte, yokolmaktadır Yaptığı iyiliklerin Allah indindeki karşılıkları ise hep bâkî kalmakta, ayrıca, vereceği yeni yeni nîmetler hiç tükenmemektedir. Şu halde, cimrilik yapmak ve gerektiği anda malını Allah yolunda harcamamak yersiz ve ma'nâsızdır. İşte bu mütâlealarla ben, cimrilik yönünden şeytanın bana verebileceği vesveseleri kırdım. Bu kapıyı sonuna kadar iyice kapadım...

9) Kibirlenmek, büyüklenmek. İşte şeytanın vesvese kapılarından biri de budur. Kibirli insan, başkalarını dâimâ küçük görür, onlara hep tepeden bakar, hiç bir değer vermez. Halbuki büyüklük yalnız Allah'a mahsus olduğu gibi, insanların birbirlerine olan üstünlükleri de yalnız takvâ iledir. Takvâ, Allah'a karşı gelmekten çekinmek ve kötülük yapmaktan sakınmak demektir. Şu halde en üstün insan, Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan insandır. Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan ve aynı zamanda mahlûkata kötülük yapmaktan uzak duran insan, en üstün ve en şerefli insandır. Demek ki kişinin, indî ve vehmî birtakım düşünce ve meziyyetlerle başkalarına karşı büyüklük ve üstünlük taslaması yanlış ve ma'nâsız bir harekettir. Bir müslümana yaraşan tavır ve hareket, tevâzû ve alçakgönüllülüktür Hakîkî müminler, diğer mümin kar-

deşlerine karşı mütevâzî ve alçakgönüllü olurlar. Mümin, ancak kâfirlere ve bir de haksız yere kibirlenenlere karşı kibirli olur. İşte bu noktada ben, şeytanı tevâzû silâhı ile karşıladım. Sonra dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek bulabilir, kuvvet kazanabilirim? Bir de baktım ve gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Ey insanlar, gerçek şu ki, biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi, sırf birbirinizle tanışmanız için büyük cemiyetlere ve küçük topluluklara ayırdık. Hiç şüphe yok ki, sizin Allah katında en şerefliniz, Allah'a karşı gelmekten en çok sakınanızdır. Hakîkaten Allah her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır.** (Hucurât sûresi, âyet: 13)

İşte böylece ben, şeytanın bana bu yoldan verebileceği vesveseleri de kırdım. Bu kapıyı da sımsıkı kapadım...

10) Tamah etmek, harîs olmak. Tamah; para, mal, mülk, servet, mevki - makam hırsına kapılmak ve bu uğurda emeline nâil olabilmek için her yolu, her şeyi ve her hareketi mubah addetmek demektir. Tamahkâr insan; helâl-haram, meşrû-gayri meşrû demeden her şeyi yapabilir. Yeter ki kendisini emeline ulaştırabilecek bir vâsıta bulmuş olsun. Tamahkâr insanın hak yoldan çıkması her an için muhtemeldir. İşte bu noktada ben, şeytana, insanların elindekinden ümidi kesip Allah'ın katındakine dayanıp güvenme düşüncesiyle karşı çıktım. Zîrâ insanların sâhib bulundukları her şey, dâimâ yokolmağa ve tükenmeğe mahkum idi Allah'ın nezdindekiler ise aslâ tükenmez ve yokolmazlardı. Bu esnâda kendi kendime dedim ki:

— Acaba bu husûsta Allah'ın hangi âyeti ile şeytana karşı destek sağlayabilir, kuvvet kazanabilirim? Bir de baktım ve gördüm ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyetinde şöyle buyuruyor:

— **Kim Allah'dan korkarsa, O, ona bir kurtuluş-çıkış yolu gösterir. Kendisini, hatır ve hayâline gelmeyecek bir cihetten de rızıklandırır. Kim Allah'a güvenip dayanırsa o kendisine yetişir. Şüphesiz ki Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü tayin etmiştir.** (Talâk sûresi, âyet: 2, 3).

İşte böylece, şeytanın bana bu cihetten verebileceği vesveseleri de kırdım. Bu kapıyı da iyice kapattım...

Anlatılır ki, bir defasında, Mûsâ aleyhisselâmın Rabbına yakarış (münâcat) da bulunduğu bir sırada, İblîs onun yanına gelmişti Maksadı Mûsâ aleyhisselâma vesvese vermekti. Bu sırada meleklerden biri kendisine şöyle dedi:

— Yazıklar olsun sana! Rabbına yakarışta bulunduğu böyle bir anda ondan ne istiyorsun?

İblîs şu cevâbı verdi:

— Onun babası Âdem cennette iken ondan ne istedimse Mûsâ'dan da onu istiyorum...

Anlatılır ki, namaz vakti yaklaşınca İblîs avanesine yeryüzüne dağılmalarını ve insanlara yaklaşarak namaz mevzuunda onları meşgul etmelerini emreder. Bunun üzerine bütün şeytanlar yeryüzüne dağılırlar. Herbiri, namaz kılmak isteyen bir kimseye yaklaşarak önce namaz vaktini geçirtmeğe çalışır. Bunun için, o kimseye çeşitli meşgaleler çıkarır. Eğer bütün gayretlerine rağmen buna muvaffak olamazsa bu sefer de, kıldığı namazın rükûlarını, secdelerini, kırâetlerini, tesbîhlerini, duâalarını,... eksik yaptırtmağa çalışır. Bunu da yapamazsa kalbine, dünyevî meşgalelerle alâkalı çeşitli vesveseler verir. Hâsılı, kişinin namazının bir tarafından mutlaka kusurlu olması için bir çok yollara başvurur Eğer bütün bu çalışmalarına rağmen, o kişinin namazına yine de kusûr getiremez ve eli boş olarak dönerse bu takdîrde İblîs (şeytanbaşı), beceriksiz bulduğu bu şeytanın ayaklarının bağlanıp denize atılmasını diğer şeytanlara emreder. Vesvese vererek kişilerin namazlarını kusûrlu duruma düşürten şeytanları ise över, onları tebcîl eder, kendilerine izzet-i ikrâmlarda bulunur...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah, İblîsden bahsederken şöyle buyurur:

— **İblis, âlemlerin yaratanına hıtâben şöyle dedi: Mâdem ki sen beni azgınlığa mahkûm ettin, öyleyse ben de, yeminle söylüyorum ki, kullarını dalâlete düşürmek için senin doğru yolunda pusu kurup oturacağım. Sonra, yemin olsun ki onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından kendilerine yaklaşıp musallat olacağım. Sen de onların çoğunu şükredici kimseler bulmayacaksın** (A'râf sûresi, âyet: 16, 17).

İblîs, bütün bu sözleriyle demek istiyor ki:

— **Ben, senin dînin olan İslâmiyet** yolunda oturacak ve kullarını gözetleyip o **yolda bulunmalarına mânî olacağım. Âhıret husûsunda kendilerine** çeşitli vesveseler verecek ve şüpheye düşüreceğim. Onlara dünyâ hayatını gâyet **süslü göstereceğim.** Ona güvenecekler, ona tapacaklar Onları ibâdetten alıkoyacak, günahkârlığa sürükleyeceğim. Senin nîmetlerine **çok azı şükredecekler. Çoğu ise nankörlük edecekler...**

Şeytanın insanoğluna bu düşmanlığı, vaktiyle Âdem aleyhisselâma secde etmesi emredilmesi ve onun da bu emre itâat etmemesi ile başlamıştı. Vaktiyle, Âdem aleyhisselâm yaratıldığı zaman, Allah, Âdem'e secde

etmeleri için bütün meleklere ve bu arada İblîse emir vermişti. Melekler, Allah'ın bu emrine itâat ettiler. Fakat İblîs, Allah'ın emrine karşı geldi ve Âdem aleyhisselâma secde etmedi. Bunun üzerine, şânı mubârek ve yüce olan Allah onu huzûrundan ve rahmetinden kovdu. İşte, İblîs'in insanoğluna düşmanlığı bu sûretle ve bu andan îtibâren başlamış oldu. Bu hâdise, Kur'ânın muhtelif âyetlerinde bütün teferruâtıyle anlatılmaktadır. Meselâ şu âyetler, bu cümledendir:

— **Yemin olsun ki sizi önce yarattık. Sonra size sûret verdik. Daha sonra da meleklere, «Âdem'e secde edin!» dedik. Bütün melekler hemen secde ettiler. Fakat iblîs dayattı. Secde edenlerden olmadı.**

Bu sırada Allah kendisine sordu:

— **Sana, secde etmeni emrettiğim zaman secde etmemeni îcâb ettiren, secde etmekten alıkoyan sebeb neydi?..**

İblîs dedi:

— **Ben ondan daha hayırlıyım da ondan. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın**

İblîsin bu cevâbı üzerine Allah da buyurdu:

— **Öyleyse hemen in oradan. Artık senin orada kibirlenmen ve kafa tutman gerekmez. Hemen çık, defolup git. Çünkü sen alçaklardansın...**

İblîs dedi:

— **Bana, halkın dirilip kaldırılacakları güne kadar mühlet ver.**

Allah buyurdu:

— **Sen mühlet verilmişlerdensin...**

Bu sırada iblîs şunları söyledi:

— **Mâdem ki sen beni azgınlığa mahkûm ettin, öyleyse ben de, yeminle söylüyorum ki, kullarını dalâlete düşürmek için senin doğru yolunda pusu kurup oturacağım. Sonra, yemin olsun ki onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından kendilerine yaklaşıp musallat olacağım. Sen de onların çoğunu şükredici kimseler bulmayacaksın...**

Allah da buyurdu:

— **Her yönden zem ve tahkîre uğramış ve rahmetimden koğulmuş olarak çık oradan. Yemin ederim ki, onlardan kim sana uyarsa cehennemi bütün sizden dolduracağım.** (A'râf sûresi, âyet: 11-18).

Yine şânı mubârek ve yüce olan Allah diğer bâzı âyetlerinde iblîs hakkında şöyle buyurur:

— **Ey âdemoğulları, şeytan, fenâ yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ana ve babanızı cennetten çıkardığı gibi sakının size de bir fitne yapmasın. Çünkü o da, onun avanesinden olanlar da, sizi, sizin kendilerini göremiyeceğiniz yerlerden**

muhakkak görürler. Biz, şeytanları, îmân etmiyeceklerin dostları yaptık. (A'raf sûresi, âyet: 27).

— Şeytan sizi fakîr düşeceksiniz diye korkutur. Size, cimri olmanızı, cimriliği emreder. Allah ise, nafaka husûsunda size bir yarlıgama ve bir bolluk va'dediyor. Allah, ihsânı bol olan ve her şeyi bilendir. (Bakara sûresi, âyet: 268)

— Ey insanlar, şüphe yok ki Allah'ın va'di bir gerçektir. Öyleyse, zinhar dünyâ hayâtı sizi aldatmasın. Çok aldatıcı şeytan da sakın sizi, Allah'ın size vereceği mühlet sebebiyle aldatmasın. Çünkü şeytan sizin bir düşmanınızdır. Onun için, siz de onu bir düşman bilin. O, kendisine tâbî olup peşinden gelenleri ancak alevli cehennemin yarânından olmaları için dâ'vet eder. (Fâtır sûresi, âyet: 5, 6).

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bütün âyetlerde beyân buyurduğu gibi, şeytan, insanoğluna düşmandır, âdemoğullarını da kendisiyle berâber cehenneme sürükleyebilmek için onların dalâlete düşmelerini istemektedir. Bu durumda, aklı başında bir kişinin yapacağı şey, şeytanın vesveselerine kapılmamak ve dalâlete düşmemek için onunla dâimâ savaşmak, cıhâd etmektir. Tâ ki, kendisini onun tasallutundan kurtarabilsin. Zîrâ şurası muhakkaktır ki, şeytan, müminlerin açık bir düşmanıdır. Yâni şeytan, müminlere açıkça düşmandır. Kaldı ki, müminin, şeytandan başka düşmanları da vardır Nitekim Enes İbni Mâlik'in (r.a.) rivayet ettiğine göre peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadîslerinde şöyle buyururlar:

— **Mümin, beş çeşit sıkıntı ile her an için karşı karşıyadır. Bunlardan biri şudur ki, diğer mümin kardeşleri kendisine hased edip kıskanabilirler. İkincisi de, münâfıkların ona buğzetmesidir. Üçüncüsü ise, düşmanlarının kendisini öldürme korkusudur. Dördüncüsü şudur ki, şeytan, çeşitli iğvâ ve vesveselerle kendisini her an için dalâlete düşürebilir. Beşincisi ise, kişinin bizzât kendi nefsinin kendisini aldatıp dalâlete düşürmesidir. Zîrâ insanın nefsi, dâimâ kişinin dalâlete düşmesine ve aldanmasına sebeb olacak şeylere meyyâldir.**

Bu durumda, bir müslümana düşen doğru hareket, düşmanlarına karşı kendisine güç vermesi için şânı mubârek ve yüce olan Allah'dan yardım taleb etmektir. Tâ ki, bu güçle, Rabbının sevdiği ve râzî olduğu şeyleri işlemeğe muvaffak olabilsin. Bütün bunlar, yâni kişinin gerek düşmanlarına karşı güçlü olabilmesi, gerekse Rabbının sevip râzî olduğu amelleri işleyebilmesi, Allah'ın kolaylık verdiği kişiler için gâyet kolaydır. Yeter ki kâinâtın sâhibi Allah, bir kuluna yardım etmiş ve amelini kolaylaştırmış olsun.

Anlatılır ki, bir defasında Mûsâ aleyhisselâm bir yerde oturmaktaydı. Bir ara, yanına birisi geldi. Başında renkli bir kavuk bulunmaktaydı. Mûsâ aleyhisselâma biraz yaklaşınca başındaki bu renkli kavuğu çıkararak yere koydu. Sonra, Mûsâ aleyhisselâma iyice yaklaştı ve selâm verdi. Mûsâ aleyhisselâm ona sordu:

— Kimsin sen?

Gelen şahıs dedi:

— Ben İblîsim...

Bundan sonra, Hz. Mûsâ ile aralarında şu konuşmalar geçti:

Mûsâ aleyhisselâm:

— Neye geldin?

İblîs:

— Senin Allah katındaki şerefliliğinden dolayı sana selâm vermeye geldim.

Mûsâ aleyhisselâm:

— Biraz önce başından çıkardığın o renkli kavuk neydi?

İblîs:

— Ben onunla âdemoğullarının kalbini avlarım...

Mûsâ aleyhisselâm:

— Âdemoğlunun işlediği hangi günahlarla onu mağlub edip hak yoldan çıkardığını anlatır mısın?

İblîs:

— İnsanoğlunu, şu üç şeyden biri ile avlar ve hak yoldan çıkarırım:

1) İşlediği iyi amelleri izâm ettiği, yâni büyüttüğü, gözünde büyük gördüğü zaman,

2) Kendini beğendiği zaman,

3) Günahlarını unuttuğu zaman.

Allah rahmet eylesin, Veheb İbni Münebbih anlatır:

— Bir defasında şânı mubârek ve yüce olan Allah, Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme gitmesini ve soracağı bütün sorulara cevab vermesini İblîs'e emretti. İblîs, Allah'ın bu emri üzerine hemen Muhammed aleyhisselâma gitti. Bu sırada o, yaşlı bir insan kılığındaydı. Elinde de bir baston vardı. Allah Resûlü ona sordu:

— Kimsin sen?

İblîs dedi:

— Ben İblîsim...

Resûl aleyhisselâm tekrâr sordu:

— Ne maksatla geldin?

İblîs dedi:

— Allah, sana gelmemi ve bana soracağın bütün sorulara cevab vermemi emretti. Onun için geldim...

Bunun üzerine Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

— Ey, Allah'ın rahmetinden koğulmuş yaratık! Benim ümmetimden kaç düşmanın vardır?

Allah Resûlünün bu sorusuna şeytan şu cevâbı verdi:

— Senin ümmetinden, tam onbeş sınıf insan benim düşmanımdır.

Ve, saydı:

Birincisi: Sensin.

İkincisi: Âdil devlet adamları, âdil devlet büyükleri,

Üçüncüsü: Mütevâzî-alçakgönüllü zenginler,

Dördüncüsü: Nâmuslu ve dürüst tüccarlar,

Beşincisi: Allah'dan korkan âlimler,

Altıncısı: Ahâliye dâimâ nasîhatler eden ve onları hak yola da'vet etmekle meşgul olan müminler,

Yedincisi: Kalbi merhametli-şefkatli müminler,

Sekizincisi: Günahlarına tevbe edip bir daha günah işlemiyenler, tevbelerinde sebât gösterenler,

Dokuzuncusu: Haramdan şiddetle sakınanlar,

Onuncusu: Devamlı abdestli bulunanlar, yâni gerek bedenî temizliğe ve gerekse rûhî-ahlâkî temizliğe riâyet edenler,

Onbirincisi: Çok çok sadakalar verenler,

Onikincisi: Güzel ahlâklı olanlar ve diğer insanlara güzel ahlâkı ile muâmele edenler,

Onüçüncüsü: İnsanlara faydalı olanlar,

Ondördüncüsü: Kur'ânı okumağa ve ahkâmı ile amel etmeğe devam edenler,

Onbeşincisi: Geceleri, insanların uykuda bulunduğu sırada namaz kılanlar, Allah'a ibâdet edenlerdir.

Bu sırada peygamberimiz salallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

— Peki, benim ümmetimden sana arkadaş olanlar kimlerdir?

İblis, buna da şu cevâbı verdi:

— Senin ümmetinden on sınıf insan vardır ki, onlar da benim arkadaşlarımdır...

Ve, saydı:

Birincisi: Zâlim devlet adamları, devlet büyükleri,

İkincisi: Kibirli zenginler,

Üçüncüsü: Hâin tüccârlar, dürüst olmayan tüccarlar,

Dördüncüsü: İçki içenler,

Beşincisi: Yalancılar, koğcular,

Altıncısı: Zinâ yapanlar,

Yedincisi: Yetim malı yiyenler,

Sekizincisi: Namazları hafife alanlar, bu husûsta gerekli gayret ve itinâyı göstermiyenler,

Dokuzuncusu: Malının zekâtını vermeyenler,
Onuncusu: Uzun emeller peşinde koşanlar, uzun emellilerdir.
İşte bunlar benim arkadaşlarım ve kardeşlerimdir...

Anlatılır ki, bir zamanlar, eski kavimlerden birinde bir adam vardı. Bu adam, vaktinin çoğunu ma'bedlerde ibâdet etmekle geçirirdi Halk arasında, «Âbid Bersîsâ» adıyle anılan bu şahsın duâsı pek makbul idi. Her neye ki duâ ederse hemen kabul olunurdu. Bu yüzden, hastalananlar kendisine gelirler, o da bir duâ ederek onları iyileştirirdi. Bir ara, şeytanların başı iblîs, bu Âbid'i yoldan çıkarmayı düşündü. Bu maksatla bütün avanelerini yâni diğer şeytanları çağırdı ve onlara hıtâben dedi ki:

— Şu Âbid Bersîsâ'yı hanginiz yoldan çıkarabilir? O, nice zamandır bize meydan okuyor Bizi acze düşürdü. Onu bir türlü yoldan çıkaramadık...

İblîsin bu sözlerini dinleyen şeytanlardan biri dedi ki:

— Onu ben yoldan çıkarabilir, dalâlete düşürebilirim. Eğer bunu yapamazsam senin dostun değilim...

Şeytanların başı iblîs, ona cevâben dedi:

— Haydi git öyleyse. Elinden geleni hemen yap...

Bunun üzerine o şeytan kalktı. Doğruca bir eve gitti. Bu ev, zamanın ileri gelenlerinden birinin eviydi. Bu evin pek güzel bir kızı vardı Şeytan, çeşitli vesveselerle bu kızı hasta olduğuna inandırdı. Yani kız, hastalık hastası oldu. Tabîî anasının-babasının aklına da hemen kızlarını o meşhur Âbid'e götürmek geldi. Kalktılar. Doğruca Âbid'e gittiler Âbid, bermûtâd duâlar etti ve kız iyileşti. Sonra evlerine geldiler. Ancak, geri geldikten kısa bir müddet sonra kız gene hastalandı. Çünkü bir kerre hastalık hastası olmuştu Hemen yine kalktılar. Doğruca Âbid'in yanına gittiler. Fakat bu sefer şeytan onlara şöyle bir vesvese verdi:

— Eğer kızı birkaç gün o Âbid'in yanında bırakırsanız, tamâmen iyileşir, bir daha hastalanmaz...

Öyle yapmayı düşündüler. Kızın, Âbid'in yanında bir kaç gün kalmasını istediler. Âbid, önceleri buna taraftar olmadı. Ancak, kızın anası ile babasının diretmesi üzerine kabul etti. Âbid, bütün gündüzlerini oruçlu geçirir, geceleri de hep namaz kılardı Birkaç günlüğüne yanında kalan kız, şeytanın da dürtmesiyle Âbid'i tahrîk edecek birtakım hareketlerde bulunuyor, ancak Âbid buna aldırış etmiyordu. Nihâyet bir an geldi ki, kızın güzelliği karşısında nefsine mağlûb olan Âbid, kıza cinsî yaklaşmada bulundu. Fakat iş olup bittikten sonra, yaptığı bu fiilden ötürü çok utanç ve pişmanlık duydu. Rûhî bir bunalım içine düştü. İşte tam bu sırada şeytan da ona şu aklı verdi:

— Sen çok kötü bir iş yaptın. Yarın bu yaptığın şey duyulursa hem halk nazarında rezîl-rüsvâ olursun, hem de kanunun pençesine düşersin Şimdi senin için bir tek kurtuluş yolu vardır. O da, kendisiyle münâsebette bulunduğun bu kızı öldürüp hemen gömmek. Yarın anası-babası gelip de kızlarını sorduğu zaman ise, onun öldüğünü ve gömdüğünü söylersin...

Şeytanın verdiği bu vesveseler, Âbid'in aklına yatmıştı. İşlemiş olduğu o çirkin kabahatini ört-bas etmek maksadıyle hemen kızın üzerine atıldı. Onu boğdu ve hemen oracıkta bir yere gömdü.

Derken, bir müddet sonra kızın anası babası geldi. Maksadları kızlarını görmek ve tamâmen iyileşmişse alıp gitmekti. Fakat Âbid'e kızlarını sorduklarında, o, onun ölmüş olduğunu ve gömüldüğünü söyledi İlk anda, onlar buna inandılar ve hemen geri döndüler. Ancak, bir müddet sonra bu mesele zihinlerini kurcalamağa başladı. Âbid'in, kızlarına bir kötülük yapmış olabileceğini düşünmeğe başladılar ve şikâyetçi oldular. Bunun üzerine, kızın cesedi mezarından çıkarıldı. Yapılan muâyene sonunda, onun, boğularak öldürüldüğü anlaşıldı. Bunun üzerine sıkıştırılan Âbid, suçunu îtirâf etti. Yapılan muhâkeme sonunda da îdama mahkum oldu ve îdam edilmesine karar verildi. Fakat tam îdam kararının infâz edileceği sıralarda, zihninden, şeytanın şu vesveseleri geçti Kendisine deniyordu ki:

— Senin bu hallere düşmene ben sebep oldum. Benim çeşitli vesveselerim seni bu hâle düşürdü. Şimdi ise seni kurtarmak istiyorum. Ben onlara, kızı senin değil, başkalarının öldürdüğü vesvesesini veririm. Bu şüphe ile onlar da seni îdam etmekten vazgeçerler. Ancak bunun için, senden bir tek isteğim var:

— Secdeye kapanma ma'nâsında bana hürmet göstereceksin!...

Can derdiyle şaşkınlık içinde bulunan Âbid, şeytanın bu son vesveselerine de uydu ve kendisine secde etmek ma'nâsında hürmette bulundu. Bu, Âbid'in, Allah'ı bırakıp bir başkasına, hem de Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytana secde etmesi ve îmândan çıkması demekti. Şeytan ise, kendisi için Âbid'e secde ettirttikten ve onu îmândan çıkardıktan sonra şöyle dedi:

— Ben senden uzağım!...

Esâsen netîcenin böyle olacağı muhakkaktı Nitekim bu gerçekleri dile getiren bir âyette, şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Yahudileri müslümanlarla savaşmaya teşvîk eden münâfıkların hâli, şeytanın hâline benzer. Zîrâ şeytan, insana, «Küfret!» diye vesveseler verir. İnsanoğlu küfredince de, «Ben, hakîkaten senden uzağım. Çünkü ben, âlemlerin Rabbı olan Allah'dan korkarım.» der. Nihâyet ikisinin de yani kâfir olanın da şeytanın da**

âkıbeti, içinde ebedî kalmak üzere cehennemlik olmalarıdır. İşte bu, o zâlimlerin cezâsıdır. (Haşr sûresi, âyet: 16, 17)

Ey müslüman, şunu iyi bil ki senin dört düşmanın vardır. Onların herbiri ile savaşmak zorundasın. Bunlardan biri, geçici dünyevî zevkler, dünyevî heveslerdir. Dünyâ hayâtı, son derece aldatıcı ve yanıltıcı bir hayâttır. Onda kişi, umûmiyetle hep geçici zevklere, geçici heveslere tâlib olur. Sözün kısası, dünyâ hayâtı bir aldanış metâından başka bir şey değildir. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bunun böyle olduğunu dile getiren bir âyette şöyle buyurur:

— **Her can, mutlaka ölümü tadacak ve ölecektir. Dünyâda yapmış olduğunuz iyiliklerin mükâfâtları da kıyâmet günü tam olarak mutlaka verilecektir. O vakit, kim ki o ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa, işte o, murâdına ermiş olur. BU DÜNYÂ HAYÂTI İSE BİR ALDANMA METÂINDAN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİR.** (İmrân sûresi, âyet: 185).

Yine aynı konuda bir başka âyet de şu meâldedir:

— **Ey insanlar, Rabbınızdan korkun. Ne babanın evlâdına, ne de bizzât evlâdın babasına, hiç bir şeyle fayda veremiyeceği günden, kıyâmet gününden korkun. Hiç şüphe yok ki, Allah'ın va'di hakdır. O HALDE, SAKININ, ZİNHAR SİZİ DÜNYÂ HAYÂTI ALDATMASIN. O ÇOK ALDATICI ŞEYTAN DA ZİNHAR SİZİ ALLAH'IN VERDİĞİ MÜHLETE GÜVENDİRMESİN.** (Lokman sûresi, âyet: 33).

Ey müslüman, senin düşmanlarının ikincisi, bizzât kendi nefsindir. Kişinin kendi nefsi, düşmanlarının en şerlisidir Üçüncü düşmanın, şeytan ve onun vesveseleridir. Dördüncü düşmanın ise insan şeytanlarıdır. Ey müslüman, sen, insan şeytanlarına karşı çok dikkatli ol. Onlardan şiddetle sakın Zîrâ insan şeytanları esas şeytanlardan yâni cin şeytanlarından daha tehlikeli ve korkuludur. Çünkü cin şeytanları, nihâyet kişiye sâdece bir vesvese verebilir. Ortada kendisi mevcut değildir. Onların insanoğluna verecekleri ezâ, sırf vesvese iledir. Halbuki insan şeytanları, kötü bir arkadaş olarak fiilen ortada mevcuttur. Onların kişiye verebilecekleri zarar ve ezâlar, yüzyüze ve göz göre göre olur. İstemeden dahi olsa, seni kötü fiillere götürebilir.

Allah ondan râzî olsun, Evs oğlu Şeddâd'ın rivâyet ettiğine göre, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin bir hadîsleri şu meâldedir:

— **Akıllı o kişiye denir ki, dünyâda iken kendisini hesaba çeker de ölüm sonrası için hazırlanır. Âciz de o kimsedir ki, hevâî-nefsânî arzularının peşinden gider. Böyle olmakla berâber, bir de Allah'dan kuru kuruya mağfiret bekler.**

İsâ aleyhisselâmın bir sözü şöyledir:

— Mahvolan birisinin nasıl mahvolduğu şaşılacak bir şey değildir.. Asıl şaşılacak olan şey, kurtulan birisinin nasıl olup da kurtulduğudur...

Bu sözün îzâhı şudur:

— Cennet, insanın nefsinin hoşlanmıyacağı amellerle sarılıdır. Cehennem ise, kişinin nefsinin hoşlandığı heves ve arzularla sarılıdır. Her insanda, ona vesvese veren bir şeytan, bir de dâimâ hak yola çağıran bir melek vardır. Şeytan, dâimâ kötü amelleri kişiye şîrîn göstermek ve onu aldatmakla meşguldür. Melek ise, dâimâ onu kötü amellerden, kötü fiil ve hareketlerden uzaklaştırmak, kötü ameller işlemesine engel olmakla meşguldür. Nefs, bu ikisinden hangisi ile birlik olursa onun gâlib geleceği muhakkaktır. Nefs de dâimâ kötülüğe ve nefsânî-şehvânî arzulara meyyâl bulunduğuna göre, elbette şeytanın yanında olacaktır. İşte bunun içindir ki çoğunlukla kişi, nefsânî heves ve arzularının peşinden gidecek ve mahvolacaktır...

——— o ———

ALLAH'IN TAKDİR VE HÜKMÜNE RÂZÎ OLMAK

Allah rahmet eylesin, Mehrân oğlu Meymûn anlatır:

— Halîfe Ömer İbni Abdül'azîz, ayda iki kerre kendisine gelmemi söylemişti. İşte onun bu arzusuna uyarak, günlerden bir gün yanına gitmiştim. Bu sırada o, evinin korunaklı balkonunda oturmaktaymış. Daha eve gelmeden, uzaktan beni görünce hemen seslendi ve içeri girmemi söyledi. Ben de doğruca içeri girdim. Bu sırada onun, bir minder üzerinde oturmakta ve gömleğinin söküğünü dikmekte olduğunu gördüm Selâm verdim. O da selâmımı aldı ve üzerinde oturmakta olduğu minderin bir köşesine de beni oturttu. Önce askerî işlerimizi, zâbıta işlerimizi, sâir devlet hizmetlerini sordu. Ben de kendisine açıklamalarda bulundum. Daha sonra da benim şahsî hâl ve hatırımı sordu. Bundan sonra ben, mülâkatın bittiği kanâatine vararak, gitmek üzere kalktım. Bu esnâda, daha önce onun, gömleğinin söküğünü kendisinin dikmekte olduğunu gördüğüm için dedim ki:

— Ey müminlerin halîfesi, hâne halkı arasında, biraz önce yapmakta olduğunuz işi görecek birisi yok mu?

Müminlerin halîfesinin benim bu sözlerime cevâbı şu oldu:

— Ey Meymûn, dünyândan sana ulaşan kâfîdir. Biz insanlar bugün buradayız, yarın ise bir başka mekânda olacağız. Binâen'aleyh, olana râzî olmak gerekir...

Onun bu sözleri üzerine ben daha bir şey söylemedim. Huzûrundan ayrıldım...

Allah rahmet eylesin, Semerkand'lı Ebû Mansur Ferâizî'nin anlattığına göre, bir defasında Katâde şu âyeti okudu:

— **Onlardan birine, kız çocuğu doğduğu müjdesi verilince kendisi pek öfkeli olarak yüzü simsiyah kesilir** (Nahl sûresi, âyet: 58).

Ve, şunları söyledi:

— Bu, cahiliyyet devrinde yâni İslâmlık öncesi devirlerde putperest arapların yaptıkları bir fiildir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah, onların o zamanlar yaptıkları bu fiilin ne derece çirkin olduğunu bize haber vermektedir. Mümine gelince, ona yakışan, Allah'ın takdîrine, hükmüne ve rızık taksîmine râzî olmaktır. Azîz ve Celîl olan Allah'ın takdir ve taksimi, kişinin kendisinin yine kendisi için yapmış olduğu takdir ve taksîmden çok daha hayırlıdır. Ey insanoğlu, Allah'ın, senin hoşuna gitmeyen senin hakkındaki takdîri, hoşlanarak kendi kendine kendi hakkında yapmış olduğun takdirinden daha hayırlıdır. Öyleyse Allah'a karşı gelmekten kork, çekin ve onun takdîrine râzî ol...

Katâde'nin bu sözleri, şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmına uygundur:

— **Ey müminler, sizin hoşunuza gitmemekle berâber, düşmanlarla savaşmak, size farz kılındı. Olur ki, bir şey hoşunuza gitmez de o, sizin için hayırlı olur. Bir şey de hoşunuza gider, fakat o da sizin hakkınızda şer olur. Allah her şeyi hakkıyle bilir, siz bilemezsiniz** (Bakara sûresi, âyet: 216)

Âyetin îzâhı şudur:

— İnsanlar, dünyâları, dinleri ve âhıretleri için nelerin faydalı, nelerin faydasız veya zararlı olduğunu bilemezler. Bâzen bir şeyin kendileri için faydalı, iyi ve hayırlı olduğunu sanırlar. Halbuki gerçekte bu, kendileri için bir hayır değildir, bil'akis bir şerdir. Yine bâzen bir şeyin kendileri için şer olduğunu sanırlar. Oysa, gerçekte o, kendileri için bir hayırdır. Sözün kısası, insanlar, bir şeyin kendileri için gerçekten bir hayır mı yoksa bir şer mi olduğuna kesinlikle vâkıf olamazlar. Şânı mubârek ve yüce olan Allah ise, kulları için neyin hayır, neyin şer olduğunu katiyetle bilir. Bu sebeple, kullar için en münâsib ve hayırlı yol, Allah'ın takdirine, hükmüne ve rızık taksîmine râzî olmaktır...

Hikmet ehlinden biri şöyle der:

— Biz insanlar için dört konak yeri vardır. Bunlardan biri dünyâdır. Dünyâ, bizim ilk konak yerimizdir. Her insan, ömrü oldukça bu konakta kalır. İkinci konağımız kabirlerimizdir. Her insan, öldükten sonra bu ikinci konağına gelir ve haşre kadar orada konaklar. Üçüncü konağımız mahşerdir. Her insan, kıyâmet günü diriltildikten sonra, dünyâdaki amellerinin hesâbını vermek üzere bir müddet mahşerde kalacaktır. Dördüncü ve son konağımız ise, kendisi için yaratıldığımız ebed menzilidir...

Dünyâ konağındaki hayâtımız, tıpkı bir hacı kafilesinin hâline benzer

ki, hayvanları ve gerekli yükleri ile yola çıkmış olan bir hacı kafilesi, hiç bir zaman tam dirlik olamaz. Çünkü yolculuk devam edecektir. Hem de süratle devam edecektir. Yolda birtakım tehlikeler her an için mevcuttur. Ayrıca gerek hayvanlara ve gerekse taşınmakta olan lüzumlu eşyâya dâimî sûrette göz-kulak olmak gerekir. Sözün kısası; kuşku, endîşe ve meşakkatten hiç bir sûretle hâlî olunmaz.

Kabir konağındaki hayâtımız, yolculuktaki bir kafilenin, kısa bir müddet için bir yere konaklayıp bir gün veya bir gece orada kalarak istirâhat etmesine ve sonra da hemen kalkıp gitmesine benzer.

Mahşer konağındaki hayâtımız da, hacıların Mekke'de toplanmasına benzer. Mekke, dünyânın dört bir bucağından gelen hacıların son taplanma yeridir. Orada hacc ibâdetini edâ ettikten ve Allah'a bir çok niyâz ve yakarışlarda bulunduktan sonra, her bir müslüman bir tarafa dağılır. Herkes, kendi ülkesine gider. İşte aynen bunun gibi, kıyâmet günü mahşerde toplanan insanlar da dünyâdaki ömürlerinin ve amellerinin hesâbını verdikten sonra herbiri bir tarafa dağılır. Yâni kimisi cennete gider, kimisi de cehenneme...

Bundan sonrası ise ebedî hayâttır. Ebedî cehennemlikler ebediyyen cehennemde kalır. Ebedî cennetlikler de ebediyyen cennette kalır. Günahkârlar ise günahları nisbetinde cehennemde kaldıktan sonra cennete girerler ve ebediyyen orada kalırlar...

Allah rahmet eylesin, İbrâhim oğlu Şakîk der ki:

— Yediyüz âlime beş şey sordum. Hepsi de aynı cevabı verdiler:

Dedim :

— Akıllı insan kimdir?

Dediler :

— Dünyâyı sevmeyen, ona bağlanmayandır.

Dedim :

— Zeki insan kimdir?

Dediler :

— Dünyâya mağrûr olmayan, dünyâya aldanmayandır.

Dedim :

— Zengin kimdir?

Dediler :

— Allah'ın rızık taksîmine râzî olandır.

Dedim :

— Fakîh kimdir?

Dediler :

— İhtiyâçdan fazla dünyâlığa tâlib olmayandır.

Dedim :

— Cimri - pahil kimdir?

Dediler :

— Malından Allah'ın hakkını vermeyendir

Denir ki :

— Allah, üç husûsda kuluna gazaplanır. Bunlardan biri, kulun, Allah'ın emrettiği şeylerde kusurlu olmasıdır. İkincisi, kulun, Allahın rızık taksîmine râzî olmamasıdır. Üçüncüsü ise, kulun, Allah'dan bir taleb de bulunup da yerine gelmediği zaman Rabbından yüz çevirmesidir. İşte bütün bu sebeplerledir ki, kul:

1) Allahın emirlerini kusursuz yerine getirmeğe çalışmalı, bunu hakkıyle yapamasa bile hiç olmazsa yapmağa çalışmalı, yâni bu rûh ve şuûra sâhib bulunmalıdır.

2) Allah'ın yapmış olduğu rızık taksîmine rızâ göstermeli, asla itirazda bulunmamalıdır.

3) Eğer Allah'dan bir talebde bulunur da bu talebi yerine gelmezse Rabbından yüz çevirmemelidir.

Hukemâdan biri şöyle der:

— Şânı mubârek ve yüce olan Allah, hırsızlık yapan kimseler hakkında şöyle buyurur:

— İster kadın olsun, isterse erkek olsun, hırsızlık yapanın elini kesin. Tâ ki, bu yaptığı fiile bir karşılık ve cezâ' ve Allah'dan insanlara ibret verici bir ukubet olsun. Allah mutlak gâlibdir, yegâne hüküm ve hikmet sâhibidir. (Mâide sûresi, âyet: 38).

Fukahânın bu mevzudaki görüşleri ise şöyledir:

— On dirhem çalan birisinin eli kesilir. Bunun sebebi, o on dirhem paranın haram oluşu değildir. Yâni bu on dirhem paranın haramlığı, onu çalan kişinin elinin kesilmesine sebep olacak derecede ağır değildir. Bir başka ifâde ile, esas îtibâriyle, kişinin elinin kesilmesinin asıl illeti, bu on dirhem paranın haramlığı değildir Onun eli, şu iki sebepten dolayı kesilmektedir :

1) Hırsızlık yapmakla, müslümanların haysiyet, şeref ve îtibârını yıkmış olması.

2) Allah'ın rızık taksîmine râzî olmayarak başkalarının malına göz dikmiş olması.

Gerçekten, hırsızlık yapan birisi, bu şenî fiili işlemekle müslümanların ahlâkî şeref, haysiyet ve îtibârına leke sürmüş, halel getirmiş olur. İşte hırsızlık yapan kişinin elinin kesilmesine sebep olan âmillerden biri budur. Yine hırsızlık fiilini işleyen birisi, bu hareketi ile, Allahın rızık taksîmâtına karşı çıkmış olur. Çünkü çaldığı o şey, Allahın rızık taksîmâtında kendisine değil, o malın sâhibine düşmüştür İşte bu sebeplerden dolayıdır ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, hırsızın işlemiş olduğu hırsızlık

Fiiline bir karşılık olmak ve diğer insanlara da bir ibret teşkîl etmek üzere, elinin kesilmesini emir buyurmuştur Böylece, hem o, hem de diğerleri, Allahın rızık taksîmîne râzî olmayı öğrenirler. Esâsen bir mümine yakışan, Allahın rızık taksîmine râzî olmaktır. Zîrâ Allahın rızık taksîmine râzî olmak, hem peygamberlerin hem de sâlihlerin ahlâkı cümlesindendir...

Allah ondan râzî olsun, Ebudderdâ şöyle der :

— Oniki haslet vardır ki, peygamberlerin ahlâkı cümlesindendir. Bu hasletler şunlardır:

1) Allah'ın va'dine inanmak. Bütün peygamberler, Allah'ın va'dine mutlak sûrette inanırlar, güvenirlerdi.

2) İnsanların elindekine güvenmemek. Bütün peygamberler, mutlak sûrette Allah'ın katındakine güvenirler, insanların elindekine ise aslâ güvenmezlerdi.

3) Düşmanlığı şeytana beslemek. Bütün peygamberler, yalnız şeytana düşmanlık beslerler ve onun vesveselerinden Allah'a sığınırlardı.

4) Nefsi ile alâkalı husûslara yönelmek. Bütün peygamberler, nefs ile alâkalı husûslara yönelirler ve rûh terbiyesine büyük itînâ gösterirlerdi

5) Allah'ın mahlûkatına şefkatli davranmak. Bütün peygamberler, gerek insan olsun, gerekse herhangi bir canlı olsun, Allahın mahlûkatına karşı son derece şefkatli - merhametli davranırlardı.

6) İnsanların ezâlarına tahammül etmek, dayanmak. Bütün peygamberler, insanlardan gelen her çeşit ezaya tahammül ederler, göğüs gererlerdi.

7) İşlenen güzel amel ve hareketlerin ecirlerinin zayi olmayacağına inanmak. Bütün peygamberler, işlenen güzel amellerin ecir, sevab ve mükâfatlarının Allah katında bâkî olduğuna ve zayi olmayacağına inanırlardı

8) Hakkın ve doğrunun karşısında mütevâzî olmak. Bütün peygamberler, hakkın karşısında alçakgönüllü olurlar, hakka ve doğruya hürmet ederlerdi.

9) Düşmanlık olan yerde dahi olsa, nasîhatten ve hakkı söylemekten geri durmamak. Bütün peygamberler, düşmanlık olan bir yerde dahi olsa, hakkı söylemekten ve nasîhat etmekten geri durmazlardı.

10) İhtiyaç fazlası varlığı ile, fakîr, muhtâç ve yoksullara yardımda bulunmak. Bütün peygamberler, sâhib bulundukları her türlü imkânlarla fakîr, muhtaç ve yoksulların yardımına koşarlardı.

11) Dâimî sûrette abdestli bulunmak, rûhî - ahlâkî ve bedenî temizliği elden bırakmamak. Bütün peygamberler, dâimî sûrette rûhî - ahlâkî ve bedenî temizliğe özen gösterirlerdi.

12) Dünyevî nîmetlerden nâil oldukları ile sevinmemek, eremediklerine de üzülmemek. Bütün peygamberler, ne nâil oldukları dünyevî nîmetlerle ferahlanırlar, ne de elden kaçırdıkları dünyevî nîmetlerden ötürü kederlenirlerdi...

★

Ulemâdan biri şöyle der:

— Zâhidlere muhteremlik ve itibâr kazandıran kasletler ondur. Bu on haslete sâhib olan herkes zâhidlik mertebesine ermiş demektir. Binâen'aleyh, o kimse, Allah indinde muhteremdir, itibâr sâhibidir. Bu on haslet şunlardır :

Birincisi : Şeytana düşmanlık. Zâhidler, şeytana düşmanlığı mecbûrî addederler. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur :

— **Ey insanlar, hiç şüpe yok ki Allah'ın va'di bir gerçektir. O halde, sakının dünyâ hayâtı sizi aldatmasın. Çok aldatıcı şeytan da sakın sizi, Allahın size vermiş olduğu mühlet sebebiyle aldatmasın. Zîrâ şurası muhakkaktır ki şeytan sizin bir düşmanınızdır. Onun için siz de onu bir düşman bilin. O, kendisine tâbî olanları, ancak alevli cehennemin yârânından olmaları için dâvet eder.** (Fâtır sûresi, âyet: 5, 6).

Şeytana düşmanlık, Allah'ın haram kıldığı ve yasak ettiği şeyler husûsunda nefsin istek ve arzularına karşı çıkmak, bu husûslarda ona itâat etmemek demektir. Allah'ın haram kıldığı ve yasak ettiği bir şeyi yapan bir kimse, şeytana karşı gelmemiş, düşmanlık etmemiş, bil'akis ona tâbî olmuş ve dostluk göstermiş olur.

İkincisi : Huccetsiz hiç bir amel işlememek. Zâhidler, ancak kıyâmet günü kendileri için huccet sâbit olacağı takdirde bir ameli işlerler. Diğer bir ifâde ile , zâhidler, işledikleri her bir amelin hesâbını ancak kıyâmet günü huccetli - delilli olarak verebilecekleri takdirde işlerler. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah, bu husûsta kendilerini irşâd etmektedir. Nitekim bir âyette buyrulur:

— **Yahûdilerle hıristiyanlar dediler ki: Yahûdi ve hıristiyan olanlardan başkası aslâ cennete girmeyecek Bu, onların kuruntularından başka bir şey değildir. Yâ Muhammed, sen onlara de ki:**

— **Eğer bu iddialarınızda sâdıksanız haydi delilinizi getirin, da'vânızı isbât ediniz.** (Bakara sûresi, âyet: 111)

Üçüncüsü : Ölüm sonrası için hazırlanmak. Zâhidlerin hasletlerinden üçüncüsü, ölüm sonrası için hazırlanmalarıdır. Gerçekten zâhidler, ölüm ve ölüm sonrası için hazırlanırlar. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu kelâmı, kendilerini bu husûsa irşâd etmektedir:

— **Her canlı, mutlaka ölecek ve ölümü tadacaktır. İşlediğiniz güzel amellerin karşılıkları da kıyâmet günü eksiksiz olarak verilecektir. O vakit, kim ki o ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa artık o, muhakkak murâdına ermiş olur. Bu dünyâ hayâtı, bir aldanma metâından başka bir şey değildir.** (Âl-i Imrân sûresi, âyet: 185)

Dördüncüsü : Allah için sevmek, Allah için buğzetmek. İşte zâhidlerin hasletlerinden biri de budur. Yâni sevdiğini Allah için sevmek, buğzettiğine de Allah için buğzetmektir. Zâhidler, sevdiklerini Allah için severler, buğzettiklerine de Allah için buğzederler. Zîrâ şânı mubârek ve yüce olan Allahın şu kelâmı, kendilerini bu husûsa irşâd etmektedir:

— **Allah'a ve âhıret gününe îmân etmiş olan hiç bir kavmin, Allah'a ve Resûlüne karşı gelen kimselerle - bunlar kendilerinin babaları, yahut oğulları, yahut kardeşleri veyahut da soysopları olsalar bile - dostluk kuracaklarını görmezsin. Onlar o kimselerdir ki Allah imânı kablerine yazmış, bunları kendinden bir rûh ile desteklemiştir. Onları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razî olmuştur, onlar da Allah'dan râzî olmuşlardır. İşte onlar Allah fırkasıdır. Gözünüzü açın ki Allah'ın yolunda bulunanlar, umduklarına erenlerin ta kendileridir.** (Mücâdile sûresi, âyet: 22).

Âyetin mânâsının özü şudur ki, bir müslüman, Allah'a ve Resûlüne bile bile karşı gelen ve Allah yolunda gitmeyen kişilerle dostluk kurmaz. Bu kişiler, isterse kendişinin babası, yahut kardeşi, yahut oğlu veyahut da soysopu olsun...

Beşincisi: İyiliği emredip kötülükten sakındırmak. Zâhidlerin güzel hasletlerinden biri de, diğer insanlara, iyilikler yapıp kötülüklerden sakınmalarını söylemektir. Zâhidler, dâimî olarak diğer insanlara nasîhatler ederler. Onlara, iyilikler yapıp kötülüklerden sakınmalarını söylerler. Zirâ şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın şu âyeti kendilerini bu husûsa irşâd etmektedir:

— **Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten sakındır, vazgeçirmeğe çalış. Bu yüzden sana gelebilecek sıkıntılara katlan. Çünkü bunlar, kat'î sûrette farzedilen şeylerdendir.** (Lokman sûresi, âyet: 17).

Altıncısı : Allah'ın yarattıkları hakkında düşünmek, onlardan ibret almak. İşte zâhidlerin güzel hasletlerinden biri de budur. Onlar, Allah'ın mahlûkatına bakarak ibret alırlar. Allah'ın yarattıkları ve kudreti hakkında tefekkür ederler, düşünürler. Esâsen, aziz ve celîl olan Allah'ın birçok âyeti bütün müslümanları gerek Allah'ın kudreti ve gerekse mahlûkat üzerinde düşünmeğe ve ibret almağa da'vet etmektedir. Nitekim, meselâ bir âyet şu meâldedir:

— **Onlar, yâni akl-ı selîm sâhibleri öyle insanlardır ki gerek ayakta iken, gerek otururken, gerekse yanları üstünde yatarken hep Allah'ı hatırlayıp anarlar ve gerek göklerin, gerekse yerin yaratılışı hakkında inceden inceye düşünürler ve derler ki:**

— **Ey Rabbımız, sen bunları boşuna yaratmadın. Sen, bundan pâk ve**

münezzehsin. Bizi ateşin azâbından koru. (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 191).

Yine aynı mevzûda bir başka âyet de şu meâldedir:

— ... **Ey akıl, iz'ân ve basîret sâhibleri, düşünüp ibret alın:..** (Haşr sûresi, âyet: 2).

Yedincisi: Allah'ın rızâsı olmayan husûslarda düşünmemek için kalbi korumak. Kalbi, Allah'ın rizâsına uygun olmayan düşüncelerle meşgul olmaktan korumak da zâhidlerin güzel hasletlerinden biridir. Çünkü kalb de, meşgul olduğu düşüncelerden sorguya çekilecektir. Nitekim bizi bu husûsa irşâd eden bir âyette şânı mubârek ve yüce olan Allah şöyle buyurur:

— **Senin için hakkında bir bilgi hâsıl olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak da, göz de, kalb de hepsi bundan mes'uldür.** (İsrâ sûresi, âyet: 36).

Sekizincisi: Allah'ın mekrinden emin olmamak. İşte zâhidlerin güzel hasletlerinden biri de budur Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın âyetlerinden birçoğu bizi bu husûsa irşâd etmektedir. Meselâ şu âyet bu cümledendir:

— **Onlar artık Allah'ın kendilerini ihmal ettiğinden mi emin oldular. Halbuki, büyük zararı göze alanlardan başkası Allah'ın kendilerine vermiş olduğu mühletten emin olmazlar. Allah kendilerine geniş bir mühlet verdi diye kendilerini salıvermezler.** (A'râf sûresi, âyet: 99).

Dokuzuncusu: Allah'ın rahmetinden ümit kesmemektir. Zâhidlerin güzel hasletlerinden biri de Allah'ın rahmetine güvenmeleri ve ondan ümit kesmemeleridir. Zâhidler, Allah'ın rahmetine güvenirler ve ondan aslâ ümit kesmezler Zirâ dinimizde bu da bir esastır. Nitekim şânı mubârek ve yüce olan Allah, bir âyette şöyle buyurur:

— ... **Ey kendilerinin aleyhinde günahda haddi aşanlar, Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. Çünkü Allah bütün günahları yarlıgar. Şüphesiz ki o, çok yarlığayıcıdır, çok esirgeyicidir.** (Zümer sûresi, âyet: 53).

Onuncusu: Dünyevî nimetlerden nâil oldukları ile ferahlanmamak, kaçırdıklarına da üzülmemektir. Zâhidlerin güzel hasletlerinden biri de işte budur. Onlar, dünyevî herhangi bir nîmete nâil olurlarsa bununla fahırlanmazlar, böbürlenmezler, övünmezler, sevinmezler. Yine eremedikleri herhangi bir dünyevî nîmet sebebiyle de tasalanmazlar, kederlenmezler, üzülmezler. Zîrâ şânı mübârek ve yüce olan Allah'ın bir çok âyeti, bizi bu husûsa irşâd etmektedir. Meselâ şu âyet bu cümledendir:

— ... **Allah bunu, elinizden çıkana tasalanmamanız, onun size verdiği ile de sevinip şımarmamanız için yazmıştır. Allah, çok böbürlenen kibirlileri aslâ sevmez.** (Hadîd sûresi, âyet: 23).

Âyetin îzâhı şudur ki, kişi, dünyevî herhangi bir nimetin elde edilmesinin mi yoksa kaçırılmasının mı kendisi için daha hayırlı olacağını bilemez. Bu sebeple, her iki hâl karşısında da aynı tavrı takınması gerekir. Yâni onun için münâsib olan budur. Mü'minin nazarında, bir nimete nâil olmakla olamamak aynı seviyede olmalıdır Bu husûsta bir benzetme yapmak gerekirse şöyle diyebiliriz:

— Dünyevî bir nîmete nâil olma veya olamama durumunda mümin, tıpkı bir mersin bitkisi gibi olmalı, bir çiçek gibi olmamalıdır. Zirâ çiçek, ufak bir âfette hemen renk atar, mahvolur. Meselâ şiddetli bir sıcak veya şiddetli bir soğuk onu mahvedebilir. Halbuki mersin bitkisi böyle değildir. O, ne soğukta ne de sıcakta hiç tavrını bozmaz. Hep aynı durur. İşte mümin, tıpkı bu mersin bitkisi gibi olmalı, gerek darlık ve gerekse genişlik anlarında istif ve tavrını hiç bozmamalıdır. Böyle bir mümin, şânı yüce olan Allah'ın taksim etmiş olduğu rızka râzî olur.

Münâfığın hâli ise, tıpkı şiddetli sıcağa veya şiddetli soğuğa dayanamıyarak mahvolan bir çiçeğin hâline benzer Münâfık, Allah'ın rızık taksîmine râzî olmaz. Onun, bolluk anlarındaki hâli ile darlık anlarındaki hâli ayrı ayrıdır. Öyle ki, münâfık, bolluk anlarında azar, darlık ve sıkıntı anlarında da sızlar durur. Gerek bolluk zamanlarda, gerekse darlık ve sıkıntı zamanlarında aynı hâl ve tavır üzere olmak, peygamberlerle zâhidlerin ahlâkı cümlesindendir. Bolluk zamanlarında azgınlık gösterip darlık ve sıkıntılı anlarında ağlayıp sızlamak da münâfıkların ahlâkındandır. Mümine yakışan ise, peygamberlerle zâhidlerin ahlâkına uymak, münâfıkların ahlâkından da şiddetle sakınmaktır..

——— o ———

ÖĞÜTLER

Allah ondan râzî olsun, Ebû Saîd Hudrî anlatır:

— Bir defasında Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir ikindi sonu bize bir hitâbede bulundu. Öyle ki bu hitâbe gün batımına yakın bir vakte kadar devam etti. Allah Resûlü, bu hitâbesinde şunları söylemişti:

— **Ey insanlar, biliniz ki dünyâ hayâtı bir tatlı yeşildir. Şânı mubârek ve yüce olan Allah sizi yeryüzüne halîfe yaptı. Nasıl amel edeceğinize bakıyor. Uyanın! Dünyânın sefih hayâtından ve kadınların şerrinden kendinizi koruyun. Şunu iyi biliniz ki, insanlar muhtelif derecelerde yaratılmışlardır. Onlardan kimisi mümin olarak doğar, mümin olarak yaşar ve mümin olarak ölür. Kimisi mümin olarak doğar, mümin olarak yaşar, kâfir olarak ölür. Kimisi kâfir olarak doğar, kâfir olarak yaşar, mümin olarak ölür. Haberiniz olsun ve iyi biliniz ki, öfke - gazab, insanoğlunun kalbinde tutuşturulan bir ateş parçasıdır. Bir kişi öfkelendiği zaman, siz onun gözlerinin kızardığını, boyun damarlarının şiştiğini görmez misiniz! Eğer bir kimse kendisinde böyle bir durum hissederse hemen yere oturuversin. Haberiniz olsun ve unutmayınız ki erkeklerin en hayırlısı, geç öfkelenip öfkesi çabuk sönen ve çabuk yatışandır. Eğer bir kimse çabuk öfkeleniyor, fakat bununla berâber çabuk da yumuşuyorsa bu da iyidir. Onun çabuk yumuşar olması, çabuk öfkelenmesi hâlini telâfi eder. Haberiniz olsun ve unutmayınız ki, erkeklerin en şerlisi, çabuk öfkelenip öfkesi geç sönendir. Eğer geç ve zor öfkeleniyor ve öfkesi geç sönüyorsa bu da iyidir. Onun geç öfkelenir olması, öfkesinin zor geçer olmasını telâfi eder. Haberiniz olsun ki, tüccârın en hayırlısı, alacağını**

iyilikle alan, vereceğini de iyilikle verendir. Eğer bir kimse, alacağını iyilikle ister fakat ödemesini zorluk çıkararak yaparsa bu iki hâli birbirini telâfi eder. Haberiniz olsun ve biliniz ki, tüccârın en şerlisi, alacağını kötülükle isteyen, vereceğini de kötülükle verendir. Eğer bir kimse, alacağını kötülükle ister fakat vereceğini iyilikle verirse onun bu iki hâli birbirini karşılar, yâni ikinci hâli birincisini telâfi eder. Haberiniz olsun ve iyi biliniz ki, her bir zâlimin bir sancağı vardır. Kıyâmet günü onunla tanınır. Haberiniz olsun ve iyi biliniz ki, topluluğa önder olan birinin yapacağı zulümden daha büyük bir zulüm yoktur. Haberiniz olsun ve iyi biliniz ki, en faziletli cihâd, zâlim bir devlet adamının karşısında hakkı söylemek, adâleti ayakta tutmaktır. İnsanlardan gelebilecek bir korku, sizin hiçbirinizin, gördüğünü veya bildiğini söylemesine mânî olmasın...

Ebû Saîd Hudrî, sözlerine devamla der ki:

— Resûlüllah sallâllahü aleyhi ve sellem bu son sözleri söylediği sırada güneş iyice batmak üzereydi. Son olarak buyurdular ki:

— Haberiniz olsun ki, dünyânın bundan sonraki ömrü, batmak üzere olan şu Güneşin bu andan itibâren bugünkü ömrü kadardır...

Allah ondan râzî olsun, Ebû Hüreyre anlatır:

— Biz, Huneyn muhârebesinde Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikteydik. Allah Resûlü, daha muhârebe başlamadan önce, müslümanlık iddiâsında bulunan bir şahıs için şu sözleri sarfetmişti:

— O, cehennem ehlindendir...

Derken, savaş başladı. Düşmanla muhârebeye tutuştuk Allah Resûlünün, hakkında yukarıdaki sözleri sarfettiği şahıs da büyük bir gayret ve cesâretle savaşıyor, düşmanın üzerine saldırıyordu. Bir ara, Resûlüllahın ashâbından biri Allah Resûlünün yanına gelerek şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, muhârebeden önce hakkında, "o, cehennem ehlindendir." dediğiniz şahsı görüyor musunuz? Allah'a yeminle söylerim ki, o, Allah yolunda büyük bir azim ve gayretle savaşıyor...

Sahâbînin bu sözlerini dinleyen Resûl aleyhisselâm, daha önceki sözünü yine aynen tekrarladı:

— O, cehennem ehlindendir...

Fakat adamın fiili ile, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin bu sözleri arasında görünüşte tam bir tenâkuz vardı. Yâni adamın yapmakta olduğu ile, peygamber aleyhisselâmın onun hakkındaki sözü, birbirini doğrulamıyor, bil'âkis birbirine zıt düşünüyordu. Bu şahıs, aynı gayret ve azimle savaşa devam ederken bir ara bir yara aldı İşte bu yaranın verdiği acının tesiriyle olmalı ki, hemen elini sadağa attı. Oradan bir

ok çekti. Bu esnâda da bir küfür cümlesi sarfetti. Derken, kendi kendini boğazından oklayarak öldürdü. Bu sırada onu gören ashâbdan bâzıları hemen Allah Resûlünün yanına gelerek şöyle dediler:

— Yâ Resûlellah, Allah senin sözünü doğruladı. Bahsettiğin o şahıs, bir küfür kelimesi sarfederek kendi kendisinin canına kıydı...

Bunun üzerine Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de o kişinin rûhuna hitâben buyurdular ki:

— Kalk, ey fülan kişi! Cennete ancak mümin olanların girebileceğini haykır!...

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Ameller ancak neticelerine göre değerlendirilirler. Ne namazın, ne de orucun çokluğuna itibâr yoktur. Her işin neticesine bakılır.**

Allah ondan râzî olsun, Abdullah İbni Mes'ûdun rivâyet ettiğine göre, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Sizin herbirinizin ana rahmindeki yaratılışı şöyledir:**

— **İlk kırk günü, döllenme - meni devridir. İkinci kırk günü, pıhtılaşmış kan devridir. Üçüncü kırk günü, bir çiğnem et parçası olur. Bundan sonra, şânı mübârek ve yüce olan Allah, ona bir melek gönderir. Bu meleğe, dört husûsu yazması emredilerek denir ki:**

Onun:

1) Ecelini,
2) Emelini,
3) Amelini,
4) Rızkını yaz.

Bundan başka, eğer o kişi, hayatının sonunda bedbaht olacaksa şöyle denir:

— **Onu bedbaht olarak yaz...**

Eğer hayâtının sonunda bahtiyar olacaksa şöyle denir:

— **Onu bahtiyâr olarak yaz...**

Bâzen bir kişi, cennet ehline yaraşır ameller işler. Öyle ki, bu ameller sebebiyle, cennet ile arasında ancak bir arşınlık bir mesâfe kalır. Fakat daha önce hakkında yazılmış olan bedbahtlık hükmü kendisinin önüne geçer de, ömrü, cehennem ehline mahsus kişilerin ameli ile mühürlenir ve böylece, cehenneme girer...

Yine bâzen bir kişi, cehennem ehline yaraşır ameller işler. Öyle ki, bu ameller sebebiyle, cehennem ile arasında ancak bir arşınlık bir mesâfe kalır. Fakat daha önceleri, hakkında yazılmış olan

bahtiyârlık hükmü kendisinin önüne geçer de, ömrü, cennet ehline mahsus kişilerin ameli ile mühürlenir ve böylece, cennete girer...

Bu hadîs, biraz önce kaydetmiş olduğumuz, **«Ameller ancak neticelerine göre değerlendirilirler...»** meâlindeki hadise de uygundur.

Bu durumda, her müslümana düşen âkıbetini hayırla tamamlamasını hâlisâne bir şekilde Allah'dan niyâz eylemektir. Zîrâ en çok korkulan şey, ölüm ânında, yâni can tenden çıkarken îmânsız gitmektir.

Rivâyet edildiğine göre, Muâz oğlu Yahyâ Râzî şöyle derdi:

— Allah'ım, en büyük sevincim, bana lutfetmiş olduğun îmândır. En büyük korkum ise, bu îmânın benden gitmesidir. Umarım ki, bu korku bende oldukça îmânımı benden ayırmazsın.

Allah rahmet eylesin, bir defasında Semerkant'lı Ebulkasım Hakîm'e soruldu:

— Îmânın kuldan gitmesine sebep olan bir amel var mıdır?

Ebulkasım dedi:

— Evet. Üç şey vardır ki, îmânın kuldan gitmesine sebep olur. Bunlar:

1) Kulun, Allah'ın vermiş olduğu îmân nîmetine şükretmemesi,
2) Îmânın zayi olmasından korkmaması,
3) Müslüman ahâliye zulmetmesidir

Allah ondan râzî olsun, anlatıldığına göre Hasan Basrî şöyle der:

— Öyle kişiler vardır ki, cehennemde bin sene azâb görürler. Sonra oradan çıkarak cennete girerler...

Bunu söyleyen Hasan Basrî, daha sonra der ki:

— Keşke ben, bu kişilerden biri olaydım...

Allah rahmet eylesin, Hasan Basrî'nin böyle deyişinin sebebi, âkıbet korkusundan dolayıdır. Çünkü kişinin, tamâmen îmânsız giderek ilel'ebed cehennemde kalması ihtimâli de vardır.

İşte eskiden hâlis müslümanlar böyleydi. İşin âkıbetinden dâimâ korkar ve endîşe ederlerdi...

———— C ————

HİKÂYELER

Allah ondan râzî olsun, Enes İbni Mâlik'in anlattığına göre bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve selleme bir adam geldi ve şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, derimin siyah, yüzümün çirkin oluşu benim cennete girmeme mânî midir?

Allah Resûlü ona cevâben buyurdular:

— Hayır. Derinin siyah, yüzünün de çirkin oluşu cennete girmene mânî teşkîl etmez. Ancak, canım kudret elinde bulunan Allah'a yeminle söylerim ki, sen, gerek Allah'a ve gerekse O'nun Resûlüne kat'iyetle inanmamışsın...

Resûlüllah'ın bu sözleri üzerine adam hemen söze başladı ve peygamber aleyhisselâma hıtâben şunları söyledi:

— Seni peygamberlikle şereflendiren zâta yeminle söylerim ki, bundan tam sekiz ay önce ben, Allah'dan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed aleyhisselâmın da O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ettim. Benim bu şehâdeti yaptığım mecliste, siz de, gerek o anda orada bulunan insanlara, gerekse bulunmayanlara bir hıtâbede bulunmuş idiniz. Fakat ahâlî, sırf derimin siyah oluşu ve yüzümün çirkinliği sebebiyle beni aralarından uzaklaştırmışlardı. Halbuki ben, Selîmoğulları kabîlesinin soylularından idim. Ne var ki, dayılarımın siyahlığı bende galebe çalmış. Onun için derim siyahtır.

Onun bu sözleri üzerine, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle bir etrâfına bakındı. Birisini aradığı anlaşılıyordu. Aradığını göremeyince, etrâfındakilere sordu:

— Veheb oğlu Amr burada mı?

Allah Resûlünün sorduğu bu zât, Sakîf oğullarından birisiydi ve müslümanlığı henüz yakın bir zaman önce kabul etmişti. O sırada orada bulunmadığı için, peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme şu cevab verildi:

— Hayır Burada yok...

Bunun üzerine Allah Resûlü, o kara derili sahâbîye dönerek sordu:

—Onun evini biliyor musun?

Adam dedi:

— Evet. Biliyorum.

Resûlüllah buyurdu:

— Şimdi onun evine git. Kapısını yavaşça çal. Selâm ver. İçeri girince şöyle de:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, kızınızı bana zevce olarak verdi...

Bahis mevzuu şahsın sevimli, iffetli, güzel ve akıllı bir kızı vardı. Kara derili adam, Allah Resûlünün bu ta'lîmâtı üzerine hemen yürüdü. Doğruca mezkür kişinin evine vardı Önce yavaşça kapıyı çaldı. Selâm verdi. İçeridekiler, Arapça konuşulduğunu duyunca sevindiler. Hemen kapıyı açtılar. Ne var ki, adamın derisinin karalığını ve yüzünün çirkinliğini görünce neşeleri kaçtı. Sıkılmağa başladılar. Bu sırada adam da hemen söze başladı ve dedi ki:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, kızınızı bana zevce olarak verdi...

Kara derili adamın bu sözleri, ev sâhiblerini büsbütün çileden çıkardı. O kızgınlıkla onu oradan kovdular. Bu arada bâzı hakaretler de yaptılar. Adam oradan çıktı. Doğruca Resûlüllahın yanına gitti ve hâdiseyi aynen anlattı. Fakat o kovulduktan sonra ev sâhibinin kızı babasına dedi ki:

— Ey babacığım, vahiy seni rezîl-rüsvâ etmeden bir kurtuluş yolu ara. Eğer Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, gerçekten beni ona zevce olarak vermişse, ben Allah'ın ve Resûlünün benim için münâsip gördüğü şeye râzıyım...

Kızının bu sözleri üzerine uyanan baba, hemen kalktı. Doğruca Allah Resûlünün yanına geldi ve ona yakın bir yere oturdu. Resûl aleyhisselâm onu görünce kendisine hıtâben dedi ki:

— Resûlüllah'ın kararını reddeden sen misin?

Adam dedi:

— Evet yâ Resûlellah Ben bu işi yaptım. Ancak şimdi Allah'dan mağfiret taleb ediyorum. Onu reddedişimin sebebi, kendisinin yalan söylediğini sanmam idi. Mâdem ki doğrudur, siz, bizim kızımızı ona zevce olarak veriyorsunuz. O halde biz de kabul ediyor ve kızımızı kendisine veriyoruz. Allah'ı ve Resûlünü darıltmaktan yine Allah'a sığınırız...

Kızın babasının bu sözleri üzerine dörtyüz dirhem mehir ile nikâh kıyıldı. Nikâhdan sonra Allah Resûlü da'mâda yâni Sa'd Selemî'ye dedi ki:

— Hemen kalk. Zevcenin yanına git. Mehrini ver...

Da'mâd, Allah Resûlüne cevâben dedi:

— Yâ Resûlellah, seni hakpeygamber olarak gönderen zâta yeminle söylerim ki benim dünyâlık hiç bir şeyim yok Gidip kardeşlerimden istemem lâzım...

Allah Resûlü de ona cevâben buyurdu ki:

— Öyleyse zevcenin mehrini müminlerden üç kişiden temin edelim. Şimdi sen, önce Affân oğlu Osman'a git. Benden kendisine selâm et ve ondan ikiyüz dirhem para al. Oradan Avf oğlu Abdurrahman'a uğra. İkiyüz dirhem de ondan al. Daha sonra Ali'ye var. Benden selâm et ve ikiyüz dirhem de ondan al...

Allah Resûlünün bu ta'lîmâtı üzerine Sa'd Selemî hemen kalktı. Doğruca Affân oğlu Osman'ın evine gitti Meseleyi ona anlattı. Affân oğlu Osman, ona, istenen meblağdan daha fazlasını verdi. Onu alan Saîd Selemî, oradan Avf oğlu Abdurrahman'a geçti. Meseleyi ona da anlattı. Aynı şekilde o da istenen meblağın üstünde para verdi. Daha sonra Ali'ye gitti. Allah Resûlünün irâdesini ona da anlattı. Aynı şekilde o da, istenenin fevkinde para verdi. Bunları alan Sa'd Selemî, hemen çarşıya koştu. Karısı için bir şeyler aldı. Gözlerinden neş'e ve sevinç akmaktaydı. Bu neş'e ve sevinç içinde tam eve dönmek üzere bulunduğu bir sırada kulağına bir ses geldi:

— Ey Allah'ın süvarîleri, bininiz. Savaş, var!...

Meğer, düşman ordusu hücuma hazırlanmaktaymış. Bunun üzerine Allah Resûlünün tellâlı da İslâm askerlerine durumu haber vermek için tellâl bağırmağa çıkmış...

Resûlüllahın tellâlının yukarıdaki nidâsını duyan Sa'd Selemî'ye bu sefer de bir başka neş'e geldi. Hemen başını göğe kaldırarak şöyle dedi:

— Ey Allah'ım !Ey, göklerin ve yerin ilâhı! Ey, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ilâhı!... Bugün bu paraları Allah'ın, Resûlünün ve müminlerin sevdiği yolda harcayacağım...

Ve, hemen bir at, bir kılıç, bir mızrak, bir de kalkan aldı. Bu arada, beline bir kuşak bağladı. Başına da bir tülbend geçirdi. Öyle ki, bu, başını tamâmen örtmüştü. Sâdece gözleri görünüyordu Daha sonra atına atlayarak doğruca askerlerin toplandığı mahalle gitti. Muhârib muhâcirlerin yanında yerini aldı. Beklemeğe başladı. Bu vazıyyette onu gören muhâripler, kendi aralarında şöyle konuşmağa başladılar:

— Tanımadığımız bu atlı da kim acaba!...

Onların kendi aralarındaki bu sözlerini duyan Hz. Ali, kendilerine hitâben dedi ki:

— Bırakın onu. Kim bilir, belki de dînimizi öğrenmek için Bahreyn yahut Sûriye taraflarından gelmiş, bugün ise kendi arzusuyla size yardımcı olmayı düşünen biridir. Ümit ederim ki size faydası dokunur...

Bu esnâda, Sa'd Selemî de savaş talimleri yapıyor, kılıç sallıyor, mızrak dürtüyordu Bir müddet bu işe devam edip yorulunca atından indi. Kollarını dinlendirme hareketleri yapmağa başladı. Daha sonra kollarının yenlerini sıvadı. Bu sırada Allah Resûlü de ordusunun başına gelmiş bulunuyordu. Onun kara derili kollarını görünce:

— Sen Sa'd mısın?

diye sordu. O da:

— Evet yâ Resûlellah. Anam-babam sana fedâ olsun!...

cevâbını verdi. Allah Resûlü de buyurdular ki:

— Ceddine saâdet!...

Derken, iki ordu savaşa tutuştu Sa'd, bütün gücü ile, hiç durmadan kılıç sallıyor, mızrak vuruyordu. Öyle ki, onun her bir kılıç sallayışı ile mızrak vuruşunda bir düşman askeri mutlaka tepelenmiş oluyordu. Bir ara:

— Sa'd düştü!...

diye bir ses işitildi. Bu sesi duyan Allah Resûlü hemen o tarafa koştu. Gerçekten Sa'd vurulmuş ve düşmüş idi. Resûl aleyhisselâm hemen onu tutup kucakladı. Bizzât kendisi, yüzündeki toz-toprağı sildi. Bu arada şunları söyledi:

— Kokun ne kadar güzel, Allah'a ve Resûlüne olan sevgin ne kadar yüce, ey Sa'd!...

Allah Resûlü bu esnâda aynı zamanda ağlıyordu Ağlaması bir müddet devam etti. Daha sonra yüzünde bir gülümseme belirdi. Bundan sonra, yanındakilere dönerek dedi ki:

— Ka'benin Rabbına yeminle söylerim ki Sa'd Havz'a gitti...

Oradaki muhâriplerden Ebû Lübâbe sordu:

— Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlellah, Havz dediğin nedir?

Resûl aleyhisselâm buyurdu:

— Havz, Rabbımın bana ihsân ettiği bir şeydir. Genişliği, San'a ile Basra arası kadardır. Çevresi de inci ve yâkutlarla süslüdür. Suyu sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. Ondan bir defa içen ebediyyen bir daha susamaz...

Allah Resûlünün sözü bittikten sonra, Ebû Lübâbe bu sefer de dedi ki:

— Yâ Resûlellah, biraz önce biz, senin evvelâ ağladığını, sonra gülümsediğini, sonra da yüzünü çevirdiğini müşâhede ettik. Acaba bunun sebebi neydi?

Resûl aleyhisselâm, Ebû Lübâbe'nin bu sorusuna cevâben dedi ki:

— Sa'd Selemî'yi sevdiğim için ağladım Onun Allah katındaki de-

recesini ve yüksek mevkiini düşünerek sevindim ve gülümsedim. Daha sonra yüzümü ondan başka tarafa çevirmeme gelince, bunun sebebi de, onun hûrîlerden müteşekkil zevcelerini o anda orada görmüş olmamdır. Onun hûrî zevceleri o anda oraya gelmişlerdi. Vücutlarının bâzı kısımları ile zînet eşyâları görünmekteydi. Hayâdan yüzümü başka tarafa çevirmek zorunda kaldım...

Bunları söyleyen Allah Resûlü, daha sonra etrâfındaki muhâriplere emretti:

— Sa'd Eslemî'nin atını, silâhlarını ve kendisine âit diğer eşyâsını alın. Doğruca zevcesinin evine götürüp teslim edin. Kayın babasına da deyin ki:

— Allah, Sa'd Eslemî'yi sizin kızınızdan daha hayırlı biri ile nikâhladı...

Allah onlardan râzî olsun, Abdullah İbni Ömer anlatır:

— Bir zamanlar üç kişi, uzaklara gitmek üzere yola çıkmışlardı. Giderlerken bir ara yağmura tutuldular Islanmamak için hemen oracıktaki bir mağaraya sığındılar. Onlar orada dururken, bir çığ netîcesi dağdan yuvarlanan büyük taş ve toprak parçaları, içinde bulundukları mağaranın ağzını kapadı. Kendi güçleri ile taşı itmeleri ve mağaranın kapısını açmaları imkânsızdı. Kendi kendilerine dediler ki:

— Çıkacak kapımız kapandı. Dışarısı ile irtibâtımız kesildi. Şu anda bizim için Allah'dan ve bir de daha önceleri işlemiş olduğumuz sâlih amellerimizden başka bir yardımcı ve kurtarıcı yoktur. O halde herkes, daha önceleri işlemiş olduğu sâlih ve güzel amellerini hatırlasın ve bu ameller yüzü-suyu hürmetine bizi buradan kurtarması için Allah'a niyâz etsin, yakarışta bulunsun. Umulur ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, geçmişteki bu güzel amellerin bereketine, bizim buradan kurtulmamız için bir sebep yaratır...

Aralarındaki bu konuşmalar üzerine içlerinden biri söze başladı ve şunları söyledi:

— Allah'ım, sence ma'lum ki, benim bir amca kızı vardı Ben onu çok severdim. Ancak o, bir başkasıyle evlenmişti. Aradan yıllar geçti. Birkaç çocukları da dünyâya geldi. İşte bu sıralarda bir ara dehşetli bir kıtlık oldu. Amcamın kızının kocası da zâten hastaydı, çalışamıyordu. Bu yüzden, küçük çocukları aç ve perîşan bir durumdaydı. Biz ise varlık sâhibiydik İşte ogünlerde, bir ara amcamın kızı bize geldi ve çocukları için benden biraz yiyecek istedi. Ben de, kendisini bana teslîm etmesi şartıyle yiyecek verebileceğimi söyledim. Kabul etmedi. Gitti. Fakat kısa bir müddet sonra geri geldi ve sırf çocuklarının hayâtı için benim tek-

lifimi kabul etmek zorunda kaldığını söyledi. Bu sırada ben de emelime nâil olmanın hazzı içindeydim. Tam kendisiyle temas için harekete geçeceğim bir sırada ise bana şunları söyledi:

— Sen bu işi yapmağa ancak nikâhla hak kazanabilirsin. Şu anda ise hakkın olmayan bir fiili işliyorsun Allah'dan kork!..

Amcamın kızının bu sözleri bana çok dokunmuştu. Hemen geri çekildim. İstediği yiyeceği de bol bol verdim...

Başından geçen bu hâdiseyi sayıp döken bu kişi, daha sonra şöyle dedi:

— Allah'ım, eğer bunu sırf senin rızan için yaptımsa, buradan kurtulmamız için onu bize bir vesîle kıl!...

Onun bu yakarışı sonunda, mağaranın ağzını kapamakta olan çığda hafif bir sarsıntı olduğu ve kapıda bir aralanma belirdiği görüldü.

Bundan sonra, öteki iki kişiden biri söze başladı ve şunları söyledi:

— Allah'ım, sence ma'lum ki, benim yaşlı bir anamla bir babam vardı. Ben, her gün onlar için koyunlarımdan tâze süt sağar ve kendilerine içirirdim. Yine günlerden bir gün akşamleyin, kendilerine içirmek üzere süt sağmış ve getirmiştim. Fakat geldiğimde onlar uyumuşlardı. Tatlı uykularından ayırmayı münâsip bulmadım Koyunlarım da dışarıda başıboş ve açıktaydı. Onların telef olmasından ve kurt-kuş tarafından parçalanmasından da endîşe ediyordum. Buna rağmen, uyanmaları ve sütlerini içirmem için ,elimde süt, başuçlarında beklemeğe başladım. Ben bekledim, onlar uyudular. Ben bekledim onlar uyudular. Derken, nihâyet sabah oldu da ancak uyanabildiler. Ben de sütlerini içirdim...

Bunları sayıp döken adam, daha sonra ilâve etti:

— Allah'ım, eğer bunu senin rızan için yaptımsa, onu bizim buradan kurtulmamıza bir vesîle yap!...

Bu ikinci şahsın yakarışı sonunda da, içinde bulundukları mağaranın ağzını kapamakta olan çığda yine hafif bir sarsıntı olduğu ve kapının biraz daha aralandığı müşâhede edildi...

Daha sonra, üçüncü şahıs söze başladı ve şunları söyledi:

— Allah'ım, sence ma'lum ki, bir zamanlar ben, bir işimi gördürmek için birkaç işçi tutmuştum. Bunlar sabahleyin işbaşı yaptılar ve çalışmağa başladılar Derken, ogünü öğle vakti bir kişi daha geldi ve çalışmak istediğini söyledi. Onu da aldım. O da çalışmağa başladı. Akşam olunca herbirinin ücretini verdim. Fakat bu arada bir şey dikkatimi çekti. Öğle vakti gelen ve yarım gün çalışan işçi de, sabahleyin işbaşı yapıp tam gün çalışanlar kadar iş yapmıştı. Bunun için, onun ücretini de tam gün çalışmış gibi ödedim. Ancak, diğerlerinden biri buna îtiraz ederek dedi ki:

— O, yarım gün çalıştı Biz ise tam gün çalıştık. Buna rağmen herbirimize aynı ücreti veriyorsun!...

Ben de dedim ki:

— Senin ücretinden kesmiş değilim ki. Sana, konuştuğumuz ücreti aynen veriyorum. O da sizin kadar iş yapmış olduğundan ona da tam gün ücret ödüyorum. Bunda senin bir kaybın yok!...

Gerçek bu olmasına rağmen, o işçi kızdı. Ücretini de almadan çekip gitti. Fakat ben onun ücretini ayrı tuttum. Kendi malıma aslâ karıştırmadım. Baştan, ücreti buğday olarak ödemeyi kararlaştırmış idik O gidince ben, onun ücreti karşılığı olan bu buğdayı tarlaya ektim. Hasad zamanı gelince de mahsûlü kaldırdım. Mahsulün hem ortada zayi olmaması, hem de çoğalmış olması için onu satarak bedeli ile birkaç koyun, sığır ve deve aldım. Kısa bir zaman içinde onlar da yavrulayarak çoğaldılar. Ben bunları hep ayrı tutuyordum. Derken, günlerden bir gün o işçi çıktı geldi. Çok ihtiyâç içinde bulunduğunu, mümkünse ozaman almadığı ücretini kendisine vermemi söyledi Ben de; koyun, sığır ve develeri kendisine göstererek:

— Bunların hepsi senindir. Al, götür!...

dedim. Bu yoksul işçi, büyük bir sevinç ve mutluluk içinde onları alıp gitti...

Bunları sayıp döken adam, daha sonra ilâve etti:

— Allah'ım, eğer bütün bunları senin rızan için yaptımsa onları bizim buradan kurtulmamız için bir vesîle yap!...

Bu üçüncü şahsın yakarışı sonunda, içinde bulundukları mağaranın ağzını kapamakta olan çığ parçasının biraz daha sarsıldığı ve mağaranın kapısının iyice aralandığı görüldü.

Bunun üzerine mağaradan çıktılar ve Allah'a çok hamdü senâlar ettiler...

Bu hâdise, sahâbîlerden muhtelif kişiler tarafından, peygamberimiz salallâhü aleyhi ve selleme istinâden hadîs olarak nakledilmiştir...

Bir zamanlar, eski kavimlerden birinde bir Âbid vardı. Hem görünüş bakımından yakışıklıydı, hem de ahlâkî güzelliğe sâhibti. Eli ile bizzât kendisi sele-sepet örüp satar ve geçimini bu yoldan temin ederdi. Günlerden bir gün, yine ördüğü sepetleri satmak için dolaşırken, yolu, zamânın hükümdarının sarayına yakın bir yere düştü. Bu sırada, hükümdarın hanımının câriyelerinden biri onu görmüştü Son derece yakışıklı olan bu erkek, yâni Âbid, onun üzerinde büyük bir tesir bıraktı. Bu tesirle, hemen içeriye koştu. Hükümdarın karısına dedi ki:

— Biraz ileride bir erkek var. Hayâtımda ondan daha yakışıklı bir

erkek görmedim. Elinde seleler, sepetler var. Onları satmak için uğraşıyor...

Hükümdarın karısı emretti:

— Onu çağır. İçeriye al Görelim...

Câriye hemen gitti. Âbid'i çağırdı ve içeriye aldı. Hükümdarın karısı onu görünce âdetâ aklı başından gitti. Gelen adam, gerçekten bir erkek güzeliydi. Hemen ona dedi ki:

— Elindeki o seleleri-sepetleri bırak. Şu elbiseyi al Giy...

Aynı zamanda câriyesine de emretti:

— Git. Güzel kokular, esanslar getir. Onu giydirip kuşandırın. Güzel kokular sürün...

Sonra yine Âbid'e döndü ve:

— Artık seni bu sele-sepet satma zahmetinden kurtarırız...

dedi. Ancak, Âbid onun kötü niyetlerini sezinlemişti İtirâz etti:

— Müsâade ederseniz ben gideyim. Zîrâ sizin arzularınızı ben tatmîn edemem...

Hükümdarın karısı, ondan böyle bir îtirâzı hiç de beklemiyordu. Yarı şaşkınlık içinde ve biraz da öfkeyle, aynı zamanda büyük bir hayâsızlık ve cesâretle şunları söyledi:

— Seninle olan işimizi görmedikçe buradan çıkamazsın.

Ve, câriyelerine emretti:

— Kapıları iyice kapatın!...

Kapılar sımsıkı kapandı. Kaçmak imkânsızdı. Oradan en kısa zamanda kurtulmanın yolunu arayıp düşünen Âbid, onlara hıtâben dedi ki:

— Köşkünüzün üstünde, çıkıp etrâfı temâşâ edecek bir yer var mı?

Onun yumuşadığını ve yola geldiğini sanan kadın, câriyelerine emretti:

— Yukarı çıkarın!...

Câriyeler Âbid'i aldılar Yukarı çıkardılar. Oraya varınca, Âbid, köşkün bir hayli yüksek olduğunu müşâhede etti. Ancak, hiç bir engele takılmadan oradan kendisini aşağıya atabilirdi. Bu sırada kendi kendine çıkışmağa başladı. Şöyle diyordu:

— Ey nefsim, bunca yıldır Rabbımın rızâsını kazanmağa çalıştım. Gece-gündüz O'nun yolundan ayrılmadım. Ancak, şimdi öyle bir an geldi ki, o ana kadar yapmış olduğum bütün iyi amellerim mahvolacak. Allah'a yeminle söylerim ki, eğer şu anda karşı karşıya bulunduğum hıyânetin içine düşersem bu zamana kadar yapmış olduğum o güzel amellerimin hepsi de heder olur. Allah'ın huzûruna da bu son amelimle giderim...

Hâdisenin bundan sonrasını peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle anlatıyor:

— O Âbid kişi, bu sözleri kendi kendine söyledikten sonra, sarayın

balkonundan kendisini aşağıya atmağa hazırlanıyordu ki, şânı mubârek ve yüce olan Allah, Cebrâîl aleyhisselâma hıtâb etti:

— Yâ Cebrâîl!...

Cebrâîl aleyhisselâm dedi:

— Emret yâ Rabbi!...

Allah buyurdu:

— Şu anda bir kulum, sırf bana karşı günahkâr olmamak, bana karşı gelmiş duruma düşmemek için kendisini yüksek bir yerden aşağıya atmağa hazırlanıyor Hemen yetiş. Onu kurtar. Kendisine bir zarar gelmesin...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu emri üzerine Cebrâil aleyhisselâm hemen oraya koştu. Sarayın tepesinden kendisini aşağı atan o Âbid'in sağ-sâlim yere inmesini sağladı.

Böylece saraydan ve hükümdarın karısından kurtulan Âbid, doğruca evinin yolunu tuttu. Eve vardığında akşam olmuştu. Elinde sele-sepeti olmadığı gibi para da yoktu. Dolayısıyle, yiyecek bir şey de alamamıştı. Karısı onun elinde ne sele-sepet, ne de yiyecek bir şey olmadığını görünce sordu:

— Selelerle sepetlerin parası nerede?

Âbid dedi:

— Onlar para etmedi...

Kadın yine sordu:

— Peki, bu akşam ne yiyeceğiz

Âbid dedi:

— Bu gece de sabrediveririz...

Ve, ilâve etti:

— Kalk. Tandırı yak Çünkü bizim tandırımızın yanmadığını gören komşularımızın kalbi bizimle meşgul olur. Biz ise böyle bir şeyi hoş görmeyiz...

Kocasının bu emri üzerine kadın hemen kalktı. Tandırı yaktı ve gelip yerine oturdu. Aradan kısa bir zaman geçmişti ki, komşulardan bir kadın geldi. Ateş almak için gelen bu kadın, içeri girince sordu:

— Ateşiniz var mı?

Dediler:

— Var. Git. Tandırdan al...

Kadın girdi Tandırdan ateşi aldı. Çıkarken, Âbid'in karısına hıtâben şöyle dedi:

— Komşu hanım, gerçi görüyorum. Kocanla tatlı tatlı sohbet ediyorsun. Seni bu tatlı sohbetten ayırmak istemezdim. Ancak, tandırdaki ekmekleriniz kızarmış. Nerede ise yanacaklar...

Bunları söyleyen komşu kadın, çıkıp gitti. Onun bu sözlerini hayretle dinleyen Âbid ile karısı hemen tandırın başına koştular. Bir de ne

görsünler, gerçekten tandırda kızarmış ve nerede ise yanmak üzere bulunan ekmekler var. Kadın onları hemen çıkardı. Ekmek teknesine koydu. Bir miktar da kocasının oturmakta olduğu yere getirerek şöyle dedi:

— Anlıyorum ki, bu, Allah'ın sana bir ikrâmıdır. Bu, O'nun katında senin yüce bir mevkiye sâhib olduğunu gösterir. Rabbına duâ et de, hayâtımızın bundan sonraki kısmını da bolluk ve refah içinde geçirelim...

Karısının bu isteğine Âbid'in cevâbı şu oldu:

— Bu hâlimize şükredelim, sabredelim...

Ancak, kadın diretti. İllâ da bu husûsda Allah'a yakarışta bulunması için ısrâr etti. Karısının fazla ısrârı üzerine, onun isteğini kabul eden Âbid, kalktı. Önce namaz kıldı. Peşinden de ellerini göğe kaldırarak şöylece yakardı:

— Allah'ım, zevcem beni zorluyor, bana istetiyor. Ömrünün bundan sonrası için ona bolluk-refah ver...

Bu sırada evin tavanından bir el uzandı. Bu, yakut tâneleri ile doluydu. Öyle ki, bu yâkut tâneleri, âdetâ bir güneş gibi evin içini aydınlatıyordu. Bu sırada, Âbid'in karısı yatmış ve uyumaktaydı. Yâkut tâneleri ile dolu eli gören Âbid, karısına dürttü ve seslendi:

— Kalk, bak. İstediğin kadarını al...

Ancak, uyanan ve yâkut tâneleri ile dolu eli gören kadın hemen söze başladı ve şunları söyledi:

— Acelen neydi. Beni bunun için mi uyandırdın? Ben bir rüyâ görmekteydim. Bu rüyamda, birtakım tahtlar görmekteydim. Öyle ki, bu tahtlar; sıra sıra altınlar, yâkutlar, inciler ve zebercedlerle süslenmişti Ancak onlardan birinin bir tarafında bir gedik vardı. Bu, benim dikkatimi çekti. Sordum:

— Bu taht kimindir?

Dediler:

— Senin zevcenindir.

Ben dedim:

— Peki, bu gedik de nesi?

Dediler:

— Sen, size bolluk-refah vermesi için Allah'a niyâzda bulunması husûsunda, kocandan bir istekte bulunmuş idin. İşte bu gedik ondan dolayı açıldı...

Bana verilen bu cevab üzerine ben de, senin tahtında gedik açılmasına sebep olan o isteğimden vazgeçmiş idim. Şimdi sen, bunun için de Rabbına duâ et...

Bunun üzerine Âbid, Rabbına bu husûsta da duâ etti. Yâkut tâneleri ile dolu o el de çekildi...

Ferec Âbid oğlu Abdullah anlatır:

— Bir defasında, evimin görülecek bir işi vardı. Bu işi görecek birisini bulmak maksadıyle dışarı çıkmış ve bir adam arıyordum. Bana, gâyet güzel çehreli birisini gösterdiler ve:

— İşte işini bu görür...

dediler. Bunun üzerine onun yanına yaklaştım. Elinde bir iple bir sepet vardı. Kendisine dedim ki:

— Bugün akşama kadar bizde çalışır mısın?

Dedi:

— Çalışırım:

Dedim:

— Ücret ne istersin?

Dedi:

— Bir dirhem, bir danik...

Dedim:

— Peki. Haydi gidelim...

Gittik. Doğruca eve vardık. Hemen işe başladı ve akşama kadar çalıştı. Akşam olunca, onun, üç kişinin yapabileceği kadar iş yapmış olduğunu gördüm. Ücretini verdim Gitti. Ertesi günü yine çalıştırmak îcâb etti. Gittim. Aynı şahsı yine aradım. Ortalarda yoktu. Sorduğum kişiler şöyle dediler:

— O, haftada bir defa ve falan günü gelir. Diğer günler gelmez...

Ogünün gelmesini bekledim. Nihâyet, mezkur gün gelince gittim Onun bulunduğu yere vardım. Gerçekten gelmişti ve oradaydı. Elinde de yine bir iple bir sepet vardı. Yanına vararak sordum:

— Bugün yine bizde çalışır mısın?

Dedi:

— Çalışırım.

Dedim:

— Ücret ne istersin?

Dedi:

— Bir dirhem, bir danik...

Dedim:

— Peki. Haydi gel, gidelim...

Gittik. Doğruca eve vardık O, hemen işe başladı ve akşama kadar çalıştı. Akşam olunca, ogün yine üç kişinin göreceği kadar iş yapmış olduğunu müşâhede ettim. Bunun üzerine kendisine iki dirhem ve iki danik vermek istedim. Bundan maksadım, onun hâlini ve içyüzünü anlamaktı. Fakat o, benim kendisine vermek istediğim bu iki dirhem ve iki danik'i görünce sordu:

— Bu da nedir?

Ben dedim:

— İki dirhem, iki danik. Onları sana veriyorum.

Dedi:

— Ben ücretimin iki dirhem ve iki danik olduğunu söylemedim Bir dirhem ve bir danik olduğunu söyledim. Alacağım ücreti berbat ettin. Hiç bir şey almıyorum...

Fakat ben, bir dirhem ve bir danik alması için çok ısrâr ettim. Ancak bütün ısrârlarıma rağmen kabul ettiremedim. Bu sırada o, gitmeğe hazırlanıyordu. Benim, son olarak bir kere daha ısrâr etmem üzerine dedi ki:

— Sübhânellah! Ben almayacağımı söylüyorum. Sen hâlâ ısrâr ediyorsun...

Artık ısrârın boşuna olduğunu anlamıştım. Daha bir şey söylemedim O da geçti, gitti. Hâdiseyi karıma anlatınca çok esef etti. Dedi ki:

— Allah iyiliğini versin. Ondan ne istedin de ücretini alamadan gitmesine sebep oldun. Halbuki sana bir günde ve bir yevmiyelik ücretle üç günlük iş yapmıştı. Yazık ettin...

Günler geçiyor, bu hâdise, zihnimden bir türlü gitmiyordu. Bir gün kalktım Onu aramağa gittim. Ara-sıra geldiği o semtte kendisini sordum. Hasta olduğunu söylediler. Bunun üzerine evini sordum. Söylediler. Araya araya buldum. Evine vardım. Müsâade isteyip içeri girdim. Kaldığı oda, harâp ve perîşan bir yerdi Eşyâ olarak da o iple sepetten başka bir şey yoktu. Selâm verdim. O, selâmımı alınca hemen söze başlayarak dedim ki:

— Sana ihtiyacım var. Müminlerin gönlüne sevinç vermenin fazîletini bilirsin. Bizim eve gelmeni şiddetle arzuluyorum. Orada sana bakar, hastalığını tedâvî ederim...

Sanki benim bu sözlerimin samîmiyetinden şüphe edermişçesine dedi ki:

— Gerçekten evine gelmemi istiyor musun?

Ben dedim:

— Evet. Hem de cânü gönülden istiyorum.

Bunun üzerine dedi ki:

— Evine gelirim Ancak, üç şartım var.

Dedim:

— Kabul...

Ve sordum:

— Nedir o şartlar?

Anlattı:

— Birincisi, ben istemeden, bana yemek getirmeyecek ve yememi teklîf etmeyeceksin. İkincisi, eğer evinde ölürsem, beni bu elbiselerimle gömeceksin. Üçüncüsüne gelince, bu, öteki ikisinden daha zordur. Ancak, onu şimdi söylemeyecek, sonra söyleyeceğim...

Ben dedim:

— Tamam. Hepsini kabul ediyorum...

Ve, kendisini aldım. Doğruca eve gittik. Bir öğle vaktiydi. O gün öylece geçti Ertesi günü sabahleyin, daha ben onun yanına gitmeğe fırsat bulamadan o beni çağırdı. Hemen yanına vardım. Hâlini sordum. Söze başladı ve dedi ki:

— Şimdi sana üçüncü şartımı söyleyeceğim...

Ben dedim:

— Buyur. Söyle...

Dedi ki:

— Ben ölmek üzereyim. Ölümüm yaklaştı. Cübbemin cebinde bir kese var. Onu aç...

Hemen davrandım Cübbesinin cebinden keseyi çıkararak açtım. Bir de baktım ki, içinde, yeşil taşlı bir yüzük...

Ben, keseyi açıp da bu yüzüğü görünce, o, yine söze başladı ve dedi ki:

— Ben öldükten ve defnedildikten sonra bu yüzüğü al. Doğruca Halîfe Hârûn Reşîd'e git. Onu kendisine ver ve şunları söyle:

— Bu yüzüğün sâhibi sana diyor ki:

— Yazık sana! Bu sarhoşluğunla ölme. Eğer gerçekten bu sarhoşluğunla ölürsen sonra pişman olursan...

Ve, bu sözleri söyledikten kısa bir müddet sonra vefât etti. Ben de vasıyyeti üzerine kendisini defnettim. Daha sonra, hâdiseyi bir kâğıda aynen yazdım. Halîfe Hârûn Reşîd'in, sarayından çıktığı günleri öğrenerek kendisini kolladım ve fırsatı bulduğum anda da kâğıdı verdim. Saraya girince onu okumuş ve şu emri vermiş:

— Bu kâğıdı bana veren şahsı derhal bulup getirin...

Haber bana ulaşınca hemen saraya koştum Yanına varınca dedi ki:

— Bu meselenin içyüzü nedir, bana anlat!

Ben de hemen yüzüğü çıkardım. Kendisine verdim. Onu görünce bir hayli heyecanlandı ve sordu:

— Bu yüzük sana nereden geldi?

Dedim:

— Onu bana duvar sıvacısı bir işçi verdi.

Bu sırada, benim bu cevâbımı duyar duymaz iki gözünden birden yaşların boşandığını da müşâhede ettim. Bu gözyaşları öyle çok ve şiddetliydi ki, yanaklarından sakalına akıyor, oradan da elbisesine damlıyordu. Bu arada, bir taraftan da şu sözleri sayıklamağa başladı:

— Duvar sıvacısı bir işçi, duvar sıvacısı bir işçi... Beni onun yanına götür, beni onun yanına götür...

Bu sırada ben dedim ki:

— Ey müminlerin halîfesi, onun bana yaptığı bir vasıyyeti daha var.

Bu vasıyyetinde bana şöyle demişti:

— Bu yüzüğü Hârûn Reşîd'e ulaştırdığın zaman şunları söyle:

— Bu yüzüğün sâhibi sana selâm ediyor ve diyor ki:

— Bu sarhoşluğun üzere ölme Eğer sen bu sarhoşluğun üzere ölecek olursan sonunda mutlaka nâdim olacak, pişmanlık duyacaksın...

Duvar sıvacısı işçinin bu sözlerini duyan Halîfe Hârûn Reşîd, birden ayağa fırladı. Biraz garip, biraz da dehşet verici bir hâlet-i rûhiye içine girmişti. Âdetâ ne yapacağını bilmeyecek derecede şuursuzlaşmış bir hâli vardı. Sonra kendisini birden yatağa attı. Saçını-sakalını tırmalamağa başladı. Bu esnâda, son derecede mahzun bir sesle şu sözleri söylediğini işittim:

— Ey benim sevgili oğulcuğum, babana, hayâtta iken de öldükten sonra da nasîhat ediyorsun!...

Onun bu sözlerini duyunca ben de kendi kendime dedim ki:

— Gâliba o duvar sıvacısı bunun oğluymuş da ben bilememişim...

Bu sırada Halîfe şiddetli ağlayışına ve dövünmelerine devam ediyordu. Bir müddet daha geçtikten sonra biraz kendine geldi Bu sırada su getirdiler. Yüzünü-gözünü yıkadı. Biraz kendine gelince sordu:

— Onu nasıl tanıdığını anlatır mısın?

Hâdiseyi bütün teferruâtıyle olduğu gibi anlattım. Ben anlattıkça o da, gittikçe şiddetlenen bir ağlayışla ağlıyordu. Nihâyet benim sözüm bittikten ve o da biraz kendine geldikten sonra söze başladı ve meselenin içyüzünü şöylece hikâye etti:

— O, benim ilk çocuğumdur. Babam beni Zübeyde ile evlendireceğini söylemişti Halbuki ben, daha onunla evlenmeden önce, günlerden bir gün bir kadın görmüş ve onu sevmiştim. Gönlüm ona iyice meyletmişti. Ancak, açıktan açığa onunla evlenmemiz de imkânsız hâle gelmişti. Onun için, kendisiyle gizlice evlendik. İlk anda, işte o çocuk dünyâya gelmişti. Fakat o sıralarda onun burada bulunması münâsip olmadığından, çocukla birlikte kendisini Basra'ya gönderdim. Bir çok eşyâ da yollamıştım Bu arada bu yüzüğü de vererek dedim ki:

— Çocukla birlikte kendini bir müddet orada gizle. Benim halîfe olduğumu duyunca da hemen geri gel...

Daha sonraları hılâfet makamına geçince onları arattırdım. Ancak bir türlü bulamadım. Bu arada, onların öldüklerini söylediler. Ben de gerçekten ölmüş olduklarını sanıyordum. Demek ki çocuğum ölmemiş, hayattaymış...

Halîfe, duvar sıvacısı yoksul işçinin gerçek hikâyesini böylece anlattıktan sonra sordu:

— Onu nereye gömdün?

Dedim:

— Abdullah İbni Mubârek'in bulunduğu kabristana...

Halife, içine düşmüş olduğu hüzünlü ve heyecanlı halden hâlâ kurtulamamıştı Titrek, üzüntülü ve ağlamaklı sesiyle ilâve etti:

— Bana lâzımsın. Akşam olunca beni bekle. Tebdîl-i kıyâfet edip geleceğim. Beni onun kabrine götürmeni istiyorum. Ziyâret edeceğim... Bekliyeceğimi söyledim. Sözleştik. Akşam olunca, buluşmayı sözleştiğimiz yere gittim Beklemeğe başladım. Gerçekten biraz sonra halîfe, kıyâfet değiştirmiş olarak ve yanında da hizmetçileri ile birlikte çıkageldi. Hemen elimden tuttu. Onu doğruca oğlunun mezârının başına götürdüm. O geceyi, sabaha kadar orada ağlamak ve duâ etmekle geçirdi. Bu arada, zaman zaman da kendi kendine şöyle diyordu:

— Sevgili oğulcuğum, ölümünde de hayâtında da babana nasîhat ettin...

Onun bu ıztıraplı hâli beni de ağlattı. Zaman zaman ben de ağladım. Tanyeri ağarırken döndük Saraya geliyorduk. Tam kapıya yaklaştığımız bir sırada bana hıtâben dedi ki:

— Sana onbin dirhem maaş bağlanmasını emredeceğim. Ayrıca, bu maaşın, ben öldükten sonra devam etmesini de vasıyyet edeceğim. Zîrâ oğlumun defnini yaptığın için bana hakkın geçti...

Tam kapıdan içeri gireceği sırada da dedi ki:

— Burada bekle. Sana verilmesini emredeceğim onbin dirhemi güneş doğunca hemen alacaksın...

Ben de:

— İnşaallah!...

dedim. O, içeri girince ben de hemen oradan ayrıldım. Bir daha da oralara yaklaşmadım...

Allah ondan râzî olsun, müminlerin halîfesi Ebû Tâlib oğlu Ali anlatır:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Allah'ın dîni sâyesinde müslümanlar arasında kardeşlik duygularını tesis etmişti. İşte bu cümleden olmak üzere, Abdurrahman oğlu Saîd ile Sa'lebe Ensârî arasında da kuvvetli kardeşlik bağları meydana gelmişti. Bir ara, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, Tebük seferine çıktı. Abdurrahman oğlu Saîd de, bu sefere katılan mücâhidler arasındaydı. Yola çıkarken, evinin zarûrî hizmetleri için, aralarında kuvvetli kardeşlik bağları bulunan Sa'lebe Ensârî'ye ricâda bulundu. Kendisi gelinceye kadar evinin işlerine gözkulak oluvermesini istedi. Sa'lebe Ensârî de bunu memnûniyetle kabul etti. Abdurrahman oğlu Saîd gidince, onun evi için sırtında odun taşımağa, su getirmeğe ve sâir hizmetleri görmeğe başladı. Ancak, günlerden bir gün, yine Abdurrahman oğlu Saîd'in evine gelince şeytanın vesvesesi baskın çıktı. Sırf bunun tesiriyle, ev sâhibesinin kalmakta olduğu odayı

gözetledi Bu sırada, onun kendisini gözetlemekte olduğunu gören Abdurrahman oğlu Saîd'in zevcesi ise çıkıştı:

— Ey Sa'lebe, Allah yolunda gazâya çıkmış kardeşinin sana emânet etmiş olduğu nâmusunu koruyamadın!...

Abdurrahman oğlu Saîd'in karısının bu sözleri Sa'lebe'ye çok tesir etti. Âdetâ, bir cümlelik bu sözün altında eridi, kendinden geçti. Önce:

— Eyvaaah!... Mahvoldum...

diye bir çığlık attı. Daha sonra, hemen evden çıktı. Sanki aklını yitirmişçesine koşmağa başladı. Koşuyor, koşuyor, durmadan koşuyordu. Nihâyet bir tepenin başına gelince durdu. Büyük bir korku ve dehşet içindeydi. Sesinin olanca gücü ile haykırmağa başladı:

— Allah'ım, sen sensin! Ben de benim. Sen, af ve mağfiret ile karşılayansın. Ben ise, günahlar ve hatâlarla huzûruna gelenim...

Bir müddet sonra Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Tebük seferinden döndü. Bütün ahâli, gâzîleri karşılamağa çıktı. Ancak, Abdurrahman oğlu Saîd'in can-ciğer kardeşi Sa'lebe Ensârî ortalarda yoktu. Abdurrahman oğlu Saîd, evini kendisine emânet ettiği ve aralarında kuvvetli kardeşlik bağları bulunan Sa'lebe Ensârî'yi boşuna aradı. Ona bir şey olmuş olabilir endîşesiyle hemen eve gitti ve karısına sordu:

— Kendisiyle Allah yolunda kardeş olduğumuz Sa'lebe Ensârî nerede?

Karısı dedi:

— O, kendi kendisini hatâlar denizine attı ve dağa doğru çıkıp gitti...

Karısının bu sözleri üzerine yola koyulan Abdurrahman oğlu Saîd, ma'nevî kardeşi Sa'lebe Ensârî'yi aramağa çıktı. Dağ-bayır dolaştı Nihâyet onu bir dağbaşında buldu. Sa'lebe, yüzüstü düşmüştü. Elleri başının üstünde bulunuyor, bu arada yüksek bir sesle şöyle diyordu:

— Ne zelîlim... Mevkiim ne de düşük... Tıpkı Rabbına âsî olmuş birisinin mevkii gibi...

Bu sırada ona yaklaşan Abdurrahman oğlu Saîd, kendisine hıtâben dedi ki:

— Kalk ey kardeşim Sa'lebe, bu hâlin nedir?

Allah yolunda kardeşi Abdurrahman oğlu Saîd'in sesini duyan Sa'lebe, dehşetle irkildi ve gâyet kederli bir sesle şunları söyledi:

— Hayır, ey kardeşim. Seninle gelemem. Seninle ancak şu şekilde gelmeğe lâyıkım:

— Benim ellerimi boynuma bağlamalısın. Âdî ve zelîl bir köle, efendisinin kapısına nasıl götürülürse sen de beni öyle götürmelisin...

Sa'lebe Ensârî, bu isteğinde ısrâr etti. Onun ısrârı üzerine, Abdurrahman oğlu Saîd de gereğini yaptı Öylece şehre gittiler. Sa'lebe'nin

Hamsânə adında bir kızı vardı. O geldi. Babasını alarak doğruca Hz. Ömer'in evine götürdü. Elleri hâlâ boynunda bağlıydı. Oraya varınca Sa'lebe hemen söze başlıyarak dedi ki:

— Yâ Ömer, ben, Allah yolunda gazâya çıkmış olan dinkardeşimin karısına kem gözle baktım. Benim için tevbe yolu açık mı?

Allah kendisinden râzî olsun, Hz. Ömer, Sa'lebe'ye şu cevâbı verdi:

— Buradan çabuk çık. git Yoksa, hemen şimdi kalkar, saçlarından tuttuğum gibi dışarı fırlatırım... Bence, senin tevbe edecek bir tarafın kalmamış...

Hz. Ömer'in bu sert ihtârı üzerine Sa'lebe hemen oradan ayrıldı. Doğruca Hz. Ebûbekir'in yanına gitti. Oraya varınca hemen söze başlayarak dedi ki:

— Yâ Ebûbekir, ben, Allah yolunda gazâya çıkmış olan dinkardeşimin karısına kem gözle baktım. Benim için tevbe yolu var mı?

Allah kendisinden râzî olsun, Hz. Ebûbekir, Sa'lebe'ye cevâben dedi ki:

— Buradan hemen çık, git. Beni de kendi ateşine yakma Bence, senin için tevbe yolu ebediyyen kapalıdır...

Sa'lebe, çâresiz oradan da ayrıldı ve doğruca bana (Hz. Ali - r.a.) geldi. Hemen söze başlayarak dedi ki:

— Yâ Ali, ben, Allah yolunda gazâya çıkmış olan dinkardeşimin karısına kem gözle baktım. Benim için tevbe yolu açık mıdır?

Sa'lebe'ye ben de aynı cevâbı verdim:

— Hemen buradan çık, git. Bence, senin için tevbe yolu ebediyyen kapalıdır...

Sa'lebe, çâresiz buradan da çıktı Fakat giderken şöyle diyordu:

— Ey benim kardeşim, ey benim kızım! Bunlar hepsi de beni yeise düşürdüler, ümitsizliğe sevkettiler. Öyle sanıyorum ki, Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem beni ümitsizliğe düşürmez. Bir de ona gidelim...

Ve, hemen Resûlüllahın evinin yolunu tuttular. Hâdiseyi Allah Resûlü de duymuştu. Daha Sa'lebe'yi görür görmez hemen söze başladı ve dedi ki:

— Bana cehennemin zincirleri ile bukağılarını hatırlattın, yâ Sa'lebe!...

Sa'lebe, Allah Resûlünün bu sözleri karşısında dehşetle irkilmiş ve ümitsizliğe düşmüştü. Bununla berâber, daha önceki uğradıklarına söylediği cümleyi aynen tekrarlamak sûretiyle sordu:

— Ey Allah'ın Nebîsi, anam-babam sana fedâ olsun. Ben, Allah yolunda gazâya çıkmış olan dinkardeşimin karısına kem gözle baktım. Benim için tevbe yolu var mıdır?

Sa'lebe'nin bu sorusuna Allah Resûlünün cevâbı da, daha öncekilerinki gibi oldu:

— Çık, git buradan Bence, senin için tevbe yolu ebediyyen kapalıdır...

Sa'lebe için son ümit kapısı da menfî çıkmıştı. Çâresiz oradan da ayrıldı. Dışarı çıkınca kızı kendisine dedi ki:

— Ey babacığım, Allah'ın Resûlü ile ashâbı senden râzî oluncaya kadar sen benim babam değilsin. Ben de senin kızın değilim...

Sa'lebe, Resûlüllah'ın kapısından da ümidi kestikten sonra yine âdetâ cinnet getirmişti. Kızının bu sözleri ise, dayanılmaz ma'nevî ıztırâbına tam bir tuz-biber ekmiş oldu. Birden onun yanından fırladı ve olanca hızıyle dağlara doğru koşmağa başladı. Bu esnâda, bir taraftan da avazı çıktığınca bağırıyordu:

— Yâ Rabbi, Ömer'e vardım Beni dövmek istedi. Ebûbekir'e vardım. Beni azarladı. Ali'ye vardım. Beni kovdu. Peygambere gittim. Beni yeise düşürdü Ey Rabbım, ya sen ne yapacaksın? Benim bu yakarışıma müsbet cevab mı vereceksin, yoksa menfî cevap mı? Eğer menfî cevab vereceksen, vah bana, yazık bana, hayf bana, ne bedbahtım!... Eğer müsbet cevab vereceksen, ne mutlu bana, ne bahtiyârım!...

Sa'lebe bu şekilde çırpına-dövüne dağlara doğru koşarken, diğer taraftan peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme vahiy meleği gelmişti. Bu hâdise ile alâkalı olarak gelmiş olan vahiy meleği, Allah Resûlüne hıtâben şöyle dedi:

— Yâ Resûlellah, şânı mubârek ve yüce olan Allah sana selâm ediyor ve buyuruyor ki:

— Mahlûkatı sen mi yarattın, yoksa ben mi?

Resûl aleyhisselâm buna şu cevâbı verdi:

— Elbette sen yarattın yâ Rabbi...

Vahiy meleği dedi:

— Yâ Resûlellah, şânı mubârek ve yüce olan Allah sana selâm ediyor ve diyor ki:

— Kuluma haber ver ve müjdele ki, kendisini afvettim...

Vahiy meleğinin getirdiği bu haber üzerine Allah Resûlü hemen ashâbını topladı ve kendilerine hıtâben şöyle dedi:

— Sa'lebe'yi kim bulup bana getirecek?

Allah onlardan râzî olsun, Hz Ebûbekir ile Hz. Ömer hemen ayağa kalkarak:

— Biz getiririz, yâ Resûlellah!

dediler. Hemen onların peşinden Selmân Fârsî kalktı. Onunla birlikte ben de (Hz. Ali) kalktım ve dedik ki:

— Yâ Resûlellah, onu biz bulup sana getiririz...

Allah Resûlü, Selmân ile bana müsâade etti. Sa'lebe'yi bulup kendi-

sine getirmemizi söyledi. Hemen kalktık. Yollara düştük ve Sa'lebe Ensârî'yi aramağa koyulduk. Dağlarda dolaşırken, Medîne çobanlarından birine rasladık Ben sordum:

— Buralarda Resûlüllah'ın ashâbından birini gördün mü?

Çoban dedi:

— Gâlibâ siz, cehennemden kaçmış birini arıyorsunuz...

Biz dedik:

— Evet. Onu arıyoruz. Eğer gördüysen bize yerini söyle.

Çoban dedi:

— Geceleyin şu vâdî (dere) ye gelir. Varır şu ağacın altına durur. Sonra da olanca avazı ile bağırır:

— Rabbına âsî olan kişinin mevkii ne düşüktür!...

Çobanın verdiği bu bilgi üzerine orada beklemeğe başladık. Akşam olup karanlık basınca Sa'lebe geldi. Doğruca o ağacın dibine gitti Sonra ağlayarak secdeye kapandı. Onun ağlayışını duyunca tahammül edemedik. Hemen yanına yaklaştık. Selmân dedi ki:

— Ey Sa'lebe, kalk. Âlemlerin Rabbı seni bağışladı...

Sesimizi duyan ve bizi tanıyan Sa'lebe sordu:

— Ya benim sevgilim Muhammed aleyhisselâm ne halde?...

Dedik:

— Allah'ı ve seni seviyor...

Sonra onu oradan aldık. Doğruca şehre geldik. Vardığımızda sabah namazı vaktiydi Bilâl de namaz için kamet getirmeğe hazırlanıyordu. Abdest aldık. Câmiye girdik. Sa'lebe'nin üzerinde garip bir hâl vardı. Onu en sondaki safa durdurduk. Allah Resûlü, namazda Tekâsür sûresini okudu. Fakat daha:

— Elhâkümüttekâsür - Çoklukla böbürleniş sizi oyaladı...

âyetini okur - okumaz Sa'lebe şiddetli bir çığlık attı. Onun peşinden gelen:

— Hattâ zürtümülmekaabir - Tâ kabirlere kadar gidip ziyâret ettiniz.

âyetini okuyunca ise, birincisinden daha şiddetli bir bağırışla bağırdı ve yere düştü Sa'lebe ölmüştü. Allah Resûlü namazı bitirince hemen onun yanına geldi ve Selmân Farsî'ye hıtâben dedi ki:

— Yâ Selmân, onun üzerine biraz su serp.

Fakat Selmân onun ölmüş olduğunu bildiği için Allah Resûlüne şu cevâbı verdi:

— Yâ Resûlellah, o, dünyâdan ayrıldı.

Bu sırada Sa'lebe'nin kızı gelmişti. Câminin dışından Allah Resûlüne seslendi:

— Yâ Resûlellah, babam ne yaptı. Ben ona hasret kaldım...

Resûl aleyhisselâm, Sa'lebe'nin kızına câmiye girmesini söyledi. Kız

içeri girince babasının ölüsü ile karşılaştı. Bir anda şaşkına dönmüştü. Bu sırada elini başına koydu ve dövünmeğe başladı:

— Vah perîşan hâlim! Ey benim babacığım, sen gittikten sonra bana kimler bakacak?...

Sa'lebe'nin kızının bu hâli oradakilere şiddetle tesir etmişti. Allah Resûlü hemen söze başladı ve buyurdu ki:

— Ey Hamsâne, ister misin ben baban olayım, Fâtıma da kardeşin olsun...

Sa'lebe'nin kızı dedi:

— İsterim yâ Resûlellah...

Sonra Sa'lebe yıkandı, kefenlendi ve namazı kılınarak defnedildi Allah Resûlü, kabristana kadar onun cenâzesine bizzat katıldı. Mezarlığın kenarına varıldığı zaman ayak uçlarına basarak yürüdüğü görüldü. Cenâze gömüldükten sonra dönüşte, Hz. Ömer, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bunun sebebini sordu. Allah Resûlü bu soruya şu cevâbı verdiler:

— Yâ Ömer, Sa'lebe'nin cenâzesine katılan meleklerin kalabalığından ayaklarımın tabanını basacak yer bulamadım...

Anlatıldığına göre şu âyetler bu sahâbî hakkında nâzil olmuştur:

— **Ve onlar, bir günah işledikleri, yahut kendi kendilerine zulmettikleri vakıt Allah'ı hatırlayarak hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenlerdir. Günahları Allah'dan başka kim bağışlar. Bir de onlar, işledikleri günah üzerinde bile bile ısrâr etmeyenlerdir. İşte onlar, onların mükâfâtı Rabblerinden bir bağışlama ve altından ırmaklar akan cennetlerdir ki orada ebedî kalacaklardır Böylelerinin mükâfâtı ne güzeldir.** (Âl-i İmrân sûresi, âyet: 135, 136).

Allah rahmet eylesin, Kays oğlu Ahnef anlatır:

— Bir defasında Medîne'ye gitmiştim. Hattâb oğlu Ömer'i görecektim. Bir ara, kendimi bir topluluğun arasında buldum. Bir de baktım ki, Ka'b Ahbâr ahâlîyi toplamış, bir şeyler anlatıyordu. Ben de kulak verdim. Diyordu ki:

— Âdem aleyhisselâm, kendisinin ölümü yaklaştığı zaman şöyle dedi:

— Yâ Rabbi, düşmanlarım benim öldüğümü görünce sevinecekler...

Ona cevâben dendi ki:

— Yâ Âdem, sen hemen cennete gireceksin. Düşmanın şeytan ise bütün gelip - geçecek canlılar adedince ölüm acısını tatması için uzun bir müddet beklemeye bırakılacak...

Bu sırada ölüm meleği gelmişti Âdem aleyhisselâm ona dedi ki:

— Ey ölüm meleği, şeytana ölümü nasıl tatıracağını bana anlatır mısın?

Onun bu isteği üzerine, ölüm meleği, şeytana ölümü nasıl tattıracağını anlattı. Fakat Âdem aleyhisselâm bunun dehşetinden o hâle geldi ki, daha sözün tamâmı bitmeden:

— Yâ Rabbi, kâfî, kâfî...

demek zorunda kaldı...

Bu sırada Ka'b Ahbâr'ı dinleyenler iyice meraklanmışlardı. Şeytanın, ölümü nasıl tadacağını kendilerine anlatmasını istediler. Ka'b, önceleri buna taraftar olmadı. Fakat dinleyenlerin ısrârı üzerine anlattı:

— Âhir zaman geldiği ve sûra ilk üfürülüş yaklaştığı bir sırada; kimisi birbirleri ile çekişmekte, kimisi alış-veriş etmekte, kimisi de kendi aralarında konuşmakta olan insanlar ansızın büyük ve kuvvetli bir ses duyarlar. Bu sesin tesiriyle halkın hemen yarısı bayılır, düşer. Öyle ki, bunlar, üç gün ayılamazlar. Kalan yarısının ise akılları başlarından gider Dehşet içinde ayakta durakalırlar. Âdetâ kurt görmüş koyuna dönerler. İşte bütün insanlar bu durumda iken, bir ara gökyüzünden, sert, öldürücü korkunç bir ses gelir. Bu sesin tesiriyle yeryüzündeki canlıların tamâmı ölür. Tek bir canlı dahi kalmaz. Ne insan, ne hayvan, ne cin, ne şeytan... Hattâ yerküresi dahi bir nevi bir ölümle ölür. İşte şânı mubârek ve yüce olan Allah ile İblîs arasındaki malum mühlet budur Yâni şeytanların başı İblîs bu âna kadar yaşar. Bu sırada, şânı mubârek ve yüce olan Allah ölüm meleğine hıtâben buyurur ki:

— Ey ölüm meleği, sana, gelmiş-geçmiş bütün canlıların sayısınca yardımcı yarattım. Yer ve gök ehlinin sâhib bulundukları kuvvete denk kuvvet verdim. Ayrıca, bugün sana, gazab ve öfke libâslarının tamâmını giydiriyorum. İşte şimdi, sana vermiş olduğum bütün bu güçler-kuvvetler, gazab ve öfkelerle İblîse git. Ve, kendisine ölümü tatır. Ona, gelmiş-geçmiş bütün canlıların duymuş oldukları ölüm acılarının toplamından kat kat fazlasını tattır. Giderken yanına yetmişbin zebânî-melek al Hepsi de pür öfke, pür gazab olsunlar. Herbir zebânînin elinde, cehennemin Lezzâ tabakasının zincirlerinden birer zincir bulunsun. Onun pis ve murdâr rûhunu bedeninden cehennemin Lezzâ tabakasının köpeklerinden yetmişbin köpekle çek. Bu arada, cehennem bekçibaşısına da söyle. Cehennemin kapılarını hemen açsın...

Şânı mubârek ve yüce olan Allah'ın bu fermânı üzerine, ölüm meleği, İblîsin bulunduğu mahalle öyle bir gidişle gider ki, eğer yedi kat gök ve yer ehli onu o gidişle görmüş olsalar korku ve dehşetten hepsi de ölürler. Ölüm meleği doğruca İblîsin yanına varır. Hemen kendisini yakalar ve bir sarsışla öyle bir sarsar ki, İblîs, bu sarsılış netîcesinde baygın düşer Bu esnâda o, bir hırıltı ile öyle bir hırlar ki, eğer canlılar hayâtta

bulunup da onun bu hırıltısını işitecek olsalar korkularından mutlaka ölürler. Bu sırada ölüm meleği, iblîse hıtâben şöyle der:

— Dur, ey Allah'ın la'netine uğramış yaratık. Şimdi sana ölüm acısını tattıracağım. Bu acı, dalâlete düşmelerine sebep olduğun kimselerin sayısınca olacak. Bu acı, yaşadığın yılların sayısınca olacak. Bu acı, senin sebep olduğun dalâlet asırları sayısınca olacak. Bu acı, cehennemde sana arkadaşlık edeceklerin sayısınca olacak... İşte bu an, Rabbınla aranda tesbit edilmiş malum vakıttir...

Bu sırada iblîs kaçmak ister ve kaçacak yer arar. Onun bu durumunu gören ölüm meleği kendisine der ki:

— Nereye kaçacaksın?...

Fakat iblîs bir hamle yapar, doğuya gider, karşısında ölüm meleğini bulur Batıya gider, karşısında ölüm meleğini bulur. Denize girer, karşısında yine ölüm meleğini bulur. Hâsılı, sokulabileceği her yeri yoklar, fakat her nereye giderse gitsin, ölüm meleğini de karşısında bulur. Nihâyet bîtâb, perîşan ve ümitsiz bir halde, kurtuluş olmadığını anlar. Doğruca Hz. Âdem'in kabrinin başına gelir. Âdem aleyhisselâma hıtâben der ki:

— Ey Âdem, ben, senin yüzünden Allah'ın la'netine uğradım, senin yüzünden Allah'ın rahmetinden mahrum oldum. N'olurdu sen hiç yaratılmamış olsaydın...

Bundan sonra ölüm meleğine döner ve sorar:

— Rûhumu hangi azâbla alacaksın?.

Ölüm meleği der:

— Cehennemin Lezzâ ehlinin, Sekar ehlinin canlarını aldığım azâbın kat katı bir azâbla alacağım...

Bunun üzerine iblîs kendisini yere atar ve toprak üstünde dövünmeğe başlar. Kâh bağırır, sayha atar. Kâh kalkıp bir doğuya, bir batıya doğru kaçar. Böyle, bir öteye, bir beriye koşup dururken, vaktiyle Allah'ın la'netine uğradığı zaman bırakılıverdiği yere ayak bastığı bir sırada, cehennem köpekleri karşısına dikilir ve etrâfını sararlar. Bu anda, ayağının değdiği her yer, âdetâ bir kor kesilir. Zebânîler kendisini yakalıyarak cehennem köpeklerine verirler. Böylece, Allah'ın takdîr buyuracağı kadar bir müddetle, can çekişme hâlinde ve işkenceler içinde kalır. Bu sırada bir ses, Âdem aleyhisselâm ile Hz. Havvâ'nın rûhuna hıtâben şöyle der:

— Düşmanınızın hâline bakın. Nasıl azâb çektiğini ve ölüm acısını nasıl tattığını görün...

Bu hıtâb üzerine Âdem aleyhisselâm ile Hz. Havvâ, iblîsin içinde bulunduğu duruma bir göz atarlar ve onun çekmekte olduğu azâbı ve ölüm sıkıntısını görerek şöyle derler:

— Ey Rabbımız, sen, nîmetini bize eksiksiz verdin...

Canını Allah'a Satan Gencin Hikâyesi:

Allah rahmet eylesin, Zeyd oğlu Abdülvâhid anlatır:

— Bir gün ben mûtâd meclisimizde bulunuyordum. Bu sıralarda, düşmanla savaşmağa gitmek için hazırlık yapıyorduk. Arkadaşlarıma, pazartesi sabahına hazırlanmaları için emir vermiştim. Bu sırada biri, meclisimizde şu âyeti okudu:

— **Hiç şüphe yok ki Allah, hakyolunda savaşarak düşmanları öldürmekte, kendileri de öldürülmekte olan müminlerin canları ile mallarını cennet karşılığında satın almıştır. Onun Tevrât'da, İncil'de ve Kur'ânda zikrolunan bu va'di kendi üzerinde hak ve kat'î bir va'ddir. Allah kadar ahdine vefâ eden kimdir. O halde, siz ey müminler, yapmış olduğunuz bu alış-verişten dolayı sevinin. Bu, en büyük saâdettir.** (Tevbe sûresi, âyet: 111).

Bu âyetin okunması üzerine, onbeş yaşlarında bir genç ayağa kalktı. Bu gencin babası ölmüştü. Kendisine de bir hayli mîrâs kalmıştı. Bana hıtâben dedi ki:

— Ya Abdülvâhid, şânı mubârek ve yüce olan Allah, cennet karşılığında müminlerin malları ile canlarını satın almış mıdır?

Ben dedim:

— Ey yavrum, öyledir...

Bunun üzerine büyük bir sevinç ve inançla şöyle dedi:

— Ey Abdülvâhid, mâdem ki şânı mubârek ve yüce olan Allah cennet mukabilinde müminlerin malları ile canlarını satın almıştır. O halde sen şâhid ol ki, ben, malımı da canımı da cennet karşılığında Allah'a satıyorum...

Onun bu sözleri üzerine ben de kendisine dedim ki:

— Delikanlı, kılıçların keskinliği, senin bu sözlerinden daha çetindir. Sen henüz çocuk sayılırsın. Korkarım, sabredemez de bu satıştan âciz kalırsın...

Benim bu sözlerime verdiği karşılık ise şöyle oldu:

— Ey Abdülvâhid, ben mi cennet mukabilinde canını Allah'a satıp da sonra acz gösterecek mişim? Seni tekrâr şâhid tutuyorum ki, şu anda ben, malımı da canımı da Allah'a sattım...

Onun bu son sözleri karşısında, mecliste bulunan biz büyükler kendi aramızda birbirimize şöyle dedik:

— Herhalde biz yanılıyoruz. Bu, henüz çocuktur, yapar Biz büyükler ise yapamayız...

Bu genç, oradan ayrıldıktan sonra babasından kendisine mîrâs olarak kalmış olan malını - mülkünü Allah yolunda hemen dağıttı. Kendi-

sine ancak geçimine yetecek kadar bir servetle bir at, bir de silâhları bıraktı. Gazâya çıkacağımız günü, techîzâtlanıp hazırlanarak ictimâ mahalline ilk gelen de o oldu. Gelir-gelmez beni selâmladı. Ben de onu selâmladım ve dedim ki:

— Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin de üzerine olsun. Satıştan elde edeceğin kazancın da bol olsun...

Sonra diğer gâzîler de gelince yola çıktık Bu genç, gündüzleri oruç tutuyor, geceleri de çok çok namaz kılıyordu. Bu arada, birçok hizmetleri görüyor, hayvanlarımızı otlatıyor, geceleri de nöbet tutuyordu. Böylece, akınlar yapacağımız Rum (Bizans) illerine vardık. Henüz çocuk denecek yaşta olduğu için ben onu geri hizmetlerde kullanmak ve savaşa sokmamak istiyordum. Zâten bütün yolculuk boyunca, ufak-tefek geri hizmetlerimizi görmüştü. Rum diyârlarına geldiğimiz günlerde, bir gün gâzîlerle oturmuş konuşuyorduk. Bu genç de ötede-beride ufak-tefek işlerimizi görmekteydi Bir ara bize doğru geldi. Bu sırada şu sözleri sayıklayıp duruyordu:

— Ah Aynâimerdıyye, ah Aynâimerdıyye...

Onun bu sözleri sayıklayıp durduğunu gören gâzî arkadaşlarım dediler ki:

— Gâliba çocuk oynattı veya hayâl alemlerine daldı...

Durmadan bu cümleyi tekrarlayan genç, yanımıza iyice yaklaşınca söze başladı ve bana hıtâben dedi ki:

— Ey Abdülvâhid, artık tahammülüm kalmadı. Ah Aynâimerdıyye'ye bir kavuşabilsem!...

Onun bu sözlerinden ben bir şey anlamıyordum. Kendisine dedim ki:

— Yavrum, bu Aynâimerdıyye dediğin de nedir?

Söze başladı ve anlattı:

— Bir gün uykumda bana birisi geldi ve dedi ki:

— Seni Aynâimerdıyye'ye götüreceğim...

Ve, elimden tuttu. Bir bahçeye götürdü. Orada gâyet tatlı suyu olan bir ırmak akmaktaydı. Irmağın kenarında da birtakım câriyeler vardı. Bunlar, tarîf edemiyeceğim güzellikte süslü elbiseler giymişlerdi Beni görünce hepsi birden bir sevinç çığlığı atarak şöyle dediler:

— İşte Aynâimerdıyye'nin kocası geldi...

Onların bu sözünü duyunca yanlarına yaklaşarak selâm verdim ve dedim ki:

— Aynâimerdıyye aranızda mı?

Dediler:

— Hayır. Biz onun hizmetçileri, câriyeleriyiz. Onu görmek istersen biraz daha ilerle...

Biraz daha gidince bir nehirle daha karşılaştım. Bağlar-bahçeler

arasından akmaktaydı. Fakat bu nehir, su nehri değil bir süt nehriydi Yâni bu nehirden, su yerine süt akmaktaydı. Onun başında da yine bir kısım câriyeler vardı. Hem de insanı kendilerine hayran bırakacak derecede güzel câriyeler! Beni görünce onlar da bir sevinç çığlığı attılar ve şöyle dediler:

— İşte!... Vallahi bu, Aynâimerdıyye'nin kocasıdır...

Onların bu sözlerini duyunca ben de kendilerine yaklaştım ve şöyle dedim:

— Size selâm! Aynâimerdıyye aranızda mı?

Dediler:

— Sana da selâm, ey Allah'ın dostu. Biz onun hizmetçileri, câriyeleriyiz. Eğer onu görmek istiyorsan biraz daha ilerle...

Biraz daha gittim. Bu sefer de bir vâdî (dere) ile karşılaştım. Buradan da bir çeşit içecek akmaktaydı Onun kenarında da yine bir kısım câriyeler vardı ki güzellikte öncekileri unutturacak derecedeydiler. Beni görünce, onlar da yine:

— İşte Aynâimerdıyye'nin kocası geldi...

dediler. Onların bu sözü üzerine ben de sordum:

— Aynâimerdıyye aranızda mı?

Dediler:

— Hayır. Ey Allah'ın dostu! Bizler onun hizmetçileri, câriyeleriyiz. Eğer onu görmek istersen biraz daha ileriye git...

Biraz daha yürüdüm. Yine bir nehirle karşılaştım. Fakat bu nehirden su değil, süzülmüş bal akmaktaydı. Yâni bu nehir, bir bal nehriydi Onun kenarında da yine bir kısım câriyeler vardı ki öncekileri unutturacak güzellikteydiler. Beni görünce, onlar da yine bir sevinç çığlığı attılar. Dediler ki:

— İşte Aynâimerdıyye'nin kocası geldi...

Onların bu sözü üzerine ben de kendilerini selâmlayarak sordum:

— Aynâimerdıyye aranızda mı?

Dediler:

— Hayır, ey Allah'ın dostu. Bizler onun hizmetçileri, câriyeleriyiz. Eğer onu görmek istiyorsan biraz daha ileri git.

Biraz daha gittim. Derken, gözüme bir çadır ilişti Onun inci işlemeli bir kapısı vardı. Önünde de güzel elbiseler giymiş, zînetler takınmış, fevkal'âde güzellikte bir câriye vardı. Beni görünce yüzünde bir sevinç parıltısı belirdi ve hemen içeri seslendi:

— Ey Aynâimerdıyye, işte kocan geldi!...

Ve, içeri girmem için bana izin verdi. Girdim. Baktım ki bir taht üzerinde oturmaktaydı. Taht da inci ve yakutlarla bezenmişti. Öyle güzeldi ki, âdetâ bu güzelliği beni çarptı. Ben konuşamaz bir hal almıştım. Bunun üzerine o söze başladı ve dedi ki:

— Merhaba, ey Allah'ın dostu! Bize gelme zamanın yaklaştı...

Ben, o şaşkınlık ve heyecan içinde kendisini tutup kucaklamak istedim. Bunun üzerine bana dedi ki:

— Hele dur bakalım. Acele etme. Şu anda henüz sende hayât rûhu var. İnşâallah bugün iftârı bizimle birlikte yaparsın.

Bu rüyâsını anlatan genç, daha sonra dedi ki:

— İşte bu anda da uyanmışım. Ey Abdülvâhid, artık onun hasret ve ayrılığına dayanamıyorum...

Gencin bu sözleri yeni bitmişti ki, karşılarda bir Bizans asker topluluğu gözümüze çarptı. Gâzîlere hemen hücum için hazırlanmalarını söyledim Hazırlandık ve hücum ettik. Genç de bizimle birlikte hücuma katıldı. Savaş esnâsında onun ha bre kılıç sallamakta olduğunu gördüm. Kısa bir müddet sonra düşman askerlerini temizlemiştik. Cenk bitince, gencin, tam dokuz Bizans askerinin işini bitirdiğini öğrendik. Ancak, onuncu olarak da kendisi bu fânî dünyâyı terketmişti. Yanına vardığımda kanlar içinde yatıyordu. Kısa bir an için bana bakıp gülümsediğini hissettim. Bu sırada ağzına kan dolmuştu...

Râhib Cüreyc'in Hikâyesi:

Havşeb oğlu Yezîd'in babası yoluyla gelen bir rivâyette, bir defasında peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bir topluluğa hıtâben şöyle buyurdular:

— **Eğer râhib Cüreyc bir fakîh olsaydı yâni fıkıh bilgisine sâhib bulunsaydı, anasına hizmet etmenin Rabbına nâfile ibâdet etmekten daha üstün olduğunu bilirdi...**

Anlatıldığına göre, bu râhib Cüreyc hâdisesinin esâsı şöyledir:

— Vaktiyle eski kavimlerden birinde bir râhib vardı. Bu râhib, ibâdethânesinde hep Allah'a ibâdetle meşgul olur, insanlarla hiç alâkalanmazdı. Kendisinin yaşlı bir de anası vardı. Râhib, anasının hizmeti ile bile meşgul olmazdı. Günlerden bir gün anası bir hizmet için ma'bedin kapısına geldi ve oğluna seslenerek işini görüvermesini söyledi O sırada râhib, nâfile ibâdet etmek ve namaz kılmakla meşguldü. Anasına hiç cevab vermedi, dönüp de bakmadı. Bunun üzerine anası da ona şöyle beddua etti:

— Yoldan çıkmış kadınların iftirâsına uğrayasın!...

Ve, geçti gitti...

O mahallede de yoldan çıkmış bir kadın vardı. Bir gün bu kadın, râhibin ma'bedinin hemen yanında, o sırada oradan geçmekte olan bir çobanla münâsebette bulundu ve bundan gebe kaldı. Kadının kocası olmadığı için, bu gebeliğin gayrimeşrû bir münâsebet netîcesinde meydana gel-

miş olacağı belliydi. O sıralarda o beldede de, zînâ fiilini işleyenler şiddetle cezâlandırılıyordu. Kadının zînâ ettiği ortaya çıkınca mesele kanuna intikal etti Kadın, yapılan soruşturma netîcesinde vermiş olduğu ifâdesinde, kendisinin o râhible münâsebette bulunduğunu söylüyordu. Bunun üzerine, zamanın hükümdarı, râhibi bizzât huzûruna çağırdı ve kendisine hıtâben şöyle dedi:

— Sen, bir taraftan ma'bedde dâimî ibâdetle meşgul olarak âbidlik taslıyor, diğer taraftan da insanların harîm-i ısmetine el atıyor, onların nâmus perdelerini yırtıyorsun. Sana helâl olmayan işleri yapıyorsun!...

Hükümdarın kendisine bu şekilde hıtâbı üzerine şaşıran râhib sordu:

— Ben ne yapmışım ki?

Hükümdar dedi:

— Falan kadınla zinâ etmişsin.

Râhibin aklına hemen anasının bedduâsı geldi. Zîrâ anası daha önceleri kendisi için şöyle bedduâ etmişti:

— Yoldan çıkmış kadınların iftirâsına uğrayasın!...

Râhib, her ne kadar kendisinin böyle bir şey yapmadığını söylediyse de kimse inanmadı. Bunun üzerine hükümdara dedi ki:

— Benim anama kadar gitmeme müsâade ediniz...

Hükümdar ona müsâade etti. Râhib hemen anasına koştu Vardı ve dedi ki:

— Ey anacığım, bana bedduâ etmiştin. Allah kabul etti. İftirâya uğradım. N'olur, şimdi de hayırduâ et de benden bu iftirâyı kaldırsın...

Bunun üzerine anası, oğlu için Allah'a hayırduâda bulundu. Dedi ki:

— Allah'ım, eğer oğlum hakkındaki bedduâm tuttuysa onu bundan kurtar!...

Anasının bu hayırduâsını alan râhib tekrâr hükümdara gitti ve o kadından, kiminle zinâ ettiğinin bir kerre daha sorulmasını istedi. Hükümdar, kadını huzûruna getirtti ve kiminle zinâ ettiğini sordu Kadın, kendisinin bir çobanla zinâ ettiğini, daha önceki ifâdesinin yalan olduğunu söyledi

Hükümdar da râhibden özürler diledi.

Hamd Allah'a; salât-selâm, bütün peygamberlerin en sonuncusu ve en şereflisi efendimiz Muhammed aleyhisselâma, onun soyuna, ashâbına, zevcelerine ve onun yolundan gidenlerin hepsine olsun. Allah bize kâfîdir. O, ne güzel vekîldir...

———— o ————

DUÂLAR VE TESBÎHÂT

Allah onlardan râzî olsun, rivâyet edildiğine göre, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan şöyle der:

— Âyetelkürsî ile, A'râf sûresinden üç âyet, Sâffât sûresinin başından on âyet, Rahman sûresinden üç âyet, Haşr sûresinin sonundan üç âyet olmak üzere cem'an yirmi âyeti okuyup ahkâmı ile amel eden ve Allah'a sığınan kişinin, şeytanın şerrinden, zâlimin zulmünden, hırsızın çalmasından, zararlı-yırtıcı hayvânâtın zararından emîn olacağına ben kefîlim.

Bu âyetler ve meâlleri:

1) Âyetelkürsî'nin meâli:

Bismillâhirrahmânirrahîm

— **Allah odur ki kendinden başka hiç bir ilâh yoktur. O, ezelî ve ebedî hayât ile diridir. Zâtıyle ve kemâliyle kaimdir. Onu ne bir uyuklama tutabilir, ne de uyku. Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi de onundur. Onun izni olmadıkça yüce katında kim şefâat edebilir... O, yarattıklarının önlerindekini de, arkalarındakini de bilir. Mahlûkat, onun ilminden yalnız kendisinin dilediğinden başkasını aslâ bilemez, kavrayamaz. Onun kürsîsi gökleri de yeri de kucaklamıştır. Bunların idâresi ona ağır da gelmez. O, çok yüce, çok büyüktür.** (Bakara sûresi, âyet: 255).

2) A'râf sûresinden üç âyetin meâli:

Bismillâhirrahmânirrahîm

— **Hiç şüphe yok ki Rabbınız, göklerle yeri altı günde yaratan, son-**

ra da emri arş üzerinde hükmünü geçiren Allah'dır. Kendisini durmadan ta'kîb eden gündüze geceyi bürüyüp örten de odur. Güneşi de, Ay'ı da, yıldızları da —hem de hepsi de emrine itâat ederek— yaratan da odur. Haberim olsun ki, yaratmak da, emretmek de ona mahsustur. Âlemlerin Rabbı olan Allah'ın şânı ne yücedir! Rabbınıza yalvara-yakara, gizlice duâ edin. Şu bir hakikattır ki Allah, haddi aşanları aslâ sevmez. Yeryüzünde de —O, iyi bir duruma getirildikten sonra— fesadçılık etmeyin. O'na, korkarak ve umarak duâ edin. Hiç şüphe yok ki, iyi kişilere Allah'ın rahmeti çok yakındır. (Â'râf sûresi, âyet: 54, 55, 56).

3) Sâffât sûresinden on âyetin meâli:

Bismillâhirrahmânirrahîm

— **Saflar bağlayıp duranlara, sevk ve idâre edenlere, zecredenlere, zikir okuyanlara yemin ederim ki, sizin ilâhınız hakîkaten bir tekdir. O, göklerin de, yerin de, bunlar arasındaki herbir şeyin de Rabbıdır, doğuların da Rabbıdır. Hakîkat şu ki, biz, size en yakın göğü bir zînetle, yıldızlarla donatıp süsledik. Onu, itâatten çıkan her inatçı şeytandan koruduk. Öyle ki onlar, mele-i â'laya kulak verip dinleyemezler, her yandan koğularak atılırlar. Onlar için âhırette de ardı arkası kesilmez bir azâb vardır. Meğer ki, içlerinden bir çalıp-çarpan olsun. Fakat ona da, delip geçen bir alev ta'kib etmiştir.** (Saffât sûresi, âyet: 1 - 10)

4) Rahmân sûresinden üç âyetin meâli:

Bismillahirrahmânirrahîm

— **Ey cin ve insan cemâatleri, eğer göklerin ve yerin bucaklarından geçmeğe gücünüz yetiyorsa —Ki, Allah'ın vereceği bir kudretle olmadıkça aslâ geçemezsiniz— haydi geçin de kurtulun. O halde Rabbınızın hangi nîmetlerini yalan sayabilirsiniz. Üzerinize, ateşten dumansız bir yalınla kara bir duman salıverilecek. Öyle ki, birbirinizi kurtaramıyacak, yardımlaşamıyacaksınız.** (Rahmân sûresi, âyet: 33, 34, 35).

5) Haşr sûresinden üç âyetin meâli:

Bismillâhirrahmanirrahîm

— **O öyle Allah'dır ki, kendisinden başka ilâh yoktur. O, gizliyi de bilendir, âşikârı da. O, çok esirgeyen çok bağışlayandır. O, öyle Allah'dır ki, kendisinden başka hiç bir ilâh yoktur. O, mâdde âleminin de ma'nâ âleminin de sâhibidir. Noksanı mûcib olan her şeyden pâk ve münezzehtir. Selâmın da selâmetin de tâ kendisidir. Emînlik verendir. Her şeyin muhâfızıdır. Mutlak gâlibdir. Halkın hâlini kemâl-i salâha götürendir. Büyüklükte eşi olmayandır. Allah, putperestlerin kendisine tanımakda oldukları her ortakdan münezzehdir. O, öyle Allah'dır ki vücûda getireceği**

her şeyi hikmeti muktezâsınca takdîr edendir. Onları var edendir. Varlıklara sûret verendir. En güzel isimler onundur. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de onu tesbîh ve tenzîh eder. O, mutlak gâlibdir. Yegâne hüküm ve hikmet sâhibidir. (Haşr sûresi, âyet: 22, 23, 24).

Allah ondan râzî olsun, İbni Abbâs anlatır:

— Şam'da, Cumartesi günleri Tevrât okuyup neşretmekle meşgul olan bir yahudi vardı. Bir defasında yine Tevrât okurken, onun dört yerinde peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin methini ve evsâfını gördü. Bunun üzerine, Tevrât'ın o kısımlarını derhal yırtarak yaktı. Ertesi Cumartesi yine Tevrât okumaktaydı. Bu sefer de onun sekiz yerinde peygamberimiz aleyhisselâmın methedildiğini ve vasıflarından bahsedildiğini gördü. Hemen o kısımları da yırtıp yaktı. Üçüncü hafta Cumartesi yine Tevrât okuyan yahudi, bu sefer de onun tam oniki yerinde yine Resûl aleyhisselâmdan bahsedildiğini hayretle gördü Fakat bu sefer kendi kendine düşünerek şöyle dedi:

— Eğer bunları da yırtıp yakarsam, korkarım bu sefer Tevrât'ın tamâmı onun methi ve vasıfları ile dolacak...

Sonra, muhîtindeki diğer yahudilere peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellemin vasıflarını ve husûsıyetlerini sordu. Onlar da dediler ki:

— O, yalancının biridir. Senin için en hayırlısı odur ki, ne sen onu göresin, ne de o, seni...

Fakat bu yahudinin içine bir kerre bir şüphe ve merak düşmüştü. Kendisine, peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem hakkında yukarıdaki cevâbı veren soydaşlarına dedi ki:

— Mûsâ'nın Tevrâtı hakkı için, benim onu ziyâret edip kendisini görmeme engel olmayın...

Ve, bineğine binerek doğruca Medîne'nin yolunu tuttu. Gece-gündüz demeden yol aldı. Oraya vardığında onu ilk karşılayan Selmân Farsî oldu. Selmân, yüzyapısı îtibâriyle yakışıklı birisiydi. Yahudi onu görünce kendisini peygamber aleyhisselâm sandı Halbuki Resûlüllah, ondan tam üç gün önce vefât etmişti. Yahudinin sorması üzerine, kendisinin Muhammed aleyhisselâmın kölesi olduğunu söyledi. Bu sefer yahudinin, peygamber aleyhisselâmın nerede olduğunu sorması üzerine de düşündü ve kendi kendine dedi ki:

— Eğer şimdi ona, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin öldüğünü söylesem, geçip gidecek. Öldüğünü söylemesem, bu sefer de ben yalancı durumuna düşeceğim. En iyisi onu alıp ashâbdan diğerlerinin yanına götüreyim...

Ve, öyle yaptı. Yahudiyi aldı. Doğruca sahâbîlerin toplanmış oldu-

şu mescide götürdü. Ashâbın büyük çoğunluğu oradaydı ve Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem henüz üç gün önce vefât etmiş olduğu için çok üzüntülüydüler. Yahudi oraya varınca, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemi onların arasında sandı Bu sebepten:

— Seni selâmlarım yâ Muhammed!...

diyerek selâm verdi. Zâten üzüntülü olan sahâbîler, peygamber aleyhisselâmın ismini duyunca büsbütün ağlamağa başladılar. Bu arada, yahudiye hıtâben dediler ki:

— Sen kimsin? Yaramızı tâzeledin. Her halde bir yabancı olmalısın, Bilmiyor musun, Muhammed aleyhisselâm vefât edeli üç gün oldu...

Yahudi, ashâbın bu sözleri üzerine bir çığlık attı ve dedi ki:

— Vah bana, yazık bana!... Bu kadar yol teptim. O da boşa gitti. Keşke anam beni doğurmamış olsaydı! Keşke Tevrât'ı okumamış olsaydım! Tevrât'ı okumuş olsam bile keşke orada onun methini ve vasıflarını görmemiş olsaydım! Onun vasıflarını görünce bâri kendisini görmüş olsaydım!...

Ve, kısa bir sükût devresinden sonra sordu:

— Bizim nâmını duyduğumuz şu Ali burada mı? Eğer burada ise, bana onun vasıflarından bahsetsin...

Dediler:

— Evet, burada...

Ve, Hz. Ali'yi gösterdiler

Yahudi sordu:

— Adın ne

Hz. Ali dedi:

— Ali...

Bundan sonra yahudi sükût etti. Hz. Ali de peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin bazı husûsiyetlerini anlatmağa başladı:

— Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem orta boylu idi. Başı yuvarlak, alnı genişti. Gözleri kara ve iriceydi. Kirpikleri de uzundu Gülümsediği zaman dişleri arasından bir parıltı yayılırdı. Başı gürsaçlıydı. Elleri ile ayakları etliceydi. Yürüdüğü zaman, sanki yüksek bir yerden iniyormuşçasına ayağını yerden kuvvetlice kaldırırdı. İki omuzu arasında peygamberlik (Nübüvvet) mührü vardı...

Hz. Ali'nin bu sözlerini dinleyen yahudi dedi ki:

— Doğru söylüyorsun yâ Ali! Aynı şeyleri ben Tevrât'ta gördüm

Ve, sordu:

— Onun bir elbisesi var mı? Ben koklamak istiyorum...

Hz Ali dedi:

— Evet, var. Yâ Selmân, Resûlüllahın kızı Fâtıma'ya git ve babasından kalma cübbeyi iste ve getir...

Selmân gitti. Hz. Fâtıma'nın evine vararak kapıdan seslendi:

— Ey peygamberlerin övüncesinin kapısı, ey velîlerin zînetinin kapısı!...

Ve, kapıyı çaldı. Bu sırada içeride Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin ağlaşıyorlardı. Kapının çalındığını duyan Hz Fâtıma dedi ki:

— Yetimlerin kapısını çalan kim?...

Selmân dedi:

— Benim, yâ Fâtıma! Selmân...

Ve, Hz. Ali'nin isteğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Fâtıma ağladı ve sordu:

— Babamın cübbesini kim giyecek?

Selmân Farsî hâdiseyi anlattı. Onu dinleyen Hz. Fâtıma, Resûlüllahın cübbesini çıkararak verdi. Allah Resûlünün cübbesi, tam yedi yerinden yamalıydı Selmân onu alarak doğruca oraya götürdü. Hz. Ali cübbeyi eline aldı, kokladı. Sonra sıradan diğer sahâbîler de kokladılar. Daha sonra yahudi aldı. O da kokladı ve dedi ki:

— Ne de güzel kokuyor!...

Bundan sonra da doğruca Allah Resûlünün kabrine gitti. Mezarın başında durdu. Başını göğe kaldırarak dedi ki:

— Yâ Rabbi, senin birliğine, benzerin ve ortağın bulunmadığına şehâdet ederim. Yine ben şehâdet ederim ki, bu kabirde yatan, senin Resûlün ve habîbindir. Onun bütün söylediklerini tasdîk ederim Allah'ım, eğer benim îmânımı ve müslümanlığımı kabul ediyorsan, şu anda canımı al...

Ve, bunları söyledikten kısa bir an sonra birden düşüp öldü. Onu Hz. Ali yıkadı, namazını kıldırdı ve defnini yaptı. Allah ona rahmet eylesin. Bizleri de sâlihler topluluğu arasında diriltsin...

— S O N —